121.796

ION C. MICUȚ

PLANTELE ÎN MEDICINĂ

II

-2-
III 19/1725

ION C. MICUȚ

PLANTELE ÎN MEDICINĂ

Volumul II

cpl. III - 194.725,1

670071
B.C.U. IASI

Bucureşti, 1987

Interesul crescînd pe scară națională și mondială față de plantele medicinale, numărul tot mai mare de lucrări apărute în ultimii ani privind acest domeniu, precum și epuizarea lor curînd după apariție dovedesc că utilizarea plantelor în medicină își cucerește un loc binemeritat în arsenalul vast de luptă împotriva bolilor, pentru păstrarea sănătății sau recăpătarea ei.

Empirismul, practicat de milenii pe toată suprafața globului în folosirea plantelor medicinale, este înlocuit în mare măsură cu justificarea științifică, făcînd loc unei temeinice demonstrații de eficiență terapeutică în domenii multiple și mai cu seamă în afecțiunile cu evoluție lentă.

Lucrarea de față, avînd un caracter preponderent de popularizare a cunoștințelor actuale cu privire la plantele medicinale, se adresează atît marelui public de la orașe și sate, cît și cadrelor medicale și veterinare, care, cu toată extensiunea pe care a luat-o în ultimul timp fitoterapia, mai manifestă încă inexplicabile rezerve față de acest vast tezaur de sănătate pe care îl reprezintă plantele și al căror potențial binefăcător este încă departe de a fi explorat și folosit la maximum.

Utilizate încă din vremuri îndepărtate în diferite scopuri (încălzire, alimentație, construcții, îmbrăcăminte etc.), plantele s-au dovedit printre cele mai potrivite mijloace de luptă contra bolilor, acordîndu-li-se puteri magice, care au făcut obiectul multor mituri și legende la toate popoarele, inclusiv poporul nostru. Chiar denumirile unor plante au, în graiul poporului nostru, o aureolă poetică, plină de pitoresc și de adîncă semnificație, cu implicații tonice, salutare, asupra psihicului uman, influențînd astfel în bine starea de sănătate.

Primul volum al lucrării de față s-a bucurat de o bună primire din partea cititorilor, ceea ce a facilitat și apariția celui de-al doilea volum, ambele însumînd descrierea unui important număr de plante din flora extrem de bogată și de variată a țării noastre, ca și din cea exotică mai uzuală.

AUTORUL

MĂTĂCIUNELE — Dracocephalum moldavica L.
(Fam. Labiatae)

Plantă anuală, înaltă de 0,20—0,60 m, cultivată în scop ornamental, medicinal sau apicol, care crește pe terenuri calcaroase. Nu se întîlnește în Dobrogea. Tulpina este erectă, ramificată, roșcată. Frunzele sînt divizate în 3—7 segmente înguste, cele superioare putînd fi întregi. Ele au marginile crenelate, sînt păroase și cu puncte glandulare pe fața inferioară. Florile apar în mai-iunie și se grupează în buchete albastre-violacee, cîte 6—10 la baza frunzelor terminale, spre vîrful tulpinii și ramurilor; ele sînt bogate în nectar. Datorită unui ulei volatil care conține citral, planta are un miros aromatic. Din uleiul volatil se obține industrial vitamina A.

Terapeutic, se utilizează părțile aeriene ale plantei, recoltate în timpul înfloririi, avînd însușiri antispasmodice și carminative. Planta se recomandă în bolile digestive însoțite de spasme dureroase, colici intestinale, colite cronice, dischinezii ale vezicii biliare, aerofagie, balonări intestinale cu gaze. Ea se administrează ca infuzie 10—15 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

MĂTRĂGUNA, CIREAȘA LUPULUI — Atropa belladonna L.
(Fam. Solanaceae)

Este o plantă toxică, perenă, care crește spontan prin pădurile de fag, pe humus, terenuri calcaroase, pînă la altitudinea de 1 600 m, dar poate fi și cultivată, ceea ce îi sporește însușirile medicinale. Are un rizom și rădăcini groase pînă la 4 cm, cu lungimea de 40—50 cm, galbene-cafenii la suprafață, iar în interior de culoare cenușie-deschisă. Atinge înălțimea de aproximativ 1,50 m. Are tulpină ramificată și frunze mari, eliptice sau ovate, ascuțite. Florile, solitare, lungi de 2—3 cm, apar în iunie-iulie și au corola brun-violetă sau roșcată la exterior, iar în interior gălbuie, cu nervuri violete-purpurii. Fructul este o bacă, asemănător cu o cireașă; el conține semințe negre. Există și o varietate cu flori galbene, mai rezistentă la uscăciune, mătrăguna propriu-zisă preferînd terenurile umede. Planta a fost cunoscută din evul mediu ca medicinală și toxică pentru om și

unele animale. Astfel, pentru majoritatea animalelor necarnivore, mătrăguna nu este toxică, de aceea multă vreme a fost folosită în hrana porcilor.

Pentru uz medicinal au importanță frunzele tinere, vîrfurile tulpinilor și rădăcinile, toate avînd un miros grețos. Rădăcinile se recoltează primă-

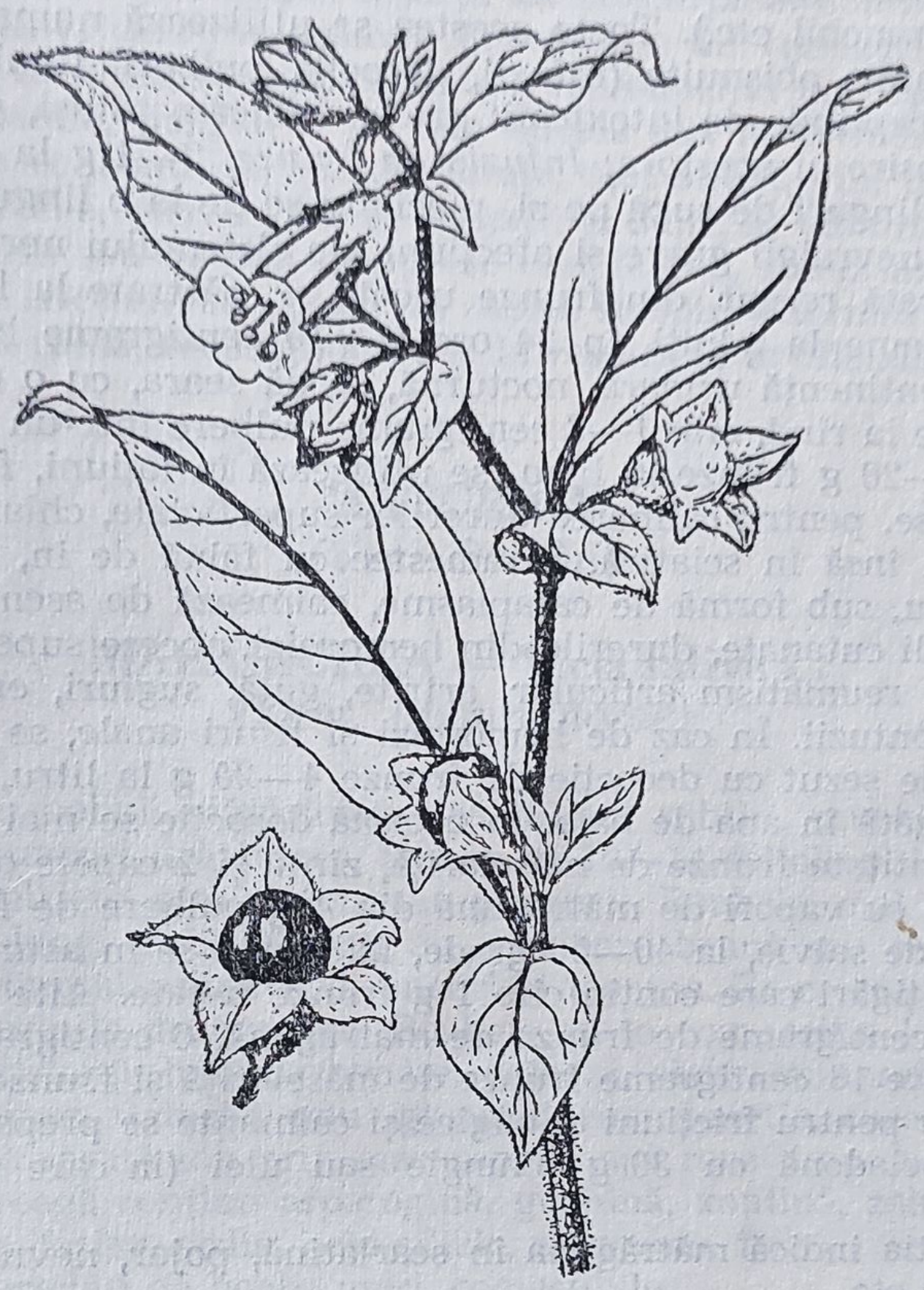

Mătrăguna

vara și toamna, iar celelalte părți la începutul înfloririi. Planta conține alcaloizi (atropină, hiosciamină, scopolamină), asparagină, substanțe minerale. În rădăcină nu se găsește atropină, ci hiosciamină. Frunzele de mătrăgună sălbatică sînt sărace în atropină. Atropina și hiosciamina au aceleași efecte. Hiosciamina dă stări de excitație slabe sau de scurtă durată. Cantitatea de 1—2 g acționează asupra musculaturii netede respiratorii și digestive, dînd în același timp halucinații și delir furios. Cu 5 g se opresc secrețiile salivară, lactată și sudorifică, iar cu 10 g se produce moartea.

În decursul veacurilor, mătrăguna a fost considerată ca o plantă toxică, narcotică sau în scop de înfrumusețare, pentru mărirea pupilelor.

În zilele noastre, i se recunosc însușiri antispasmodice, antalgice, calmante, datorită mai ales atropinei, folosindu-se în bolile tubului digestiv (constipații spastice), respiratorii (spasm glotic, tuse, astm), tenesme, migrene, în epilepsie, isterie, coree, paraplegie, hemiplegie și chiar în tetanos. De asemenea, potolește durerile în nevralgii, colici hepatice și renale,

gastralgii, indicîndu-se în plus în incontinența urinară de noapte, spermatoree, priapism, colaps, boala lui Basedow, dizenterie, pentru oprirea scurgerilor involuntare de salivă, în galactoree. Planta de obicei nu se utilizează ca atare, ci mai ales sub formă de preparate: atropină, belergon, tinctură, extracte, țigări antiastmatice sau intrînd în compoziția unor produse farmaceutice (gastrisan, bergonal, foladon, fobenal, unguent populeum, balsam tranchil etc.). Toate acestea se utilizează numai cu aviz medical. Preparatele obișnuite (infuzii, decocții, pulberi, fumigații, emplasture) sînt susceptibile de intoxicații grave. Indicăm totuși, pentru medici, modul de folosire al acestora: *Infuzia de frunze*, 2—4 g la litru. Se ia în doză de 1—3 linguri de supă pe zi, plecîndu-se de la o lingură și mergînd progresiv, în nevralgii grave și afecțiuni ale sistemului nervos. *Pulberea*, numai preparată recent din frunze uscate și păstrate la loc uscat, cîte 2—20 centigrame la adulți, în 24 ore (1—10 centigrame la o priză). La copiii cu incontinență urinară nocturnă, se dă seara, cu o oră înainte de culcare, 8 zile la rînd, cîte 1—3 centigrame pulbere într-un pahar cu apă. *Decocțiile*, 4—20 g frunze la litru, se utilizează în loțiuni, fomentații, irigații, comprese, pentru calmarea durerilor superficiale, chiar în reumatismul acut, nu însă în sciatică. În amestec cu făină de in, decocția 30 g frunze la litru, sub formă de cataplasme, calmează de asemenea durerile diferitelor boli cutanate, durerile din hemoroizi, abcese superficiale, fisuri anale, orhite, reumatism articular, artrite, gută, sugiuri, erizipel, arsuri, degerături, contuzii. În caz de hemoroizi și fisuri anale, se recomandă și băile locale de șezut cu decocție de frunze 4—20 g la litru, fiartă 10 minute și adăugată în apa de baie. În această decocție se mai poate adăuga în aceeași cantitate frunze de măselariță, zîrnă și 2 capete de mac. *Fumigațiile* se fac cu vapori de mătrăgună din 4 g pulbere de frunze într-un litru infuzie de salvie, la 40—50 grade, indicîndu-se în astm. Tot în astm se pot fuma țigări care conțin cîte 1 g frunze uscate. Alte țigări se prepară din 36 centigrame de frunze de mătrăgună, 6 centigrame frunze de mărăraș și cîte 18 centigrame frunze de măselariță și frunze de laur porcesc. *Pomada* pentru fricțiuni antalgice și calmante se prepară din 2—8 g pulbere de beladonă cu 30 g axungie sau ulei (în care se macerează pulberea).

Homeopatia indică mătrăguna în scarlatină, pojar, nevralgii, inflamații, encefalite etc.

Intoxicațiile cu mătrăgună sînt frecvente atît la om, mai ales la copii, cît și la animale, fie cu planta ca atare, fie cu produse farmaceutice. De reținut că atropina se absoarbe și prin piele și se cumulează în organism.

Copiii se pot intoxica de obicei consumînd fructe de mătrăgună, 2—3 asemenea fructe producînd tulburări grave și chiar moartea. Toxicitatea plantei variază cu solul pe care crește și depinde mult de individ. S-au semnalat intoxicații prin consum de lapte provenit de la capre care mîncaseră mătrăgună, sau prin consumul de carne de iepuri, pentru care mătrăguna nu este toxică.

Produsele de mătrăgună se vor utiliza cu mare prudență în bolile infecțioase; ele se vor exclude cu desăvîrșire în angina pectorală și hipertensiune.

Intoxicațiile cu mătrăgună și produse sau preparate din ea se manifestă prin uscăciune în gură și gît, dilatarea pupilelor, grețuri, vomizări, senzație de astuparea gîtlejului, ameteli, colici, anxietate, năuceală, delir vesel sau furios, ochii pierduți, întunecarea vederii, beție aparentă, ten-

dința de a cînta și juca, convulsii, halucinații, contracții tetanice trecătoare, pierderea vocii, somnolență, letargie, teamă de lichide ca în turbare, erupții și pete gangrenoase, incontinență apoi oprirea urinei, rîs sardonic, sincopă, comă, răcirea extremităților, prostrație și în cele din urmă moartea. Uneori simptomele dispar în cîteva zile, alteori persistă mult timp paralizii, dureri de stomac, stări de idioție etc.

Ca tratament, se recomandă injecții cu pilocarpină, administrare de iodură de potasiu și cărbune animal, provocarea de vomizări prin înghițirea unei mari cantități de apă caldă sau introducînd un deget în faringe, spălături stomacale, purgative pe cale bucală sau în lavmente, tanin, cafeină sau cafea concentrată, suc de lămîie, oțet diluat, vin, țuică, ceai chinezesc, iar în comă, eter. În caz de agitații și delir, se administrează cloral hidrat, cloroform sau se pun comprese reci la cap, sinapisme la picioare; totodată se fac fricțiuni cu un șervet aspru, stropiri alternative pe corp cu apă rece și apă caldă, recurgîndu-se și la respirație artificială.

BCU Cluj

MĂTURICA

(Vezi Drobul)

MĂZĂRICHEA — Vicia sativa L.

(Fam. Luguminosae)

Înrudită cu bobul, măzărichea are tulpini subțiri, muchiate, lungi de 0,30—0,70 m, uneori agățătoare, frunze cu 10—14 foliole și în vîrf cu cîrcei. Florile, melifere, sînt violete sau purpurii. Boabele, mai mult sau mai puțin sferice, lungi de 3—6 mm, au o culoare brună sau cenușie. Planta înflorește tot timpul primăverii, uneori și toamna. Ea crește pe cîmp, prin fînețe, pe marginile drumurilor. Boabele au în compoziția lor 28% albumine, 45% substanțe hidrocarbonate, grăsimi, săruri minerale (circa 3%). Ele au gust amar, datorită unui glucozid cianogenetic, care dispare prin fierbere în apă sărată sau prin macerare în apă rece timp de 24 ore.

Planta întreagă conține asparagină, guanină, xantină, zahăr, săruri de potasiu, calciu, fosfor, sodiu, acid silicic, magneziu, fier.

Una din varietăți dă boabe mari, comestibile.

Boabele de măzăriche s-au folosit intern în variolă și rujeolă, iar extern, sub formă de cataplasme, ca rezolutiv.

MEIUL SĂLBATIC — Milium effusum L.

(Fam. Gramineae)

Este o cereală, fiind folosit mult în preistorie și antichitate, precum și în evul mediu, în scop alimentar. Mai este numit și mei sălbatic sau meișor, crește ca plantă vivace, comună pădurilor de frunzoase, înalt de circa 1 m, cu frunze verzi-cenușii, late de 0,5—1,5 cm și o inflorescență cu ramuri puține, dispuse piramidal. Grăunțele de mei sălbatic sînt comestibile. Planta conține cumarină, putînd fi folosită în cazuri similare cu sulfina. S-a recomandat în scop carminativ, ca și în tulburările mamare, prin reținerea laptelui.

O specie cultivată este *meiul propriu-zis — Panicum miliaceum L.*, plantă anuală, originară din India. Se aseamănă cu dughia, dar spicele lui sînt în formă de ciorchine cu ramuri fine și lungi. Grăunțele se folosesc alimentar, iar terapeutic au însușiri diuretice. Făina lor s-a folosit în diaree, febre, boli pulmonare.

MEIUL PĂSĂRESC — Lithospermum officinale L.
(Fam. Boraginaceae)

Meiul păsăresc crește ca plantă vivace pe marginile drumurilor, prin locuri cultivate, pe pîrloage, ajungînd la 1 m înălțime. Are numeroase tije subțiri, tari, drepte, păroase și flori gălbui, aproape albe, corimbiforme, dispuse în vîrful tijelor. Frunzele mici sînt de un verde închis. Planta are fructe tari, albe, sidefii, asemănătoare unor mici perle. Ea crește mai ales pe terenuri calcaroase, pînă la altitudinea de 1 400 m.

În medicină, se folosește partea aeriană, dar mai cu seamă fructele. Vîrfurile înflorite se recoltează în iulie-august. Planta conține mucilagii, pigmenți, săruri minerale și are acțiune diuretică, fiind folosită în inflamațiile catarale, de rinichi și de vezică, precum și în gravela urică, în care dă rezultate specifice. Planta se mai utilizează în retențiile urinare, hidropizii, gută, iar numai frunzele și vîrfurile înflorite, în scop răcoritor, sub formă de infuzie 10—30 g la litru.

Intern, ca diuretic, se ia dimineața, timp de 8 zile, pe nemîncate, cîte un pahar din decocția 30—40 g plantă întreagă la litru, fiartă 3 minute, infuzată 10 minute, după care se strecoară. Se poate prepara și cu vin alb. Se preferă însă a se administra 15 g fructe măcinate cu 30 g zahăr, peste care se toarnă 0,5 litri infuzie de nalbă de cîmp și se bea în 24 ore. Se mai recomandă, a se lua, mai multe dimineți la rînd, cîte 3 g pulbere de fructe.

În medicina populară, se tratează cu grăunțe de mei păsăresc catarele digestive și blenoragia, folosindu-se totodată și pentru ușurarea nașterilor.

Extern, se introduc în unghiul intern al ochiului 1—2 granule de mei păsăresc pentru îndepărtarea prafului și corpilor străini eventual pătrunși sub pleoape.

O specie înrudită este *meiul albastru — L. purpureo-coeruleum L.*, cu flori albastre, melifere, care crește pe terenuri calcaroase, pînă la 700 m altitudine, fiind și cultivat în scop ornamental. Are aceleași însușiri ca precedentul. Din frunze și vîrfuri înflorite se prepară un ceai foarte plăcut la gust.

MELISA
(Vezi Roinița)

MENTA
(Vezi Izma)

MERIȘORUL
(Vezi Merișorul de munte)

MERIȘORUL DE MUNTE, COACĂZUL DE MUNTE — Vaccinium vitis-idaea L.

(Fam. Ericaceae)

Plantă vivace, de circa 0,30 m înălțime, cu tulpina cilindrică, tîrîtoare în parte, iar la vîrf erectă. Frunzele pețiolate, persistente, ovale, tari, lucioase, cu margini răsfrînte, au o lungime de 1—3 cm și culoare mai palidă pe fața inferioară, care este mată și prevăzută cu cîteva puncte cafenii. Florile, albe sau roze, melifere, în formă de clopoței dispuși în mici buchete, se află la vîrfurile ramurilor. Fructele sînt bace sferice, verzui la început, iar la maturitate roșii, de mărimea coacăzelor. Merișorul de munte crește prin locuri umede, păduri umbroase și seciuri, pînă în vîrfurile munților înalți. Frunzele lui se aseamănă cu cele de smirdar, la care însă ele sînt mai lungi și mai înguste, iar pe dos au pete ruginii, nu puncte cafenii.

Terapeutic, se folosesc frunzele, recoltate în mai-august, fructele, recoltate în august-septembrie și planta întreagă, recoltată tot timpul anului. Merișorul de munte conține acizi organici, arbutină, vitamina C, provitamină A, flavonozide, hidrochinonă, săruri și are însușiri aperitive, astringente, depurative, hipoglicemiante, dar mai ales diuretice și antiseptice urinare. Se folosește în bolile acute și cronice de rinichi și ale vezicii urinare, în reumatism și gută, în diaree sub formă de infuzie sau decocție 20—30 g plantă întreagă la litru, cîte 2 cești de ceai sau 2—4 cești de cafea pe zi. Se mai poate administra o decocție preparată astfel: se iau 2 linguri frunze proaspete mărunțite și se țin 15 minute în 100 g apă rece; se strecoară, păstrîndu-se apa, peste frunzele rămase turnîndu-se 100 g apă în clocot și fierbîndu-se 15 minute; se strecoară din nou și se amestecă lichidele, completînd cu apă pînă la 200 g. După îndulcire, se ia cîte o lingură la 3 ore. Pulberea de plantă în doză de 4—6 g pe zi, în 3 prize, este de asemenea recomandabilă.

Se mai preconizează o decocție din amestecul: frunze de merișor de munte 30 g, flori de albăstrele și licviriția cîte 10 g, din care amestec se ia o lingură care se opărește cu 100—150 g apă în clocot, se fierbe 10 minute, se răcește și se strecoară, după îndulcire administrîndu-se cîte o lingură înainte de mese. Acțiunea antiseptică a plantei crește dacă urina este neutră sau alcalină, în care scop, cu 3 zile înainte de începerea tratamentului, se va lua de 2—3 ori pe zi cîte un vîrf de cuțit de bicarbonat de sodiu, sau apă minerală bicarbonică, 3—4 pahare mici pe zi și se vor consuma mai multe legume.

Sucul de fructe proaspete, îndoit cu apă, consumat 2—3 zile, este recomandabil în diaree.

Dozele depășite de plantă devin toxice.

MESTEACĂNUL — Betula alba L. sin. B. verrucosa Ehrh.

(Fam. Betulaceae)

Întîlnit în pădurile de deal și de munte, pînă la altitudinea de 2 000 m, mesteacănul, acest arbore nostalgic, atinge înălțimea de 25—30 m. El are tulpina acoperită cu o coajă albă-argintie, formată din foițe, ramurile flexibile, plecate, frunzele simple, rombice sau triunghiular ovate, ascuțite,

dințate. Florile, mițișori cilindrici, meliferi, apar în aprilie-mai; fructele sînt achene mici, aripate. Mesteacănul trăiește pînă la 100 ani. El este cunoscut ca plantă medicinală din timpul evului mediu.

În scop terapeutic, se utilizează mugurii, scoarța, seva (recoltată primăvara), frunzele tinere, recoltate în mai-septembrie. Toate acestea conțin ulei volatil, rezine, saponine, heterozide, tanin, vitamina C, mucilag, avînd acțiune depurativă, diuretică, antiseptică, antifebrilă, coleretică, cicatrizantă, stimulentă, vermifugă și recomandîndu-se în tratamentul edemelor cardiace și renale, în reumatism, gută, hiperazotemie care cauzează amețeli și dureri de cap, nefrite cronice, uremie, colesterolemie, obezitate, cura de primăvară, artrite. Mugurii singuri se indică în scrofuloză și chiar în febra tifoidă, față de agenții cărcia au rol antibiotic. Seva are gust dulce și este de asemenea diuretică, ducînd la eliminarea acidului uric și ureii din organism, a pietrei de la rinichi și contribuind la redarea funcțiunii ligamentelor în artroze. Coaja de mesteacăn este diuretică, digestivă și antifebrilă, dînd rezultate bune mai ales în bolile de piele (eczeme, impetigo, urticarii, acnee). Frunzele singure sau în amestec cu cele de stejar sînt antisudorifice. Cărbunele din lemn de mesteacăn are rol antitoxic, în care scop el se va mesteca în gură cît mai curînd după ingurgitarea toxicului.

Intern, se administrează infuziile, decocțiile, sucul. De obicei, infuziile se prepară din 30—40 g frunze la litru, ținîndu-se la infuzat 1—2 ore. Cînd temperatura lor coboară la 40°, li se adaugă cîte 1 gram de bicarbonat de sodiu, pentru dizolvarea rezinelor, după strecurare luîndu-se 2—3 cești de ceai pe zi, cu o jumătate de oră înainte de mese sau la 2 ore după mese. Decocția de muguri se prepară fierbînd 150—250 g la litru pînă scade la 3/4 și se ia în cursul unei zile în 4 prize, mai ales în celulite, edeme, hidropizie renală și cardiacă, reumatism, gută, dispnee, calculi renali. Decocția de coajă se întrebuințează mai rar ca digestiv, depurativ și contra bolilor de piele. Ea se prepară fierbînd 5 minute o linguriță de coajă tocată la o ceașcă de apă, luîndu-se 3 cești de ceai pe zi, înainte de mese. În colesterolemie, se ia un litru pe zi din decocția preparată cu 10 g scoarță de mesteacăn și 10 g frunze uscate de frasin, fierte și infuzate cîte 5 minute; o cană de ceai se ia dimineața pe nemîncate. Efect anticolesterolemiant are și infuzia de frunze 25 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi. Sucul sau seva se ia 15 zile pe lună, timp de 2 luni, cîte 100—200 g pe zi în litiaza urinară, reumatism, urmările gutei, boli de vezică urinară.

Infuzia din cîte 20 g frunze de mesteacăn și de stejar la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, din care una seara la culcare, este antisudorifică.

Infuzia din cîte 15 g frunze de mesteacăn, flori de tei, de colțul lupului și trei frați pătați la litru, luată caldă, la pat, se recomandă în gripă.

Extern, decocția preparată din 50—100 g scoarță sau frunze la litru, care se fierbe pînă scade la 3/4, se aplică în scop detersiv și dezinfectant, sub forme de comprese sau spălături la plăgi și în bolile de piele (dermatoze ereditare, efelide, modificări de ten, pecingine). Băile cu decocție sînt indicate de asemenea în dermatoze și contra asudării picioarelor. În efelide mai sînt recomandabile compresele de 2 ori pe zi cu macerație de scoarță, care se ține 8 zile în vin roșu. Cu sevă de mesteacăn diluată 2% în apă fiartă se fac fricțiuni capilare pentru a se activa creșterea părului, iar în bolile de piele (cuperoză, pecingine, butoni) se fac tamponări locale cu sevă, aceasta luîndu-se eventual și intern ca depurativ și diuretic. Frunzele uscate, puse ca așternut cald, dau o sudație puternică, în măsură să atenueze și chiar să vindece reumatismul și artritismul. Din lemnul de

mesteacăn se prepară gudronul de mesteacăn, folosit de asemenea în bolile de piele la om și animale.

Seva de mesteacăn se obține găurind pe o adîncime de 3—5 cm cu un sfredel subțire ca un creion tulpina mestecenilor, de unde seva se colectează cu niște țevi în recipiente. Coaja mestecenilor poate fi și crestată cu cuțitul, pentru obținerea sevei. Din sevă, se poate prepara o șampanie după formula (Cazin): se fierb 25 litri sevă cu 3 kg zahăr pînă cantitatea scade la 3/4, se ia spuma, se strecoară și se pune lichidul într-un butoiaș sau o damigeană, adăugîndu-se puțină drojdie de bere; în timpul fermentației, se mai adaugă 5 litri de vin bun natural și 4 lămîi în bucăți, fără sîmburi. După încetarea fermentației, butoiașul sau damigeana se astupă, iar după o lună lichidul este tras la sticle fără ca acestea să fie umplute bine, căci pot exploda.

În combinație cu alte plante, frunzele de mesteacăn intră în componența ceaiurilor Plafar diuretice, antireumatice, hipotensive.

● MICȘUNEAUA — Cheiranthus cheiri L.

(Fam. Cruciferae)

Plantă bianuală sau vivace, cultivată, dar care poate deveni și sălbatică, are o înălțime de 0,20—0,60 m și crește pe terenuri aride, pe ziduri vechi, pe lîngă case, pînă la altitudinea de 600 m. Tijele ei formează tufe, fiind acoperite de frunze lanceolat-ovale, întregi, verzi-cenușii, păroase, mai ales la plantele sălbatice.

Florile galbene, brune sau portocalii, mari de 2—5 cm, apar în martie-iunie, dispuse în ciorchine la vîrful tijelor și au un miros plăcut. Fructul este o silicvă tetragonală, conținînd semințe brune, aripate la vîrf. Micșuneaua a fost cunoscută încă din antichitate ca plantă ornamentală și medicinală. În evul mediu, ea a fost folosită ca infuzie de flori în vin alb, pentru a ușura nașterile și eliminarea învelitorilor fetale, atribuindu-i-se în plus însușiri diuretice, cefalice, antispasmodice, cordiale. Totodată era utilizată în clorozâ, paralizii. În prezent, se folosesc fructele și vîrfurile înflorite care conțin vitamina C, un glucozid sulfurat, un heterozid cardiotonic, care împreună cu alți heteroizi acționează energic asupra inimii, în genul digitalei, dar mai puternic decît aceasta. Cantitatea cea mai mare de heterozizi se găsește în fructe. Planta mai conține un colorant, o esență (amestec de nerol, geraniol, indol, acetonă, acid salicilic), iar în semințe și un ulei format din colină, glucoză, cheirolină (care este o substanță iritantă pentru piele). În afară de însușirile cardiotonice, micșunelele se bucură și de cele diuretice, administrîndu-se și într-un caz și în altul sub formă de infuzie de flori uscate 25 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, între mese.

Se atrage atenția a se păstra planta la adăpost de lumină și a nu se depăși doza, putînd produce intoxicații.

MIEREA URSULUI, CUSCRIȘORUL, PLĂMÎNĂRICA — Pulmonaria officinalis L.

(Fam. Boraginaceae)

Este o plantă ierboasă, vivace, întîlnită frecvent prin pădurile de foioase de pe solurile calcaroase, pînă la 1 000 m altitudine. În pămînt are

un rizom tîrîtor, negricios, din care pornesc tije simple, păroase, care ajung la 0,20—0,40 m înălțime. Frunzele bazale, dispuse în rozetă, sînt peţiolate, iar celelalte sesile, toate avînd formă ovală, fiind păroase, de culoare verde pătată cu mici zone albe care le dau aspect de plămîn. În vîrful tijelor florifere, apar în martie-mai, reunite în buchete, florile, de culoare roșie, violetă sau albastră, bogate în nectar. Fructele sînt tetrachene.

Mierea ursului

Mierea ursului este cunoscută ca plantă medicinală din secolul XVI. De la ea se recoltează în scop medicinal vîrfurile înflorite și frunzele bazale (acestea către sfîrșitul verii). Se poate recolta și toată partea aeriană în timpul înfloririi. Uscarea se face la umbră, în strat subţire. Prin uscare, frunzele se înnegresc.

Planta conţine saponine, rezină, mucilag, tanin, alantoină, caroten, vitamina C în cantitate apreciabilă, săruri de calciu, potasiu, fitosterină, acid silicic. În trecut i s-a atribuit cuscrișorului rol astringent, expectorant, calmant și emolient în tuse și răgușeală, pe cale internă, iar extern, rol calmant în degerături, boli de piele, răni. Astăzi i se recunosc în plus proprietăți sudorifice, diuretice și reconstituante prin vitaminele și sărurile minerale pe care le conține, indicîndu-se de asemenea în palpitații.

Intern, se recomandă decocția 30—60 g la litru, care se fierbe 5 minute și se infuzează 15 minute, luîndu-se 3 cești de ceai pe zi în boli de gît și căi respiratorii, în tuberculoză, catar pulmonar, diaree, dizenterie, hemoroizi, hemoptizie, palpitații, pecingine.

Extern, decocția se aplică sub formă de comprese pe răni la care se poate folosi și pulbere de plantă uscată. În degerături se fac spălături cu decocție (15 minute) de frunze, 50 g la litru, pentru a se calma durerile și mîncărimile. În caz de crăpături ale mîinilor, acestea se îmbăiază de 3 ori pe zi cu decocție strecurată de frunze și flori, 30 g la litru, fierbîndu-se 15 minute și infuzîndu-se 5 minute.

● MIGDALUL — Amygdalus communis L. sin. Prunus amygdalus Batsch.

(Fam. Rosaceae)

Este un arbore care crește în sudul Europei, avînd frunzele alungite, dinţate și flori albe sau roze. Fructele pot fi dulci sau amare, numai primele fiind comestibile, căci cele amare conţin acid cianhidric, substanţă toxică. Migdalul poate crește sălbatic, dar este și cultivat. Migdalele dulci sînt bogate în ulei, glucide, protide, substanţe minerale și vitamine (A, B_1,

B_2, PP, B_5, B_6.), avînd o valoare nutritivă deosebită, fără a se consuma mai mult de circa 15 pe zi. În stare uscată, ele se digeră mai greu, afară de cazul cînd sînt puțin prăjite. În consum, migdalele dulci sînt antianemice și antiastenice, putîndu-se recomanda și convalescenților, copiilor (spre a le ajuta creșterea) și femeilor însărcinate. Din sîmburii lor se prepară laptele de migdale (sîmburi zdrobiți cu zahăr și amestecați cu apă), folosit în boli de piele și pentru buna întreținere a tenului; de asemenea se mai extrage uleiul care posedă însușiri laxative, fiind folosit totodată în scop cosmetic pentru tenurile uscate, iar în scop calmant în dermatoze, mîncărimi, dermatite, arsuri superficiale, eriteme (crăpături ale pielii), dureri abdominale și constipație (aplicat prin fricțiuni locale pe abdomen).

Intern, frunzele și cojile de migdale dulci sînt pectorale, calmante, sedative, colagoge; scoarța a doua de ramuri este diuretică, antifebrilă, antihelmintică și purgativă.

În ultimul timp, s-a dovedit că migdalele dulci dau rezultate în tratamentul ulcerului gastric, ceea ce s-ar explica prin faptul că acestea pun în libertate, în contact cu sucul gastric, uleiul pe care-l conțin și care acoperă ulcerele, deasupra lui depunîndu-se proteinele rezultate în urma acțiunii acidului clorhidric din stomac și formînd astfel un pansament favorabil vindecării. Efectul salutar al migdalelor în ulcerul gastric s-ar datora și faptului că ele reduc producerea de pepsină de către mucoasa gastrică afectată, stimulînd totodată întreg tractusul digestiv.

Migdalele dulci pot fi utilizate în hrana diabeticilor și obezilor.

În tratamentul ulcerului gastric, se vor consuma în 2 prize, 30 migdale dulci cojite pe zi, sau 30 migdale dulci zdrobite și amestecate cu lapte dulce și o linguriță de smîntînă. În cazurile mai grave, se poate adăuga și o migdală amară care acționează mai puternic împotriva excesului de pepsină. Infuzia preparată din o lingură de frunze de migdal la o ceașcă de ceai, infuzată 10 minute, se administrează contra tusei, luîndu-se între mese cîte 4 cești de ceai pe zi, preparate ad hoc. Contra constipației, se iau 3 linguri ulei de migdale dulci, iar copiii și bătrînii o lingură.

Decocția cu 40 g coji de migdale la litru, fierte 10 minute, se indică în insomnii, luîndu-se o ceașcă de ceai seara la culcare.

Mestecîndu-se în gură 1—2 migdale amare, se combate beția incipientă.

Extern, pasta de migdale amare se folosește ca săpun contra pistruilor, eczemei mîinilor și pentru a face să dispară mirosul picioarelor și subțiorilor. Laptele de migdale se recomandă pentru întreținerea tenului, contra pistruilor și pruritului, ca și pentru demachiere. Acest lapte se prepară din 100 g migdale dulci, care se înmoaie în apă călduță, spre a li se înlătura pielița, se zdrobesc în puțină apă rece, se amestecă cu 2 litri apă îndulcită cu 100 g zahăr și se strecoară prin sită. El se mai poate prepara din 12 g migdale dulci, 4 migdale amare, 130 g zahăr și un litru de apă, procedîndu-se apoi ca în cazul precedent. Emulsia de migdale amare este foarte eficace în mîncărimile produse de pecingine și în pruritul vulvar (Cazin).

Uleiul de migdale dulci se aplică sub formă de comprese pe arsuri și ca unguent pe zone cu prurit, pe crăpături ale pielii etc. Bine îndulcit, el se preconizează ca gargarisme în cazul rănilor faringiene provocate prin înghițirea vreunei bucățele de os sau a unui os de pește, pentru a calma durerea și a împiedica ulcerarea leziunii.

Produsele de migdale amare se vor folosi cu prudență și numai cu avizul medicului. În consum, migdalele amare pot da tulburări grave, ducînd chiar la sfîrșit letal, dacă numărul lor trece de 15—20.

MILOSTIVA

(Vezi Veninariţa)

MÎNA MAICII DOMNULUI

(Vezi Caprifoiul)

MIRTUL — Myrtus communis (L.) Herm.

(Fam. Myrtaceae)

Arboraș mediteranean, cultivat și la noi în scop ornamental, mirtul atinge înălțimea de 2—3 m și are frunze ovate, opuse, mereu verzi, asemănătoare cu cele de afin, și flori albe sau roșii. Fructele sînt bace negre, semănînd de asemenea cu afinele. Considerat de vechii perși ca arbore sfînt, iar de greci ca simbol al nemuririi, la noi se folosește pentru împletirea cununilor de mireasă.

Medicinal, se utilizează florile, esența, frunzele recoltate în august și fructele recoltate în septembrie-octombrie. Fructele și frunzele conțin o esență uleioasă, vitamina C, substanțe amare și rezinoase, acizi citric și malic, camfen și mai ales tanin, ceea ce explică folosirea acestora din timpuri străvechi ca antidiareice, avînd însușiri astringente și antiseptice cu rol important în prolapsul vaginal și rectal, precum și în leucoree. În prezent i se recunosc de asemenea proprietăți astringente, antiseptice și balsamice.

Intern, mirtul se utilizează sub formă de specialități farmaceutice oficinale sau ca infuzie 25 g frunze la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi în bronșite (faza a 2-a), bronhectazii, bronhoree muco-purulentă, enterite diareice. În guturai, tuse, bronșite, se mai recomandă siropul, cîte 2—4 linguri pe zi. Acesta se prepară infuzînd timp de 6—8 ore 75 g frunze la un litru de apă, după care se strecoară, se amestecă cu 1,500—1,800 g zahăr și se fierbe la foc domol pînă lichidul devine siropos.

Extern, băile locale cu infuzie de frunze se recomandă în contuzii și entorse, iar gargarismele în scop antiseptic. Cu alcoolatură de mirt se pun comprese la rănile vechi, infectate, cu miros fetid și se tratează otitele vechi, însoțite de scurgeri.

MIRUȚA, LIMBA BOULUI, BOROANȚA — Anchusa officinalis L.

(Fam. Borginaceae)

Mult răspîndită pe pîrloage și locuri necultivate, pînă la 1 800 m altitudine, miruța este o plantă bianuală, înaltă de 0,30—0,80 m, cu frunzele alungite și ascuțite, sesile sau scurt peţiolate (cele inferioare), acoperite

cu peri ca și tulpina care este ramificată. Florile, melifere, dispuse în inflorescențe scorpioide, au culoare albastră, purpurie sau roză, în formă de pîlnie; ele apar în mai-iulie. Fructul este o carpelă neagră, rugoasă.

Medicinal au utilizare frunzele și florile, uscate cu grijă. Acestea conțin alantoină, mucilag, colină, urme de alcaloizi, azotat de potasiu și au acțiune emolientă, diuretică, depurativă, expectorantă, laxativă, sudorifică, putînd înlocui limba mielului. Se administrează ca infuzie sau decocție, 20—40 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi în gripă, nefrită, tuse, ca diuretic în cura de primăvară și ca depurativ pentru buna întreținere a tenului.

În medicina veterinară, miruța se dă în consum la cai, în caz de mușcături de vipere, după ce s-a stors rana de venin și s-a aplicat preparatul indicat la usturoi.

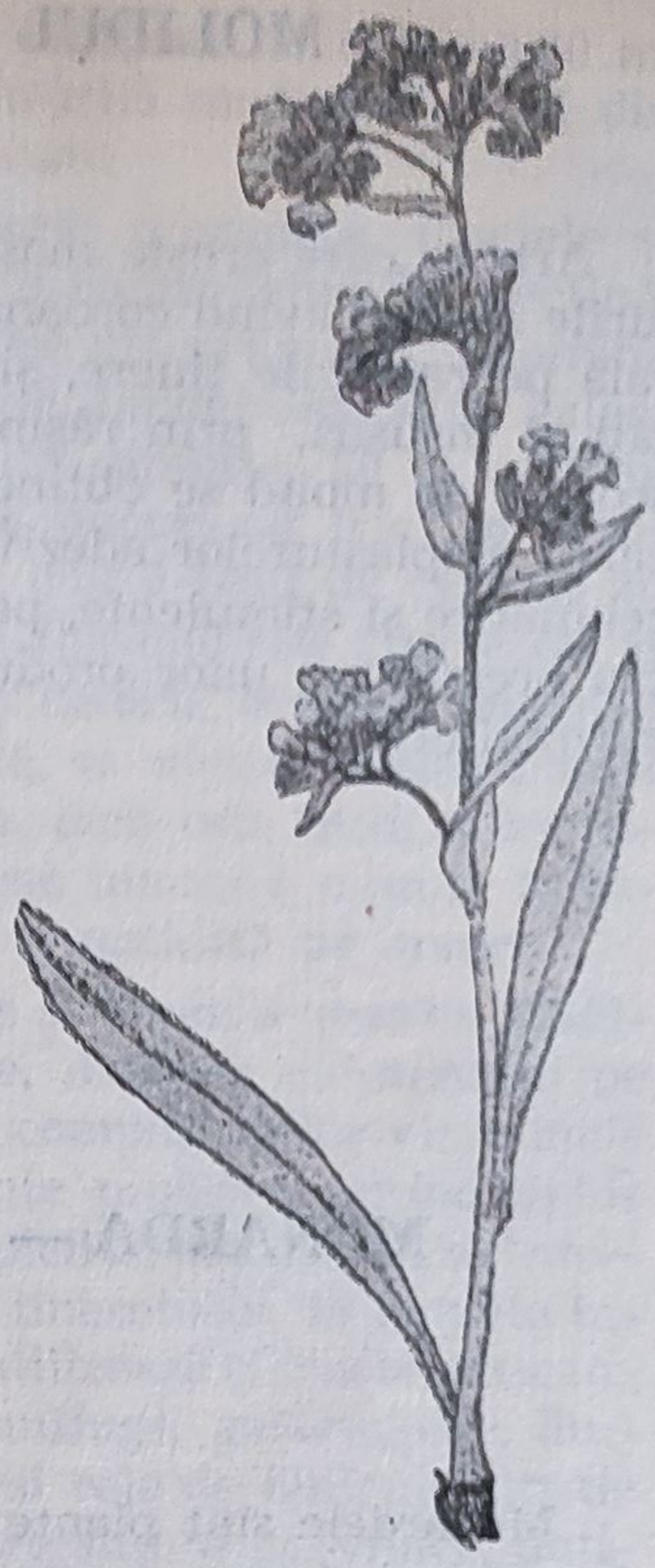

Miruța

MOHORUL — Setaria glauca (L.) Beauv.

(Fam. Gramineae)

Este o plantă anuală comună, arhicunoscută, care crește pe miriști, prin semănături, pe locuri ruderale. Are paniculul în formă de spic. Setele (fire în formă de păr de porc), care pleacă de la baza spiculețelor, sînt gălbui-ruginii sau galbene. Pedunculul spicului pubescent este păros și moale.

Planta înflorește în iulie-august; fructele sînt cariopse, cu paleea dungată transversal, cu creste mici și mai lungi decît cea de a doua glumă.

O altă specie este *S. verticillata (L.) Beauv.*, la care setele involucrului, verzi sau violacee-roșcate, au dințișori îndreptați în jos și frunzele cu peri mărunți, rigizi. Crește mai ales prin grădinile horticole. O a treia specie, *S. viridis (L.) Beauv.*, se aseamănă cu precedenta, dar are sete verzui, mai numeroase, cu dințișori îndreptați în sus.

Mohorul este înrudit cu dughia, avînd însușiri similare.

În medicina veterinară populară, mohorul, după înflorire, se dă în hrana cailor, cîteva dimineți la rînd, contra larvelor de Gastrophyllus intestinalis, denumite trînji, acestea fiind eliminate.

MOJDREANUL

(Vezi Frasinul)

MOLIDUL — Picea excelsa (Lam.) Link.

(Fam. Pinaceae)

Arbore care crește masiv în regiunile montane superioare, pînă la golurile alpine, avînd coroana piramidală, frunzele aciculare, dispuse în spirală pe ramurile tinere, și conuri plecate în jos. El are aceleași proprietăți și însușiri, prin rășina și mugurii lui, ca și celelalte conifere. Din scoarța de molid se obține colofoniul (sacîzul), care se folosește la fabricarea emplasturelor adezive. Cetina se indică pentru băi medicinale antireumatice și stimulente, pentru aromatizarea băilor și încăperilor sau pentru prepararea unor produse cosmetice. Molidul se numără printre arborii meliferi.

MOLURA

(Vezi Feniculul)

MONARDA — Monarda didyma L., M. fistulosa L., M. punctata L.

(Fam. Labiatae)

Monardele sînt plante ornamentale și aromatice, vivace, cu tulpini în 4 unghiuri, frunze opuse și flori strîns verticilate, semănînd cu niște capitule. Ele au miros care aduce a izmă.

Părțile aeriene, recoltate în timpul înfloritului, conțin timol și carvacrol. Ele au însușiri aperitive-aromatice, tonice, digestive, astringente, stimulente, antifebrile, carminative, rezolutive, folosindu-se ca infuzii 20—30 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, mai ales în hemoragii, diaree, gută, reumatism. Din M. didyma se poate prepara și un ceai alimentar foarte apreciat. M. punctata servește la extragerea unui ulei esențial, recomandat în grețuri și vărsături. Monardele, introduse în Europa din Statul Carolina (S.U.A.) la 1752, sînt folosite în Anglia și Elveția la extragerea timolului.

MORCOVUL — Daucus carota L.

(Fam. Umbelliferae)

Morcovul este o plantă bisanuală cunoscută, cultivată, dar care crește și în stare sălbatică, în care caz rădăcina pivotantă este lignificată. La morcovul cultivat, rădăcina este cărnoasă, tulpina are înălțimea de 0,50—0,80 m, fiind prevăzută cu frunze penat sectate. Florile, în umbelă, apar în iunie-septembrie, în anul al doilea (la morcovii seminceri, care sînt și meliferi). Fructele sînt dicariopse elipsoidale sau ovoide, cu ghimpi numeroși. Morcovul sălbatic crește prin fînețe și prin pajiști, atît la cîm-

pie, cît și în zonele de deal și munte, avînd o înălțime de 0,30—0,80 m. Atît morcovul sălbatic cît și cel cultivat au însușiri medicinale, cel din urmă folosindu-se, precum se știe, și în scop culinar.

De la morcovul sălbatic se utilizează frunzele proaspete, fructele și rădăcina, recoltată în septembrie. Toate acestea conțin glucide, pectină, săruri minerale, caroten (provitamina A), vitamine din grupul B, vitamina C, avînd însușiri antidiareice, diuretice, emenagoge, hipoglicemiante, galactagoge, carminative, remineralizante. Decocția de semințe, 30 g la litru, fiartă 1 minut și strecurată imediat, preparată numai ad hoc, se recomandă în colici, 1—2 cești la nevoie, în eczeme cîte 2 cești de ceai pe zi, iar în meteorism o ceașcă după mese, eventual folosindu-se fructe de la mai multe plante aromatice (țelină, anason, coriandru, fenicul, leuștean etc.), 30 g amestec la litru. În menstruații dificile, se administrează 2 cești de ceai pe zi din infuzia de fructe 15 g la litru, care este utilă și în furunculoză, în aceleași doze, infuzia lăsîndu-se însă numai 5 minute la infuzat, în loc de 10. Extern, rădăcina rasă poate fi aplicată pe arsuri.

De la morcovul cultivat se folosesc rădăcinile și fructele uscate. Rădăcinile proaspete au o culoare galbenă sau roșie, datorită carotenului pe care-l conțin. În afară de caroten, ele mai au în compoziția lor vitaminele B_1, B_2, PP, B_5, B_6, D, E, oligoelemente, substanțe proteice, puține lipide etc. Grație acestei compoziții, morcovul ras, cu pieliță, sau ca suc, se întrebuințează cu bune rezultate în hrana copiilor și tineretului, la femeile însărcinate, convalescenți, bătrîni. Medicinal se utilizează și fructele uscate, care sînt stimulente, digestive, carminative, vermifuge, galactogene, diuretice, avînd în general aceleași recomandări ca și cele de fenicul sălbatic sau anason. Rol mai important au rădăcinile, care sînt antianemice, antidiareice, antiseptice, calmante externe și cicatrizante, diuretice, emenagoge, laxative, sedative, remineralizante, hipoglicemiante, tonice, vermifuge, detersive. Morcovii se indică în icter, în tulburări gastro-hepatice și intestinale, reglînd funcțiile intestinului, atît în diaree cît și în constipație. Sub formă de piureu sau supe, morcovul are, mai ales la copiii sugari și tineretul animal, un rol deosebit în tratamentul diareii și dispepsiilor acute. Ca diuretic, sub formă de suc, asigură eliminarea acidului uric din organism, dovedindu-se util în artritism, gută, reumatism, litiază urinară. Carotenul îi atribuie morcovului acțiune în protecția mucoaselor și în special a celei genitale, contra infecțiilor, precum și rol în regenerarea lor. De altfel, morcovul întărește rezistența întregului organism la boli infecțioase și chiar la tuberculoză, lucru dovedit experimental pe animale de laborator. El ajută la ameliorarea vederii diurne, precum și în hemeralopie. Contribuie la combaterea infecundității, la creșterea și dezvoltarea normală a fetusului, precum și la cursul normal al sarcinii, grăbește refacerea forțelor organismului în caz de epuizări nervoase, iritabilitate, convalescență și mai ales în anemie la copii și tineret, sporind numărul de globule roșii. În plus, printr-un principiu asemănător insulinei, morcovul face să scadă glucoza din sînge în diabetul zaharat, fluidifiază bila, ușurează vindecarea ulcerelor gastro-duodenale, curăță sîngele, potolește tusea în bolile respiratorii ca pneumonia, influențează favorabil bolile de ficat și splină, hidropizia, rahitismul, scrofuloza, cloroza.

Morcovul se utilizează crud și ras, în mîncăruri, ca supă sau suc, acesta din urmă consumîndu-se dimineața pe nemîncate cîte 30—100 g ca diure-

tic, depurativ, vermifug, stimulent gastro-intestinal, în cura de primăvară etc. Supa de morcovi, folosită în combaterea diareii sugarilor, se obține prin fierberea timp de o oră a 0,500 kg morcovi bine curățiți, spălați și mărunțiți, la un litru de apă. După fierbere, se strecoară, completîndu-se apoi cu apă fiartă pînă la un litru. Supa astfel obținută se dă cu biberonul copiilor pînă la încetarea diareii, cînd se reia cîte puțin alăptarea normală. Supa de morcovi se folosește și la tineretul animal. Sucul de morcovi fierți, cîte 60 g pe zi, din care 1/2 dimineața pe nemîncate, se ia 21 zile în teniază.

Siropul, preparat din o parte suc, două părți apă și 4 părți zahăr, se ia în cantitate de 30—100 g pe zi.

Fructele se administrează sub formă de infuzie 30—50 g la litru, în aceleași cazuri ca și cele de morcov sălbatic.

Extern, se pun cataplasme cu morcov ras pe arsuri, abcese, degerături, ulcere, impetigo, eczeme, precum și pentru întinerirea pielii. Aplicat pe mici ulcerații ale pielii, oprește hemoragiile, potolește durerile, grăbește cicatrizarea, iar pe sînii dureroși, cataplasmele, ținute 20 minute, au de asemenea rol calmant; după ridicarea cataplasmelor, se spală sînii cu apă rece, amestecată cu puțin spirt. Contra pruritului, se spală regiunea respectivă de mai multe ori pe zi cu decocția de morcovi 40 g la litru. Pentru buna întreținere a tenului și atenuarea petelor de pe față, se aplică o mască de morcov ras sau se fac loțiuni cu suc. Loțiunile se recomandă și în bolile de piele diverse.

La degerături, se mai recomandă spălături de două ori pe zi cu decocție de frunze proaspete, 100 g la litru, fierte 13—20 minute.

În medicina veterinară, se dau 2—3 morcovi tocați, pe zi, la cabaline în boli bronho-pulmonare, în boli urinare, în indigestii însoțite de colici, în convalescență și ca vermifug. De asemenea, morcovii rași se adaugă în hrana bovinelor cu indigestie și meteorism, la caprele cu tulburări renale sau care au avortat, precum și în hrana iepurilor, iarna.

MOȘMONUL — Mespillus germanica L.

(Fam. Rosaceae)

Este un mic arbore, fructifer și melifer, de 5—6 m înălțime, care crește pînă la 800 m altitudine, prin păduri luminoase, tufișuri, uneori fiind și cultivat. Are ramuri păroase, prevăzute cu ghimpi, frunze mari, simple, întregi sau puțin dințate, mate și glabre pe fața superioară, pufoase pe cea inferioară, cu pețiol scurt. Florile albe sau ușor roze, solitare, de 3 cm în diametru, apar în mai-iunie, la vîrfurile ramurilor. Fructele sînt drupe, puțin păroase, bronzate, avînd la vîrf o adîncitură înconjurată de caliciu și conțin cîte 3 sîmburi cu cîte o sămînță ovoidă. Ele se matureză în septembrie-octombrie, cînd sînt foarte digerabile.

Se utilizează medicinal frunzele, scoarța, fructele după primul îngheț, sîmburii. Toate acestea sînt bogate în tanin, acizi (citric, malic, formic, acetic), substanțe zaharoase, substanțe pectice, vitamina C, bucurîndu-se de însușiri puternic astringente, iar pe deasupra și tonice. Moșmoanele dau bune rezultate în diaree sau dizenterie, oprind scaunele diareice și

refăcînd mucoasa intestinală, consumîndu-se ca atare sau sub formă de compot. Ajunse la maturitate, moșmoanele sînt tari, aspre la gust și astringente, dar, după primul îngheț sau după o perioadă de păstrare în fîn sau paie, ele devin dulci și gustoase, avînd o acțiune favorabilă asupra stomacului și intestinelor. Fructele se pot consuma zilnic în cantitate de 200—300 g.

Compotul se prepară din cantități egale de moșmoane și zahăr, spre exemplu cîte 100—200 g la litru, cantitate pentru o zi, iar siropul dintr-un kg de fructe, 0,800 kg zahăr și 0,5 litri apă. Siropul obținut astfel se ia în 4 dimineți la rînd pentru reglarea scaunelor în diaree și dizenterie. În același scop se indică marmelada preparată din 2 litri lapte dulce și 230 g moșmoane bine coapte, zdrobite și fără sîmburi.

Extern, decocția de moșmoane, fără semințe și coji, 80 g la litru, se preconizează pentru spălături la răni, în scop cicatrizant. Decocția de frunze și de scoarță, cîte 50 g la litru, este utilă ca astringent în stomatite, afte și faringite, în spălături bucale și gargarisme. O mască astringentă pentru față o constituie frunzele proaspete tocate.

Moșmonul

MUMA PĂDURII — Lathraea Squamaria L.

(Fam. Scrophulariaceae)

Înrudită cu verigelul, muma pădurii trăiește ca și acesta parazitar pe rădăcinile copacilor. Este o plantă cărnoasă, alb-roză, înaltă de 0,10—0,25 m, fără frunze. Florile sînt dispuse în ciorchine strîns, avînd lungimea de 1,5 cm și fiind alcătuite dintr-un caliciu cu 5 dinți, o corolă cu 2 buze aproape egale, 4 stamine și un ovar. Tulpina, care se dezvoltă subteran, este ramificată și poate atinge greutatea de mai multe kg. Planta crește prin păduri răcoroase, vii, pajiști, pe văi umede. Ea conține amidon, emulsină, o substanță albastră-indigo etc. Decocția sau infuzia 10—20 g la litru are acțiune stimulentă asupra uterului și ovarelor, putîndu-se folosi în clorază, amenoree prin astenie etc. Planta s-a mai utilizat în trecut în convulsii, epilepsie, colici.

MURUL, RUGUL DE MURE — Rubus fruticosus L.
(Fam. Rosaceae)

Avînd peste 100 specii și 1 000 varietăți sau hibrizi, murul este un arbust înalt de 0,20—2 m, care crește la marginile pădurilor, pe pîraie, pînă la altitudinea de 2 300 m. Ramurile drepte sau plecate în arc, ghimpoase, sînt prevăzute cu frunze verzi și în timpul iernii, alterne, compuse din 3, 5 sau 7 foliole, dințate, alburii pe partea inferioară, avînd spini pe nervuri și peţioluri. Florile, melifere, albe sau roze, cu 5 petale, apar în mai-august și sînt dispuse în ciorchini alungiți sau piramidali. Fructele, denumite mure, sînt polidrupe albastre ca prunele coapte, mai ales la specia *R. caesius L.*, sau negre, zemoase, cu gust acrișor cînd nu sînt bine coapte, iar mai apoi dulci. Medicinal se utilizează frunzele, recoltate înainte de înflorire, butonii florali, mugurii și fructele, care conțin tanin, glucide, vitamina C, acid oxalic, citric, malic, salicilic, avînd proprietăți astringente, depurative, diuretice, tonice, antidiareice, antidiabetice, detersive, răcoritoare. Frunzele se recomandă ca astringente în entero-colite acute, diaree, dizenterie, colite cronice, urinare cu sînge, leucoree, stomatite simple sau aftoase, faringite simple sau ulceroase, gingivite. Ele au acțiune sudorifică în gripă, răceală, bronșite, tuse, iar ca diuretice se recomandă în hidropizii, boli de piele etc. Murele au de asemenea rol antidiareic și răcoritor, în același timp folosindu-se și împotriva bolilor de gît, răgușelii, sub formă de jeleu, sirop, dulceață. Ele sînt foarte bogate în acizi și vitamina C. Din mure se mai prepară vin și țuică.

Intern, frunzele de rug se administrează ca infuzie 20—30 g la litru, infuzarea făcîndu-se 15 minute. Se iau 3 cești de ceai pe zi, ca antidiareic, îndulcindu-se cu sirop de mure. În diabet, se administrează infuzia neîndulcită, cîte 2 cești de ceai pe zi. În diareea și dizenteria copiilor se indică siropul de mure, cîte 3—4 linguri de 3 ori pe zi. Siropul se prepară din mure zdrobite, care se lasă 24 ore să-și exprime sucul; se strecoară, se adaugă la 1 kg de suc, 1,800 kg zahăr, se dă de cîteva ori în fiert, îndepărtîndu-se spuma, iar după răcire se pune la sticle, care se astupă bine, conservîndu-se la rece. În obezitate, se recomandă ceaiuri dintr-un amestec de frunze de rug, cu păpădie, pelin, pătlagină, țintaură și frunze de afin. Din frunzele de mur, singure, sau amestecate cu frunze de zmeur sau frag, se prepară de asemenea un apreciat ceai alimentar.

Extern, se fac spălături bucale și gargarisme de 5—6 ori pe zi, în faringite, laringite simple sau cu răgușeală, gingivite, stomatite simple sau aftoase, angine, cu o decocție de frunze, 100 g la litru, fierbîndu-se 15 minute. Decocția se îndulcește cu miere sau cu sirop de mure. În leucoree, blenoragie, hemoroizi, se indică irigații cu decocție călduță de frunze, 25 g la litru, fierte 5 minute și infuzate 15 minute. Decocția 30 g frunze la litru este utilă la ulcere cutanate, sub formă de spălături. Frunzele proaspete, zdrobite, se aplică eficace pe abcesele calde, furuncule, ulcere varicoase ale gambei, răni vechi, dermatoze. Același rezultat se obține cu decocție de ramuri tinere în vin, 30 g la litru.

Se atrage atenția ca toate preparatele din rug de mure, folosite intern sau extern, să fie bine filtrate, înainte de folosire.

În medicina veterinară, se freacă zonele eczematoase, la cîini, cu infuzie de frunze. De asemenea, frunzele de mur se dau oilor în perioada fătărilor, precum și la bovine, în anemie.

MUȘCHIUL CREȚ, MUȘCHIUL DE MUNTE, MUȘCHIUL DE PIATRĂ

(Vezi Lichenul de Islanda)

MUȘCHIUL DE CORSICA

Este un amestec de circa 22 alge roșii, înalte de 0,02—0,04 m, care trăiesc pe stîncile de la țărmurile Sardiniei, Corsicii și Siciliei, predominînd speciile *Alsidium helminthocorton (La Tour.) Kutz.* și *Coramina officinalis L.* Drogul medicinal apare ca o masă cafenie de filamente întrețesute, cu miros și gust sărat, avînd acțiune vermifugă contra ascarizilor și oxiurilor, mai ales la copii. Fiind bogat în iod, mușchiul de Corsica are influență pozitivă în bolile glandelor endocrine, în special asupra tiroidei. Afară de iod, plantele mai conțin calciu, sodiu, fier, rezine, substanțe gelatinoase, ele avînd în plus acțiune diuretică și sudorifică. Unii autori au atribuit mușchiului de Corsica și un rol anticanceros.

În scop vermifug, se ia dimineața, cu o jumătate de oră înainte de micul dejun, trei zile la rînd, o infuzie sau decocție preparată cu 5—15 g alge la 150 ml apă sau lapte dulce fierbinte, care se macerează apoi 3—5 ore. Ceaiul se îndulcește bine cu zahăr, putîndu-se adăuga și puțină coajă de portocală. Tot ca vermifug se utilizează pulberea în doze de cel mult un g la copiii sub 3 ani, 1—2 g la copiii trecuți de 3 ani și 3—5 g la adulți. Se mai indică de asemenea un jeleu, precum și siropul preparat din 200 g mușchi, care se infuzează 6 ore cu 500 g apă, se strecoară, se adaugă încă 500 g apă fierbinte, se strecoară din nou, se amestecă cu un kg zahăr, cantitatea luîndu-se în 5—10 dimineți la rînd. În afecțiuni glandulare, se ia înainte de mese cîte un pahar din infuzia 15—20 g la litru.

Extern, infuzia 25 g la litru se administrează în lavmente contra oxiurilor. În afecțiunile glandulare și mai ales în gușă, se pun între 2 pînze cataplasme cu 60 g mușchi proaspăt, fiert și lăsat să se umfle. Eventual se amestecă cu tărîțe de grîu calde.

MUȘCHIUL DE MUNTE

(Vezi Lichenul de Islanda)

MUȘCHIUL DE PIATRĂ

(Vezi Lichenul de Islanda)

MUȘCHIUL (LICHENUL) DE STEJAR — Evernia prunastri Ach.

(Fam. Usneaceae)

Este un lichen în formă de tufă, lung pînă la 10 cm, cu ramuri turtite, de 1—5 mm lățime, cenușii-argintii, uneori verzui-cenușii pe fața superioară, moi și elastice. Prin scuturare, lasă a se împrăștia o pulbere albă, făinoasă (soredii).

Mușchiul crește pe stînci, lemne, copaci (stejar, fag, frasin, mesteacăn, tei, anine), precum și pe scoarța pomilor fructiferi bătrîni.

În scop medicinal se folosește talul tufos recoltat în tot cursul anului, uscîndu-se natural în strat de pînă la 3 cm sau artificial, rapid, la temperatura de 40 grade.

Planta are miros ușor aromat, gustul dulceag, acrișor, mucilaginos și conține derivați fenolici, pepside etc. iar după 6 luni de la uscare și un ulei volatil. Se bucură de însușiri antibiotice, împiedicînd dezvoltarea bacilului tbc. și al difteriei. Se folosește ca infuzie sau decocție 30 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Mușchiul de stejar se utilizează de asemenea în vopsitorii și la fabricarea de parfumuri.

Aceeași întrebuințare industrială are *Mușchiul de conifere — Evernia furfuracea (L.) Ach.* (Fam. Parmeliaceae).

Plante înrudite mai sînt: *Brînca — Lobaria pulmonaria Hoffm.* (Fam. Stictaceae) cu însușiri emoliente și pectorale (astm, tuse etc.), *Mușchiul renului — Cladonia rangiferina Web.*, bogat în acid usnic, avînd pronunțate însușiri antibiotice (contra bacilului tbc.). Din el se prepară o pomadă cu rol în arsuri și plăgi ale pielii. Rol similar are *Mătreața bradului — Usnea barbata Mot.* (Fam. Usneaceae), care de asemenea conține acid usnic, precum și tanin, avînd deci și însușiri astringente, în care scop se folosește contra asudării picioarelor la mersul pe munți. Alt mușchi este *Peltigera canina Wild.* (fam. Peltigeraceae) care conține metionină, cu rol în afecțiunile hepatice. Mușchiul *Letharia vulpina*, care crește pe conifere, de culoare limonie și foarte ramificat, posedă însușiri toxice.

MUȘCHIUL PERLAT, CARRAGHEENUL

Este un amestec din 2 alge floride (roșii): *Chondruș crispus (L.) Stackh.* și *Gigarthina mamilosa Agardh.*, înalte de 0,05—0,08 m, asemănătoare cu lichenii Cetraria, și foarte mucilaginoase. Se întîlnesc pe coastele nordice ale Oceanului Atlantic. Cu apă rece, algele dau un jeleu cu de 5 ori greutatea lor inițială. Algele conțin mucilag (caragină, care se transformă în manită, galactoză, fructoză, arabinoză), o rezină, o substanță azotată (goemina), brom, iod, nitrați, sulfați, materii grase. Mușchiul perlat este emolient, pectoral și laxativ, folosindu-se în constipație, diaree, dispepsie, enterite, obezitate, pneumonie, tuse, guturai, tuberculoză (prin iodul pe care-l conține).

Poate înlocui într-o oarecare măsură untura de pește.

Intern, se administrează decocția pectorală 5 g la litru, fiartă 5 minute. În caz de slăbire sau în iritare gastrică, se ia jeleu preparat din 15—25 g alge la 150 g apă sau lapte dulce cu miere sau zahăr. Contra constipației cronice se preconizează mixtura preparată cu 15 g alge muiate în apă rece, apoi fierte cu 20 g prune uscate și 2 linguri de miere, după care se strecoară și se păstrează la rece pînă la folosire.

Extern, se pun cataplasme emoliente cu vată înmuiată în mucilag de alge în apă călduță.

MUȘEȚELUL COMUN, MUȘEȚELUL MIC, MUȘEȚELUL DE CÎMP — Matricaria chamomilla L.

(Fam. Compositae)

Înrudit cu romaniţa, mușețelul de cîmp este o plantă ierbacee, anuală, înaltă de 0,10—0,20 m, ramificată, cu frunze divizate sau trifurcate în fîșii subțiri, glabre și cu capitule albe, în centru galbene, care apar din mai pînă în octombrie.

Capitulele sînt pedunculate; florile feminine (albe), se abat în jos către sfîrșitul înfloritului. Receptaculul de flori hermafrodite este conic și scobit. Fructele sînt mici achene cu 5 coaste. Planta crește prin locuri necultivate, prin vii, pe lîngă drumuri, fiind cunoscută încă din antichitate ca avînd însușiri diuretice, emenagoge și colagoge, amintite de Dioscoride.

În terapie, se utilizează capitulele, recoltate în timpul verii și care conţin un ulei esențial, compus din camazulenă albastră, un alcool, eteri ai acestuia, flavonoide, cumarină, acizi grași (oleic, linoleic), colină, un glucozid, levuloză, fitosterină, acid salicilic, săruri de potasiu. Mușețelul comun este o valoroasă plantă medicinală, cu numeroase proprietăți: aperitivă, digestivă, colagogă, diuretică, emenagogă, febrifugă, ușor antiseptică, antiinflamatorie, antispasmodică, sedativă, antalgică, stomahică, tonică, vulnerară, dezodorizantă.

Pe cale *internă*, el influențează pozitiv în crampele și spasmele stomacului și intestinului, în contracțiile dureroase musculare, coree, convulsii, isterie, meteorism cronic, tulburări uterine (dismenoree, amenoree, spasme, hemoragii), în insuficiență hepatică, dureri de cap, surmenaj intelectual, nevralgii faciale cu dureri de dinți consecutive, migrene premenstruale, excitații nervoase, febre intermitente. Se administrează sub formă de infuzii, pulbere, esență. Astfel, în gripă, se iau între mese 3 cești de ceai pe zi din infuzia (15 minute) preparată cu 50 g capitule la litru, în dureri de cap o ceașcă de ceai din infuzia 5 g la litru, după care se stă culcat cîtva timp într-un loc liniștit; tot infuzia 5 g la litru se ia, în cantitate de 2—3 cești de ceai pe zi, în migrene, tulburări menstruale, boli de ficat și celelalte afecțiuni amintite mai sus. În convulsii și meteorism la copii, infuzia se dă cu linguriţa. Ca pulbere, doza zilnică este de 4 g capitule, care se dă în 6 cașete, amestecată cu zahăr praf. În scop digestiv și carminativ intestinal, mușețelul se asociază de obicei cu fructe de chimion, anason verde, fenicul și cu frunze de izmă, iar ca sudorific, cu flori de soc, tei și lumînărică. Tot digestiv, se ia înainte de mese cîte un pahar mic din macerația (30 zile) în vin a 30—60 g capitule la litru, cu puțin zahăr.

Din capitulele proaspete sau uscate, prin distilare cu vapori de apă, se obține esența de mușețel, din care se prepară o tinctură homeopatică, cu aceleași recomandări ca mai sus.

Nu se vor administra produse și preparate de mușețel în timpul meselor sau imediat după mese.

Extern, mușețelul se folosește sub formă de loțiuni, cataplasme, băi, irigații etc. Astfel, în caz de furuncule, ulcere, fistule, răni, panariții, eczeme vechi, prurit senil, se pun cataplasme cu flori proaspete, zdrobite, sau se fac băi cu decocție 3—4 linguri de flori de litru. Cu decocție preparată în lapte dulce, se fac seara fricțiuni pe pielea cu întăriturl și crăpături. Tot pe piele, în afecțiunile arătate, se aplică săculeți cu flori uscate sau proaspete calde. Fierbînd 15 minute într-un săculeț 50—60 g flori la litru,

se obține o decocție cu care se spală părul de culoare deschisă, spre a-i da o culoare galbenă-aurie, plăcută. Decocția 60 g la litru se mai utilizează ca gargară și băi bucale în stomatite, gingivite, faringite sau sub formă de inhalații în faringite acute și cronice; decocția mai este folosită pentru spălături și comprese în inflamații oculare, pentru clizme în hemoroizi și fisuri anale, sau ca irigații vaginale în menstruații dificile, dureroase. Contra durerilor de dinți, se fac inhalații cu infuzie caldă de mușețel. Acțiunea antiinflamatoare a mușețelului comun se datorește uleiului esențial care dilată capilarele, ușurînd circulația locală a sîngelui. Tot extern, în scopurile arătate mai sus ca și în durerile reumatismale, lumbago, insolație, arsuri, răni, este indicat și uleiul de mușețel, preparat prin macerarea într-un litru de ulei comestibil a 100 g flori, care se încălzesc la baia de apă timp de 2 ore. Uleiul se mai prepară prin macerarea timp de 3 zile a 400 g flori într-un amestec de ulei (100 g) și alcool de 70° (300 g), după care se fierbe la baia de apă pînă se evaporează alcoolul, adică timp de 4—5 ore. Și într-un caz și într-altul, după filtrare, uleiul este pus la sticluțe, care se astupă bine și se păstrează la rece.

Unguentul cu ulei volatil, preparat farmaceutic, se indică în eczeme, la răni, ulcere varicoase sau simple etc. Un alt preparat farmaceutic obținut din mușețel este romazulanul. Loțiunea preparată din capitule de mușețel și azulen, cu alcool de 50°, constituie o bună apă de bărbierit, pentru pielea normală sau grasă.

În medicina veterinară, se administrează contra colicilor sau în diaree la mînji și viței, decocția 50 g la litru, cantitate pentru o zi. În doze corespunzătoare (4—6 linguri pe zi) se poate da și în diareea mieilor. Infuzia (15 minute) din amestecul 25 g frunze de mușețel și 75 g frunze de zmeur la litru se dă, îndulcită, la vaci, în reținerea învelitorilor.

Specii înrudite cu mușețelul de cîmp sînt: *mușețelul nemirositor — M. inodora L.*, căruia i se atribuie însușiri tonice, vermifuge, insecticide și *mușețelul cu flori verzi — M. discoidea D. C.*, foarte aromatic, cu capitulele verzui. Acesta din urmă este originar din nord-estul Asiei și nord-vestul Americii de Nord, crescînd pe locuri pietroase și nisipoase, prin curți, pe marginea drumurilor. El are un gust displăcut, mai amar decît mușețelul de cîmp, dar posedă aceleași însușiri, fiind totodată un energic vermifug contra ascarizilor, oxiurilor și tricocefalilor. Se administrează sub aceleași forme și în aceleași doze ca și mușețelul de cîmp. În scop vermifug, se recomandă infuzia de flori uscate 10—30 g la o ceașcă de ceai, luîndu-se dimineața pe nemîncate și repetîndu-se mai multe dimineți la rînd. Pulberea de flori se dă în doze de 1—2 linguriță pe zi, în puțin lapte dulce. Tot contra viermilor se mai recomandă clismele cu infuzie 10—30 g la litru, mai multe săptămîni. Mușețelul cu flori verzi prezintă avantajul față de alte vermifuge că este netoxic și foarte ieftin.

MUȘEȚELUL MARE, ROMANIȚA MARE — Chrysanthemum parthenium (L.) Bernh.

(Fam. Compositae)

Plantă bisanuală sau vivace, înaltă de 0,30—0,80 m, se întîlnește în jurul locuințelor, printre dărîmături, pe lîngă drumuri, putînd fi și cultivată. Are un miros pătrunzător, oarecum neplăcut. Frunzele sînt moi, verzi, cu subdiviziuni mari, fără peri, puțin dințate pe margini. Poate fi con-

fundat cu mușețelul de cîmp și cu romaniță. Florile, capitule, cu un disc central galben și ligule albe, scurte, late, dispuse în corimb, apar în tot timpul verii. Mușețelul mare conține terpene și un ulei esențial, bogat în borneol, care dă miros caracteristic plantei.

Planta, prin capitulele ei, este întrucîtva stimulentă și tonică, dar posedă și proprietăți stomahice, digestive, antispasmodice, antifebrile, antiseptice, emenagoge, antiisterice, insecticide. Se folosește în tulburări atonice digestive, fără inflamații, în combaterea gazelor gastro-intestinale și a colicilor nervoase, în leucoree, tulburări uterine nervoase și atonice, menstruații dificile, neurastenie, febre intermitente.

Intern, se recomandă infuzia 4—12 g la litru, cîte o ceașcă de ceai înainte de mese ca digestiv; vin, 15—20 g flori la litru, în infuzie cîte un pahar înainte de mese, iar în dismenoree se ia în timpul fluxului lunar, 3—4 dimineți la rînd, cîte un pahar din jumătate în jumătate de oră, decoție călduță preparată cu o mînă de plantă la 1,5 litri, fiartă într-un vas închis pînă scade la un litru.

Extern, cataplasmele cu plantă zdrobită sau cu decoție potolesc durerile de cap, migrenele, nevralgiile faciale din anemii, durerile uterine și ale gutei. Ca pulbere, singură sau în amestec cu alte pulberi similare, se întrebuințează în scop insecticid.

Proprietăți similare, dar mai ales stomahice, insecticide și vermifuge, are *C. corymbosum L.*, care ajunge la 1—1,5 m înălțime, crescînd vivace, mai ales în regiunile muntoase, prin mărăcinișuri, păduri, cu frunze compuse din 7—15 foliole dințate, rigide și flori puțin mirositoare, care apar în iunie-august. Tulpina este ramificată și rigidă.

O altă plantă înrudită este *aurata, margareta, ochiul boului — C. leuchantheum L.*, înaltă de 0,10—1 m, cerscînd vivace mai peste tot, prin pajiști, fînețe, luminișuri.

Infuziile din părțile aeriene, siropul, pastilele preparate din acestea, s-au folosit în boli catarale. Florile s-au bucurat de reputație contra spasmelor, icterului, astmului, precum și ca insecticid. Esența preparată prin distilare cu vapori de apă s-a utilizat în epistaxis și alte hemoragii, ca și în scop cicatrizant.

Florile de margaretă ca și cele de romaniță au fost de asemenea folosite ca oracole sentimentale.

Crizantemele de grădină ca și alte specii înrudite au însușiri medicinale reduse și neconcludente: florile în icter, frunzele pentru cicatrizarea rănilor.

MUȘEȚELUL NOBIL

(Vezi Romaniță)

MUȘTARUL NEGRU

— Sinapis nigra L. sin. Brassica nigra (L.) Koch.

(Fam. Cruciferae)

Mușțarul negru este o plantă anuală, meliferă, înaltă de 0,30—1,50 m, ramificată superior, cu frunze verzi, lanceolate, netede, și flori mici, galbene, dispuse în ciorchine răsfirat, care apar în iunie-iulie. Fructele sînt

silicve roșii-brune, lungi de 1—2 cm și late de 1,5—2 mm. Muștarul crește pe lîngă drumuri, prin semănături, în locuri necultivate, dar se poate și cultiva. Consumat verde, dă intoxicații grave la oi, manifestate prin convulsii, diaree, colaps.

În scop medicinal, se utilizează semințele ajunse la maturitate, zdrobite sau sub formă de făină, păstrată la uscăciune, precum și frunzele. Planta conține un mucilag, un ulei gras, o enzimă, alcaloizi, printre care sinapina, un heterozid azotat (sinigrină) cu rol antibiotic etc. Făina de muștar negru, administrată *intern* în doze mici, are acțiune tonică, stimulentă, digestivă, antiscorbutică, iar în doze mai mari este vomitivă și purgativă. Ca tonic digestiv se administrează amestecul a 7—15 g semințe, sfărîmate sau măcinate, cu 300 g lapte dulce sau 15 g semințe sfărîmate la un litru de vin sau bere, din care se ia cîte un pahar înainte de mese. O lingură de făină de muștar negru la un pahar cu apă provoacă imediat vărsături, pentru care fapt se recomandă în intoxicații, luată cît mai repede după înghițirea toxicului.

Administrarea prelungită a muștarului devine iritantă și toxică, mai ales pentru persoanele nervoase, pletorice, predispuse la congestii, precum și la cele dispeptice, cu stomacul sensibil sau cu iritații ale căilor urinare.

Extern, muștarul negru se aplică sub formă de sinapism (cataplasmă rubefiantă), care constă dintr-un amestec de făină de muștar cu apă călduță sub 40°, pus între 2 pînze și aplicat pe regiunile respective spre exemplu pe piept în bronșite, congestie pulmonară, pe locurile dureroase în reumatism, lumbago, dureri de cap și dinți, nevralgii, junghiuri, pareze și paralizii, dureri pricinuite de frig, amețeli, sufocări, astm bronhic, dureri de urechi. În loc de sinapisme, se pot face fricțiuni rubefiante cu alcool sinapizat sau băi călduțe sinapizate la picioare, înmuind mai întîi 150 g făină de muștar cu apă rece și adăugînd cîte puțin din acest amestec în apa cu care se face baie la picioare și care nu va depăși, după cum am spus, temperatura de 40°. Băile de picioare se recomandă în congestii pulmonare și cerebrale, bronșite acute, guturai, gripă etc. Băile nu se vor prelungi mai mult de 15 minute, iar sinapismele timp de 30 minute, spre a nu se produce vezicație, bule, ulcere. Se pot face și băi generale cu muștar în caz de reumatism sau pentru activarea circulației periferice a sîngelui. Pentru aceasta, se iau 100—200 g făină de muștar sau semințe zdrobite într-un săculeț de tifon, care se agită cîteva minute prin apa de baie. Nu se vor face sinapisme cu oțet, acesta slăbind acțiunea muștarului. De obicei, făina de muștar, utilizată extern, se amestecă cu 3 părți făină de in, mai ales la copii, la persoanele nervoase, precum și la animalele mici, animalele tinere sau la cabaline, care sînt deosebit de sensibile. Făina de muștar negru se mai folosește pentru a se opri fermentarea mustului de struguri, iar diluată cu apă rece sau caldă face să dispară prin spălare, mirosurile de parfum, creozot, creolină etc., al sticlelor și flacoanelor.

Esența de muștar, în proporție de 8 g la 1 litru de apă sau o parte la 10 părți alcool, este un revulziv indicat sub formă de fricțiuni în gută, reumatism, dureri de dinți. În același scop, se fac fricțiuni cu pomadă obținută din 2 g esență și 45 g axungie.

La animale, se pun comprese cu infuzie de semințe la cai, în bolile aparatului urinar sau cataplasme cu făină de muștar pe laturile toracelui, la capre, în pneumonie.

Făina de *muștar alb — Sinapia alba L.* se întrebuințează alimentar, pentru prepararea pastei comerciale, excitant puternic al apetitului și al secreției pancreatice, antiseptic al tubului digestiv și antinevralgic, potoguri de semințe de muștar alb, macerate într-o jumătate de pahar de apă, care se administrează înainte de masă, constituie un bun remediu al constipației, lind durerile de cap, ochi și urechi, precum și catarul bronhic. Două lin-

MUTĂTOAREA, ÎMPĂRĂTEASA, VIȚA ALBĂ — Bryonia dioica Jacq. și Bryonia alba L.

(Fam. Cucurbitaceae)

Este o plantă parazită, agățătoare, ajungînd la 4 m lungime, cu vrejuri în spirală, întîlnită pe lîngă garduri și ziduri, prin mărăcini și tufișuri. Ea are o rădăcină mare, groasă, asemănătoare napului, cenușie la suprafață și gălbuie în interior, cu miros grețos și gust înțepător-arzător. Frunzele sînt prevăzute cu peri aspri, semănînd ca formă cu cele de viță. Florile, stelate și mici, galbene-verzui, apar la subțiorile frunzelor. Fructele la B. alba sînt bace roșii-cireșii, iar la B. dioica negre, conținînd 5 semințe și avînd o pulpă vîscoasă, toxică. Ambele specii dau spre folosință rădăcinile, care conțin glucozizi, tanin, amidon, o esență, gumă, rezine, alcaloizi, ele fiind de asemenea toxice, datorită glucozizilor. Deși în trecut s-au recunoscut rădăcinilor de la ambele specii însușiri purgative drastice, vomitive, diuretice, expectorante, antireumatismale, antigutoase, antiastmatice, vermifuge, folosite fiind în congestii ale viscerelor abdominale, hidropizie, dizenterie, epilepsie, febre intermitente, reumatism cronic, isterie, manii, apoplexie, rujeolă, gripă, sechele pleuritice etc., în prezent mutătoarea se utilizează mai mult extern în contuzii, nevralgii, dureri reumatice, artrite, hidrartroze ca revulziv, atît în medicina umană, cît și în cea veterinară, sub formă de rădăcini rase sau de miez de pîine impregnat cu suc proaspăt de rădăcini. Compresele cu decocție 10 g la litru sînt de asemenea utile.

Întrebuințarea plantei se va face numai cu aviz medical, mai ales pentru uz intern în cazu-

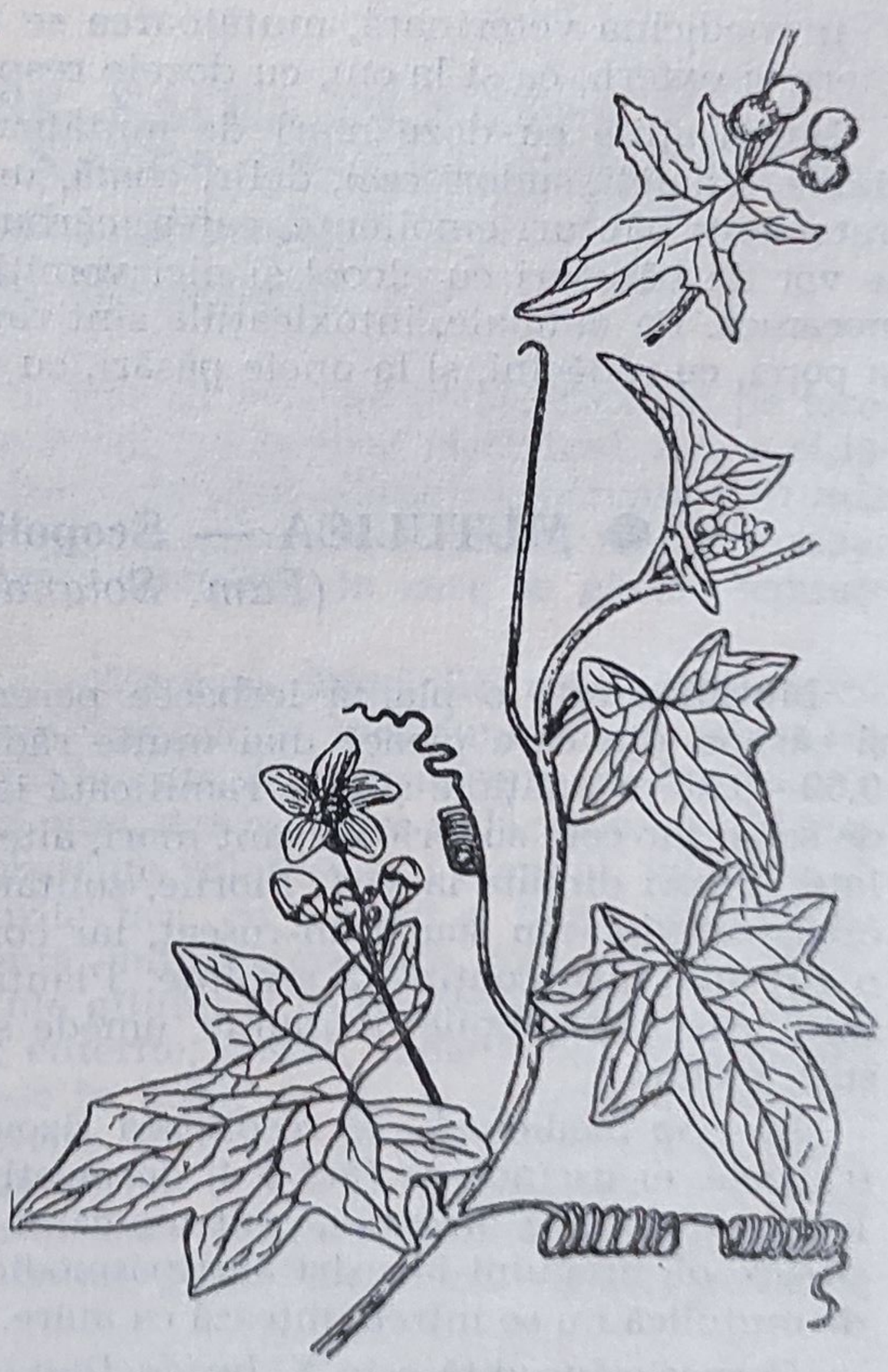

Mutătoarea

rile specificate mai sus, cînd se va administra astfel: pulbere de rădăcină 0,5—4 g, în miere; decocție în vin alb, 50 g la litru cîte 1—2 pahărele pe zi ca diuretic și un pahar de 100 ml ca purgativ; oximel preparat din 45 g rădăcini uscate, fierte cu 500 g miere și 750 g oțet, timp de 1/2 oră, ca expectorant în boli cronice respiratorii, luîndu-se 4—5 linguri pe zi; sirop de suc proaspăt, obținut făcîndu-se o scobitură în rădăcină, care se umple cu zahăr, după 12 ore formîndu-se un sirop purgativ care se ia în doză de 2 linguri. Fructele de mutătoare au rol vermicid contra teniei luîndu-se în lapte dulce 2—10 bucăți zdrobite (doza depinde de vîrsta pacientului).

Extern, decocția de fructe 40 g la litru, amestecată cu puțin oțet, este activă în rîie, chelbe (favus), tricofiție ca și contra păduchilor. În rîie se poate utiliza și pulpa de rădăcină fiartă în axungie cu sulf în părți egale, sau chiar fără sulf. Cataplasmele cu pulpă proaspătă simplă sau amestecată cu sare sau cu pulpă de rădăcini coapte în cenușă se indică în contuzii, gută, hidrartroză, iar cataplasmele cu fructe zdrobite în vin se aplică pe ulcerele atone.

Homeopatia, folosind doze foarte mici de rădăcină sub formă de tinctură, o recomandă în combaterea reumatismului, inflamațiile seroaselor (pleură, peritoneu), difteria, unele boli respiratorii, inflamațiile gastrice și intestinale, ischiasul (dureri de șold).

În medicina veterinară, mutătoarea se recomandă în aceleași afecțiuni, intern și extern, ca și la om, cu dozele respective.

Intoxicațiile cu doze mari de mutătoare se manifestă prin vărsături, diaree, amețeli, sudori reci, delir, comă, urmate de moarte. Se prescriu ca tratament: băuturi emoliente, cafea, cărbune, medicație simptomatică. Nu se vor da bătuturi cu alcool și nici vomitive, ci se va provoca vomizarea mecanică. La animale, intoxicațiile sînt rare, putîndu-se observa mai mult la porci, cu rădăcini, și la unele păsări, cu fructe.

● MUTULICA — *Scopolia carniolica Jacq.*

(Fam. Solanaceae)

Mutulica este o plantă ierbacee perenă, cu rizom orizontal, noduros și cărnos, din care pleacă mai multe rădăcini. Tulpina erectă ajunge la 0,60—0,80 m înălțime și este ramificată la vîrf. Frunzele bazale au formă de solzi, iar cele superioare sînt mari, alterne, alungite-obovat sau lanceolate, uneori dințate la vîrf. Florile, solitare, au formă de cupă, cu caliciul albăstrui-violaceu sau brun-roșcat, iar corola galben-verzuie. Fructul este o capsulă care conține 2 semințe. Planta înflorește în aprilie-mai și se întîlnește în regiunile de munte, umede și umbroase, prin păduri, tufărișuri, seciuri.

În scop medicinal, se recoltează rizomii vara cînd încep a îngălbeni frunzele, ei uscîndu-se fără a fi despicați. Planta conține mai mulți alcaloizi dar mai ales atropină, pentru a cărei extragere industrială se folosește și care dă drogului însușiri antispasmodice. Din cauza toxicității, rizomiii de mutulică nu se întrebuințează ca atare.

O specie înrudită este *S. lurida Dun.*, originară din Himalaia, mai bogată în alcaloizi decît mutulica, servind de asemenea la obținerea atropinei.

MYOSOTIS
(Vezi Nu-mă-uita)

NALBA DE GRĂDINĂ, NALBA ROȘIE, NALBA MARE DE GRĂDINĂ
— Althaea rosea (L.) Cav.
(Fam. Malvaceae)

Înaltă de 1,5—3 m, nalba roșie este o plantă cultivată bienală sau vivace, cu frunze în formă de inimă, crenelate pe margini, avînd 5—7 lobi. Florile, sesile, dispuse în spice terminale, sînt mari, simple sau învoalte, cu petale late, dezvoltate, purpurii, albe sau galbene și apar în iunie-august. Medicinal, se folosesc mai mult florile, cu aceleași întrebuințări ca și celelalte nalbe. Din flori, se extrag industrial unele substanțe cu care se colorează vinurile, răcoritoarele, parfumurile. Plante înrudite mai sînt: *nalba rumenă — A. pallida W. et K., salvia albă — Lavatera thuringiaca L. și boababul — Adansonia digitata L.*, care de asemenea sînt plante medicinale, cu însușiri similare.

● NALBA MARE, NALBA DE LUNCĂ, NALBA ALBĂ, NALBA DE GRĂDINĂ
— Althaea officinalis L.
(Fam. Malvaceae)

Este o plantă perenă, înaltă de 0,60—2 m, care crește spontan pe terenurile umede, sărăturoase, dar se și cultivă în scop medicinal. Are o rădăcină cărnoasă, albă, în formă de fus, o tulpină cilindrică, păroasă și frunze lobate, fierăstruite. Florile albe sau roz-albe, cu 5 petale, melifere, apar în iunie-septembrie. Fructele sînt poliachene, în care se găsesc semințe brune.

Medicinal, au utilizare frunzele, florile și rădăcinile, acestea din urmă recoltate toamna, în octombrie, iar frunzele în luna iunie, în preajma înfloririi. Rădăcinile nu se vor spăla înainte de uscare, ce se va face la umbră sau la cuptor. Toate părțile plantei, dar mai ales rădăcinile, conțin mucilag, glucide, săruri minerale, substanțe volatile, ulei esențial, vitamina C. Ele sînt incompatibile cu alcoolurile tari, cu taninul și fierul. Planta are acțiune calmantă, behică, emolientă, antiinflamatoare, folosindu-se în răgușeli, tuse, inflamații și iritații ale gîtului și căilor respiratorii, ale veziciі urinare și intestinului (colite, enterite, diaree, constipație). Florile sînt calmante și pectorale, indicîndu-se în bolile de gît și în tuse, iar extern, sub formă de loțiuni, în conjunctivite. Frunzele au important rol emolient intern sau extern (cataplasme). Ele se pot asocia cu lumînărică, mac roșu, podbal, toporași, parpian. Rădăcina este emolientă, calmantă, rezolutivă, răcoritoare. Ea ajută în gastrite, colici, peritonită, calculi renali, gonoree, leucoree, iritații vezicale.

Intern, se utilizează macerația (timp de 3—10 ore) a 20 g rădăcină, frunze sau flori sau din amestecul celor trei, la litru, luîndu-se 3 cești de

ceai pe zi; infuzia de flori 10—30 g la litru este de asemenea recomandabilă. Pulberea de rădăcină (2 g rădăcină cu cîte 1 g lactoză și lemn dulce, la un pachet) se ia în doză de 1—2 pachete dimineața contra constipației. În afecțiunile respiratorii se administrează siropul de rădăcină, cîte o lingură la 2 ore, iar la copii o linguriță la oră. Siropul se prepară prin macerarea timp de 3 ore, la temperatura obișnuită, a 5 g rădăcină la 100 ml apă, după care se strecoară, se completează iar pînă la 100 ml apă, se adaugă 150 g zahăr sau de preferat miere, și se amestecă pînă la dizolvare, obținîndu-se astfel siropul.

În insomnii, se ia seara un pahar din siropul preparat prin macerarea (24 ore) a 100 g rădăcini la litru, fierbîndu-se apoi la foc domol cu 1 kg zahăr. În cistite, se iau 2—3 cești de ceai pe zi din infuzia de flori 40 g la litru, infuzată 10 minute. Infuzia preparată cu 20 g flori de nalbă, 20 g urzică moartă (flori și frunze) și 30 g frunze de rug la litru, se administrează în diaree, cîte 2 cești de ceai pe zi.

Extern, decocția 30—50 g plantă (frunze, rădăcini, flori sau amestec) la litru, fiartă 15 minute, se folosește ca gargară și spălături bucale în stomatite simple sau aftoase, faringite, angine, ca irigații vaginale în vaginite, băi locale și comprese la abcese, furunculoză, clisme emoliente și calmante, băi locale și comprese la șezut în caz de iritații, proctite etc. La abcese se mai pot pune cataplasme cu rădăcină proaspătă rasă. În caz de iritații oculare, se fac loțiuni cu decocție (5 minute), o jumătate lingură flori la o ceașcă de ceai, la care se adaugă după răcire 5 picături de alcool camforat, iar pentru a se menține prospețimea vederii, se spală ochii de 2 ori pe zi cu decocția de rădăcină, 30 g la litru, fiartă 10 minute, apoi bine filtrată. Prin pulverizații, decocția calmează iritațiile pielii, cînd ea este prea sensibilă, uscată, eczematoasă sau congestionată (cuperoză). În cuperoză se mai pot pune cataplasme cu flori strivite.

Copiilor mici li se dă să mestece rădăcină de nalbă pentru a se favoriza apariția dinților.

În medicina veterinară, se folosesc cataplasmele cu flori și frunze proaspete, aplicate pe mamele la oi și capre, în caz de inflamații.

NALBA DE PĂDURE, NALBA MICĂ, NALBA DE CÎMP
— Malva silvestris L.
(Fam. Malvaceae)

Este o plantă ierbacee perenă, păroasă, înaltă de 0,20—1,10 m care crește spontan pe marginea drumurilor, pe lîngă tufe și garduri, pe cîmp, pe terenuri bogate în azot, pînă la altitudinea de 1 300 m. Se și cultivă ca plantă medicinală. Are o tulpină ramificată, frunze cu pețiol lung și limbul format din 3—7 lobi. Florile, melifere, cu 5 petale roz-violacee, prezentînd vinișoare violete sau roșii, apar toată vara. Prin uscare, acestea devin de culoare albastră-violetă. Fructul este o capsulă cu 12 achene.

De la nalba de cîmp se întrebuințează frunzele, dar mai ales florile, deși toată planta este mucilaginoasă. Se poate folosi și rădăcina, dar se preferă cea de *Althaea officinalis*. Are aceleași însușiri ca și Althaea, conținînd substanțe mucilaginoase, antociane, vitamine (A, B, C, E), precum și ramnoză, arabinoză, acid tanic. Nalba de pădure are proprietăți mai

ales calmante, emoliente, laxative, dar și expectorante, diuretice, sedative.

Intern, ea se recomandă în astm, laringite, bronșite, tuse uscată, enterite, hemoroizi, nervozism, obezitate, constipație, folosindu-se decocția 15—20 g flori sau amestecate cu frunze, la un litru de apă sau de lapte dulce, cantitatea luîndu-se în curs de 24 ore. În constipație, se recomandă a se lua 3 frunze proaspete într-o salată. În nervozism, se iau 2 cești de ceai pe zi din infuzia (20 minute) a 40 g flori și frunze la litru, iar în obezitate 3 cești de ceai pe zi din aceeași preparație, infuzată 10 minute.

Extern, nalba de pădure este calmantă și emolientă în caz de iritații ale pielii și mucoaselor. În acest scop, se utilizează decocția 20—50 g plantă la litru, pentru gargarisme în stomatite, afte bucale, laringite și faringite, băi locale în conjunctivite, spălături vaginale în vaginite, băi de șezut în hemoroizi, comprese în cuperoză. Opărite și aplicate sub formă de cataplasme, frunzele constituie un bun emolient pentru răni, ulcere, abcese, furuncule, flegmoane și eczeme, pe regiuni inflamate, dureroase. Cataplasmele calde cu frunze și rădăcini zdrobite ușurează durerile gutoase, în lavmente, decocția de flori și frunze combate colicile, iar în părți egale cu ulei, lavmentele sînt eficace contra migrenelor datorite autointoxicației. Decocția de flori și frunze uscate, 50 g la litru, se indică de asemenea sub formă de inhalații în astm. Băile generale cu nalbă sînt sedative.

Decocția de frunze 500 g în 10 litri apă se dă la cabaline în caz de boli inflamatorii ale stomacului.

Alte specii, asemănătoare cu nalba de pădure ca *M. glabra Desv*, *M. rotundifolia L. sin. M. neglecta Wall. (cașul popii)*, *M. crispa L.*, *M. moschata L.*, ca și *Lavatera trimestris L. (salvia albă)*, cu flori mari, de 8 cm în diametru, roze cu vinișoare, foarte ramificată, avînd frunzele superioare decupate în 3—7 lobi, se bucură de aceleași proprietăți.

NAPUL, NAPUL PORCESC, TOPINAMBURUL
— Helianthus tuberosus L.
(Fam. Compositae)

Este o plantă vivace, originară din America de Nord, înaltă de 1—2,5 m, asemănătoare cu floarea soarelui, dar avînd capitule mici, de 4—8 cm în diametru și în pămînt tuberculi de formă ovală sau rotundă, neregulată, lungi de 10—15 cm și groși de 4—5 cm. Florile, dispuse în ciorchine foios, puțin bogat, în vîrful tijelor, apar în septembrie-octombrie.

Sînt mai multe soiuri de napi, dintre care unele cu tuberculi netezi și a căror pieliță se desprinde mai ușor de pe ei. Consistența și gustul tuberculilor se apropie de anghinare. Ei conțin 2% protide și 15% glucide, în special inulină, nu însă glucoză, decît într-o cantitate neglijabilă. Napii se recomandă în hrana diabeticilor și a azotemicilor. De asemenea ei au un rol galactogen și antiseptic. În consum, combat constipația.

Napul porcesc poate fi cultivat, dar apare și spontan, în urma culturilor. Tuberculii constituie o bună hrană pentru animale, mai cu seamă pentru cele în lactație.

În hrana umană, ei se consumă fierți. Inulina din compoziția lor are însușirea că, deși fiind un hidrocarbonat, nu se transformă în glucoză

prin digestie, asigurînd totuși energie organismului. Prin procentul scăzut de albumine din compoziția lor, napii contribuie la scăderea ureii din sînge. Prin faptul că se digeră ușor, fiind săraci în celuloză, tuberculii se recomandă totodată în hrana dispepticilor. La unele persoane provoacă însă tulburări intestinale. La animale, dați în cantități prea mari, produc diaree, iar la capre avorturi. Ei influențează negativ calitatea laptelui, deși îi măresc cantitatea. Frunzele și tulpinile verzi de nap porcesc pot fi folosite de asemenea ca nutreț pentru animale.

NAPUL DE GRĂDINĂ, BROAJBA — Brassica napus L.

(Fam. Cruciferae)

Plantă cultivată, meliferă, este cunoscută încă din antichitate ca și păstîrnacul. Planta se aseamănă cu varza, avînd însă rădăcina dezvoltată, umflată și frunzele mai mici.

Medicinal, se folosesc frunzele, semințele și rădăcinile, foarte bogate în calciu, vitamine (în special vitamina C) și microelemente. Planta se bucură de însușiri emoliente, calmante, pectorale, antianemice, antiscorbutice, folosindu-se în bolile respiratorii ca: bronșite cronice, astm, tuse convulsivă, precum și în anemie, convalescență, stări de slăbiciune, ca fortifiant, fiind recomandată totodată în acest din urmă scop și la sportivi, prin vitamine și microelemente sporind numărul de globule roșii. În trecut, s-a utilizat o fiertură din frunze de napi de grădină, creson, varză roșie, mierea ursului și plămîn de vițel, în tuberculoză. Broajbele se mai bucură de reputația de a ușura dizolvarea calculilor din organism.

Intern, în scop pectoral și emolient, se folosește decocția din 100 g rădăcini la un litru de apă sau lapte dulce, infuzia de frunze 100 g la litru, care se ia după voie, ca și siropul, recomandat mai ales pentru copii, la care se administrează des, cu lingurița. Siropul se prepară scobind o broajbă mare, în formă de ceașcă și scobitura se umple cu zahăr candel pulbere, sucul broajbei dizolvînd zahărul și transformîndu-se în sirop. Se mai poate folosi sucul obținut din broajbe rase și fiert cu miere sau zahăr. Uleiul obținut din semințe este laxativ și calmant. El previne colicile hepatice și renale și chiar contagiul epidemic, în doză de o linguriță la un pahar de lapte, ceai, apă îndulcită. Administrarea unui pahar de ulei imediat după o mușcătură de viperă constituie un remediu popular cunoscut înainte vreme. Semințele zdrobite și date în ceai de tei sau flori de soc, în doză de 4—8 g, activează glandele sudoripare și excreția urinară. Uleiul amestecat în părți egale cu miere are un important rol în bolile de piept.

Broajbele se pot administra și sub formă de mîncăruri (tocană, rață cu napi), sau se consumă crude, ca atare. Sucul obținut din întreaga plantă se ia în scopurile arătate mai sus în doză de 100 g pe zi.

Extern, broajbele fierte se aplică sub formă de cataplasme pentru a calma durerile gutoase ale articulațiilor, durerile abceselor, furunculelor, degerăturilor, precum și durerile de dinți, în care caz se aplică înapoia urechii din partea dintelui bolnav. Uleiul de semințe este un bun cicatrizant pentru plăgile fără complicații. Uleiul amestecat în părți egale cu rășină proaspătă de brad sau pin, cu plante aromatice sau balsamice, cu sunătoare și încălzite pentru digerare la baia de apă, este folosit în fomentații, fricțiuni, masaje contra durerilor.

● NARCISA, ZARNACADEAUA — Narcissus pseudonarcissus L.

(Fam. Amaryllidaceae)

Plantă înaltă de 0,20—0,40 m, crește pînă la 2 000 m altitudine, pe pajiști, prin păduri, la marginea apelor stătătoare, avînd o tulpină bulboasă, tulpină aeriană dreaptă și 2—4 frunze alungite, lanceolate, obtuze la vîrf. Florile, solitare, apar în luna martie și au o culoare galbenă, mai intensă la coroana franjurată de pe margini. Fructele sînt capsule.

Terapeutic se utilizează florile, care trebuie uscate într-un loc ferit de umezeală, căci altfel își pierd însușirile. Ele conțin ulei esențial, ulei gras, ceară, caroten și posedă proprietăți astispasmodice, antidiareice, calmante, laxative, antifebrile, sedative, recomandîndu-se în astm, tuse convulsivă, diaree cronică, dizenterie, paludism, afecțiuni nervoase (nervozism, epilepsie), ca infuzie 1—2 flori la un pahar, luată în 24 ore, cîte o lingură la 1—2 ore. Pulberea de flori, în doză de 0,15—0,20 g, din oră în oră, poate înlocui infuzia. Bulbul s-a folosit în trecut ca vomitiv și purgativ drastic, dar în zilele noastre nu se mai recomandă, întrucît poate provoca accidente toxice dintre cele mai grave, manifestate prin fenomene tetaniforme, paralizii și care se termină uneori cu moartea. Toxicitatea se datorește unui glucozid și unui alcaloid care intră în compoziția bulbului. Manipularea bulbului cu mîinile neprotejate este de asemenea periculoasă.

O altă specie, cîntată de Ovidiu în Metamorfozele sale și care face flori albe, este *Narcissus poeticus L.*, cu aceleași însușiri ca și narcisa propriu-zisă.

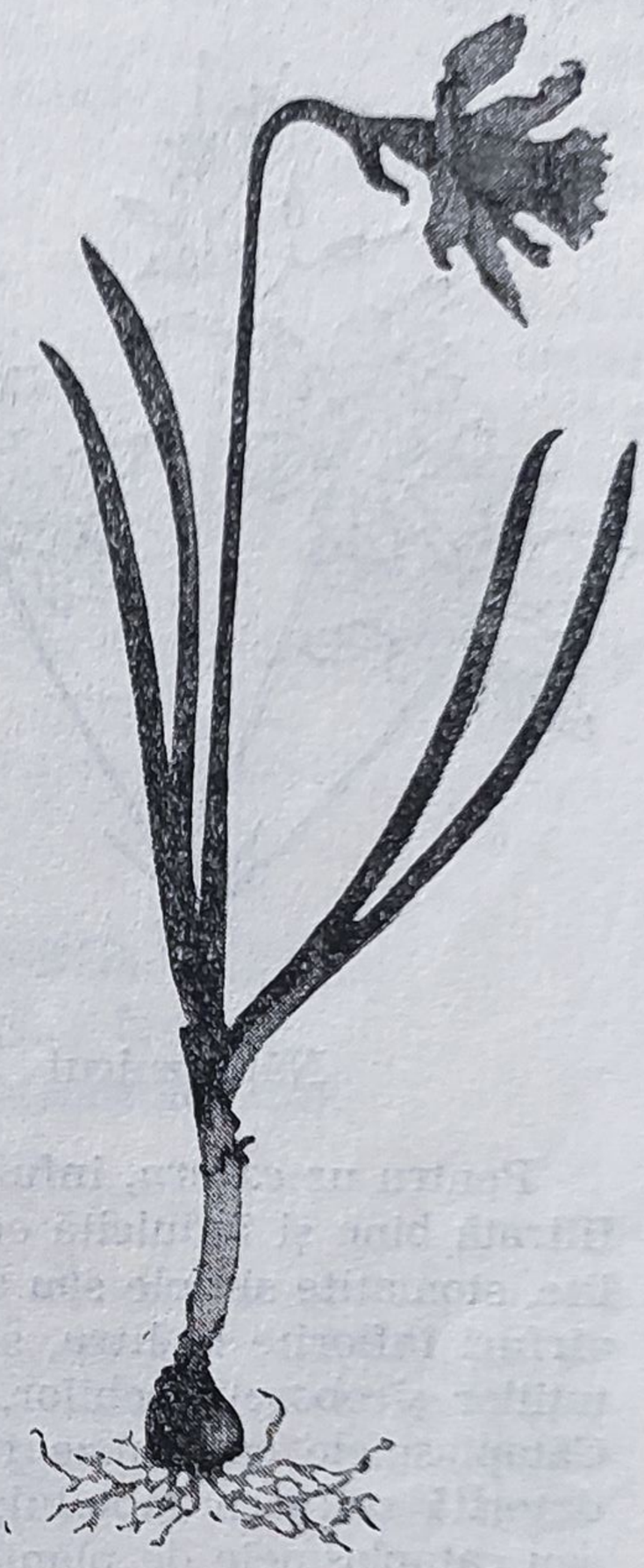

Narcisa

NĂPRAZNICUL — Geranium robertianum L.

(Fam. Rosaceae)

Întîlnită pînă la 1 800 m altitudine, prin păduri umbroase de fag și molid, pe lîngă ziduri vechi, prin parcuri, această plantă ierbacee anuală sau bienală, înaltă de 0,10—0,40 m, are tulpini și ramuri subțiri, păroase, de culoare roșietică și urît mirositoare. Florile, cu 5 petale roze, violacee sau albe, apar din mai pînă în septembrie. Frunzele sînt asemănătoare cu cele de pătrunjel. Fructul este format din 5 achene, care conțin cîte o sămînță, la maturitate aceasta fiind expulzată prin brusca deschidere a ciocului fructului.

Medicinal, se utilizează părţile aeriene, proaspete sau uscate, recoltate în mai-august şi uscate în buchete la umbră, în locuri aerate. Acestea conţin tanin, geraniină, amidon, rezină, o substanţă amară, substanţe zaharoase, vitamina C, ulei esenţial cu miros specific, avînd însuşiri antispasmodice, astringente, hemostatice, diuretice, hipoglicemiante, tonice, vulnerare, antisterilice şi chiar anticanceroase (în cancerul uterin şi pentru prevenirea cancerului în general). Planta se recomandă aşadar pentru combaterea sterilităţii feminine, a cancerului uterin, a diabetului, precum şi în icter, hidropizie, dureri stomacale, dureri în gît sau ale nervilor, abcese dentare, nefrite, cistite, diaree, răguşeală, catare cronice ale bronhiilor, gută, gravelă urică, urinare cu sînge, hemoragii uterine, hemoptizii uşoare, epistaxis şi răni în nas, folosindu-se infuzia 20—50 g părţi aeriene la litru, lăsate în contact 15—20 minute, cîte 2—4 cești de ceai pe zi.

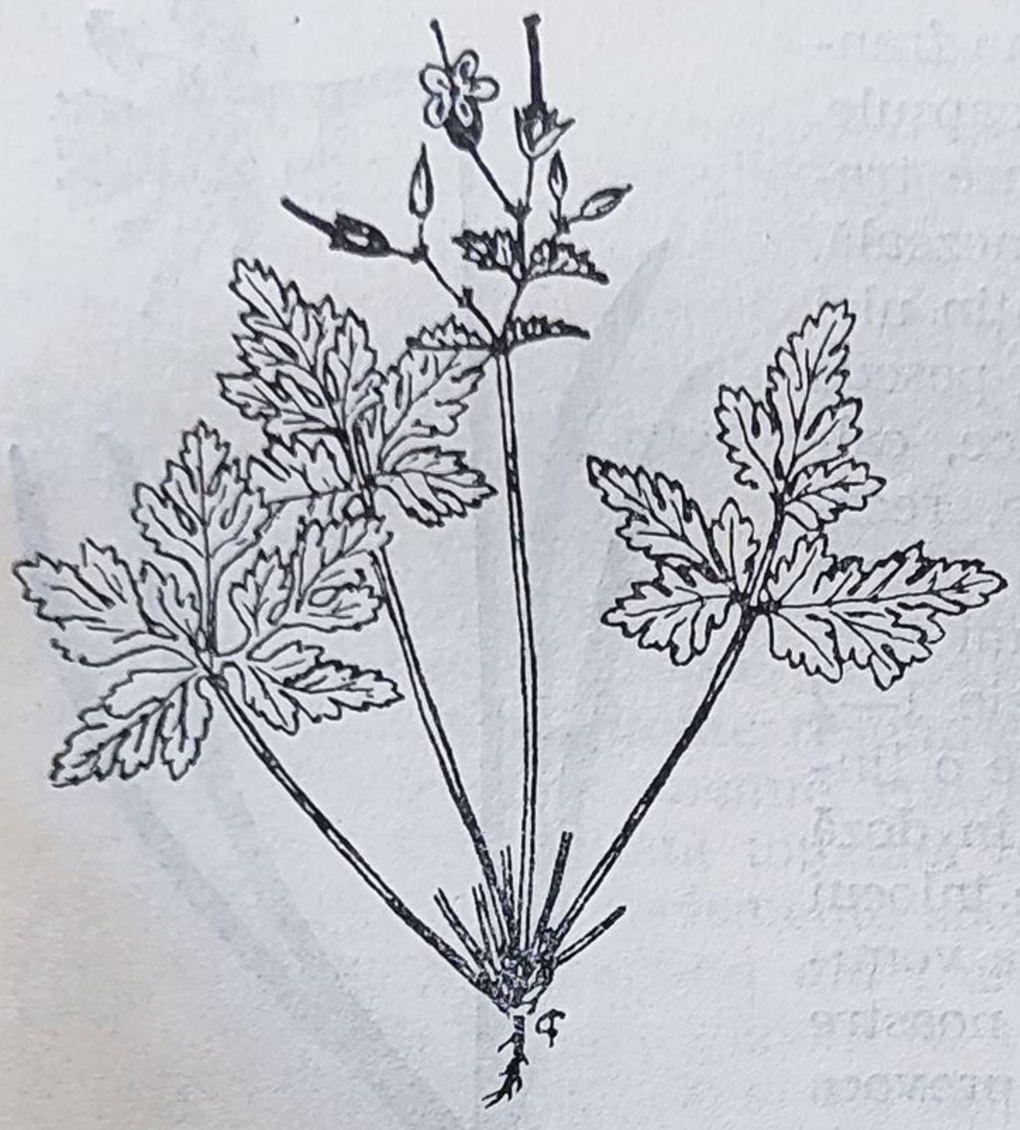

Năpraznicul

Intern, în diabet, se ia de obicei infuzia preparată cu cîte 20 g năpraznic şi troscot la litru, lăsate la infuzat 15 minute, administrîndu-se între mese 2 cești de ceai pe zi. În diaree se iau 3 cești de ceai pe zi din infuzia 25 g plantă aeriană înflorită la litru, iar în hemoragiile uterine se indică infuzia 20 g la litru.

Pentru uz *extern*, infuzia de plantă în concentraţie de 20—50 g la litru, filtrată bine şi îndulcită cu miere, se preconizează ca gargară în amigdalite, stomatite simple sau aftoase, faringite, angine, răguşeală; infuzia 20 g vîrfuri înflorite la litru, se indică în loţiuni oculare contra oftalmiei, iritaţiilor şi oboselîi ochilor, precum şi în pecingine, loţiuni de 3 ori pe zi. Cataplasmele cu frunze fierte, puse pentru 30 minute pe sînii dureroşi datorită reţinerii laptelui, sînt deosebit de utile. Sucul de plantă verde sau cataplasmele de plantă verde zdrobită au rol cicatrizant în tratamentul plăgilor superficiale. Cataplasme cu plantă strivită se pun pe pîntece în dureri de stomac.

În medicina veterinară, infuzia 30—60 g la litru se utilizează în urinarea cu sînge a animalelor.

Esenţa de geraniu îndepărtează insectele, aşa încît, dacă vrem să ne ferim de ţînţari, ne vom pulveriza cu această esenţă.

Speciile înrudite cu năpraznicul, avînd aceleaşi însuşiri, sînt: *G. tuberosum L. (care posedă bulbi), G. rotundifolia L., G. sanguineum L.*, cu flori roşii.

NĂSTURELUL

(Vezi Cresonul)

NĂUTUL — Cicer arietinum L.
(Fam. Leguminosae)

Năutul se cultivă alimentar, fiind o leguminoasă anuală, fără cîrcei, cu 13—17 foliole alungite, ovate, dințate și flori solitare, purpurii, albastre sau albe. Fructele sînt păstăi. Boabele de năut, piriforme, lungi de 5—15 mm, albe, gălbui sau negre, prăjite și măcinate, dau un bun surogat de cafea. Ele conțin lecitină, galactană, zaharoză, dextroză, levuloză, bor, litiu, cupru. Au acțiune diuretică, emenagogă, tonică, anticalculoasă, vermifugă, maturativă, rezolutivă, folosindu-se intern în colici renale, dureri ale aparatului urinar, gravelă și litiază urinară, hidropizie, icter, congestia ficatului, blenoragie cronică.

Intern, se folosește decocția obținută prin fierberea timp de o oră, la foc potolit, a 100 g boabe de năut într-un litru de apă. În prealabil, năutul se înmoaie 12 ore în apă rece. După ce s-a fiert, se adaugă 50 g pătrunjel verde cu rădăcină, se lasă la infuzat 10—15 minute, se strecoară și se bea în 24 ore. La năut, se poate adăuga pentru fierbere și 150 g orz curățit.

Extern, se pun cataplasme cu făină de boabe pe abcese, furuncule și alte inflamații.

Planta tînără constituie un nutreț valoros pentru animale.

NĂVALNICUL, LIMBA CERBULUI — Phyllitis scolopendrium (L.) Newm. sin. Scolopendrium vulgare (officinale) Sm.
(Fam. Polipodiaceae)

Ferigă cu frunze întregi, alungite, ondulate, năvalnicul, plantă vivace, înaltă de 0,20—0,90 m, crește prin locuri stîncoase și umbroase, pe pîraie, pe pereții interiori ai puțurilor, prin păduri umede, scorburi și peșteri, în regiunile alpine și subalpine, pînă la altitudinea de 1800 m. Frunzele, lungi de circa 30—35 cm, prezintă pe partea dorsală, de-a lungul nervurii mediane, dungi brune, paralele, de sori.

În medicină se folosesc aceste frunze proaspete, culese tot timpul, sau uscate, culese în septembrie. Ele au după uscare miros aromatic și gust dulce. În compoziția lor chimică intră: tanin, colină, vitamina C, glucide, mucilag și au proprietăți astringente, behice, diuretice, emoliente, expectorante, coleretice, rezolutive, vulnerare, în plus oprind secreția laptelui.

Intern, ca decocție sau infuzie, în apă sau lapte dulce, 20—50 g frunze la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi, între mese, năvalnicul are efect în hemoptizii, bronșite simple, diaree, urinare cu sînge, gravelă urică, boli de prostată, insuficiență hepatică, reumatism; de asemenea în timpul înțărcării se ia pentru încetarea secreției laptelui. În bronșite, s-a mai utilizat amestecul de năvalnic, părul Maicii Domnului, isop, mac roșu, silnic, podbal și ventrilică, în infuzie cîte 5 g din fiecare, la litru, luîndu-se 3 cești de ceai pe zi.

Extern, infuzia 30 g frunze proaspete la litru se indică în boli de gură, ca băi bucale, de patru ori pe zi.

Homeopații recomandă a se folosi o tinctură din frunzele proaspete, în afecțiunile arătate mai sus.

Năvalnicul

● NEGHINA — Agrostemma githago L.

(Fam. Caryophyllaceae)

Neghina crește ca planta anuală, păroasă, înaltă de 0,60—1 m, prin semănăturile de grîu, orz etc., avînd flori roșii violacee, de circa 4 cm în diametru, petalele fiind întrecute în lungime de diviziunile caliciului. Are tulpină rigidă, prevăzută cu frunze lungi, înguste și ascuțite. Planta înflorește în aprilie-iulie și dă semințe de culoare neagră, toxice, prin saponinele pe care le conțin, sub forma unui glucozid, sapotoxina, care se dedublează în gitagină și gitagenină. Semințele conțin de asemenea amidon în procent de 60%. Cînd proporția semințelor trece de 40% în grîu, făina provenită devine toxică, însă prin coacerea pîinii toxicitatea scade.

Intoxicația cu neghină se manifestă prin grețuri, vărsături, colici violente, dureri de cap, amețeli, agitații, delir, convulsii, asfixie. Ca tratament, se administrează mucilagii (sămînță de in, rădăcină de nalbă etc.), stimulente generale, analeptice.

Planta a fost folosită în trecut ca decocție de semințe în retenția urinară, icter, ascaridoză, iar extern decocția de plantă întreagă pentru spălături cicatrizante la ulcere și boli de piele. Decocția de rădăcini s-a utilizat în hemoragii și hemoroizi. În zilele noastre planta nu mai este folosită.

NEGRILICA — Nigella sativa L.
(Fam. Ranunculaceae)

Este o plantă ierboasă, anuală, meliferă, cultivată sau semispontană, cu tulpina păroasă, înaltă de 0,25—0,35 m, avînd frunze foarte divizate și flori terminale, care apar în iunie-iulie, solitare, azurii, plecînd de la subțiorile frunzelor. Fructele sînt capsule care conțin semințe în compoziția cărora intră ulei gras, substanțe zaharoase și albuminoide, ulei esențial, o substanță amară, gume, saponine (în semințele nemature ca și în frunze). Semințele se bucură de proprietăți diuretice, ușor excitante, aperitive, digestive, carminative, purgative, galactogene, tonice, vermifuge, rezolutive, recomandîndu-se în icter, catare gastro-intestinale și pulmonare, amenoree, insuficiența secreției de lapte.

Intern, se folosește decocția 15—25 g semințe la litru, în apă sau vin, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, contra bolilor specificate mai sus.

Semințele se mai întrebuințează condimentar, la prepararea brînzei telemea și la fabricarea pîinii.

Specii înrudite sînt: *negrilica sălbatică — N. arvensis L.* ale cărei fructe, sub formă de pulbere, sînt strănutătoare, și *chica voinicului — N. damascena L.*, cu fructe de asemenea strănutătoare, dar care pot fi și diuretice, stimulente, tonice, însă puțin recomandabile.

NEGRUȘUL
(Vezi Iarba neagră)

NEMȚIȘORUL
(Vezi Nemțișorul de cîmp)

● NEMȚIȘORUL DE CÎMP — Delphinium consolida L.
(Fam. Ranunculaceae)

Este o plantă ierbacee, anuală, cu tulpina dreaptă, erectă, ramificată, prevăzută cu peri rari, înaltă de 0,20—1 m, avînd frunzele decupate adînc, asemănătoare cu cele de mărar. Florile, melifere, albastru-violete, albe sau roze, dispuse în vîrful tulpinilor sub formă de spic rar, sînt pintenate și apar în iunie-august. Fructele, mici, negre sau cenușii, sînt folicule și au niște solzișori pe suprafață, așezați ca țiglele pe casă. Planta crește prin semănături, pe pajiști, la marginea drumurilor. În scop ornamental, se cultivă *D. ajacis L. (surguciul)*, dar uneori și nemțișorul de cîmp.

Planta are o toxicitate puternică întrucît conține, mai ales în fructe, numeroși alcaloizi care produc tulburări grave digestive și nervoase, paralitice, asemănătoare cu cele din intoxicația cu curara. Intoxicațiile cu nemțișor sînt frecvente la animalele care-l consumă cu iarba sau fînul.

În scop medicinal, se recomandă florile și fructele, *intern*, dar numai cu avizul medicului, avînd acțiune în gută, astm, cistite, nefrite, sub

formă de infuzie, tinctură alcoolică etc. Din flori se obțin substanțe hipotensive și cu acțiune asupra sistemului nervos central.

Extern, semințele de nemțișor, sub formă de pulbere, infuzie 30 g la un litru de oțet, macerația 50 g flori la un litru de apă, în aplicațiuni locale, au rol insecticid contra păduchilor, pe care îi distruge o dată cu ouăle lor. Cu pomadă obținută din 15 g pulbere de semințe și 150 g untură, se badijonează leziunile de scabie. Tot extern, infuzia este vulnerară, folosindu-se în comprese la vînătăi. Infuzia 10 g flori la 0,5 litri, infuzie din 10 g petale de trandafir roșu, se recomandă ca spălături în umflarea pleoapelor. De asemenea, în retenția urinară, se aplică pe partea inferioară a pîntecului cataplasme cu plantă proaspătă zdrobită.

Manipularea plantei se va face cu grijă, fără a se atinge mîinile, ochii, gura, regiunile cu piele sensibilă.

În cazul utilizării veterinare, animalele tratate se vor lega scurt și se vor supraveghea spre a nu se linge.

O altă specie de nemțișor este *iarba de păduchi — D. staphisagria L.*, ale cărei semințe au de asemenea efect insecticid. D. staphisagria ajunge la 1,5 m înălțime, avînd frunze mari, palmat-lobate și florile albastre, în spic, prevăzute cu o bractee care le depășește la baza pedunculului. Semințele sînt brune, aspre, cu miros neplăcut și gust amar. Ele au acțiune purgativă și vomitivă puternică, dar sînt foarte toxice, așa încît nu se vor folosi intern, ci numai extern sub formă de pulbere contra păduchilor la om și animale. Pulberea se amestecă în proporție de 5% cu unt, lanolină sau axungie și se aplică pe regiunile cu păduchi, după 1/2 oră, acestea spălîndu-se cu apă caldă și săpun.

NERPRUNUL

(Vezi Verigariul)

NIAOULI — Melaleuca viridiflora Sol.

(Fam. Myrtaceae)

Este un arbust tropical, originar din Noua Caledonie, ale cărui frunze servesc la obținerea prin distilare cu vapori de apă a uleiului de niaouli, un ulei volatil folosit la prepararea gomenolului, ulei rectificat, bogat în cineol, care este principiul său activ. Gomenolul are însușiri antiseptice, în care scop este folosit pentru căile respiratorii și mai ales pentru cavitățile nazale, fiind totodată anticataral, cicatrizant și dezodorizant. El se folosește numai extern, sub formă de ulei gomenolat 2%, în caz de rinite ca instalații, contra bronșitelor și tusei convulsive în inhalații și ca loțiuni în tratamentul plăgilor, arsurilor, crăpăturilor pielii.

NISIPOASA

(Vezi Studenița)

NOPTICOASA — Hesperis matronalis L.
(Fam. Cruciferae)

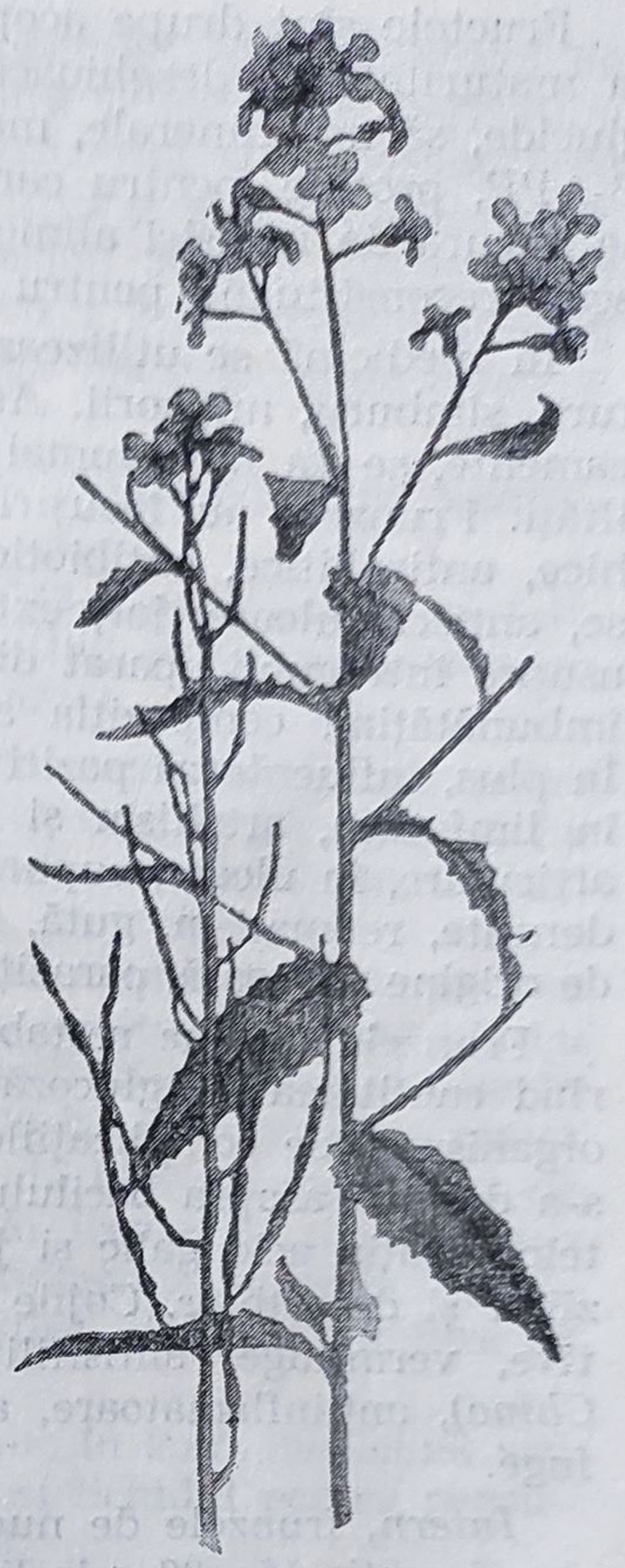

Nopticoasa

Confundată multă vreme cu mixandrele, nopticoasa este o plantă bisanuală sau vivace, înaltă de 0,40—0,80 m, cu frunze alungite, ovale, ascuțite, cu dințișori marginali, terminați printr-o granulă galbenă. Florile sînt liliachii, albe sau roze, dispuse în ciorchine răsfirat, melifere, ivindu-se în mai-septembrie. În al doilea an, se formează o tufă de frunze la rădăcină. Fructele sînt silicve, lungi, glabre sau catifelate.

În terapie se indică planta aeriană verde, recoltată în timpul înfloritului. Ea conține un ulei gras, sulf, iod, fosfor, vitaminele A, C, D și posedă însușiri antiscorbutice, diuretice, expectorante, sudorifice, stimulente, ca și cresonul, hreanul, călțunelul, rîjnica, lingureaua. Se folosește sucul proaspăt, mai ales singur sau amestecat cu lapte, în catarele cronice pulmonare și astmul umed, în scrofuloză, scorbut, stări de slăbire din febrele intermitente, anasarcă. Infuzia sau decocția de frunze verzi în apă 5 la litru sau macerația în vin, au rol diuretic și sudorific în gută, hidropizii, litiază și gravelă urică fără iritații, albuminurie cronică.

Extern, cataplasmele cu frunze verzi strivite au rol rubefiant, rezolutiv și detersiv local în tumorile scrofuloase, edeme, tulburări ale circulației limfatice, abcese, ulcere atone vechi, gangrenoase.

Prin uscare, planta își pierde însușirile.

Frunzele pot fi folosite ca furaj pentru bovine și ovine.

NUCȘOARA
(Vezi Arborele de nucșoară)

NUCUL — Juglans regia L.
(Fam. Juglandaceae)

Cunoscut de toată lumea, nucul, originar din Asia Mică și sud-estul Europei, este un arbore fructifer maiestuos, care ajunge la peste 40 m înălțime, avînd o coroană foarte bogată și frunze cu 3—8 foliole, lungi de 5—15 cm și late de circa 5 cm. Florile, melifere, sînt, cele mascule sub formă de mîțișori laterali, iar cele femele terminale și apar în aprilie-mai.

Fructele sînt drupe acoperite în faze imatură cu o coajă verde, care la maturitate se desghioacă, ele conținînd sîmburi bogați în ulei gras, glucide, săruri minerale, mai ales de zinc și cupru, vitaminele A, B_1, B_2, B_5, PP, protide, pentru care motiv sîmburii, ca și uleiul obținut din ei, se bucură de însușiri alimentare deosebite, recomandîndu-se mai ales în scop reconstituant pentru copii, bătrîni, convalescenți etc.

În medicină se utilizează frunzele, coaja verde de nuci, nucile imature, sîmburii, mîțișorii. Asocierea acestora cu alte plante sau cu medicamente, se va face numai cu aviz medical din cauza unor incompatibilități. Frunzele au însușiri tonic-amare, stimulente, depurative, stomahice, antirahitice, antibiotice, antianemice, antidiabetice, antituberculoase, antiscrofuloase, iar, extern, rezolutive. Ele au acțiune binefăcătoare asupra întregului aparat digestiv, asupra ficatului și circulației sîngelui, îmbunătățind compoziția acestuia prin eliminarea substanțelor nocive. În plus, influențează pozitiv mușchii, cărora le menține tonusul, au efect în limfatism, artritism și manifestările scrofuloase ganglionare, osoase, articulare, în ulcere, supurații, eczeme, afte, rinofaringite, psoriasis, piodermite, reumatism, gută, rahitism, catare gastro-intestinale, transpirații de origine nervoasă, paraziți intestinali etc.

Frunzele de nuc restabilesc metabolismul tulburat în diabet, micșorînd cantitatea de glucoză din sînge, setea și poliuria, pun la adăpost organismul de complicațiile diabetului. Acțiunea antiseptică a frunzelor s-a dovedit asupra bacilului antraxului. Frunzele și coaja verde a fructelor conțin acid galic și juglonă, care dau culoarea caracteristică infuziilor și decocțiilor. Cojile verzi de nucă sînt stomahice, tonice, depurative, vermifuge, antisifilitice (împreună cu *Smilax aspera* și *Smilax China)*, antiinflamatoare, astringente, dezinfectante, cicatrizante, vermifuge.

Intern, frunzele de nuc se utilizează proaspete sau uscate în infuzie sau decocție 15—30 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi sau ca apă de băut, în toate scopurile arătate mai sus. Antisudorific, frunzele de nuc se amestecă cu cele de salvie, în infuzie 20 g amestec la litru. Ca stomahic și depurativ, se ia cîte un păhărel, înainte de mese, din siropul preparat astfel: se macerează timp de 15 zile frunze verzi tocate și presate, cu o greutate egală de alcool de 70 grade, după acea se filtrează și se amestecă 100 g filtrat cu 180 g sirop simplu. Siropul antiscrofulos pentru copii se prepară amestecînd foi verzi de nuc tocate, cu un sfert din greutatea lor apă, se presează, iar sucul obținut se amestecă cu o greutate egală de sirop simplu. Din acest sirop se iau 4—5 linguri pe zi.

Macerînd 100 g frunze verzi timp de trei zile într-un litru de vin roșu, la care se adaugă 300 g zahăr pulbere (amestecul scuturînd-se de mai multe ori în răstimpul celor trei zile), se obține, după filtrare, un vin cu toate însușirile frunzelor.

Coaja de nuci verzi poate fi administrată sub formă de pulbere, cîte 2—5 g pe zi în apă cu zahăr sau miere, în ceai de tei, ca astringent, dezinfectant etc. Tinctura din coajă verde preparată cu alcool în proporție de o parte coajă la 6 părți alcool, se ia în doză de 20—30 g pe zi, ca stomahic și contra viermilor intestinali cilindrici, în care scop se poate folosi și decocția de coji verzi 20 g la litru, 3 cești pe zi, pînă la dispariția viermilor. Din coaja de nucă verde se prepară un lichior, lăsînd să

se macereze 3 luni 30 nuci de dulceață, rase într-un litru de alcool de 40—60°, la care se adaugă cîte 3 g de scorțișoară și nucșoară, precum și 3 fire de cuișoare. La trecerea termenului, se strecoară și se amestecă cu 3 litri de vin roșu, obținîndu-se o băutură aperitivă și tonică foarte bună. Un alt lichior digestiv se mai pregătește macerînd 30 zile într-un litru de țuică, drojdie etc., 25 nuci recent formate cu 1 g scorțișoară, 2—3 g cuișoare și 1 g nucșoară; se strecoară, se adaugă 500 g sirop de zahăr și se îmbuteliază.

Pulberea de mîțișori, în doză de 4 g, luată cu vin, combate dizenteria și hemoragiile uterine.

Uleiul de nucă se administrează intern contra gravelei urice și colicilor renale în doză de 60—90 g pe zi și ca tenifug, luîndu-se într-o salată, spre exemplu de cartofi, cantitatea de 60 g seara.

Extern, decocția de frunze 50 g la litru se folosește sub formă de loțiuni, băi locale, irigații comprese, gargarisme, în boli de gît (angine, faringite), inflamații oculare, boli de piele (eczeme umede, dermatite, ulcerații, iritații ale pleoapelor, cruste de lapte, pelicule), răni și ulcere varicoase, prurit, degerături, leucoree, hemoroizi. Compresele pe sîni cu decocție opresc secreția laptelui. În reumatism, se pot face vara băi cu decocție de frunze și sare. În acest scop, se fierb 200—500 g frunze în 5 litri apă. După strecurare, se adaugă 1—1,500 kg sare bulgăre, pisată mărunt și se toarnă în apa de baie. Se fac 10—15 băi la temperatura de 36—37°. Aceeași decocție se folosește și în băi locale de picioare sau mîini. Băile cu frunză de nuc contribuie de asemenea la buna întreținere a pielii, pe care o catifelează și o fac elastică. Băile de picioare au rol totodată contra asudării sau umflării lor.

Macerînd timp de 3 săptămîni mîțișori de nuc în spirt medicinal sau petrol 100 g la litru, după filtrare, se poate folosi lichidul pentru pensulații pe zonele dureroase din cauza reumatismului.

Sucul de coji verzi de nucă este activ contra negilor, în fricțiuni de 3 ori pe zi, pînă la desprindere și contra căderii părului, de asemenea în fricțiuni.

Uleiul de nucă, amestecat în părți egale cu apă de var, formînd linimentul oleo-calcar, este eficace în arsuri. Uleiul se recomandă de asemenea pentru ungerea pielii în scop protector contra insolației și pentru bronzare, ca și pentru buna întreținere a părului.

Fierbîndu-se timp de 30 minute o mînă de muguri de nuc cu 350 g axungie (untură) și amestecîndu-se bine spre a se forma o pastă, se obține o pomadă bună contra căderii părului și contra mătreței. Pomada se păstrează în borcănele închise.

Frunzele proaspete de nuc îndepărtează insectele, mai ales puricii, moliile și ploșnițele. Contra păduchilor se spală părul animalelor cu o infuzie forte de frunze, apoi se pudrează cu pulbere de pelin sau lemnul Domnului. Ca infuzie, distrug furnicile și feresc animalele, în special caii, de muște și tăuni, dacă li se badijonează părul cu ea. Frunzele, cojile crude ale fructelor și scoarța ramurilor se folosesc în vopsitorii. Seva de nuc este bogată în zahăr, ea servind pentru prepararea unui vin.

În medicina veterinară, uleiul de nucă este folosit la bovine în indigestii și meteorism, în cantitate de 1—2 pahare. Infuzia de frunze, cîte o linguriță pe zi la cîine, este un bun depurativ.

● NUFĂRUL — Nymphaea alba L.
(Fam. Nimphaeaceae)

Este o plantă ierbacee, perenă, care crește în ape stătătoare, heleștee, lacuri, plutind la suprafață cu ajutorul frunzelor în formă de inimă, cărnoase, în dimensiuni de 10—30 cm. Tija este subacvatică, peţiolată, lungă, cilindrică. Florile sînt albe la nufărul sălbatic, ivindu-se în iunie-august sau galbene, mai ales la nufărul cultivat, acestea apărînd din aprilie pînă în septembrie. Nufărul de sere poate da și flori roze sau albastre. Florile de nufăr se închid în timpul nopţii. Ele au un miros plăcut, mai ales cele galbene. Fructul este cărnos, indehiscent, conţinînd numeroase seminţe. Planta mai are un rizom înfundat în mîl.

Medicinal, se utilizează rizomii de la toate soiurile și florile albe, care conţin tanin, acid galic, acizi vegetali, săruri, alcaloizi, existenţi mai ales în mugurii florali și care au acţiune toxică asupra inimii. Drogul posedă însușiri antispasmodice, sedative, anafrodiziace, antibiotice (datorită alcaloizilor), recomandîndu-se la bolnavii cu insomnii, nervozism sau agitaţii, la anxioși sau maniaci, la cei cu hiperexcitaţii sexuale sau exagerări ale instinctului genezic, în onanism ca și în cazul celor care trăiesc celibatari. De asemenea, nufărul alb este eficace în tusea spasmodică și în leucoree. Rizomul este în același timp reglator al intestinului și tonic general. Rizomul de nufăr galben, fiind bogat în amidon, poate fi folosit alimentar în vremuri de lipsă. Acesta are și rol antibiotic.

Intern, se administrează infuzia 20—50 g flori la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, înainte de mese, sau decocţia de rizomi rași, o lingură la o ceașcă de ceai, fierbîndu-se 10 minute, sau în sfîrșit pulbere de rizom, cîte 3—4 g pe zi. Extractul și siropul sînt preparate oficinale. Un sirop se poate prepara infuzînd acoperit timp de 6 ore 75—80 g flori de nufăr alb la litru, după care se strecoară, se adaugă 1,500—1,800 kg zahăr și se fierbe la foc domol, pînă devine siropos. Din sirop se ia seara cîte un pahar mic contra insomniei. Tinctura alcoolică 1/5 se administrează în doză de 20—25 picături pe zi.

Ca tonic și sedativ în astenia nervoasă a dat rezultate infuzia 20 g flori albe la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Extern, nufărul se întrebuinţează pentru a preveni înroșirea feţii și pentru înmuierea pielii, făcîndu-se loţiuni cu decocţie obţinută din 4 flori albe fierte cu 4 pahare de apă, pînă scade la 1/3 după strecurare adăugîndu-se o lingură de alcool camforat.

În medicina veterinară, se dă, în scop calmant genital, la cățele, cîte o cană de infuzie de 30 g flori la cană, pe zi.

NU-MĂ-UITA — Myosotis palustris (L.) Herm.
(Fam. Boraginaceae)

Plantă vivace, înaltă de 0,15—0,40 m, cu frunze alungite, păroase, sesile, tulpina muchiată și flori albastre, dispuse în spic, melifere, care apar în mai-august. Crește pe lîngă izvoare, pe pajiști umede, pînă la 2 000 m altitudine. Medicinal, se folcsesc frunzele și vîrfurile înflorite, care conţin potasiu, avînd acţiune antiinflamatorie, sedativă, tonică.

Intern, în astenia fizică sau nervoasă, se iau 3 cești de ceai pe zi din infuzia de vîrfuri înflorite 20 g la litru, iar *extern*, se fac spălături cu infuzie 15 g flori și frunze uscate la litru, preparată numai pentru o folosire și strecurată bine, în conjunctivite, iritație și oboseală oculară, otite. În acest din urmă caz, se pot pune de asemenea cataplasme cu plantă fiartă, la urechea respectivă.

OBLIGEANA, TRESTIA MIROSITOARE — Acorus calamus L.

(Fam. Araceae)

Plantă vivace, cunoscută din antichitate, originară din India și adusă în Europa în sec. XIII de tătari, crește spontan în regiunile submontane și de munte, pînă la 1000 m, prin locurile mlăștinoase, în ape stătătoare sau lin curgătoare, prin șanțuri umede. Se cultivă și ca plantă ornamentală, mai cu seamă în vestul țării (jud. Timiș, Bihor). Posedă un rizom orizontal, verde-brun, articulat, gros de 1—3 cm, buretos în interior, emanînd un miros plăcut de mandarine. Cînd este uscat, rizomul are o culoare roz-galbenă. Frunzele, liniare, înguste și tăioase, au cîte o dungă proeminentă pe ambele fețe. Planta atinge 0,60—1,50 m înălțime.

Florile, dispuse în spic cafeniu, formează un fel de știulete cilindric, lung și gros. Ele apar în mai-iulie. Fructele sînt mici capsule piramidale.

În scop terapeutic, se folosește rizomul, care se recoltează vara, se curăță de rădăcini și frunze, se spală, se mărunțește și se usucă la cel mult 35°, păstrîndu-se cu grijă, căci poate fi invadat de viermi. El este un amar-aromatic și conține un principiu amar, tanin, glucozizi, ulei volatil, rezine, eugenol, colină, amidon, mucilag, dextrină, vitaminele B, C, iar ca elemente minerale sulf, calciu și potasiu.

Rizomul de obligeană are însușiri aperitiv-aromatice, diaforetice, febrifuge, hemostatice, emenagoge, sedative, digestive, carminative, stimulente asupra secrețiilor și mișcărilor stomacului, ajungînd în atoniile acestuia, mai ales în asociere cu ghințura și iarba mare.

Obligeana are de asemenea acțiune tonică generală, antivomitivă, antispasmodică, diuretică, ceea ce o face să fie recomandată în gută, pentru eliminarea acidului uric din sînge, în grețuri și vomizări, în spasmele gastro-intenstinale, balonări, nevroze, stări deprimante, melancolice, nervozitate, insomnii, de obicei în asociere cu alte plante. De asemenea, obligeana, asociată cu bicarbonat de sodiu și atropină (preparatul ulcerotrat), se mai folosește în tratamentul ulcerului gastro-duodenal.

Ca diuretic și sudorific, obligeana se recomandă în gripă, guturai, hidropizie, reumatism, limfatism, scrofuloză, anemie, erupții legate de slăbiciune generală, febre intermitente. Proaspăt, rizomul este vomitiv.

În amestec cu brîncuța, obligeana dă rezultate în răgușeală și păstrarea vocii la persoanele nevoite să vorbească sau să cînte mult.

În sfîrșit, obligeana mai are întrebuințare în păstrarea hainelor de blană și a blănurilor.

Intern, se administrează rizomul sub formă de pulbere 10—15 g pe zi în mai multe reprize, infuzie, macerație sau decocție 8—30 g la litru, luîndu-se, după caz, cîte un pahar înainte de mese ca aperitiv, o ceașcă de ceai înainte de culcare, contra insomniilor sau o lingură în vomizări

și grețuri. Decocția aperitivă se poate prepara cu 8—10 g rizom la un litru de vin sau apă, luîndu-se cîte un pahar mic înainte de mese. Se mai poate întrebuința și tinctura de obligeană, care se obține macerînd 8 zile 20 g rizom în 100 g alcool de 70°, luîndu-se 20—30 g picături înainte sau după mese, de 3 ori pe zi, fără a se depăși 50 picături zilnic. Siropul se prepară în proporție de 25—100 g la litru.

Extractul se obține din 2 părți de rizom tocat în 4 părți alcool și 6 părți apă, se lasă 4 zile, agitînd din cînd în cînd; se strecoară, se adaugă la reziduul solid 2 părți alcool și 3 părți apă și se tratează ca prima dată; se strecoară prin presare, se amestecă cele 2 lichide și se face un sirop. Ca stomahic se amestecă cu ghințură și iarbă mare. Tinctura se ia contra tusei și răgușelii, cu brîncuță, în infuzie 20 g brîncuță și 10 g obligeană la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi. Se iau cîte 20 picături înaintea meselor ca aperitiv sau în caz de vomizări sau grețuri.

În același scop se poate bea cîte un pahar de vin (preparat din o parte rizom și zece părți vin, macerîndu-se 8 zile), înainte sau după masă. Rizomul mestecat în gură, fără a fi înghițit, contribuie la întărirea gingiilor.

Extern, se recomandă pentru stimularea creșterii părului, în fricțiuni de 2 ori pe zi, uleiul de obligeană, care se prepară din 10 g rizom mărunțit la 100 g ulei vegetal, încălzindu-se apoi 1/2—1 oră la bain marie (baie de apă).

● OCHIUL LUPULUI — Lycopsis arvensis (L.) M.B.
(Fam. Boraginaceae)

Numită astfel, prin asemănarea florilor ei albastre cu ochii de lup, planta crește anual sau bienal, prin cîmpurile cultivate sau la marginile lor, prin văi etc., atingînd înălțimea de 0,20—0,40 m. Are tulpina dreaptă și frunze alungite, înguste, ondulate, păroase ca și tulpina; fructele sînt formate din 4 capsule cenușii.

Ochiul lupului are proprietăți identice cu cele posedate de limba mielului și miruță, planta întreagă fiind mucilaginoasă și emolientă, iar florile diuretice, behice, depurative și sudorifice. Este și melifer.

Frunzele crude se pot consuma în salate, dar cele adulte devin iritante din cauza perilor.

ODOGACIUL
(Vezi Săpunarița)

ODOLEANUL, IARBA PISICII, VALERIANA — Valeriana officinalis L.
(Fam. Valerianaceae)

Plantă perenă, cu rizom scurt și gros, din care pleacă numeroase rădăcini și o tulpină cilindrică, goală pe dinăuntru, înaltă de 0,30—2 m, pe care cresc frunze opuse, prevăzute cu 5—11 perechi de lobi liniari

sau lanceolați, cel terminal fiind mai mare. Florile, mici, care apar în mai-iunie, sînt dispuse în corimb și au culoarea variabilă, de la albă pînă la roșie-liliachie. Mirosul lor este plăcut și discret.

Odoleanul se întîlnește prin locuri umede, umbroase, de la cîmp pînă la munte, la peste 1800 m altitudine.

În scop medicinal, se folosesc rădăcinile care se recoltează de la plantele de 2—3 ani toamna și iarna, din noiembrie pînă în februarie, cînd au cea mai mare cantitate de principii active. Odoleanul conține un ulei esențial, tanin, glucoză, amidon, acid valerianic, alcaloizi, un glucozid, mangan etc. După recoltare, rădăcinile proaspete nu au miros, cele uscate emană un miros dezagreabil de urină de pisică. O dată cu rădăcinile, se pot recolta și rizomii care, singuri, nu au însușiri medicinale. Drogul se va usca și păstra separat de alte plante, spre a nu le transmite mirosul neplăcut. De asemenea, spațiul de uscare va fi ferit de pisici, care sînt atrase de mirosul plantei, ele tăvălindu-se peste ea. Valeriana este antispasmodică, antiepileptică, anticonvulsivantă, hipnotică, sedativă, carminativă, antifebrilă, vermifugă, antidiabetică, antideperditică, strănutătoare, detergentă, vulnerară.

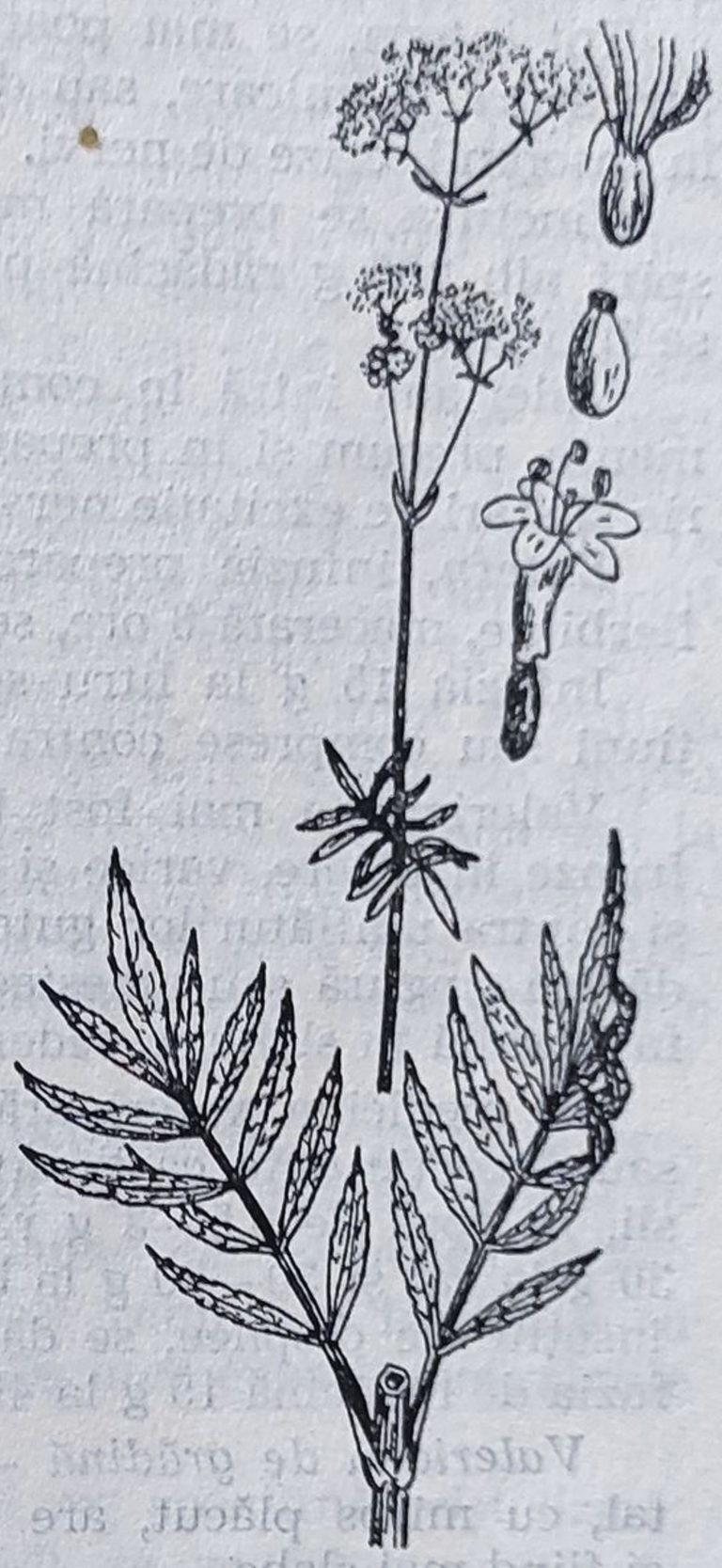

Odoleanul

Însușirea principală a valerianei este cea de *calmant al sistemului nervos*, în toate segmentele lui, cu acțiune în toate tulburările de origine nervoasă, de la insomnii pînă la convulsii spasmodice.

În trecut, a fost folosită ca antispasmodic puternic contra epilepsiei, isteriei, contracțiilor spasmodice nervoase, dansului de Saint-Guy, practică mai puțin folosită în zilele noastre, cînd totuși se recunosc odoleanului însușiri sedative în bolile de mai sus și în stări de excitație și nervozitate, depresiuni, angoasă, convulsii, tulburări de menopauză, palpitații, ticuri, crize astmatice, astuparea respirației, dureri de stomac din cauza spasmelor, tulburări nervoase datorite prezenței de paraziți în intestin etc. Valeriana favorizează apariția somnului la persoanele apăsate de gînduri negre și obsesii. Ea mai este indicată în amețeli, migrene, dureri de cap nervoase, din cauza alcoolului sau fumatului, în nevroze, astenie nervoasă, nevralgii, sciatică, hipertensiune, dispnee nervoasă, sughiț, pierderea vocii de natură nervoasă și alte tulburări cu fond nervos; dureri toracice, de inimă, de stomac, tremurături, retenții urinare etc. Ea diminuează producția de uree, pentru aceasta fiind recomandată în diabetul slab; ca antifebrilă are utilizare în febrele intermitente, iar ca vermifug, valeriana acționează atît asupra ascarizilor cît și asupra fenomenelor nervoase, epileptiforme, produse de toxinele acestora.

Prin uscare, valeriana pierde foarte mult din însușirile ei medicinale, de aceea se recomandă să fie folosită în stare proaspătă sau sub formă stabilizată farmaceutic.

Intern, se administrează ca pulbere, în doză de 1—2 g pe zi, infuzie 15 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, macerație la rece cîte 2 pahare, pe zi, preparată din 10 g rădăcină într-un pahar cu apă, lăsate în contact 10 ore. Macerația și infuzia se vor aromatiza cu mentă și îndulci, deoarece au miros și gust foarte neplăcute.

Tot intern, se mai poate lua tinctură de valeriană, cîte 30—50 picături seara la culcare, sau de 2—3 ori pe zi cîte 15—20 picături mai ales în insomnii, crize de nervi.

Tinctura se prepară macerînd timp de 8—15 zile într-un litru de spirt alb 200 g rădăcină proaspătă de odolean, tăiată mărunt. La sfîrșit se filtrează.

Valeriana intră în compoziția a numeroase ceaiuri sedative și calmante, precum și în preparatul românesc *extraveral*, recomandat în isterie și stări de excitație nervoasă.

Extern, infuzia preparată cu 50—80 g rădăcină la un litru de apă fierbinte, macerată 8 ore, se folosește în clisme calmante.

Infuzia 15 g la litru se recomandă și extern sub formă de băi, loțiuni sau comprese contra durerilor reumatismale și nevralgiilor.

Valeriana a mai fost folosită, extern, sub formă de cataplasme de frunze în ulcere, varice și răni perforante produse de corpuri ascuțite ca și contra umflăturilor gutoase, pentru a potoli durerile. Pulberea de rădăcină singură sau amestecată cu cea de arnica, trasă pe nas, are acțiune favorabilă în slăbirea vederii.

În medicina veterinară, valeriana se recomandă ca pulbere, infuzie sau decocție date ca breuvaje sau lavmente, în epilepsie, coree, convulsii, în doză de 0,5—3 g rădăcină, la cîine, 5—10 g la oaie și porc, 15—30 g la cal și 30—80 g la bovinele adulte. În crizele de oboseală cardiacă, însoțite de dispnee, se dă la cîini din oră în oră, cîte o lingură din infuzia de rădăcină 15 g la 45 ml apă.

Valeriana de grădină — Valeriana phu L., specie cultivată ornamental, cu miros plăcut, are întrebuințări medicinale mai reduse, însușirile ei fiind mai slabe.

Alte specii: *Valeriana montana L., Valeriana dioica L.* etc., au de asemenea însușiri calmante, dar mai reduse decît odoleanul.

OMAGUL — Aconitum napellus L.
(Fam. Ranunculaceae)

Este o plantă vivace, înaltă de 0,50—1,50 m, specifică locurilor umbrite și pietroase din regiunile montane și submontane umede, bogate în humus. Se cultivă și în grădini ca plantă ornamentală. Florile, în formă de cască, violete, albastre, galbene, gălbui, roze sau albe, după specii, sînt dispuse în spic cilindraceu sau piramidal. Ele apar toată vara. Fructele, de culoare verde închisă, sînt divizate în 5—7 lobi, iar fiecare din aceștia în 3 diviziuni dințate. Tulpina este semilemnoasă, dreaptă, formînd tufe. În pămînt, omagul prezintă tuberculi asemănători cu napii. *Omagul este o plantă toxică.* Păscută de oi și vite, produce intoxicații

mortale. Mierea culeasă din locuri cu omag este de asemenea toxică. Toxicitate deosebită au rădăcinile, 2—3 g putînd produce moartea la om. Intoxicația se manifestă după cîteva minute de la ingestia plantei, caracterizîndu-se prin arsuri în gură, furnicături generale, dureri de cap, grețuri, amețeli, vărsături, senzație de frig, colici, diaree, poliurie, slăbirea inimii; urmează dilatarea pupilelor, crampe convulsive, pierderea auzului și văzului, pierderea cunoștinței, colaps, paralizie și moartea prin oprirea inimii în diastolă. Ca tratament, se dau vomitive sau se fac spălături stomacale repetate, eventual cu adăugare de tanin în apa folosită pentru ca alcaloidul (aconitina) să fie făcut insolubil. Se mai administrează cărbune animal în lichide calde, stimulente generale (cafea, eter, alcool, amoniac), atropină în doze mici, digitală și oleu camforat, pentru tonifilarea inimii și activarea circulației sanguine. Se fac fricțiuni uscate pe corp, se aplică sinapisme, iar în caz cînd apar fenomene de asfixie, se recurge la respirație artificială timp de 1—4 ore. Toxicitatea este mai mare la plantele montane și din ținuturile reci, depinzînd în același timp de sezon, părțile plantei, conservare, toleranță etc. De asemenea, este mai toxic omagul cultivat în apropiere cu stînjenelul. Este bine să se știe că toxicitatea variază pe o scară largă, de la 1—40.

În genere, tuberculii au întrebuințare medicală, ei conțin aconitină, un alcaloid foarte toxic, napelină și alte substanțe, care acționează asupra sistemului nervos și a marilor funcțiuni. După recoltare (toamna sau la începutul primăverii), aceștia se spală și se usucă, în locuri izolate, umbroase, aerisite, lipsite de umezeală, păstrîndu-se cu grijă căci sînt atacați de o molie. Frunzele au de asemenea utilizare, mai mult proaspete sau recoltate cel mult de un an.

Extern, se aplică în gută, nevralgii, rîie, pediculoză, o pomadă preparată cu 50 ctg pulbere sau 1 g extract în 10—15 g untură; pentru liniment se mai adaugă 2 g ulei, recomandîndu-se de asemenea extern contra durerilor. Antinevralgic, se aplică local comprese îmbibate cu amestecul 10 g tinctură și 120 g apă de roze. De asemenea în nevralgiile rebele se aplică planta proaspătă, local.

Omagul, fiind toxic puternic (amintim că 3 mg aconitină cristalizată, introdusă sub pleoapa unui cal, îl ucide rapid), se va folosi numai în urma prescripției medicului. El acționează mai ales asupra marelui simpatic. Prin rolul său vasomotor, omagul influențează reumatismul articular.

El potolește, sub formă de pulbere, macerație în vin, infuzie sau decocție, alcoolatură, tinctură, durerile din nevralgiile dentare, cefalalgii, dureri ale trigemenului, intercostale, din sciatică etc. și are acțiune decongestionantă și sedativă în bronșitele și laringitele acute, gripă, guturai, amigdalită, congestie pulmonară, hidropizie, astmul nervos, tuse convulsivă, reumatism articular acut, gută, dizenterie epidemică etc.

El are, așadar, efect analgezic, sedativ, anticongestiv, sudorific, antireumatic, fiind în plus demorfinizant și antigutos. După H. Schulz (1929), omagul ar înlătura efectele negative ale tutunului asupra inimii.

Omagul se poate folosi intern, începîndu-se cu doze mici, mai ales sub formă de alcoolatură (se macerează 8 zile frunze proaspete tocate mare, într-o cantitate egală de alcool de 95°), din care se iau 50—100 picături pe zi într-o jumătate pahar de apă sau într-un ceai, în prize mici,

fără a depăși 1 g (53 picături odată) sau 5 g în 24 ore. Alcoolatura se poate prepara și din frunze uscate (100 g pulbere) macerate 10 zile în 900 g alcool de 80°, luîndu-se cîte 5—6 picături o dată, în total 75 picături pe zi. Alcoolaturile preparate din frunze sînt de 4—5 ori mai puțin active decît tinctura obținută din rădăcini.

Tinctura de rădăcină se obține macerînd 100 g rădăcină pulverizată în alcool de 70°, timp de 10 zile, pentru a obține 1000 g tinctură, din care se iau 10—30 picături pe zi, în puțină apă. Nu se va depăși 1,5 g în 24 ore sau 28 picături o dată. Tinctura conține 0,50 g alcaloizi totali la litru. Praful de rădăcină, 2—20 ctg, se ia în 24 ore.

Tinctura de aconit intră în compoziția preparatelor tusomag și sirogal. Toate preparatele cu omag se vor folosi prudent și numai cu aviz medical, evitîndu-se la copii. Se va ține seama că toxicul se cumulează în organism.

OPUNȚIA — Opuntia rafinesquiana Eng. et Big.

(Fam. Cactaceae)

Este o plantă originară din America, avînd tulpini și ramuri groase, turtite, în formă de rachete, prevăzute din loc în loc cu niște insulițe de ace, unele mici cu vîrful în răspăr, și altele lungi de cîțiva cm, cu aspect de spini. Florile sînt galbene, cu un număr nedeterminat de petale, iar fructele ovoide sau în formă de pară, spinoase ca și ramurile.

Mai sînt și alte specii de Opuntia (O. imbricata D. C., O. vulgaris Mill. etc.).

Fructele se folosesc în consum, contra diareii și dizenteriei, bine curățite de spini, cu acțiune constipantă.

Planta se mai folosește pentru garduri vii de nepătruns.

● OREȘNIȚA — Lathyrus tuberosus L.

(Fam. Leguminosae)

Plantă vivace, care crește pe terenuri argiloase și calcaroase, prin vii, pe cîmp, prin rîpi etc. Înflorește în iunie-august, avînd flori roșii-carmin, grupate în ciorchini mici, cu miros plăcut. Frunzele, verzi-albăstrui, sînt compuse din cîte 2 foliole mici (2—4 cm lungime și 0,5—1 cm lățime). În pămînt, planta are tuberculii, folosiți în Siberia pentru consum și care conțin un heterozid: orobosidul. Tuberculii au rol astringent și diuretic, utilizați de medicina populară în diaree și dizenterie. Din ei se obține și un ulei comestibil, precum și un surogat de cafea.

O plantă vivace, înrudită, este *L. vernus Bernh.* (pupezelele), cu flori roșii sau violacee, care apar în aprilie-iunie. Are frunze compuse din 2—4 perechi de foliole ascuțite, verzi-lucioase.

Rizomii de pupezele au de asemenea rol diuretic și astringent. Pulberea de rizomi uscați se aplică pe ulcere și răni de rea natură, în scop cicatrizant.

● ORBALȚUL, IARBA TÎLHARULUI — Actaea spicata L.

(Fam. Ranunculaceae)

Plantă vivace, ierbacee, cu rădăcină groasă, brună, ramificată, înaltă de 0,30—0,80 m, nepăroasă, cu cîteva frunze în vîrf și unul sau mai multe ciorchine de flori albe, uneori ușor violacee, mici, care apar în iunie-iulie, avînd 4—6 sepale și tot atîtea petale, cu multe stamine albe. Fructul este o bacă ovală de 1 cm, verzuie, care apoi se înnegrește. Planta întreagă are un miros dezagreabil. Crește mai mult la munte, prin păduri, locuri umede, pietroase, pe marginea izvoarelor și torenților. Florile nu sînt nectarifere. Seamănă cu barba popii — *Aruncus vulgaris Raf.*, dar aceasta nu are miros displăcut și fructele sînt păstăi.

Orbalțul este o plantă foarte toxică, asemenea omagului și spînzului, avînd un gust acru-amar și producînd în doză mare, mai ales cînd e proaspătă, prin fructe mai cu seamă, o puternică iritare digestivă și un fel de beție cerebrală, care devine delir furios, ducînd la moarte. Ca antidot se recomandă vomitive, spălarea stomacului, respirație artificială, ceaiuri calde, comprese reci. Planta este toxică de asemenea pentru găini și rațe, dar nu pentru oi, capre și măgari.

Puțin folosită în medicină, intern s-a administrat în doză de 2 g pe zi (infuzie) cotra tusei din tbc, astmului, scrofulozei. Unii autori (Reutter), au utilizat-o ca înlocuitor al spînzului. În genere, orbalțul se aseamănă, prin proprietățile lui, cu aconitul.

Extern, orbalțul s-a folosit contra păduchilor, rîii și unor boli de piele.

În homeopatie, esența preparată din rădăcină înainte de înflorirea plantei, se recomandă contra convulsiilor, crampelor, astmului, hidropiziei, reumatismului articular al extremităților și intern contra inflamațiilor. În medicina veterinară, rădăcina de orbalț s-a folosit în scop revulziv la bovine, introducîndu-se sub piele ca radiculele de spînz.

OREZUL — Oryza sativa L.

(Fam. Gramineae)

Orezul este originar din India și se cultivă pe scară întinsă în Asia, unde constituie baza alimentației pentru o mare parte din populație. În Europa, a fost introdus de arabi prin Spania, în sec. VIII. Culturile de orez se fac în regiunile calde și mlăștinoase. Planta atinge o înălțime de 1—1,30 m. Grăunțele de orez intră în hrana a 3/4 din omenire; folosite exclusiv decorticate, dau boala *beri-beri*, care este o avitaminoză B_1.

Orezul este un regulator al funcțiilor intestinale. El combate diareea din enterite, diareea noilor născuți și a copiilor mici la care laptele poate fi înlocuit cu zeamă de orez sau se fac lavmente cu aceasta. Părerea că orezul constipă nu este întemeiată. Totuși el trebuie evitat de către persoanele cu constipație cronică și diabet. Dimpotrivă, orezul constituie un aliment ușor digerabil și bine suportat de oamenii bolnavi de stomac și intestin. El poate fi folosit sub cele mai felurite forme: orez cu lapte, pilaf, plăcintă, în ciorbe, mîncări etc. Are dezavantajul că este sărac în substanțe albuminoide și grase. Orezul complet, nedecorticat, are o va-

loare alimentară superioară. Consumat împreună cu merele, ajută la creștere.

În scop antidiareic, se recomandă zeama de orez care se prepară introducînd o lingură cu orez într-un litru de apă în clocot, fierbîndu-se timp de o oră și adăugîndu-se între timp cîte puțină apă, spre a rămîne aceeași cantitate de lichid. Se răcește, se strecoară și se bea timp de o zi. Orezul complet se recomandă de asemenea ca hrană în meteorism și uremie.

Orezul mai intră în regimul bolnavilor de hipertensiune și edeme cardiace sau renale. Acest regim, numit și *regimul lui Kempner*, cuprinde 2 faze: a) faza de atac de 1—3 luni, timp în care se consumă zilnic 250—300 g orez, fructe (mai ales mere), zahăr sau miere după poftă și 0,5 litri suc de fructe; b) faza de întreținere, care constă din introducerea treptată, la cele de mai sus, de carne rasol, pește, cartofi și pîine fără sare.

Făina de orez este folosită ca pulbere în cosmetică sau pentru pudrarea regiunilor corporale iritate. Se pot face și cataplasme emoliente cu această făină, pentru a se calma inflamațiile externe.

Din orez se poate prepara vin și alcool, mai puțin toxice decît cele obținute din alte cereale.

ORPIMENTUL

(Vezi Urechelnița)

ORZUL — Hordeum vulgare L. și Hordeum distichum L.

(Fam. Gramineae)

Originar din sud-vestul Asiei, unde crește spontan, orzul ajunge la 0,60—1 m înălțime și are spiculețe pe 4 rînduri, cu ariste lungi. Încă de la începuturile antichității, orzul a fost cultivat ca plantă alimentară pentru om și animale; mai apoi el a fost folosit la fabricarea berii, fără a i se neglija proprietățile medicinale, relevate chiar de marii medici Hipocrate și Galienus.

În decursul vremii, orzul s-a bucurat de faima unui bun emolient, reconstituant, antiinflamator, antidiareic, antidizenteric, fiind utilizat de asemenea în bolile de ficat, în cistite, în tuberculoză (ca fiertură de orz cu lapte dulce), în guturaiul incipient, anemii, dispepsii etc.

Astăzi, orzului, i se atribuie mai ales însușiri nutritive, calmante, emoliente, răcoritoare, cardiotonice, diuretice, antidiareice, rezolutive, sedative și antireumatismale.

Decocțiile de orz, bogate în amidon, sînt răcoritoare, reconstituante, mucilaginoase; ele se recomandă în boli acute, febrile, inflamatorii, în boli de ficat, hemoroizi, diaree, dizenterie, scorbut, nefrite, cistite, gută, anazarcă, anemie, convalescență, debilitate, dispepsii etc.

Orzul încolțit și uscat (malțul) este antiscorbutic, eupeptic, galactogen, întăritor; el ajută digestia la bolnavi, copii, convalescenți, bătrîni, dispeptici. Se mai recomandă în inflamațiile respiratorii catarale (laringite, traheite, bronșite). Prăjit și măcinat, este un înlocuitor tonic și digestiv al cafelei. Germenii de malț, obținuți la fabricile de bere, au ac-

țiune hipoglicemiantă, antidiareică și antiseptică, dînd rezultate și în holeră.

Berea, preparată cu malț și hamei, este nutritivă, tonică, stimulentă, calmantă, recomandată în scrofuloză, boli de ficat și splină etc.

Drojdia de bere are proprietăți în furunculoză, antrax, acnee, impetigo și alte boli de piele, în rahitism, gripă, diabet, tuberculoză, cancer, scrofuloză, autointoxicații, scorbut; ea este bogată în complexul vitaminic B. Dozele mari pot provoca tulburări grave.

Borhotul obținut la fabricarea berii din reziduurile de malț este antinevralgic și antireumatic, folosit în cataplasme calde.

Intern, se mai folosește *apa de orz* care se prepară macerînd 20—30 g orz decorticat și măcinat, într-un litru de apă rece și fierbînd apoi macerația la foc potolit, timp de 7—8 ore.

Infuzia de malț se prepară din o lingură de malț la o ceașcă de apă caldă, nu fierbinte, care se ține 10 minute la baia de apă, se strecoară și se îndulcește, luîndu-se după fiecare masă cîte o ceașcă, mai ales cînd se consumă alimente amidonoase.

Extern, cu apă de orz se spală ulcerele putride, iar cu terci de făină fiartă sau cu borhot de malț se pun cataplasme pentru a face să se matureze furunculele, să scadă umflăturile inflamatorii, să se potolească durerile din lumbago și reumatism.

Cataplasmele se pot pune și cu orz fiert bine în apă sau oțet, aplicate calde.

Băile călduțe, ca și băile cu aburi de orz, se recomandă în cloroză, boli de piele, astenii de natură nervoasă, în rahitism. Cafeaua de orz este eficace ca gargară în afte, angine etc.

Grăunțele de orz se folosesc în hrana porcilor (ca uruială) și a iepurilor de casă. Fiertura de orz cu lapte și miere, în care se adaugă 20 g coajă de ulm pulverizată, se preconizează în colicile și tulburările renale la capre. De asemenea, orzul se recomandă la cabaline în convalescența bolilor urinare. Nu se va administra orz la puii de porumbel, căci le poate perfora gușa.

OSUL IEPURELUI — Ononis spinosa L.

(Fam. Leguminosae)

Arbust obișnuit pe terenurile uscate, pajiști, coaste etc., pînă la altitudinea de 1 800 m, atingînd 0,70 m înălțime, osul iepurelui are tulpină spinoasă, ramificată, lignificată în partea inferioară, frunzele bazale trifoliate, iar cele tulpinale simple, ovale, dințate. Florile, bogate în polen, seamănă cu cele de mazăre și au culoare roză; ele apar în mai-august. Rădăcinile sînt lungi, pînă la 50 cm, paralele cu suprafața pămîntului. Ele au miros neplăcut. Acestea sînt cele care, împreună cu frunzele și florile, se folosesc terapeutic, în scop antialergic, depurativ, diuretic, antigutos, antireumatic, antiinflamator în bolile cronice ale vezicii urinare (calculi, cistită) și calmant al durerilor aparatului urinar. De asemenea, osul iepurelui are însușiri expectorante în afecțiunile căilor respiratorii, guturai etc.

Osul iepurelui

El se mai recomandă în hidropizie, icter, gută, reumatism cronic, scrofuloză, blenoragie, prostatită, albuminurie cronică, anasarcă etc.

Planta conține substanțe specifice (onocerină, onospină, ononină, onocol), tanin, acid citric, ulei gras, ulei esențial, rezină, amidon etc.

Pentru uz *intern*, se prepară o decocție din 20—30 g rădăcină la un litru de apă. Se fierbe pînă scade cu o treime (20 minute), se adaugă 5 g fenicul, infuzîndu-se 10 minute, se îndulcește și se ia cantitatea de 3—4 ori în 24 ore. Se mai poate folosi infuzia de flori și frunze 30 g la litru, 3 cești de ceai pe zi, în cistite, edeme etc. Cîte 2 cești de ceai pe zi din decocția preparată cu 20 g flori și frunze de trei frați pătați și cîte 10 g rădăcini de osul iepurelui și săpunariță, fierte 10 minute, se indică în eczeme.

Decocția se poate folosi și *extern* în faringite, sub formă de gargară, spălături bucale, în ulcerele scorbutice, sau în comprese pentru tratarea rănilor, eczemei, mîncărimilor. Pentru a se păstra partea volatilă a drogului, care este diuretică, se recomandă a se folosi de preferință infuzii, decocții sau macerații.

Se întrebuințează și în medicina veterinară ca diuretic.

OTRĂȚELUL DE BALTĂ — Utricularia vulgaris L.

(Fam. Lentibulariaceae sin. Utriculariaceae)

Plantele cu numele de otrățel de apă întrunesc de fapt mai multe specii (U. vulgaris L., U. minor, L., U. neglecta Lehm. etc.). Acestea cresc în apă, în care plutesc cu ajutorul unor vezicule aflate pe frunzele divizate sub formă de firișoare.

Vara, plantele emit o tijă înaltă de 10—30 cm care poartă în vîrf cîteva flori galbene.

Otrățelul se întîlnește prin mlaștini, elești, bălți. El are însușiri diuretice. S-a folosit și extern ca vulnerar în ulcere și arsuri, dar, putînd da infecții, nu se mai recomandă.

OVĂZUL — Avena sativa L.

(Fam. Gramineae)

Cunoscut din vechime ca o cereală foarte valoroasă pentru cai, ovăzul poate fi întrebuințat și în hrana omului sub formă de făină sau de fulgi de ovăz, mistuindu-se ușor și avînd proprietăți întăritoare, diuretice, laxative, emoliente, hipoglicemiante, calmante și vulnerare. Se recomandă pentru copii, bătrîni, astenici și convalescenți, fiind bogat în protide, acizi aminați, lecitină, enzime și elemente minerale: potasiu, magneziu, calciu, fosfor, fier, clor și în vitamine: caroten, B_1, B_2, PP, iar paiele în vitamina A și D, precum și în siliciu.

Din făină se prepară decocție 20 g la litru, care se ia intern, în scop de a stimula tiroida, sau ca diuretic, hipoglicemiant în diabet, ușor laxativ și pentru calmarea tusei, în astmul bronhic, bronșite cronice etc.

Ovăzul se mai recomandă în astenie fizică, nervoasă sau psihică, precum și în uremie. El se indică de asemenea alimentar, sub orice formă (fulgi, turte, supă etc.), în impotență, sterilitate, îmbătrînire. În insomnii, se ia seara la culcare o ceașcă din decocția de paie, 30 g la litru, fiartă 5 minute.

Ovăzul grăunțe este superior din punct de vedere medicinal făinii de ovăz, căci conține săruri anorganice și substanțe albuminoide care acționează pozitiv asupra intestinului și digestiei. Pentru copiii mici și convalescenți, supa preparată cu 2 linguri la litru din amestecul de ovăz, grîu și orz constituie un bun întăritor.

Arpacașul de ovăz, fiert cu lapte sau carne, constituie o fiertură foarte nutritivă, întăritoare, răcoritoare și calmantă pentru bătrîni, convalescenți, copii, oameni slăbiți. În cazul bolnavilor febrili, foarte slăbiți, se adaugă în fiertură un gălbenuș de ou. Decocția de grăunțe 20 g la litru, fiartă o jumătate de oră, are rol diuretic în gută, calculoză renală, gravelă urică, hidropizie simplă, mîncărimi, erupții cutanate, boli de vezică și rinichi, staze sanguine, fiind un adjuvant și în insomnii, tuse, laringite, dureri în gît, hemoptizii, catare, inflamații digestive și ale aparatului urinar etc.

Ovăzul prăjit și măcinat pulbere dă un fel de cafea care, luată 2—3 zile la rînd cîte 2—3 cești pe nemîncate, are efect laxativ și antihemoroidal. Decocția din 2 pumni de ovăz la 1,5 litri apă, fiartă pînă scade la un litru, s-a dovedit eficace în hidropizia rebelă.

Pleava de ovăz conține vanilină, folosită pentru aromatizarea prăjiturilor, cremelor, lichiorurilor etc.

Paiele, bogate în siliciu, ca decocție, au rol în reumatismul gutos cu tendință la gravelă și calculi, acționînd asemănător cu coada calului și Galeopsis. În plus, decocția are și celelalte indicații ale arpacașului și decocției de grăunțe (colici renale, angine catarale simple, tuse simplă sau convulsivă, afecțiuni digestive, hepatice și ale splinei, gravelă urică, insomnii).

Extern, se pun cataplasme calde cu grăunțe de ovăz încălzite pe plită sau fierte în oțet sau vin, contra junghiurilor, colicilor și în lumbago.

Făina de ovăz, amestecată cu drojdie de bere și diluată cu vin alb, se poate aplica pe ulcere putride și răni de rea natură, vindecîndu-le. Băile cu paie de ovăz sînt recomandate în reumatism, gută, dureri de șale și de rinichi, tulburări urinare, erupții, sudoare excesivă la picioare.

Decocția de paie, în cataplasme, acționează ca și făina de ovăz, inclusiv în colici și dureri în partea de jos a pîntecelui; *pleava* se folosește la umplerea saltelelor, pernelor, perniței pentru fracturi.

În homeopatie, extractul de grăunțe este somnifer și antidiabetic.

În medicina veterinară se fac inhalații cu ovăz fiert, pleavă sau paie contra afecțiunilor respiratorii la cai. Tot la cai, în convalescențe, se dă tainul de grăunțe de ovăz în apă călduță, la care se adaugă o lingură de chimion (fructe) sau 40—50 g făină de ghindă. Grăunțele de ovăz, ca atare, se recomandă și pentru caii cu reumatism sau pentru bovinele cu anemie; la vacile de lapte, îmbunătățesc calitatea laptelui.

Grăunțele de ovăz se mai folosesc în hrana iepurilor de casă și mai ales a iepuroaicelor în alăptare, în hrana tineretului porcin, a curcilor, gîștelor. Paiele de ovăz se recomandă în alimentația vacilor cu lapte, a oilor și caprelor.

● PANSEAUA, PANSELUȚA SĂLBATICĂ, TREI FRAȚI PĂTAȚI, CĂLȚUNELUL — Viola tricolor L. și Viola arvensis Murr.

(Fam. Violaceae)

Plantă anuală mică (0,10—0,40 m înălțime), întîlnită des prin locurile pietroase, pe pajiști, izlazuri, ogoare, coaste, rariști, prin vii etc. Tulpinile, simple sau ramificate, sînt prevăzute cu frunze ovale, dințate pe margini și mai înguste în partea de sus a tulpinii. Ele sînt dispuse cîte trei; din locul de inserție pleacă tulpina cu florile, care apar din aprilie pînă în octombrie. Ele au cinci petale, dintre care patru sînt dirijate în sus, iar a cincea în jos, spre deosebire de toporași, la care trei petale sînt îndreptate în sus și două în jos. *Viola tricolor* are petalele superioare și caliciul ușor galbene; la *Viola arvensis* petalele superioare și caliciul sînt ușor violacee, iar celelalte trei petale sînt albe-gălbui sau galbene. Fructele sînt capsule cu semințe brune. Planta a fost folosită medicinal din secolul XVI.

Alte specii similare sînt: *V. calcarata L., V. biflora L., V. lutea Huds.* și *V. cornuta L.*

Drogul constă din partea aeriană, recoltată în timpul înfloririi și uscată la umbră și mult aer. Se pot folosi și florile cu aceleași însușiri. Planta are rol depurativ, tonic, antiinflamator, diuretic, expectorant, laxativ. Ea conține saponozide, ulei eteric, un glucozid, salicilat de metil, rutozid, caroten, mucilag, tanin, vitamina C, coloranți etc. Rădăcina are rol vomitiv, ca și planta întreagă, în doze mari.

Florile și frunzele se folosesc intern sub formă de suc, macerație, infuzie, decocție sau sirop, în reumatismul articular acut, bronșite, hidropizie și mai ales în boli de piele (dermatoze neuro-artritice: eczemă, ulcere, scrofuloză, psoriasis, herpes, acnee, furunculoză, impetigo, urticarie, chelbe, cruste de lapte la copii etc.), în scrofuloză, rahitism, catar vezical, poliurie, boli de inimă cu edeme, tuse convulsivă, afecțiuni pulmonare.

Sucul de trei frați pătați se obține din planta proaspătă zdrobită; se administrează 50—100 g pe zi. El este eficace, luat *intern*, în bolile de piele, precum și în bolile vezicii și căilor urinare.

În cura de primăvară, se pun la macerat seara 10 g frunze și vîrfuri înflorite uscate, în 0,5 litri apă rece, care dimineața se fierbe 5 minute cu 0,15 litri lapte; se strecoară, se îndulcește cu miere și se ia tot o dată.

Infuzia se prepară din 20—50 g plantă verde, iar decocția din 30—50 g plantă uscată la un litru de apă. Din una sau alta, se iau 2 cești de ceai pe zi, din care una dimineața pe nemîncate. Cu timpul, planta uscată își pierde saponinele. Infuzia de flori se prepară cu 2—5 g la o ceașcă de ceai. La copii, ceaiul se amestecă cu lapte dulce și se îndulcește bine. La copiii mici nu se va administra nici un preparat de plantă, mai ales proaspătă.

Siropul se obține dintr-o infuzie 60 g flori proaspete la litru, care se fierbe apoi la foc domol circa 6 ore, pînă scade la o treime. Se strecoară,

se amestecă cu 300 g zahăr, obținîndu-se un sirop din care se iau 2—4 linguri pe zi (una dimineața pe nemîncate). Siropul se poate administra în ceai aromatic (izmă, cimbrișor), pentru a i se masca gustul.

Macerația folosită în crustele de lapte se prepară din 4—8 g plantă la 250 ml, lăsate împreună o noapte; se fierbe, se amestecă cu lapte dulce și se ia pe nemîncate, dimineața.

În scop vomitiv, în indigestii, se administrează o ceașcă din decocția 2—5 g rădăcină la 150 g apă. *Extern*, se spală erupțiile cutanate cu infuzie sau decocție, preparate ca mai sus. Homeopatia recomandă pansereumatism.

PARACHERNIȚA — Parietaria officinalis L.

(Fam. Urticaceae)

Întîlnită pînă la 700 m altitudine, prin zăvoaie, pe lîngă păduri, prin locuri umbroase și necultivate, printre ruine sau pe ziduri vechi, parachernița este o plantă cu rizom, avînd tulpina roșcată și păroasă, înaltă de 0,10—0,20 m, prevăzută cu frunze alterne, ascuțite, aspre, păroase pe

Parachernița

fața inferioară, lungi de 8—10 cm. Florile, hermafrodite, verzui, apar grupate la subțioara frunzelor. Fructul este o achenă mică, neagră-lucitoare.

Planta aeriană are rol diuretic, grație conținutului ei în azotat de potasiu, precum și rol răcoritor, calmant și emolient, printr-un mucilag; ea mai conține pigmenți flavonici, calciu, sulf. Se recomandă în bolile apara-

tului urinar (nefrite, cistite, litiază urinară, edeme, albuminurie, uretrite simple sau blenoragice). De asemenea are rol în tusea convulsivă, calmînd spasmele.

Intern se ia în 24 ore un litru de infuzie preparată cu 20—30 g plantă verde la un litru de apă, sau de plantă uscată 10 g la litru, cîte 0,5 litri pe zi (în cistite); suc obținut din planta zdrobită, cîte 3—5 linguri pe zi. Sau, în fine, sirop preparat din 1 kg suc proaspăt cu 1,900 kg zahăr, încălzindu-se la baia de apă, acoperit, pînă se obține o consistență siropoasă, de asemenea 3—5 linguri pe zi.

Decocția 50 g plantă uscată la litru, fiartă 10 minute, este și ea utilă, dar dă rezultate mai slabe.

În amestec cu urzica moartă, mărtăloaga și coada calului, parachernița dă rezultate mai bune, folosindu-se infuzia de cîte 10 g de fiecare plantă la litru, luîndu-se 4 cești de ceai pe zi, în cistite.

Extern, parachernița are acțiune antiinflamatoare și calmantă, aplicîndu-se sub formă de cataplasme cu plantă proaspătă zdrobită sau comprese îmbibate cu infuzie 30—50 g la litru, pe regiunea inflamată sau cu edeme; sub formă de fomentații sau fumigații (20 g plantă proaspătă în amestec cu 40 g flori și frunze de nalbă de cîmp la litru) se recomandă în hemoroizi. Frunzele proaspete, mestecate în gură, potolesc durerile de dinți, cu infuzie de plantă proaspătă 50 g la litru se tamponează de 2 ori pe zi petele roșii de pe piele, petele din sarcină etc. Uscată, planta își păstrează însușirile mai mulți ani, conservată în borcane închise ermetic.

Decocția 100 g frunze uscate la 2 litri de apă se indică în nefrite la bovine, cantitatea fiind pentru o zi.

PARPIANUL, TALPA MÎȚEI
— Gnaphalium dioicum L.
sin. Antennaria dioica (L.) Gaertn.
(Fam. Compositae)

Mică plantă vivace, care crește pe terenuri muntoase, uscate, între 500 și peste 2 500 m altitudine, ajungînd la înălțimea de 0,05—0,25 m. Are frunzele păroase și pufoase, verzi, albăstrui, iar florile pufoase și ele, sînt capitule, roze (femele) sau albe (mascule), semănînd cu talpa unui picior de pisică. Ele conțin un ulei esențial, tanin, o substanță amară, o rezină, fitosterină, un alcaloid, un hidrat de carbon, azotat de potasiu, mucilag. Florile de parpian, cele femele (roze), s-au bucurat în trecut de faima vindecării cancerului și tuberculozei, precum și de însușiri pectorale, în tusea și inflamațiile catarale, bronhice și pulmonare. Astăzi i se

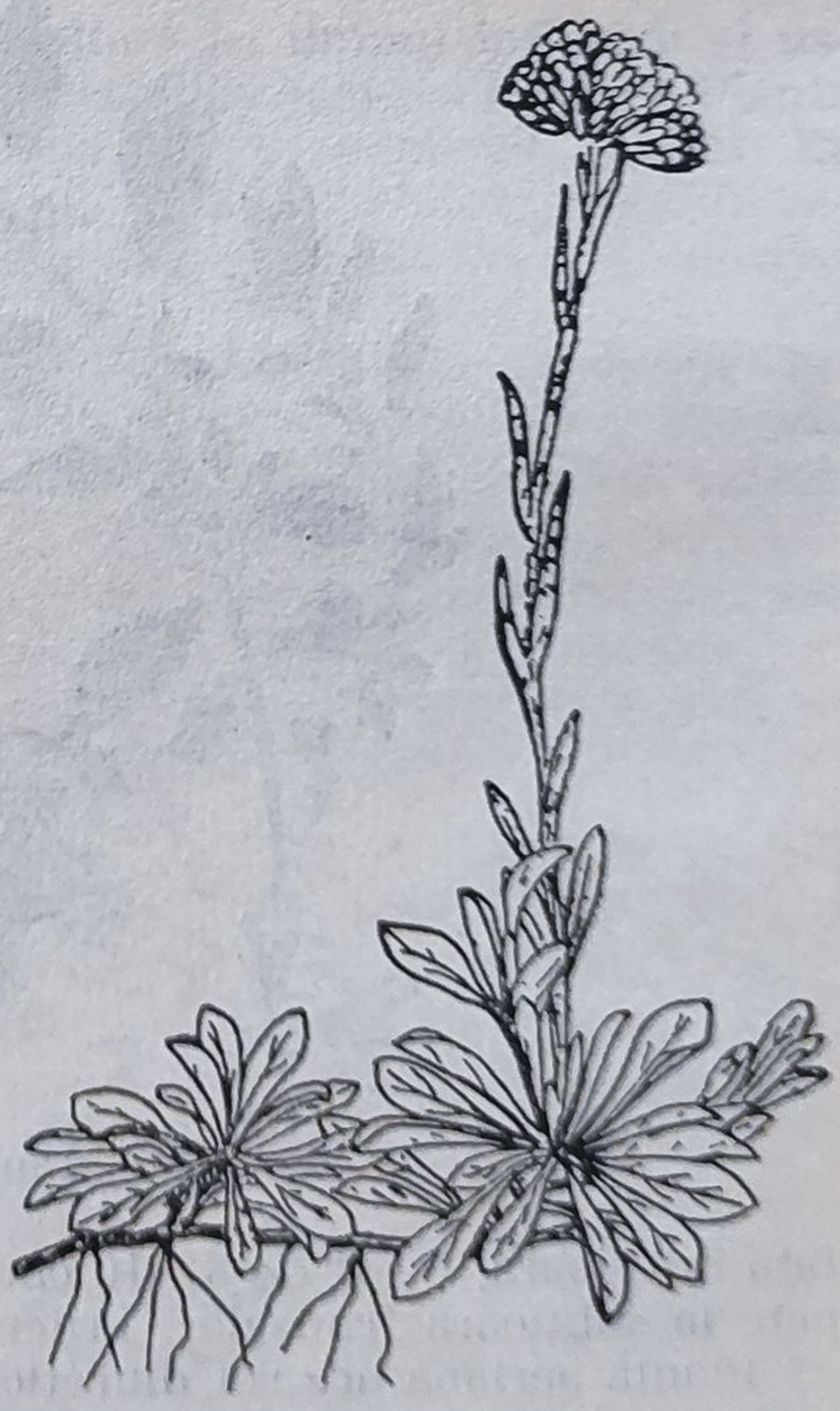

Parpianul

recunoaște rolul de plantă antiseptică, antifebrilă, pectorală (folosită în bronșite, tuse etc), fortifiantă, colagogă (în toate afecțiunile cronice biliare ca și în gălbenare), vulnerară (în contuzii și umflături); se folosește ca infuzie 15—30 g la litru sau decocție colagogă 100 g la litru, recomandată și extern sub formă de comprese în contuzii sau ca spălături la plăgi.

PASIFLORA, CEASORNICUL — Passiflora incarnata L.

(Fam. Passifloraceae)

Plantă cultivată decorativă, agățătoare, prevăzută cu cîrcei, frunze alterne, 3—5 lobate și flori albe verzui mari, avînd la mijloc o coroniță purpurie. Este originară din America tropicală. Fructele, comestibile, bogate în vitamina C, sînt bace portocalii, cu diametrul de circa 5 cm.

În scop medicinal se recoltează la începutul înfloririi părțile aeriene ale plantei, dar mai ales florile, care conțin un alcaloid (pasiflorină), un glicozid, substanțe amare etc.

Planta are important rol antispasmodic, analgezic, hipnotic, hipotensiv, răcoritor (fructele), sedativ și calmant nervos în insomniile și tulburările datorite nevrozei astenice, angoasei, surmenajului, menopauzei, morfinomaniei, nervozismului, intoxicației alcoolice și altor cauze care provoacă excitații cerebrale, precum și în nevralgii, colici, migrene etc. Ea reduce stările de anxietate și calmează îngrijorările. Somnul provocat de pasiflora este un somn normal, fără a fi urmat de stări depresive.

Intern, se folosește infuzia 20—40 g flori îmbobocite uscate la un litru de apă, lăsate să infuzeze un sfert de oră. Se iau 2—3 cești de ceai pe zi, din care una seara, cu o oră înainte de culcare.

În afecțiuni nevrotice, cardiace, se indică 2 cești de ceai pe zi, din care una între mese și alta seara, din infuzia 100 g flori și frunze uscate la litru, filtrate imediat.

În colici, se administrează caldă infuzia din amestecul de pasiflora (flori și frunze) și mușețel, cîte 20 g la litru, iar în nevralgii, o ceașcă din infuzia foarte caldă 50 g flori și frunze uscate la litru.

Planta se mai poate utiliza sub formă de extract fluid, dar mai ales de tinctură.

Tinctura se prepară macerînd timp de 10 zile 20 g flori uscate și sfărîmate, în 100 m alcool de 60°. Amestecul se ține într-o sticlă astupată, care se agită din cînd în cînd. După 10 zile se filtrează. Se iau 40—50 picături de tinctură pe zi, înainte de culcare, seara, în insomnii.

Dozele mai mari provoacă dureri de cap și tulburări ale vederii.

În medicina veterinară, infuzia 0,30 g plantă la o cană de ceai, este un bun calmant genezic la cățele.

PAȚACHINA

(Vezi Cruşinul)

● PĂDUCELUL, GHERGHINA, MĂRĂCINELE ALB — Crataegus monogyna Jacq. și Crataegus oxyacanta L.

(Fam. Rosaceae)

Arboraș bine cunoscut, înalt de 2—5 m, păducelul crește în tufe solitare sau formează stufișuri la marginea pădurilor, pe cîmp, poieni etc., pînă la 1 600 m altitudine, putînd atinge vîrsta de 500 ani. Ramurile sînt scurte și spinoase, frunzele lobate pronunțat, florile albe sau puțin roze, cu 5 petale, plăcut mirositoare, dispuse în corimb, fructele drupe roșii, pînă la 1 cm în diametru, cu o sămînță la C. monogyna și 2 semințe la C. oxyacantha. Păducelul este plantă meliferă. El furnizează un lemn de o duritate excepțională.

Au rol medicinal: coaja ramurilor tinere, recoltată în februarie, ca antifebrilă, conținînd o substanță amară, crateginâ, lactone și flavone; fructele, în gargarisme, astringente contra bolilor faringelui, dar mai ales florile culese la începutul înfloririi, care sînt regulatoare ale circulației sîngelui și ritmului inimii, tonice-cardiace, diuretice, astringente, calmante ale sistemului nervos și simpatic, antifebrile. Florile conțin derivați triterpenici, quercitină, tanin, ulei eteric, acetil-colină, trimetilamină, amigdalină, elemente minerale, vitamina C, histamină, acid cafeic și alte substanțe, iar fructele, vitaminele B_1 și C, acizi tanic și citric, amigdalină. Florile se recomandă în tulburările congestive din menopauză, în nevroze, arterioscleroză, celulită, obezitate, vîjîituri în urechi, senzație de căldură în obraz, hipertensiune arterială, miocardită-miocardoză, angină pectorală, diaree, dureri abdominale. Florile și frunzele ușurează circulația vaselor inimii și ale creierului.

Terapia cu flori de păducel are rol însemnat în slăbiciunea inimii, manifestată prin: apatie fizică și psihică, palpitații, insomnii, nervozitate, emotivitate crescută (în arterioscleroză), dispepsii, nervozitate la copii și adolescenți (agitați, colerici, neascultători sau cu ticuri), bătrîni surmenați, tineri cu crize sentimentale. În aceste cazuri, după o cură de cîteva luni, aritmia se atenuează și chiar dispare. Păducelul echilibrează tensiunea sanguină, atît în hiper cît și în hipotensiune, combate criza pubertății și în special toate tulburările neurovegetative (J. Brel).

În comparație cu digitala, florile de păducel au o acțiune inferioară asupra inimii, dar superioară asupra vaselor de sînge, fără a se acumula în organism și fără a da obișnuință. Totuși, în doze prea mari, încetinește pulsul și dă somnolență (peste 100 picături de tinctură). Se atrage deci atenția a nu se depăși dozele. În Germania, infuziile de flori și frunze se folosesc contra obezității și edemelor, ca diuretice. În aceleași afecțiuni se utilizează homeopatic fructele. Acestea, fiind astringente, se mai recomandă în diaree, în angină simplă, ca gargarisme și contra unor albuminurii. Fructele s-au folosit și ca înlocuitor de cafea.

Intern, se utilizează infuzia și tinctura. Infuzia se prepară din 10—50 g de flori sau fructe la un litru de apă fierbinte, acoperindu-se 10 minute. Se iau 2—3 cești de ceai pe zi, 20 zile pe lună, la nevoie. Decocția de fructe uscate rapid, 15 g la litru, se ia în 2 zile, în albuminurie și litiază urinară. Contra zgomotelor în urechi (vîjîituri, pocnituri, zumzete, țiuituri etc.) se iau 2 cești de ceai pe zi din infuzia (10 minute) de flori uscate 50 g la litru. În angoasă, aceeași infuzie, la care se adaugă o prună uscată, infuzîndu-se 15 minute, se administrează timp de o lună, cîte 3 cești de ceai pe zi, din care una seara.

În leucoree, se vor consuma fructe maturate.

Tinctura se prepară din o parte flori sau fructe și 2 părți alcool de 40—60 grade, macerîndu-se 15 zile. Ca tonic cardiac și în hipertensiune, se ia cîte o linguriță în puțină apă înaintea celor două mese principale, timp de 20 zile pe lună. Pentru liniștirea sistemului nervos se ia cîte o linguriță seara la culcare. Se poate asocia tinctura de păducel cu tinctura de valeriană ca sedativ, cu digitală ca tonic cardiac, precum și cu talpa-gîștei.

Antifebril se folosesc infuzia sau decocția de coajă de ramuri, 10 g la litru, cîte 2—3 cești pe zi.

Leclerc recomandă pulbere 2—5 g pe zi, extract moale 0,10—0,20 g, extract fluid 0,50—1 g sau, mai sigur, tinctură alcoolică cîte 15—20 picături înaintea celor două mese principale, 3 săptămîni pe lună ca hipotensor sau 40—50 picături seara la culcare, ca antispasmodic și somnifer.

Extern, se fac gargarisme în angine, faringite, cu infuzia din 10—50 g fructe la un litru de apă. Infuzia se îndulcește cu zahăr sau miere. Băile cu flori se recomandă în scop sedativ. Loțiunile cu infuzie de flori au rol în cuperoză și petele roșii de pe corp.

În medicina veterinară, se folosesc frunze proaspete de păducel în hrana vacilor amenințate de avort, iar ramurile, date bovinelor să le rumege, se indică în indigestie și meteorism. Fructele se recomandă în hrana păsărilor de curte și de colivie.

PĂDUCHERNIȚA

(Vezi Urda vacii)

PĂPĂDIA — Taraxacum officinale Web. sin. Taraxacum vulgare Lmk.

(Fam. Compositae)

Plantă ierboasă, perenă, meliferă, înaltă de 0,05—0,50 m, foarte răspîndită prin locuri cultivate și necultivate, pînă la 2 000 m, avînd un rizom vertical, cu rădăcină pivotantă și frunze divizate în lobi triunghiulari, dispuse în rozetă pe sol. Florile sînt galbene, în capitul, cîte una în vîrful tulpinilor florifere goale. Ele apar din aprilie pînă în octombrie. Fructele, achene ovoide, formează fulgii de păpădie. Prin rupere, planta crudă lasă a se exprima un suc lăptos, cu gust amar.

Medicinal, se folosesc frunzele, recoltate primăvara, dar mai cu seamă rădăcinile întregi, recoltate toamna. Frunzele se pot consuma de asemenea în salate. Planta, mai ales rădăcina, conține un principiu amar, glucide, rezine, taraxacin, lactucerol, mucilag, un alcaloid, tanin, steroli, colină, inulină, luteină, provitamina A_2, vitaminele B, C, D, săruri minerale, un ulei esențial etc.

Păpădia are rol stimulent asupra funcțiilor ficatului și vezicii biliare (coleretic și colagog), splinei și rinichilor, depurativ, diuretic, aperitiv, stomahic, antiscorbutic, reconstituant și regenerator al sîngelui, laxativ, tonic general, antidiabetic și detergent.

Frunzele de păpădie în decocție dublează cantitatea de bilă produsă de ficat, iar decocția de rădăcină o împătrește.

Păpădia combate congestia ficatului, insuficiența acestuia, crizele hepatice dureroase, colecistopatiile și icterul. Normalizînd multiplele funcții ale ficatului și vezicii biliare, păpădia normalizează totodată și funcțiile intestinului, fiind în același timp un prețios anticonstipant. Totodată păpădia are efect în bolile de piele și ale țesutului conjunctiv subcutanat, legate de insuficiența hepatică, precum și în combaterea ateromatozei, obezității și dezechilibrului glandular, în scăderea colesterolemiei, în normalizarea tensiunii sanguine.

Ca diuretic, ajută în gută, reumatism, arterioscleroză, celulită, eczeme, urticarie, pletoră; în plus, mai ales rădăcinile, dizolvă calculii urinari și hepatici. Păpădia mai este eficace în astenii, cura de primăvară, hemoroizi, paludism, varice, uremie, negi, dureri musculare etc.

Intern, în cazuri ușoare, se recomandă ca salate, consumul frunzelor verzi de păpădie de către hepatici, anemici, gutoși, pletorici. Se vor exclude frunzele îngălbenite sau ofilite.

Infuzia sau decocția de rădăcină sau frunze, 30—60 g la litru, fiartă o jumătate de oră și infuzată patru ore, se folosește în cantitate de 2—3 cești de ceai pe zi, între mese. Decocția se poate face și cu vin alb, folosindu-se în scop antifebril. Infuzia preparată cu cîte 20 g păpădie (frunze și rădăcini) și părăluțe (frunze și flori) la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, este eficace în icter. Decocția de rădăcini, 80 g la litru, fiartă 5 minute, luată cîte 3 cești de ceai pe zi, se recomandă în obezitate, iar decocția 40 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, în reumatism.

În paludism se iau între mese 2 pahare pe zi din vinul de păpădie preparat prin fierberea 20 minute a 40 g plantă proaspătă (rădăcini și frunze) la un litru de vin, infuzîndu-se apoi 5 ore și strecurîndu-se.

Sucul, mai ales cel recoltat toamna și preparat din rădăcini proaspete (100 g suc, la care se adaugă cîte o lingură de glicerină, apă și alcool de 90°), se ia în doză de 1—2 linguri pe zi. Cura cu păpădie durează 4—6 săptămîni și se reia după o lună.

Extern, decocția de rădăcini, în băi locale, curăță și fortifiază pielea, vindecă ulcerele; cu decocția rece de plantă întreagă, 40 g la litru, se fac băi ale gambelor în caz de varice, sau băi locale în hemoroizi. Sucul este detergent. Aplicat pe negi, repetat, sucul îi face să dispară.

Pentru înfrumusețarea tenului și înlăturarea petelor roșii, se udă fața cu suc proaspăt de păpădie de 2 ori pe zi și se spală apoi de fiecare dată cu decocție de flori de păpădie (o mînă de flori la o cană de ceai, fierbîndu-se o jumătate de oră), sau se aplică comprese reci cu decocția (30 minute) de rădăcină proaspătă. Din flori se prepară un vin apreciat, după formula: 1 kg flori care se fierb 10 minute cu 4 litri apă, se lasă într-o cameră călduță 20 ore, se strecoară, după ce s-a adăugat 500 g zahăr, apoi, după răcire, se adaugă drojdie de vin.

Frunzele crude de păpădie se indică în colicile gazoase la cai. Semințele de păpădie se dau în hrana păsărilor de colivie.

● PĂPĂLĂUL — Physalis alkekengi L.

(Fam. Solanaceae)

Plantă ierbacee, vivace, înaltă de circa 0,50 m, care crește la cîmpii, deal și munte, pînă la 1 500 m altitudine, prin tufișuri, pe terenuri calcaroase, uscate, avînd frunze ovate, pețiolate, ascuțite, cu margini din-

țate, și nervuri pronunțate, grupate cîte două la baza lor, lungi de 4—15 cm și late de 2—8 cm; în iunie—iulie apar florile albe-gălbui sau albe-verzui, care în septembrie se transformă în fructe, bace, de un roșu aprins, de mărimea unor măsline, acoperite de un caliciu roșu-portocaliu și conținînd mai multe semințe. Planta cu fructe se poate păstra iarna în vase fără apă, cu efecte estetice deosebite.

Păpălăul

Păpălăul conține acid citric, acid malic, un ulei gras, fisalină (un colorant), tanin, mucilag, vitamina C (în fructe de două ori mai mult decît în lămîie), un principiu amar, glucide, alcaloizi.

Se bucură de însușiri medicinale atît tulpinile și frunzele, cît mai ales fructele, fără caliciu. Acestea au gust plăcut, acrișor și acțiune răcoritoare, diuretică, depurativă, sedativă și laxativă. Ele scad cantitatea de acid uric și uree din sînge și ușurează eliminarea lor prin urină, de aceea se pot folosi împotriva gutei, pietrei la rinichi, hidropiziei și edemelor, reumatismului, în cloroză, anemie, slăbiciune. Frunzele și tulpinile sînt de asemenea depurative și totodată antifebrile, putîndu-se întrebuința în febra intermitentă, congestia ficatului, icter. Extern, frunzele se pot folosi în cataplasme calmante și emoliente.

Se atrage atenția ca la recoltare fructele să nu fie confundate cu cele de mătrăgună.

Intern, se consumă fructele ca atare proaspete și bine coapte, care mai poartă și numele de cireșe de iarnă. Din ele se mai poate prepara compot, la care se adaugă puțină lămîie, pentru aromatizare. Ajung 10—25 g fructe pe zi.

O cură anuală de 15 zile, cu cîte 30—40 fructe luate dimineața pe nemîncate, are un rol important vitamino-mineral.

Decocția se prepară fierbînd 5 minute 20—60 g fructe uscate într-un litru de apă, apoi se ține vasul la un foc potolit, 10 minute. Se iau 3—4 cești de ceai pe zi.

Vinul, preparat prin macerarea timp de 8 zile a 10—15 g fructe la un litru de vin, este diuretic, iar cel cu 60—100 g la litru, antifebril.

Pulberea de fructe uscate se administrează în doză de 1—2 g ca diuretic și 4—5 g ca antifebril.

Tinctura (o parte fructe în cinci părți alcool) se ia în cantitate de 8—20 g în ceai de pir, coada calului, ienupăr.

Vinul preparat, macerînd 8 zile 30 g frunze, fructe și tulpini într-un litru de vin natural, cîte 1—2 păhărele pe zi, este diuretic, recomandat mai ales în edeme, iar cîte 1—2 pahare antifebril.

Extractul apos se dă în doză de 0,20—0,40 g pe zi.

Extern, se folosește decocția 60—120 g frunze la litru, pentru calmarea durerilor, folosindu-se în spălături, comprese, irigații.

PĂRĂLUȚELE
(Vezi Bănuții)

PĂRUL — Pirus communis L.
(Fam. Rosaceae)

Pom fructifer și melifer, înalt de 10—30 m, originar din Balcani și destul de răspîndit în țara noastră, cu diferitele sale soiuri. Fructele lui pot fi folosite, după varietate, din vară pînă la sfîrșitul iernii.

Mai au rol medicinal florile, coaja ramurilor tinere și în special fructele.

Perele conțin levuloză, dextroză, tanin (în coajă), acizi, elemente minerale (mangan, potasiu, urme de arsenie), pectină și sînt diuretice, depurative, deconstipante, antifebrile, de altfel ca și merele. Ele drenează rinichii, stimulează glandele endocrine și intestinele ca și formarea de globule albe și roșii, întîrziind îmbătrînirea. Consumul de pere este indicat în gută și reumatism, ca și sucul (cîte 200 g pe zi). În cazul însă cînd fructele crude se suportă mai greu, perele se recomandă a se consuma sub formă de compot, marmeladă sau coapte la cuptor. Din pere se poate prepara un must fermentat cu însușiri deconstipante, depurative și excitante. Perele cu coajă, nematurate încă, sub formă rasă, sînt antidiareice (nu se vor folosi însă de persoanele nervoase). Cura de pere coboară tensiunea sanguină. Coaja de pere este bogată în tanin, arbutină și pentozan.

Frunzele de păr conțin arbutină ca și strugurii ursului, însă numai pe jumătate ca aceștia. Coaja ramurilor tinere conține de asemenea arbutină.

Frunzele și scoarța ramurilor tinere au acțiune antiinflamatoare, dezinfectantă și calmantă, măresc cantitatea de urină eliminată pe care o limpezesc, răresc micțiunile prostaticilor și micșorează durerile de la nivelul aparatului urinar, recomandîndu-se îndeosebi frunzele tinere, mai ales în afecțiunile vezicii urinare și ale prostatei.

Frunzele de pe ramurile tinere, ca și coaja acestor ramuri, se folosesc intern sub formă de infuzie sau decocție, 100 g la litru, lăsate în contact 20 minute, cantitate care se bea în 24 ore. Efectul infuziei poate fi întărit cu o pară tăiată în feliuțe sau cu coji uscate de mere. Cu decocția de frunze uscate, 40 g la litru, fierte 2 minute și infuzate 15 minute, se fac gargarisme în angine. Florile au întrebuințare ca antiinflamatoare în cistite, sub formă de infuzie 30 g la litru, cîte 4 cești de ceai pe zi. În scop diuretic, se iau 2 cești pe zi din decocția de frunze 45 g la litru, fierte 3 minute, infuzate 15 minute. Infuzia 40 g frunze la litru, infuzate 25 minute, se ia în litiaza urinară, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Sîmburii conțin amigdalină și un ulei esențial.

PĂRUL MAICII DOMNULUI — Adianthum capillus Veneris L.
(Fam. Polipodiaceae)

Această ferigă măruntă de 0,35—0,60 m, vivace, poate fi întîlnită în locuri umbroase, umede, pietroase, pînă la 1 300 m. Are frunze divizate fin, de un verde viu; pediculele foliolelor sînt lucioase. Se cultivă și ca

plantă ornamentală. În medicină se folosesc frunzele, de obicei proaspete, care au un miros slab, agreabil, aromatic și un gust amar-aspru. Ele conțin tanin, acid galic, un mucilag, zahăr, un principiu amar și au oarecare proprietăți emenagoge, sudorifice, emoliente, dar mai ales pectorale și expectorante în tuse, răceală, bronșite, astm, sub formă de infuzie sau decocție 20—30 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, îndulcindu-se cu miere, precum și de sirop preparat prin infuzarea, timp de 6 ore într-un vas închis, a 100 g frunze proaspete de plantă la 1,5 litri apă fierbinte; se strecoară, se adaugă o greutate egală de zahăr, se dă în clocot și se filtrează din nou. Siropul preparat astfel are gust plăcut. Cu el se pot îndulci sau parfuma și alte ceaiuri. Doza zilnică de sirop este de 2—4 linguri. Planta se poate folosi mai mult pentru copii.

Extern, se fac gargarisme în angină cu decocție de frunze, 100 g la litru, fierte 30 minute. În loțiuni, decocția se recomandă contra mătreței.

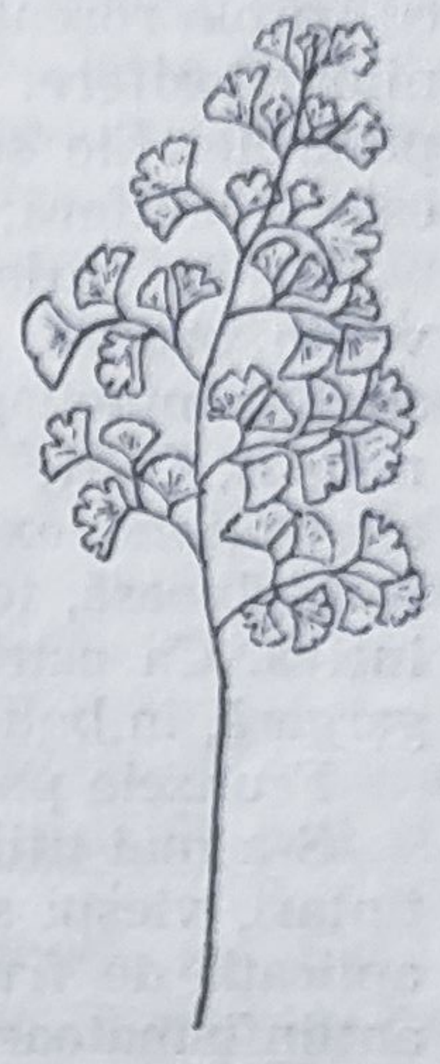

Părul Maicii Domnului

PĂSTÎRNACUL — Pastinaca sativa L.

(Fam. Umbelliferae)

Plantă cultivată sau sălbatică, bisanuală, cu frunze compuse din 5—11 foliole mari, dințate, păroase, avînd flori galbene, cu petalele rulate înăuntru și fructe în formă de linte; tulpina este prevăzută cu șanțuri longitudinale și rădăcina asemănătoare cu cea de morcov. Păstîrnacul cultivat emană un miros aromatic, plăcut, pe cînd la cel spontan mirosul este dezagreabil. Rădăcinile și fructele conțin un ulei esențial specific. Păstîrnacul cultivat este folosit în alimentație, ca și morcovul, avînd și rol aperitiv, diuretic, depurativ, antifebril, calmant pentru unele dureri, excitant. Părțile utilizate sînt rădăcinile și fructele. Rădăcinile în vîrstă sînt fibroase, necomestibile, așa încît se întrebuințează numai cele tinere, sub formă de piureu, fierte cu lapte sau ca decocție 10 g la 0,25 litri apă. Sucul, rădăcina și tinctura alcoolică, sînt fortifiante stomacale. În febrele intermitente, se preconizează pulberea de fructe în doză de 2—6 g sau infuzia în vin 8—12 g la litru.

Ceaiul preparat din frunze, flori și tulpină, se recomandă în inapetență, dureri stomacale, urinare grea, catare vezicale, nefrite, insomnii, dureri de cap și în gît, tuse, frisoane, dureri provocate de calculi, dureri reumatismale, dureri de dinți, obezitate etc.

Frunzele de păstîrnac se pot folosi ca nutreț pentru animale. Grăunțele, date cu tărîțe vacilor, sporesc cantitatea de lapte, modificîndu-se favorabil și calitatea lui.

Se va reține faptul ca recoltarea păstîrnacului să se facă în mod atent, spre a nu se confunda cu specii toxice ca joianul — Oenanthe crocata L., cucuta — conium maculatum L., păstîrnacul arzător — Pastinaca urens Req., acesta din urmă dînd dermatoze alergice grave, numai prin simplu contact.

PĂTLAGINA — Plantago major L.
(Fam. Plantaginaceae)

Plantă ierbacee, vivace, înaltă de 0,10—0,60 m, foarte răspîndită pe pajiștile umede, pe lîngă drumuri, pe terenuri în pantă etc., pînă la 2 000 m. Are frunze mari, ovate, nervurate, de un verde mat și flori verzi, cu corola roșcată, cenușie, în spic, care se dezvoltă solitare în vîrful tulpinilor florifere. Fructele, capsule cu 8—10 semințe, sînt foarte căutate de păsărele. Ele se deschid prin căderea jumătății lor superioare. Pătlagina este poleniferă; polenul ei poate da polinoză.

De la pătlagină se folosesc frunzele (uscate, au culoarea verde sau verde brună), semințele, rădăcinile, planta întreagă, sucul proaspăt; ea conține mucilagii, tanin, saponine, colină, glucide, acid citric, vitaminele A, C, K, săruri minerale (de potasiu, sodiu, magneziu etc.), sulf și are acțiune expectorantă, astringentă, antiinflamatoare, emolientă, antipruriginoasă, tonică, cicatrizantă, depurativă, antifebrilă, diuretică și rezolutivă. Ca astringent, pătlagina este folosită în diaree și, sub formă de gargară, în boli de gît.

Frunzele proaspete în salate au rol laxativ.

S-a mai utilizat planta contra mușcăturilor de viperă, înțepăturilor de țînțari, viespi sau alte insecte, precum și la plăgi sau în zona Zoster, ca aplicații de frunze proaspete strivite. Frunzele verzi sînt cicatrizante și antiinflamatoare.

Intern, pătlagina se folosește în faringite, laringite și bronșite cronice, hemoptizii, astm, în enteritele ușoare, boli de ficat, icter, ulcer stomacal și pentru curățirea sîngelui, preparîndu-se o infuzie din 100 g frunze la un litru de apă (se infuzează cel puțin 20 minute). Cantitatea se ia în cursul unei zile. Infuzia se face și în vin, din care se ia o linguriță la oră, sau o ceașcă în caz de scuipare cu sînge. Infuzia de frunze, 50 g la litru, în amestec cu 5 g fructe de anason, se ia în flebite, cîte 4 cești de ceai pe zi, iar în guturai, infuzia din amestecul a cîte 15 g ciubotica cucului (flori și frunze) și pătlagină (frunze), cîte o cană de 250 ml la nevoie.

Siropul de pătlagină, preparat oficinal, este expectorant. Macerația (2 ore) de semințe, 2—3 lingurițe la o jumătate pahar cu apă, este purgativă și antidiareică.

Decocția de semințe s-a folosit în boli de rinichi, vezică și în hematurie. Sucul de frunze spălate, zvîntate și tocate, amestecat cu miere, fiert 20 minute, este pectoral în bolile căilor respiratorii.

Extern, infuzia de pătlagină, bine filtrată, se recomandă pentru băi oculare în caz de iritații oftalmice, conjunctivite, blefarite etc. Infuzia se prepară din 15 g pătlagină la 150 ml apă, eventual adăugîndu-se cîte 5 g sulfină și albăstrele. Hidrolatul de pătlagină intră în compoziția unor colire. Macerația de plantă întreagă tocată, 100 g la un litru alcool de 90°, ținută la macerat 12—24 ore, se folosește ca loțiuni de 2—3 ori pe zi în zona Zoster.

De asemenea, infuzia este bună ca gargară în faringite, laringite, laringotraheite și pentru loțiuni în acnee (coșuri) la tineret, în care caz se mai poate folosi și uleiul de pătlagină, preparat ca uleiul de mușețel. Infuzia de frunze, 100 g la litru, este indicată în băi bucale, contra durerilor de dinți. Pătlagina se poate asocia, atît intern, cît și extern, cu alte plante expectorante (mierea ursului, lumînărică etc.), emoliente și cicatrizante (ca nalba, mușețelul etc.).

Sucul de plantă proaspătă sau cataplasmele cu plantă proaspătă, se recomandă în scop antiinflamator și cicatrizant, pentru plăgi sau contra înțepăturilor de insecte, mușcăturilor de șerpi. În aceste cazuri se pot aplica și frunze crude opărite.

Semințele de pătlagină se folosesc în hrana păsărilor de colivie.

O altă specie este *pătlagina îngustă — Plantago lanceolata L.*, cu flori avînd corole alburii și frunze alungite, ascuțite cînd sînt tinere, care se consumă în stare crudă, ca salată. Infuzia de frunze, 10—20 g la litru, 3 cești de ceai pe zi se indică în tuse, răgușeală, catare cronice scrofuloză, enurezie, retenții urinare etc. Semințele acestei specii se folosesc ca laxativ. Această plantă extrage din sol o mare cantitate de zinc. O specie înrudită este *pătlagina mijlocie — Plantago media L.*, cu frunzele ovale, scurt pețiolate și florile avînd corole albe. Altă specie de pătlagină este *Plantago psyllium L.*, (iarba de purici), plantă anuală, înaltă de 0,10—0,35 m, cu frunze înguste, sesile, opuse sau verticilate cîte 3. Fructele sînt pixide care conțin cîte 2 semințe brune, lucitoare; acestea se folosesc de obicei în medicină. Ele conțin mucilag, ulei și au rol laxativ și calmant extern.

Intern, semințele se folosesc ca macerație 15 g la o jumătate ceașcă de ceai, luate seara, după masă. Contra diareii, se iau 2 cești de ceai pe zi din infuzia de frunze 100 g la litru, infuzată 15 minute.

Extern, se pun la arsuri cataplasme cu decocție (15 minute) de semințe 100 g la litru, iar la ulcere cutanate se fac spălături cu macerație de semințe 30 g la o ceașcă de apă (200 ml).

● PĂTLĂGEAUA ROȘIE, TOMATA, ROȘIA — Solanum lycopersicum L. sin. Lycopersicum esculentum Mill.

(Fam. Solanaceae)

Plantă cultivată, originară din America de Sud (Peru), foarte răspîndită în zilele noastre pentru fructele ei care intră în pregătirea a numeroase mîncăruri sub formă de bulion și care se pot consuma și ca atare, în salate, sau verzi (gogonele murate).

Pătlăgelele roșii au rol aperitiv, răcoritor, alcalinizant, astringent, laxativ și diuretic; ele împiedică putrefacțiile intestinale, fluidifică sîngele, ajută eliminarea ureii și acidului uric din organism, iar prin vitaminele A, B, K, dar mai ales vitamina C și sărurile minerale pe care le conțin, întineresc organismul și-l fac mai rezistent față de boli, inclusiv cele molipsitoare. Roșiile pot intra în hrana cardiacilor și gutoșilor, artriticilor, obezilor, a hipertensivilor (nesărate), în hrana diabeticilor, a bolnavilor de rinichi, a reumaticilor, celor cu atonii stomacale, copiilor. Părerea că roșiile ar dăuna în reumatism, gută și artritism, nu este întemeiată, deoarece ele conțin foarte puțin acid oxalic.

Alimentar, roșiile au valoare scăzută, dar ele prezintă importanță prin acizii organici, substanțele carotenoide și vitaminele pe care le conțin.

În caz de hiperaciditate, roșiile se vor consuma numai dacă sînt presărate cu zahăr. Roșiile încă necoapte bine conțin solanină în cantități apreciabile, putînd da tulburări toxice.

Frunzele de roșii exală un miros puternic care îndepărtează țînțarii și viespile, în care scop se vor atîrna în bucătării toamna. Din frunze și din

tulpini se extrage un alcaloid — tomatina — care se bucură de însușiri insecticide, antiinflamatoare și antimicotice. Ele conțin de asemenea, cînd sînt crude, solanină.

Roșiile mai au întrebuințare și pentru menținerea frumuseții.

Intern, ele se consumă ca alimente, suc, bulion, în scopurile arătate. În cura de slăbire, tomatele se vor consuma în salate fără ulei. De asemenea, la cei cu poftă prea mare de mîncare, se recomandă cîte un pahar de suc de roșii înainte de masă, pentru a le scădea apetitul. În timp de epidemii, se va consuma zilnic cîte 2 pahare suc de roșii.

Extern, se aplică pe față, între două pînze de tifon, pentru înfrumusețarea tenului, o pastă astringentă, preparată prin zdrobirea unei roșii, după ce i s-a înlăturat coaja. La 20 minute, masca se ia de pe față și se spală obrajii cu apă de trandafiri.

În caz de coșuri pe față, se tamponează cu o feliuță de roșie obrazul din 2 în 2 zile, timp de trei săptămîni. Intercalat, se tamponează cu frunze zdrobite de măcriș, într-o zi tomate, în următoarea măcriș.

Iritațiile la mîini se combat cu un lapte preparat din sucul unei roșii, la care se adaugă un vîrf de cuțit de sare și o linguriță de glicerină. Cu acest lapte, se ung și se masează mîinile, de obicei seara la culcare.

În psoriasis, se aplică local, pe zonele cu pete scuamoase, frunze proaspete zdrobite.

Băile locale sau generale cu decocție de tulpini și frunze sînt antireumatismale. În acest scop se recoltează plantele verzi, după culegerea roșiilor și se usucă la umbră. Din plantele uscate, se face o decocție 0,5—1 kg la 5 litri de apă, care se toarnă în apa de baie. Plantele rămase pot fi folosite sub formă de cataplasme; la baie, se poate adăuga și sare marină, în cantitate de 0,5—1 kg. Se fac circa 10 băi, cîte una pe zi, în reumatismul articular.

Cu suc de tomate verzi se freacă înțepăturile de insecte și păianjeni, la om și animale.

PĂTLĂGEAUA VÎNĂTĂ
— Solanum melongena L. sin. Solanum esculentum Dun.
(Fam. Solanaceae)

Este o plantă ierbacee, originară din India, cultivată, cu flori violete și fructe mari, comestibile, denumite pătlăgele vinete sau vinete, care, folosite culinar, influențează în bine funcțiile ficatului, vezicii biliare, rinichilor și pancreasului. Ele conțin saponine, acizi organici, un alcool și au însușiri coleretice, diuretice, laxative, emoliente, hipocolesterolemiante. Pot fi folosite și în obezitate, constipații etc.

PĂTRUNJELUL
— Apium petroselinum L. sin. Petroselinum hortense (sativum) Hoffm.
(Fam. Umbelliferae)

Zarzavat bine cunoscut, pătrunjelul este folosit condimentar în alimentație, pe scară întinsă. Crește și sălbatic în unele țări din jurul Mediteranei, fiind originar probabil din Sardinia. Este și plantă meliferă.

Pătrunjelul are rădăcina bienală, subțire sau fusiformă, o tijă ușor striată, înaltă de 0,30—1 m, care apare în anul al doilea, spre deosebire de cucuta mică, la care tulpina crește în primul an.

Frunzele sînt de trei ori divizate și subdivizate, afară de cele tulpinale, care sînt mai puțin divizate. Florile verzi-gălbui apar toată vara; fructele sînt ovoide, fără coaste. În antichitate, pătrunjelul era cunoscut numai ca plantă medicinală; abia în sec. al XV-lea a devenit plantă culinară, cu o răspîndire din ce în ce mai largă.

În scop medicinal se folosesc: frunzele, rădăcina și fructele. Rădăcinile se recoltează în primul an, iar fructele în al doilea.

Planta întreagă conține uleiuri volatile, dintre care cel mai important este apiolul. Aceasta dă plantei, mai ales frunzelor, însușiri antifebrile și emenagoge, pentru care motiv se recomandă în menstruațiile neregulate, dureroase, dificile, calmînd durerea și normalizînd fluxul. Pătrunjelul stimulează aparatele digestiv și urinar, ca și funcțiile fierei. Rădăcinile au rol depurativ similar cu cele de țelină, sparanghel, ghimpe (Ruscus aculeatus) și fenicul, cu care se prepară siropul celor cinci rădăcini. În același timp rădăcinile sînt diuretice, recomandîndu-se ca și întreaga plantă, în edemele datorite bolilor de inimă sau rinichi, în hidropizie, în gravelă, icter, boli de ficat și splină, leucoree etc., în nefrita purulentă, boli de vezică, precum și în hipertensiune. Ele favorizează de asemenea eliminarea calculilor urinari.

Frunzele de pătrunjel sînt foarte bogate în vitamine (A, C, D, E), săruri minerale (de fier, calciu, fosfor), microelemente, ceea ce le conferă proprietăți antianemice, sudorifice, antiscorbutice, antigalactogene, antirahitice, sedative, contra impotenței, antixeroftalmice, tonice generale, stimulente, aperitive, diuretice, depurative și rezolutive. Consumat zilnic, pătrunjelul verde este un factor de întinerire, antireumatic și anticancerigen.

Fructele, mai bogate în apiol, sînt antifebrile, emenagoge, carminative și digestive, ca și ale celorlalte umbelifere, recomandîndu-se în febre intermitente, leucoree, dismenoree etc.; frunzele și fructele ajută de asemenea în icter. În doze mari, atît fructele cît și rădăcinile devin toxice.

Intern, pătrunjelul verde, în cantitate de 20—30 g pe zi, se adaugă la mîncăruri, salate, ca antianemic, aperitiv, factor de creștere și pentru a se asigura vitaminele A și C, ca factori antiinfecțioși. Totodată el se recomandă în hrana anemicilor. În scop diuretic și aperitiv, se administrează decocția de rădăcină și pătrunjel proaspăt, 15—50 g la litru, cantitatea folosindu-se în timp de o zi. Planta verde este mai activă decît uscată; de asemenea este mai activ pătrunjelul cu frunza netedă decît cel cu frunza încrețită.

Sucul de plantă verde, în cantitate de 100—150 g pe zi, se ia cu cîteva zile înainte de data prezumată a menstruației, ca emenagog, în caz de menstruații neregulate și dureroase; în același scop se iau 3—4 cești de ceai din infuzia 30—40 g pătrunjel uscat la un litru de apă fierbinte.

În hipertensiune, se folosesc rădăcinile, în care scop se fierbe 1 kg de rădăcini bine spălate, cu 2 litri apă, pînă aceasta scade la jumătate. Se filtrează și se iau cîte 3 cești de cafea pe zi, între mese. Decocția de rădăcini, 40 g la litru, fiartă 10 minute, infuzate 5 minute, se ia în reumatism, cîte 2 cești de ceai pe zi, timp de 10 zile. Decocția de fructe se prepară ca digestiv cu 4 g la litru, cîte o ceașcă înainte de mese; în scop diuretic, cu 5—10 g la 200 ml apă, iar emenagog 30 g la 250 ml apă. În edemele gambelor și gleznelor, se recomandă 3 cești de ceai pe zi, din infuzia 20 g

fructe la litru. Contra manifestărilor alcoolismului se ia la fiecare masă cîte o ceaşcă de ceai, în care s-au infuzat 2 g fructe, sau dimineaţa cîte o linguriţă de cafea din decocţia 50 g frunze la litru, fierte domol 15 minute, pentru a scădea la jumătate, cu puţină coajă de lămîie şi portocală. După stoarcere şi strecurare, se păstrează la rece.

Extern, se pun cataplasme cu pătrunjel verde tocat în inflamarea sînilor prin reţinerea laptelui sau pentru a face să dispară echimozele (vînătăile) produse de insecte sau de lovituri. În inflamaţiile oculare (conjunctivite, blefarite etc.), se picură zilnic în ochi cîte 2 picături suc proaspăt de frunze. Decocţiile de frunze sînt indicate de asemenea în oftalmii, ca şi în loţiuni pentru creşterea părului.

În cazul înţepăturilor de insecte (albine, viespi), se freacă locul dureros cu pătrunjel strivit între degete. Frunze zdrobite, introduse ca un mic cocoloş în urechea din partea unui dinte bolnav, fac să înceteze durerea printr-o acţiune revulzivă.

Petele roşii de pe obraz şi corp se vor spăla de două ori pe zi cu infuzie 100 g sau decocţie 50 g frunze verzi la un litru de apă, fierbîndu-se 10 minute în cazul decocţiei.

Medicina veterinară indică pătrunjelul verde tocat, dat în ceai chinezesc rece, ca antifebril la cai; 2—3 linguri de pătrunjel tocat se administrează în hrana cailor cu boli urinare sau reumatism. Pătrunjelul verde tocat, presărat pe carnea dată în hrana cîinilor, împreună cu creson, păpădie, ţelină (o linguriţă din amestec) previne tulburările digestive. Cataplasmele cu pătrunjel proaspăt tocat, aplicat pe mamele, opresc secreţia lactată la căţele. În acelaşi scop se va administra infuzia de fructe 10 g la o ceaşcă de ceai. Pătrunjelul verde tocat se va adăuga cîte puţin în hrana iepurilor, oilor şi caprelor, pentru menţinerea sănătăţii. Fructele de pătrunjel nu se vor da în hrana păsărilor de colivie, putîndu-le provoca intoxicaţii.

PĂTRUNJELUL DE CÎMP
— Pimpinella magna L. şi Pimpinella saxifraga L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă vivace, cu rădăcină în fus, care miroase a ţap şi are un gust înţepător, arzător. Mirosul şi gustul se atenuează prin uscare. Tulpina, cu şănţuleţe longitudinale evidente, atinge un metru cînd este vorba de specia mare (*P. magna*) şi 0,5 m la *P. saxifraga*. Prima trăieşte în locuri umede, pe pajişti, dune etc., iar varietatea mică pe terenuri aride, seci, pe păşuni slabe, stepe, pe marginea drumurilor, pînă la 1 800 m altitudine. Prima înfloreşte din mai, a doua din iulie pînă în octombrie. Florile sînt mici, albe sau puţin roze. Frunzele au mai multe foliole. Pătrunjelul de cîmp, cunoscut din sec. XVI, era considerat la început ca panaceu cu rol chiar în ciumă şi holeră, atribuindu-i-se şi însuşiri magice. Medicinal, se utilizează vîrfurile înflorite, rădăcinile şi chiar planta întreagă. Toate, dar mai ales rădăcina, conţin tanin, un principiu amar, o rezină, saponozide, ulei esenţial, mucilag, substanţe pectice, amidon.

În vremea noastră i se atribuie, plantei aeriene mai ales, proprietăţi sedative. Rădăcina este aperitivă, stomahică, tonică, expectorantă, sudorifică, galactogenă, vulneară, emenagogă, emolientă, favorabilă tratamentului în bolile de ochi etc.

Intern, decocția 30—40 g la litru, din partea aeriană sau vîrfuri înflorite, cîte 3 cești de ceai pe zi înainte de mese sau la 2 ore după mese este calmantă și antispasmodică, în tusea spasmodică, iar decocțiile de rădăcini 30—40 g la litru, tot cîte 3 cești de ceai pe zi, sînt pectorale (în guturai, răgușeală, anginăatonică, tuse, catar bronhic cronic), diuretice (în calculi urinari și gravelă urică), depurative (reumatism, gută, hidropizie), excitante ale secreției biliare, tonic-astringente (în inflamații mucopurulente, crampe stomacale, catare intestinale, diaree, arsuri stomacale, tulburări congestive viscerale etc.). În scop sedativ, se recomandă în palpitațiile nervoase. Are și un slab efect antifebril și vermifug. Rădăcina se administrează și ca pulbere 0,3—1 g, de mai multe ori pe zi. Mestecată în gură, această rădăcină are efect și contra durerilor de dinți.

Extern, decocția de rădăcină proaspătă 40—50 g la litru, se folosește ca gargarisme în bolile faringelui, în răgușeală, ca și pentru băi de gură sau ochi (cînd se pot face și loțiuni cu infuzie, 15 minute, de plantă proaspătă, 50 g la litru).

Homeopatia folosește esența de pătrunjel de cîmp în tratamentul durerilor de cap, hemoragiilor nazale, înțepenirea mușchilor cefei, vîjîiturilor în urechi, senzației de frig etc.

În medicina veterinară, se fac spălături bucale cu decocție în stomatite, faringite, carii dentare. Fructele adăugate în sare contribuie la prevenirea epizotiilor.

Specia înrudită *P. nigra* conține o esență cu care se colorează în albastru lichiorurile.

PĂTRUNJELUL MARE DE MACEDONIA
— Smyrnium olusatrum L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă cultivată, de 0,60—1,20 m înălțime, bisanuală, cu frunze mari, de 3 ori divizate în foliole crenelate pe margini, de un verde frumos și cu tije mari, goale, canelate. Planta are un puternic miros de smirnă. Fructele ei negre ating 6 mm în diametru.

Frunzele de pătrunjel mare sînt antiscorbutice, fructele stomahice și antiastmatice, iar rădăcina amar-aromatică, aperitivă, diuretică și depurativă.

Înrudit cu el este *Pătrunjelul mare de Creta — S. perfoliatum L.* cu frunzele tulpinale nedivizate, îmbrățișînd tulpina ca un butoi. Are aceleași însușiri ca și precedentul.

PĂTRUNJELUL DE MUNTE
— Meum athamanticum Jacq. sin. Athamanta meum L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă vivace, de un verde deschis, cu frunze divizate fin, dispuse în toate direcțiile, nu într-un singur plan, avînd o rădăcină brună prevăzută cu un moț aspru, asemănător cu blana de urs. Crește de obicei la altitudinea de 1 500—2 500 m, mai rar între 400—1 500 m, ajungînd la înălțimea

Intern, decocția 30—40 g la litru, din partea aeriană sau vîrfuri înflorite, cîte 3 cești de ceai pe zi înainte de mese sau la 2 ore după mese este calmantă și antispasmodică, în tusea spasmodică, iar decocțiile de rădăcini 30—40 g la litru, tot cîte 3 cești de ceai pe zi, sînt pectorale (în guturai, răgușeală, angină atonică, tuse, catar bronhic cronic), diuretice (în calculi urinari și gravelă urică), depurative (reumatism, gută, hidropizie), excitante ale secreției biliare, tonic-astringente (în inflamații mucopurulente, crampe stomacale, catare intestinale, diaree, arsuri stomacale, tulburări congestive viscerale etc.). În scop sedativ, se recomandă în palpitațiile nervoase. Are și un slab efect antifebril și vermifug. Rădăcina se administrează și ca pulbere 0,3—1 g, de mai multe ori pe zi. Mestecată în gură, această rădăcină are efect și contra durerilor de dinți.

Extern, decocția de rădăcină proaspătă 40—50 g la litru, se folosește ca gargarisme în bolile faringelui, în răgușeală, ca și pentru băi de gură sau ochi (cînd se pot face și loțiuni cu infuzie, 15 minute, de plantă proaspătă, 50 g la litru).

Homeopatia folosește esența de pătrunjel de cîmp în tratamentul durerilor de cap, hemoragiilor nazale, înțepenirea mușchilor cefei, vîjîiturilor în urechi, senzației de frig etc.

În medicina veterinară, se fac spălături bucale cu decocție în stomatite, faringite, carii dentare. Fructele adăugate în sare contribuie la prevenirea epizotiilor.

Specia înrudită *P. nigra* conține o esență cu care se colorează în albastru lichiorurile.

PĂTRUNJELUL MARE DE MACEDONIA
— Smyrnium olusatrum L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă cultivată, de 0,60—1,20 m înălțime, bisanuală, cu frunze mari, de 3 ori divizate în foliole crenelate pe margini, de un verde frumos și cu tije mari, goale, canelate. Planta are un puternic miros de smirnă. Fructele ei negre ating 6 mm în diametru.

Frunzele de pătrunjel mare sînt antiscorbutice, fructele stomahice și antiastmatice, iar rădăcina amar-aromatică, aperitivă, diuretică și depurativă.

Înrudit cu el este *Pătrunjelul mare de Creta — S. perfoliatum L.* cu frunzele tulpinale nedivizate, îmbrățișînd tulpina ca un butoi. Are aceleași însușiri ca și precedentul.

PĂTRUNJELUL DE MUNTE
— Meum athamanticum Jacq. sin. Athamanta meum L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă vivace, de un verde deschis, cu frunze divizate fin, dispuse în toate direcțiile, nu într-un singur plan, avînd o rădăcină brună prevăzută cu un moț aspru, asemănător cu blana de urs. Crește de obicei la altitudinea de 1 500—2 500 m, mai rar între 400—1 500 m, ajungînd la înălțimea

de 0,50 m. Are un miros puternic de fenicul, care se păstrează și cînd planta e uscată. Gustul e acru, arzător.

Pătrunjelul de munte se folosește mai mult în medicina veterinară ca tonic, aromatic, stomahic, diuretic, emenagog.

La om se administrează în infuzia 15—30 g plantă la litru (rădăcini și fructe) sau pulberea de fructe ca anti-isteric, 4 g în vin.

O specie înrudită este *mutelina — Ligusticum (Meum) mutellina L.* Aceasta e mai mică decît precedenta, cu flori roze și subdiviziuni mai late ale frunzelor, crescînd pe pășuni umede, prin păduri rare, pe stînci, în regiunile muntoase. Rădăcina, mai ales, are efect în atoniile digestive, constipație, colici, gaze, intoxicații digestive, boli de ficat, rinichi, vezică, precum și în catare pulmonare.

Se folosește ca infuzie 30—40 g la litru. Din frunzele uscate se face un ceai stimulent și răcoritor.

PECETEA LUI SOLOMON

(Vezi Coada cocoșului)

PEDICUȚA, BRĂDIȘORUL — Lycopodium clavatum L.

(Fam. Lycopodiaceae)

Criptogamă asemănătoare cu mușchii, planta crește prin locuri de munte, umede și umbrite, pînă la altitudinea de 2 500 m, avînd tulpină subțire, tîrîtoare, lungă pînă la 1 m, cu ramificații erecte, prevăzute cu frunze mici. În vîrful ramificațiilor se găsesc cîte 2 spice alungite, cilindrice și bractee, care conțin sporangii de culoare galbenă, iar aceștia sporii, foarte numeroși.

De la această plantă se folosesc sporii, sub numele de pulbere de licopodiu, cu care se prepară pilule farmaceutice. Sporii conțin substanțe zaharoase și minerale, protide, celuloză, flavone, grăsimi, ceruri etc. Sporii se pot obține și de la *Cornișor — Lycopodium annotinum L.*, sau de la *brădișor — Lycopodium Selago L.* Planta întreagă este laxativă, vomitivă, emenagogă, diuretică, decongestionantă, carminativă, însă în doze depășite devine toxică. Ea acționează asupra ficatului și aparatului urinar.

Pedicuța este eficace în spasmele urinare cu retenția urinii la copii, în catarele vezicale la adulți, arsuri ale căilor urinare, dureri vezicale, retenții urinare la gutoși, în doză de 10 g la 100 ml apă, îndulcită cu lactoză. În strangurie se iau 4 g cu sirop de migdale și mucilag de gumă arabică. S-a mai folosit în complicațiile urinare ale scrofuloși-

Pecetea lui Solomon

lor, pentru eliminarea acidului uric și înlăturarea durerilor căilor urinare și vezicii, în acest scop folosindu-se decocția 90 g plantă integrală la 2 litri apă, care se fierbe pînă scade la un sfert și din care se ia o ceașcă la 10 minute.

Ceaiul preparat din 5 g plantă la 150 ml apă, se recomandă pentru a determina dezobișnuirea față de tutun și alcool. Ceaiul se ia dimineața, la o oră după micul dejun, repetîndu-se 6—8 zile, ceea ce poate duce la o intoleranță față de tutun și alcool.

În dizenterie și diaree, se administrează pulbere de pedicuță, 8 g la 125 ml infuzie de fenicul, în amestec cu gumă arabică și lactoză, după gust. Contra dizenteriei, se mai poate lua pulbere, în doză de 4 linguriţe, amestecată cu 2 gălbenușuri de ou, zahăr și apă.

Homeopații prescriu o tinctură preparată din pulbere, în bolile aparatelor: urinar, genital, digestiv, respirator, în bolile de ficat, colici renale, gută, reumatism, constipație, hemoroizi, timpanism și ca un reconstituant după boli nervoase sau inflamatorii, în doză de 10—60 picături, de 2—3 ori pe zi.

Extern, decocția de plantă întreagă se indică în reumatism, crampe diverse, disurie, amenoree, dismenoree, retenții urinare etc., sub formă de comprese pe locurile dureroase sau respectiv pe partea inferioară a abdomenului.

Cu pulbere de licopodiu (pedicuță) se pudrează zonele eritematoase.

În trecut, pulberea de licopodiu s-a întrebuințat *intern* ca decocție în reumatism, diaree, dizenterie, epilepsie, sau *extern* ca absorbant pentru pudrarea rănilor și a regiunilor sensibile, la copii și la persoanele obeze, spre a li se evita iritațiile pielii.

Pulberea de licopodiu este inflamabilă și explozibilă.

În medicina veterinară empirică, sporii de pedicuță se folosesc în tratamentul scabiei la cabaline. Decocția de brădișor are un important rol paraziticid la vitele cornute și porci, contra păduchilor.

● PELINARIȚA — Artemisia vulgaris L.

(Fam. Compositae)

Este o plantă vivace, înrudită cu pelinul; ea crește de obicei printre dărîmături, de-a lungul drumurilor, căilor ferate, pe terenuri necultivate, pînă la 1 600 m altitudine.

Are tulpina roșcată, lemnoasă, înaltă de 0,60—1,50 m și frunze decupate în lobi ascuțiți, de culoare verde închisă pe fața superioară, argintii și pufoase pe partea inferioară. Florile mici, gălbui, tubuloase, apar din iunie pînă în septembrie și sînt grupate în spic pe tulpina principală. Fructul este o achenă glabră.

În scop medicinal se folosesc florile, rădăcinile și frunzele, care conțin un mucilag, o rezină, zahăr, inulină, o substanță amară, un ulei esențial (în rădăcină), cineol, eucaliptol, tanin etc.; în frunze se găsesc și vitaminele A_1, B_1, B_2, C. Ele au rol emenagog, reglînd menstruațiile dificile, dureroase, abundente, iar vîrfurile înflorite contribuie la refacerea uterului după nașteri.

Li se atribuie și acțiune antifebrilă, aperitivă, tonică, vermifugă și antispasmodică în unele boli nervoase ca: epilepsia, isteria, dansul de Saint-Guy, vomizările nervoase.

Intern, se iau zilnic 5 cești de ceai din *infuzia* preparată cu 10—30 g plantă la un litru de apă sau vin, în vomizări, în atoniile și lenevirea veziciii biliare, sau ca emenagog și vermifug; *extract apos* 0,60—2 g pe zi; *suc proaspăt* 30—80 g pe nemîncate, în amenoree; *macerație* (30 zile) cu 50 g vîrfuri înflorite la un litru de vin, ca aperitiv, cîte un pahar mic înainte de mese; *pulbere* de rădăcină ca antispasmodică, la copii în convulsii, 25 ctg cu 3 g zahăr, în 10 prize pentru 24 ore, la adulți 4 g în bere caldă, seara la culcare, sau 15 g în 30 g zahăr sau miere, de patru ori cîte o linguriță pe zi.

Pentru refacerea uterului se iau 3 cești pe zi, din care una dimineața pe nemîncate, din infuzie de vîrfuri înflorite uscate, 20 g la litru, timp de o lună după nașteri.

În scop vermifug, contra ascarizilor și oxiurilor, pelinarița se asociază cu cimbru, pelin, sunătoare, vetrice, mușețel cu flori verzi etc.

Din tinctura preparată cu suc proaspăt de rădăcină în părți egale cu alcool, decantîndu-se după cîteva zile, se iau de 3 ori pe zi cîte 5—10 picături, în scop întăritor.

Extern, băile preparate cu 2—3 mîini de plantă proaspătă în apă caldă, se folosesc în reumatism, gută, oboseala și umflarea picioarelor, amenoree. Cu infuzia 20 g vîrfuri înflorite la litru se spală rănile și ulcerele cutanate.

Contra viermilor intestinali se poate utiliza și infuzia 90 g la litru în lavmente, mai ales la copii. Aceeași infuzie se folosește în irigații vaginale, pentru eliminarea lohiilor.

În homeopatie, esența de pelinariță, preparată cu rădăcină proaspătă, recoltată în noiembrie, este preconizată în epilepsie, dansul Saint-Guy, viermi intestinali.

Planta nu se va administra femeilor gravide; depășirea dozelor dă intoxicații, iar polenul este alergizant.

Pelinarița mai este indicată contra mușteloor, în acest scop, se plasează în grajduri un mănunchi de plantă crudă, pe care se adună mușteie, mănunchiuri care apoi sînt introduse în saci de hîrtie și arse.

În medicina veterinară, infuzia 100 g frunze uscate la litru se administrează la vaci, în retenția învelitorilor. Adăugată în hrana iepurilor de casă, pelinarița are rol vermifug.

PELINIȚA

(Vezi Pelinul)

● PELINUL — Artemisia absinthium L.

(Fam. Compositae)

Plantă ierbacee perenă, care crește pe terenurile necultivate, pietroase, uscate, de la cîmpie pînă la munte (2 000 m), atingînd înălțimea de 0,40—1,50 m și avînd, din cauza unor peri numeroși, aspect alburiu. Frunzele sînt decupate, argintii pe fața inferioară. Florile, tubuloase, în capitul, apar din iunie pînă în septembrie, fiind numeroase, mărunte, galben-verzui, dispuse în ciorchine. Planta este puternic mirositoare și foarte amară. În scop medicinal, se folosesc frunzele și vîrfurile înflorite,

care conțin substanțe amare, acizi, absinthină, rezine, nitrați, un ulei volatil foarte activ și toxic, vitamine (C, B_1, H_1), tanin, alcool tuionic, azulen etc., avînd mai multe însușiri medicinale. Astfel, atît pentru om cît și pentru animale, pelinul este un tonic amar și stimulent digestiv, mărind pofta de mîncare și ușurînd digestia, reglînd activitatea ficatului și vezicii biliare, în care scop se folosește în convalescență, anemii, inapetență, gastrite acute și cronice etc. Dă bune rezultate împotriva grețurilor, răului de transport, vărsăturilor, hipoaciditățiii, aerofagiei, colicilor, diareii, suferințelor de urechi, neurasteniei, gripei, diareii cronice, flatulenței, leucoreii, clorozei, febrei (în bolile ușoare). Ca antifebril se poate da în amestec cu ghințură, țintaură și coajă de salcie, mai ales în febrele intermitente, friguri etc. Este de asemenea un bun diuretic, dînd rezultate în gută, reumatism, scrofuloză, stări scorbutice, icter, paralizie.

La femeile slăbite și obosite, la fetele debile, amenoreice, pelinul ușurează menstruațiile, fiind emenagog. Planta mai are rol antidiabetic, vermifug (contra ascarizilor și oxiurilor), antiseptic pentru plăgi, fiind în același timp, ca decocție bine filtrată, un foarte bun colir pentru fortifierea ochilor. Camazulena din pelin este antiinflamatoare, decongestivă, antialergică. Pelinul se mai recomandă în bolile de piele, în stomatologie etc.

Intern, pelinul se poate administra sub formă de infuzie, decocție, macerație, pulbere, sirop, vin, țuică sau bere și tinctură. Dozele arătate mai jos sînt pentru adulți.

Infuzia se prepară din 5—30 g plantă la un litru de apă în clocot. Ca stimulent digestiv se iau 2—3 cești de cafea pe zi, înaintea meselor cu ½—1 oră, neîndulcite, căci altfel scade efectul. Infuzia 5—10 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi înainte de mese, este eficace în slăbire și menstruații dificile, iar infuzia 15 g la litru, cîte 2 cești pe zi, în răul de transport.

Ca vermifug, se ia *3 dimineți la rînd, pe lună, timp de 3 luni*, cu 1/2 oră înainte de micul dejun, cîte o ceașcă de ceai din infuzia 5 g vîrfuri înflorite la litru, contra limbricilor și oxiurilor, punîndu-se și pe pîntece cataplasme cu 50 g plantă fiartă.

Vinul și țuica se prepară prin macerarea timp de 8 zile a 20—40 g plantă la litru, din care se ia cîte un păhărel de lichior înainte de mese, ca aperitiv, iar ca digestiv, după mese. În convalescență se indică vinul roșu, în care se macerează patru zile, 5 g gențiană și 20 g pelin la litru.

Macerat în bere (10 g pelin ținute 12 ore într-un țap de bere), se folosește ca vermifug 5 zile la rînd, dimineața pe nemîncate, în fiecare zi administrîndu-se cantitatea de mai sus, pregătită de seara.

Pulberea de pelin, obținută din planta uscată, poate fi administrată ca antifebril, tonic, antigripal și vermifug, în compot, miere, ceai etc., în cantitate de 1—3 g, fie singură, fie amestecată cu pulbere de anason verde de lemn dulce.

La animalele mari, se recomandă a se da pulbere în concentrate, electuare sau boluri, iar la cele mici sub formă de infuzie sau mai ales pilule, administrate în mîncare.

Tinctura de pelin se prepară macerîndu-se timp de 7 zile 20 g plantă în 100 ml alcool de 70°.

Tinctura se administrează de la cîteva picături pînă la o linguriță la om și animalele mici, înainte de mîncare.

Pelinul se recomandă în dispepsiile însoțite de constipație, ca un bun normalizator al digestiei și al scaunelor. El intră în compoziția unor

ceaiuri și tincturi tonice digestive și se utilizează la prepararea vinului pelin și a vermutului.

Folosit în cantități prea mari sau un timp mai îndelungat, dă tulburări nervoase (convulsii, insomnii, grețuri etc.).

Nu se recomandă la femeile gravide și la animalele gestante, putînd provoca avorturi și nici la femeile care alăptează sau la animalele în lactație, întrucît dă gust amar laptelui. De asemenea nu se recomandă la bolnavii cu afecțiuni intestinale sau nervoase.

Extern, decocția din amestec în părți egale de pelin și mușețel, cîte 10 g la litru, se folosește în clisme sau băi de șezut, contra oxiurozei. Cataplasmele calde, cu frunze proaspete de pelin strivite, potolesc durerile externe. Fricțiunile pe piele cu pelin crud evită înțepăturile de insecte (albine, viespi, țînțari, boarne etc.). Pelinul îndepărtează totodată insectele de pe corpul omului și animalelor (păduchi, purici, tăuni etc.), precum și moliile din haine, lînă etc.

Decocția 50 g vîrfuri înflorite la un litru de apă, se folosește ca loțiune pentru plăgi, în spălături oculare și bucale, irigații vaginale etc., precum și pentru spălatul mîinilor și rufelor murdare, grase, fiind deci justificată folosirea pelinului la prepararea săpunului casnic.

Contra înțepăturilor de insecte și paianjeni se unge pielea cu un preparat obținut dintr-un amestec, în părți egale, de pelin, rozmarin și lemnul Domnului cu 2 linguri de oțet, adăugîndu-se 200% ulei și macerîndu-se 3 săptămîni la soare. Acest preparat se folosește mai mult în medicina veterinară.

Infuzia 10 g la litru se recomandă pentru spălături la răni; cîte 2 g pulbere de vîrfuri înflorite, date zilnic la cățele, constituie un excitant genezic. Presărată pe furajele iepurilor de casă, pulberea de pelin are rol vermifug.

Însușiri similare pelinului, dar cu acțiune mai redusă, are *pelinița* cătrănica sălbatică sau *pelinul mic — Artemisia pontica L.*, care s-a dovedit mai eficace în hidropizie și intră în compoziția oțetului antiseptic (al celor patru hoți), care se prepară macerînd, timp de 10 zile, 40 g pelin mic în 2, 5 litri oțet, mai adăugîndu-se cîte 40 g rozmarin, salvie, izmă, virnanț, cîte 5 g obligeană, usturoi, scorțișoară, cuișoare, nucșoară; se strecoară prin presare, se adaugă 40 g acid acetic cristalizat, în care s-au dizolvat 10 g camfor și se filtrează. Se întrebuința în trecut ca preventiv al bolilor contagioase, spălîndu-se mîinile și fața, arzîndu-se în camere ca dezinfectant, punîndu-se tampoane în nări pentru a se aspira vaporii în caz de sincopă etc.

● PELINUL DE MUNTE — Artemisia rupestris L.

(Fam. Compositae)

Mai este numit și *pelinul alb*, crește în regiunile alpine, fiind foarte căutat de caprele negre. Posedă aceleași însușiri ca și pelinul obișnuit, dar ceva mai accentuate, fiind tonic, digestiv și general, antifebril, emenagog și dînd rezultate în oboseala urcușului alpin, în pneumonie, pleurezie etc. Se folosește sub formă de infuzie, o linguriță de plantă uscată la o ceașcă de ceai, fără a se depăși această doză. Intră și în prepararea unui

absint și a altor băuturi amar-aromatice (Chartreuse, Benedictine etc.), împreună cu alte specii care poartă numele generic de *genepis*. (A. glacialis L., A. mutellina Vill., A. spicata Jacq.).

PEPENELE GALBEN — Cucumis melo L.
(Fam. Cucurbitaceae)

Plantă de cultură cunoscută, meliferă, al cărui fruct este folosit ca aliment, avînd rol în regenerarea celulelor și întinerirea organismului. Posedă în general însușiri asemănătoare cu castravetele, fiind diuretic, răcoritor, laxativ.

PEPENELE VERDE, LUBENIȚA, HARBUZUL — Citrullus vulgaris (L.) Schrad. sin. Colocyntis citrullus (L.) Ktze.
(Fam. Cucurbitaceae)

Pepenele verde este o plantă originară din Asia de sud-vest și Africa, cu frunzele crestate adînc și fructele baciforme, care ajung la 15 kg greutate. Acestea au miezul roșu sau galben, dulce și zemos, bogat în vitaminele A și C, dar sărac în calorii, fiind indicat în cura de slăbire. El conține numeroase semințe mai mult sau mai puțin negre. Miezul de pepene verde în consum mai are rol răcoritor și diuretic.

PERIȘORUL — Pirola rotundifolia L.
(Fam. Pirolaceae)

Este o plantă vivace, ierbacee, de 0,10—0,40 m înălțime, cu flori alberoze, în formă de zurgălăi, care apar în iunie-iulie și au miros plăcut de fructe. Crește în colonii, printre mușchi, pe pajiști de munte, în păduri, luminișuri, pe lîngă mlaștini.

Alte specii înrudite sînt: *P. Chlorantha Sw.*, cu flori verzi-gălbui, *P. Secunda L.*, avînd flori verzui, dispuse de aceeași parte a vîrfului floral și *P. uniflora L.*, cu o singură floare mare, albă, în vîrf. Florile de la toate speciile au 5 petale, 5 sepale și 10 stamine. Medicinal, se folosesc frunzele de la toate speciile, care au un gust amar strepezitor și conțin glucozizi (arbutină, ericolină etc.), tanin, rezine, zahăr, oxalat de calciu, fiind astringente, diuretice, vulnerare, însușiri similare cu cele prezentate de mărtăloagă.

Intern, infuzia 50 g frunze la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, s-a utilizat în diaree, dizenterie, hemoragii diverse, epilepsie, iar *extern*, pentru spălături la plăgi și în inflamațiile oculare.

Tot o pirolacee este *iarba iernii — Chimphylla umbellata (L.) Nutt*, care crește prin păduri uscate, nisipoase. Frunzele acestei plante sînt diuretice, astringente și vulnerare, ca și cele de perișor, folosindu-se în bolile de rinichi, gravelă, calculi urinari, catar vezical, leucoree, gută, reumatism,

hemoragii, epilepsie, iar extern la plăgi și inflamații oculare (conjunctivite, blefarite etc.). Planta conține tanin, arbutină, o substanță amară. Se folosește ca infuzie sau decocție 30—60 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, ca pulbere 2—4 g pe zi, alcoolatură 1—3 g sau extract fluid 10—20 picături înainte de mese, amestecat cu apă și alcool în părți egale. Infuzia preparată cu 40 g frunze de iarba iernii și 60 g frunze de strugurii ursului se recomandă în cistitele cronice.

PIERSICUL — Prunus persica (L.) Batsch. sin. Persica vulgaris Mill.

(Fam. Rosaceae)

Pom fructifer și melifer, originar din China și adus în Europa de perși, de la care își trage și numele, piersicul are frunzele alungite și florile roze, parfumate. Piersicile sînt fructe zemoase și gustoase, ușor digerabile. Ele conțin săruri minerale, glucide, ulei esențial, vitaminele A_1, B_1, B_2, PP, C.

În medicină, au importanță fructele, frunzele, florile și sîmburii.

Fructele ca atare sau sub formă de compot constituie un aliment excelent, care stimulează digestia, sporind secrețiile glandelor digestive, tolerate, sub formă fiartă, chiar și de persoanele cu stomacul mai sensibil. Piersicile mai au însușiri depurative, laxative, diuretice, răcoritoare. În scop depurativ și diuretic, piersicile se consumă dimineața pe nemîncate, sau se iau cîte 100 g suc, mai multe zile la rînd. Unii medici recomandă a se da copiilor de 4—5 luni ca sursă de vitamine zilnic cîte 1—2 linguri suc de piersici.

Frunzele și florile, folosite mai mult în medicina infantilă, sînt de asemenea laxative și diuretice. În plus, ele au proprietăți vermifuge și sedative.

Ele se mai recomandă și ca diuretice în inflamațiile rinichilor și ca sedative și antispasmodice în stările nervoase datorate constipației la copii sau în tusea convulsivă.

Se pot folosi atît flori cît și frunze, separate sau amestecate. În cantități mari însă, deoarece conțin amigdalină care dă acid cianhidric, ele sînt toxice, așa încît dozarea lor se va face de către medic.

Florile căzute în timpul înfloririi sînt tot așa de eficace ca și cele culese.

Cu 10—30 g flori uscate sau cu 50—60 g frunze, luate separat sau amestecate cu flori la un litru de apă sau lapte dulce fierbinte, se obține o infuzie din care se iau 2—3 cești de ceai pe zi, în scop laxativ; la copii doza se reduce corespunzător.

Infuzia 2—3 g flori proaspete la o ceașcă de ceai, ca și infuzia de frunze proaspete 5—10 g la o ceașcă, au acțiune purgativă. Florile se mai pot lua și ca pulbere, 2—4 g, în miere sau ceaiuri.

Dintr-un litru de infuzie cu 100 g flori proaspete, în amestec cu un kg zahăr sau miere, se obține prin fierbere la baia de apă, un sirop, din care se dă copiilor în tusea convulsivă în doză de 8—25 g pe zi, iar la adulți 30—50 g, în tuse spasmodică; siropul se recomandă și în insomnii, cîte o lingură la copii și cîte un pahar mic la adulți, seara. Siropul se mai obține dintr-un kg suc de flori proaspete zdrobite și 1,900 kg zahăr, fierbîndu-se de asemenea la baia de apă, pînă capătă consistența siropoasă.

În tusea convulsivă se administrează la copii de 3 ori pe zi cîte 3 linguri din infuzia (10 minute) preparată cu 5—6 g flori la 200 ml apă.

Extern, sîmburii de piersică pisați se folosesc în cataplasme calmante, iar uleiul de sîmburi sub formă de fomentații, este util în hemoroizi și boli de piele, iar instilat în urechi, cîte 3 picături, înlătură vîjîiturile și bîzîiturile. În scop vermifug, la copii se fac lavmente cu infuzie de frunze de piersic sau se pun pe partea inferioară a pîntecelui cataplasme cu frunze, flori și sîmburi zdrobiți.

PICIORUL CAPREI — Aegopodium podagraria L.
(Fam. Umbelliferae)

Este o plantă vivace, care crește prin fînețele umede, livezi, garduri vii, păduri răcoroase, pe terenuri calcaroase. Are o tulpină goală, înaltă pînă la 1 m și frunze trifurcate, fiecare subdiviziune avînd trei foliole, dințate, cea din mijloc fiind mai mare. Planta are numeroase ramificații subterane, care se înmulțesc rapid. Florile, mici, albe sau uneori roze, sînt dispuse în mai multe umbele mari. Fructele lor seamănă cu cele de chimion, dar nu sînt aromatice.

Necunoscută în antichitate și în evul mediu, planta este folosită în unele țări (Germania, U.R.S.S., ca salată de primăvară.

Părțile aeriene, inclusiv fructele, sînt aromatice, diuretice, stimulente, rezolutive, cicatrizante, antigutoase.

În zilele noastre, se folosește mai mult extern, aplicîndu-se planta zdrobită pe părțile dureroase din cauza gutei, reumatismului, loviturilor. A mai fost recomandată în intoxicații de origine internă sau externă, înțepături de insecte etc.

Animalele nu pasc de obicei planta, ale cărei frunze seamănă cu urmele lăsate de piciorul caprei, de unde-i vine și numele.

PICIORUL COCOȘULUI — Ranunculus L.
(Fam. Ranunculaceae)

De fapt, sub denumirea de „piciorul cocoșului“, se cuprind mai multe specii ale genului Ranunculus, în genere toate posedînd aceleași însușiri toxice, rubefiante și vezicante. Ele pot produce, atît la om cît și la animale, intoxicații grave, chiar mortale. Sînt plante ierbacee, cu frunze alterne, unele trăind în apă, altele pe uscat, avînd flori cu 5 petale, de obicei galbene, dar și albe, roze sau purpurii.

Amintim cîteva din ele: *R. bulbosus L.*, trăiește pe terenuri uscate și are un bulb foarte toxic. Planta înflorește toată vara, florile galbene avînd pedunculii prevăzuți cu caneluri angulare.

În uz extern, produce flictene grave. Deși a fost folosită intern contra bolilor de piele și extern în sciatică, astăzi nu se mai indică decît ca tinctură homeopatică în meningita cerebrospinală, nevralgii intercostale, delirium tremens, reumatism, lumbago, gripă, pleurezii și pleurodinii, guturai, conjunctivite și blefarite, eczeme, mîncărimi de piele, herpes, ulcere superficiale ale pielii.

R. sceleratus L. (boglari) crește prin locuri umede, șanțuri, gropi etc., ajungînd la 0,50 m înălțime. Are numeroase ramuri, flori mici, palide și frunze lucitoare, profund divizate. Înflorește toată vara și dă 70—80 semințe pentru o floare. Planta a fost folosită ca revulziv în febrele intermitente (paludism), aplicată în cantități mici pe o regiune redusă pe dosul mîinilor. Tinctura homeopatică, preparată din planta proaspătă, recoltată în octombrie, se folosește în erupții buloase, eczeme zemuinde, gripă, manifestări spasmodice respiratorii, reumatism articular și muscular etc.

R. aconitifolius L. (buruiana de leac), *R. auricomus L., R. glacialis L., R. alpestris L.*, sînt de asemenea întîlnite frecvent; *R. acer L.* se descrie separat (Vezi floarea broștească).

Toate plantele din genul Ranunculus conțin un ulei esențial iritant, arzător, care se transformă în *anemonină* sau *camfor de anemonină;* acesta, în doze de 1—2 ctg pe zi, este preconizat ca antispasmodic în astm, bronșite, tuse convulsivă, inflamații ale testiculelor, dismenoree etc.

Plantele de mai sus și mai ales *R. sceleratus L.*, în stare proaspătă, produc intoxicații manifestate prin arsuri în gură și gît, salivație, greață, inflamații gastrice și intestinale, vomizări, colici, diaree, urinări cu sînge și dureroase, amețeli, tulburări cardiace și respiratorii, sincopă, uneori urmate de moarte. Aplicate extern prelungit, determină o vezicație puternică, urmată de ulcere și gangrene. În caz de intoxicații, se vor face spălături stomacale, se vor administra analeptice, cărbune, mucilagii, diuretice saline.

● PINUL — Pinus sylvestris L.

(Fam. Pinaceae)

Arbore înalt de 20—45 m, care crește sălbatic în regiunile de munte, pînă la 2 100 m altitudine, dar poate fi cultivat și la deal sau șes, fiind înrudit cu *bradul — Abies pectinata Lam. et D.C.*, și cu *molidul — Picea excelsa Lmk.* Are coroană rară, scoarță brăzdată și cenușie în partea de jos a tulpinii, iar în partea superioară cărămizie. Frunzele aciculare și rigide sînt reunite la bază cîte două, conurile alungite, cenușii-brune și mate, lemnul roșcat. Pinul este melifer. Atît el cît și celelalte conifere au întrebuințare terapeutică.

În medicină se folosesc rășina, mugurii (care au lungimea de circa 1 cm, alungindu-se primăvara), scoarța, uleiul de terebentină, obținut din rășină și gudronul de pin, rezultat prin distilarea uscată a lemnului.

Rășina, constituită din oleo-rezine, este solubilă în alcool, eter, ulei, esențe și are rol iritant-rubefiant extern; intern, în doze mici, excită, ca și esența de terebentină, secrețiile, iar în doze mai mari le diminuează și devine toxică. Pilulele de rășină prescrise de medic se folosesc 5—10 pe zi, în boli respiratorii, urinare, digestive, hepatice, în hemoragii, oxiurază, iar extern în reumatism și nevralgii.

Mugurii de pin (Turiones pini) ca și cei de brad și molid, recoltați de obicei primăvara (în aprilie), singuri sau împreună cu frunzele, au acțiune antiseptică, diuretică, balsamică, antiscorbutică, sudorifică, excitantă, dar mai ales expectorantă. Ei se recomandă în bronșitele catarale acute și cronice, gripă, guturai, pneumonie, răgușeală, afecțiuni pulmonare cronice, astm, cistite, nefrite, reumatism, gută, leucoree, blenoragie, boli de piele, hidropizii, scrofuloză etc.

nuit, piperul lung a fost recomandat ca expectorant în infuzie 3 g la 150 g apă, la care se adaugă puțină mentă.

Amestecat cu ceapă zdrobită și sare, sub formă de emplasture, piperul lung ar da rezultate contra cheliei incipiente.

PIPERUL BĂLȚII, DINTELE DRACULUI — Polygonum hydropiper L.

(Fam. Polygonaceae)

Plantă anuală ierbacee, obișnuită pînă la 1 200 m altitudine, crescînd prin locuri umede, mlăștinoase, șanțuri, pe lîngă drumuri, case, bălți etc., înaltă de 0,20—0,80 m, cu tulpină roșietică, nodoasă, puțin ramificată și frunze eliptice, lanceolate, verzi-gălbui, frecvent pătate ruginiu-gălbui, cu glande transparente. La subțioara ultimelor frunze terminale, apar din iulie pînă în septembrie, florile mici, verzui, roșcate sau purpurii, fără corolă, dispuse în spice subțiri, polenifere. Fructele sînt nucule. Planta are miros și gust piperat.

În scop medicinal, se folosesc părțile aeriene ale plantei, în special frunzele, de preferință în stare proaspătă. Ele au rol antihemoragic, prin însușirea de a face sîngele mai coagulabil și de a produce vaso-constricție. Planta conține flavone, ulei esențial, tanin, acid galic, un glucozid, fier și alte substanțe, cu acțiune similară secarei cornute. Se indică în hemoragiile gastrice (vomizări cu sînge), vezicale, hemoroidale, pulmonare (hemoptizii). Se mai recomandă cu rezultate bune în bolile ginecologice: hemoragii uterine, dismenoreea fetelor tinere, deviația uterului, precum și în menopauză sau fibroamele uterine. De asemenea, planta mai este astringentă, stimulentă, diuretică, depurativă, rezolutivă, detergentă, rubefiantă, dar și toxică.

În scop diuretic, se recomandă, atunci cînd sînt rinichii neinflamați, în edeme, gravelă, hidropizie, icter, reumatism, gută, catare vezicale, varice etc.

Tinctura homeopatică din planta înflorită, proaspătă, se preconizează în hemoroizi, diaree, amenoree, spasme vezicale cu urinare dificilă, colici gazoase etc.

Intern, se iau 1—4 g plantă uscată pe zi, de obicei pudrînd mîncările cu ea, pulverizată; extract fluid de 3 ori cîte 30—40 picături pe zi, extract apos 0,6—0,2 g pe zi, sau cîte 2 pahare zilnic din infuzia 5—15 g la litru; în varice se ia cîte o înghițitură la oră din infuzia 10 g plantă aeriană la litru, așa fel ca în cursul unei zile să se consume o ceașcă de ceai.

Dozele indicate nu vor fi depășite.

Piperul bălții

Extern, piperul bălții este rubefiant și vezicant, înlocuind mușt arul prin aplicarea pe piele a plantei crude, zdrobite, între 2 pînze subțiri, de ex. în bronșite. Decocția 15—30 g plantă la litru este eficace, sub formă de cataplasme, în tratarea plăgilor (chiar gangrenoase), a ulcerelor, edemelor la glezne, umflăturilor inflamatorii, unor dureri de dinți. În acest caz se introduc mici tampoane cu suc de plantă proaspătă în carii, sau se aplică pe obraz cataplasme cu frunze fierte. Decocția forte se recomandă ca gargarisme în afte, faringite, angine, dureri de dinți, ulcere ale nărilor etc. Decocția se folosește și în medicina veterinară pentru răni, ulcere putride și boli de copite sau ongloane. În decocția pentru uz extern, planta se poate asocia cu frunze de nuc.

O plantă înrudită este iarba roșie — *Polygonum persicaria L.*, ale cărei frunze, în semilună, nu au gust piperat și sînt prevăzute cu dungi negre. Decocția 15—30 g la litru se aplică extern, ca hemostatic și cicatrizant al rănilor. Compresele cu plantă zdrobită, presărate cu sare, între două cîrpe, combat durerile de cap. Pentru uz intern, are aceleași indicații ca piperul bălții.

PIPERUL LUPULUI

(Vezi Pochivnicul)

PIPERUL SĂLBATIC — Vitex agnus-castus L.

(Fam. Verbenaceae)

Este o plantă vivace, cultivată ca arbust ornamental, care emană un miros de piper, mai ales din fructe. Tulpinile lui, drepte, ajung la 1—2 m. Frunzele, opuse, sînt compuse din foliole de 7—9 cm care pleacă din același punct. Florile, albăstrii sau violacee, sînt dispuse în spice lungi și formate dintr-o corolă în butoi și 4 stamine; ele apar în mai-iunie. Fructele mici, negre, seamănă cu boabele de piper.

Vîrfurile înflorite au efect sedativ, somnifer și antispasmodic, recomandîndu-se ca infuzie 100 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, spasmele neuro-vegetative și în psihonevrozele avînd ca punct de plecare boli pelviene sau tulburări funcționale digestive, manifestate prin eretism cardio-vascular, amețeli, insomnii, spasme intestinale, dureri de natură simpatică.

Fructele, avînd gust acru-piperat și miros aromatic, se bucură de însușiri stimulente, aperitive, carminative, diuretice, sudorifice, după doză.

Infuzia de plantă, 2—3 g la o ceașcă de ceai, este diuretică și carminativă.

Fructele, în doză de 2—4 g, luate ca atare sau în infuzie, sînt aperitive și stimulente.

PIPERUȘUL

(Vezi Pochivnicul)

PIRETRUL — Chrysanthemum cinerariaefolium (Trev.) Vis.
(Fam. Compositae)

Plantă vivace, înaltă de 0,50—0,60 m, originară din Dalmația, cultivată și în Dobrogea, pe soluri calcaroase, cu expoziție sudică; culturile durează 4—5 ani. Frunzele sînt penat-sectate, cu foliole dințate, semănînd cu pelinul. Florile, albe, apar în mai-iunie și sînt dispuse în inflorescențe-antodiu, cu diametrul de 2,5—5 cm.

În medicină, se folosesc inflorescențele recoltate cînd florile marginale sînt complet deschise și zvîntate. Uscarea se face la soare.

O specie înrudită, cu însușiri similare, este *Piretrul de Caucaz — Chr. roseum Lind.*, originară din Caucaz și Iran.

Ambele conțin piretrine, piretrol, piretrosină, parafină, ceară etc.

Pulberea obținută din florile uscate are, prin piretrine, un puternic efect paraziticid contra insectelor și larvelor acestora, putînd fi folosită împotriva păduchilor și puricilor la om și animale, pentru care nu este toxică decît într-o mică măsură. Are acțiune și contra ploșnițelor. În scop paraziticid, se folosește pulberea ca atare macerată 5 zile în alcool sanitar în proporție de 25 g pulbere la 300 g alcool și amestecată apoi cu un litru soluție 10% sodă de rufe, făcîndu-se aspersiuni cu pompa de flit. Pulberea poate fi folosită și ca atare, insuflată printre penajul păsărilor sau pe păr la animale.

Piretrul

Extractul alcoolic, 10 mg la copii, 10—25 mg la adulți, este un vermifug care acționează asupra ascarizilor, oxiurilor, tricocefalilor și teniei. În loțiuni se folosește contra scabiei.

În medicina veterinară s-a folosit piretrina contra helmintozelor la oi și în singamoza păsărilor.

O altă specie de piretru este *piretrul african — Anthemis pyrethrum L.*, a cărui rădăcină are însușiri excitante asupra salivației, cu acțiune în paralizia limbii și asupra durerilor de dinți, sub formă de tinctură alcoolică.

Înainte vreme, decocția concentrată se întrebuința sub formă de fricțiuni asupra membrelor paralizate și pentru a produce transpirație.

PIROLA — Pirola rotundifolia L.
(Fam. Ericaceae)

Plantă ierbacee, înaltă de 0,10—0,40 m, uneori subarbust, avînd frunzele ovate, coriace, asemănătoare cu cele de păr și care crește prin locu-

rile umede și umbroase din păduri; face flori albe, globuloase, dispuse alternativ în spic, în vîrful tulpinii florale și care apar în iunie-iulie, emanînd un miros plăcut de fructe.

Pirola (partea aeriană) conține glicozizi (arbutină, ericolină), tanin, mucilag, rezine, pectine, zahăr, oxalat de calciu etc. și se bucură de însușiri astringente, tonice, cicatrizante, dar mai ales diuretice și antispasmodice pentru căile urinare, similare cu cele ale mărtăloagei.

A fost în trecut mult folosită în hemoptizie, diaree, dizenterie, leucoree, menstruații abundente, epilepsie, în prezent fiind recomandată ca un diuretic care facilitează eliminarea ureii, acidului uric și clorurilor, potolind spasmele urinare dureroase. Se ia sub formă de infuzie 10—30 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

O specie înrudită este *Pirola umbellata L.*, care posedă excelente însușiri diuretice, astringente, vulnerare și antispasmodice, bucurîndu-se în același timp de proprietăți antiscrofuloase. Se recomandă în boli de rinichi, litiază și gravelă, catar vezical, leucoree, reumatism, gută, diaree, hemoragii și chiar în epilepsie ca infuzie sau decocție 30—60 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi; pulbere 2—4 g pe zi, alcoolatură 1—5 g, extract fluid 10—20 picături pe zi. Se poate asocia, în cistite, cu strugurii ursului, în proporție de 40 g cu 60 g la litru.

Extern, infuzia sau decocția de Pirola umbellata se folosește ca loțiuni în conjunctivite, blefarite, plăgi.

Tinctura homeopatică din planta înflorită s-a indicat în prostatite și catar vezical.

PIRUL — Agropyron repens (Agropyrum repens) P.B.

(Fam. Gramineae)

Întîlnit pînă la 2 000 m, atît pe terenuri argilo-nisipoase, necultivate, cît și în semănături, din punct de vedere agricol, pirul, numit și pirul mic, este o plantă vătămătoare. Graminee perenă, el prezintă stoloni subterani ramificați, lungi de cîțiva metri. Are tulpini fine (care nu formează tije), erecte, înalte de 0,20—1 m și cu noduri. Inflorescența este un spic compus. Frunzele sînt liniare, plate, nervurate, avînd o lățime de 0,5—1 cm. Spicul este de un verde slab, albăstrui. Fructul cariopsă, oblongă, indehiscentă.

În medicină se folosesc: sucul din planta întreagă, rizomul și stolonii, cu rol tonic, remineralizant, emolient, colagog, coleretic, antireumatic, antigutos, antialergic, răcoritor, diuretic, depurativ, calmant în bolile inflamatorii ale aparatului urinar (cistite, boli de rinichi, calculi urinari), digestiv, în icter, boli de ficat; sudorific și antifebril în bronșite, răceli, gripă. Pirul dizolvă totodată calculii biliari și coboară tensiunea sanguină. El mai are efect în hidropizie, menopauză, celulită, constipație, hemoroizi, boli cronice de piele (eczeme), catare ale aparatului

Pirul

respirator. Rădăcinile de pir pot fi folosite în alimentația diabeticilor. Pirul conține vitaminele A și B, săruri de potasiu și siliciu, mucilagii, ulei volatil, saponine, manită, un glucozid, fructozan, inozitol etc. *Pirul gros sau mare-Cynodon dactylon (L.) Pers.*, care este de trei ori mai dezvoltat ca pirul obișnuit, are aceleași însușiri medicinale.

Pirul se folosește *intern* sub formă de decocție, care se prepară din 30 g rizomi, înmuiați în 100 g apă, fierbîndu-se 1 minut, după care se aruncă apa, rizomii se zdrobesc și se fierb în 1,250 litri apă, pînă se reduce cantitatea la un litru; se adaugă la urmă 8 g pulbere de lemn dulce, puțină coajă de lămîie sau de portocală și se îndulcește cu miere sau cu sirop de fructe. Se iau 3—4 cești de ceai pe zi. În celulită, pirul se asociază cu cozile de cireșe, cîte 20 g la litru, în infuzie, 2 cești de ceai pe zi. Ca hipotensiv, se asociază cu alte plante care au acțiune similară, ca de exemplu traista ciobanului. În icter, se administrează 3 cești de ceai pe zi din decocția preparată ca mai sus, însă fără lemn dulce. În tulburările din menopauză, se ia un litru decocție în 24 ore. În eczeme, se preconizează decocția de 30 minute, preparată cu 40 g rizom uscat de pir și 20 g rădăcină de săpunariță, cîte 2 cești de ceai pe zi.

Medicina veterinară indică pirul în hrana caprelor cu boli urinare.

PÎINEA PORCULUI

(Vezi Ciclama)

PLATANUL — Platanus orientalis L., și P. occidentalis L.

(Fam. Platanaceae)

Arbore, cu frunze mari, avînd 5—7 lobi și flori grupate în mîțișori sferici masculi sau femeli, dispuși pe ramuri diferite.

Scoarța și frunzele de platan se bucură de însușiri astringente, folosindu-se în trecut ca decocție în vin pentru arsuri, degerături, abcese, lăcrimare continuă.

PLĂMÎNĂRICA

(Vezi Mierea ursului)

PLĂTICA

(Vezi Glădicea)

PLESNITOAREA — Ecballium elaterium (L.) Rich.

(Fam. Cucurbitaceae)

Înrudită cu mutătoarea și castravetele, plesnitoarea este o plantă vivace, avînd tulpina culcată, păroasă, cu frunze mari, triangulare și ondulate. Face în tot timpul verii flori gălbui-roșcate, cu vinișoare verzi,

dînd naștere la fructe verzui, în formă de ghindă, care la maturitate se desfac printr-un fel de explozie, aruncînd înainte semințele și înapoi învelișul. Planta era cunoscută încă din antichitate ca purgativă. Ea are o toxicitate pronunțată, dînd dureri violente abdominale și de cap, paralizii vaso-motoare, convulsii etc. De aceea, se va utiliza numai cu prescripție medicală; de asemenea, planta se va manipula cu mîinile protejate. Intoxicațiile se tratează cu stimulente, emoliente, opiacee etc.

Întreaga plantă, dar mai ales rădăcina și sucul fructului, se remarcă prin însușiri purgative și diuretice puternice. Se recomandă în constipații prin atonia intestinelor, în obezitate, ameţeli ale arterioscleroticilor, în suprasolicitarea inimii din hidropizii, dar mai ales în nefrita albuminurică. S-a mai preconizat în edem pulmonar, intoxicații cu narcotice, leucoree, amenoree, paralizie, viermi intestinali, scrofuloză, dermatoze.

În scopurile arătate, se folosește decocția preparată din cel mult 15 g rădăcină la 1,5 litri apă, fierbîndu-se pînă scade la jumătate, doză pentru o zi. Sucul de fructe se ia sub formă de tinctură, diluție, extract *(elaterium)*. Sucul conține elaterină, căreia i se datorește efectul purgativ. Extractul *elaterium* se prepară farmaceutic, prin evaporare. Dozele de elaterium sînt de 3—6 mg, fără a se depăși 16 mg pe zi. El se poate administra sub formă de pilule preparate cu 5 mg elaterium, 10 mg extract de măselariță și pulbere de nalbă mare, pentru o pilulă.

Extern, se pun cataplasme calde cu rădăcină fiartă în nevralgia facială provocată de frig. Cu pomadă de rădăcină fiartă și zdrobită 15 g la 30 g untură, se badijonează leziunile de scabie.

Tinctura homeopatică, preparată din fructe incomplet maturate, se preconizează în atonii intestinale, diaree, ascită, colici, holeră.

PLISCUL CUCOAREI
— Erodium moschatum L'Heritier
(Fam. Geraniaceae)

Este o plantă anuală sau bienală, înaltă de 0,10—0,50 m, care crește prin locuri nisipoase, pe marginile drumurilor, pe pajiști etc., avînd frunze formate din 7—11 foliole opuse, dințate și flori mici, roze-liliachii. Planta emană miros muscat și are acțiune diuretică, sudorifică și vulnerară, cu însușiri similare năprazncului, dar mai slabe.

O specie înrudită este *Erodium cicutarium (L.) L'Heritier*, care nu are miros muscat și face flori roze sau roșii, neuniforme. Înflorește primăvara fără tulpini, iar vara pe tulpini. Planta conține tanin și are rol hemostatic în hemoragiile uterine, comparabil cu cel al secarei cornute și al plantei Hydrastis canadensis.

PLOPUL NEGRU — Populus nigra L.
(Fam. Salicaceae)

Arbore cunoscut, care crește pînă la altitudinea de 1 800 m, avînd coroana extinsă și crengile răsfirate, cu frunze triunghiular-ovate, retezate la bază, lucioase pe amîndouă fețele. Are florile sub formă de mîțișori, roșcați cele mascule și verzi cele femele. Se întîlnește prin lunci și zăvoaie, pe lîngă păduri, dar este și cultivat prin parcuri, de-a lun-

gul drumurilor, ajungînd pînă la circa 35 m înălțime. Este polenifer și totodată, prin mugurii și frunzele tinere, sursă de propolis, datorită unui suc balsamic, amar, rezinos.

Drogul medicinal constă din muguri și cojile ramurilor tinere, de 2—3 ani. El conține un glucozid, ceară, ulei esențial, flavone, tanin, populină, salicină, fenoli. Din lemnul de plop se obține un valoros cărbune vegetal cu acțiune absorbantă asupra gazelor rezultate din fermentațiile intestinale și asupra toxinelor microbiene din intestinul gros. Scoarța ramurilor este astringentă, antifebrilă, tonică și antiscorbutică.

Mugurii de plop (proaspeți sau uscați), recoltați în martie—aprilie, cînd sînt în floare, au acțiune diuretică, tonică, balsamică, digestivă, antifebrilă, antireumatismală, sudorifică, astringentă, expectorantă, cicatrizantă, antiseptică și calmantă. Ei fac să crească volumul de urină în bolile aparatului urinar, ajută eliminarea acidului uric, calmează durerile în reumatismul articular și muscular, în gută, sciatică, nevralgii și în crampele mușchilor la sportivi, combat inflamațiile catarale respiratorii și febrele intermitente, avînd de asemenea acțiune în hemoroizi, în bolile gastro-intestinale, febrele eruptive, tuberculoză.

Extern, mugurii de plop au efect contra arsurilor, hemoroizilor, fisurilor anale, crăpăturilor pielii (la buze, sfîrcurile mamare, mîini).

Intern, se folosesc infuzia, macerația, tinctura de muguri, decocția de scoarță, cașetele de cărbune din lemn.

Infuzia se prepară cu 15—30 g muguri la un litru de apă sau vin îndulcit, lăsîndu-se să înfuzeze o jumătate de oră. Se iau 3 pahare a 100 ml pe zi.

Macerația se obține din 100 g muguri zdrobiți și un litru de vin alb, la care se adaugă 50 g coajă de lămîie sau de portocală. Se lasă la macerat 10 zile, se strecoară și se iau 3 pahare pe zi, înaintea meselor, recomandîndu-se mai ales în tuberculoză.

Decocția obținută din 20—40 g coajă de ramuri la un litru de apă fiartă o jumătate de oră, se administrează de asemenea în cantitate de 3 pahare pe zi.

Tinctura (o parte muguri zdrobiți și patru părți alcool), în doză de 2—4 g, se ia în ceaiuri, contra bolilor respiratorii cu expectorație abundentă, în afecțiunile vezicii urinare, în hemoragii uterine.

Extern, se folosesc macerația, tinctura, uleiul, pomada, unguentul și cărbunele.

În fricțiuni, tinctura se recomandă contra durerilor nevralgice și reumatismale, în contuzii, scrîntituri și luxații. Pomada (o parte muguri zdrobiți și 2 părți untură) se indică în arsuri, crăpături ale mîinilor, buzelor, sînilor, fisuri anale, degerături, hemoroizi dureroși, umflături gutoase și reumatismale, inflamații locale superficiale. Unguentul populeum se prepară farmaceutic din 8 g muguri, 5 g amestec de frunză de mătrăgună, mac alb, zîrnă, măselariță și 40 g untură. Altă formulă: se fierb 2 ore 100 g muguri în 300 g apă, se adaugă 150 g ulei comestibil și 50 g ceară de albine, fierbîndu-se la foc potolit pînă se evaporă apa și se strecoară cald printr-o pînză.

Cărbunele de plop se ia în cantitate de 2—20 g pe zi în cașete a 0,5 g, tablete, granule cu gluten, ca absorbant și antiputrid în meteorism, tulburări de fermentație gastrointestinale, miros urît al scaunelor și al gurii.

Pentru macerație se iau 100 g muguri zdrobiți care se țin 1—2 luni în alcool de 70°. Cu acest produs se fricționează regiunile dureroase, ar-

ticulare sau musculare (nevralgii, miozite). Uleiul se obține fierbînd timp de o oră la baia marie 200 g muguri sfărîmați în 0,5 litri ulei de floarea soarelui. Se ung regiunile dureroase sau regiunile cu crăpături. Pomada se prepară fierbînd 1/2—2 ore 200 g muguri de plop zdrobiți în 0,500 kg untură proaspătă nesărată. Pulberea de cărbune simplă sau iodată 5% se aplică pe plăgi, mai ales cele supurate, fetide. Suspensiile cu apă se recomandă ca irigații în leucoree, iar în cancerul uterin (foarte urît mirositor) se introduc săculeți cu cărbune pulbere în uter.

Uleiul și pomada cu muguri de plop se folosesc și în medicina veterinară, mai ales în crăpăturile ugerului la vaci și scroafe. De asemenea se utilizează cărbunele, atît intern, cît și extern.

Praful de cărbune se recomandă, în scop antiseptic, pentru buna întreținere a dinților, prin frecarea lor cu periuța, folosind preparatul ca praf de dinți.

Înrudit cu plopul negru este *plopul alb — populus alba L.*, ale cărui frunze sînt alburii, el avînd o înfățișare masivă, cu multe ramuri. Frunzele și coaja ramurilor, bogate în populină și salicilină, au rol antifebril. Scoarța proaspătă se aplică în sciatică. Mugurii au aceleași însușiri ca și cei de populus nigra. Ei conțin o substanță amară care poate da, cu acidul cromic, aldehidă salicilică.

Plopul tremurător, plopul de munte — Populus tremula L., are frunze tremurătoare din cauza pețiolului subțire și turtit vertical. Crește în păduri umede, pînă la 2 000 m altitudine, atingînd înălțimi mai mici decît ceilalți plopi. Scoarța ramurilor este antifebrilă și antiscorbutică. Ea conține de asemenea, ca și frunzele, populină și salicină, precum și malați de potasiu și calciu.

Extern, are rol antiseptic.

● POCHIVNICUL, PIPERUL LUPULUI, PIPĂRAȘUL — Asarum europaeum L.

(Fam. Aristolochiaceae)

Plantă mică, de 0,10—0,15 m, vivace, care crește pe stînci, ruine, în locuri calcaroase, umede și păduri de foioase, în regiunile de cîmpie, deal și submontane, pînă la 1 700 m. Are un rizom tîrîtor și frunze în formă de rinichi sau ureche de om, mereu verzi, lucitoare, cu pețiol lung. Înflorește din martie pînă în mai, dînd flori brune-purpurii, fără corolă. Rizomul subțire, deformat, are miros puternic pipărat, camforat, gust neplăcut și efect strănutător, ca și întreaga plantă.

În scop medicinal se folosesc frunzele recoltate vara și rizomii proaspeți sau recoltați de cel mult 6 luni, avînd rol vomitiv și purgativ, iar în doze mai mici expectorant și diuretic. Planta se poate folosi în catarele respiratorii, astm și tusea convulsivă. Sub formă de pulbere de frunze, pochivnicul are efect strănutător, cu acțiune în durerile de cap. Rizomii conțin tanin, materii rezinoase, gume, amidon, citrați, o esență specială, care este un amestec de asarină amară, pinen și asaronă, substanță toxică.

Pochivnicul se va întrebuința în stare proaspătă sau sub formă de pulbere de rizom uscat, 1 g la o ceașcă de apă caldă, sau ca infuzie din

3—4 frunze la o ceașcă de apă fierbinte, cu efect expectorant în bronșite, astm etc.

În scop vomitiv și purgativ, se iau 1—3 g praf de rizom sau 6—10 frunze la o ceașcă de apă fierbinte. În cantități mai mari, planta este toxică. În prezent, pochivnicul e folosit mai mult diaforetic, expectorant și diuretic în hidropizie, bronșite cronice, astm, tuse convulsivă, gălbenare, tulburări hepatice, splenice și mezenterice, gută, sciatică, febre intermitente, în doză de 6—15 frunze proaspete infuzate 8—10 ore, în 180 g apă, din care se ia o lingură la 3 ore; sau 4—16 g rădăcină la 0,5 litri vin alb, idem o lingură la 3 ore. În doze repetate de 0,10—0,20 g, rădăcina este antidiareică.

Extern, pulberea aspirată pe nări este strănutătoare, cu efect în dureri de cap.

În medicina veterinară, pulberea, amestecată cu tărîțe muiate, în doză de 15—30 g, are rol purgativ, antihelmintic și contra farcinului la cai.

Pochivnicul, în afară de rolul său medicinal, mai este folosit la vopsitul lînii, căreia îi dă o frumoasă nuanță de verde.

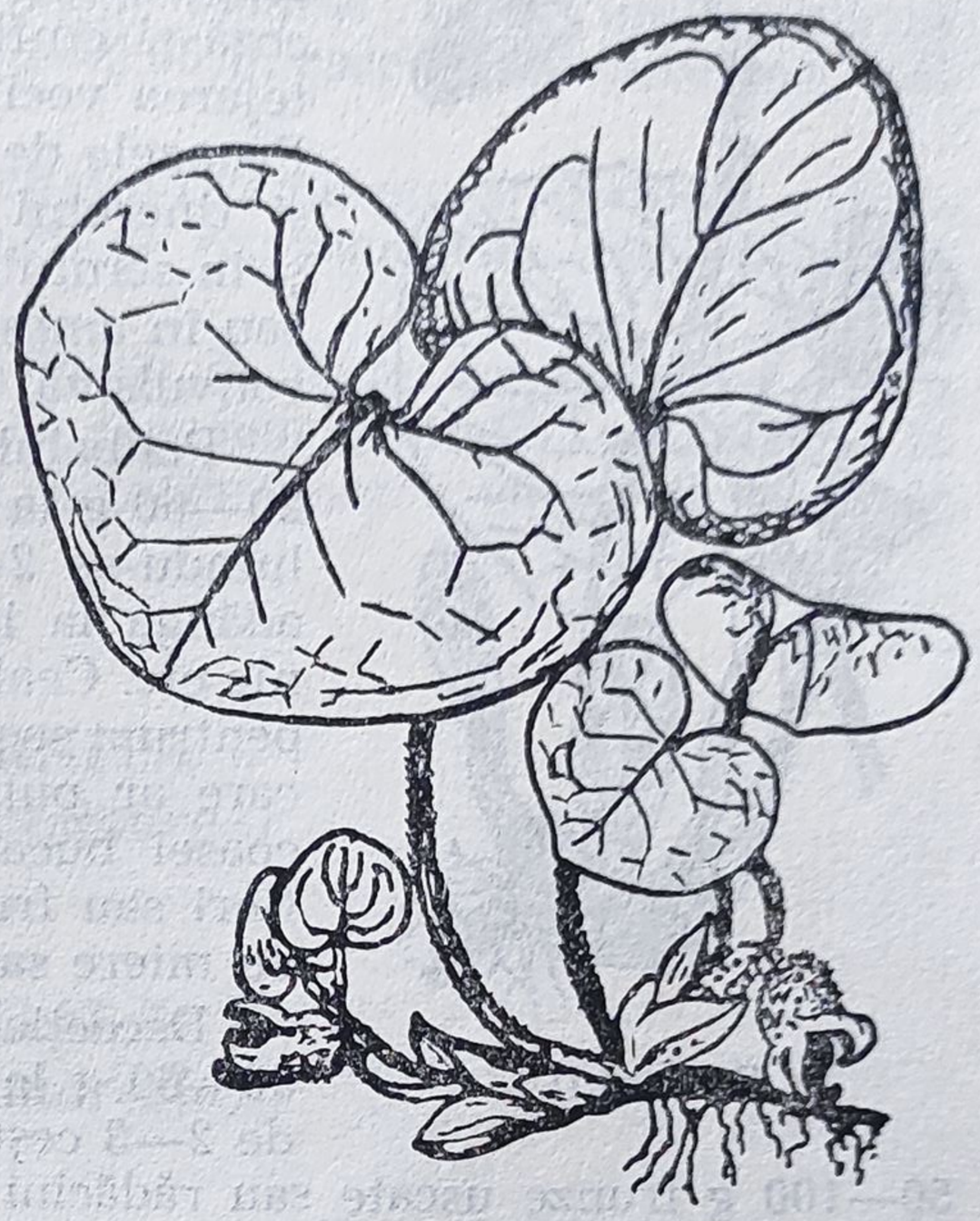

Pochivnicul

PODBALUL — Tussilago farfara L.

(Fam. Compositae)

Plantă perenă, ierbacee, meliferă, înaltă de 0,08—0,30 m, cu un rizom subteran cărnos, lung, ramificat și fără noduri, din care se dezvoltă tulpini păros-lînoase. În vîrful acestora, apar primăvara în martie—aprilie, înaintea frunzelor, flori galbene, capitule, cu diametrul de circa 25 mm, asemănătoare cu cele de păpădie. Ca și la păpădie, semințele sînt achene pufoase. Frunzele tulpinale sînt mici și roșietice, iar cele bazale mari, late de 20—30 cm, în formă de inimă, dințate, alb-păroase pe fața inferioară. Ele cresc după înflorirea plantei. Aceasta se întîlnește pe surpituri, prin pîraie, zăvoaie, pe lîngă rîuri, în semănături, locuri umede, lutoase, de la cîmpie pînă în zona muntoasă (2 400 m).

În scop medicinal, se recoltează florile îndată după apariție, frunzele în mai-iulie, numai dacă sînt crescute la soare și neatacate de paraziți, și rădăcinile primăvara, devreme, sau toamna tîrziu. Întrebuințarea terapeutică a podbalului este cunoscută din antichitate.

Planta conține un mucilag, inulină, tanin, un principiu amar, pigmenți, ulei esențial, acizi (malic, fosforic, galic), săruri de sodiu, potasiu, calciu, magneziu, fier, sulf etc.

Florile și frunzele de podbal sînt depurative, pectorale, emoliente, calmante ale tusei, expectorante, rezolutive, sudorifice. Ele se folosesc în guturai, răgușeală, bronșite, laringite acute, traheite, gripă, răceli, astm bronhic, tuse, nu în faza incipientă, congestivă, ci după ce încep secreţiile căilor respiratorii (tuse groasă). Au acţiune deosebită în afecţiunile cronice ale aparatului respirator (laringite, traheo-bronșite), în silicoză și emfizemul pulmonar, ca și pentru protejarea vocii la oratori, cîntăreți, profesori etc. Frunzele de podbal au și rol antirahitic la copii și tineretul animal (mînji, viței etc.), precum și în scrofuloză. Fumul de frunze uscate, singur sau în amestec, combate astmul, tusea uscată și convulsivă.

Podbalul

Podbalul se utilizează ca infuzie de flori 20—60 g la litru (se lasă la infuzat 10 minute), luîndu-se 2—4 cești de ceai pe zi. Se poate adăuga la infuzie isop, salvie, pătlagină, silnic etc. Ceaiul se strecoară printr-o pînză deasă, pentru a se reține resturile perișorilor din egrete care ar putea da iritații ale faringelui și mucoasei bucale, gastrice etc. Sucul proaspăt de flori sau frunze se ia în cantitate de 30—60 g, cu miere sau lapte dulce.

Decocţia de frunze uscate sau rădăcini, 50—60 g la litru, se administrează în cantitate de 2—3 cești de ceai pe zi, între mese. Decocția 50—100 g frunze uscate sau rădăcini la litru, se folosește extern pentru loțiuni, fomentații, comprese, în entorse, la plăgi, pe abcese, riduri etc. Cataplasme cu planta proaspătă zdrobită se aplică în scop rezolutiv pe abcese și răni, iar compresele cu suc în entorse. Cu decocţia de frunze uscate, 100 g la litru, fierte 10 minute, se fac băi de picioare, în caz de asudare rău mirositoare.

Frunzele de podbal pot fi folosite ca înlocuitor de tutun, fără nicotină, în vederea dezobișnuirii de fumat. Pentru aceasta, ele se stivuiesc pe paturi suprapuse, pentru a fermenta și se usucă în suluri. Se mai face pentru fumat un amestec de frunze uscate de podbal, vinariță și castan sălbatic, sau de podbal și creţișor, adăugîndu-se și puțină izmă, în ambele cazuri.

Infuzia de frunze 100 g la litru se folosește de asemenea în boli bronho-pulmonare la cabaline.

Înrudit cu podbalul este *Captalanul — Petasites officinalis Moench.*, care este descris separat.

PODOFILUL — Podophylum peltatum L.

(Fam. Berberidaceae)

Specie perenă cu rizom orizontal și ramificat, din care pleacă o tulpină floriferă bifurcată superior. Fiecare tijă se termină cu cîte o frunză palmat lobată, la baza căreia apare în luna mai cîte o floare albă. Planta

crește prin pădurile umede și umbroase din vestul Americii de Nord (S.U.A. și Canada).

În terapie, au importanță rizomii care conțin saponină, berberină și podofilină, o rezină care la rîndul ei conține trei glicozizi cu însușiri anticanceroase: podofilotoxina a și B, peltatina, precum și alte substanțe (cvercetol, amidon).

Rezina trebuie să conțină 40% podofilotoxină. Ea se întrebuințează ca purgativ și colagog în doză de 0,01—0,05 g, asociată cu beladonă, căci singură produce colici.

Principiile arătate mai sus se extrag din rizomii proaspeți. Ei au acțiune citostatică, similară colhicinei, așa încît se recomandă în unele neoplazii canceroase.

Extern, podofilina se folosește în bolile de piele, dar mai ales contra condiloamelor acuminate (vegetații pe organele genitale), care dispar la cîteva zile după tratamentul extern, prin tamponare cu soluție 25% de podofilină în ulei de parafină.

POJARNIȚA

(Vezi Sunătoarea)

POLIGALA

(Vezi Amăreala)

● POPÎLNICUL IEPURESC, TREI RĂI, CRUCEA VOINICULUI — Hepatica nobilis Mill.

(Fam. Ranunculaceae)

Plantă perenă, ierbacee, scundă (0,08—0,20 m) și păroasă, cu rizom orizontal și multe rădăcini, cu frunze persistente, lung pețiolate, trilobate, prezentînd dungi violete pe fața inferioară, care este mai puțin verde. Tulpina floral, roșie sau brună, are la vîrf o floare albastră liliachie, albă sau roză, cu 6—10 foliole în loc de petale, cu diametrul de 2,5 cm. Florile apar în martie—aprilie. Popîlnicul crește prin păduri de foioase, tufișuri, locuri umede și umbroase, între 400—2 200 m altitudine.

Terapeutic se folosește partea aeriană, uscată, fără flori, a plantei, dar mai ales frunzele. Acestea conțin enzime, un glucozid, saponină și se bucură de proprietăți hepatice, expectorante, astringente, cicatrizante, diuretice.

Intern, infuzia 25—30 g frunze uscate la litru, cîte 2—4 cești pe zi, se recomandă în insuficiența hepatică, litiază biliară și în catarurile cronice ale căilor respiratorii (laringite, traheite, bronșite). Nu se vor depăși dozele. Nu se vor folosi frunzele, rădăcinile și florile proaspete, fiind toxice.

Extern, se aplică pe răni, în scop cicatrizant, frunze fierte în vin.

Popîlnicul iepuresc se aseamănă cu *crucea voinicului — Hepatica transilvanica Fuss.*, lipsită de însușiri medicinale. Aceasta are flori albastre, mai mari, cu diametrul de 4 cm; lobii frunzelor sînt din nou divizați în 3—5 lobi mai mici, iar foliolele florale sînt dințate.

POROINICUL — Orchis maculata L.
sin. Orchis mascula L.
(Fam. Orchidaceae)

Plantă ierbacee, perenă, care crește obișnuit, prin păduri și pe pajiști umede, pînă la 2 000 m altitudine, avînd doi tuberculi: unul gol, care dă planta din anul respectiv, altul rămas pentru planta anului viitor. Tulpina este înaltă de 0,15—0,65 m, cu frunze lanceolate în partea ei inferioară și mai late către vîrf, nervurate paralel, pătate în brun. Florile în spic, roșii, purpurii sau roze, apar în iunie—iulie, cu aspect și miros plăcut, gustul însă este amar; se recomandă a fi protejat, căci crește încet și este o plantă plăpîndă.

Terapeutic, se folosesc tuberculii, recoltați după înflorire, opăriți, cojiți și uscați la soare sau la cuptor. Tuberculii conțin amidon, cumarină, mucilag, protide, lipide, săruri minerale și au acțiune antidiareică, emolientă, răcoritoare.

Din tuberculi se prepară *salepul*, un praf feculent, mucilaginos, care în supe, jeleuri, șocolată, băuturi, lapte dulce, are rol întăritor în stări de oboseală, convalescență, istovire, fiind recomandat și în iritațiile intestinului (diaree, colită), ale aparatului respirator, sau ale căilor urinare, ca și în răceli, hemoptizii etc. Poroinicul este de asemenea afrodiziac în impotență.

Intern, se folosește infuzia sau decocția din 4—10 g salep la un litru de apă, care se bea în 25 ore, cîte o ceașcă de cafea din oră în oră.

Tot intern se recomandă jeleul, preparat din 15 g salep, 125 g zahăr și apă pînă la completarea a 500 g. Se îngroașă prin încălzire, se aromatizează cu coajă de lămîie și se consumă. Jeleul se mai obține din 50—100 g salep la litru; se recomandă mai ales în enterite acute și febră tifoidă. Se pot folosi, cu aceleași efecte și tuberculii de la alte specii de Orchis, spre exemplu: *Orchis morio L., (untul vacii).*

PORTOCALUL — Citrus aurantium L.
sin. C. sinensis Osbeck.
(Fam. Rutaceae)

Arbore mediteranean, originar din India și China, înalt pînă la 10—12 m, cu ramuri adesea spinoase și frunze alterne, persistente, lucitoare. Florile sînt albe, de obicei parfumate, grupate cîte 2—3. Florile de portocal amar au miros mai puternic. Fructele (portocalele) sînt globuloase și împărțite în loje. De la portocali se utilizează frunzele, florile și fructele (la acestea mai cu seamă coaja lor). Se preferă portocalul amar, mai bogat în principii active.

Frunzele de portocal amar posedă proprietăți sedative, tonice, stomahice, antispasmodice, ușor hipnotice, antifebrile, vermifuge și sudorifice. Ele calmează spasmele oamenilor nervoși, crampele gastrice de natură nervoasă, durerile de cap, palpitațiile, tusea chintoasă. Florile de asemenea sînt calmante; din ele se extrage un valoros ulei volatil, *uleiul de neroli*, folosit în industria parfumurilor. În farmacii, se utilizează apa din flori de portocal, care este puternic parfumată. Amestecate, frunzele și florile, în doze mici, sînt antispasmodice și somnifere, iar în doze mari, 20—40 g la litru, tonice și excitante. Ele se recomandă în nevroze astenice, stări de nervozitate, migrene și dureri de cap nervoase, atonii digestive, mistuiri grele, lipsa poftei de mîncare, gaze la stomac și intestine, insomnii, sughiț, tuse spasmodică, palpitații și dureri de inimă, ataxiile din febra tifoidă etc. Ca decocție, pînă la 120 frunze la 0,600 litri apă, sau pulbere 2—4 g, de 3 ori pe zi, se preconizează în isterie, ticuri dureroase, nevroze prin debilitate, boli nervoase convulsive etc. Infuzia de frunze administrată după untura de pește îi ia greața acesteia.

Apa din flori de portocale are rol calmant, ușor hipnotic și antispasmodic. Se dă în insomnia copiilor, isterie, colici nervoase, nevroză astenică, palpitații, stări nervoase etc.

Portocalele dulci, bogate în vitamine (A, complex B, E), glucide, acizi organici, acizi aminați, pectină, săruri minerale, heterozizi flavonici cu rol de vitamina P, protectoarea capilarelor, constituie un valoros aliment, mai ales pentru copii. Ele se consumă ca atare sau se folosesc sub formă de sirop și oranjadă, în bolile febrile. Cojile de portocale, cărora li s-a îndepărtat partea albă internă, constituie un important tonic amar. Ele conțin un ulei volatil, principii amare, glucozizi, mucilagii ș.a. Uleiul volatil se utilizează în parfumerie și cosmetică, iar cojile, în totalitatea lor, au rol sedativ și ușor hipnotic.

În medicină se folosesc mai mult cojile de portocale amare, fructe ale speciei *C. bigaradia Riss.*, de culoare roș-portocalie, cu coajă rugoasă, deși nici celelalte nu sînt lipsite de proprietăți similare, însă mai slabe. Cojile de portocale conțin o rezină amară, acizi, glucozizi (hisperidină, aurantiamarină etc.), mucilagii etc. Ele sînt stimulente stomacale, tonice, vermifuge, carminative, ușor antifebrile etc.

Intern, se administrează 2—3 cești de ceai pe zi, din care una la culcare, seara, din infuzia 10—20 g frunze sau flori la un litru, infuzată 10 minute sau, în cazuri mai grave nervoase, din decocția concentrată 100—150 g frunze la litru.

Siropul din coajă de portocale amare este tonic și stomahic. Pentru prepararea lui se mărunțesc 100 g coji uscate și se macerează 12 ore în alcool de 60°. După strecurare, se adaugă un sirop preparat cu 350 g zahăr la un litru de apă. Se ia cîte un pahar înainte de mese.

Cojile de portocale mai pot servi la prepararea unui vin tonic și aperitiv, macerîndu-se 100 g coji într-un litru de vin alb și luîndu-se cîte un pahar înainte de mese. Dulceața din coji de portocale are de asemenea efect tonic și stomahic. Coaja de la o portocală amară, fiartă în două ape, luîndu-se cea de a doua îndulcită, este laxativă.

Ca antifebril, în febrele intermitente, coaja se asociază cu scoarța de salcie. Mestecată în gură, ea înlătură mirosul urît al respirației bucale. Totodată, ia greața în cazul administrării de untură de pește.

Un tonic foarte bun pentru stomac, folosit în balonări, lipsa poftei de mîncare, digestii încetinite, este preparatul *ratafia*, care se obține mace-

rînd timp de 8 zile cîte 135 g coajă de portocale și de lămîi și îndulcindu-se cu 0,500 kg zahăr sau miere. Cu același efect se folosește tinctura preparată din 100 g coji de portocale în 0,500 kg alcool, care se ia îndulcită, cîte o linguriță înainte și după mese. Nu se va face abuz de aceste produse, căci, *în cantități mari, sînt toxice nervoase* (provoacă vărsături, dureri de cap etc.).

Sucul de portocale (oranjada) este o băutură recomandată în caz de gripă, gingivite, carii dentare, iritații digestive și urinare, dizenterie, peritonite, nefrite, pentru creștere la copii, ca tonic la convalescenți și bătrîni, la femeile însărcinate; el regenerează celulele și menține supleţea vaselor sanguine.

Extern, se folosesc florile și frunzele sub formă de infuzie în scop calmant pentru piele. În caz de dureri la călcîie, ce se resimt de cei care zac timp îndelungat la pat, se acopăr călcîile cu coajă proaspătă de portocală, îmbucîndu-se călcîiul dureros cu o jumătate de portocală, golită de miez.

Specia *C. decumana L.* face fructe mari, galbene, cu miezul amărui, denumite grepfruturi. Are aceleași însușiri ca și celelalte specii de portocali. În plus, fructele au rol pozitiv în bolile de ficat și vezica biliară, în scăderea tensiunii sîngelui, în gută, boli de gît și paradentoză, folosindu-se în consum.

Din fructul speciei *C. bergamia Risso (Italia de sud)*, necomestibil, dar foarte parfumat, se extrage *uleiul de bergamot*, utilizat în industria de parfumuri și cosmetice.

● PORUMBARUL — Prunus spinosa L.
(Fam. Rosaceae)

Întîlnit frecvent pe terenurile aride, prin stufișuri, garduri, vii, pe coaste, pînă la 1600 m, porumbarul este un arbust foarte rămuros, înalt de 1—3 m, avînd ramurile prevăzute cu spini și frunze ovale, dințate, uneori păroase. Florile, dispuse în buchete, apar înaintea frunzelor, în aprilie—mai și sînt melifere. Fructele, drupe, denumite porumbe, au aspect de mici prune globuloase, negre-albăstrii cînd se coc, cu pulpa verzuie, astringentă. Porumbele rămîn pe ramuri și iarna, constituind hrana multor păsări sălbatice.

În medicină se utilizează toate părțile plantei, dar mai ales florile și fructele, acestea din urmă culese înainte de maturitate și uscate la 60°. Florile sînt diuretice și laxative, frunzele depurative, coaja (mai ales cea de rădăcină) este astringentă și ușor antifebrilă, iar fructele astringente. Fructele se folosesc în scop antidiareic și tonic stomacal, ca decocție 50 g fructe crude sau uscate la un litru de apă, lăsate să fiarbă cîteva minute. Cantitatea se bea în timp de o zi. Fructele conțin tanin, pectine, acid malic, un heterozid cianogenetic (în sîmburi), fosfor, calciu, magneziu, vitamina C etc. Ele mai dau rezultate ca marmeladă în nefrite și cistite, în cura de primăvară.

Coaja de ramuri, dar mai ales de rădăcini, este foarte bogată în tanin, recomandîndu-se în diaree, dizenterie etc.

În scop astringent și antifebril, se administrează o jumătate de litru pe zi din decocția 30—60 g coajă la litru (se fierbe un sfert de oră). Tot astringent se recomandă vinul roșu în care s-a infuzat 1—2 mîini de fructe sau butoni florali.

Infuzia de flori 5—10 g la o ceaşcă, luată de 3 ori pe zi, are efect calmant, laxativ, diuretic şi depurativ.

Un amestec depurativ se prepară din porumbe, mac roşu, nalbă de grădină şi de cîmp, rădăcină de ghinţură, de lemn dulce şi pir.

Ceaiul de flori şi fructe se foloseşte în tusea convulsivă (cîte o linguriţă de flori şi de fructe la o ceaşcă de ceai, luîndu-se 2—3 cesti pe zi). Cu suc sau decocţie de fructe se fac spălături bucale, în stomatite şi gingivite.

Frunzele servesc şi la prepararea unui ceai alimentar.

Dozele de frunze, flori, coajă, nu vor fi depăşite.

Tinctura homeopatică din flori se utilizează în dureri de cap, colici gazoase, hipertrofia inimii, disurie, leucoree, dismenoree, dureri ale căilor urinare.

Din porumbele culese iarna, după ce au degerat, se fabrică o ţuică foarte apreciată pentru parfumul ei. Un lichior se prepară lăsînd să infuzeze şi macereze cîteva zile, fructe bine maturate, în ţuică, îndulcindu-se cu zahăr şi aromatizîndu-se cu scorţişoară.

Fructele de porumbar constituie o bună hrană pentru păsările de colivie.

PORUMBUL — Zea mays L.

(Fam. Gramineae)

Plantă anuală, cultivată în scop alimentar sau furajer, porumbul este o cereală originară din America Centrală (Mexic). Folosit ca masă verde, nutreţ însilozat, furaj tocat sau sub formă de uruială, porumbul constituie pentru animale un nutreţ de primul ordin. Este, în acelaşi timp, plantă meliferă. Pentru om, mălaiul de porumb este foarte hrănitor şi uşor digerabil, recomandîndu-se sub diferite forme pentru convalescenţi, diabetici, gutoşi.

În medicină, au întrebuinţare mălaiul, uleiul de germeni, ciocălăii şi stilurile sau stigmatele, care poartă numele de *mătase de porumb*. Aceasta conţine acid salicilic, săruri de potasiu, calciu, siliciu şi vitaminele B_6, C, E, K_3, ulei volatil, fitosteroli, alantoină, ceară, saponine, flavonozide şi are însuşiri calmante, analgezice, antiinflamatoare, antihemoragice, diuretice.

Fumigaţiile cu mălai pus pe plită şi inhalaţiile cu decocţie de mălai sînt bune în afecţiunile acute ale căilor respiratorii (guturai, gripă, laringotraheite, bronşite), ca şi administrarea decocţiei calde (zeamă de mămăligă) cu lapte dulce, miere şi ulei în laringite, bronşite etc. Inhalaţiile se pot face şi ţinînd capul deasupra unei mămăligi fierbinţi.

Mămăliga caldă, aplicată sub formă de cataplasme, poate grăbi maturarea şi resorbţia inflamaţiilor externe (abcese, tumefacţii traumatice etc.).

Pentru catifelarea tenurilor şi contra ridurilor, se recomandă mască de fiertură de mălai, aplicată călduţă.

Mătasea de porumb, ca diuretică de primul ordin şi calmantă, se recomandă în litiază urinară, albuminurie, edeme (mai ales la gambe şi glezne), în inflamaţiile acute şi cronice ale rinichilor, bazinetului renal şi vezicii urinare, potolind durerile ocazionate de aceste afecţiuni, ca şi de metrite. Ea mai are acţiune hipotensivă, colagogă, coleretică şi favorizantă

a coagulării sîngelui. Se mai prescrie în boli febrile, gută, reumatism, boli de inimă și în toate cazurile cînd este nevoie a se mări excreția urinară.

În tratamentul cu mătase de porumb se folosește după voie, în 24 ore, între mese, o decocție preparată din 20—30 g mătase uscată la un litru de apă, fierbîndu-se 5—30 minute. Ea mărește de 3—5 ori cantitatea de urină în 24 ore, fără a fi însoțită de inconveniente și nici urmată de obișnuință. Acțiunea mătasei de porumb se datorește conținutului său în săruri de potasiu.

Mătasea de porumb poate fi asociată cu alte plante diuretice (coada calului, cozi de cireșe etc.). Intră în compoziția ceaiurilor hepatic și diuretic.

Foile de porumb, date în hrana vacilor, îmbunătățesc calitatea untului; mămăliga caldă favorizează ouatul la găini.

Uleiul de germeni de porumb, folosit alimentar, determină scăderea colesterolului din sînge, previne astfel ateroscleroza, avînd chiar și rol curativ. El ajută de asemenea în alergii, migrene, astm, eczeme uscate sau solzoase, luat intern cîte 2 linguri pe zi, una la micul dejun și alta la masa de seară, timp de 1—2 luni. Uleiul de porumb dă rezultate și în buna întreținere a părului, atît luat intern, cît și în fricțiuni pe cap.

Ciocălăii, mai ales cei de culoare roșie, se bucură atît de proprietățile mătasei de porumb, cît și ale uleiului de germeni, avînd acțiune diuretică, colagogă, coleretică, anticolesterolemiantă. Se recomandă ca decocție (30 minute) din 4 ciocălăi sfărîmați la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, avînd un rol important în dischinezia biliară și în eliminarea calculilor biliari sau urinari. Tratamentul se face în mai multe cure de 3—4 zile, separate prin perioade de repaus similare.

Extern, leșia de cenușă din ciocălăi este utilă, prin spălături, în scabie, la om și animale. În scopul obținerii de leșie, se fierbe cenușa cu apă în proporție de 1/10.

Tăciunele de porumb — Ustilago maydis, este o ciupercă ce crește pe toate organele plantei și ai cărei spori, sub formă de extract fluid intern, au rol antihemoragic, similar secarei cornute, și de adjuvant al nașterilor, precum și în spermatoree sau congestie ovariană.

În afară de faptul că porumbul este un nutreț valoros în creșterea animalelor, se mai folosește cirul de mălai, făcut din 0,5—1 kg mălai cu 1—2 litri apă caldă și fermentat 24 ore, pentru a spori producția de lapte la vaci, dîndu-se cantitatea de mai sus zilnic pe cap de vacă, afară de furajele obișnuite. Cirul arătat poate fi folosit și pentru viței, în vederea înțărcării lor.

PRAZUL — Allium porrum L.

(Fam. Liliaceae)

Este o legumă cultivată pe scară întinsă în țară la noi și cunoscută din cele mai vechi timpuri, bogată în săruri minerale, sulf și mucilag. Prazul s-a dovedit un bun diuretic, antiseptic, rezolutiv, anticonstipant, pectoral, antisterilic. Fiertura de praz sau decocția din semințe de praz în vin alb se recomandă în retenția urinară, gravelă urică și piatră la rinichi, hidropizie, albuminurie, în inflamațiile acute și cronice ale căilor respiratorii,

tuse, constipații cronice, dispepsii, pletoră, gută, arterioscleroză, obezitate, edeme, artrită, astm. Prazul în consum se indică în constipație cronică, sterilitate, convalescență.

Siropul de praz are efect salutar în răgușeală, tuse, faringite, traheite, bronșite.

Macerația de radicele (mustăți) în vin alb, timp de 8 zile, a 30 g la litru, cîte un pahar mic pe zi, se preconizează a se lua în uremie.

Cataplasmele cu praz fiert sînt calmante în bolile de gît și grăbesc maturarea abceselor, furunculelor (buboaielor), panarițiilor (sugiurilor), ulcerelor supurative, umflăturilor gutoase articulare. În loc de cataplasme se pot pune la abcese, buboaie, panariții, comprese cu miez de pîine muiat în suc proaspăt de praz.

Cataplasmele calde, aplicate pe partea inferioară a pîntecelui, ușurează urinarea. Tot cataplasme se pun pe răni, în scop cicatrizant.

Loțiunile cu suc de praz calmează durerile înțepăturilor de insecte, înlătură petele roșii sau coșii de pe față. Aplicat în nări, sucul oprește hemoragiile nazale.

Intern, se folosește ca diuretică și contra manifestărilor intoxicației alcoolice, fiertura obișnuită de praz, fiartă o oră, băută ca atare. Această fiertură favorizează menținerea în bune condițiuni a pielii. Amestecînd decocția de praz cu o cantitate egală de miere, se obține siropul de praz, care dă rezultate în bolile respiratorii. Fiertura se mai poate face din praz asociat cu morcovi, cartofi, napi de grădină (broajbe) și orz curățat, sau cu lăptuci, asmățui și măcriș, în care caz se obține o băutură cu efect răcoritor.

În arterioscleroză, se recomandă a se fierbe 2 ore în 2 litri apă, 4 fire de praz mărunțite, luîndu-se în două zile.

În scop diuretic se mai poate utiliza infuzia sau decocția preparată din 3 g sămînță de praz la un pahar de vin alb fierbinte.

Extern, la buboaie, panariții, cataplasmele de foi de praz fierte se aplică pe locul respectiv calde. În panariții, se mai recomandă praz tocat, fiert în untură, aplicat local. În bolile de gît se pun cataplasme cu foi de praz fierte în oțet și presărate cu piper pisat.

În supurații se folosesc cataplasme cu praz fiert în lapte dulce.

Cu decocție de praz, se fac clisme contra constipației. Decocția folosită ca apă de păr, sub formă de spălături, dă părului de culoare închisă un luciu plăcut.

PRISTOLNICUL — Abutilon Avicennae Gaertn.

(Fam. Malvaceae)

Mai este numit și nalba galbenă, pristolnicul se cultivă ca plantă medicinală, avînd flori mici, galbene ca pucioasa și care apar în tot timpul verii. Caliciul rămîne mai scurt ca fructul. Frunzele se aseamănă cu cele de tei, iar tulpinile ajung la 1—2 m înălțime. Originară din China și Tibet, unde era folosită ca plantă textilă, nalba galbenă a fost adusă în Balcani de către arabi în secolul X.

Pristolnicul posedă însușiri similare cu nalba mare, folosindu-se toate părțile plantei. Frunzele în special sînt emoliente și umectante, iar semințele diuretice și aperitive.

● PRUNUL — Prunus domestica L.
(Fam. Rosaceae)

Originar din Asia Mică, acest pom fructifer și melifer arhicunoscut este răspîndit în toată țara, cu numeroasele lui soiuri, care de care mai valoroase. Prunul are frunzele ovale, dințate și florile în buchete albe. În afară de valoarea lor alimentară ca și materie primă pentru fabricarea țuicii, prunele coapte (proaspete sau uscate) au o netă acțiune deconstipantă, stimulentă, tonică, depurativă, antifebrilă și diuretică. Ele pot intra în alimentația bolnavilor de reumatism, anemie, gută, arterioscleroză, maladia Bright, hemoroizi, hipocondrie și a oamenilor iritabili, bilioși, nervoși din cauza relei funcționări a tubului digestiv, ca și din cauza congestiei hepatice, în stări de oboseală sau febrile etc.

Într-adevăr, prunele normalizează pofta de mîncare, tranzitul intestinal, funcțiile ficatului, determină dezintoxicarea humorală și reîmprospătează, energetic, organismul. În compoziția lor intră 84% apă, circa 10% glucide, 1,5% acizi organici, săruri minerale, vitamina A, pigment.

Prunele uscate conțin 60% glucide, constituind un aliment foarte valoros, tonic, depurativ și un excelent laxativ.

Sîmburii de prune conțin amigdalină și emulsină, produși cianogetici toxici.

Intern, prunele se consumă ca atare, crude sau sub formă de compot, magiun, dulceață, jeleu, suc, dar mai ales uscate. Pentru acțiunea laxativă, acestea, după ce li s-au scos sîmburii, se țin în apă rece 12 ore, apoi se fierb în multă apă 2—3 ore, schimbîndu-li-se apa din oră în oră. Se iau 8—20 asemenea prune calde, înainte de mese, ele constituind un laxativ ideal. Tot în scop laxativ se consumă dimineața pe nemîncate prune proaspete sau compot de prune. Acțiunea laxativă a prunelor uscate poate fi întărită, ținînd în ultima apă de fiert o pungulițâ de pînză care conține 5—6 g de siminichie sau adăugîndu-se o linguriță de licviriția pulbere.

Din prune se obține țuica, produs alcoolic care în cantitate mică este un stimulent general și tonic digestiv. Cu ea se prepară vișinată, afinată, lichioruri etc. Antifebril, se iau 2 cești de ceai pe zi decocție de frunze uscate, 25 g la litru, fierte 5 minute și infuzate 10 minute.

Extern, prunele pot fi utilizate ca mască de frumusețe, pentru menținerea trăsăturilor feții. În acest scop se iau 5—6 prune roșii, bine maturate, li se zdrobește pulpa, se adaugă cîteva picături de ulei de migdale dulci, se aplică pe față pentru 20 minute, apoi se înlătură cu apă de trandafir.

Înrudit cu prunul, este arborașul *Prunus laurocerasus L.*, care crește în Balcani, Caucaz și nordul Iranului și care ajunge la 6 metri înălțime, specie mereu verde, ale cărui frunze groase, ovale-oblungi, ating 15 cm lungime și se folosesc extern sub formă de infuzie în vas închis, ca loțiuni în prurit, dureri canceroase, arsuri, plăgi rebele, nevralgii faciale, sciatică, inflamații ale pielii etc. Deoarece conține acid cianhidric, care este un toxic puternic, planta se va folosi cu prudență, mai ales la copii și animale, putînd da intoxicații foarte grave, urmate de moarte în 1—2 minute. În intoxicații, se fac injecții intramusculare cu albastru de metilen, se recurge la golirea stomacului și spălarea lui cu permanganat de potasiu 0,5%, respirație artificială, stimulente (eter, alcool etc.).

Borovina rece, rămasă la fabricarea țuicii, se poate folosi în hrana porcilor, oilor, bovinelor, începîndu-se cu cantități mici.

PTELEA — Ptelea trifoliata L.

(Fam. Rutaceae)

Denumită și *ulm cu trei foi*, ptelea este un arboraș înalt de 1,50—6 m, cultivat ornamental, avînd frunze cu 3—5 foliole crenelate, în dimensiuni de 10 cm lungime și 5 cm lățime. Florile galbene-verzui apar în iunie și sînt dispuse în corimb umbeliform; fructele au aripi.

Se folosesc medicinal frunzele, care sînt antihelmintice și detergente, scoarța cu rol tonic, aperitiv, stomahic, reconstituant și fructele care înlocuiesc hameiul.

Scoarța este preconizată în dispepsii, cahexii după febrele intermitente, boli diverse care necesită tonice, în convalescențe. Ea poate fi folosită și de cei cu stomacul iritat.

Se ia ca tinctură cîte 4—12 g sau extract fluid, 0,50—2 g pe zi.

Frunzele se indică extern, sub formă de cataplasme, în ulcerele de rea natură.

PUFULIȚA — Epilobium hirsutum L.

(Fam. Oenagraceae)

Plantă vivace, înaltă de 1—2 m, păroasă, cu frunze moi, dințate, opuse cîte 2, sesile, și flori purpurii cu cîte 4 petale, 4 sepale și 8 stamine, fructele fiind silicve, lungi, înguste, cu 4 unghiuri. Acestea conțin semințe cu o egretă mătăsoasă.

Crește pe terenuri argiloase și calcaroase, umede, pe marginile pîraielor, șanțurilor, elești și prin pădurici mlăștinoase.

Alte specii înrudite sînt: *Epilobium angustifolium L.*, cu frunze nedințate, neopuse, care seamănă cu cele de răchită, cu flori roșii-purpurii, în ciorchine, întîlnită pe terenuri nisipoase, umede, prin tăieturi de păduri; *Epilobium montanum L.*, are frunze ovale, scurte și late, pețiolate, crescînd pe terenuri silicioase, prin păduri, pe pîraie etc.

Toate speciile de Epilobium sînt plante emoliente, mucilaginoase, astringente și rezolutive. Rădăcinile, care conțin tanin, mucilag, un ulei, substanțe zaharoase și pectice etc., ca decocție 30 g la litru, se folosesc în gargarisme și spălături bucale contra aftelor. Mugurii tineri se consumă ca salată sau fierți, în felul sparanghelului.

PUHAIUL — Lycoperdon bovista

(Fam. Fungi)

Ciupercă de forma și mărimea unei pere, uneori ajungînd la diametrul de peste 10 cm, care se dezvoltă după ploi prin poieni. Are la început culoare albă, apoi brună și în cele din urmă neagră, cînd formează spori, cu aspect de praf negru. Acesta are rol antihemoragic, putînd fi folosit în rănile sîngerînde, ulcerele scrofuloase etc.

Intern, pulberea se dă în lapte dulce la viței cu diaree. Fumul de puhai este anestezic pentru albine și animale mici (pisici, cîini), fără însă a i se prelungi acțiunea peste 8—10 minute.

PURICARIȚA DIZENTERICĂ
— Pulicaria dysenterica (L.) Bernh.
(Fam. Compositae)

Este o plantă vivace, care crește masiv pe marginile apelor, gropilor, prin fînețe umede; are cîteva ramuri, fiecare purtînd mai multe capitule. Este păroasă, cenușie, cu frunze moi, ondulate, puțin dințate, pufoase pe fețele inferioare. La înflorire, frunzele inferioare se usucă și cad. Planta are gust amar, dezagreabil și miros de asemenea neplăcut. Crește pînă la altitudinea de 1 000 m.

Se folosește contra diareii și dizenteriei decocția de rădăcini și de vîrfuri înflorite, 30 g la litru, cîte 3—4 cești pe zi. S-a utilizat și ca insecticid contra puricilor.

Speciile înrudite: *puricariţa mirositoare — P. odorata* și *puricariţa comună — P. vulgaris Gaertn.*, cu însușiri, prima, ca și iarba mare, iar a doua cu însușiri insecticide, prin fumigații. Aceasta din urmă se mai folosește și contra negilor ca infuzie sau decocție 3—5 g %, la om și animale, sub formă de comprese, loțiuni, tamponare, mai multe zile la rînd.

PUTUROASA — Diplotaxis tenuifolia (L.) D.C.
(Fam. Cruciferae)

Este o plantă vivace, înaltă de 0,30—0,80 m, lemnoasă la bază, cu frunze verzi-albăstrii și flori galbene ca pucioasa. Crește pe terenuri calcaroase necultivate, pe marginile drumurilor, înflorind din iunie pînă în noiembrie. Conține o esență compusă din butilen, sulfură de alil etc., care dă miros neplăcut plantei. Are însușiri antiscorbutice, diuretice, depurative, stimulente, astringente etc., iar semințele sînt rubefiante, ca și cele de muștar.

Planta se folosește crudă (tijele și frunzele) în tuse, răceală, bronșite, hidropizii, boli de piele, tulburări de nutriție etc., sub formă de infuzie sau decocție 50 g la litru, cîte 3 cești pe zi, alcoolatură 10%, cîte 20 picături în infuzii aromatice (cu angelica, vetrice) sau pectorale.

● QUASSIA — Quassia amara L.
(Fam. Simarubaceae)

Arboraș exotic, înalt pînă la 2 m și gros de circa 10 cm în diametru, care crește în Guiana și de la care se folosesc mici bucățele de lemn din trunchi, ramuri și rădăcină. Lemnul și coaja conțin quassină, un principiu foarte amar. Drogul este un tonic amar care mărește cantitatea de salivă, secreție gastrică și bilă, excitînd pofta de mîncare și funcțiile digestive.

Intern, se utilizează extrasul apos, tinctura sau quassina cristalizată, precum și macerația în vin roșu ca aperitiv.

Pulberea se administrează în doză de 1—4 g la adult și 0,1—0,5 g la copii, cu un sfert de oră înainte de mese. Nu se va folosi în timpul menstruației sau sarcinii.

Fiind o plantă toxică, se va utiliza numai cu recomandare medicală, atît în medicina umană, cît și în cea veterinară (medicina canină, dîndu-se 0,5 g pe zi la cîinii de talie mijlocie).

Ca toxic, se folosește în prepararea hîrtiilor contra muștelor.

QUILLAIA — Quillaia saponaria L.

(Fam. Quillajaceae)

Arbore originar din Chile, a cărui scoarță conține saponine și se folosește sub formă de decocție în tratarea rănilor supurate. Din scoarță se prepară ape de gură. Sub numele de *Ciuin* sau *Lemn de Panama*, planta are întrebuințare în spălătorii.

RACOȚEAUA

(Vezi Răcovina)

RAPIȚA — Brassica napus L. var. oleifera D.C. Sin.

(Fam. Cruciferae)

Plantă spontană, meliferă, comună prin semănături, culturi, prin șanțuri, dar poate fi și cultivată ca plantă oleaginoasă și furajeră.

Are florile galbene, care apar din mai pînă în septembrie. Fructele sînt silicve cu semințe.

În medicină s-a întrebuințat și se întrebuințează încă uleiul de rapiță. În trecut uleiul a fost folosit ca rezolutiv și calmant în aplicațiuni externe, precum și în lavmente contra viermilor intestinali și a constipației persistente.

În vremea noastră, uleiul de rapiță se recomandă intern ca laxativ și pentru a preveni colica renală sau hepatică. El este util și în mușcăturile de viperă, luîndu-se un pahar mic de ulei pe cale bucală.

Semințele de rapiță sub formă de pulbere au rol sudorific și diuretic, iar în amestec cu mierea sînt calmante și emoliente în bronșite și tuse.

De asemenea, după ce s-au macerat în el diverse plante aromatice, uleiul este analgezic în fricțiuni și masaje.

Rafinat și purificat în ce privește mirosul, uleiul de rapiță este comestibil. El poate fi folosit pentru salate și pentru prăjit sau pentru maioneze.

Pulberea de semințe se ia *intern* în ceai de tei, în doză de 5 g la o ceașcă de ceai, cîte 2 cești pe zi, ca diuretic și sudorific. Aceeași doză se folosește cu miere în bronșite.

Extern, compresele cu ulei de rapiță grăbesc vindecarea rănilor ușoare.

Lavmentele cu ulei combat constipația și durerile datorite balonării cu gaze a intestinelor.

RATANHIA — Rădăcina plantei Krameria triandra R. et P.
(Fam. Leguminosae)

Krameria triandra este un arbust mic, pînă la 0,50 m înălțime, cu tulpini rămuroase și agățătoare, prevăzute cu frunze alterne lanceolate și flori roșii, în raceme terminale.

Fructele sînt capsule spinoase. Rădăcina, noduroasă, are ramificații lungi pînă la un metru. Planta crește în Peru, Bolivia și Brazilia.

Scoarța rădăcinilor este bogată în tanin, amidon, glucide; ea are însușiri astringente și hemostatice.

Intern, se folosesc rădăcinile întregi ca infuzie 20 g la litru, luîndu-se cîte o jumătate de pahar la intervale regulate.

Se recomandă de asemenea ca pulbere, tinctură, extract și sirop, în diarei cronice, hemoroizi, fisuri anale, hemoragii.

Pulberea constituie un excelent produs pentru îngrijirea dinților.

Extern, decocția 50 g rădăcini la litru, fiartă un sfert de oră, se utilizează ca antihemoragic și astringent, sub formă de irigații, lavmente, fomentații (oblojeli).

RAUVOLFIA VOMITORIA Afzel și R. Serpentina (L.) Benz.
(Fam. Apocinaceae)

Arbuști sau arbori tropicali care cresc în Asia sud-estică (India, Vietnam etc.) și Africa (Congo), ajungînd pînă la înălțimea de 1 metru (R. Serpentina) și de 10 m (R. Vomitoria). Au frunze întregi, lanceolat-ovate, în verticile, flori mic albe sau ușor roze și fructele drupe.

Planta a fost utilizată în India ca hipotensor, sedativ și contra mușcăturilor de șerpi.

De la Rauvolfia se recomandă rizomii și rădăcinile, cînd planta are 3—4 ani. Drogul conține un număr mare de alcaloizi ca: serpentina, reserpina, iohimbina, papaverina etc., care au rol sedativ asupra sistemului nervos central, hipotensiv și simpaticolitic.

Sub formă de extract uscat, tinctură, comprimate de hiposerpil sau soluție injectabilă (Raunervil), Rauvolfia se folosește după caz, la recomandarea medicului, în tratamentul cu acțiune de lungă durată al hipertensiunii arteriale, ca sedativ al sistemului nervos central, în tulburări nervoase care însoțesc preclimacteriul și climacteriul, în nevroze, psihoze, psihonevroze, hiperexcitații nervoase, hipertiroidism, insuficiență a coronarelor, toxicomanii, stări depresive, manii, senilitate, tulburări vegetative, stări anxioase, tensiune psihică, toxiemia gravidelor, schizofrenie, delirium tremens etc.

Acțiunea plantei și produselor sale este întărită prin asocierea cu alcaloizi extrași din steregoaie (Veratrum album).

RĂCHITANUL — Lythrum salicaria L.

(Fam. Lythraceae)

Plantă ierbacee vivace, cu tulpină în 4 muchii la bază, acoperită de peri ascuțiți, dreaptă, uneori rămuroasă, înaltă de 0,5—2 m. Frunzele sînt opuse cîte 2, sau verticilate, cîte 3, alungite, ascuțite, lungi de 10—12 cm și late de 2—2,5 cm, similare celor de salcie, în preajma căreia crește și trăiește, pe lîngă apele curgătoare sau stătătoare, pînă la altitudinea de 1 200—1 400 m.

Florile, mici, formînd spice alungite, sînt de culoare roșie, cu nuanță roză sau violacee. Ele apar din iulie pînă în septembrie și sînt melifere. Fructele sînt capsule.

În medicină au importanță ramurile cu frunze și florile uscate în buchete, la umbră.

Răchitanul

Răchitanul conține tanin, zaharuri, colină, fier, oxalat de calciu, un glucozid (salicarina) și alte substanțe, care-i dau proprietăți astringente, tonice, antibiotice, cicatrizante, antihemoragice și contra fermentațiilor intestinale. El se folosește intern în toate formele de diaree și dizenterie, în febra tifoidă, în gastrite, hematurii, menstruații abundente, iar extern în ulcere varicoase, hemoragii nazale, vaginite acute, prurit vulvar, eczeme, intertrigo și alte dermatoze.

Pentru uz *intern* se recomandă sucul de plantă proaspătă, infuzia, decocția, pulberea de vîrfuri înflorite, siropul, extractul moale sau extractul fluid.

Din infuzia 20—30 g la litru sau decocția 30—50 g la litru, se ia 0,5 litri pe zi. Se poate asocia cu coada racului. Planta proaspătă se folosește în doză de trei ori mai mare.

Pulberea uscată se ia în doză de 3—5 g pe zi cîte 1 g o dată în cașete, pilule sau în puțină apă. La copii, în diareea din timpul ieșirii dinților, se dă 1 g pulbere, în 2 prize, cu puțină miere.

Pentru obținerea siropului, se infuzează 150 g pulbere într-un litru de apă fierbinte, lăsîndu-se în contact, într-un vas acoperit, 24 de ore. Se strecoară și se amestecă cu un kg de sirop simplu. Din amestec se iau 50—100 g pe zi.

Extern, se utilizează infuzia din 50 g la litru (20 minute) sau decocția 80 g la litru, fiartă 1 minut, infuzată 15 minute, pentru spălături, irigații vaginale sau comprese pe răni, ulcere etc.

Macerînd timp de 8 zile 50 g plantă într-un litru de vin, se obține un produs eficace în spălături contra ulcerelor varicoase.

Pulberea și tinctura se aplică, eficient, în eczeme, ulcere varicoase, intertrigo, prurit vulvar, vaginită acută, unele dermatoze etc.

Sucul de plantă verde este cicatrizant pentru rănile proaspete; rol similar au frunzele tocate. Introdus în nări cu tampoane, oprește hemoragiile nazale.

La cîini, în diaree, se administrează infuzia 0,50 g plantă la un litru, pentru o zi.

Răchitanul mic — Lythrum hyssopifolia L., specie înrudită, are o talie de circa 0,50 m și frunze lungi de 3 cm, late de 2—7 mm. E plantă anuală, tot meliferă, avînd însușiri mai slabe decît răchitanul mare. Pus peste grămezile de grîu, ar proteja grăunțele contra gărgăriței.

RĂCHIȚICA — Elaeagnus angustifolia L.

(Fam. Elaeagnaceae)

Arboraș sau arbore cu frunze argintii, acoperite cu mici solzi stelați. El crește pînă la 12 m înălțime, prin locuri nisipoase. Florile, frumos mirositoare, în formă de mici clopoței cu 4 diviziuni galbene înăuntru și albe în afară, apar în mai-iunie și fac fructe cărnoase, în formă de măsline mici. Rădăcinile poartă noduli de micorize.

Florile sînt considerate ca antifebrile, iar frunzele astringente. Fructele conțin un ulei gras și un colorant brun. Florile se mai folosesc la fabricarea unui lichior.

RĂCOVINA — Stellaria media (L.) Vill.

(Fam. Caryophyllaceae)

Este o plantă anuală sau bisanuală, înaltă de 0,10—0,40 m, care crește mai peste tot: prin grădini, culturi, locuri umede, pe ziduri vechi etc., pînă la 2 000 m altitudine. Are frunze ovale, pețiolate, glabre, opuse, și flori foarte mici, albe, în formă de stea, cu 5 sepale și 5 petale bifide. Florile se ivesc uneori și iarna (februarie). Pe tijele moi, între noduri, se observă o linie de peri care merge de la o pereche de frunze la alta, schimbîndu-și repetat locul. Fructele sînt capsule. Planta este foarte căutată de păsări (găini, pui).

Înrudită cu răcovina este *S. nemorum L. (steluța)*, cu flori și frunze mai mari, cu rădăcini vivace și tije fără linie de peri.

Răcovina conține saponină, săruri de potasiu, siliciu etc.

Folosite și ca legume, ambele plante, prin părțile aeriene înflorite, proaspete sau uscate la umbră, sînt diuretice, detergente, antihemoragice, ușor astringente, stomahice, calmante externe, expectorante, tonice, vulnerare, agalactice.

Totodată, răcovina are proprietatea de a opri secreția laptelui.

Intern, din decocția de frunze proaspete, 20 g la litru, fiartă 15 minute, se ia înainte de mese cîte un pahar ca antianemic și în convalescențe. Ea se mai folosește în bolile respiratorii, ca expectorant, contra hemoptiziei și hematemezei, contra inflamațiilor și catarelor renale și vezicale, a hemoroizilor, hemoragiilor uterine. Decocția poate fi întărită cu vin adăugat în cantitate de 1/3—1/4 din volum înainte de fierbere.

Infuzia, 25 g la litru, infuzată 15 minute, se ia ca stomahic, două pahare pe zi înainte de mese. În aceleași cazuri poate fi folosit sucul proaspăt, cîte 6—8 linguriţe pe zi, la intervale regulate, cîte o linguriţă. Decocţia 8—10 g la ceaşcă se ia în doză de 2 cești pe zi. La aceasta se poate adăuga, în catarele pulmonare, coada calului, pătlagină sau vin. În metro-

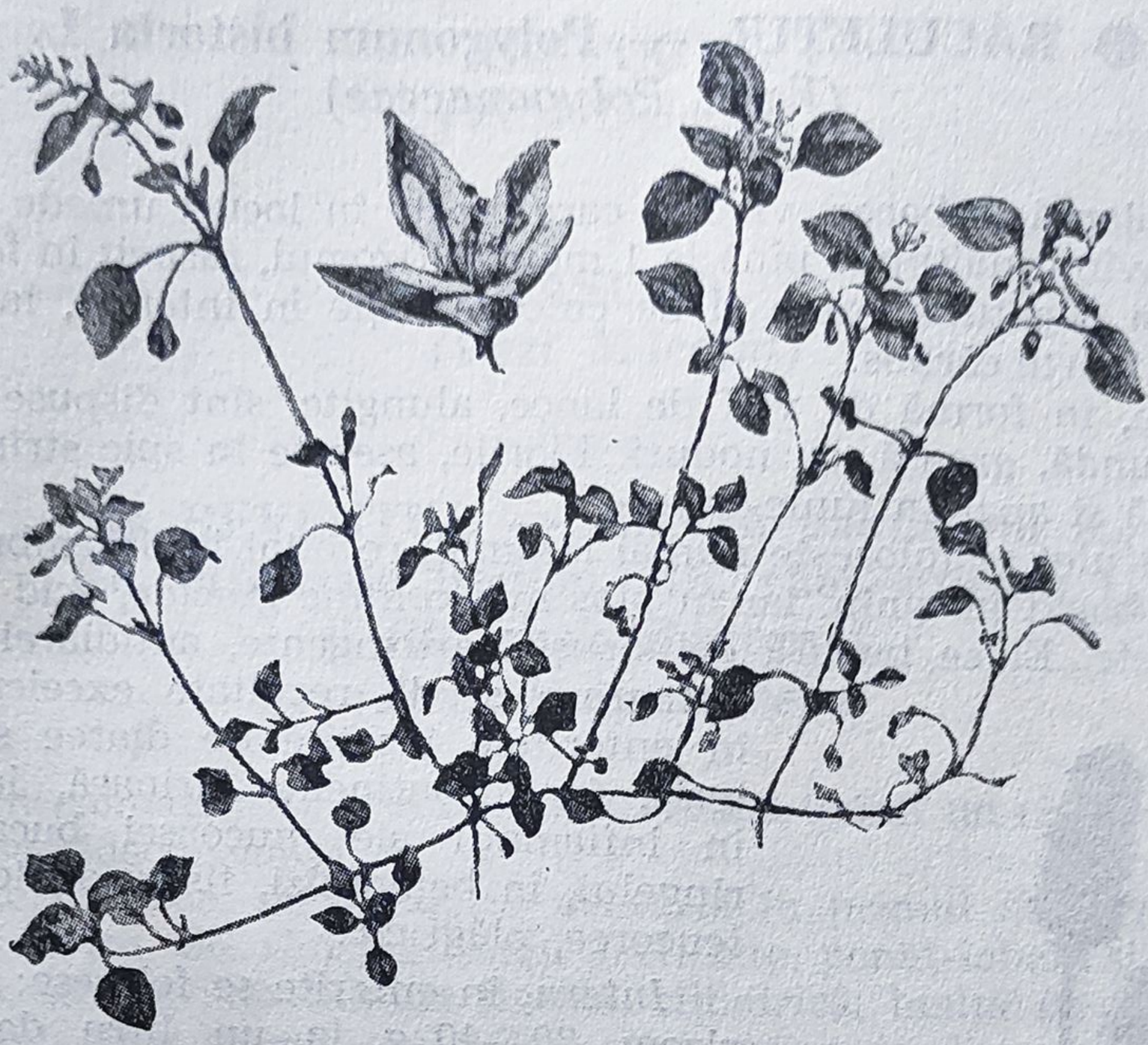

Răcovina

ragii se recomandă răcovină proaspătă ca decocţie 25 g la litru, fiartă în vas neacoperit 20 minute.

Extern, se utilizează decocţia 50—60 g la litru, simplă sau cu pelin, coada calului, pătlagină, făcîndu-se două loţiuni pe zi în ulceraţii mici sau aplicîndu-se de mai multe ori pe zi comprese cu decocţie în caz de plăgi, dermatoze, ulcere de rea natură, lupus etc. Pe răni și contuzii se mai pot aplica frunze proaspete tocate. Decocţia e folosită și pentru îmbăieri ale ochilor în caz de boli ale corneii. Cataplasmele cu frunze proaspete tocate sau strivite, aplicate pe sîni, opresc secreţia laptelui. De asemenea ele sînt utile în hemoroizi.

Esenţa homeopatică, preparată cu plantă înflorită, este recomandată în nevralgii și congestii.

Răcovina se recomandă de asemenea în hrana bovinelor slăbite și anemice.

Înrudite cu răcovina, mai sînt *Iarba moale — S. holostea L.* și *racoţeaua — S. graminea L.*

Iarba moale, înaltă de 0,20—0,60 m, creşte prin luminișuri și pajiști, ca plantă vivace cu flori albe, mari, frumoase, care apar din aprilie pînă în iunie. Frunzele înguste, cu perișori aspri pe margini și tulpinile drepte, fac ca planta să semene cu o graminee.

Are aceleași însușiri ca și răcovina. Se foloseşte însă mai mult extern planta crudă, zdrobită, care se aplică pe furuncule și buba neagră (antrax extern).

● *Racoțeaua* pare a fi o formă rudimentară a plantei precedente, însă frunzele nu au perișori aspri pe margini. Ea crește masiv în stepele răsăritene ale Europei, dînd intoxicații la cai.

● RĂCULEȚUL — Polygonum bistorta L.

(Fam. Polygonaceae)

Este o plantă ierbacee, vivace, care crește în locuri umede de deal și de munte, avînd înălțimea pînă la 1 metru. Rizomul, răsucit în formă de S, de grosimea degetului mare și de culoare roșie în interior, iar în afară brună, este foarte cărnos.

Frunzele, în formă de vîrf de lance, alungite, sînt dispuse altern pe tulpina rotundă, groasă, cu noduri. Florile, așezate în spic strîns, sînt de culoare roză și apar în iunie-iulie.

De la răculeț se folosește numai rizomul, recoltat în decembrie. Acesta este foarte bogat în tanin, iar în plus mai conține glucide, acid oxalic, vitamina C etc. El se bucură de însușiri astringente, antidiareice, tonice, vulnerare și dă rezultate excelente intern în enteritele însoțite de diaree sau dizenterie, în incontinența urinară, iar extern, în inflamații ale mucoasei bucale și faringelui, în hemoroizi, fisuri anale, vaginite, leucoree, plăgi etc.

Răculețul

Intern, în enterite se folosesc: decocția de rizom 30—40 g la un litru de apă, cîte 5—6 cești pe zi, macerația a 40 g rizom ținut 6 ore într-un litru de apă călduță (recomandată în diareea rebelă) sau macerația a 180 g rizom timp de 8 zile într-un litru de vin muscat, luîndu-se 2—3 pahare pe zi. În hemoroizi și în incontinență urinară se iau 2 cești de ceai pe zi din decocția de rizom uscat, 30 g la litru, fiert și infuzat cîte 5 minute.

Extern, se fac spălături, gargară, irigații vaginale, băi, cu decocția 50—60 g de rizom la un litru de apă. În hemoroizi se pun comprese cu decocție.

În manipularea plantei, nu se folosesc ustensile de fier, din cauza taninului pe care-l conține și care, în contact cu fierul, dă compuși toxici.

De asemenea, se atrage atenția că planta este incompatibilă cu drogul de chinină și cu cel de coca.

În medicina veterinară se administrează la cabaline, zilnic, timp de 1—3 zile, în diaree, în 50 g miere cîte 15 g pulbere de rizom de răculeț și de scoarță de stejar.

O specie înrudită este *Piperul bălții — Polygonum hydropiper L.*, care se folosește ca depurativ, antireumatic și pentru reglarea menstruațiilor, în condițiuni similare cu răculețul propriu-zis. Descrierea lui este făcută separat.

RĂSFUGUL

(Vezi Dalacul)

RĂSURA

(Vezi Măceșul)

REVENTUL — Rheum palmatum L., Rh. officinale Boillon, Rh. rhaponticum L., și Rh. rhabarbarum L.

(Fam. Polygonaceae)

Rheum palmatum L. este o plantă vivace, avînd un rizom prevăzut cu numeroase rădăcini lungi.

Frunzele bazale, în rozetă, se dezvoltă în primul an și au lungimea pînă la 1 metru. Ele sînt mai lungi decît late, penat-lobate și aspre. În al doilea an, se dezvoltă tulpina floral㠄, cilindrică, înaltă de 2—2,25 m, în vîrful căreia apar în mai-iunie flori mici, purpurii, dispuse în spic. Fructul este o achenă cu trei aripi.

Rheum officinale Boillon are frunzele mai late decît lungi.

Reventul este originar din Tibet. În 1750, el a fost introdus din China în Europa.

Celelalte două specii au înălțimea de 1,5—2 m și frunze ondulate pe margini, late de circa 30 cm. Aceste specii sînt originare din Siberia. Florile, fără corolă, se dezvoltă în mai și sînt alb-verzui. Fructele, cu trei unghiuri, au mărimea unui bob de mazăre.

În prezent se cultivă și la noi ca plantă medicinală, iar specia *Rheum hybridum*, mai mult ca plantă de bucătărie, de la care se consumă pețiolele frunzelor, ceea ce nu este recomandabil pentru reumatici, litiazici și gutoși. Partea verde a frunzelor nu se consumă, fiind toxică. Pețiolele au gust acid, plăcut.

Drogul medicinal constă din frunze, rizomi și rădăcini decorticate, recoltate de la plantele trecute de cinci ani.

Ele conțin antrachinone, cu acțiune purgativă, tano-heterozide, cu acțiune astringentă, tonic-amară, estrogenă, precum și oxalat.

Reventul are însușiri aperitive, digestive, tonice, laxative, vermifuge (pentru tot felul de viermi).

Bucurîndu-se de mare faimă în trecut, astăzi se folosește în doze mici (0,10—0,50 g), în hiperaciditate, boli de ficat și splină, catare stomacale și intestinale, precum și ca aperitiv, tonic, digestiv, stimulent al secreției biliare, antidiareic, în doze de 1—3 g ca laxativ, iar în doze mai mari, ca purgativ drastic. Are însă o serie de dezavantaje: după folosirea ca pur-

gativ constipă; mărește aciditatea gastrică, ceea ce nu convine în dispepsii; conține oxalați în cantitate mare, așa încît poate vătăma celor bolnavi de gută, reumatism și gravelă; se transmite prin lapte, dînd diaree la sugari.

Ca aperitiv, se ia înainte de mese cîte o lingură din vinul preparat astfel: se macerează o săptămînă în 100 g țuică de 30° cantitatea de 100 g rizom mărunțit, după care se amestecă cu un litru de vin roșu, în care s-a dizolvat, cu cîteva zile înainte, 100 g zahăr și s-a adăugat puțină coajă de portocală. Se scoate această coajă, se lasă opt zile, se strecoară și se pune la o sticlă astupată.

În scop purgativ, se ia dimineața pe nemîncate o infuzie prelungită, preparată din 6—10 g rădăcini și rizomi, la 250 ml apă fierbinte, sau o macerație din 10—20 g în aceeași cantitate de apă rece.

Decocția de ardei iute și cozi de revent, cîte 10 g la litru, fiartă 3 minute și infuzată 8—10 ore, se recomandă contra manifestărilor alcoolismului, cîte 2 cești de ceai pe zi.

Pulberea de rădăcină se administrează în cantitate de 1—3 g ca purgativ sau vermifug (dimineața pe nemîncate, în puțină miere) și 0,50 g ca digestiv și stimulent al ficatului, luîndu-se înainte de masă. Aceasta se folosește și în medicina veterinară.

Tinctura de revent se administrează în doză de 1—4 g ca tonic și 10—15 g ca purgativ.

Ea se prepară din 200 g rădăcină de revent sfărîmată și macerată într-un litru alcool de 60 grade, timp de 10 zile, agitîndu-se din cînd în cînd. La urmă se filtrează și se păstrează la rece, în sticlă astupată.

Ca purgativ, se mai poate lua vin de revent în doză de 1—2 linguri, acesta se prepară macerînd 60 g rădăcină, timp de 10 zile, într-un litru de vin dulce. Vinul preparat cu rădăcină de R. rhaponticum L. este tonic, stomahic și antidiareic. Pulberea se folosește ca eupeptic la animale.

Se va evita utilizarea reventului și a preparatelor cu revent de către persoanele cu inflamații cronice ale organelor din micul bazin sau cu constipație cronică.

Reventul se folosește ca purgativ și în medicina veterinară, mai ales la capre.

Efecte similare cu reventul are Știevia stînilor — *Rumex alpinus L.* și alte specii similare, de la care se folosesc rizomii și rădăcinile uscate la 100°, precum și partea aeriană.

Decocția de flori, 50 g la litru, se folosește în loțiuni pentru a da o culoare blondă părului.

Cataplasmele cu tije fierte și zdrobite se recomandă la abcese.

R. rhaponticum intră în prepararea vermuturilor.

RHAPONTICUM CARTHAMOIDES
(Willd.) Iljin, sin. Leuzzea carthamoides (Willd.) D.C.
(Fam. Compositae)

Este o specie perenă, înaltă de 0,60—1,30 m, originară din Siberia, cu 1—12 tije, frunze decupate în 5—8 perechi de lobi, flori tubuloase roșii-violete, fructul o achenă; se cultivă și la noi, în scop medicinal și ca plantă furajeră, folosită sub formă de masă verde.

În terapeutică, se utilizează rădăcinile, recoltate în al treilea an, care conțin alcaloizi și ulei volatil, din care se obține medicamente și băuturi răcoritoare, stimulente ale sistemului nervos, fiind indicate în surmenajul fizic și intelectual, precum și în tulburările funcționale neuro-vegetative.

RICINUL — Ricinus communis L.
(Fam. Euphorbiaceae)

Ricinul este o plantă oleaginoasă, originară din Africa centrală și India. Se cultivă și la noi, unde este plantă anuală, cu o înălțime de 1,5—3 m.

Ricinul este cunoscut ca plantă oleaginoasă încă de acum 6000 de ani, în Egiptul antic, uleiul folosindu-se la iluminat.

În zona tropicală, crește ca plantă perenă, ajungînd la 15 m înălțime. Frunzele ricinului sînt mari, palmat-penate, lucitoare, iar inflorescențele roșcate, cu flori mici, fără petale, cele femele fiind așezate în vîrful spicului. În locul lor se formează fructele spinoase, care conțin 3 semințe cafenii sau cenușii marmorate, ușor ovat-alungite, netede, cu aspect de căpușe. În interior, conțin două cotiledoane albe, bogate în ulei. Semințele sînt toxice ca atare, cîteva din acestea putînd provoca moartea unui om, printr-o toxalbumină, numită ricină și care este mai toxică decît stricnina; ea aglutinează globulele roșii. Un gram de ricină ar ucide un milion și jumătate de cobai. Intoxicațiile cu ricin se manifestă prin vomizări, diaree violentă, dureri abdominale, convulsii, anurie, febră, apoi hipotermie și se termină prin moarte. Ca tratament, se dau vomitive, emoliente, stimulente generale, diuretice, opiacee. Nu există un antidot care să neutralizeze ricina.

Conținutul principal din semințe este *uleiul de ricin,* compus din diverse trigliceride, mai ales trigliceride acidului ricinoleic, care se bucură de însușiri cert purgative. Uleiul de ricin se recunoaște prin faptul că se dizolvă complet într-un volum egal cu alcool de 95°.

Turtele de boabe de ricin nu se dau animalelor, fiind toxice. Găinile și caii au oarecare imunitate față de ricin. Sarea de bucătărie în soluție de 10% face turtele netoxice.

Intern, uleiul de ricin în doză de 5—10 g este laxativ, iar în doză de 15—40 g la adulți și 10—20 g la copii, are acțiune purgativă, luîndu-se cu bere, lapte, suc de portocale, suc de lămîie sau cu cafea. Se întrebuințează în același scop și la animale. Nu se va administra ulei de ricin după antihelmintice sau în abdomenul acut. Efectul purgativ apare la 3—4 ore. Se poate da de asemenea la femeile însărcinate și animalele gestante. Este recomandat ca purgativ, în doză de 30 g la adult, la 2 ore după administrarea semințelor de dovleac, în teniază. În cantități mici, uleiul de ricin are acțiune în inflamații renale sau vezicale, precum și în catarele intestinale sau stomacale, ca și în constipația cronică.

Extern, se fac clisme cu decocție de nalbă mare și 30—60 g ulei de ricin ca laxativ și vermifug. Amestecat cu colodiu, se aplică pe răni și ulcere. Cu amestecul 80 g ulei de ricin și 5 g esență de bergamot, se freacă la începutul iernii mîinile, urechile și picioarele, ca să nu degere.

Uleiul de ricin este utilizat în prepararea unor uleiuri de păr, loțiuni capilare (3‰, asociat cu balsam de Peru, tanin, tinctură chinae), pomezi contra bolilor de piele (căderea părului, seboree), săpunuri, iar în industrie, pentru lubrefierea motoarelor de avioane.

Învechindu-se, uleiul de ricin rîncezește, devine astringent la gust și este iritant.

Frunzele de ricin au rol emolient și galactogen. Se recomandă proaspete și zdrobite, sub formă de cataplasme în artritele dureroase, arsuri, crăpături, inflamații oculare și pentru sporirea secreției de lapte, aplicate pe sîni. În scop galactogen, se mai pot face masaje ale sînilor cu ulei de ricin.

Unii autori recomandă uleiul de ricin contra nervilor (aluniței), în acest scop, nevii se fricționează ușor cu ulei de ricin de două ori pe zi, timp de cîteva săptămîni.

Printr-un procedeu încă necunoscut, chinezii au transformat uleiul de ricin într-un ulei comestibil.

RIDICHEA — Raphanus sativus L. și Raphanus niger Mill.

(Fam. Cruciferae)

Cu numeroasele ei varietăți, de la ridichea roșie de lună pînă la ridichea neagră de iarnă, această legumă, mult prețuită în antichitate, la chinezi, greci și romani, a fost folosită ca remediu de-a lungul vremii în lenevirea stomacului, inapetență, amenoree, hidropizii (ca diuretic), iar ca expectorant în tusea convulsivă, bronșite etc. Ridichea este și plantă meliferă. Ea conține vitamina C, un glucozid care se descompune sub influența unei enzime în rafanol și ulei esențial; mai conține senevol, cu gust înțepător.

Ridichile nu au valoare alimentară; consumate în cantități mari, produc indigestii. Ridichile de lună devin mai digestibile dacă sînt consumate cu frunze, bine spălate.

În urma cercetărilor moderne, s-a stabilit că ridichea roșie (de lună) are acțiune aperitivă, calmantă și depurativă, antiscorbutică și antirahitică, antiseptică asupra sîngelui și bronhiilor, coleretică și tonică, iar ridichea neagră are în plus un rol important în tratamentul litiazei biliare. Ea provoacă descărcarea fierii nu numai la bolnavii de litiază, ci și la cei cu insuficiență hepatică, boli de ficat, inflamația vezicii biliare. Ridichea neagră mai are efect în bolile de piept, la începutul lor, în tuse, în urticarie, acnee, artrite cronice, atonia stomacului, aerofagie, acumulare de gaze în intestin, demineralizare.

Intern, ridichea se poate administra ca atare, în cantități mici, la începutul meselor, sub formă rasă mai ales, astfel fiind mai ușor suportată de cei cu stomacul sensibil, în toate cazurile arătate.

În litiaza biliară se vor lua cu 15 minute înainte de mese cîte trei linguri de suc de ridiche singur sau amestecat în părți egale cu suc de morcovi. Sucul poate fi luat și în celelalte afecțiuni enumerate mai sus, cîte 100 g pe zi, crescînd pînă la 400 g, după caz.

Contra tusei se administrează siropul preparat dintr-o ridiche neagră obișnuită care se taie în feliuțe, seara, și se presară cu zahăr fin, lăsîn-

du-se pînă dimineața într-o farfurie. Din lichidul exprimat, se iau trei linguriţe pe zi.

Se mai poate obţine un asemenea sirop scobind de cu seară o ridiche mare şi umplînd golul cu miere sau zahăr fin.

Extern, sub formă de cataplasme, coaja de ridiche este rubefiantă, folosindu-se ca derivativ în loc de făină de muştar, cu efect însă mai slab.

În degerături, s-a recomandat decocţie călduţă de ridiche pentru îmbăiere de mai multe ori pe zi, la membrul afectat.

Ridichea sălbatică — R. raphanistrum L., foarte răspîndită printre cereale, face flori galbene sau albe, cu dungi violete. Este anuală sau bianuală, are o rădăcină subţire, frunze lobate neregulat, păroase şi fructe compuse din mici compartimente ovoide, care conţin cîte o sămînţă. Planta este bogat meliferă. Ridichea sălbatică este iritantă pentru animalele care o consumă.

Seminţele pot fi folosite în locul celor de muştar. Au fost utilizate în reumatism.

RÎJNICA — Cardamine impatiens L.

(Fam. Cruciferae)

Este o plantă, de obicei vivace, răspîndită prin zăvoaie, păduri şi tufişuri, de la cîmpie pînă la munte, atingînd înălţimea de 0,25—0,60 m. Tulpina glabră e goală în interior. Florile verzi-roşcate apar în mai—iunie. Fructele sînt silicve, care, pe timp uscat, se răsucesc pe ele înşile la cea mai mică atingere, aruncînd seminţele mici în toate părţile.

Partea aeriană, în timpul înfloririi, conţine mirozină, iar seminţele senevol; are rol depurativ, curăţind organismul, prin urina eliminată, de substanţele vătămătoare, rezultate din metabolism.

Extern, sucul proaspăt, infuzia sau decocţia se utilizează ca gargară în scorbut şi cataplasme contra gutei şi reumatismului.

Rîjnica se va folosi mai mult proaspătă, căci uscată îşi descompune glucozidul pe care-l conţine. Planta este bogată în vitamina C, avînd deci şi rol antiscorbutic şi antiinfecţios. Se foloseşte sub formă de infuzie sau decocţie, 30—60 g la un litru de apă, cîte 3 cești de ceai pe zi, în scorbut, scarlatină, reumatism, gută, boli nervoase (spasme, epilepsie, isterie, dansul Saint-Guy), în astm, ca expectorant etc., precum şi în unele stări diabetice.

Homeopatic, s-a atribuit plantei rol favorabil în metabolism.

Înrudite cu rînjica mai sînt speciile:

C. amara L., C. hirsuta L., C. flexuosa With., C. protensis L.

Cardamine amara L., confundată cu cresonul, formează adeseori pajişti prin locuri umede. Este o plantă vivace, care se înmulţeşte prin lăstărire, preferînd terenurile granitice, silicioase, pînă la 1 000 m altitudine. Frunzele crude se consumă primăvara. Planta are însuşiri similare cu rîjnica, fiind utilizată şi contra guşii. Ea conţine un principiu amar şi o esenţă similară cu cea de lingurea.

Cardamine hirsuta L. şi *Cardamine flexuosa With.* cresc mici, prin vii, păduri, pe pajişti, în terenuri silicioase. Pot fi anuale, bianuale sau perene, bucurîndu-se de aceleaşi însuşiri ca şi rîjnica.

Cardamine pratensis L. este o plantă vivace, înaltă de 0,20—0,40 m, avînd flori liliachii, care se închid înclinîndu-se în timpul nopții și pe vreme rea. Crește pînă la altitudinea de 2 000 m. Are însușiri similare cu rîjnica.

ROCHETA

(Vezi Lăptuca cu flori galbene)

ROCHIȚA RÎNDUNELEI

(Vezi Volbura)

RODIUL — Punica granatum L.

(Fam. Punicaceae)

Arboraș ornamental, cunoscut din antichitate, originar din Asia de vest, înalt de 2—5 m, avînd frunze alungite, lanceolate sau invers ovate, cu tulpină răsucită și pipernicită, ramuri roșii-închise, terminate prin spini, flori în formă de clopot, roșii-portocalii, fără miros și fără nectar. Fructele, de mărimea portocalelor, se pot consuma.

Au utilizare medicinală florile, scoarța rădăcinilor, coaja fructelor și fructele ca atare. Toate părțile plantei sînt astringente.

Scoarța de rădăcină are acțiune vermifugă împotriva teniilor armate și a botriocefalului. Ea conține 4 alcaloizi, între care peletierina și izopeletierina, care paralizează nervii motori ca și curara sau conicina și nicotina.

Nu se dă la copii, femei însărcinate și femei care alăptează.

Coaja de grenade este eficace contra ascarizilor, iar florile, ca astringente, au rol în leucoree, diarei cronice, hemoragii, faringite.

Din flori se fac infuzii, în proporție de 20—30 g la litru (10 minute), luîndu-se cîte o ceașcă la fiecare oră, în diarei, boli de gît, hemoragii, leucoree, gonoree.

Coaja de rădăcină se folosește antihelmintic sub formă de extract activ farmaceutic (peletierină) sau decocție, care se prepară din 65 g drog sfărîmat, macerat 24 ore în 0,75 litri apă. Se fierbe apoi la foc domol pînă scade la un sfert și se administrează de trei ori la o jumătate de oră. După două ore de la ultima administrare, se ia ulei de ricin sau o decocție de crușin, ca purgativ, pentru eliminarea teniei.

Decocția din scoarța rădăcinii fiind grețoasă, se va îndulci și răci bine, înainte de folosire, aromatizîndu-se cu esență de mentă. Ea mai are acțiune în diaree, dizenterie, febre intermitente, sudori anemiante etc.

Sucul fructului servește la prepararea unui sirop răcoritor, calmant și diuretic. El este tonic cardiac și antiastmatic. Se mai folosește ca antiinflamator în bolile oculare.

Coaja de fructe se administrează ca decocție 30 g la litru, în aceleași cazuri ca și florile.

Decocția concentrată de flori 30 g la litru se utilizează extern de asemenea în leucoree, hemoragii uterine, sub formă de irigații, iar ca loțiuni în durerile articulare consecutive luxațiilor și entorselor, în edemele extremităților, prolapsul rectal sau vaginal etc.

● RODUL PĂMÎNTULUI — Arum maculatum L.
(Fam. Araceae)

Este o plantă vivace care crește la cîmpie și deal, prin locurile umede, la marginea pădurilor, avînd un tubercul feculent, alb, frunze bazale de un verde închis, lucitoare, în formă de vîrf de lance, dintre ele ridicîndu-se una cu aspect de cornet.

Are o inflorescență în spic cu axa groasă, înconjurată de frunze în cornet. Înflorește în mai—iunie. Fructele sînt bace roșii, așezate în spic strîns și acoperite de o membrană.

Tuberculii de rodul pămîntului sînt toxici. Ei conțin saponine, un glucozid care eliberează acid cianhidric și un principiu asemănător conicinei din cucută. Planta proaspătă este în întregime toxică (frunze, flori, fructe), dînd dureri ascuțite în gură, umflarea limbii și a faringelui (ceea ce împiedică înghițirea), crampe stomacale, convulsii, vărsături, diaree, răcirea membrelor, dilatarea pupilelor, cord neregulat, comă și moarte. Contra otrăvirii, se golește stomacul și intestinul, se dă pe gură și în lavmente ulei, lapte, cafea, emulsie de cărbune de lemn, se spală gura cu apă mentolată.

Planta se folosea în trecut, prin rădăcina ei, ca purgativ drastic, antihelmintic, sudorific, antiastmatic, expectorant în bolile respiratorii cronice, sub formă de decocție, în doză de 4—10 g drog uscat. Fiind toxică, în zilele noastre nu se mai recomandă.

Extern, s-a folosit ca detergent în ulcerele atone, scrofuloase și scorbutice, precum și ca vezicant (cataplasme cu frunze zdrobite), contra polipilor, tumorilor scrofuloase, higromei, contra cancerului la nas și sîni și a deformărilor produse de gută. În scop vezicant, poate fi folosit mai ales în medicina veterinară.

În homeopatie se recomandă esența de rădăcini, recoltate înainte de creșterea frunzelor, contra laringitei și complicațiilor scorbutului. Tuberculii mai vechi de cîteva luni își pierd eficacitatea. Pentru a se atenua acțiunea vezicantă, frunzele se amestecă cu măcriș.

● ROGOZUL DE NISIP — Carex arenaria L.
(Fam. Cyperaceae)

Întîlnit pe nisipurile și prin pădurile de pe litoral ca plantă vivace, are o tulpină dreaptă, înaltă de 0,15—0,30 m, frunze cu marginile puțin dințate și tăioase, late de 2—4 mm, un spic verde-roșcat, în vîrful tulpinii, puțin arcuit, lung de 5—6 cm și rizomi lungi pînă la 10 m, tîrîtori și ramificați, constituind singura parte folosită medicinal și care posedă însușiri diuretice, depurative, sudorifice, antisifilitice și antituberculoase (prin siliciul pe care-l conține).

Rizomii mai conțin: amidon, zahăr, saponine, mucilag, tanin, acid silicic, o rezină, o gumă, un glucozid foarte amar și foarte toxic. Planta este întrebuințată în gută, reumatism cronic, catare cronice pulmonare, stomacale, intestinale și vezicale, bronșite, boli vechi de piele (eczeme), ulcere persistente, colici gazoase, insuficiență glandulară digestivă și hepatică, diabet, constipație cronică, tuse uscată, răgușeală, edeme, retenție urinară etc.

Rogozul de nisip influențează în bine metabolismul, sîngele, humorile, secrețiile și funcțiile organismului. El acționează în toate bolile venerice, în mod eficace.

În scopurile arătate mai sus se indică decocția de rizomi sfărîmați, 20—40 g la litru, care se ia în 24 ore. Depurativ, se recomandă rizomul proaspăt, macerat cîteva ore în apă rece și apoi aruncat în apă fierbinte, în doză de 20—40 g la litru.

ROIBA, GARANȚA — Rubia tinctorum L.

(Fam. Rubiaceae)

Este o plantă vivace, ierbacee, înaltă de 0,5—1 m, cu rizomi, tulpini tîrîtoare și flori albe-gălbui; crește spontan prin văi, pe coaste, dar poate fi și cultivată pentru rădăcinile și rizomii ei, care se folosesc la obținerea unei substanțe colorante roșii.

Terapeutic, se utilizează rădăcina, care conține antrachinone, un glucozid, substanțe cu rol diuretic (alizarină, purpurină, rubiadină etc).

În decursul vremii, de la Renaștere încoace, i s-au atribuit roibei numeroase proprietăți: diuretică, laxativă, colagogă, astringentă, tonică, fiind folosită în tratarea hemoragiilor, icterului, colicilor renale, rahitismului, menstruațiilor insuficiente, bolilor de piele, tuberculozei etc.; astăzi, i se recunosc însușiri aperitive, astringente, coleretice, laxative, tonice, dar mai ales diuretice și de a ușura nașterile, în decocție 20—30 g rădăcini și rizomi în stare uscată, la un litru de apă, luîndu-se cîte 3—4 cești de ceai pe zi, sau pulbere 1—4 g pe zi, în cașete, ceai, miere etc.

Roiba se poate folosi în toate bolile aparatului urinar cu alcalinitatea urinei, în retenția urinară, nefrite, congestii renale, albuminurie, constipație persistentă, dizenterie, isterie, menstruații insuficiente, ipocondrie, gută, reumatism articular, pecingine, clorocă, rahitism, boli de splină și ficat, febre intermitente, gravelă și calculi urinari, icter, hemoragii interne etc., planta acționînd totodată favorabil asupra metabolismului general. În plus, aplicată extern, infuențează favorabil manifestările tuberculoase ale pielii și mucoaselor. În amestec cu hrana animalelor tinere, roiba le colorează oasele în roșu, deoarece fosfatul de calciu fixează colorantul din plantă.

ROINIȚA, MELISA, MĂTĂCINA, FLOAREA STUPILOR — Melissa officinalis L.

(Fam. Labiatae)

Plantă vivace, meliferă, înaltă de 0,20—1 m, cu frunze opuse, ovale, dințate și cu nervuri evidente. Florile bilobate, tubuliforme, galbene înainte de desfacere, apoi albe, albe-gălbui, roze sau ușor liliachii, apar din iunie pînă în august la subțiorile frunzelor. Crește spontan prin locuri pietroase, uscate, tufărișuri, păduri de stejar, pînă la 1 000 m. Se și cultivă ca plantă meliferă și medicinală, cunoscută încă din antichitate. Are miros și gust aromat de lămîie, fără aciditatea acesteia. Planta conține ulei volatil, tanin, rezine, un principiu amar, citronelol, acid succinic, folosindu-se frunzele (recoltate înainte de înflorire) și vîrfurile înflorite,

avînd acțiune antispasmodică, stomahică, stimulentă, sedativă, coleretică, sudorifică, digestivă, carminativă, tonică, vulnerară, vermifugă.

Florile de melisă stimulează secreția ficatului și scurgerea bilei spre intestin, combat dispepsiile, durerile din ulcerul gastric, colicile gazoane, tulburările digestive (indigestiile) însoțite de grețuri, palpitații și diaree, voma gravidelor, insomniile, slăbiciunea de inimă, vîjîiturile din urechi, isteria, cloroza, unele forme de astm, surmenajul intelectual, migrenele, amețelile, tulburările hepatice, anemia, lipotimia, insomniile, slăbirea memoriei, afecțiunile pulmonare cu jenă respiratorie (astm, emfizem pulmonar, bronșite etc.), depresiunea nervoasă, sincopele, crizele de nervi, tulburările nervoase care însoțesc menstruația, guta, reumatismul cronic, durerile de cap, ipohondria, coreea, debilitatea. Florile au totodată rol vermifug.

Roinița

Intern, se folosesc 3—4 cești de ceai pe zi din infuzia 20—60 g frunze și vîrfuri înflorite uscate la litru, infuzîndu-se 10 minute. Din alcoolatură (o parte melisă, 8 părți alcool) se iau 12—16 g pe zi în ceaiuri.

Vinul de melisă se prepară din vin alb, un litru, în care se macerează 2 zile 60 g plantă, sau infuzie în vin 20 g la litru. Se iau la nevoie 2 linguri sau 2 pahare de lichior pe zi, înainte de mese; consumat cîteva zile, vinul are rol aperitiv și antiastmatic, fortifică inima și creierul, ajută respirația, combate anemia. Ca vermifug, se iau dimineața pe nemîncate, 0,5 litri infuzie de flori 10 g la litru.

Mixtura obținută din: cremă de lapte 180 g, două gălbenușuri proaspete, 30 g zahăr, cîte 15 g apă de melisă și apă de scorțișoară, amestecate bine pînă se transformă în pastă, se recomandă luată cu lingura, în convalescență, slăbiciune, senilitate.

Apa de melisă se obține macerîndu-se într-un litru de spirt alb timp de 15 zile, 60 g melisă, cîte 15 g coriandru, coajă proaspătă de lămîie și nucșoară, cîte 10 g cuișoare și angelică și 5 g scorțișoară. Se filtrează prin stoarcere. Se ia cîte o linguriță la nevoie, într-un pahar cu apă sau 15 picături pentru copii și 30—40 picături pentru adulți, pe zahăr, de 3—4 ori pe zi în crampe stomacale, indispoziții, sau, la nevoie, în leșin, sincope etc.

Roinița se poate asocia în părți egale cu izmă bună, iar în afecțiuni hepatice cu flori de tei, în proporție de 20 g melisă și 10 g flori de tei la litru în infuzie (10 minute), cîte 3 cești de ceai pe zi.

În lipotimie, se ia o linguriță de apă de melisă și de angelică, într-o ceașcă de apă îndulcită, fierbinte, sau 10 picături pe o bucățică de zahăr. Pentru a se obține apa, se macerează timp de 5 zile în 0,5 litri alcool de 60°, următoarele: 100 g flori proaspete de melisă, 10 g rădăcină mărunțită de angelică, 20 g coajă de lămîie, 5 g scorțișoară și 10 g cuișoare; se filtrează și se păstrează în flacoane astupate.

Pentru întărirea memoriei se administrează 3 cești de ceai pe zi din infuzia 30—40 g plantă la litru. Aceeași infuzie se recomandă în tulburări respiratorii, insomnii etc.

Extern, cataplasmele cu plantă crudă sau opărită, ori compresele îmbibate cu infuzie 50 g la litru au rol calmant, antiseptic și cicatrizant. Ele fac să se înmoaie și să se resoarbă umflăturile, grăbesc maturarea buboaielor, calmează durerile gutoase la încheieturi.

Băile cu melisă au efect sedativ. Frunzele proaspete de melisă, mestecate în gură, înlătură mirosul ei neplăcut.

Pulberea de plantă uscată se indică împotriva durerilor de cap ca strănutător; frunzele proaspete zdrobite, înlătură, prin frecare, durerile înțepăturilor de insecte. Cu frunze de roiniță se freacă stupii pentru a reține sau atrage roii. Roinița mai este folosită contra moliilor, larvelor de pe carne, pentru prepararea de băuturi.

Decocția, ca loțiuni oculare, se recomandă în slăbirea vederii, iar sub formă de fricțiuni, contra nevralgiilor. Alcoolatul de melisă, în fricțiuni, dă rezultate contra durerilor reumatismale sau produse de lovituri.

În hrana vacilor, roinița verde sporește producția de lapte.

ROMANIȚA, MUȘEȚELUL NOBIL, MUȘEȚELUL BUN — Anthemis nobilis L. sin. Chamaemelum nobile All.

(Fam. Compositae)

Plantă ierbacee, perenă, formînd tufe înalte de 0,20—0,40 m. Are frunze de două ori aripate, flori albe sau galbene, dispuse în capitule pline sau semipline, largi de 1—2,5 cm, avînd un miros specific, balsamic, plăcut: gustul este amar-aromatic.

Varietatea propriu-zis medicinală are capitule pline și flori albe, sterile, frumos mirositoare.

Varietatea galbenă e fertilă, producînd semințe.

Planta înflorește în iunie-septembrie. Crește spontan în sudul și vestul Europei; în țara noastră se cultivă.

Medicinal se utilizează capitulele florale, care se recoltează succesiv și se usucă repede la umbră. Ele conțin o esență, tanin, zahăr, un principiu amar, colină, fitosterină, rezine, un alcool, un glucozid, sulf, fosfor, fier, acizi grași și posedă însușiri tonice-amare, aromatice, antispasmodice, aperitive, antiseptice, emenagoge, calmante și sedative, vomitive, carminative, digestive, antifebrile, stimulente, vermifuge, vulnerare.

Planta înnegrită după uscare este fără eficacitate.

Mușețelul bun se folosește sub formă de infuzie, decocție, pulbere, sirop, vin, tinctură, ulei. Efectele diferă după formele de administrare. Astfel, decocția, vinul și tinctura sînt mai ales tonice, iar infuzia, pulberea, siropul sînt de obicei antispasmodice și excitante.

Romanița nu se poate asocia cu tanin, săruri de argint, de mercur, plumb, cu sulfat feros, gelatină, chinină, frunze de nuc etc.

Cu rol stomahic și antispasmodic, se folosește infuzia caldă preparată din 4—5 capitule la o ceașcă de ceai, luîndu-se între mese, sau înainte și sămînță de anason. Infuzia potolește crampele stomacale, spasmele intestinelor, colicile gazoase, previne indigestiile și meteorismul, dă poftă de mîncare, înlăturînd anorexiile din tuberculoză și alte boli, combate dispepsiile, diareea și constipația din atoniile intestinale. Pulberea de flori, în doză de 0,50 g, este de asemenea utilă ca stomahic și carminativ, luîndu-se sub formă de pilule, cașete sau în vin, miere, ceai de tei sau mentă etc. Efecte similare produce siropul, obținut prin fierberea a 200 g flori la litru, cu 1,500 kg zahăr, cîte 3 cești de cafea pe zi.

În scop *vomitiv*, se preconizează pulberea în doză de 20 g sau o ceașcă de infuzie concentrată, 20 g flori la ceașcă.

Ca *antifebrilă*, se indică infuzia cu 10—12 capitule la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, în febrele periodice de primăvară sau toamnă, putîndu-se asocia cu țintaură, scoarță de salcie, trifoiște, cerențel, pelin, unguraș, cinci degete etc. Pulberea, în doză de 1—9 g, este de asemenea antifebrilă.

Cu acțiune *calmantă*, romanița se preconizează contra nevralgiilor, mai ales faciale, a durerilor de cap și de coloana vertebrală, a migrenelor, nervozismului, iritabilității, menstruațiilor dureroase, precum și în isterie, tulburări de amenoree, cloroză, luîndu-se 3 cești de ceai pe zi din infuzia preparată cu 15—30 g flori la litru, sau 4 g pulbere în miere, dulceață, ceaiuri. În nevralgiile trigemenului, precum și în surmenaj, în gripă și urmările ei, se administrează infuzie cu 5—6 flori la o ceașcă, 3 cești pe zi, între mese, sau 2 g pulbere.

În iritabilitate, nervozism, se mai poate administra zilnic cîte 2 linguri de sirop obținut prin macerarea timp de o săptămînă, în 0,5 litri alcool de 60°, a 200 g flori cu puțină coajă de portocală amară, omogenizîndu-se de 2 ori pe zi cu o lingură de lemn și amestecîndu-se apoi cu 1 litru sirop de zahăr.

În scop *tonic*, se recomandă vinul obținut prin macerarea timp de 10—30 zile a 30—60 g capitule la un litru de vin, cîte 2 pahare mici pe zi, înainte de mese.

Contra *viermilor intestinali cilindrici* se administrează, dimineața pe nemîncate, o linguriță de ulei de romaniță, preparat cu 5 g flori la o ceașcă de ceai, fierbîndu-se ușor și infuzîndu-se apoi o oră. După filtrare se adaugă o linguriță de zahăr și o lingură de untdelemn. Cantitatea se dă în 2 prize la copii, cu o jumătate de oră înaintea micului dejun. Se poate administra și infuzie de plantă întreagă, 50 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, din care una dimineața pe nemîncate și celelalte două înainte de mese.

În afecțiuni supurative cronice, se ia intern în 24 ore, infuzia 10—30 g flori la litru, pînă la vindecare, punîndu-se și local comprese cu infuzie. Infuzia 30—50 g la litru se recomandă intern în erizipelul flegmonos, febra puerperală, predispoziție supurativă la amputați etc.

Extern, se prepară cu romaniță băi stimulente, mai ales la copii și adolescenți debili, precum și loțiuni pentru tonifierea pielii; cu infuzie 20 g flori la litru se fac spălături oculare în conjunctivite și în inflamarea pleoapelor, iar cu infuzie 30 g la litru loțiuni și irigații în pruritul vulvar, la infuzie adăugîndu-se 2 lingurițe de oțet la litru. În degerături, se recomandă loțiuni cu infuzie călduță 50 g la litru, aplicîndu-se și comprese

cu această infuzie. Părul de culoare blondă devine mai lucios spălîndu-l cu infuzie.

Contra durerilor nevralgice, articulare și colicilor, se pun cataplasme cu flori fierte sau se fac unctiuni cu ulei de romaniță. Acesta se prepară încălzind la baia de apă 10—40 g flori de romaniță în 100 g ulei de floarea-soarelui, adăugîndu-se cîte 10 g salvie, rozmarin și levănțică. După încălzire, se dublează cantitatea de ulei sau se adaugă o cantitate egală de glicerină.

În medicina veterinară, infuzia din cîteva flori de romaniță la o cană de ceai, se administrează la cîini în scop aperitiv. Cu infuzie ușoară se spală iepurii de casă la ochi, în caz de inflamații și infecții oculare. La găini cu diaree se dă în puțin vin roșu 2—3 linguri din infuzia 15 g flori la litru.

În afară de rolul său medicinal, mușețelul bun se mai folosește la prepararea vermuturilor.

Mai sînt și alte specii înrudite cu romanița, dintre care amintim:

Romanița puturoasă — *Anthemis cotula L.*, plantă anuală cu frunze filiforme, ascuțite, care, frecate, emană miros neplăcut. Florile se aseamănă cu cele de părăluțe; fructele sînt foarte mici. Crește pe cîmp, pe lîngă drumuri și pîraie. Are însușiri antifebrile, antispasmodice, emenagoge, carminative, sudorifice, vermifuge, vulnerare. Se poate utiliza în dureri de stomac, colici gazoase, aerofagie, dizenterie dureroasă, în tulburări nervoase consecutive gripei sau de origine uterină, în dismenoree. Cataplasmele cu plantă proaspătă tocată sau cu decocție 50 g la litru au rol antireumatismal. Planta îndepărtează insectele (albine, viespi) și combate puricii. Are dezavantajul mirosului displăcut (al urinei de cîine).

Romanița de cîmp — *A. arvensis L.*, este o plantă care crește pe pîrloage, prin fînețe, mai peste tot. Este ca și fără miros. Are rol antifebril, rezolutiv, vermifug, vulnerar, dar se folosește mai mult extern pentru gargarisme (deși este foarte amară) sau pentru spălarea rănilor.

Floarea de perină — *A. tinctoria L.*, are capitule largi, galbene, receptacule care nu sînt în formă de con și frunze cu diviziuni mai puțin fine decît romanița, dințate pe margini. Este o plantă anuală sau perenă, întîlnită pe lîngă drumuri, căi ferate etc. Florile, care conțin caroten și xantofilă, sînt aperitive și vulnerare. Din ele se extrage un colorant galben.

ROSTOGOLUL

(Vezi Scaiul dracului)

ROSTOPASCA — Chelidonium majus L.

(Fam. Papaveraceae)

Plantă perenă, ierbacee, rămuroasă, care crește prin locuri umbroase, pe lîngă ziduri vechi, garduri, pe ruini, prin zăvoaie, pînă la 1 500 m altitudine. Are un rizom gros de circa 2 cm, tulpină înaltă de 0,30—0,60 m, frunzele decupate, de un verde închis ca și tulpina, florile dispuse în umbelă, galbene, cu 4 petale așezate în cruce. Fructele sînt silicve, cu semințe negre. Planta înflorește din aprilie pînă în octombrie. Pe secțiune, ea emană un suc galben-portocaliu, lăptos. Întreaga plantă are un

miros neplăcut, care amintește pe cel de țap. Rostopasca s-a bucurat de însemnată reputație încă din antichitate.

Medicinal, se poate folosi planta întreagă, inclusiv rizomii și rădăcinile, dar mai ales partea aeriană. Rostopasca conține alcaloizi (chelidonină, cheleritrină, sanguinarină, protopină, protoberberine etc.), substanțe colorante, fermenți, saponină, mucilagii, ulei eteric, rezine, acizi organici, săruri minerale (de fosfor, calciu, magneziu), amoniac etc. În frunze se găsește de asemenea vitamina C. Este o plantă toxică, așa încît recoltarea, uscarea și ambalarea se vor face cu precauție, purtîndu-se, în timpul lucrului, ochelari de protecție și mască de tifon umed pe față. Se amintește că o doză de 50—60 g plantă verde poate ucide un cîine. La planta uscată însușirile toxice scad, fără a dispare cu totul.

Rostopasca este un coleretic puternic, mărind de 5 ori secreția de fiere. Ea stimulează ficatul, mai ales lobul său drept, calmează durerile hepatice și ale vezicii biliare, precum și tusea spasmodică, prin substanțele active (alcaloizi, chelidonină, sparteină, protopină etc.), pe care le conține și care acționează asupra sistemului nervos central. Planta este în același timp antispasmodică, narcotică, hipotensoare, purgativă, antiseptică și bactericidă (contra stafilococilor, bacteridiei antraxului), vermifugă, depurativă, excitantă.

Unii autori atribuie plantei, intern și extern în irigații vaginale acțiune contra fibromului uterin, iar ca extract proprietăți anticanceroase, întrucît ea ar opri pentru cîtva timp evoluția bolii. Alcaloizii din rostopască stimulează respirația, micșorează excitabilitatea inimii și vaselor, relaxează musculatura netedă a coronarelor și vaselor mari. Planta are acțiune de asemenea în frigiditate.

Extern, rostopasca este antioftalmică, rubefiantă, caustică, vezicantă, detersivă.

Ea se poate utiliza în hidropizii, gută, reumatism, leneviri ale organelor abdominale, cahexie, gălbenare, constipație, gravelă, urică, febre intermitente, inflamații cronice ale ficatului cu mărirea lui, scrofuloză, pecingine, boli de splină, de vezică biliară, sistemul limfatic, în astm, catare bronhice și intestinale, angină pectorală, isterie, amenoree, stări de insomnie, neliniște, arterioscleroză cerebrală (în care se administrează seara 2—3 g pulbere ca atare sau în decocție) etc.

Ca antioftalmic, decocția de frunze sau sucul proaspăt, foarte diluat, au dat bune rezultate în inflamațiile cronice de ochi, ulcerații cronice ale pleoapelor, blefarite glandulare sau mucoase, cheratită, pterigion.

Sucul de plantă ca și rădăcina rasă, aplicate pe ulcere vechi, scorbutice, scrofuloase, atonice, le curăță și le vindecă. La fel acționează, în loțiuni de 2 ori pe zi, decocția 20 g plantă uscată la litru. Sucul fiert cu untură pînă la însumarea lui în aceasta, sub formă de pomadă aplicat zilnic timp de cîteva săptămîni pe zonele cu pecingine scvamoasă umedă, veche, duce la înlăturarea ei. În favus, se aplică mai întîi cataplasme emoliente, pentru curățire, apoi se face o loțiune timp de 6—8 minute cu o decocție de frunze proaspete și pe urmă o fricțiune cu linimentul preparat din unguent camforat (15 g camfor la 30 g untură), săpun alb și suc de rostopască, în părți egale.

Un colir pentru bolile de ochi se obține amestecînd 4 g suc de rostopască în 60—100 g apă distilată sau de izvor, fiartă, răcită, sau apă de trandafir; din colir se pun cîteva picături în ochi, de 1—2 ori pe zi.

Rostopasca proaspătă, prin pensulări de 2—3 ori pe zi cu sucul ce-l conține, este eficace extern contra negilor, bătăturilor și întăriturilor pielii.

Intern, rostopasca se poate folosi numai cu aviz medical, sub formă de infuzie sau decocție 10—15 g frunze uscate la litru, cîte 1—2 cești de ceai în 24 ore; decocție 10 g rădăcină uscată la litru, fiartă 10 minute, luîndu-se 2 cești de ceai în 24 ore, în prize distanțate; vin diuretic preparat din 15 g rădăcină uscată, zdrobită, peste care se toarnă 1 litru vin alb, fierbinte; se ia o jumătate pînă la un pahar de 75 ml dimineața; suc proaspăt, 5—4 g pe zi în lapte, ceai etc.; pulbere de rădăcină, 2—4 g pe zi în miere, pilule etc. Cura internă durează zece zile, urmată de o pauză similară, repetîndu-se de mai multe ori.

Contra limbricilor, se face o emulsie de suc proaspăt cu gălbenuș de ou, cu apă și zahăr. Din emulsia foarte fluidă, se iau 15 picături la copii și 1/2 linguriță la adulți, în puțină cafea, dimineața pe nemîncate.

Rostopasca se poate asocia cu sunătoare, coada șoricelului, mentă și turiță mare, în bolile de ficat.

Extractul și tinctura preparate farmaceutic se recomandă de asemenea în tusea spasmodică, în dureri de ficat și de vezica biliară.

Extern, se aplică de 2—3 ori pe zi sucul de rostopască, obținut prin ruperea unei tulpini sau rădăcini, pe negi, bătături, întărituri ale pielii. Sucul realizat prin zdrobirea și stoarcerea plantei, amestecat în părți egale cu glicerină, poate fi păstrat mai multe zile. Deși are rol cicatrizant, planta nu se va aplica pe răni, proaspete și sîngerînde, din cauza toxicității ei. În faringite se fac gargarisme cu decocție 100 g plantă la litru, fiartă pînă scade cu o treime și îndulcită cu miere.

Intoxicațiile cu rostopască se manifestă prin bășicarea gurii, arsuri și mîncărimi în gît, grețuri, vărsături, diaree și urinare cu sînge, tendința de a urina mereu, dureri de cap, amețeli, delir, halucinații, congestie pulmonară, asfixie, toate ducînd în cele de urmă la moarte.

În caz de intoxicații cu rostopască se provoacă vărsături cu apă caldă, ingerată în cantități mari, apoi se iau ceaiuri de nalbă, de semințe de in etc., lapte dulce, cafea, stimulente (vin, eter, alcool), alcaline, ioduri, tanin. Se fac fricțiuni cu alcool și se injectează de către medic atropină, eter etc.

Homeopatia folosește tinctura de rădăcină diluată 1%, în boli de ficat și vezica biliară (ciroză, inflamații acute și cronice), pneumonie, tuse convulsivă, gripă, gută, reumatism, epidemii diverse. Extern, o pomadă cu tinctură, se recomandă de homeopați a se aplica pe leziunile de lupus, petele de psoriasis, carcinoame, eczeme etc.

ROȘCOVUL — Ceratonia siliqua L.

(Fam. Leguminosae)

Crește pe terenuri aride în sudul țării, atingînd înălțimea de circa 12 m și circumferința 2 m. Lemnul de roșcov e tare și roșu. Fructele, numite roșcove, sînt niște păstăi late de 2 cm, lungi de circa 20 cm, încurbate și au un gust dulce. Roșcovele conțin subtanțe azotate, grase, zaharoase, acid formic etc., avînd însușiri laxative (cele crude), antidiareice (cele uscate), diuretice și pectorale, folosindu-se ca atare, tocate mărunt

sau sub formă de sirop și decocție 50 g la litru, cîte 3—5 cești de ceai pe zi.

Decocția de frunze și scoarță, 3—5 g la o ceașcă de ceai (cîte 2 cești pe zi), este astringentă.

Decocția de făină de roșcove oprește diareea la copiii mici, folosindu-se în proporție de 50 g la un litru de apă pentru copiii sub 6 luni și 100 g la litru pentru cei pese 6 luni. Decocția se dă cu biberonul, înlocuind un supt. Ea are un important rol antitoxic și antiinfecțios intestinal, ceea ce face să se recomande roșcovele în consum și pentru adulți cu diaree. Ele sînt utile alimentar și în obezitate.

Roșcovele sînt utile de asemenea în hrana animalelor și mai ales a cailor.

ROTUNGIOARA

(Vezi Silnicul)

● ROUA CERULUI — Drosera rotundifolia L.

(Fam. Droseraceae)

Plantă vivace, răspîndită prin turbării pînă la 2 000 m altitudine, foarte subțire, carnivoră, cu tulpina neramificată, înaltă de 0,10—0,25 m și frunzele rotunjite, roșietice, așezate în rozetă cîte 6—10 la sol, avînd pețiol lung și perișori la margini și pe față. Înflorește în iulie—august; florile mici și albe sau roze sînt dispuse în ciorchine, la vîrful tijelor înalte de circa 20 cm. Fructele sînt capsule. Frunza, în atingere cu vreo insectă, se închide asupra acesteia și o digeră cu un lichid care conține pepsină, secretat de perișorii glandulari. Drogul constă din partea aeriană, recoltată în timpul înfloririi. El conține tanin, acizi organici, naftochinonă (plumbagină), pigmenți flavonici, vitamina C, acid benzoic, acid galic etc.

Intern, se folosește sub formă de tinctură, cu rol antiseptic, behic, antifebril, diuretic, sudorific, calmant, rezolutiv, dar mai ales antispasmodic, împotriva tusei convulsive, astmului bronhic, răgușelilor, bronșitelor, faringo-laringitelor. S-a mai preconizat în hidropizii, epilepsie, arterioscleroză, dispepsii, febre intermitente. Asupra omului sănătos dă puternice fenomene de iritație a căilor respiratorii.

Tinctura se prepară din planta întreagă (20 g plantă la 100 g alcool diluat). Se iau 5—30 picături de 3—5 ori în 24 ore, pentru a potoli chintele de tuse și vărsăturile din tusea convulsivă; se mai pot întrebuința: infuzia 1—5 g la 100 g apă îndulcită, luîndu-se cu linguriță în 24 ore, precum și siropul sau extractul fluid.

În amestec cu cimbrișorul, coada calului și foaia grasă, dă rezultate ca și specifice în tusea convulsivă.

Medicii homeopați folosesc tinctură și în tuberculoza pulmonară sau a laringelui, planta avînd acțiune antibiotică. Ei o mai recomandă în reumatism și colicile însoțite de scaune muco-sanguinolente, în stări nervoase, palpitații.

Extern, sucul proaspăt s-a utilizat contra mușcăturilor de animale, înțepăturilor de insecte, negilor, bătăturilor, petelor de roșeață de pe față. Printr-o enzimă pe care o conține, roua cerului încheagă laptele.

În medicina canină, se dă în bronșite și tuse, infuzia 10 g la litru, cantitate pentru 2 zile.

● ROZMARINUL — Rosmarinus officinalis L.

(Fam. Labiatae)

Arbust stufos, foarte aromatic, melifer, de origine mediteraneană, ajungînd la peste 1,5 m înălțime; la antici, rozmarinul era considerat ca simbolul iubirii, căsătoriei și al morții.

Se cultivă și în țara noastră, mai ales în zonele sudice și de sud-vest, pînă la 1 500 m altitudine. Are frunze înguste, coriace, mereu verzi, albicioase pe fața inferioară, și flori de un albastru pal, care apar în aprilie-iunie, dispuse două cîte două, la subțioara frunzelor. Planta are miros aromatic datorită unui ulei volatil. Mirosul aduce cu cel de camfor și tămîie. Medicinal se folosesc frunzele și florile care conțin, în afară de ulei volatil, o rezină, un principiu amar, acizi organici, colină, un heterozid, tanin, saponine, vitamina C. Acțiunea principală se datorește uleiului volatil, care la rîndul lui conține pinen, camfor, borneol, cineol etc.

În trecut, rozmarinul s-a bucurat de faima unui remediu al reumatismului, gutei, bătrîneții etc.

În vremea noastră, i se recunosc proprietăți stimulente, antispasmodice, colagoge, stomahice, diuretice, vermifuge, antiseptice, tonice și vulnerare. El influențează în bine circulația sîngelui, digestia în caz de dispepsii, tonusul convalescenților și surmenaților, funcțiile ficatului, mai ales cea biliară, secreția bilei mărindu-se de 1,5—2 ori, sub influența lui. În cantități mari, rozmarinul este însă toxic, producînd gastroenterite și nefrite.

Avîndu-se în vedere aceste însușiri, rozmarinul se recomandă în congestia ficatului, icterul hepatic, inflamațiile dureroase cronice ale vezicii biliare, colesterolemie, atoniile stomacului, în surmenajul muscular și cerebral, în stările de slăbiciune după boli (gripă, febră tifoidă, pneumonie) și după operații grave. El combate simptomele de insomnie, palpitațiile, amelețile, nervozitatea, durerile de cap nervoase, stările depresive. De asemenea, se mai recomandă în febrele eruptive, astm, tuse convulsivă, vomizări spasmodice, colici, leucoree, amenoree, hidropizie, scrofuloză, slăbirea memoriei, paralizii, boli de inimă, celulită, frigiditate, impotență, migrene, ascite de natură hepatică, ciroza lui Laënec, reumatism articular, boli de rinichi, erupții cutanate etc.

Extern, rozmarinul este astringent și rezolutiv.

Intern, în scop medicinal se folosesc frunzele și vîrfurile înflorite, care se administrează de obicei sub formă de infuzie 10—30 g la litru, 2—3 cești de ceai pe zi, sau macerație (3 zile) cu 30—60 g plantă la un litru de vin. Esența de rozmarin produce convulsii, tremurături; ea face, ca și feniculul, animalele fricoase, nu agresive ca pelinul, salvia etc.

Tinctura (o parte rozmarin proaspăt și 5 părți alcool), se ia zilnic în doze de 15—25 picături.

În astenie, rozmarinul se asociază cu salvia, cîte 20 g frunze din fiecare, încălzite 30 minute la baia de apă cu un litru de vin roșu și o lin-

gură de miere într-un vas de gresie, răcindu-se, filtrîndu-se și păstrîndu-se în sticle bine astupate. Din acest vin se ia cîte un păhărel înainte sau după mese.

În colesterolemie, se bea zilnic, timp de 20 zile, cîte 2 pahare de vin roșu în care s-au macerat 40 g vîrfuri înflorite, uscate.

În bolile de inimă se indică 3 linguri pe zi din macerația (24 ore) a 25 g frunze proaspete la un litru de vin roșu.

În congestia ficatului, se administrează, dimineața pe nemîncate, o ceașcă de ceai din decocția (5 minute) cu 40 g plantă la litru.

În impotență, se recomandă a se lua seara, înainte de masă, 2 linguri de vin roșu, preparat cu 30 g frunze proaspete de rozmarin și 20 g frunze de salvie la un litru, încălzindu-se la baia de apă 15 minute. În frigiditate, se indică o ceașcă de ceai seara, din infuzia de vîrfuri înflorite de rozmarin, 20 g la litru.

În slăbirea memoriei, se vor lua 10 zile pe lună, timp de 3 luni, cîte 3 cești de ceai pe zi, din infuzia 30 g vîrfuri înflorite la litru.

Se recomandă a nu se depăși dozele și durata curelor.

Extern, compresele cu vin de rozmarin, preparat ca mai sus, se recomandă în umflăturile păstoase și nedureroase cutanate, în entorse, umflături articulare, umflarea gleznelor în urma oboselii. Infuzia, 50—60 g la litru, combate durerile reumatismale, prin spălături ușoare ale regiunii afectate. Adăugată în apa de baie, infuzia are acțiune favorabilă în reumatism și convalescență, precum și la copii nervoși. Un unguent contra durerilor se prepară topindu-se în cantități egale, rășină, ceară, ulei comestibil, la care se adaugă cîteva picături de esență de rozmarin.

Tinctura, obținută prin macerarea timp de 30 zile a 80 g plantă într-un litru de alcool de 90°, dă foarte bune rezultate sub formă de fricțiuni în reumatism. Tinctura este eficace și în durerile de dinți, clătindu-se gura cu puțină tinctură și ținînd-o cît se poate în dreptul dintelui dureros.

În scrîntituri are efect tinctura de rozmarin și salvie, sub formă de comprese. Tinctura este o macerație (15 zile) a cîte 20 g vîrfuri înflorite de salvie și rozmarin, în 0,5 litri alcool.

Cu frunze uscate și mărunțite de rozmarin se fac țigări antiastmatice. Loțiunea cu infuzie, 50 g vîrfuri înflorite la litru, este recomandabilă pentru tenul gras, ca și compresele cu această infuzie contra ridurilor de pe față și gît, menținînd prospețimea tenului. Compresele cu decocție 50 g la litru sînt utile în torticolis.

O bună loțiune de păr se obține macerînd timp de 2 săptămîni într-un litru de alcool, cîte 60 g de rozmarin, rădăcină de urzică și rădăcină de brusture. Se mai pot adăuga merișor — Buxus sempervirens și Condurul doamnei — Tropaeolum majus. Cu loțiunea aceasta se fricționează pielea capului în fiecare seară, ea menținînd părul în bune condițiuni.

În caz de edem al gambelor, se fac băi locale cu decocție de frunze 60 g la 3 litri, adăugîndu-se 20 g sare amară.

În medicina veterinară, infuzia forte de rozmarin se folosește pentru spălături contra scabiei, după ce regiunile afectate s-au spălat bine cu apă și săpun. După spălăturile cu infuzie, se freacă cu ulei de ricin.

Rozmarinul se mai recomandă a se adăuga (1—2 linguri) în hrana cailor cu afecțiuni reumatismale. La oile cu reumatism se dă în două prize infuzia 80 g plantă la 0,5 litri apă sărată. Cu infuzia se freacă și zonele afectate. Administrat în concentratele care se dau la vaci, face ca laptele să capete un miros plăcut. Planta proaspătă se indică de asemenea în hrana caprelor cu pneumonie.

RUGUL DE MURE

(Vezi Murul)

RUINUL

(Vezi Sipica)

RUMEIOARA

(Vezi Cîrmîzul)

● RUSCUȚA DE PRIMĂVARĂ — Adonis vernalis L.

(Fam. Ranunculaceae)

Plantă erbacee, vivace, spontană, înaltă de 0,30—0,40 m, obișnuită prin cîmpurile de cereale și pe pajiștile de șes și de deal, calcaroase, uscate; ea apare primăvara timpuriu, încă din martie, sub formă de tufe mici, cu tulpină dreaptă și frunze subțiri, liniare, alterne, cu flori mari, roșii, galbene, aurii, polenifere, dar nu melifere, care înfloresc cîte una la vîrful fiecărei tulpini, în aprilie-mai, avînd un diametru de circa 7 cm, 10—20 petale și 5 sepale colorate ca și petalele. Flosită la om și animale în doze mari, dă intoxicații cu tulburări digestive: vomizări, colici, diaree, hemoragii intestinale, convulsii, dispnee, oprirea inimii. Prin uscare, planta devine mai puțin toxică. Toxicitatea se transmite prin lapte.

În scop terapeutic, se folosește planta aeriană, de obicei proaspătă, recoltată la începutul înfloririi, fiind un excelent tonic al inimii, deoarece conține glucozizi cu acțiune cardiacă, similară digitalei. În compoziția ei mai intră: rezine, colină, substanțe grase, acizi. Ruscuța de primăvară acționează asupra circulației sîngelui, îmbunătățind-o, reglează bătăile inimii și mărește presiunea sanguină, fiind recomandată în hipotensiune și contraindicată în hipertensiune. Ca tonic cardiac, ruscuța de primăvară ocupă un loc intermediar între digitală și Strophantus, ea avînd o acțiune de durată mai scurtă decît digitala, dar mai lungă decît Strophantus. Ea poate fi folosită fără pauze în insuficiența cardiacă și hipotensiunea sanguină. Se elimină foarte repede din organism, avînd și rol diuretic apreciabil în nefrita parenchimatoasă, hidropizie etc. Este și un bun sedativ nervos, avînd acțiune în tulburările neurovegetative (nevroze viscerale și cardiace cu palpitații, extrasistole), putîndu-se administra sub formă de infuzie 4—10 g la litru din care se iau 200 ml în 24 ore, cîte o lingură la 2 ore. Infuzia are dezavantajul că este foarte amară, de altfel ca și tinctura, acesta din urmă fiind însă mai puțin toxică.

Se mai poate folosi ca extract apos (0,5—1 g pe zi fracționat în 10 pilule) sau alcoolic, tinctura (o parte ruscuță proaspătă pentru 5 părți alcool), cîte 10 picături de 5—6 ori în 24 ore, poțiune, sirop, pilule etc., toate acestea mărind diureza și realizînd efecte calmante și anestezice. Cu rol similar se ia sucul proaspăt: 2—5 lingurițe de cafea pe zi, în apă dulce, înainte de mese. Se recomandă ca tonic cardiac, mai ales în pauzele tratamentului cu digitală. Se preconizează de asemenea, asociată cu bromură

și codeină, ca sedativ în epilepsie. Este totodată un adjuvant respirator și un factor de slăbire.

Ruscuța nu se recomandă în arteriosclerozâ, ci în: peri-endo și miocardită, astm cardiac, palpitații, angină pectorală, dispnee, degenerescență miocardică, tulburări cardiace datorite bolilor infecțioase, gripei, pneumoniei; nu obosește stomacul, nu se cumulează și nu obișnuiește organismul.

Fiind o plantă toxică, se va folosi numai sub supraveghere medicală. Planta uscată este mai puțin toxică, dar și mai puțin activă.

Se poate întrebuința și în medicina veterinară, pentru animalele mici.

În asociație cu lăcrămioarele și valeriana, ca tinctură, dă rezultate mai bune.

Intoxicațiile cu ruscuță se caracterizează prin vomizări, colici, diaree cu sînge, hemoragii intestinale, diureză urmată de anurie, convulsii, dispnee, accelerarea, apoi încetinirea inimii, care se oprește în sistolă. Tratamentul se face la fel ca în intoxicațiile cu digitală, mărgăritărel, Scilla.

O specie înrudită, mai puțin toxică, este *Adonis aestivalis L. (cocoșeii de cîmp)*, cu flori roșii, cărămizii, galbene sau gălbui, care este de asemenea tonică a inimii, avînd efect în hidropizie, gută, boli de vezică, litiază, fiind în același timp mai ieftină și de 150 ori mai puțin toxică decît ruscuța de primăvară.

● RUTIȘORUL — Thalictrum aquilegifolium L.
(Fam. Ranunculaceae)

Întîlnit în regiunile de deal și de munte, între 800—1 500 m altitudine, la marginile pădurilor umede, rutișorul se și cultivă ca plantă vivace, ornamentală. Are înălțimea de peste 1 m. Frunzele lui sînt mari, alterne, decupate în foliole dințate și flori fără petale, dispuse în ciorchini purpurii, roz, gălbui sau alburii. Ele sînt bogate în polen și apar în mai-iulie.

Frunzele lui conțin un glucozid cianogenetic, care le dă însușiri sedative și anestezice locale.

Rutișorul galben — T. flavum L., care crește prin locuri mlăștinoase, pe marginile apelor și pe pajiști umede, calcaroase, are flori mici, cu un miros discret; ele apar în iunie-august.

Rădăcina plantei este diuretică, purgativă și antifebrilă; ea conține berberină.

În scop diuretic și antifebril se iau 2—3 cești de ceai pe zi din decocția 5—15 g rădăcini la litru, iar ca laxativ și purgativ decocția 15—16 g la litru.

Se va avea în vedere că, în cantități mai mari, planta este toxică.

Rădăcinile sînt toxice pentru porci.

Rutișorul mic — T. minus L. crește în locuri uscate, la marginile pădurilor, pe terenuri calcaroase. Înflorește în mai-iulie și se folosește ca tonic amar.

Rutișorul cu fructe lungi — T. macrocarpum Gren. crește la 800—2 200 m altitudine. Fructele lui sînt niște carpele cu cioc și codiță lungă, arcată. Conține alcaloizi foarte toxici (berberină, macrocarpină, talictrină), acționînd ca și aconitina.

SABINA, CETINA DE NEGI — Juniperus sabina L.
(Fam. Cupresaceae)

Arbust tufos, cu frunzele aciculare, mereu verzi, culcate pe ramuri; fructele, similare celor de ienupăr. Crește spontan la munte, dar se și cultivă ornamental.

Intern, se utilizează fructele și ramurile tinere frunzoase, care conțin un ulei volatil, tanin, rezină, ceară, un glucozid, avînd acțiune antihemoragică, emenagogă, stimulentă, vulnerară, sub formă de infuzie, 10—15 g la litru, cîte 2 cești de cafea pe zi, în hemoragii uterine, leucoree, cloroză, gută, reumatism, sterilitate, amenoree, paralizii, ulcerații canceroase, vegetații sifilitice, erizipel, viermi intestinali etc., însă cu rezultate inconstante.

Extern, pomada de pulbere (două părți la cinci părți untură) sau decocția, 20 g la litru, se aplică pe ulcere vechi, de rea natură, pe fungozități, condiloame, negi, carii osoase, favus. Tinctura, în fricțiuni, este recomandată contra durerilor nevralgice, reumatismale, artritice. Contra căderii părului, se iau intern 2—5 picături, iar extern se tamponează cu amestecul 5—10 picături esență în 30 ml alcool. Homeopatia folosește o tinctură în hemoragiile uterine, leucoree, blenoragie, cistită, gută, reumatism, iminența avorturilor etc.

Se folosește și în medicina veterinară.

Trebuie să se știe însă că planta este toxică, așa încît se va utiliza numai cu avizul medicului.

Ea poate provoca sfîrșitul letal prin colaps, convulsii tetanice sau epuizare.

SALBA MOALE, VONICERIUL — Evonymus europaea L.
(Fam. Celastraceae)

Arboraș înalt pînă la 6 m, cu ramuri tinere verzi, în 4 muchii, aripate, întîlnit prin păduri și tufărișuri, la cîmpie și deal, mai rar la munte, de obicei pe terenuri calcaroase.

Are frunze ovale, opuse, puțin dințate și ascuțite, cu flori neplăcut mirositoare, verzi-gălbui, care se ivesc în mai-iunie. Fructele sînt capsule stacojii, colțuroase, cu semințe albicioase, roz-gălbui. Ele dau un aspect plăcut plantei, toamna.

În medicină, se utilizează semințele și frunzele, care conțin alcaloizi, tanin, acizi organici, lipide, pigmenți, vitamina C, avînd acțiune emetică, purgativă, colagogă, detersivă, insecticidă, acaricidă.

Intern, s-au folosit în trecut fructele (în doză de 3—4 fructe), mugurii tineri, în infuzie (5 g la o ceașcă de ceai) sau infuzie cu 5—10 g frunze și fructe la un litru de apă, ca purgative drastice. Astăzi, salba moale nu se mai folosește intern, din cauza toxicității, ci numai extern.

Decocția de frunze și ramuri tinere (o mînă la 0,5 litri apă) are acțiune favorabilă asupra ulcerelor vechi, atone, chiar gangrenoase. O decocție mai activă se obține în oțet sau în amestec cu foi de nuc.

Decocția de semințe, 15—30 g la litru, în amestec cu oțet, dă rezultate împotriva păduchilor și rîii, în medicina veterinară, luîndu-se măsuri ca animalele tratate să nu se lingă.

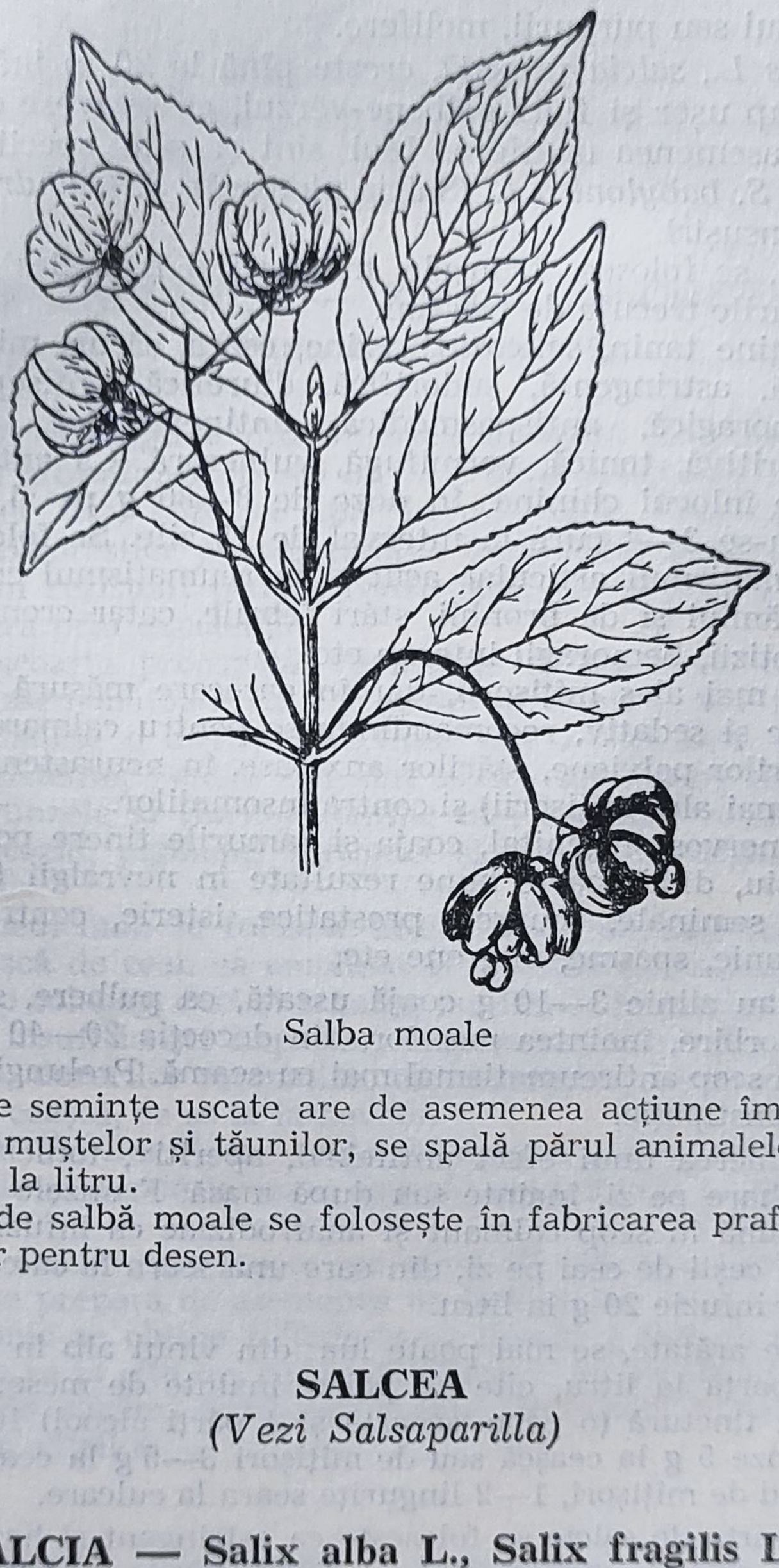

Salba moale

Pulberea de semințe uscate are de asemenea acțiune împotriva păduchilor. Contra mușteloi și tăunilor, se spală părul animalelor cu decocție de frunze 50 g la litru.

Cărbunele de salbă moale se folosește în fabricarea prafului de pușcă și a creioanelor pentru desen.

SALCEA

(Vezi Salsaparilla)

SALCIA — Salix alba L., Salix fragilis L., Salix purpurea L.

(Fam. Salicaceae)

Este un arbore care crește pe lîngă ape, prin zăvoaie, locuri inundabile, în terenuri umede.

Salix alba L., mai este numită și răchita albă, ajunge pînă la 20 m înălțime. Florile, mîțișorii gălbui, apar înaintea frunzelor, care sînt lanceolate, alterne și alb-argintii pe fața inferioară.

Este plantă meliferă.

Salix purpurea L., răchita roşie, creşte pînă la 4 m înălţime, are ramuri roşii purpurii, frunze lanceolate şi verzi-albăstrii, pe faţa inferioară. Florile sînt verzui sau purpurii, melifere.

Salix fragilis L., salcia fragedă, creşte pînă la 20 m înălţime. Are ramuri care se rup uşor şi flori galbene-verzui, ce se ivesc odată cu frunzele şi sînt de asemenea melifere. Mai sînt şi alte specii de salcie ca: *S. viminalis L., S. babylonica L.* (Salcia pletoasă), *S. triandra L.* etc., toate avînd aceleaşi însuşiri.

În medicină, se folosesc frunzele, mîţişorii şi mai ales scoarţa, recoltată de pe ramurile trecute de trei ani.

Scoarţa conţine tanin, salicozid, rezine, ceară, săruri minerale etc. Ea este antifebrilă, astringentă, sudorifică, diuretică, antiseptică, antidiareică, antihemoragică, antispasmodică, antinevralgică, antireumatică, anestezică, aperitivă, tonică, vermifugă, vulnerară. Ca antifebrilă, coaja de salcie poate înlocui chinina, în doze de 8—80 g pe zi, timp de 8—15 zile, făcîndu-se 3—4 cure la interval de 15 zile. Se foloseşte în stări gripale, în reumatismul articular acut şi în reumatismul cronic, în gută, în bolile de plămîni şi de bronhii, stări febrile, catar cronic stomacal şi bronhic, hemoptizii, hemoragii interne etc.

Frunzele şi mai ales mîţişorii, dar în oarecare măsură şi scoarţa, au rol anafrodiziac şi sedativ, recomandîndu-se pentru calmarea eretismului genital, a durerilor pelviene, stărilor anxioase, în neurastenie, contra calculilor biliari (mai ales mîţişorii) şi contra insomniilor.

Ca sedativ nervos şi genital, coaja şi ramurile tinere pot înlocui bromura de potasiu, dînd foarte bune rezultate în nevralgii faciale şi uretrale, pierderi seminale, scurgeri prostatice, isterie, contracturi, hiperstezie, nimfomanie, spasme, migrene etc.

Intern, se iau zilnic 3—10 g coajă uscată, ca pulbere, sau 2—3 cești de ceai, prin sorbire, înaintea meselor, din decocţia 20—40 g coajă la un litru de apă, în scop antireumatismal mai cu seamă. Prelungirea tratamentului duce la constipaţie.

Pentru obţinerea unui efect antifebril, aperitiv, tonic sau stomahic, se indică 2 pahare pe zi, înainte sau după masă. Frunzele şi mîţişorii se folosesc împreună în scop calmant şi anafrodiziac ca infuzie 40—50 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi, din care una seara la culcare, iar contra reumatismului infuzie 20 g la litru.

În scopurile arătate, se mai poate lua: din vinul alb în care se macerează 50 g scoarţă la litru, cîte un pahar înainte de mese; extract fluid 5—10 g pe zi; tinctură (o parte scoarţă şi 4 părţi alcool) 10—30 g pe zi; infuzie de frunze 5 g la ceaşcă sau de mîţişori 3—5 g la ceaşcă, 3 cești pe zi; extract fluid de mîţişori, 1—2 linguriţe seara la culcare.

Extern, scoarţa de salcie se foloseşte ca astringent şi hemostatic.

Decocţia prelungită, 30—60 g scoarţă de salcie la un litru de apă, se recomandă ca fomentaţii şi comprese în tratamentul plăgilor şi ulcerelor, în faringite şi gingivite sub formă de gargarisme şi antihemoroidal ca irigaţii.

Sub formă de băi şi fricţiuni, decocţia dă rezultate în rahitism şi scrofuloză.

Cenuşa de salcie sau frunzele tocate, în amestec cu oţet, s-au folosit în trecut contra negilor şi bătăturilor, ca emplasture.

În medicina veterinară, s-au utilizat ramurile de salcie, date în luna februarie oilor spre a le roade scoarța, putîndu-se astfel combate gălbeaza prin acțiunea tonică, vermifugă și antiseptică pe care o posedă scoarța.

Infuzia de frunze și ramuri, 50 g la litru, se indică în boli bronho-pulmonare la solipede (cai, măgari). Scoarța ramurilor se dă în hrana cailor cu reumatism. Ramurile administrate vacilor sporesc cantitatea de lapte. Frunzele sînt folosite pentru frunzare care se dau în hrana caprelor și oilor.

● SALCÎMUL — Robinia pseudacacia L.
(Fam. Leguminosae)

Arbore spinos, originar din America, atingînd înălțimea de 30 m, care crește pînă la altitudinea de 800 m, cu frunze penat opuse și flori în ciorchine, albe sau ușor roze, ce apar în mai-iunie. Fructele sînt păstăi. E folosit în scop forestier pentru fixarea terenurilor fugitive, rîpilor, dunelor și ca lemn rezistent pentru construcții, pe care nu-l atacă insectele. Plantă meliferă prin excelență.

Lemnul, scoarța proaspătă, rădăcinile și semințele conțin robină, o toxalbumină asemănătoare cu ricina, așa încît nu se vor folosi medicinal. Pentru cabaline și bovine, salcîmul are o toxicitate accentuată, oile fiind mai rezistente; pentru om sînt toxice semințele, coaja și rădăcina.

Planta (frunzele și florile) conține ulei esențial, cetone, tanin, o enzimă, un glucozid, pigmenți flavonici și are rol antispasmodic, colagog, emolient, tonic.

În scop medicinal, se folosesc intern frunzele, sub formă de infuzie, 12 g la o ceașcă de ceai, ca emolient și calmant (laringite, bronșite), precum și în scop colagog, deci și laxativ, iar florile în combaterea gastritelor, indigestiilor, insuficienței hepatice, migrenelor, durerilor de cap, nevralgiilor dentare, durerilor reumatice, indispozițiilor, anemiei, tot ca infuzie, 12—50 g la o ceașcă, ce se ia la nevoie.

Rol similar florilor îl are coaja de ramuri tinere, recoltată în martie sau septembrie și uscată la soare sau aer cald. Ea nu se folosește decît cu aviz medical.

Mierea de salcîm este foarte apreciată. Florile mai servesc pentru clătite; din ele se prepară de asemenea un lichior, un sirop, o apă de toaletă.

Un vin tonic se obține infuzîndu-se 15—20 g flori la un litru de vin roșu, din care se ia cîte un pahar după mese, în anemii, leucoree etc.

Frunzele de salcîm, verzi sau uscate (frunzar), se folosesc în hrana oilor, caprelor, vițeilor.

● SALCÎMUL GALBEN — Laburnum anagyroides Med.
(Fam. Leguminosae)

Este un arboraș sau arbore înalt de 3—7 m, cu flori galbene, mai închise la munte. Frunzele, cu pețiol lung, au 3 foliole. Florile apar în aprilie-mai și sînt purtătoare de polen. Fructele sînt păstăi. Coaja lemnului rămîne verde mult timp; lemnul este la început galben, apoi devine brun-negru. Salcîmul galben crește între 400—2 000 m altitudine.

Planta conține în frunze, flori, păstăi, semințe, ramuri etc., un alcaloid, citizina, care se găsește de asemenea în salcîmul japonez, drob, drobiță etc. și care posedă însușiri asemănătoare cu cele ale stricninei și mai ales ale nicotinei. Citizina oficinală se extrage de obicei din semințe; ea este un excitant al centrului respirator, folosindu-se în caz de stări asfixice. Ea se mai recomandă și contra tabagismului. Toxicitatea frunzelor și păstăilor scade la maturitate, dar nu dispare.

Intoxicațiile cu salcîm galben, produse mai ales prin semințe, rădăcini, scoarță, se manifestă prin salivație puternică, sete, arsuri în gît, senzație de strangulare, grețuri, vărsături, dureri de cap și abdominale, diaree, sudori, senzații de frig și de rău general, ușoară excitație nervoasă, puls diminuat, somnolență, apoi paralizia inimii și a centrilor nervoși respiratorii. Apar simptome choleriforme, amețeli, convulsii, învinețirea feței și a membrelor, toate acestea urmate de moarte în 1—9 ore, mai rar în cîteva zile.

Ca tratament se dau vomitive sau se provoacă vomizarea introducîndu-se un deget în faringe. Se administrează apoi tanin, sulfat de zinc, cafea, stimulente și se face respirație artificială.

Intoxicațiile pot surveni în urma confundării salcîmului galben cu alte plante, spre exemplu cu lemnul dulce, sau făcînd clătite cu flori de salcîm galben, în loc de salcîm obișnuit. Se mai pot produce intoxicații cu lapte provenit de la caprele care au consumat frunze, flori și ramuri tinere sau coajă de salcîm galben, pentru capre planta fiind netoxică. Este însă toxică pentru cai.

Intern, frunzele de salcîm galben au rol purgativ și colagog, în acest scop putîndu-se folosi cu prudență înfuzia 12 g la o ceașcă de ceai.

S-au mai utilizat frunzele în bronșitele cu tuse chintoasă, în astm, tuse convulsivă, dispepsii bilioase însoțite de vomizări periodice și alternativ de constipație și diaree, în vomele copiilor și gravidelor etc.

În homeopatie se folosește o tinctură obținută din frunze și flori proaspete, cu rol tonic asupra sistemului nervos.

Extern, în scop detersiv și rezolutiv, se pun cataplasme de frunze proaspete, strivite, pe ulcere și răni vechi, supurative.

O specie înrudită, cu însușiri asemănătoare, este *Liburnum alpinum* (Mill.) Gris.

SALCÎMUL JAPONEZ — Sophora japonica L.

(Fam. Leguminosae)

Este un arbore ornamental, înalt de circa 20 m, cu frunze penate și flori galbene-verzui, melifere, care apar în iunie-octombrie.

De la această plantă se folosesc bobocii florali pentru prepararea rutinei, rutosidei (glucozid flavonic cu rol de vitamina P) și tarosinului (rutină+vitamina C), medicamente cu rol în normalizarea permeabilității și tonicității vaselor de sînge, în hemoragiile capilare datorite fragilității acestora, în tratarea aterosclerozei și hipertensiunii arteriale.

Preparatele din bobocii florali de salcîm japonez mențin elasticitatea vaselor de sînge.

SALSAPARILLA EUROPEANA, SALCEA
— Smilax aspera L.
(Fam. Liliaceae)

Plantă urcătoare care trăiește în Dobrogea, cu rădăcini lungi și fibroase, tulpini spinoase, frunze alterne lucitoare, în formă de inimă sau săgeată și flori verzui dispuse în umbele; fructele sînt bace roșii, mici.

În medicină, se utilizează rădăcina nodoasă, care este de grosimea unui deget și de culoare alb-roză. Ea conține glucide, colină, săruri de potasiu și calciu, tanin, saponozide, avînd rol sudorific, diuretic, depurativ, cu acțiune importantă în eliminarea acidului uric și ureii.

La recoltare, se va avea grijă să nu se confunde rădăcinile de salce cu cele de untul pămîntului sau de mutătoare.

Alte specii (*S. ornata Hook.* și altele) trăiesc în pădurile umede și pe țărmurile fluviilor din America Centrală, toate avînd însușiri diuretice, depurative și sudorifice. Salcea se recomandă *intern* în astm, gripă, artrite, nefrite, herpes, boli de piele, gută și mai ales reumatism.

În acest scop se prepară o decocție 50—60 g rădăcini la litru, care se fierbe 5—20 minute. Se iau 1—3 cești de ceai între mese timp de 24 ore, dimineața pe nemîncate mai administrîndu-se o linguriță de rădăcină uscată măcinată, în amestec cu miere.

În trecut, decocția se folosea și în tratarea blenoragiei sau sifilisului, luîndu-se timp de 40 zile cîte o ceașcă de ceai dimineața pe nemîncate; ulterior nu s-au confirmat rezultate pozitive.

Extern, se folosesc rădăcini zdrobite de salcea în țigări antiastmatice.

În medicina veterinară, se dă la cîinii cu dermatoze cîte 25 g pulbere de plantă, în miere, zilnic, sau cîte 2 cești de ceai din decocția 50 g plantă la litru.

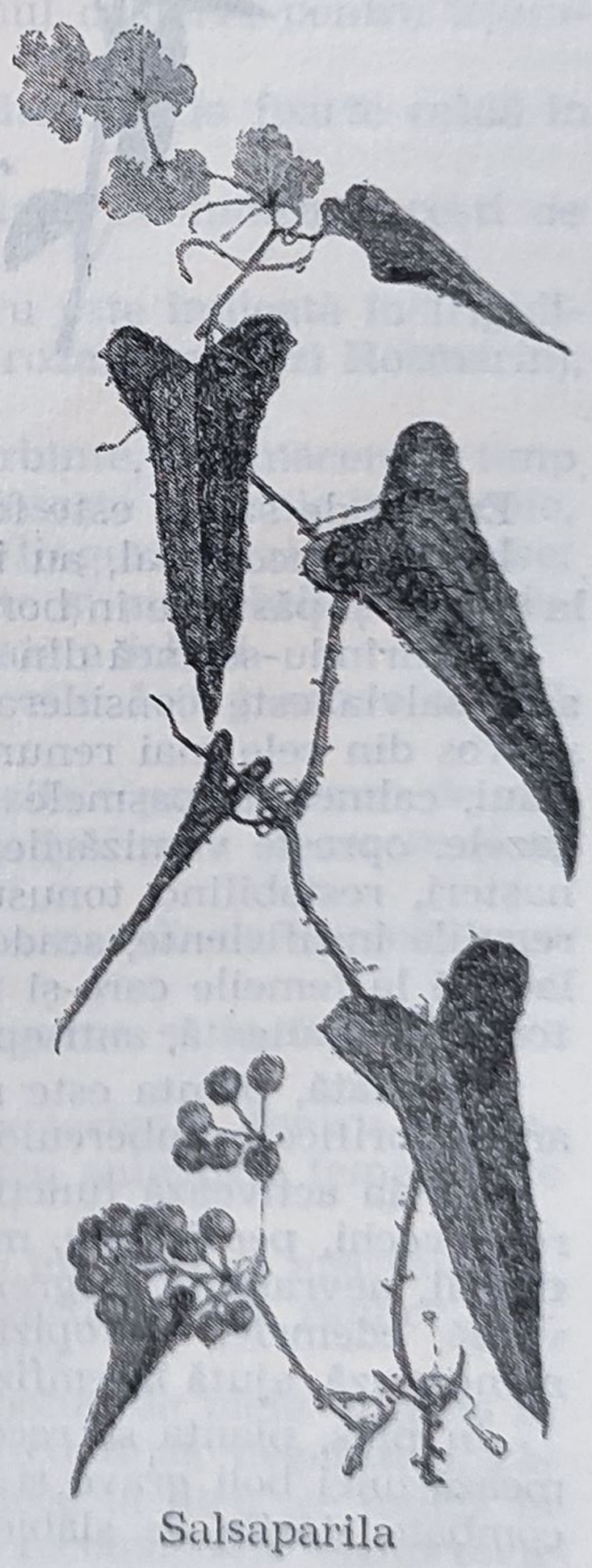

Salsaparila

SALSIFISUL
(Vezi Barba caprei)

● SALVIA — Salvia officinalis L.
(Fam. Labiatae)

Arbust aromatic, melifer, cu rizom lemnos și tulpini înalte de 0,50—1 m, lemnoase la bază, patrunghiulare în partea superioară, verzi, cenușii, păroase. Frunzele sînt argintii sau alb-cenușii, păroase, opuse, lanceolate, dințate cu nervuri proeminente, dispuse în rețea. Florile, care apar în mai-iulie, sînt grupate la vîrful tulpinilor și au culoare vio-

letă, albastră, albastră-violacee sau roză. Întreaga plantă aeriană răspîndește un miros odorant, din cauza unui ulei volatil pe care-l conține.

Salvia crește pe terenuri uscate și pietroase, în Europa de sud. La noi se cultivă în Oltenia și Banat.

În afară de uleiul volatil, planta mai conține tanin, mucilag, saponine, flavonoide, vitaminele B, C, substanțe estrogene, acid rosmarinic, enzime, săruri minerale, substanțe antibacteriene etc.

Salvia

Esența de salvie este foarte toxică. În doză de 0,30 g omoară un cîine.

În scop medicinal, au importanță frunzele și vîrfurile înflorite, uscate la umbră și păstrate în borcane sau cutii ermetice.

Bucurîndu-se încă din antichitate de faima unui panaceu (leac universal), salvia este considerată și în zilele noastre ca un tonic digestiv și nervos din cele mai renumite. Ea stimulează funcțiile stomacului și ficatului, calmează spasmele și durerile acestor organe, înlătură grețurile și gazele, oprește vomizările, regularizează și face să apară menstrele după nașteri, restabilind tonusul uterului, influențează în bine ca emenagog regulile insuficiente, scade zahărul din sînge la diabetici, oprește secreția lactată la femeile care-și înțarcă copiii. Ea mai este diuretică, antifebrilă, tonică, stimulentă, antiseptică, vulnerară și rezolutivă.

Totodată, planta este recunoscută ca unul din cele mai bune remedii antisudorifice în tuberculoză, reumatism, cahexie.

Salvia activează funcțiile circulatorii și cutanate, face să înceteze diareile vechi, persistente, mai ales la sugari, combate guta atonică, reumatismul, nevralgiile, migrena, durerile de cap de origine digestivă sau nervoasă, edemele, hidropizia, febrele intermitente, tulburările produse de menopauză, ajută în emfizemul pulmonar și astm.

În plus, planta se recomandă bolnavilor cu astenie nervoasă care urmează unei boli grave și în general tuturor convalescenților, deoarece ea combate stările de slăbiciune, lipsa poftei de mîncare, mistuirile grele,

stările depresive fizice și morale, surmenajul, tremurăturile membrelor, paralizia.

Prin acțiunea sa asupra uterului, ușurează nașterile, calmează durerile din menstruații dificile, normalizează prin substanțele estrogene pe care le conține, ciclul menstrual și în consecință favorizează fecundația, fiind un mijloc de a combate sterilitatea. Totodată are acțiune în frigiditate și impotență.

Extern, salvia este un foarte bun cicatrizant, folosindu-se cu succes contra aftelor și ulcerelor bucale sau gingivale, contra faringitelor și rinitelor, ca și în vindecarea ulcerelor gambei.

Țigările preparate din frunze de salvie, sînt antiastmatice. Băile generale cu plantă au rol tonic. Clătirea părului de culoare închisă cu infuzie îi conferă acestuia un colorit mai viu.

Salvia dă un gust plăcut, aromatic, unor legume (roșii, cartofi) ca și cărnii proaspete de porc.

Intern, se utilizează infuzia 15—30 g la litru, din care se ia cîte o ceașcă de ceai după fiecare masă principală, iar contra asudării nocturne, o ceașcă seara la culcare.

Infuzia se poate folosi mai mult timp ca un ceai obișnuit, mai ales pentru acțiunea sa asupra uterului. Astfel, ea se poate lua de către femeile însărcinate, în ultimele 2 luni înainte de termenul nașterii, pentru ușurarea durerilor la naștere.

Infuzia de salvie și romaniță, cîte 20 g la litru, se ia foarte caldă în stări depresive.

Antidiabetic, ca și în leucoree sau nervozitate, se indică 2 cești de ceai pe zi din infuzia 15 g frunze la litru.

Infuzia 30 g vîrfuri înflorite și frunze la litru este indicată în frigiditate (3 cești de ceai pe zi), iar vinul de salvie și rozmarin (vezi Rozmarin), cîte 2 linguri seara, în impotență.

Infuzia din 80 g plantă la un litru de vin fierbinte, sau macerația timp de 10 zile a 100 g la un litru de vin roșu, se folosește ca tonic în astenie, convalescență, sudori nocturne, în doză de 2—3 linguri pe zi după mese; diabeticii pot lua 2—3 pahare pe zi. Infuzia este și antifebrilă, administrîndu-se cu 2—3 ore înainte de apariția prezumată a febrei.

Vinul de salvie se mai obține macerînd 10 zile 100 g salvie uscată într-un litru de vin muscat.

Tinctura de salvie se pregătește macerînd 15 zile o parte frunze de salvie presate cu 2 părți alcool de 40°. Se filtrează apoi prin stoarcere și se ia cîte o linguriță în puțină apă îndulcită.

Tinctura se recomandă mai ales atunci cînd e nevoie de împiedicarea sudației.

Salvia este contraindicată la persoanele sanguine și la femeile care alăptează.

Planta se poate întrebuința și în medicina veterinară pentru animalele infecunde (vaci, scroafe etc.), precum și pentru animalele femele care înțarcă.

Extern, se recomandă decocția 100 g salvie la un litru de apă sau vin, în spălături bucale contra aftelor, ulcerelor, mărgăritărelului, rănilor produse de protezele dentare, durerilor de dinți, cariilor.

Decocția se mai întrebuințează ca loțiuni în bolile de piele. Infuzia în vin are efect în entorse, în urmările luxațiilor, contuzii, degerături, răniri etc. Vinul de salvie, amestecat cu 300 g miere la litru, se indică în tratarea ulcerelor gambei. În entorse mai sînt recomandate compresele

cu tinctură de salvie și de rozmarin, obținute prin macerarea, timp de 15 zile, a 20 g vîrfuri înflorite din fiecare, la 0,5 litri alcool. Infuzia 20 g la litru se folosește în rinofaringite, ca antiseptic, sub formă de gargară și irigații nazale.

Băile preparate cu cîte o mînă bună de salvie calmează durerile reumatismale, ajută în rahitism, paralizii etc. Băile bucale cu infuzie, 50 g la litru, sînt indicate în gingivite, iar băile de picioare se recomandă în transpirații rău mirositoare. Cu frunze de salvie strivite se freacă înțepăturile de insecte. Fumîndu-se țigări preparate din frunze de salvie, se poate ajunge la dezobișnuirea de fumat.

Macerînd 60 g salvie într-un litru de apă de colonie obișnuită timp de cel puțin o lună, se obține o excelentă apă de toaletă. Adăugînd o lingură din această macerație la apa de spălat, se asigură buna întreținere a tenului.

Fricțiunile cu rom amestecat cu tinctură de salvie fac să crească părul.

Arzînd cîteva frunze de salvie pe plită într-o cameră, se dezinfectează aerul din interiorul ei.

În medicina veterinară, infuzia de salvie, îndulcită cu miere, se recomandă în bolile bronhice și pulmonare la cai, iar decocția (2 minute) de frunze proaspete, 50 g la litru, strecurată și îndulcită cu miere, se dă la capre în pneumonie, 0,5 litri în 24 ore, cîte puțin. Adăugată în cantități mici, în hrana vacilor, salvia dă gust plăcut laptelui.

Preparatele de salvie sînt incompatibile cu sărurile de fier. Nu se vor folosi deci ustensile de fier în manipularea plantei.

O altă specie de salvie este *Iarba lui Sfîntu Ion — Salvia sclarea L.*, care crește înaltă de 0,30—1,20 m, prin locuri uscate, în sudul țării, avînd frunze mari, încrețite, pufoase și flori alburii-mov, bogat nectarifere, care apar în iunie-iulie. Mult căutată în trecut ca stimulentă, antispasmodică, antisterilică și antihisterică, iar extern (decocție 50 g la un litru de vin), ca cicatrizantă în ulcerele gambei, astăzi această plantă se folosește prin esența ei cu miros fin, de lavandă, ca fixator în industria parfumurilor, fără însă a i se contesta însușirile medicinale similare cu cele ale salviei oficinale (antispasmodice, antisudorale, detersive, emenagoge, stimulente), indicîndu-se mai ales în convalescențe, tuse convulsivă, edeme, menstruații dificile, vomizări, ulcere cutanate etc.

De la S. sclarea se utilizează frunzele, vîrfurile înflorite și semințele. Una-două semințe, introduse în unghiul intern al ochiului, îndepărtează praful și eventualii corpi străini, aflați sub pleoape.

Salvia sălbatică — S. pratensis L., înaltă de 0,40—0,60 m, cu flori roze sau albastre-violacee, uneori albe, și frunze decupate sau dințate, crește pe terenuri calcaroase, pe pajiști uscate, pe marginile drumurilor, avînd aceleași efecte ca salvia oficinală, dar ceva mai slabe.

Nectarul acestei plante are calități deosebite.

SASCHIUL — Vinca minor L.

(Fam. Apocynaceae)

Plantă vivace, erbacee, cu unele tulpini tîrîtoare și în parte lemnoase, lungi de circa 1 m, prevăzute cu frunze opuse, persistente, lucioase și altele verticale, pe care se ivesc flori albastre cu 5 petale, în aprilie-mai. Fructul este o foliculă dublă, care conține mai multe semințe. Crește prin

locuri umede, prin crînguri și tufărișuri, pînă la 1 300 m altitudine, tulpinile florale ajungînd la 0,15—0,20 m înălțime.

În medicină, se folosesc părțile aeriene, dar mai cu seamă frunzele sau întreaga plantă, cu rădăcină, recoltate înainte sau în timpul înfloririi. Planta conține acizi organici, glucide, tanin, flavonoide, vincamină și se bucură de însușiri antihemoragice, astringente, tonice, amare, antifebrile, antiscorbutice, depurative, hipotensive, antidiabetice, vaso-dilatatoare și vulnerare. Ea se recomandă în hemoragiile nazale, hemoptizii (chiar tuberculoase), leucoree, enterită, hemoragii uterine și hemoroidale etc.

Saschiul

Ca tonic amar, saschiul este antianemic, aperitiv, fortifiant și antifebril, folosindu-se de asemenea în convalescențe, indigestii, amețeli, paludism.

Singur, sau asociat cu rizom de trestie italiană, oprește secreția lactată la femeile și animalele femele care înțarcă.

În diabet, saschiul scade glicozuria și micșorează senzația de sete.

Din saschiu, dar mai ales din *Vinca rosea L.*, plantă înrudită, cu rădăcini lungi de 0,30 m și tulpini înalte de circa 0,40 m, s-au izolat unii alcaloizi (vinblastina și vincristina), folosiți în tratamentul bolii canceroase (unele epitelioame și sarcoame, maladia Hodgkin, leucemie etc.), precum și un alcaloid (vincamina), *care îmbunătățește circulația sîngelui în arterele mici cerebrale*, pe care le dilată, în același timp determinînd scăderea tensiunii sanguine. Ca adjuvant, saschiul se mai folosește în tahicardia neuro-vegetativă.

Intern, se utilizează în cazurile arătate, decocția 50 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi.

În diabet, decocția 30 g frunze uscate la litru, fiartă 2 minute și infuzată 10 minute, se ia neîndulcită, în loc de apă de băut. E bine să se știe că e foarte amară.

Pentru scăderea tensiunii arteriale, se preconizează decocție de frunze uscate, 40 g la litru, fiartă 3 minute, infuzată 5 minute, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Prin macerarea unei cantități de 100 g frunze uscate și tocate într-un litru de vin roșu timp de 10 zile se obține o băutură tonică aperitivă și antihemoragică, din care se iau 2—4 linguri pe zi, înainte de mese. Băutura poate fi preparată și prin infuzarea plantei (100 g la un litru de vin fierbinte, de preferat muscat, strecurîndu-se după răcire și îndulcindu-se bine). Din aceasta se ia cîte un pahar înainte de fiecare masă, în anemie, convalescență, amețeli etc.

Extern, frunzele de saschiu ca decocție 50 g la litru au rol antihemoragic sub formă de loțiuni în plăgi recente, în echimoze (vînătăi) provocate de loviri, căderi, izbituri. Decocția 50 g frunze uscate la litru este eficace și în angine, amigdalite și faringite, sub formă de gargară. Ea este folosită concomitent și intern, cîte 2—3 cești de ceai pe zi.

Se mai recomandă cataplasme cu plantă verde zdrobită, aplicată pe sînii tumefiați în caz de înțărcare, pentru oprirea secreției laptelui, sau pe echimoze, precum și lavmente cu decocție contra diareii.

În creșterea animalelor, se dă la vaci, pentru înțărcare, timp de 2 săptămîni, alternativ într-o zi 2 mîini de saschiu, în alta 2 mîini de izmă.

O specie înrudită este *Vinca major L.*, cu flori mari albastre, avînd însușiri medicinale similare cu cele ale speciei Vinca minor, dar se preferă aceasta din urmă.

SAXIFRAGA, SPLINA — Saxifraga granulata L.

(Fam. Saxifragaceae)

Plantă ornamentală vivace, înaltă de 0,20—0,50 m, cu frunze reniforme sau lobate și flori albe, care apar în mai-iunie. Rădăcinile, la colet, sînt prevăzute cu bulbili. Aceștia se foloseau în trecut, ca decocție, 50 g la litru, în apă sau vin, contra calculilor vezicali. Decocția se bea în 2 zile. În prezent se utilizează rădăcina, frunzele și florile proaspete, care conțin vitamina C, avînd însușiri aperitive, astringente, colagoge, diuretice. Se folosește ca decocție (5 minute) 20 g plantă întreagă la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, din care una dimineața pe nemîncate, în scop colagog, iar ca diuretic decocția 50 g plantă proaspătă la litru, cantitate pentru două zile.

SĂPUNARIȚA, ODOGACIUL — Saponaria officinalis L.

(Fam. Caryophylaceae)

Plantă perenă, scurt-păroasă sau glabră, care crește prin locuri nisipoase, pe lîngă pîraie și rîuri, pe lîngă drumuri, garduri etc., pînă la altitudinea de 1 600 m. Ea atinge 0,60—0,70 m înălțime și poartă, la noduri, frunze opuse, lanceolate, cu nervuri longitudinale. La vîrful tulpinii sînt grupate în buchete florile, plăcut mirositoare, cu 5 petale roze sau albastre, flori care apar din iunie pînă în septembrie și fructifică sub formă de capsule.

În pămînt, planta are un rizom cilindric, din care pleacă numeroase rădăcini.

În medicină se utilizează vîrfurile înflorite, tijele, frunzele, rizomii și rădăcinile cu stoloni. Rizomii și rădăcinile, după recoltare, care se face toamna, se spală, se despică și se usucă la cuptor. Tijele și frunzele se recoltează înainte. Acestea conțin vitamina C, rezine, dar mai ales saponine, care în soluție, prin agitare, produc spumă abundentă și persistentă.

Planta are rol depurativ, diuretic, coleretic, sudorific, tonic, aperitiv și expectorant, iar extern rezolutiv și detergent. Ea se întrebuințează în insuficiență hepatică, boli de piele (eczeme rebele, herpes, zona zoster, acnee, psoriasis), icter, gută, reumatism cronic, artrite, sifilis, tulburări sanguine și limfatice (scrofuloză), boli cronice ale căilor respiratorii, tuse, astm, boli viscerale, mai ales de ficat și splină, catare stomacale și intestinale, cloroză, vicii sanguine, obturări ale vaselor din micul bazin, ale mezenterului și ale sistemului portei, tulburări de metabolism, tendință la arterioscleroză și calculi etc.

Intern, se recomandă decocția cu 30 g frunze sau 100 g rădăcini la litru, fierbîndu-se 5—10 minute, strecurîndu-se și folosindu-se imediat. Decocția din frunze se administrează cîte 3 pahare pe zi (înainte de mese), iar cea de rădăcină 2 pahare pe zi.

În reumatism se indică 2 cești de ceai pe zi, timp de 10 zile, din decocția de plantă întreagă 15 g la litru, fără a se infuza.

Se atrage atenția să nu se țină planta la macerat, în apă, nici înainte, nici după prepararea decocțiilor. De asemenea decocțiile, în genere, nu se vor fierbe mai mult de 10 minute și se vor folosi imediat. Neglijarea acestei recomandări atrage după ea anumite tulburări manifestate prin tremurături, uscăciuni ale gurii etc.

Mai recomandabil este a se prepara decocția pentru o singură administrare; folosindu-se 5—6 plantă la o ceașcă de ceai, în reumatism, boli de piele, insuficiență hepatică, bronșite, ca și pentru stimularea secrețiilor digestive.

Decocția de săpunariță și brusture, cîte 30 g rădăcină la litru se indică în cura de primăvară.

În eczeme se iau 2 cești de ceai pe zi din decocția 20 g frunze și flori de trei frați pătați și cîte 10 g rădăcini de săpunariță și osul iepurelui la litru, fierte 10 minute, sau din decocția 20 g rădăcină de săpunariță și 40 g rizom uscat de pir la litru, fierbîndu-se 30 minute.

În icter se administrează 2 cești de ceai pe zi din decocția de frunze 30 g la litru, fierte 5 minute.

Săpunariță

Sucul proaspăt se recomandă în doză de 150—200 g dimineața pe nemîncate, extractul apos 1—2 g pe zi, siropul 50—100 g pe zi. Pentru prepararea acestuia, se varsă 1,5 litri apă fierbinte peste 100 g rădăcină uscată; se lasă acoperite 6 ore, apoi se adaugă 180 g zahăr la 100 g infuzie.

Extern, decocția de frunze 100 g la litru este eficace în faringitele ușoare, angine, ca și în durerile de dinți, sub formă de gargarisme sau spălături bucale; în aspirații pe nări se recomandă contra ozenei (se preferă în acest caz decocția de rădăcină), iar în lavmente, contra oxiurilor.

Cataplasmele cu frunze strivite se aplică, de 2 ori pe zi, pe umflături de natură limfatică, dermatoze, eczeme, zona zoster, herpes, acnee, edeme ale gleznelor și genunchilor, furunculelor. În același scop, se folosesc compresele sau loțiunile cu decocția 100 g rădăcină uscată la litru.

Loțiunea capilară, obținută prin macerarea rădăcinii în alcool, menține în bune condițiuni părul.

În industria textilă, săpunarița se utilizează la spălatul stofelor și mătăsurilor, pentru scoaterea petelor de grăsime, iar în cea alimentară, la prepararea alviței și halvalei.

O specie înrudită cu săpunarița este *Văcărica* sau *Floarea călugărului — Saponaria vaccaria L., sin. Vaccaria segetalis Garc.*, care, grație saponinei și lactozinei pe care le conține, stimulează secreția laptelui. Planta, anuală, atinge 0,30—0,60 m înălțime și crește prin semănăturile de cereale, pe terenuri calcaroase și argiloase. Tulpina este subțire, frunzele alun-

gite oblong, opuse, verzi-albăstrui; către vîrf, tulpina se bifurcă, purtînd pe ramuri florile roz-pale la planta spontană și roze-viu la cea cultivată. Ele se ivesc în mai-iulie. Are aceleași însușiri ca săpunarița. Semințele sînt eficace ca diuretice în calculoze.

SCAIETELE, VARGA CIOBANULUI, SCĂIUȘUL DE DĂRĂCIT

— Dipsacus silvester Huds., Dipsacus sativus (L.) Schol., Dipsacus laciniatus L.

(Fam. Dipsacaceae)

Scaietele, plantă bisanuală, înaltă de 0,80—2 m, are florile move, melifere, adunate într-un capitul de mărimea unui ou de găină și frunzele lipite la bază de tulpină, două cîte două, formînd niște căușe în care se adună apa de ploaie. Se folosesc la dărăcitul lînurilor fine. Planta poate fi cultivată sau sălbatică (D. laciniatus L.). Crește pe terenuri argiloase, pe lîngă drumuri, prin șanțuri. D. laciniatus are frunzele foarte divizate și perii ascuțiți de pe capitule, drepți și flexibili, pe cînd la speciile cultivate sînt în formă de cîrlig, elastici. Rădăcina, care conține glucozizi, săruri minerale, se bucură de însușiri aperitive, depurative, sudorifice și diuretice, recomandîndu-se în eczeme, acnee, psoriasis, impetigo, ca decocție 40—50 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi.

Se mai recomandă în modificările de ten (plumburiu, obosit etc.) siropul proaspăt, din 100 g suc de rădăcini fierte cu 1 kg sirop de zahăr, timp de 20 minute, cîte 2 linguri pe zi.

SCAIETELE POPII — Xanthium strumarium L.

(Fam. Campanulaceae)

Este o plantă anuală, înaltă de 0,30—0,60 m, cu tulpina unghiulară, întîlnită pe nisipuri umede, pe terenuri virane, prin dărîmături, prin rîpile de lîngă apele curgătoare.

Scaietele popii, ca și planta înrudită *holera* — *X. spinosum L.* conține substanțe proteice, grase, zaharoase, rezinoase, un ulei esențial, iar în semințe un glucozid special.

Frunzele de la ambele plante sînt amare și astringente; planta întreagă este depurativă, diuretică, rezolutivă, antiscrofuloasă, folosindu-se în bolile sistemului simpatic, în boli cronice de piele, boli de prostată etc. În trecut, s-a utilizat în lepră, cancer, gușă, catare diverse, diaree, gravelă, boli de vezică, febre intermitente. În general, are aceleași proprietăți ca și brusturele. Se administrează ca suc, 180 g pe zi; infuzie sau decocție, 30—40 g la litru, 3 cești pe zi, între mese; extract, 4—8 g pe zi; vin, 30—40 g la litru, macerat 1—2 zile, cîte 2—3 pahare pe zi, în gravelă; decocție 50—100 g la litru, pentru spălarea părului.

SCAIUL DRACULUI, ROSTOGOLUL — Eryngium campestre L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă vivace, crescînd pînă la 1 500 m altitudine, cu rizom fuziform, înaltă de 0,40—0,50 m, ramificată cu frunze spinoase divizate și dințate, cele bazale peţiolate și mari pînă la 25 cm lungime, iar cele tulpinale fără codiță. Planta are culoare palid-verzuie. Florile alburii-verzui sau verzui-albastre, sînt dispuse în umbele, în formă de capitule rotunde. Ele apar în iulie-august. Fructele sînt diachene.

Planta se întîlnește prin fînețe, bărăganuri, pășuni uscate, locuri nisipoase, prundișuri aride. Tulpina fructiferă uscată, luată de vînt, se rostogolește pînă la distanțe mari, fenomen descris de Panait Istrati în „Ciulinii Bărăganului".

De la scaiul dracului, care conține saponine, ulei esențial, săruri de sodiu, calciu, potasiu, se folosesc frunzele recoltate vara și rădăcinile recoltate primăvara timpuriu sau toamna, avînd, sub formă de decocție 15—20 g la litru, rol aperitiv, emenagog și diuretic. Se utilizează în retenții urinare, calculi și gravelă urică, hidropizii, edeme ale picioarelor, colici hepatice și renale, uremie, amenoree, icter, albuminurie, inapetență, blenoragie, scorbut, congestii ale organelor abdominale, boli de piele, tuberculoză. Pot fi utilizate, cu efect mai slab, și celelalte părți ale plantei, ca infuzie, decocție sau pulbere.

O altă specie este *E. maritimum L.*, care crește pe nisipurile maritime sub formă de tufișuri verzi-albăstrui. Are aceleași însușiri ca și rostogolul, dar mai pronunțate, dînd rezultate ca decocție în anasarcă, nefrită cronică albuminurică sau hematurică, oligurie, boala lui Bright.

SCAIUL MĂGĂRESC — Onopordum acanthium L.
(Fam. Compositae)

Plantă bienală, cu flori roșii, care formează capitule izolate în vîrful ramurilor, cu frunze mari, pufoase, decupate în lobi triunghiulari, terminați prin cîte un spin; tulpina, înaltă de 1—2 m, este mărginită de opt pulpane spinoase, care o lărgesc. Planta înflorește din iunie pînă în septembrie și se întîlnește pe lîngă drumuri, pe ruine, terenuri în pantă, prin locuri bogate în amoniac.

Medicinal se folosește rădăcina în scop diuretic, stomahic, aperitiv. Ca diuretic se recomandă mai ales în pleurezii sub formă de decocție, 30 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Extern, sucul plantei proaspete și frunzele zdrobite, aplicate local, au dat rezultate în rîie, favus, pustule, ulcere la față, lupus.

Planta tînără și receptaculii florali, înainte de deschidere, se consumă. Uleiul obținut din semințe este bun de ars.

SCAIUL VÎNĂT — Eryngium planum L.
(Fam. Umbelliferae)

Plantă vivace, comună pe locuri nisipoase, pășuni, prin fînețe, pe lîngă semănături și drumuri, scaiul vînăt are în primul an frunze bazale întregi, groase, dințate, cu peţiol lung, iar în al doilea an își dezvoltă tulpina, de

0,50—1 m înaltă, ramificată, prevăzută cu frunze divizate, în formă de palmă, cu peţiol scurt sau fără peţiol. Florile, în capitul rotund sau ovoidal, apar în iulie-august. Planta are o culoare albastră-verzuie, iar frunzele sînt prevăzute cu zimţi marginali spinoşi.

Se întrebuinţează părţile superioare ale plantei, recoltate în timpul înfloririi (ramurile cu frunze palmate şi florile).

Planta conţine saponină, ulei volatil, tanin şi are acţiune fluidifiantă asupra mucusului bronhic, expectorantă şi calmantă asupra tusei. Se foloseşte în bronşite, dar mai ales în tusea convulsivă la copii.

Se iau 2—3 ceşti de ceai pe zi din infuzia sau decocţia 10—20 g la litru, îndulcindu-se cu miere. Se poate asocia cu pătlagina, cimbrişorul şi lămîioara (Thymus vulgaris), tot în scop pectoral.

Mai poate fi folosită şi rădăcina ca decocţie 30—50 g la litru, amestecată cu puţină apă minerală; se ia cantitatea în două zile ca diuretic în hidropizie şi icter.

SCAMONIA — Convolvulus palaestinus L., C. Scamonia L. şi C. sterophylus L.

(Fam. Convolvulaceae)

Înrudită cu volbura mare (cupa vacii), cele trei specii care sînt plante ierbacee, vivace, cresc în Asia Mică, în Peninsula Balcanică şi partea sudică a U.R.S.S. Ele au rădăcini fuziforme sau cilindrice, drepte sau răsucite, lungi pînă la 1 m şi groase de 8—10 cm. Tulpina este subţire, ramificată, iar frunzele simple, alungite şi lung peţiolate.

Din rădăcini, se extrage un produs gumo-rezinos, care poartă numele de scamoniu (de Alep sau de Smirna) şi care se foloseşte mai mult sub formă de rezină, extrasă cu alcool din scamoniu sau rădăcini. Rezina este constituită din jalapină, un glucozid rezinos, cu însuşiri purgative, precum şi din alte substanţe. Ea se administrează ca pulbere. Dozele de 0,05—0,10 g sînt laxative, iar cele de 0,20—0,50 g purgative. Dozele mai mari au acţiune purgativă mai slabă.

SCHINDUFUL — Trigonella foenum-grecum L.

(Fam. Leguminosae)

Este o plantă anuală, cultivată sau spontană, întîlnită pînă la altitudinea de 1 000 m, în sudul Europei, iar la noi mai mult în jud. Constanţa şi Brăila, originară fiind din Asia Mică. Înaltă de 0,10—0,50 m, are o tulpină subţire, pe care cresc multe frunze trifoliate, scurt peţiolate. Florile mici, albe-gălbui sau liliachii, apar în aprilie-iunie, cîte 1—2 la subţioara frunzelor superioare. Fructele, păstăi lungi de 8—10 cm, arcate, cu un vîrf alungit ascuţit, lung de 2—3 cm, conţine cîte 10—20 seminţe prismatice, de culoare galben-roşcată, prevăzute cu un şănţuleţ oblic. Planta are un miros neplăcut, gustul de asemenea. Schinduful se foloseşte ca nutreţ pentru animale, iar în medicină au utilizare seminţele uscate şi vîrfurile înflorite, conţinînd trigonelină (substanţă asemănătoare cu vitamina PP), lipide, hidraţi de carbon, tanin, mucilagii, colină, diastaze, substanţe al-

0,50—1 m înaltă, ramificată, prevăzută cu frunze divizate, în formă de palmă, cu peţiol scurt sau fără peţiol. Florile, în capitul rotund sau ovoidal, apar în iulie-august. Planta are o culoare albastră-verzuie, iar frunzele sînt prevăzute cu zimţi marginali spinoşi.

Se întrebuinţează părţile superioare ale plantei, recoltate în timpul înfloririi (ramurile cu frunze palmate şi florile).

Planta conţine saponină, ulei volatil, tanin şi are acţiune fluidifiantă asupra mucusului bronhic, expectorantă şi calmantă asupra tusei. Se foloseşte în bronşite, dar mai ales în tusea convulsivă la copii.

Se iau 2—3 cești de ceai pe zi din infuzia sau decocţia 10—20 g la litru, îndulcindu-se cu miere. Se poate asocia cu pătlagina, cimbrişorul şi lămîioara (Thymus vulgaris), tot în scop pectoral.

Mai poate fi folosită şi rădăcina ca decocţie 30—50 g la litru, amestecată cu puţină apă minerală; se ia cantitatea în două zile ca diuretic în hidropizie şi icter.

SCAMONIA — Convolvulus palaestinus L., C. Scamonia L. şi C. sterophylus L.

(Fam. Convolvulaceae)

Înrudită cu volbura mare (cupa vacii), cele trei specii care sînt plante ierbacee, vivace, cresc în Asia Mică, în Peninsula Balcanică şi partea sudică a U.R.S.S. Ele au rădăcini fuziforme sau cilindrice, drepte sau răsucite, lungi pînă la 1 m şi groase de 8—10 cm. Tulpina este subţire, ramificată, iar frunzele simple, alungite şi lung peţiolate.

Din rădăcini, se extrage un produs gumo-rezinos, care poartă numele de scamoniu (de Alep sau de Smirna) şi care se foloseşte mai mult sub formă de rezină, extrasă cu alcool din scamoniu sau rădăcini. Rezina este constituită din jalapină, un glucozid rezinos, cu însuşiri purgative, precum şi din alte substanţe. Ea se administrează ca pulbere. Dozele de 0,05—0,10 g sînt laxative, iar cele de 0,20—0,50 g purgative. Dozele mai mari au acţiune purgativă mai slabă.

SCHINDUFUL — Trigonella foenum-grecum L.

(Fam. Leguminosae)

Este o plantă anuală, cultivată sau spontană, întîlnită pînă la altitudinea de 1 000 m, în sudul Europei, iar la noi mai mult în jud. Constanţa şi Brăila, originară fiind din Asia Mică. Înaltă de 0,10—0,50 m, are o tulpină subţire, pe care cresc multe frunze trifoliate, scurt peţiolate. Florile mici, albe-gălbui sau liliachii, apar în aprilie-iunie, cîte 1—2 la subţioara frunzelor superioare. Fructele, păstăi lungi de 8—10 cm, arcate, cu un vîrf alungit ascuţit, lung de 2—3 cm, conţine cîte 10—20 seminţe prismatice, de culoare galben-roşcată, prevăzute cu un şănţuleţ oblic. Planta are un miros neplăcut, gustul de asemenea. Schinduful se foloseşte ca nutreţ pentru animale, iar în medicină au utilizare seminţele uscate şi vîrfurile înflorite, conţinînd trigonelină (substanţă asemănătoare cu vitamina PP), lipide, hidraţi de carbon, tanin, mucilagii, colină, diastaze, substanţe al-

buminoide, saponine steroli, lecitină, fier organic, substanțe fosforate, o esență specifică. Planta are însușiri aperitive, behice, emoliente, laxative, antidiabetice, tonice.

Folosit încă din antichitate de către femei pentru menținerea frumuseții și de către atleți sau luptătorii din circuri și arene spre a-și căpăta formele corporale cerute de regulile luptelor, schindufului i se recunosc și astăzi însușiri deosebite în restabilirea convalescenților de pe urma bolilor infecțioase, inclusiv a tuberculozei, în anemie, pentru creșterea în greutate la cei slabi, în astenie, celulită, diabet, frigiditate, boli de plămîni și căi respiratorii, iritații și ulcere stomacale, boli de splină, gastro-enterite, diaree, dizenterie, gaze stomacale și intestinale, hemoroizi, intoxicații cu substanțe corosive, pelagră etc., el dovedindu-se ca un bun stimulent al nutriției și metabolismului general. Schinduful dă de asemenea rezultate contra viermilor intestinali: ascarizi, oxiuri, tricocefali.

Schinduful

Mirosul neplăcut și gustul amar se datoresc unor fenomene diastazice; ele se remediază prin uscarea la căldură ușoară în cuptor a boabelor încolțite, acestea avînd un gust mai puternic. Se mai poate stabiliza planta proaspătă sau trata grăunțele cu dizolvanți specifici, pe cale farmaceutică. Stabilizarea se mai face fierbînd cîteva minute semințele în alcool, apoi uscîndu-se repede la rece.

Pentru uz *intern,* se ia de 2—3 ori pe zi în miere, lapte sau ca pilule, cîte 2 g boabe-făină, în anemie și convalescență, sau decocție fiartă îndelung cu 40—60 boabe la litru, cantitatea împărțindu-se în 4—5 prize. În diabet și de asemenea în anemie, se ia o ceașcă de ceai din această decocție dimineața pe nemîncate. În inapetență, se recomandă infuzia din 20 g la litru, cîte o ceașcă de ceai înainte de mese, iar în frigiditate, decocția 40 g la litru, cîte o ceașcă de ceai seara la culcare. Se mai pot folosi extractul fluid oficinal, tinctura 1/5, siropul preparat cu 100 g grăunțe la litru.

Extern, schinduful este emolient și rezolutiv. Astfel, în celulita dureroasă, se aplică de trei ori pe săptămînă cataplasme cu decocție de grăunțe 50 g la litru. În caz de abcese, panariții, flegmoane, furuncule, limfangite, se pun cataplasme cu făină de schinduf sau grăunțe fierte, precum și comprese cu decocție de boabe 100 g la litru, spre a se grăbi maturarea sau a se opri evoluția inflamațiilor, ușurîndu-le rezoluția.

Decocția de grăunțe 60—120 g la litru se folosește de asemenea în scop emolient pentru lavmente în gastro-enterite, diaree, hemoroizi, prolaps rectal, ca loțiuni și fomentații în oftalmii, afte, crăpături ale buzelor și mameloanelor sau ca gargarisme în amigdalite, angine, difterie. Cataplasmele de grăunțe fierte în puțin oțet au un efect mai bun decît cataplasmele simple. Amestecul de făină de schinduf și de semințe de in, fiert și aplicat în cataplasme pe pîntece, calmează durerile uterine, iar cata-

plasmele cu făină de schinduf, fiartă în apă cu miere, potolesc durerile din gută și reumatism. Decocția de semințe este eficace de asemenea contra favusului, mătreței și pentru creșterea părului.

Grăunțele de schinduf, adăugate în hrana porcilor, cîte 100 g pe zi de cap, grăbesc îngrășarea lor.

O specie înrudită cu schinduful este *sulcina albastră — T. coerulea (L.) Ser.*, avînd frunze cu 3 foliole, de un verde deschis, flori mici, de culoare albastră-pală, grupate sferic, cu miros pătrunzător și persistent, asemănător celui de schinduf. Planta are o înălțime de 0,30—1 m și înflorește în iunie-iulie, fiind meliferă. Mirosul balsamic, mai slab decît cel de schinduf, poate persista în ierbare peste 100 ani. Medicinal se folosește partea aeriană, recoltată la începutul înfloririi. Sulcina albastră conține cumarină, avînd acțiune similară cu sulfina. Ea este calmantă, diuretică, digestivă, antispasmodică, anestezică, ușor somniferă. Ca diuretic, se folosește în hidropizie și gută; în scop calmant și somnifer, se indică în insomniile copiilor și bătrînilor. *Extern*, infuzia 20 g plantă la 100 ml apă de izvor sau de ploaie, se recomandă pentru loțiuni în conjunctivite și blefarite. Cumarina din plantă, prin fermentare la umezeală, se transformă în dicumarină, care posedă însușiri antihemoragice (vezi Sulfina).

● SCHINELUL — Cnicus benedictus L., sin. Centaurea benedicta L.

(Fam. Compositae)

Este o plantă anuală, originară din India, care crește pe terenuri nisipoase sau aride, pînă la 1 000 m altitudine, mai ales în țările mediteraneene, dar care prin cultivarea ei ca plantă ornamentală s-a răspîndit în multe alte țări, naturalizîndu-se și la noi. Atinge înălțimea de 0,10—0,60 m, avînd o tijă dreaptă, păroasă, flori galbene, asemănătoare cu cele de șofrănaș, în capitule lînoase, care apar în aprilie-iulie, înconjurate de

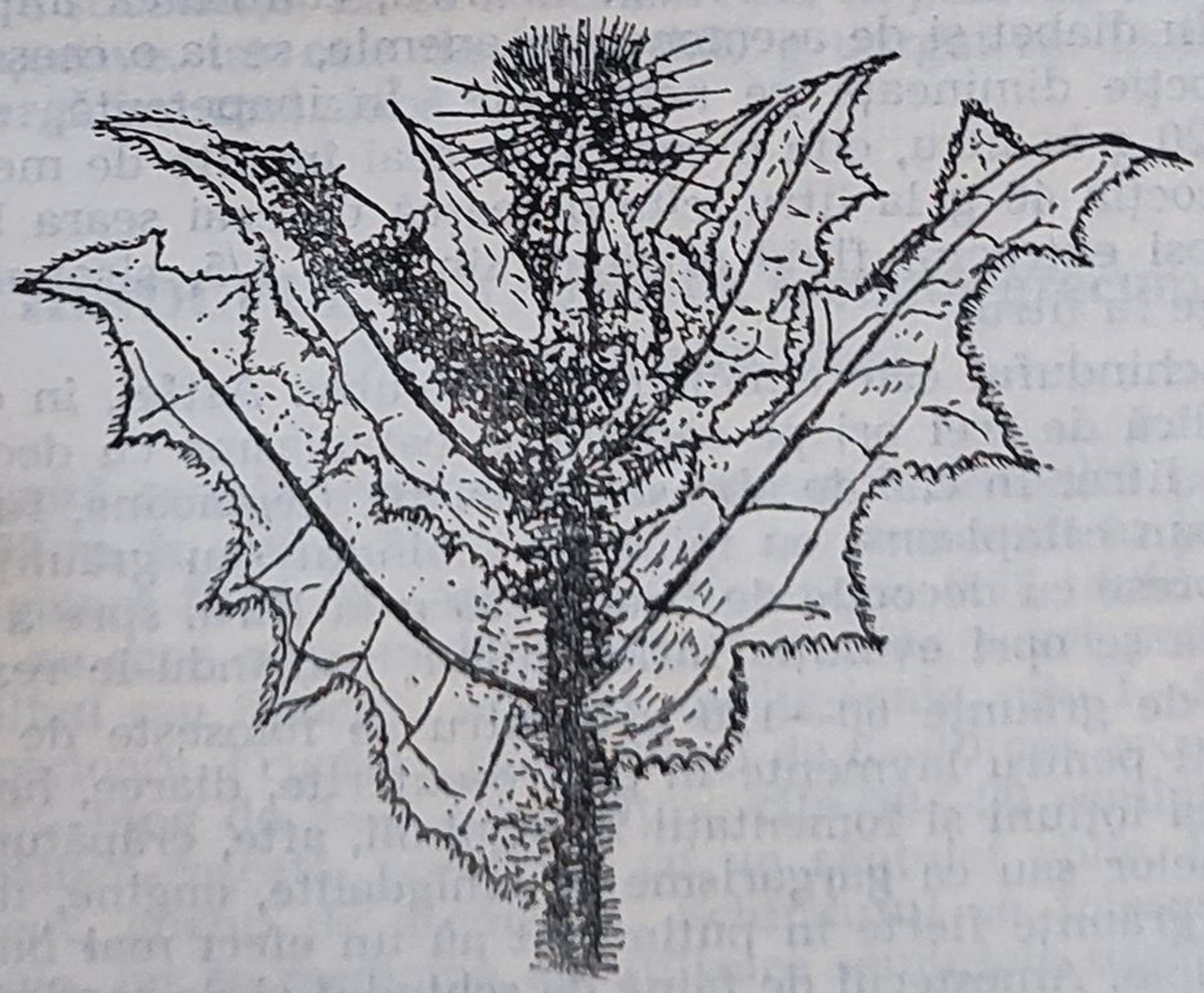

Schinelul

bractee și frunze dispuse în coroană. Frunzele tulpinale și cele din jurul florilor sînt lungi, lobate, de culoare verde pală, spinoase, cu nervuri albe, proeminente. Fructul este o achenă brună, cu coaste fine și prevăzute cu o egretă scurtă. Rădăcina, pivotantă, are o culoare albă. Planta verde are un miros displăcut, care dispare după uscare, și un gust foarte amar.

În scop medicinal, se utilizează vîrfurile înflorite, frunzele, tijele recoltate la începutul înfloririi și cojite, toate părțile acestea uscîndu-se la umbră. Planta conține un principiu amar, un mucilag, un ulei esențial, zahăr, tanin, fitosterină, săruri de potasiu, calciu și magneziu, vitamina B_1. Ea se bucură de însușiri antiseptice, digestive, diuretice, vermifuge, antifebrile, antihemoragice, tonice, cicatrizante, detersive, antiputride. Se recomandă în inapetență, indigestie, stări febrile, convalescență, anemie, slăbiciune generală, aerofagie, dilatarea și deplasarea stomacului, lipsa de aciditate a stomacului, colici, boli pulmonare și hepatice în general etc.

Extern, schinelul este recomandat în ulcerele atonice și gangrenoase, chiar în cele cu tendință carcinomatoasă, precum și în degerături.

Pe cale *internă*, se poate administra, sub formă de infuzie sau decocție de frunze 15—60 g la litru, cîte trei cești de ceai pe zi, înainte de mese. În scop stomahic, se mai poate adăuga pelin și țintaură, cîte 20 g la litru. Din macerația 5 g flori la o ceașcă de ceai, lăsată la macerat 6 ore, strecurată, încălzită și îndulcită, se ia cîte o ceașcă înainte de mese ca aperitiv. Infuzia preparată cu 30—60 g flori la un litru de vin se administrează în cantitate de 3 pahare a 100 ml pe zi. Florile se pot umecta înainte de infuzie cu alcool alb.

Contra febrei, se iau 3 cești de ceai pe zi din infuzia de frunze și vîrfuri înflorite, 30 g la litru. Se atrage atenția că dozele mai mari decît cele arătate mai sus sînt toxice. În caz de grețuri și vărsături, se va întrerupe tratamentul.

Extern, se utilizează decocția de frunze 50 g la litru, pentru spălături.

SCILA

(Vezi Ceapa de mare)

SCÎNTEUȚA — Anagallis arvensis L.

(Fam. Primulaceae)

Este o plantă anuală, erbacee, înaltă de 0,10—0,30 m, cu tijă dreptunghiulară, fragilă și ramuri adeseori culcate, cu frunze mici, alterne 2 cîte 2, opuse una cîte una, ovale, punctate pe fața dorsală. Florile freze, albe sau albastre, cu cîte 5 petale sudate la bază, apar către vîrfurile plantei, la subțiorile frunzelor, din iunie pînă în septembrie. Florile sînt higrometrice, slujind în unele părți drept barometru popular. Dacă dimineața sînt deschise, ziua va fi frumoasă; semiînchise, prevăd averse, iar închise, ploaie prelungită. Fructele plantei sînt capsule sferice, care conțin semințe toxice. Planta se întîlnește pe terenuri necultivate, printre dărîmături, pe pîrloage, pe lîngă drumuri, prin curți înierbate, șanțuri etc. Ea conține saponine glucozidice, substanțe amare. Toxicitatea plantei se datorește saponinelor, care au acțiune hemolitică și iritantă pentru mucoasa digestivă și respiratorie. Semințele sînt în special toxice pentru păsări. La cai,

scînteuța produce inflamarea mucoasei stomacale, urinări anormale, convulsii musculare ale gîtlejului și trenului posterior, stupoare. La om, cantitățile mari (200—250 g suc de plantă crudă) au ca efect stări diareice grave, poliurie, inerție cerebrală și medulară. Avîndu-se în vedere toxicitatea, planta se va folosi cu mare prudență sau deloc pentru uz intern.

Scînteuța

Medicinal se recomandă totuși partea aeriană proaspătă sau uscată (în care caz este mai puțin toxică), îndeplinind rol diuretic, depurativ, expectorant, estrogen și detersiv, recomandîndu-se în tuberculoză, laringo-bronșite și astmul de fîn ca expectorant, în durerile gastrice și hemoroidale, epilepsie, melancolie și alte tulburări mintale, în durerile datorite constituției specifice suferinzilor de hemoroizi și de stomac, în reumatism, gută, boli de ficat (inclusiv calculi biliari) și rinichi, hidropizie, utilizîndu-se infuzia 10 g la litru, în doză de 3—4 cești de cafea pe zi, extractul fluid cîte 20 picături de trei ori pe zi înaintea meselor, suc, tinctură etc., fără a se depăși doza de 3 g plantă pe zi.

În medicina veterinară, scînteuța se preconizează pentru declanșarea ciclului de călduri la vacile infecunde, administrîndu-se planta tocată în uruială sau tărîțe, în cantitate de 10—15 g, timp de 1—2 zile.

Extern, sub formă de cataplasme cu plantă proaspătă zdrobită, suc, macerație în vin 150 g plantă uscată la un litru, decocție 50 g la litru, scînteuța a dat rezultate ca cicatrizant în plăgi dureroase fără tendință de vindecare, ulcere, escare, înțepături de insecte, conjunctivite, gută (băi locale) etc. Sucul se poate aplica pe negi și granuloame cu efect pozitiv.

SCLIPEȚII

(Vezi Cinci degete)

SCORȚIȘOARA

(Vezi Arborele de scorțișoară)

SCORUȘUL, SORBUL — Sorbus aucuparia L. și Sorbus domestica L.

(Fam. Rosaceae)

Este un arbore înalt de 2—10 m și chiar mai mult, întîlnit prin păduri, mai ales la munte, pînă la altitudinea de 2 000 m. Mugurii lui sînt catifelați, frunzele penat-compuse, mari, alterne, cu cîte 11—17 foliole

dințate, lanceolate, avînd margini asimetrice. Florile albe, mici, dispuse în corimb, cu 5 petale și miros de migdale amare sau de păducel, apar în mai-iulie și sînt melifere. Fructele sînt bace, cu aspect de merișoare rotunde, roșii-portocalii, cărnoase, cu diametrul de circa 1 cm, conținînd 2 seminţe roșietice.

Sclipeții

Scorușul

Fructele de *S. aucuparia L.* nu sînt comestibile, însă din ele se poate fabrica o țuică apreciată. Cele de *S. domestica L.*, recoltate după primul îngheț, au gust și aromă plăcute. Acestea, uscate la 60—70 grade, rămîn moi, deoarece conțin substanțe zaharoase. În scop medicinal, se folosesc frunzele uscate și fructele crude sau uscate, de la ambele specii. În compoziția lor intră în afară de zahăr, mai mulți acizi organici (citric, malic, parascorbic, tartric), tanin, pectină, vitaminele A și C, avînd rol astringent, antihemoragic, antiscorbutic, laxativ, diuretic, emenagog. Ele se utilizează în diaree, dizenterie, disurie, gravelă urică, colici renale, reumatism, gută, răceală, tuse, catare. În cantități mari, dau constipații rebele. Se administrează ca marmeladă, dulceață, jeleu, decocție de fructe 50 g la litru, fierbîndu-se 1/2 de oră și îndulcindu-se bine cu zahăr sau miere. Scorușele uscate pot fi consumate și ca atare, luîndu-se de 3 ori pe zi cîte 5 bucăți sau 250 g pulpă zdrobită în amestec cu zahăr sau miere. Frunzele sînt purgative și pectorale, folosindu-se în constipație, bronșite, tuse, ca infuzie 20 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Siropul preparat dintr-un litru de suc proaspăt de scorușe și 1,900 kg zahăr se administrează în aceleași cazuri ca și fructele, în doză de 5—6 linguri pe zi.

SCORZONERA

(Vezi Luceafărul)

SCRÎNTITOAREA

(Vezi Ciumăreaua)

SCUMPIA — Cotinus coccygia Mill. sin. Rhus cotinus L.

(Fam. Anacardiaceae sin. Terebintaceae)

Este un arboraș ornamental, înalt de 1—3 m, care crește pe coline pietroase, uscate, calcaroase. Frunzele sînt alterne, simple, iar florile gălbui, dispuse în panicul piramidal foarte ramificat. Acestea apar în mai-iulie și au însușiri melifere. Codițele florilor se îndepărtează și se acoperă cu peri, formînd o masă pufoasă, roșcată, ceea ce permite ca fructele aflate în această masă să fie duse de vînt în toate părțile. Frunzele, frecate în mînă sau zdrobite, au miros plăcut, aromatic.

Planta conține tanin, iar în frunze și flori se găsesc terpene cu miros de neroli, ele servind la extragerea esenței de scumpie. Frunzele sînt astringente și hemostatice, fiind folosite în trecut sub formă de infuzie 10—20 g la litru, sub formă de gargarisme și băi de gură, în stomatite și faringite. Scoarța de lemn s-a folosit în trecut ca antifebril, în zilele noastre fiind întrebuințată în industria de tananți și de coloranți.

Specii înrudite sînt *Rhus coriaria L.*, *R. toxicodendron L.*, și *R. vernicifera D. C.*, denumite *oțetari*.

Rhus coriaria L. crește în Dobrogea ca arboraș înalt de 1—3 m, avînd frunze lungi de 16—18 cm, compuse din 9—15 foliole groase, ovale, lungi de 5—6 cm, dințate și care toamna devin roșii. În mai-iunie ies florile verzui, dispuse în ciorchine conic, lung de 20—25 cm. Fructele sînt bace pufoase, roșii-brune. Atît frunzele cît și fructele sînt astringente, folosindu-se cîndva în hemoragii, leucoree, diaree, catare, febre biliare etc., sub formă de infuzie 15—24 g la litru, cantitate pentru 24 ore. Infuzia s-a utilizat și extern ca gargarisme și băi bucale în stomatite, faringite, angine. Frunzele puse în oțet îl colorează și-l întăresc. Planta se folosește de asemenea în tăbăcărie și vopsitorie.

Rhus toxicodendron L. este un arboraș originar din America, înalt de 1—5 m, cu frunze trifoliate, foliolele avînd o lungime de 4—12 cm și fiind lanat păroase pe partea dorsală. Ramurile, tîrîtoare și agățătoare, se înrădăcinează la noduri. Fructele, de mărimea bobului de mazăre, sînt verzi-gălbui. Latexul plantei conține cardol (toxidendrol), substanță foarte toxică.

Frunzele au rol rubefiant și vezicant.

Rhus vernicifera D.C. este un arboraș sau arbore, înalt pînă la 12 m, cu frunze lungi de 50—60 cm, compuse din 7—13 foliole oval ascuțite,

lungi de 15 cm și late de 7 cm. Înflorește în iunie. Fructele sînt bace galbene-verzui.

Latexul acestui oțetar conține un lac, denumit lacul japonez, deoarece planta este originară din Japonia. Acest latex este toxic, provocînd erupții foarte dureroase pe mîini și față. Lucrătorii care-l manevrează trebuie deci să ia măsuri de a-și proteja corpul contra acestei substanțe.

SECARA — Secale cereale L.

(Fam. Gramineae)

Cereală cunoscută, originară din Asia de vest, secara este cultivată în regiunile cu sol sărac și rece. Grăunțele de secară sînt mai sărace în substanțe nutritive și vitamine decît cele de grîu, dar mai bogate în săruri de fosfor, potasiu, fier, magneziu, iod etc. Grație acestor săruri, pîinea de secară posedă o importantă proprietate remineralizantă. Consumată curent, ea ar preveni accidentele cardio-vasculare din arterioscleroză, hipertensiune. În plus, această pîine se păstrează mai mult timp proaspătă fiind totodată și deconstipantă.

Rol în constipațiile persistente are și decocția de grăunțe măcinate, care este emolientă și în același timp răcoritoare. În enurezie (incontinență urinară), se consumă seara în loc de pîine, plăcintă preparată din făină de secară și decocție din sămînță de urzici, 10 g la litru; după frămîntare, se fierbe 20 minute, se sărează și se coace la cuptor.

Extern, sub formă de cataplasme, făina de secară se aplică în inflamații diverse, pe contuzii, abcese, panariții, supurații. În acest scop, se amestecă 125 g făină cu 250 g apă rece și se încălzește pînă la fierbere, mestecînd cu o lingură. Se pune amestecul fierbinte între 2 pînze și se aplică pe regiunea bolnavă, în scop antiinflamator, calmant, emolient și rezolutiv.

Făina de secară, cîte 2 linguri pe zi la porc, are rol fortifiant. Nu se vor da semințe de secară păsărilor de colivie.

Pe spicele de secară se dezvoltă o ciupercă parazită numită *Claviceps purpurea Tul.* (Fam. Hypocreaceae), ai cărei scleroți sînt cunoscuți sub numele de *secară cornută — Secale cornutum.* Aceștia se recoltează la completa dezvoltare și se usucă la cel mult 35°. Secara cornută conține alcaloizi (ergotamină, ergotoxină, ergometrină), amine (histamină), glucide, ulei gras.

Substanțele active din secara cornută acționează sinergic, niciuna din ele neavînd o acțiune egală cu a drogului total.

Ca atare sau sub formă de extract oficinal, secara cornută este un excitant al contracțiilor uterine și hemostatic al uterului, fiind antagonistă adrenalinei. Ea are de asemenea rol tonic asupra vaselor sanguine, precum și asupra musculaturii netede, ceea ce o indică în incontinența urinară, prolapsul rectal, spermatoree, sudația din tuberculoză, leucoree. Avînd acțiune vasoconstrictoare, îndeplinește rol în cuperoză și alte boli de piele, în bronșitele capilare. Doza de extract este de 0,50—4 g pe zi, în prize mici, luate din 15 în 15 minute. Secara cornută se contraindică în hipertensiune, hematemeză, epistaxis, hemoragii hemoroidale. Drogul de secară cornută, din cauza toxicității, se va folosi numai cu prescripția medicului. Secara cornută se află la baza preparatului românesc *secargen.*

SEMEN CONTRA
(Vezi Cina)

SENA
(Vezi Arbustul de Siminichie)

SENEGA
(Vezi Amăreala)

SFECLA ALBĂ — Beta vulgaris L., varietas cicla Pers.
(Fam. Chenopodiaceae)

De origine mediteraneană sau din Asia Mică, sfecla albă este o plantă cultivată, meliferă, înrudită cu sfecla roșie, avînd proprietăți antianemice, calmante externe, antiinfamatorii, laxative, emoliente, răcoritoare, tonice. Se folosesc rădăcinile și frunzele, bogate în fier și în vitamine.

Ea se indică *intern* în anemie, constipație, inflamații renale și de vezică, în gravela urică, iar extern în abcese, boli de piele etc. Sfecla albă activează în mod deosebit funcția renală și combate mai cu seamă inflamațiile căilor urinare. Ea ajută, de asemenea, în creștere. În scopurile arătate, se ia decocție de sfeclă 50 g la litru sau se folosește în prepararea ciorbelor și supelor cu carne.

Extern, se pun cataplasme cu frunze tocate în scop calmant pe zonele cu pecingine supurativă, dureroasă și în crustele de lapte sau pe regiunile unde s-au aplicat vezicători la animale. De asemenea, frunzele se recomandă tocate, în amestec cu ulei de migdale dulci, ca mască de față contra ridurilor și iritațiilor pielii.

Sfecla albă, tocată mărunt, se recomandă în hrana vacilor de lapte, porcilor, oilor, caprelor, iepurilor de casă (iarna).

SFECLA DE ZAHĂR — Beta vulgaris rapa (Dum.) Ald.
(Fam. Chenopodiaceae)

Însușirile producătoare de zahăr ale acestei plante au fost scoase în evidență la începutul secolului XVII, ea ajungînd în sec. XIX și XX o sursă importantă de zahăr, prin rădăcinile ei.

Frunzele conțin caroten, zaharoză, elemente minerale (sodiu, magneziu, clor, acid fosforic), iar rădăcinile zaharoză, arabinoză, galactoză, hexoză, substanțe azotate (asparagină, betainâ), microelemente (litiu, mangan, cupru, stronțiu etc.) și multă vitamina B.

Zahărul obținut din sfeclă joacă un principal rol energetic și reconstituant, fiind folosit frecvent la prepararea multor ceaiuri, siropuri și altor

produse din plantele medicinale. Pentru unele persoane, el este tonic, digestiv și laxativ, pentru altele împiedică digestia și produce constipație. Resturile de zahăr, rămase în gură, fermentează, cauzînd carii dentare. În cantități mari, zahărul produce tulburări digestive și obezitate, dispepsii (mai ales la copii), lenevirea intestinului, eczeme, furuncule, diabet, unele forme de reumatism. Fiind un aliment incomplet, fără albumine și săruri minerale, el poate sta la originea multor tulburări de metabolism, de aceea se recomandă a nu se consuma mai mult de 100 g zahăr pe zi ca atare sau preparate (prăjituri, siropuri, dulcețuri, bomboane etc.).

Zahărul roșcat, mai puțin rafinat, este util în gastro-enterite cronice, iritații ale organelor interne, acționînd ca laxativ și calmant.

Fierbînd zahăr în infuzii de plante (mentă, soc, lămîie, tei) și uscîndu-l pe marmură uleioasă, se obține zahăr cu denumirea respectivă: (de mentă, soc, lămîie etc.). Melasa, rămasă la fabricarea zahărului, este laxativă în medicina veterinară, putînd fi folosită și în hrană, amestecată cu alte furaje (paie, coceni etc.), cărora le dă un gust mai plăcut.

SFECLA ROȘIE — Beta vulgaris L., var. rapacea Koch.

(Fam. Chenopodiaceae)

Sfecla roșie are în general aceleași proprietăți ca și sfecla albă, fiind de o deosebită valoare nutritivă, energetică și dietetică. Rădăcina ei de culoare roșie conține zaharoză, acizi aminați, pigmenți, vitaminele A, B_1, B_2, PP, C, săruri minerale, oligoelemente ca manganul, bromul, stronțiul, rubidiul. Gustul ei plăcut o face în același timp aperitivă. Din ea se obține betainină, care stimulează și echilibrează celulele hepatice, precum și acidul glutamic, cu rol important asupra funcțiilor creierului.

Sfecla roșie se digeră ușor, recomandîndu-se a fi folosită crudă, trasă prin mașina de tocat, amestecată cu ulei comestibil, zeamă de lămîie, alte salate. Consumată la începutul anotimpului friguros, dă rezistență la bolile virotice specifice schimbării de temperatură.

În concluzie, sfecla roșie posedă însușiri aperitive, antiseptice, colagoge, remineralizante, tonice. Ea influențează totodată în mod pozitiv sîngele și oasele, avînd de asemenea o acțiune favorabilă în stările pretuberculoase și precanceroase.

Ea se recomandă mai ales în anemie, astenie, demineralizare, insuficiență hepatică, în epidemii, consumîndu-se zilnic cîte 100 g sfeclă crudă în salate sau 50 g suc.

SILNICUL, ROTUNGIOARA — Glechoma hederacea L.

(Fam. Labiatae)

Silnicul crește ca plantă ierboasă, vivace prin locuri umede și umbrite, prin fînețe, păduri și tufișuri, pe marginile drumurilor, pînă la 1 600 m altitudine. Are o tulpină lungă de 0,50—0,60 m, pe care în aprilie-mai apar, la subțioara frunzelor superioare, cîte 2—5 flori bilabiate, albastre-violacee, lungi de 2—3 cm. Frunzele sînt verzi, moi, dințate, în formă

de inimă, cu aspect de fagure. Fructele sînt tetrachene, cu achene netede, ovoide, brune. Planta înfloreşte uneori şi toamna. Ea are un miros plăcut şi gust amărui.

În terapeutică, se folosesc frunzele, recoltate la începutul înfloririi, sucul sau planta aeriană, verde sau uscată la soare sau într-un local aerisit.

Silnicul

Toate acestea conţin un principiu amar, tanin, colină, fitosterină, glucide, un ulei esenţial, săruri de potasiu şi au însuşiri diuretice, expectorante, stimulente, antiscorbutice, emenagoge, tonice, vermifuge, vulnerare, iar extern, sînt calmante şi rezolutive. Se pot utiliza în bronşitele cronice, emfizem pulmonar, guturai, astm, gripă, tuse rebelă. Prin influenţa lui pozitivă asupra metabolismului, silnicul este un fortifiant şi excitant general important, iar ca pectoral poate fi plasat printre primele plante de acest gen. El intră în compoziţia ceaiului elveţian, în care se asociază cu diverse plante de munte (arnica, pelin de munte, colţul lupului, arginţică, coada şoricelului de munte) ceai recomandat ca reconfortant după comoţii şi chiar în caz de şocuri morale.

Intern, se administrează în afecţiunile specificate mai sus, 30—60 g suc de plantă proaspătă sau 3—4 cești de ceai între mese din infuzia de plantă înflorită, 10—15 g la litru. Infuzia 50 g la litru este indicată de asemenea în atonia stomacului. În boli respiratorii, se mai poate lua seara lapte dulce în care s-a fiert 50 g plantă proaspătă la litru, administrîndu-se fierbinte. Se mai recomandă siropul preparat din suc proaspăt şi

sirop simplu, în părți egale, luîndu-se cîte 25—60 g pe zi. Alcoolatura se administrează în doze de 2 linguriţe pe zi, iar pulberea de frunze, 2—4 g pe zi în vin, lapte, ceaiuri. În bronșite, silnicul se asociază de obicei cu părul Maicii Domnului, flori de mac roșu, isop, năvalnic, podbal și ventrilică, din fiecare cîte 5 g la litru, în infuzie, luîndu-se 3 cești de ceai pe zi, între mese.

Extern, se aplică decocţia concentrată, 30—80 g la litru, sub formă de cataplasme pe tumefacţii traumatice, pe furuncule și chiar ulcere. În același scop, se aplică frunze și vîrfuri înflorite, zdrobite. În boli de urechi, se fac instilaţii cu decocţie călduță din amestecul de silnic, salvie și coada șoricelului.

Silnicul se dă în hrana oilor în timpul fătărilor.

SILURUL, BURUIENIȚA — Euphrasia officinalis L.

(Fam. Scrophulariaceae)

Răspîndită mai cu seamă prin locuri necultivate, la marginile drumurilor, pe locuri calcaroase, pajiști, luminișuri de pădure, pînă la peste 2 500 m altitudine, această plantă ierboasă, anuală, înaltă de 0,05—1,30 m, are o tulpină dreaptă, ramificată, pe care se dezvoltă frunze verzi-cenușii, opuse, sesile, ovale, dințate, glanduloase și flori albe, roz-violacee, sau albastre, avînd corola bilabiată, cu o pată galbenă în mijloc. Acestea apar în iulie-octombrie, transformîndu-se în capusle, care conțin numeroase semințe. Rădăcina este prevăzută cu perișori sugători cu care se prinde de rădăcinile altor plante, în scop parazitar.

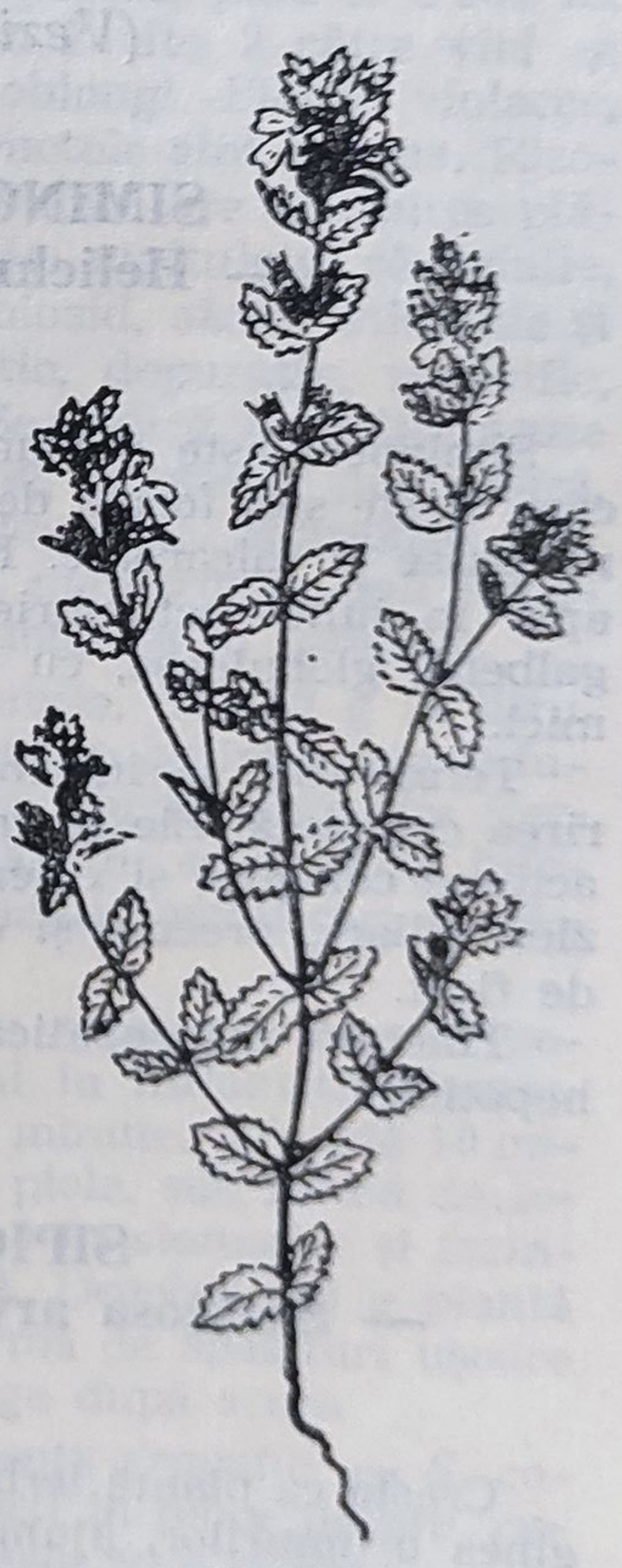

Silurul

Se întrebuințează planta întreagă, recoltată în timpul înfloririi, iulie-octombrie, și uscată cît mai repede. Ea are un gust acru-amar și conține ulei eteric, rezine, tanin, pigment, substanțe amare, ulei gras, glucozizi și posedă însușiri astringente, tonic-amare, analgezice, antiinflamatoare.

Intern, se iau între mese 2—3 cești de ceai din infuzia 20—30 g plantă la litru împotriva durerilor în gît, tusei și guturaiului, atribuindu-se acestui ceai și acțiune favorabilă asupra memoriei.

Extern, infuzia sau decocţia 20—30 g plantă uscată la litru, în apă distilată sau apă de fîntînă, izvor sau ploaie, se folosește pentru spălături oculare în conjunctivite, blefarite, oftalmii, ulcior, oboseli oculare cu lăcrimare etc. Decocţia se poate aspira de asemenea pe nări în caz de guturai, utilizîndu-se totodată ca gargară și băi bucale în stomatite și faringite, fără a se înghiţi.

În același scop se recomandă intern, în amestec cu apă sau ceai de tei, tinctura, în doză de 10—20 picături și sucul obținut prin presarea plantei verzi.

● SIMARUBA — Simaruba amara
(Fam. Simarubaceae)

Este un arboraș tropical care se cultivă și ornamental, cu frunze alterne, foarte mari, imparipenate și cu flori dispuse în panicul (piramidal). Fructele uscate sînt înaripate.

În medicină, se utilizează scoarța copacului care conține ca principiu activ quassina, precum și tanin, și care se bucură de proprietăți tonice generale, antifebrile și antidizenterice. Se poate asocia cu gențiana și chinchina. Se utilizează și în medicina canină sub formă de pulbere, extract apos, tinctură sau quassină cristalizată.

Acțiunea simarubei este foarte asemănătoare cu cea a plantei *Quassia amara L.* Produsele ei nu se vor folosi decît cu avizul medicului.

SIMINICHIA, SENA, FOILE DE MAMĂ
(Vezi Arbustul de siminichie)

SIMINOCUL, FLORILE DE PAIE — Helichrysum arenarium (L.) Moench.
(Fam. Compositae)

Siminocul este o plantă vivace, ierbacee, păroasă, cu aspect albicios, care crește sub formă de tufe scunde (0,10—0,30 m înălțime) prin locuri nisipoase și calcaroase. Frunzele sînt liniare, alterne, sesile; florile, care apar în iulie—octombrie, sînt dispuse în corimbi formați din capitule galbene, globuloase, cu un diametru de 5—6 cm. Fructele sînt achene mici.

Terapeutic, se întrebuințează inflorescențele culese înainte de înflorirea completă. Ele se recomandă sub formă de infuzie 30 g la litru, cu acțiune colagogă și coleretică în insuficiența hepatică și inflamațiile veziciii biliare, precum și contra tulburărilor digestive datorite afecțiunilor de ficat.

Tinctura homeopatică este de asemenea recomandată în insuficiența hepatică.

SIPICA, IARBA VĂDUVELOR — Scabiosa arvensis L. sin. Knautia arvensis Coult.
(Fam. Dipsacaceae)

Crește ca plantă ierbacee, meliferă, prin culturile de cereale și la marginea drumurilor, ajungînd pînă la 0,60 m înălțime. Are frunze opuse, divizate, și flori grupate în capitule strînse, înconjurate de un involucru

de frunze transformate. Florile sînt de culoare albastră-mov și au un miros plăcut. Unele varietăți se cultivă ca plante de ornament.

În medicină, se folosesc frunzele și florile, care conțin tanin, amidon, zaharoză, un ulei stabil, saponină, colină, o substanță amară și au acțiune astringentă, tonic-amară, expectorantă, sudorifică, depurativă, vulnerară și detergentă. Ca expectorant, s-a utilizat mai ales în trecut în guturai, gripă, bronșite.

Intern, se administrează mai ales în bolile respiratorii decocția sau infuzia 20—30 g la litru, luîndu-se cîte 3 cești de ceai pe zi, înainte de mese. Tot intern, se mai preconizează siropul preparat din 75 g frunze și flori infuzate la un litru de apă fierbinte timp de 6 ore într-un vas acoperit, după care se strecoară, se amestecă cu 1,800 kg zahăr și se fierbe la foc potolit pînă capătă consistență siropoasă.

Sucul de plantă proaspătă ca și extractul fluid (2—3 g pe zi), sînt de asemenea recomandabile.

Extern, decocția 50 g la litru, se recomandă în bolile de piele, inclusiv scabia, de unde-i vine și numele, sub formă de loțiuni și comprese. Frunzele crude, zdrobite, se aplică pe furuncule, pustula malignă (buba neagră), pe mușcăturile de șerpi.

Înrudit cu sipica este *ruinul — Scabiosa succisa L. sin. Succisa pratensis Moench,* sau *S. praemorsa (Gilb.) Ascher,* plantă vivace, înaltă de 0,30—1,20 m, întîlnită pe terenuri umede, prin poieni, pînă la 2 000 m. Ramurile ei verticale, cu sau fără peri, pornesc 2 cîte 2 către vîrf și poartă frunze de un verde închis, opuse, oval-oblongi. Florile violacee, grupate în capitule, apar în iulie—octombrie. Fructele sînt achene. Rizomul negru pare ca și retezat aproape de colet. Planta are un miros plăcut și este meliferă. De la ea se folosesc frunzele, capitulele, rădăcinile, sucul. Toate conțin amidon, tanin, saponine, scabiozid, săruri minerale și au rol astringent, stomahic, expectorant, diuretic, depurativ, sudorific, tonic, vulnerar și calmant extern al durerilor. Se indică în bolile acute respiratorii (laringite, răgușeală, traheite, bronșite, congestie pulmonară, bronho-pneumonie), astm, nevralgii intercostale, leucoree, hidropizie, diaree, viermi intestinali, dureri uterine, tulburări menstruale, boli infecțioase, modificări ale tenului, avînd oarecare influență și în epilepsie.

Intern, se utilizează infuzia de frunze și capitule, 20—30 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi (mai ales în astm), sau sirop obținut prin infuzarea timp de 6 ore a 75 g flori și frunze la litru, după strecurare fierbîndu-se domol cu 1,500 kg zahăr pînă se leagă, din acest sirop luîndu-se apoi 3 lingurițe pe zi în boli respiratorii acute, modificări ale tenului etc.

Extern, se aplică frunze și rădăcini proaspete tocate pe eczeme zemuinde, dermatoze, echimoze, ulcere sau pe ochi în inflamații diverse. Decocția de plantă întreagă, 50 g la litru, fiartă 5 minute, infuzată 10 minute, este recomandată de asemenea în bolile de piele, sub formă de loțiuni de 2 ori pe zi, iar fiartă 20 minute se indică în stomatite și faringite aftoase sau ulceroase, sub formă de gargară. Decocția 40 g plantă la litru, fiartă 10 minute, se preconizează sub formă de spălături ușoare de 2—3 ori pe zi la zonele cu prurit, fără a șterge după aceea.

Însușiri mai slabe, dar asemănătoare, are *mușcatu-dracului — S. columbaria L.,* care se folosește mai mult ca antifebril în febre ușoare, rujeolă, vărsat de vînt, oreion etc., sub formă de infuzie 20 g la litru.

SIRINDERICA, JASMINUL DE GRĂDINĂ — Philadelphus coronarius L.

(Fam. Saxifragagaceae)

Mai este numită pe alocuri iasomie şi lămîiţă, dar nu trebuie confundată cu acestea, sirinderica este o plantă vivace, meliferă, cultivată sau subspontană, crescînd ca arbust, cu frunze alungite, nervurate, peţiolate, avînd uneori smocuri de peri pe partea dorsală. Coaja ramurilor de 2 ani, de culoare brună, se exfoliază.

Medicinal, se folosesc florile care conţin filadelfină, un principiu cu acţiune în trihomonoza vaginală. Se recomandă decocţia de flori de sirinderică şi de gălbenele, cîte 15—20 g la litru, sub formă de irigaţii vaginale.

Decocţia de amestec se indică şi în trihomonoza bovină.

SISONUL, PĂTRUNJELUL DE STÎNCĂ — Sison amomum L.

(Fam. Umbelliferae)

Plantă bienală, înaltă de circa 1 m, are tulpini foarte ramificate şi subţiri, de un verde închis. Frunzele inferioare sînt formate din 2 rînduri de foliole ovale, dinţate, iar frunzele superioare sînt divizate în segmente înguste. Florile albe, mici, dispuse în umbelă, apar din iunie pînă în septembrie. Fructele sînt mici, ovoide, foarte aromatice, lungi de 3 mm, late de 2 mm, negricioase, cu 10 coaste. Rădăcina are miros de morcov şi gust de ţelină. Planta creşte prin munţii din jurul Mehadiei, în locuri umbroase.

Medicinal, se utilizează fructele şi frunzele în scop diuretic, sudorific, stomahic şi carminativ. Se ia după mese cîte o ceaşcă de infuzie preparată cu 5 g seminţe sau 10 g frunze la ceaşcă.

SÎMBOVINA — Caltis australis L.

(Fam. Ulmaceae)

Este un arbore înalt de circa 25 m, care creşte răzleţ sau în crînguri, prin Dobrogea, Oltenia, Banat, avînd frunze ascuţite, cu margini fierăstruite şi flori verzui, asemănătoare cu cele de urzică. Fructele cărnoase, negre, au aspectul unor cireşe mici, dar gustul lor este fad. Lemnul, flexibil, poate fi utilizat pentru confecţionarea de furci, cozi de unelte, ţevi de canà. Frunzele şi mugurii de sîmbovină au importantă acţiune astringentă, indicîndu-se în diaree, dizenterie, scurgeri mucoase. Fructele pot fi consumate. Din rădăcini şi scoarţă se obţine un colorant galben.

SÎNIŞOARA, SĂNIŞOARA — Sanicula europaea L.

(Fam. Umbelliferae)

Specie erbacee, vivace, înaltă de 0,20—0,50 m, se întîlneşte prin pădurile umede de foioase, pînă la 1 500 m. Are un rizom scurt, tijă dreaptă, subţire, simplă, glabră, roşcată şi frunze mari de un verde închis, pal-

mate, divizate în 5 lobi, dințate pe margini și cu peţiol lung, moale. Frunzele dinspre vîrful tijelor sînt mici, și aproape sesile. Florile albroze, mici, dispuse în umbelă, apar în mai-iunie. Fructele, diachene, sînt subglobuloase și acoperite cu spini lungi, în formă de cîrlige. Din rizomul brun pleacă rădăcini nodoase, fibroase. Planta are un miros puternic, specific și gust amar-astringent.

Se utilizează frunzele, dar și planta întreagă, recoltată în mai-iulie sau rădăcinile recoltate toamna. Uscarea se face la umbră, într-un loc aerisit. În compoziţia plantei intră tanin, saponine, un ulei esenţial, o substanţă amară. Ea are însușiri astringente, hemostatice, cicatrizante, vulnerare, detersive, utilizîndu-se în gastro-enterite cu diaree, în dizenterie, boli respiratorii, de stomac și rinichi, hemoragii, tuberculoză, sifilis, contuzii interne și externe. În scop antidiareic, se administrează infuzia 30—60 g la litru, 3—4 cești de ceai pe zi, iar antihemoragic (în stările hemoragipare, hemoragii nazale etc.), se ia dimineaţa pe nemîncate cîte un pahar de vin alb în care s-a pus de cu seară la macerat o mînă de plantă verde tocată. În hemoragii și diaree se mai poate lua și suc proaspăt în doză de 50—100 g pe zi. Pulberea de plantă uscată, cîte 1—2 linguriţe de 3 ori pe zi, este indicată ca aperitiv. În răceli, bronșite, dureri în gît, se administrează infuzia 10 g la o ceașcă de 250 ml, care se îndulcește cu miere. Infuzia este utilă și ca gargară. Planta crudă, tocată poate fi folosită *extern*, sub formă de cataplasme la contuzii și plăgi. În același scop, se recomandă compresele cu decocţie 50 g la litru. Decocţia se mai preconizează ca gargarisme și spălături bucale în stomatite, gingivite, palatinite, faringite, angine, precum și ca irigaţii în vaginite, leucoree, metrite.

SÎNZIENELE GALBENE

(Vezi Drăgaica)

● SLĂBĂNOGUL, BALSAMINA — Impatiens noli tangere L.

(Fam. Balsaminaceae)

Este o plantă anuală, de un verde viu, înaltă de 0,20—1 m, fragilă, avînd tijele noduroase, zemoase, frunze simple, întregi și flori hermafrodite, galbene, în formă de saboţi terminaţi cu un pinten curbat înapoi. Ele apar în iulie-august. Fructele sînt capsule cu mai multe seminţe. Cînd devin mature, ele se desfac la cea mai mică atingere. Planta se întîlnește prin pădurile umede, rîpi umbrite, pe zăvoaie, viroage, în regiunile submontane, reavăne, cu mult humus.

Frunzele de slăbănog conţin amidon, tanin, o substanţă amară, zaharuri etc., avînd rol diuretic, vomitiv, purgativ, cicatrizant, rezolutiv.

Intern, se iau 3 cești de ceai pe zi din decocţia 20 g frunze la litru, cu acţiune diuretică în hidropizie, calculi urinari, gravelă urică. În doze mai mari, decocţia devine vomitivă și purgativă, putînd provoca și diabetul.

Extern, se aplică, în scop rezolutiv și cicatrizant, comprese pe răni și hemoroizi.

Din cele circa 400 specii de balsamine, mai citățm: *I. biflora Walt.*, ale cărei frunze sînt astringente, folosindu-se și la obţinerea unei materii

colorante galbene; *I. roylei Walt.*, toxică; *I. balsamina L.* (balsamina mică de grădină), întrebuințată în India, Japonia etc., pentru colorarea în roșu a pielii și unghiilor și ca cicatrizant.

SMEOAICA — Laserpitium latifolium L.

(Fam. Umbelliferae)

Este o plantă înaltă de 1,5—2 m, care crește pe terenuri puțin aride, pe coaste însorite, calcaroase, prin păduri luminoase. Frunzele se aseamănă cu cele de angelica sălbatică, dar umbelele ei sînt prevăzute cu un involucru de foliole la bază și cu involucele de foliole la baza umbelulelor, iar fructele au 8 aripi egale, pe cînd la angelica sînt inegale.

Rădăcina conține o substanță amară. Ea este puțin lăptoasă și foarte aromatică. De altfel întreaga plantă este aromatică și posedă însușiri tonice, stomahice, diuretice, stimulente, purgative, emenagoge, rezolutive, foarte prețuită în trecut, folosindu-se ca infuzie de plantă aeriană sau ca decocție de rădăcină.

SMIRDARUL — Rhododendron kotschyi Simk.

(Fam. Ericaceae)

Este un arbust care formează tufișuri, înalt de 0,30—0,80 m, cu multe ramuri tari, sinuoase, în vîrful cărora cresc frunzele rigide, coriace, de culoare verde-închisă, lucioase pe partea superioară, iar pe fața inferioară prezintă, ca și ramurile tinere, caliciul și fructele, un strat solzos, glandular, ruginiu. Florile, de un roșu viu, melifere, în diametru de 4 cm, grupate în umbele cîte 6—20, apar în iunie-august. Fructele sînt capsule. Planta crește între 1 500—2 400 m altitudine, sărăcind pajiștile prin acidifierea solului și luînd locul florei destinată pășunatului. Totodată, smirdarul este o plantă toxică, deoarece frunzele și ramurile tinere conțin un glucozid amar, andromedrotoxina, precum și alți glucozizi, arbutină, rezine etc.

Smirdarul

Andromedotoxina este un vomitiv puternic, avînd totodată acțiune nocivă asupra aparatului respirator. Consumat în stare crudă de capre și oi, smirdarul le produce fenomene narcotice grave, chiar mortale. Carnea acestor animale, ca și aceea de iepuri care consumă smirdar, poate da la om intoxicații, care se manifestă prin beție, dureri, arsuri și înțepături

în membre, simptome nervoase, exanteme, inflamații tisulare, întunecarea vederii. Intoxicațiile se tratează cu purgative uleioase, de exemplu cu ulei de ricin. Uscată, planta nu mai este toxică.

Medicinal, se utilizează frunzele și gogoșile, cu diametrul de 2—3 cm, care cresc pe acestea și care, zdrobite, au miros camforat. Ele sînt diuretice, sudorifice, depurative, antireumatismale.

Intern, infuzia sau decocția 2—8 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, timp de 3 săptămîni, sînt eficace în artrite, sciatică, boli cronice de piele.

Macerațiile (timp de 10 ore) cu 25—45 g la litru, administrate intern, cîte 3—4 cești de ceai pe zi, înlătură durerile reumatismale și gutoase, dar produc fenomene toxice (vomizări, delir, amețeli, diaree), însă de scurtă durată.

Este preferabil a se folosi extern contra reumatismului și gutei uleiul obținut prin macerarea îndelungată a gogoșilor de pe frunze, produse de parazitul *Exobasidium rhododendri*, în ulei comestibil. Acest ulei este de asemenea util pentru plăgi, grăbindu-le cicatrizarea.

SMOCHINUL — Ficus carica L.

(Fam. Moraceae)

Smochinul este un arbore care atinge înălțimea de 3—8 m, crescînd în climatul mediteranean, dar se cultivă și la noi în țară (în Dobrogea, vestul Olteniei). Are frunze lobate și divizate, de un verde închis și flori unisexuate, grupate într-un receptacul în formă de pară, care după fecundare devine smochine.

Din frunzele și tulpinile tăiate se scurge un suc lăptos, conținînd enzime digestive și un ferment care coagulează laptele.

Smochinele uscate sînt foarte hrănitoare, bogate în zahăr, proteine, lipide, săruri de fosfor și calciu, microelemente, vitaminele A, B, C (numai în fructele crude), ceea ce le indică mai ales în stări de oboseală. Smochinele au rol laxativ, emolient, pectoral, stimulent, recomandîndu-se în mistuiri dificile, constipații, bronșite, pneumonie, tuse convulsivă, guturaiuri rebele, singure sau în amestec (în bolile respiratorii) cu alte fructe pectorale: stafide, curmale, zizif.

Smochinele constituie o hrană excelentă în convalescență, creștere, sarcină, îmbătrînire prematură, astenie. În scop pectoral, smochinele uscate se folosesc muiate sau fierte în lapte dulce.

Din 80—100 g smochine uscate la litru se obține de asemenea o excelentă decocție pectorală. În același scop se folosește pulberea de smochine uscate și măcinate, preparîndu-se în mod similar cu cafeaua și care se recomandă în guturai, nefrite, cistite, rujeolă, scarlatină etc.

Aceleași însușiri are siropul care se prepară fierbîndu-se 50 g smochine uscate într-un litru de apă, pînă scade la jumătate, apoi se strecoară, se adaugă 250 g miere, eventual și 0,250 l coniac sau țuică.

Extern, decocția preparată cu lapte dulce este indicată ca gargară în faringo-amigdalite. Cataplasmele cu smochine fierte în apă sau lapte grăbesc maturarea abceselor și buboaielor, calmează durerile din arsuri și

boli de piele. În abcesul dentar, se ține o porțiune de smochină caldă între obraz și gingia dintelui respectiv. Cu latex de smochin se tratează, prin frecționare zilnică, negii și bătăturile, care dispar cu încetul.

SOCUL — Sambucus nigra L.

(Fam. Caprifoliaceae)

Răspîndit pe marginile pîraielor, pe lîngă garduri vechi, prin pădurici, pînă la 1 000 m altitudine, socul este un arboraș înalt de 2—6 m, cu tulpina și ramurile cenușii-verzui, avînd în mijloc o măduvă albă. Frunzele sînt opuse, divizate în 7—8 foliole, dințate pe margini. Florile, dispuse în corimb, apar în mai-iunie și sînt albe, mici, cu 5 petale, avînd un miros plăcut. Ele sînt melifere. Fructele, mici bace negre, lucioase și zemoase, conțin cîte 3 semințe.

În medicină se folosesc florile, frunzele, fructele mature, scoarța a doua. Toate acestea, uscate cu grijă la aer, conțin tanin, pigmenți flavonici, vitamina C, mucilagii, un ulei esențial, un alcaloid, un glucozid, colină, azotat de potasiu și au acțiune depurativă, sudorifică, diuretică, colagogă, vomitivă, purgativă, emolientă, vermifugă, rezolutivă, detergentă, influențînd totodată în mod favorabil metabolismul general.

Florile se recoltează numai zvîntate și pe vreme bună, cînd 30—50% din ele sînt încă neînflorite bine, căci altfel se scutură. Prin uscare la soare sau în poduri acoperite cu tablă, bine aerisite, ele se îngălbenesc. Uscate defectuos, se înnegresc. Fructele se recoltează cînd sînt bine coapte, iar frunzele și scoarța înainte de înflorirea plantei. Scoarța se poate recolta și toamna, de pe ramurile tinere și rădăcinile de grosimea degetului mare.

Florile de soc proaspete au mai mult acțiune laxativă, iar cele uscate sînt mai ales diuretice și sudorifice, recomandîndu-se în gripă, răceală, guturai, angine, bronșite catarale, pleurezii, pneumonie, tuse, dureri de cap și de urechi, febre eruptive, (rujeolă, scarlatină), în crizele de gută și reumatism, în bolile de ficat, de rinichi și de vezica urinară, gravelă, arterioscleroză, hidropizie, obezitate. Ele mai au proprietatea de a mări secreția de lapte. Frunzele proaspete sînt laxative și purgative, iar uscate antidiareice. Scoarța a doua (liberul), numită și mîzgă, este mai cu seamă diuretică, laxativă și vermifugă. Liberul rădăcinilor este partea cea mai activă a plantei. În scoarță se găsește o rezină laxativă, o esență mirositoare și un alcaloid (sambucină).

Fructele, care conțin o substanță colorantă roșie, tirozină, pentozan, o substanță amară, sînt de asemenea diuretice, sudorifice și laxative, iar în doze mari purgative. Ele se folosesc mai ales în hidropizie, reumatism articular acut, nevralgii, la acestea din urmă sucul de fructe proaspete fiind ca și specific.

Intern, se utilizează infuzia, siropul, vinul și oțetul de flori, vinul sau decocția de scoarță mijlocie, sucul, vinul și pelteaua de fructe, frunzele în decocție. Pentru infuzie se iau 10—15 g flori uscate la litru (apă sau vin), lăsate la infuzat 10 minute, administrîndu-se 2—6 cești de ceai pe zi ca sudorific, antireumatic, în cura de primăvară, în arterioscleroză etc. Ceaiul se îndulcește de preferință cu miere.

Vinul din flori de soc se prepară după rețeta celui de măcese. Din el se iau 3—4 pahare pe zi.

Siropul se obține din infuzia de flori 100 g la litru, care după strecurare se fierbe la foc potolit cu 1,500 kg zahăr și din care se iau 4—5 linguri pe zi. Florile de soc se asociază de obicei în infuzii cu florile de tei, în scop sudorific.

Oțetul aromatic, preparat prin macerarea 15 zile într-un litru de oțet de vin a 10 g flori uscate într-un borcan de sticlă, se indică în doză de 4—10 g la o ceașcă de apă îndulcită, ca diuretic și sudorific în răceli, pneumonie, reumatism și gută.

Decocția de scoarță mijlocie 40—50 g la litru, fiartă pînă scade la jumătate, se bea, după strecurare, în cursul unei zile ca diuretic. Contra ascarizilor, decocția se prepară cu 15—20 g scoarță la 0,5 litri lapte, care se fierbe pînă scade la jumătate, luîndu-se dimineața pe nemîncate, mai multe dimineți la rînd. Preparatul nu se va păstra de la o zi la alta.

Vinul de scoarță se prepară vărsînd un litru de vin fierbinte peste 150—200 g scoarță uscată, mai ales de rădăcină, lăsîndu-se la macerat timp de 48 ore și din care se iau 25—100 ml pe zi, în doze crescînde, ca diuretic, în cistite, hidropizii, boli de inimă cu edeme consecutive.

Două-trei frunze verzi, zdrobite în miere, combat constipația bătrînilor. Fierte în zer, sînt purgative. Decocția 35 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, este diuretică în hidropizii, iar infuzia de frunze uscate, în vin alb, 1—2 g la o ceașcă de ceai, combate diareea și dizenteria.

Frunzele se pot asocia cu vîrfuri înflorite de salvie, în infuzie.

Se atrage atenția însă că mai ales în frunzele de soc se găsește o cantitate apreciabilă de sambunigrină, un glucozid, care prin descompunere poate da acid cianhidric, substanță toxică.

Fructele se pot utiliza în scop laxativ ca decocție sau infuzie, preparate cu o linguriță de fructe la o ceașcă de ceai, luată seara la culcare.

Sucul de fructe proaspete se administrează de asemenea seara în cantitate de 20—30 g ca purgativ, sau cîte 15—30 g pe zi în 3 prize, ca diuretic și totodată ca purgativ.

Pelteaua se prepară zdrobind fructe proaspete într-un borcan de sticlă, unde se lasă 24 ore, apoi se presează. Sucul astfel obținut se încălzește la baia de apă, pînă ce, prin evaporare, se leagă. În scop sudorific, antinevralgic și antireumatic, se administrează în 4—5 prize zilnice cantitatea de 20—30 g peltea. În cantitate mai mare de 8 g, administrată odată, pelteaua este purgativă. Fructele se mai pot folosi și ca sirop, macerație sau vin în reumatismul cronic, constipație și alte afecțiuni digestive, bronșite, traheite, precum și pentru curățirea sîngelui. Vinul de fructe se prepară fierbîndu-se o jumătate de oră fructe cu apă în părți egale, presîndu-se apoi la rece, strecurîndu-se și îndulcindu-se pentru a se bea ca diuretic, cîte 2—3 pahare mici pe zi. Siropul de fructe, folosit contra vărsăturilor nervoase, cîte o lingură înainte sau după mese, se obține fierbînd suc de fructe cu zahăr, în părți egale.

Extern, florile de soc se folosesc în infuzie 100 g la litru, ca emoliente, rezolutive și calmante, în eczeme, comedon, erizipel, degerături, crize de gută, dureri de dinți, inflamații oculare, congestii locale, anginǎ, faringită, dureri de urechi, sub formă de spălături (în conjunctivite, urcior, blefarite), băi calde și de scurtă durată în degerături, loțiuni și comprese în celelalte cazuri, gargară în boli de gît, vapori de flori proaspete opărite în boli de urechi. Cataplasmele cu flori proaspete opărite au rol calmant și antiinflamator în abcese și furuncule. Cu decocția concentrată de flori de

soc, salvie și rozmarin, adăugată în apa de baie, se fac băi antireumatismale. Compresele cu decocție de flori proaspete 100 g la litru, se recomandă în edeme, tumori reci, panariții, flegmoane, ulcere, plăgi cu tendință la gangrenă, arsuri, inflamații locale.

Cataplasmele cu frunze proaspete zdrobite, simple sau în ulei de mac de grădină, sînt recomandate în arsuri și hemoroizi. Efect în hemoroizi mai au compresele cu infuzie de frunze proaspete 100 g la litru. Frunzele proaspete, aplicate strivite, sînt de asemenea eficace contra înțepăturilor de insecte (albine, viespi) și mușcăturilor de vipere. Pulberea de frunze uscate, introdusă în nări cu un tampon, oprește hemoragiile nazale.

Pomada preparată din scoarță mijlocie proaspătă, zdrobită și fiartă în untură, dă bune rezultate în favus. Aplicată după vezicători, pomada are rol calmant.

Decocția concentrată de frunze și de muguri se utilizează pentru distrugerea omizilor și altor dăunători ai plantelor de grădină.

Florile, puse în vinul care fermentează, dau acestuia un gust muscat. Așezate printre merele puse la păstrat în lăzi, le dă acestora un gust plăcut de ananas, prelungindu-le și păstrarea în condițiuni foarte bune.

Pentru dezobișnuirea de fumat, se recomandă a se fuma țigări din frunze uscate de soc.

La animale, se dau muguri de soc în hrana bovinelor cu indigestie și meteorism. Infuzia de flori, îndulcită cu miere, se administrează la cai în boli bronho-pulmonare, iar infuzia 50 g la 0,5 litri pentru 24 ore, este indicată în reumatismul oilor; cu infuzie se freacă de asemenea regiunile bolnave. Fructele se pot folosi în hrana păsărilor de colivie.

SOIA, FASOLEA SOIA — Glycine hyspida (Mnch.) Maxim., sin. Soja hispida Maxim. sau Glycine soja Sieb. et Zucc.

(Fam. Leguminosae)

Este o plantă cultivată, originară din Asia de est, unde crește sălbatică și de unde a fost introdusă în Europa în secolul al XVIII-lea. Semințele de soia conțin 35% substanțe proteice, de două ori mai mult decît carnea, 30% glucide, grăsimi, substanțe minerale, vitamine. Proteinele din soia au în compoziția lor toți acizii aminați esențiali, printre care acidul glutamic, cu rol în metabolismul sistemului nervos, precum și cazeină asemănătoare celei din lapte. Grăsimile dau uleiul bogat în acizi grași nesaturați cu acțiune hipocolesterolemiantă. Boabele de soia constituie un excelent aliment pentru om și animale, ele avînd cel mai ridicat potențial nutritiv dintre produsele vegetale și cu un deosebit rol în asigurarea echilibrului principiilor hrănitoare din organism.

Terapeutic, boabele de soia se recomandă în consum, fierte, ca făină, crude și încolțite, ca diferite preparate (lapte, brînzeturi), spre a intra în hrana astenicilor, convalescenților, copiilor, persoanelor cu gută, reumatism, demineralizare, surmenaj, arterioscleroză, diabet.

Uleiul de soia se bucură de asemenea de însușiri deosebite, alimentare și dietetice, avînd rol în colesterolemie, adăugat la mîncări, precum și luat dimineața pe nemîncate timp de 3 luni, cîte o lingură.

SORBESTREAUA — Sanguisorba officinalis L.

(Fam. Rosaceae)

Sorbestreaua

Întîlnită pînă la altitudinea de 1 800 m, Sorbestreaua crește ca plantă vivace prin fînețe umede și la marginile tufărișurilor, avînd o înălțime de 0,30—1,50 m și chiar mai mult. Posedă un rizom lung, tîrîtor, brun. Tulpina este ridicată, rămuroasă, glabră, goală pe dinăuntru, avînd frunze puține, lungi de 30—40 cm, glabre, imparipenate, alcătuite din 5—15 foliole, de un verde închis, dințate, cu nervuri evidente. Florile, fără corolă, grupate în capitule terminale ovoide, purpurii sau verzui, apar în iunie—septembrie. Fructele sînt netede, cu 4 unghiuri, conținînd cîte o sămînță.

Medicinal, se utilizează întreaga plantă înflorită, precum și rădăcinile (recoltate înainte de înflorire și toamna), precum și sucul proaspăt.

Planta conține tanin, saponine, ulei esențial, flavone și se bucură de însușiri aperitive, astringente, stomahice și digestive, hemostatice, diuretice. *Intern,* sorbestreaua se indică în entero-colitele muco-membranoase, diaree, dizenterie, tulburări intestinale însoțite de fermentații, leucoree, ca astringent sau ca aperitiv, tonic și diuretic, precum și ca hemostatic în hemoroizi, urinare cu sînge, hemoptizii, hemoragii uterine în menopauză, diverse alte hemoragii. De asemenea planta mai este indicată în bronșite, precum și ca favorizant al secreției de lapte. În toate aceste cazuri, se bea în 24 ore decocție sau infuzie 20—50 g la litru, decocția fierbîndu-se 15 minute. Sucul proaspăt se administrează în doză de 10—15 g pe zi, în ceaiuri diverse. Infuzia digestivă și stomahică se prepară cu 5 g plantă la o ceașcă de ceai, la care se adaugă puțină izmă, angelică, fenicul sau chimion. Alcoolatura (o parte rădăcină zdrobită sau plantă proaspătă tocată și 5 părți alcool) se ia în ceaiuri, cîte 10—25 picături.

Extern, frunzele proaspete strivite, aplicate pe plăgile recente, opresc hemoragiile și grăbesc cicatrizarea. Ele se mai aplică în mod eficace pe arsuri, ulcere, contuzii, potolind durerea și ajutînd vindecarea. Cataplasmele cu frunze sau plantă proaspătă, aplicate pe sîni, stimulează secreția laptelui la femeile care alăptează.

Decocția 50 g la litru se preconizează sub formă de gargarisme în bolile de gît (faringite, angine, amigdalite), ca lavmente în tulburări intestinale și ca spălături la răni și ulcere. Amestecată cu furaje, sorbestreaua s-a folosit contra limbricilor la cai. Dată în hrana caprelor și oilor, sorbestreaua le influențează în bine starea sănătății.

Înrudită cu sorbestreaua este *cebareaua sau sorbestreaua mică — S. minor Scop.,* înaltă de 0,30—0,60 m, cu tije roșcate și rădăcină lem-

noasă, din care pleacă o rozetă de frunze cu foliole dințate. Înflorește în aprilie—iunie și este o bună plantă furajeră, care crește pe terenuri sărace pînă la 1 800 m altitudine, rezistînd la secetă și frig, ceea ce o face să constituie o pășune valabilă și iarna. Cultivată, dă 3—5 coase pe an și durează 5—6 ani. Se va cosi înainte de înflorire, căci altfel se lignifică. Este un bun furaj mai ales pentru oi și pentru iepurii de casă.

În terapie se folosește întreaga plantă, recoltată tot timpul. Ea conține tanin, ulei esențial, vitamina C. Ca însușiri, planta este aperitivă-aromatică, amară, anticataralală, digestivă, diuretică, astringentă, hemostatică, vulnerară și se recomandă în gravelă, dizenterie, atonii digestive, în același mod ca și sorbestreaua. *Extern*, este indicată ca loțiuni sau pansamente antihemoragice și cicatrizante.

● SOVÎRFUL — *Origanum vulgare* L.

(Fam. Labiatae)

Răspîndit, ca plantă vivace, pe lîngă păduri, pe tăieturi, pe coaste pietroase și însorite, prin mărăcinișuri, pînă la 2 000 m altitudine, sovîrful are o tulpină rigidă cu patru muchii, ramificată către vîrf, înaltă de 0,30—0,80 m. Frunzele numeroase, de mărimi diverse, opuse, ovale, ascuțite, sînt ușor păroase ca și tulpina. Florile, melifere, numeroase, apar în iulie—septembrie, dispuse în panicule terminale strînse, acoperite de bractee violaceu-purpurii. Fructele sînt tetrachene.

Frecat între degete, sovîrful emană un miros suav, aromatic. Gustul este amar. În scop medicinal, se folosesc frunzele și vîrfurile înflorite, de la ramificare în sus.

Planta conține un ulei esențial volatil (compus din timol, carvacrol și alți fenoli), principii amare, tanin, rezină, gumă etc. și are rol antispasmodic, antiseptic, expectorant, calmant al durerilor, stomahic, tonic, behic, aperitiv, diuretic, carminativ, anticonstipant, stimulent, excitant, recomandîndu-se în traheite și bronșite acute și cronice, astm, tuse, inclusiv cea convulsivă, aerofagie, constipație, atonii și dilatări ale stomacului, astenie nervoasă, epilepsie, stări de slăbiciune la fetele tinere, cărora le ușurează menstruațiile, celulită, reumatism acut și cronic, icter, hidropizie, amenoree, dureri menstruale, colici, diaree, dizenterie, febra tifoidă, clorozăă, dureri de dinți și de urechi.

Sovîrful

În cazurile arătate, se administrează intern cîte 2—3 cești de ceai pe zi din infuzia 10—30 g vîrfuri înflorite la litru, sau 3 pahare pe zi din macerația în vin, timp de 10 zile, a 50 g plantă la litru. Infuzia și vinul se iau înainte de mese ca aperitiv, în timpul mesei sau imediat după mese ca digestiv și între mese ca pectoral și stimulent nervos. În traheo-bronșite se recomandă infuzia 30 g la litru, iar în tuse infuzia de 10 g la litru. În epilepsie, se iau ca adjuvant 3 cești de ceai pe zi din infuzia 15 g vîrfuri înflorite la litru. Dozele mari produc tulburări cardiace și depresiuni ale sistemului nervos.

Extern, contra durerilor din lumbago, torticolis sau reumatism, se pun cataplasme de plantă verde, strivită, încălzită într-un săculeț de tifon pe capacul unui vas în care fierbe apă. Se poate aplica și planta ușor încălzită într-un cuptor. În nevralgii faciale datorite răcelii, se pun cataplasme cu plantă fiartă în puțin vin roșu. Cu amestecul de sovîrf, salvie, mușețel, lămîioară, virnanț și alte specii aromatice, se fac fomentații, folosindu-se săculeți încălziți, care se aplică în durerile reumatismale, colici, crampe. Amestecul poate fi folosit și sub formă de băi la copiii rahitici, scrofuloși, în convalescență, amenoree. Sucul de plantă proaspătă este util pentru tamponarea leziunilor bucale din stomatite. Vîrfurile înflorite, proaspete sau uscate, servesc la obținerea unor preparate oficinale, folosite pentru tratarea rănilor și mușcăturilor de șerpi. Esența de origan, preparată farmaceutic, este eficace sub formă de fricțiuni, de asemenea în reumatism, fiind în același timp un parfum cu miros foarte plăcut. Tot extern, se indică inhalațiile cu sovîrf în guturai și traheo-bronșite. Inspirînd sovîrf frecat între degete în epidemii de gripă, guturai și alte viroze respiratorii, se contribuie la prevenirea bolii respective.

Loțiunile cu esență de sovîrf excită creșterea părului, iar contra mătreței se fac fricțiuni pe cap cu amestecul din 250 ml apă și 2 linguri macerație din amestecul a cîte 50 g sovîrf și urzici la un litru de alcool de 60°, ținute la soare 15 zile, după care se filtrează și se păstrează în sticlă. În durerile de dinți, se clătește gura cu vin în care s-a fiert sovîrf, 30 g la litru, sau cu macerație (15 zile) în alcool de 90° a cîte 20 g sovîrf, rozmarin și lămîioară; preparatele se țin cîtva timp în dreptul dintelui bolnav.

În ftiriază, după tunderea părului, se fac tamponări cu decocție 40 g la litru, pentru distrugerea păduchilor.

Sovîrful, adăugat în hrana vacilor, dă gust plăcut laptelui.

SPANACUL — Spinacia oleracea L.

(Fam. Chenopodiaceae)

Introdus în Spania de către arabi în secolul XI, originar fiind din Iran, spanacul este o legumă cunoscută, de la care se folosesc frunzele în scop alimentar și medicinal. Acestea conțin acizi aminați, glucide, vitaminele B_1, B_2, PP, C, acid folic, dar mai ales săruri minerale și îndeosebi oxalați, fier etc. Spanacul posedă însușiri antianemice, depurative, antiscorbutice, laxative, remineralizante și reconstituante, hipotensive, stimulente, putîndu-se folosi în anemii de tot felul, cloroză, reguli abundente, hemoptizii, scorbut, boli cronice, acnee, boli rebele de piele, hipertensiune, avitaminoze, scorbut, demineralizare, tuse uscată, astm, constipație, rahitism, precum și spre a favoriza creșterea și ca reconstituant nervos. El are importante însușiri nutritive mai ales pentru copii, bătrîni, convalescenți,

Spanacul se folosește de obicei în alimentație, apoi ca suc de frunze proaspete, în avitaminoze, sau suc de plantă fiartă în constipație, tuse, astm.

Din 200 g suc proaspăt și 3/4 litri vin rezultă un bun întăritor, din care se iau 2 pahare mici pe zi. Ca laxativ inofensiv, se poate lua o infuzie din 10 g sămînță de spanac la o ceașcă de ceai.

Extern, se pun la arsuri cataplasme cu frunze fierte în ulei comestibil. Prin acțiunile și compoziția lui, spanacul se aseamănă cu urzica. Spanacul, datorită mineralelor pe care le conține și în special silicaților, nu va fi folosit de artritici, gutoși, reumatici, diabetici, bolnavii de ficat și de rinichi, de cei cu stări inflamatorii digestive sau ale căilor urinare.

Dat în hrana găinilor, spanacul combate constipația și o previne. În alimentația vițeilor, frunzele de spanac sînt antidiareice.

● SPANACUL ALB — Chenopodium album L.

(Fam. Chenopodiaceae)

Este o plantă ierbacee, vivace, înaltă de 0,20—0,60 m, folosită ca legumă în preistorie, dar care în zilele noastre constituie o buruiană obișnuită prin grădini și culturile de legume. El este consumat uneori ca spanac. Semințele ajunse la completa maturitate pot fi amestecate cu grîul pentru obținerea de făină. Folosit prea mult timp, împreună cu loboda, poate produce hemeralopie. Planta conține un ulei esențial (în care se găsește ascaridol), un mucilag, o saponină, vitamina C, săruri de fier, o leucină care se întîlnește de asemenea în germenii de măzăriche și în drojdia de bere, betaină, prezentă și în sfeclă, urina umană etc. Spanacul alb posedă însușiri depurative, diuretice, emoliente, sedative, răcoritoare și laxative, recomandîndu-se mai ales în anemie și constipație, iar extern sub formă de cataplasme pe abcese cu plantă proaspătă strivită.

Plante înrudite putem cita mai multe. Astfel, *Ch. murale L.*, *Ch. rubrum L.*, *Ch. urbicum L.*, trăiesc în condițiuni similare cu Ch. album L., putîndu-se consuma ca legume. *Ch. hybridum L.*, are frunze asemănătoare cu cele de laur porcesc; betaina pe care o conține se poate transforma în pseudomuscarină foarte toxică, din care cauză planta poate da intoxicații grave la porci.

SPANACUL PUTUROS — Ch. vulvaria L., conține trimetil amină, cu miros respingător. Crește prin locuri unde se depune urină de animale sau de oameni. În compoziția plantei, mai intră amoniacul liber, ascaridolul, carbonatul de amoniu, malatul de calciu. Medicinal, are rol în isterie, reumatism, viermi intestinali, avînd totodată rol antispasmodic și emanagog.

SPANACUL SĂLBATIC — Ch. bonus henricus L., este o plantă perenă, înaltă de 0,20—0,60 m, care crește pe lîngă stîni, ziduri și drumuri, printre ruine, pe gunoaie putrezite. Are în general aceleași însușiri ca spanacul alb propriu-zis, dar mai ales depurative, emoliente și laxative. Conține mult fier, din care cauză se contraindică la reumatici, gutoși, bolnavi de rinichi etc. Rădăcinile și părțile aeriene mai conțin o saponină cu rol în catarele pulmonare.

Extern, frunzele proaspete strivite se aplică pe abcese, erupții, furuncule, iar amestecat cu unt proaspăt, se recomandă în hemoroizi și pe regiunile dureroase la gutoși, pentru a calma durerile.

SPANACUL SĂLBATIC TĂMÎIOS
— Chenopodium ambrosioides L.
(Fam. Chenopodiaceae)

Originar din Mexic și folosit mult timp ca înlocuitor de ceai chinezesc, spanacul tămîios este o plantă ierbacee anuală sau vivace, avînd rădăcina fibroasă și tulpina dreaptă, cu strii verzi, uneori roșcată, păroasă la bază, ramificată, înaltă de circa 0,50 m. Frunzele ovale, lanceolate, cu marginile adeseori dințate, au pe partea dorsală niște glande aurii, care secretă o esență aromatică. Florile verzui și mici, care apar în iulie-octombrie, sînt dispuse în panicule frunzoase. Fructul este o grăunță brună, lucioasă. Planta este mai mult cultivată. Ea emană un miros plăcut, aromatic, spre deosebire de subspecia *Ch. a. L. ssp anthelminticum*, care emană un miros respingător, fiind în același timp mai înaltă și foarte toxică.

În scop medicinal, se folosesc frunzele, vîrfurile înflorite și semințele. Planta mai conține în afară de esența uleioasă, bogată în ascaridol, o saponină, o rezină, substanțe pectice, chenopodină etc. și are însușiri antispasmodice, carminative, excitante, digestive, emenagoge, expectorante, stimulente, sudorifice, tonice, vermifuge, recomandîndu-se în boli respiratorii (catar bronhic cronic, astm umed, tuse convulsivă în faza finală, emfizem pulmonar), coree, isterie, dismenoree, amenoree atonică, gastralgii, viermi intestinali de tot felul, boli de nervi etc.

Intern, se ia infuzia de 10—15 g plantă aeriană sau 5—10 g semințe la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi. În scop vermifug, se recomandă a se lua dimineața o ceașcă de infuzie 5 g frunze uscate la ceașcă sau infuzie de semințe, o linguriță la ceașcă. Subspecia *Ch. anthelminticum* este mai mult activă ca vermifug, dar puțin folosită din cauza toxicității. În infuzii, spanacul tămîios se asociază cu mentă, în proporție de 25 g spanac tămîios și 20 g izmă la litru, luîndu-se cîte 2 cești de ceai pe zi. Macerația timp de 20 ore în vin a 20—30 g plantă sau 10—20 g semințe la litru poate fi de asemenea folosită, cîte 2—3 pahare pe zi, ca și uleiul volatil obținut prin presarea semințelor și care se ia cu lapte dulce, apă, zahăr, în doză de 10—15 picături pe zi.

● SPARANGHELUL — Asparagus officinalis L.
(Fam. Liliaceae)

Este o legumă ierbacee perenă, de la care se consumă mugurii tineri, rădăcinile și vîrfurile, toate bucurîndu-se de proprietăți medicinale. Fructele, bace. Rădăcinile tîrîtoare, groase și cărnoase, primăvara dînd muguri comestibili, sînt de asemenea medicinale. Planta conține vitaminele A, B_1, B_2, C, precum și rezine, tanin, acizi grași, arginină, asparagoză, microelemente, coniferină, inozitol. Rizomul conține zaharoză, saponină, urme de ulei esențial; recoltat în februarie-aprilie, rizomul mai conține asparagoză, iar în noiembrie, colină, arabinoză, pentozan. În mugurii tineri se găsește acid succinic, precum și tirozină, coniferină, vanilină. Din semințe se obține un ulei roșcat sicativ.

Sparanghelul are însușiri diuretice, depurative, tonice, cardiace, dar nu se va folosi decît atunci cînd sîntem siguri că bolnavul nu are iritații

ale căilor urinare și leziuni renale, căci acțiunea diuretică se datorește tocmai iritării aparatului urinar. De asemenea, nu se va folosi de reumatici, gutoși, litiazici, arteriosclerotici, prostatici etc. În stare crudă el poate da alergii.

Se recomandă mai ales ca diuretic la cardiaci, în retenția hidrosodică, pentru a împiedica umflarea membrelor și ca un vehiculant al digitalinei. Tot ca diuretic, se indică pentru eliminarea ureii, purificînd sîngele și întărind nervii. Totodată mai are efect în anemie, gripă, insuficiență hepatică și splenică, afecțiuni pulmonare, icter, gută, hidropizie, atonia vezicii urinare.

Cînd cineva a înghițit din greșeală un corp ascuțit (broșă etc.), se recomandă a consuma imediat după aceea o cantitate de sparanghel fiert, cu părțile lui ațoase, care fiind nedigerabile, pot antrena corpul ascuțit și duce la expulzarea lui din organism.

Sparanghelul se poate administra intern de obicei ca decocție sau infuzie de rădăcină 20—60 g la litru, care se bea în 24 ore în scop diuretic. Cîte un pahar înainte de mese, decocția mărește pofta de mîncare. Se mai poate utiliza sucul de rădăcini proaspete sau de muguri, cîte 50 g pe zi, în anemie. Sucul, lăsat a i se evapora apa, pe o farfurie la soare, se ia în doză de 1—5 g. Sparanghelul se poate asocia în părți egale cu rădăcini uscate de fenicul, țelină, pătrunjel și ghimpe (Ruscus aculeatus), pentru prepararea de infuzie 20 g la litru sau sirop de cinci rădăcini 100 g amestec la 2 kg zahăr în apa necesară pentru a se face sirop. Din vîrfurile de sparanghel se prepară un sirop care se folosește ca sedativ cardiac contra palpitațiilor. În acest scop, din vîrfuri de sparanghel se extrage sucul; acesta, strecurat prin hîrtie-filtru, se fierbe ușor la baia de apă cu o cantitate dublă de zahăr, pînă ce se obține siropul care se păstrează în sticluțe bine închise, din el luîndu-se cîte 2 linguriță dimineața și seara.

Homeopații folosesc sparanghelul în tulburări urinare și afecțiuni cardiace, mai ales la bătrîni.

Sparanghelul se dă în hrana vacilor, pentru a se facilita întărcarea. Concomitent, se suprimă concentratele din rație.

SPĂLĂCIOASA, CRUCIULIȚA — Senecio vulgaris L.

(Fam. Compositae)

Întîlnită mai peste tot, pînă la 2 000 m altitudine, spălăcioasa este o plantă sălbatică ierbacee, anuală, înaltă de 0,40—0,60 m, răspîndită mai ales pe terenuri nisipoase, cultivate sau necultivate, prin grădinile de zarzavat, culturile de cereale, pe lîngă drumuri și căile ferate, prin seciuri de păduri etc. Are tulpină erectă, ramificată spre vîrf, prevăzută de-a lungul ei cu frunze alterne, decupate în lobi inegali, dințați, cele inferioare scurt pețiolate, cele superioare sesile, groase, păroase pe partea inferioară. Florile galbene, grupate în mici capitule, apar tot timpul, numeroase, la vîrfurile ramurilor. Fructele sînt achene pufoase, grupate în formații rotunde, zbîrlite. Rădăcina este pivotantă.

Medicinal, se folosește întreaga plantă, recoltată la începutul înfloririi, frunzele și sucul, care conțin tanin, inulină, o rezină (senecină), alcaloizi, mucilagii, săruri minerale de potasiu, sodiu, calciu, magneziu, siliciu, fosfor și au însușiri puternice emenagoge, fiind de asemenea astringente,

expectorante, emoliente, hemostatice, ușor laxative, rezolutive, vermifuge, vulnerare.

Intern, se recomandă infuzii de rădăcină, 50 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi ca emenagog, pentru a face să reapară menstruațiile oprite, întîrziate, din cauze emotive sau în urma răcelii. Infuzia calmează de asemenea durerile din timpul menstruațiilor (dureri pelviene și lombare) cât și din artrite. Infuzia 30 g plantă întreagă la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, între mese, are acțiune favorabilă asupra circulației sanguine, influențînd pozitiv elasticitatea și tonusul pereților vasculari. Infuzia de rădăcină 30 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, este antidiareică, iar decocția de plantă întreagă uscată, 30 g la litru, fiartă 10 minute, este antitusivă și expectorantă. Pentru a se preveni răul de munte, se iau timp de 8 zile înainte de a merge la altitudine cîte 2 cești de ceai pe zi din decocția de plantă uscată 25 g la litru, fiartă 5 minute.

Cu acțiune similară se utilizează sucul, cîte 3 linguri pe zi, extract fluid 1—3 g pe zi, pulbere de plantă uscată 2—5 g pe zi etc.

Extern, cataplasmele cu plantă proaspătă sînt eficace în contuzii, dureri în gît, la răni, hemoroizi dureroși, cruste de lapte, retenție urinară, flegmoane, furuncule, gută, tumori, dureri ale sînilor în retenția lactată, spălăcioasa oprind totodată secreția laptelui, în caz de înțărcări. Frunzele proaspete strivite sînt active contra înțepăturilor de insecte, frecîndu-se locul cu ele.

O altă specie de spălăcioasă este *rujina — S. jacobea L.*, care ajunge la 1 metru înălțime și crește prin fînețe, tufișuri, poienile din păduri, pe lîngă pîraie, bucurîndu-se de aceleași însușiri ca și spălăcioasa propriu-zisă, dar mai ales cu acțiune în nervozism, reguli insuficiente etc. *S. doronicum L.*, altă specie înrudită, este înaltă de 0,50—0,80 m, cu forme variate, crescînd la peste 1 800 m altitudine. Are tije cu 2—3 capitule, care prezintă pe margini numeroase flori ca niște limbuțe. Aceste flori se indică în astm, sub formă de infuzii.

Alte specii de *Senecio* au aceleași însușiri ca și spălăcioasa.

SPILCUȚELE

(Vezi Calomfirul)

SPINUL CERBULUI

(Vezi Verigariul)

SPINUL DOMNULUI — Paliurus spina christi Mill.

(Fam. Rhamnaceae)

Întîlnit în pădurile din stepele dobrogene, pe terenuri calcaroase, spinul Domnului este un arboraș de 2—3 m, cu ramuri dispuse în zig-zag, purtînd frunze alterne, ovale, lungi de 2—4 cm, foarte nervurate și puțin dințate. La baza frunzelor se găsesc cîte 2 spini: unul drept, altul curbat. Florile mici și galbene apar de obicei în iunie. Fructele, în formă de ciupercuțe, ondulate, lemnoase la centru și coriace pe margini, galbene, au diametrul de 2—3 cm. Planta a fost folosită încă din antichitate în scop astringent, tonic, diuretic și anticataral.

Se utilizează frunzele și rădăcina în diaree și boli catarale, fructele ca diuretice, iar semințele în bolile de plămîni sub formă de infuzii sau decocții.

● SPÎNZUL — Helleborus niger L.
sin. H. purpurascens W. et K.
(Fam. Ranunculaceae)

Spînzul crește ca plantă vivace, meliferă, înaltă de 0,15—0,30 m prin pădurile și tufărișurile de deal și munte, cu tije drepte, frunze mari, decupate profund și flori verzui, uneori alb-roze, cu sepale persistente. Florile se ivesc în martie—aprilie. În pămînt, spînzul are un rizom cu numeroase radicule negricioase la suprafață și alburii în interior, lungi de 4—5 cm.

În medicină se folosesc rizomii și radiculele, care au un gust acru-amar și miros grețos. Planta montană conține substanțe specifice mai active, între care un heterozid (heleboreina), cu acțiune tonică asupra inimii. În plus, spînzul mai conține heleborină, glucoză, substanțe grase, fosfat de calciu. În medicina veche și în medicina populară, spînzul s-a utilizat ca purgativ drastic, cu efecte în bolile mintale și gastro-intestinale, în nebunie, reumatism, edemele picioarelor, contra limbricilor, luat intern sub formă de macerație alcoolică, vin, decocție în apă sau vin etc. Extern, s-a utilizat decocția în tratarea bolilor învechite de piele, ca și în reumatismul acut și cronic, sub formă de băi locale.

În medicina veterinară empirică, radiculele de spînz s-au folosit la animale ca derivative, antiinfecțioase și antiinflamatorii, fiind introduse prin perforarea pavilionului urechii la porci și oi, sau pielii în capul pieptului la bovine și cabaline, pentru prevenirea și tratarea unor boli infecțioase și congestive sau pentru mărirea rezistenței organismului în general, spînzul fiind recunoscut prin excelență ca o plantă care „trage răceala".

În ultimii ani, extractul total de Helleborus, *boicilul*, s-a folosit ca antiinflamator și calmant în reumatism, sub formă de microinfiltrații locale în zonele afectate.

În prezent, plantei i se recunosc însușiri depurative, cardiotonice, stimulente generale, ocitocice, antireumatice, purgative, vermifuge.

Intern, ea se folosește cu multă prudență, cu aviz medical, fiind o plantă toxică. Se poate administra decocția preparată din 2—10 g rizomi și rădăcini la litru, în apă sau vin alb, care se fierbe pînă scade cu o treime; se filtrează prin mai multe pînze și se iau timp de 10—12 zile cîte 1—3 linguri pe zi. În același scop și în aceleași doze se ia macerația 5 g la litru în țuică sau vin alb, de asemenea filtrat bine. Contra limbricilor, se dau la copii, după vîrstă, 1—2 lingurițe dimineața, timp de 2—3 zile. Tot în scop vermicid, se poate da pulbere de frunze, în doză de 0,50—0,80 g în apă îndulcită cu miere, repetat de 3 ori la cîteva zile sau decocție de frunze 2—4 g la 180 ml apă, cantitate care se ia în cursul unei zile, în mai multe prize.

Extern, se fac băi locale antireumatice cu decocție 100—250 g spînz la 5 litri apă, fierbîndu-se o jumătate de oră. Băile, care vor dura 15—

20 minute, se vor repeta zilnic timp de 10—12 zile, folosindu-se aceeași decocție reîncălzită. Pomada preparată din 4—8 g rădăcină de spînz la 30 g untură a dat rezultate în pecinginea veche. Nu se vor aplica tratamente externe (băi, unguente etc.) în cazul cînd regiunea respectivă prezintă diverse leziuni: ulcere, răni etc.

Florile proaspete, zdrobite, aplicate pe piele, au rol vezicant.

Utilizarea plantei nu se va face decît cu aviz medical, avîndu-se în vedere toxicitatea pe care o prezintă. În orice caz, tratamentul se va începe cu doze mici, spre a se tatona sensibilitatea organismului, mărindu-se apoi doza după vîrsta și starea bolnavului.

Homeopatia preconizează o tinctură obținută cu rădăcini uscate, în boli psihice, eclampsie, congestie cerebrală, colaps, hidrocefalie, hidropizie, congestie renală, uremie, boli de vezică urinară, inflamații ale rinichilor, slăbirea inimii, sciatică, reumatism etc.

Alte specii de spînz: *H. foetidus L.* și *H. viridis L.*, au aceleași însușiri, fiind însă mai toxice decît spînzul propriu-zis.

Intoxicațiile cu spînz se manifestă prin salivație, iritații ale mucoasei bucale și faringiene, amețeli, greutate a capului, vîjîituri în urechi, încetinirea pulsului, senzație de rău cu grețuri, vomizări, dureri abdominale, diaree, slăbirea inimii, tulburări ale vederii, crize convulsive și de excitații, răcirea membrelor. Moartea poate surveni prin sincopă cardiacă. Se atrage atenția că substanțele toxice din spînz se cumulează în organism, așa încît, chiar dozele mici, administrate mai mult timp, pot produce și ele intoxicații.

În caz de otrăvire cu spînz, se vor lua mucilagii (sămînță de in, rădăcină de nalbă), tanin, cărbune animal, stimulente (cafea, alcool). Se vor evita cu desăvîrșire purgativele. Intoxicațiile cu spînz sînt însă rare.

SPLINA

(Vezi Saxifraga)

SPLINARIȚA

(Vezi Pătlăgina îngustă)

SPLINUȚA — Solidago virga-aurea L.

(Fam. Compositae)

Este o plantă ierboasă, vivace, cu rizom cilindric, nodos, gros de 1 cm și lung de 15 cm, prevăzut cu numeroase rădăcini, avînd o tulpină înaltă de 0,30—1 m, simplă sau rămuroasă, cilindrică, dreaptă, glabră sau puțin păroasă, frunze alterne, ovale, dințate, sesile sau pețiolate (cele bazale), lungi de circa 15 cm și late de 5 cm. Florile galbene sînt capitule cu diametrul de 1,5—2 cm, care apar în iunie-octombrie la subțiorile frunzelor de vîrf și sînt dispuse în spice sau ciorchine, fiind foarte bogate în polen. Fructele sînt achene păroase. Planta se întîlnește prin fînețe, tufărișuri, seciuri de păduri, pe costișe stîncoase sau rîpoase, pe lîngă pădurile de conifere, preferînd terenurile silicoase, pînă la peste 2 500 m.

Medicinal se utilizează vîrfurile înflorite, precum și planta întreagă, inclusiv rădăcinile, uscîndu-se la cel mult 35°. Drogul are gust amar și conține tanin, mucilag, un ulei esențial, o substanță amară, un alcaloid, saponozidă, pigmenți flavonici, acizi tartric, citric, oxalic, avînd însușiri astringente, digestive, calmante, carminative, diuretice, colagoge, coleretice, antiinflamatoare, expectorante, antiseptice, antialergice, vulnerare. Se recomandă în reumatism, hidropizie, hematurie, boli de rinichi, incontinență urinară, cistite, disurie dureroasă, tenesme vezicale, uremie, calculi biliari, gravelă urică și calculi urinari, enterite mucomembranoase, enterocolite, diaree, tbc, diareea copiilor în timpul cînd apar dinții, albuminurie, menoragii, artritism, astm uremic, eczemă cronică, colibaciloză (cînd îmbolnăvirea rinichilor este însoțită de colită). Prin rolul său coleretic și colagog, splinuța asigură buna funcționare a ficatului, ceea ce împreună cu diureza are acțiune favorabilă în pletoră, colesterolemie, celulită și alte boli prin supraîncărcarea organismului.

Splinuța

Intern, splinuța se utilizează sub formă de macerație, decocție, tinctură și sirop. Pentru decocție, se varsă un litru de apă fierbinte peste 50 g plantă, se fierbe 10 minute și se lasă la macerat într-un vas acoperit timp de 12 ore. Din această decocție se iau 2—3 cești de ceai pe zi în eczeme, edeme, nefrite etc. În colesterolemie, edeme, uremie, se ia în 2 zile decocția fiartă 2 minute și infuzată 10 minute, în aceeași concentrație.

În diareea copiilor din timpul dentiției, se administrează la fiecare oră cîte o lingură de sirop, pînă dispar simptomele. Siropul se obține dintr-o jumătate de litru decocție, infuzată 12 ore, cu 25 g plantă, adăugîndu-se după infuzare (macerare) 750 g zahăr.

Macerația de plantă se prepară lăsînd în contact de seara pînă dimineața 3 g pulbere de splinuță uscată într-un pahar de vin alb sec. Conținutul se bea dimineața în albuminurie, cistite, gravelă urică renală și vezicală.

Tratamentul se va continua timp de 15 zile.

Tinctura (o parte vîrfuri înflorite macerate cu 5 părți alcool) se ia în doză de 2 lingurițe pe zi. O altă tinctură se poate obține fierbînd 100 g vîrfuri înflorite proaspete în 0,5 litri apă, pînă scade la jumătate; se infuzează cîteva ore, se adaugă 250 g alcool, se strecoară și se păstrează într-o sticlă astupată, luîndu-se la nevoie 1—3 linguri pe zi în ceai de tei sau apă îndulcită.

Extern, se indică decocția 50 g la litru, pentru băi bucale și gargarisme în stomatite, faringite, slăbirea gingiilor; cataplasmele cu flori și frunze proaspete de splinuță zdrobite sînt utile în ulcerele gambei.

SPORICIUL
(Vezi Verbina)

STEJARUL PEDUNCULAT, GORUNUL
— Quercus robur L. (Sensu lato)
(Fam. Fagaceae)

Copac impunător, destul de răspîndit în țara noastră, ajungînd la 40 m înălțime, stejarul formează crînguri și păduri masive în zona de cîmpie și coline. El are o tulpină scurtă și ramuri bogate, cu coaja cenușie-brună, care cu timpul se înnegrește și crapă, așa încît pare a fi formată din solzi pătrați. Frunzele sînt simple, scurt pețiolate, decupate marginal în mici lobi rotunjiți, de un verde închis și lucitoare pe fața superioară, mai deschise pe fața inferioară. Florile apar în aprilie-mai sub formă de mîțișori, cele mascule gălbui, moi, atîrnînd la baza ramurilor din ultimul an, iar cele femele grupate sub formă de solzi. Fructul — ghinda — se află prins într-o cupă solzoasă.

Terapeutic se întrebuințează scoarța ramurilor tinere de 2—4 ani, recoltată primăvara, frunzele recoltate în iunie și ghinda, la maturitate. Toate acestea conțin mari cantități de tanin. Scoarța mai conține un principiu amar, o rezină, acid galic, săruri de calciu și potasiu. În trecut, coaja de stejar s-a folosit contra hemoptiziei, precum și în scop antifebril sau ca tonic digestiv, iar ghinda în rahitism, scrofuloză și colici. În vremea noastră, stejarului i se recunosc însușiri net astringente, antiseptice, tonice, febrifuge, hemostatice, antisecretoare. Coaja și frunzele se recomandă în special în diaree, dizenterie, hemoroizi și dă o contra-otravă în intoxicațiile cu plumb, cupru, antimoniu. Din ghinda prăjită, se prepară o cafea plăcută la gust, sănătoasă pentru stomac și în plus fără acțiunea excitantă a cafelei veritabile. Ea are efect favorabil în diarei de orice natură, dureri de stomac, debilitate la copii, în tusea convulsivă, tuberculoză, anemie, scrofuloză, alcoolism. Coaja de ramuri s-a preconizat în plus contra rahitismului, febrelor intermitente, hemoragiilor uterine, viermilor intestinali.

Intern, se iau 3 cești de ceai pe zi din decocția preparată cu 5—10 g scoarță la litru, fierbîndu-se 10 minute, sau, de preferat, decocție din 20 g frunze la litru, care este mai suportabilă la gust. Infuzia din cîte 20 g frunze de stejar și de mesteacăn la litru se ia în cantitate de 2 cești de ceai pe zi, din care una seara, în sudații nocturne profuze. Frunzele, asociate cu urzică moartă, roiniță, eucalipt, cîte 10 g la litru în apă sau vin ca decocție (10 minute), cîte un pahar înainte de mese, au rol antihemoragic în hemoptizii, ulcer stomacal, hemoragii diverse, avînd de asemenea utilizare în leucoree, dizenterie, debilitate, incontinență urinară la copii. Contra hemoroizilor, se iau în timpul meselor 1—2 pahare de vin roșu, în care s-au macerat 30 g coajă proaspătă, spălată, la litru, strecurîndu-se și îndulcindu-se după gust. Tratamentul se va urma timp de 8 zile, repetîndu-se periodic. Cu 0,5 litri decocție de coajă, 30 g la litru, fiartă 10 minute, în care se adaugă 2 albușuri crude, bătute, se provoacă vărsături în diverse intoxicații. În scop tonic, se ia dimineața pe nemîncate și seara

la culcare cîte o linguriță de pulbere de ghindă, obținută din ghindă uscată, cojită, pulverizată și uscată din nou în strat subțire. În diaree, se ia cafea de ghindă, preparată ca și cafeaua obișnuită. La copii se recomandă a se amesteca la preparare cu cacao. Infuzia din 1—2 g pulbere de ghindă la o ceașcă de ceai luată după masă combate efectele intoxicației alcoolice.

Pentru uz *extern*, se prepară o decocție din 20—100 g scoarță de stejar la litru, prin fierbere prelungită, folosindu-se sub formă de băi locale sau comprese, care se schimbă de cîteva ori pe zi, în hemoroizi, fisuri anale, crăpături ale pielii, arsuri, degerături, seboree, ca irigații în epistaxis, leucoree, vaginite, metroragii, sub formă de spălături bucale și gargarisme în stomatite, gingivite, palatinite, faringite, angine, în care caz se îndulcește cu miere, sau în sfîrșit ca loțiuni capilare contra mătreței. Pentru irigații și lavmente, se întrebuințează de obicei decocția 50—60 g la litru. De asemenea, se fac băi generale antirahitice și fortifiante cu decocție 250 g scoarță la 5 litri apă, care se adaugă apoi în apa de baie, sau băi locale în ulcerații și diverse boli cronice de piele, degerături, hemoroizi, transpirații și ciuperci la picioare și mîini etc. În caz de ulcere, apa decocției poate fi înlocuită cu vin.

Dozele mari pe cale internă sau aplicările externe prelungite pricinuiesc tulburări digestive, de ficat și de rinichi. În manipularea produselor de stejar nu se vor folosi unelte și recipiente de fier; aceste produse nu se vor amesteca cu sare, carragaheen și nici cu plante care conțin alcaloizi. Scoarța fiind iritantă pentru tubul digestiv, se va folosi cu prudență pe cale internă.

În medicina veterinară, drogurile de stejar se folosesc în diaree, stomatite simple sau aftoase, plăgi și ulcere, vaginite (mai ales la bovine) etc. În plăgile hemoragice, pentru oprirea hemoragiei se fac spălături cu infuzie din cupele de ghindă, apoi se pudrează cu piper pisat sau pulbere de rozmarin. Ghinda, fără coajă, constituie o hrană fortifiantă pentru porci, oi și păsări. Frunzele se dau în hrana oilor și caprelor. În diareea bovinelor adulte se administrează amestecul a cîte 15 g pulbere de răculeț și de coajă de stejar în 50 g miere, pentru o zi, cîteva zile la rînd.

Alte specii de stejar, cu acțiune similară sînt *cerul — Q. cerris L., gîrnița — Q. conferta Fitt. sin. Q. frainetto Ten.*

Pe frunzele unor specii de stejar ca *Q. infectoria Oliv., Q. lusitanica* etc., prin înțeparea și depunerea ouălor de către insecta femelă a speciei *Cinips gallae tinctoriae Olit.*, iar la *Q. robur* de *Cynips Dryophanta folii L.*, se dezvoltă *gogoșile de ristic — Gallae*, foarte bogate în tanin, ele chiar servind la obținerea acestuia. Ca decocție 20—30 g la litru, gogoșile de ristic se folosesc în faringite, stomatite, gingivite, sub formă de spălături bucale și gargarisme. În gingivite, se fac de asemenea badijonări cu tinctura obținută din gogoși macerate cu alcool în proporție de 1/5.

În medicina veterinară, cu pulbere de gogoși se pudrează eczemele. În diareea vițeilor, decocția din cîte 15 g gogoși de ristic și ratanhia la litru, se recomandă în 4 prize zilnic.

STEJĂRELUL

(Vezi Dumbeţul)

STELUȚA — Aster linosyris (L.) Bernh., A. amellus L., A. tripolium L.

(Fam. Compositae)

Cele 3 specii sînt cunoscute mai ales ca plante ornamentale. Ele înfloresc toamna, avînd numeroase capitule bicolore, galbene la mijloc, iar pe margini violacee, afară de *A. linosyris*, care nu are decît florile centrale galbene. Aceasta din urmă, înaltă de 0,30—0,70 m, are tija prevăzută cu frunze liniare și crește prin păduri, pe terenuri pietroase, calcaroase. Posedă însușiri antiseptice, prin partea ei aeriană.

A. ammelus L., care atinge înălțimea de 0,20—0,60 m, crește ca plantă vivace prin păduri, pe pîrloage, pe terenuri pietroase și calcaroase. S-a folosit în trecut ca astringent în prolapsul rectal, sub formă de spălături, în angine ca gargarisme și în inflamații oculare ca loțiuni. Planta este citată de poetul Vergilius ca folosită în bolile albinelor.

A. tripolium L. crește pe terenuri sărate și are frunzele cărnoase. Posedă aceleași proprietăți ca și precedenta.

STEREGOAIA — Veratrum album L.

(Fam. Liliaceae)

Plantă vivace montană, steregoaia are o tulpină înaltă de circa 1,5 m, care poartă în vîrf spice lungi (30—60 cm) de flori albe-verzui, în lunile iulie-august. Frunzele, alterne, lungi de 20—30 cm, late de 10—15 cm, plicate, îmbrăcînd cu baza lor tija, sînt păroase pe partea dorsală. Rizomul, lung de 7—8 cm și gros de 3 cm, e prevăzut cu rădăcini lungi de 20—30 cm și groase de 3 mm. Planta înflorește abia la vîrsta de 10 ani. Neînflorită, ea poate fi confundată cu ghințura, dar aceasta are frunzele opuse și nepăroase dorsal. Steregoaia conține în toate părțile ei, dar mai ales în rădăcini, o serie de alcaloizi toxici (protoveratrină, jervină, veratralbină etc.), iar rizomul conține în plus un glucozid amar, hidrați de carbon, grăsimi, mici cantități de minerale. Veratrina farmaceutică nu se extrage din steregoaie, ci din *popaz-Sabadilla officinalis sin. Schoenocaulon officinale Asa Gray*.

Medicinal, se întrebuințează numai rizomul, care este un vezicant puternic, vomitiv și purgativ drastic, febrifug, analgezic, strănutător, sialagog (produce salivație), modificînd în același timp tonusul muscular.

Ca purgativ și vomitiv, s-a folosit mai mult în trecut. În doze mici (maximum 12 ctg pe zi, împărțite în 4 prize a cîte 3 ctg o dată), rizomul s-a indicat în tulburări mintale, epilepsie, ipohondrie, manii, amauroză, astm convulsiv, tuse convulsivă, febre intermitente, pneumonie etc. Rizomul se administrează ca pulbere, cîte 5 ctg de 3—4 ori pe zi, ca decocție 0,60—1 g la litru, cîte o ceașcă de ceai pe zi în 4—5 prize, tinctură (o parte rizom la 5 părți alcool, macerîndu-se 8 zile) cîte 10—30 picături pe zi progresiv, vin (8 g pulbere la 170 g vin cît mai alcoolic, macerîndu-se 30 zile), cîte 1,25 g pe zi în diverse ceaiuri.

Alcaloizii de steregoaie se pot asocia cu cei de Rauvolfia pentru tratamentul hipertensiunii arteriale, sub control medical.

Tinctura homeopatică, preparată din steregoaie, sub formă de extract, rizom uscat, s-a recomandat în holeră și boli infecțioase, boli febrile, spasmodice, nervoase și mentale, în nevralgii, gastrite, enterite, slăbirea inimii și a mușchilor, în colicile hepatice, în consecințele spaimei și mîniei etc.

Extern, decocția 10—20 g rizom la litru, se folosește pentru loțiuni în boli cronice de piele, prurit, psoriasis, scabie.

În medicina veterinară s-a folosit extractul de rizom contra hipodermozei (coșilor) la bovine, iar decocția pentru combaterea scabiei la oi.

Steregoaia

Crescînd masiv pe unele goluri montane, steregoaia poate da primăvara intoxicații grave, mai ales la tineretul animal (viței, miei, iezi, mînji). Animalele adulte de obicei nu o consumă decît eventual toamna, cînd nu mai este iarbă și cînd de fapt planta, coaptă, este mai puțin toxică. Chiar cosită și uscată în primăvară și la începutul verii este periculoasă. Semințele de steregoaie sînt mortale pentru păsările de curte.

La om, intoxicația cu steregoaie se manifestă prin arsuri în gură, faringe, esofag și în stomac, sete, salivație, stare de rău general, vomizări, diaree, sufocare, incapacitate de a înghiți, colici, sudori reci, anurie, răcirea extremităților, slăbiciune, paralizii ale membrelor, sughiț, halucinații, convulsii, dispnee, cianoză, colaps terminat cu moartea.

Intoxicațiile survin mai cu seamă la persoanele care manipulează planta.

Ca tratament, se fac spălături stomacale cu multă apă caldă, lavmente cu opiacee și lichide alcoolizate, se administrează tanin 4%, permanganat de potasiu 1‰, emulsii de cărbune, iodură de potasiu, acetat de amoniu, cafea concentrată, stricnină, mucilagii (sămînță de in, rădăcină de nalbă).

În *medicina veterinară*, steregoaia s-a folosit extern sub formă de extract sau decocție, în tratamentul hipodermozei, pediculozei, scabiei. Veratrina, în injecții subcutane la bovine este tonic digestiv, iar la porcine vomitiv. Mai intră în compoziția rumisanului, care se dă intern la bovine, în boli ale prestomacelor (indigestii prin supraîncărcare, atonii, timpanism).

● STINJENELUL — Iris germanica L., I. florentina L. și I. pallida Lmk.

(Fam. Iridaceae)

Sînt 3 specii cultivate, perene, cu rizom gros de 2—3 cm, noduros, orizontal, cărnos, brun la suprafață. Din el pleacă în sus frunze lungi, în formă de teacă, înfășurînd la bază tulpina înaltă de 0,50—1 m, pre-

văzută cu frunze mai mici spre vîrf, iar în luna mai și cu 1—3 flori alterne (I. florentina), albastre închis (I. pallida) sau albastre violete (I. germanica). În stare proaspătă, rizomul are un miros displăcut, dar după uscare el miroase a violete, mai cu seamă la specia I. florentina L.

Rizomul este singura parte a plantei care se utilizează medicinal. El conține 57% amidon, un glucozid, ulei esențial, tanin, o rezină, 30% mucilag, glucoză etc. Frunzele și florile conțin vitamina C. Rizomii se întrebuințează de obicei în industria parfumurilor, iar terapeutic ei au rol aromatic, expectorant, diuretic, excitant, vermifug; în doze mari, rizomul se folosește ca vomitiv în caz de intoxicații, iar ca purgativ drastic a dat unele rezultate satisfăcătoare în ascită, anasarcă și alte feluri de hidropizie primitivă sau simptomatică, administrîndu-se 15—60 g suc proaspăt, de obicei amestecat cu miere, apă de fenicul, infuzie de nalbă mare, carbonat de potasiu, cremă de tartru, supă de pasăre sau de vițel etc. Decocția 15—60 g rizomi proaspeți la litru este diuretică (în retenții urinare) și expectorantă, luîndu-se 2—3 cești de ceai pe zi, iar decocția 60—90 g la litru, în doză de o cană (250 ml) o dată, este purgativă și vomitivă. Ca diuretic, se mai poate folosi macerația într-un litru de vin alb a 250 g rizom, ținîndu-se la macerat 24 ore și luîndu-se 1—2 pahare mici pe zi. Pulberea de rizomi uscați, în doză de 0,25—2 g, după vîrstă și temperament, se administrează în miere sau sub formă de pilule în astmul umed, bronșite, tuse convulsivă, catare guturale și pulmonare cronice, guturai persistent, tuberculoză.

Extern, pulberea de rizom se recomandă ca strănutător, în dureri de cap, guturai și ca praf de dinți, precum și pentru buna întreținere a părului, în care scop se presară pulbere în părul capului, făcîndu-se o fricțiune uscată și apoi îndepărtîndu-se praful cu o perie. Sucul proaspăt de rizomi, aplicat de 2—3 ori, la interval de cîteva zile, se indică la bătături.

Rizomul conține o substanță iritantă care se păstrează și cînd el se usucă, așa încît poate fi folosit pentru cauterizare cînd este nevoie de o acțiune vezicantă, derivativă, mai ales în medicina veterinară.

Cataplasmele calde cu frunze proaspete zdrobite se aplică pe arsuri, hemoroizi, tumori, pecingine.

O specie înrudită este *Stînjenelul de apă sau de baltă — Iris pseudacorus L.*, care crește pe lîngă ape stătătoare sau curgătoare, prin mlaștini, pînă la altitudinea de 800 m, avînd înălțimea de 0,50—1,20 m. Este tot vivace avînd o tulpină dreaptă, rigidă, ramificată într-un singur plan, prevăzută cu frunze lungi, în spadă, dispuse în distih. Florile galbene apar în mai-iulie, cîte 2—3 la subțioara unei pănușe de frunză. Fructul este o capsulă conținînd 6 rînduri de semințe brune. Rizomul plantei este orizontal, puternic, cărnos, galben pe secțiune, prevăzut cu multe rădăcini. El nu are miros, dar este acru la gust.

Medicinal, se utilizează tot rizomul care se recoltează toamna și care după uscare devine galben. Rizomul proaspăt nu se va folosi decît cu aviz medical. Rizomul conține tanin, protide, lipide, irizină, un hidrocarbonat, care prin hidroliză dă levuloză. Nu conține amidon ca stînjenelul de grădină. Rizomii de stînjenel de baltă se bucură în genere de aceleași însușiri ca și cei de stînjenel propriu-zis, putîndu-se folosi în scop vomitiv, purgativ, vermifug, strănutător, vezicant, astringent, după doză, temperament și starea organelor digestive. Sucul proaspăt, introdus în nări, produce o iritație urmată de scurgeri abundente de secre-

ții sero-mucoase, ceea ce poate înlătura durerile persistente de cap și de dinți, precum și amauroza la începutul ei. Aplicat pe nervul unui dinte cariat, îi anulează sensibilitatea imediat. Rizomii proaspeți se vor utiliza numai cu prescripție medicală.

Fricțiunile cu suc au dat rezultate în ulcere scrofuloase și favus.

Datorită bogăției în tanin, rizomii sînt folosiți la tăbăcit și, împreună cu calaicanul, la colorarea în negru a țesăturilor. De asemenea, ei se mai utilizează în industria cosmetică și prepararea de lichioruri.

Semințele dau, prin prăjire, cel mai bun înlocuitor de cafea.

● STROFANTUL — Strophanthus kombe Oliv., S. gratus Fran., S. hispidus D.C.

(Fam. Apocynaceae)

Speciile de Strophanthus L. sînt arbuști sau liane exotice care cresc în Africa tropicală (Congo, Camerun, Senegal), cu frunze opuse sau verticilate, flori galbene dispuse în umbelă și fructele folicule duble, lungi pînă la 1 m, conținînd peste 100 semințe cu egrete filamentoase. Semințele sînt oleaginoase, cu gust la început dulce, apoi foarte amar. Ele conțin heterozizi cardiotonici (strofantine), ulei gras, mucilagii, rezină, un alcaloid etc. Fiecare din cele 3 specii de Strophanthus are o strofantină specifică. Strofantina extrasă din semințe de *S. gratus* este identică cu ouabaina. Cea mai importantă strofantină se obține din semințele de *S. kombe*. Semințele de Strophanthus erau folosite de indigeni pentru otrăvirea săgeților, planta fiind toxică.

Semințele de Strophanthus se bucură de însușiri cardiotonice. Ele se folosesc sub formă de tinctură sau strofantină injectabilă, cu prescripție medicală. Strofantinele sînt tonice cardiace cu acțiune rapidă și energică, avînd totodată avantajul că nu se cumulează în organism, ceea ce permite ca ele să fie recomandate în cazuri urgente și în pauzele din cura cu digitalină.

STRUGURII URSULUI — Arbutus uva-ursi L. sin. Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng.

(Fam. Ericaceae)

Este un subarbust montan, ajungînd pînă la 2 400 m altitudine, înalt de 0,15—0,30 m, mereu verde, cu tije tîrîtoare, frunze ovale, coriace, groase, întregi, cu pețiol scurt. Florile, roze, melifere, care apar în aprilie-iunie și august-septembrie, au forma de zurgălăi cu dințișori, ele sînt dispuse în ciorchine strîns. Fructele sînt bace roșii de mărimea unor boabe de mazăre. Planta crește în munții Bucovinei și în unele părți din Transilvania (Scărișoara, Belioara etc.), formînd adevărate covoare prin pădurile de pin și pe golurile stîncoase ale munților. În zonele mai joase, planta este meliferă.

În medicină au întrebuințare frunzele, care se usucă la soare. Ele conțin rezine, arbutină (glucozid), săruri minerale, acizi citric, malic, galic, avînd proprietăți diuretice, antiseptice, astringente, cu acțiune în

infecțiile și inflamațiile rinichilor și căilor urinare, în hipertrofia prostatei cu puroi în urină, în cistitele muco-purulente, uretrita blenoragică, uremie, albuminurie, enurezie, retenția urinei dacă nu este de origine sifilitică sau calculoasă. Fiind bogate în tanin, frunzele au efect și în diaree, hemoragii uterine, leucoree, scuipare cu sînge, hemoragii pasive. Dacă nu dizolvă calculii urinari, planta ajută totuși la eliminarea lor. Unii autori o contraindică în artritism și catarele vezicale acute.

Avînd acțiune asupra fibrelor contractile ale uterului, se poate întrebuința în locul ergotinei sau secarei cornute în distocii, chiar însoțite de hemoragii uterine.

Frunzele de strugurii ursului se pot amesteca în mod util cu frunze și muguri de păr sau cu mărtăloagă.

În scop terapeutic, se administrează în afecțiunile arătate mai sus 2—3 cești de ceai pe zi din infuzia 20 g frunze uscate la litru sau decocția 30—50 g la litru, care se fierbe pînă scade cu un sfert, cantitatea lufndu-se în 24 ore. Decocția este mai eficace, întrucît fierberea asigură o mai bună dizolvare a principiilor activi din plantă. Pulberea obținută din frunzele uscate este forma cea mai potrivită de administrare. Sînt indicate dozele de 2—8 g pe zi, în lapte, miere, vin alb etc. Dozele prea mari pot produce, din cauza taninului, tulburări caracterizate prin inapetență, grețuri, vomizări.

În medicina canină, se dă animalelor cu hematurie, infuzia din cîteva frunze uscate, la o ceașcă de ceai, filtrată și îndulcită bine.

În manipularea plantei și prepararea ei, nu se vor folosi ustensile și vase de fier, care precipită taninul.

STUDENIȚA, NISIPOASA — Spergularia rubra (L.) J. et C. Presl.

(Fam. Caryophyllaceae)

Este o plantă ierbacee anuală, bienală sau vivace, înaltă de 0,05—0,25 m, ale cărei tulpini se întind pe sol cu numeroase ramuri pe care cresc frunze filiforme, opuse cîte 2. Florile, mici (sub 1 cm în diametru), sînt roșii, roze, liliachii, dispuse în cimă, cu cîte 5 petale și 5 sepale; ele apar în aprilie-septembrie. Fructul este capsulă cu semințe nearipate. Planta crește prin locuri nisipoase, pe prundișuri, stînci maritime, pe terenuri silicioase, pe lîngă izvoarele sărate, pînă la altitudinea de 220 m.

Utilă medicinal este planta întreagă, recoltată în mai-iunie și uscată la umbră. Ea are un miros plăcut de iarbă. Conține compuși alcalini, carbonați de potasiu și alte săruri minerale, rezină, avînd un important rol diuretic, antiseptic și calmant, recomandîndu-se în bolile aparatului genito-urinar (inflamații ale rinichilor și căilor urinare, cistite, colici renale, gravelă urică, vaginite, blenoragie etc.). Se poate asocia cu frunze de strugurii ursului în cistitele dureroase, cu urinări dese, sau cu bob, pentru a calma durerile de rinichi. Planta mai este eficace în gută și reumatism.

Intern, se folosește infuzia sau decocția (5 minute) cu 20—40 g plantă uscată la litru, care se bea între mese în timp de 24 ore. Se mai poate lua și tinctură preparată cu alcool (1/5), cîte 3—4 linguri pe zi.

Extern, pomada preparată cu pulbere de plantă și ulei comestibil, se folosește contra petelor de pe față, datorite soarelui, aplicîndu-se în fiecare seară.

Studeniţa

SUGĂTOAREA — Monotropa hypopitis L.

(Fam. Pirolaceae)

Plantă parazită pe rădăcinile foioaselor și coniferelor, sugătoarea apare către sfîrșitul verii, uneori masiv, în pădurile de pin. Are o culoare ivorie, albă sau galbenă, în loc de frunze posedînd niște solzi roșcați.

Florile albe sau galbene, ca și planta, sînt dispuse în ciorchine strîns, aplecat.

Planta conține 2 glucozizi, dintre care monotropina are în componența ei salicilat de metil ca și colțul lupului.

Ea este folosită în bolile aparatului respirator, mai ales în medicina veterinară, ca infuzii sau extract fluid. Acesta din urmă a fost recomandat și în tusea convulsivă la copii, cîte 5 picături de 4—6 ori pe zi.

SUGELUL ALB

(Vezi Urzica moartă)

SULFINA — Melilotus officinalis (L.) Medik.

(Fam. Leguminosae)

Sulfina crește spontan ca plantă ierbacee bisanuală, pe soluri calcaroase, prin vii, la marginile drumurilor, pe pășuni, ogoare, prin fînețe, semănături, pînă la 600 m altitudine. Este înaltă de 0,50—1 m, are tulpină netedă și erectă mult ramificată, prevăzută cu frunze alterne, peţio-

late, trifoliate, dințate. Florile, galbene, bogat nectarifere, sînt dispuse în spice lungi, care pleacă de la subțioara frunzelor și apar din iunie pînă în septembrie. Fructele sînt păstăi scurte, brune, plecate în jos. Sulfina, ca și speciile înrudite *M. albus Medik.*, mai înaltă și cu flori albe, și *M. altissimus Thuil.*, cu frunze mai mici și spice de flori mai scurte, sînt păscute cu plăcere mai ales de cai.

În scop farmaceutic, au întrebuințare părțile aeriene, recoltate în timpul înfloririi, dar mai cu seamă vîrfurile înflorite, uscate rapid la aer și umbră. Planta conține cumarină, rezină, tanin, amidon, glucozizi, flavonoide, vitamina C. Uscată, sulfina are miros plăcut de fîn.

Ca însușiri, sulfina este antispasmodică (datorită cumarinei), anestezică, digestivă, antiinflamatoare, astringentă, calmantă, diuretică, somniferă, iar extern emolientă, rezolutivă și analgezică. Ea se recomandă în ameteli, bronșite și catare bronhice, migrene, dureri de cap, nevralgii, angoasă, nervozitate, dispepsii, vomizări, insomnii, tuse chintoasă, colici, boli de ficat, inflamații gastro-intestinale, varice, dureri reumatismale, dureri uterine etc. Ca diuretic, planta limpezește urina și-i mărește cantitatea, asigură antisepsia căilor urinare, în care scop este indicată în cistite, colici renale, disurie, retenții urinare.

Prin fermentare la umezeală, cumarina din sulfină se transformă în dicumarină, care posedă însușiri anticoagulante (cu rol de antivitamina K), recomandîndu-se în tromboze și embolii.

Intern, se ia după fiecare masă cîte o ceașcă de ceai din infuzia 15—40 g la litru, sau 3—5 g la ceașcă, în cazurile arătate mai sus, în insomnii luîndu-se seara la culcare o ceașcă de ceai din infuzia 20 g la litru.

Extern, infuzia 30—50 g la litru, care trebuie să fie de culoare închisă, se recomandă sub formă de loțiuni călduțe pentru tratarea inflamațiilor oculare (conjunctivite, blefarite, urcior), pentru îngrijirea ochilor în general. De asemenea se fac spălături și băi bucale în abcesele dentare, precum și irigații în metrite. Infuzia mai este utilă în băi și comprese contra reumatismului și gutei. Cataplasmele cu sulfină caldă se pun în scop calmant pe pîntece, în caz de colici.

Homeopatia recomandă o esență de sulfină în durerile congestive de cap, migrene, rinoragii, hemoptizii, convulsii la copii.

Din sulfină, se prepară unele medicamente folosite contra hemoroizilor, trombo-flebitelor, varicelor etc. Sulfina uscată, ținută ca buchete în șifoniere, înlătură moliile și alte insecte dăunătoare.

Florile de sulfină dau miros de fîn tutunului. Acestea intră de asemenea în compoziția țigărilor antiasmatice, ca și în prepararea unor parfumuri.

Sulfina fermentată poate da intoxicații la animalele care o consumă în cantitate mare, dar și în cantități mici pentru o vreme mai îndelungată.

SUNĂTOAREA, POJARNIȚA — Hypericum perforatum L.

(Fam. Hypericaceae)

Este o plantă ierbacee, vivace, înaltă de 0,30—0,80 m, care crește prin locuri uscate, mărăcinișuri, fînețe, păduri rare, pe lîngă drumuri, pînă la 1 600 m. Ea posedă un rizom scurt, din care pornesc în sus mai

multe tije, drepte, cilindrice, roșcate, ramificate, prevăzute cu frunze opuse, ovale, sesile, de un verde închis pe partea superioară, albăstrui pe cea inferioară, unde se observă niște puncte transparente, negre care sînt de fapt niște mici pungulițe pline cu ulei volatil. Florile, galbene aurii, sînt dispuse în buchete terminale, ramificate, avînd 5 sepale și 5 petale asimetrice, cu puncte negre, glande care conțin un colorant lichid roșu. Ele apar în iunie-septembrie. Fructul este o capsulă ovoidă, în trei colțuri, conținînd în trei încăperi semințe, care ies la maturitate prin desfacerea capsulei.

Pentru medicină, au însemnătate frunzele și vîrfurile înflorite, care se usucă în buchete, la umbră. În nici un caz planta nu va fi recoltată după formarea fructelor.

Sunătoarea conține un ulei volatil (cu mirosul similar celui al uleiului de conifere), tanin, rezină, caroten, vitamina C și diverși coloranți, printre care cel mai important este hipericina etc. Datorită coloranților și mai ales hipericinei, de culoare roșie, planta este fotosensibilă pentru animalele cu pielea decolorată (ovine, cabaline, șoareci de culoare albă), care o consumă și cărora le produce fenomene de fotodermatoză. Ca proprietăți, sunătoarea este astringentă, antiseptică, diuretică, sedativă, cicatrizantă, vulnerară, vermifugă, antifebrilă, digestivă, colagogă, coleretică, anticataralală, antiinflamatoare. În trecut s-a folosit mai mult în bronșitele acute, astmul bronșic, leucoree, insuficiență cardiacă, dar mai cu seamă în vindecarea rănilor. În prezent, ea se mai recomandă în boli și colici de ficat, vezica biliară, stomac (inclusiv ulcerul gastric și hiperaciditate), ca antiseptic urinar în bolile și colicile renale, incontinență urinară, cistite, ca tonic uterin în tulburări menstruale, în leucoree, hemoroizi, febre intermitente, convulsii, dureri de cap nervoase, migrene, sciatică, nevralgii faciale, hidropizie, dizenterie, varice, flebite, inapetență, isterie, epilepsie, junghiuri, icter, tuberculoză incipientă, impotență, frigiditate, stări depresive.

Intern, se iau între mese 3 cești de ceai din infuzia 15—30 g vîrfuri înflorite la litru, în afecțiuni bronhice, astm, leucoree etc. sau cîte 2—3 păhărele pe zi, între mese, dintr-un vin alb, în care s-a macerat timp de 10 zile cantitatea de 30—50 g plantă la litru. Infuzia (10 minute) din amestecul de sunătoare și vulturică, 20 g din fiecare la litru, se indică în incontinență urinară (enurezie), cîte 2 cești de ceai pe zi, însă nu după ora 18. Tot în incontinență, se ia infuzia de cîte 2 g sunătoare, coada șoricelului și melisă sau salvie, la ceașcă, 2 cești pe zi. Ca vermifug, se ia (la adulți) dimineața pe nemîncate o ceașcă de ceai din decocția 2—3 g plantă la ceașcă, fierbîndu-se 3 minute și infuzîndu-se de seara pînă dimineața. În impotență și frigiditate se bea seara o ceașcă de ceai din infuzia 20 g la litru. Uleiul de sunătoare (vezi prepararea mai jos) de asemenea poate fi folosit în doză de 4—5 linguri pe zi, ca pansament gastric și duodenal, antiulceros cu rol cicatrizant și ca antispasmodic contra durerilor hepato-gastrice. Hipericina, extrasă din sunătoare, se recomandă în stări depresive. În scop aperitiv și digestiv se iau 2—3 păhărele pe zi din infuzia 30 g flori uscate la 0,5 litri țuică, lăsîndu-se la macerat 15 zile la soare dimpreună cu o lămîie tăiată în rondele, apoi strecurîndu-se și îndulcindu-se după gust.

Extern, decocția călduță, preparată cu 30—50 g plantă la litru, fiartă 5 minute, se recomandă ca irigații vaginale în caz de leucoree, ca spălături pentru plăgi și iritații ale pielii, precum și sub formă de băi gene-

rale pentru menținerea sănătății pielii și pentru tonifierea ei. În acest din urmă caz, se adaugă în apa de baie 5—6 litri decocție.

Infuzia de sunătoare 50 g la litru dă rezultate sub formă de băi locale sau cataplasme în scop calmant și cicatrizant pentru răni și arsuri, iar ca spălături bucale și gargarisme în stomatite, gingivite, faringite. Gargarisme se mai pot face și cu tinctură de sunătoare, o linguriță la un pahar cu apă călduță. Tinctura se prepară macerînd 50 g flori proaspete în 500 ml alcool de 90°.

Uleiul de sunătoare se utilizează de asemenea în tratamentul plăgilor, ulcerelor, arsurilor, insolației pielii, sub formă de comprese schimbate de 2 ori pe zi, ca și contra durerilor gutoase și reumatismale, în fricțiuni, iar în entorse ca uncțiuni. Uleiul de sunătoare se prepară macerînd timp de 4 zile 0,500 kg flori proaspete la un litru de ulei de floarea-soarelui și 0,5 litri vin alb; macerația se fierbe apoi la baia de apă timp de 4—5 ore, pînă se evaporă vinul, după care se strecoară, iar produsul se pune în sticluțe de 25—50 ml, care se astupă și se păstrează la întuneric și răcoare. Uleiul astfel obținut are o culoare roșie-închisă. Un alt preparat se obține astfel: într-o sticlă de un litru se introduc 100 g plantă proaspătă mărunțită, peste care se toarnă 100 g alcool de 90°, astupîndu-se bine. După 12 ore, se adaugă 800 g untdelemn, se încălzește 3—4 ore la baia de apă și se ține la macerat 5—7 zile, după care se filtrează prin stoarcere și se procedează ca mai sus.

Homeopații recomandă o tinctură în astmul umed, spasme vezicale, metrite mucoase, iar extern pentru plăgi și contuzii.

În medicina veterinară, sunătoarea poate fi folosită ca digestiv în indigestii, precum și ca antidizenteric și cicatrizant.

Animalele care în urma consumului de sunătoare prezintă fenomene de fotodermatoză, vor fi ținute la umbră și se va evita folosirea din nou a plantei.

Alte specii de sunătoare ca *H. Montana L.*, *H. maculatum Cr.* etc. au însușiri similare.

● SURGUCIUL — Delphinium ajacis L.

(Fam. Ranunculaceae)

Înrudit cu nemțișorul, surguciul are ciorchini florali mai bogați și capsule catifelate. De la surguci, numai semințele sînt toxice, ele conținînd mai mulți alcaloizi. Planta cultivată este mai toxică, producînd fenomene asemănătoare cu cele date de omag: paralizia centrilor respiratori, ai inimii și vaselor (cu scăderea tensiunii sanguine), paralizia nervilor sensitivi, fără dilatarea pupilelor. Intoxicațiile se tratează ca și cele cu omag.

Medicinal, se folosesc frunzele și florile surguciului de cîmp ca aperitive, diuretice, vermifuge. Infuziile 10—15 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, se preconizează în hidropizii, boli cronice de rinichi și vezică, în gravela urică, gută, congestii ale organelor abdominale.

Tinctura alcoolică preparată din 30 g sămînță la un litru alcool de 22°, se ia în doză de 4—5 picături în ceaiuri de alte plante contra astmului și dispneii nervoase. Tinctura preparată din 10 g pulbere de sămînță la

un litru de alcool, se ia în doză de 1—2 linguriţe de 2—3 ori pe zi în ceai de izmă, lămîioară etc. Intern, planta va fi folosită cu multă precauţie, căci, deşi are o toxicitate redusă, ea poate fi confundată la recoltare cu alte specii înrudite, ca nemţişorul de cîmp, foarte toxice.

Extern, se fac loţiuni contra bolilor de ochi cu infuzie prelungită de flori în apă de trandafiri. În scop paraziticid, se folosesc decocţia 15—20 g seminţe la 0,5 litri apă şi pomada preparată din 15—30 g pulbere de seminţe cu 150—200 g untură. Decocţia şi pomada distrug păduchii, avînd de asemenea acţiune în rîie şi favus. Cataplasmele cu plantă întreagă proaspătă, zdrobită, puse pe partea de jos a pîntecelui, ajută în retenţiile urinare.

Sucul de flori este utilizat pentru obţinerea de culori galbene, albastre etc.

SUSAIUL — Sonchus oleraceus L., S. asper (L.) Hill., S. arvensis L.

(Fam. Compositae)

Cele 3 specii, depăşind înălţimea de 1 metru, au frunze alterne, decupate, dinţate, tulpini goale, flori galbene şi fructe ovoide, prevăzute cu cîte o egretă pufoasă. Rupte sau tăiate, plantele exprimă un suc alb, lăptos. *S. oleraceus L.* şi *S. asper (L.) Hill* sînt anuale, pe cînd *S. arvensis L.* este vivace, el preferînd terenurile puţin umede.

Susaiul se bucură de aceleaşi proprietăţi ca şi păpădia. Sucul proaspăt se indică în bolile de ficat, iar decocţia ca băutură calmantă şi laxativă, recomandată în bolile cronice digestive şi ale glandelor anexe.

Extern, cataplasmele cu susai sînt emoliente.

ŞOFRANUL — Crocus sativus L.

(Fam. Iridaceae)

Cunoscut din cele mai vechi timpuri, citat în papirusul Ebers, în Iliada şi în Cîntarea cîntărilor, şofranul este o plantă perenă, tuberoasă, originară din Asia sud-vestică şi cultivată apoi în Spania, Italia, sudul Franţei, precum şi la noi. Are frunze liniare, fine, lungi, care pleacă din bulb şi flori mari, violete, în formă de cupă, prevăzută cu pistile care au 3 stigmate lungi de circa 3 cm, filamentoase, roşii — portocalii, cu miros plăcut şi gust amar-aromatic. Florile se dezvoltă în septembrie-noiembrie.

În scop culinar şi medicinal, se folosesc aceste stigmate care poartă numele de şofran, mirodenie foarte scumpă (necesită circa 130 000 flori pentru un kg), folosită la ciorbele pescăreşti, cărora le dă aspect şi gust excepţionale.

În decursul vremii, şofranul, care conţine un ulei esenţial volatil, aromatic, iritant, un heterozid amar, saponină, ceară, o substanţă galbenă (crocina) etc., a fost utilizat ca stomahic, tonic, stimulent general, emenagog, diuretic, afrodiziac, uşor narcotic, sedativ al sistemului nervos, carminativ, rezolutiv şi mai ales ca antispasmodic în astm, isterie,

tuse convulsivă, pentru calmarea durerilor de stomac, în menstruații dificile și insuficiența ovariană a femeilor anemice, limfatice, în gută.

În zilele noastre, se folosește în scop condimentar, dar este considerat de asemenea ca un bun tonic, emenagog, stimulent, hipnotic, sedativ, afrodiziac. Homeopatia recomandă șofranul în febra intermitentă, crampe, isterie.

Intern, se administrează infuzia 0,5—1 g la litru, infuzată 15—20 minute, în scop hipnotic și afrodiziac, cîte o ceașcă de ceai seara, iar ca emenagog, infuzia 1,5—2 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi.

Pulberea se ia în doză de 0,20—0,30 g ca stomahic și 0,50—2 g ca emenagog, în menstruații insuficiente. În impotență, se consumă pește maritim, presărat cu pulbere.

Tinctura se administrează în doză de 15—20 picături, de 2—3 ori pe zi. Ea se prepară macerînd 100 g stigmate timp de 10 zile într-un litru de alcool de 80°, agitîndu-se din cînd în cînd, iar la sfîrșit filtrîndu-se.

Siropul de șofran se ia în doză de 3—5 linguri pe zi în tuse, bronșite etc. Acesta se obține prin macerarea timp de 2 zile a 25 g șofran zdrobit în 0,5 litri vin alb sau roșu, dulce; se filtrează, se adaugă 0,600 kg zahăr și se fierbe la baia de apă pînă devine siropos.

Extern, decocția 2 g la litru este indicată pentru spălături oculare în caz de conjunctivite, iar sub formă de comprese face să cedeze echimozele și flegmoanele. Frecîndu-le ușor gingiile cu sirop, tinctură îndoită cu apă sau pulbere amestecată cu miere ori glicerină, se grăbește creșterea dinților la copii.

Din cauza dificultăților de cultivare, șofranul este deseori falsificat prin înlocuire cu șofrănaș, petale de gălbenele, de Cynara etc. sau prin adăugare de ardei, santal, uleiuri.

ȘOFRĂNAȘUL — Carthamus tinctorius L.

(Fam. Compositae)

Este o plantă ierbacee, anuală sau bienală, glabră, ramificată, cultivată, înaltă de 0,20—0,60 m, cu frunze moi, țepoase, sesile și flori, capitule galbene, mari, solitare, care se ivesc în iulie-septembrie. Fructele sînt achene.

Terapeutic se întrebuințează frunzele, florile și semințele, acestea din urmă recoltate în octombrie. Planta are un gust amar. Frunzele conțin vitamina C, florile doi coloranți, dintre care unul galben-portocaliu ca șofranul, folosit în industria alimentară, cosmetică și de medicamente și altul roșu, cartamina, utilizat în pictură și cosmetică; semințele conțin glucide, lipide, protide și o enzimă care încheagă laptele. Din semințe se obține un ulei gras folosit în alimentație pentru colorarea brînzeturilor, untului și băuturilor, iar medicinal în prevenirea aterosclerozei. Uleiul de șofrănaș, care se solidifică la 15°, are acțiune purgativă și antireumatismală. Florile, dar mai ales semințele, sînt de asemenea purgative, luate ca emulsie 8 g la 125 ml apă, sau decocție 12—24 g la litru, aromatizată cu anason, fenicul, angelica, spre a-și pierde amărăciunea. Din decocție se ia un pahar pe nemîncate. În trecut, florile și semințele au fost folosite ca stimulente ale sistemului nervos, expectorante în pneumonii, emenagoge, digestive, precum și contra hidropiziei.

Uleiul s-a mai utilizat ca revulziv în reumatism și paralizie.

Administrarea internă a șofrănașului se va face numai cu aviz medical. Semințele de șofrănaș se indică în hrana papagalilor de colivie.

ȘOPÎRLIȚA

(Vezi Amăreala)

ȘOPÎRLIȚA ALBĂ — Parnassia palustris L.

(Fam. Saxifragaceae)

Crește prin păduri, la marginea pîraielor montane sau pe pășuni umede, ca plantă ierbacee, perenă, cu rizom, înaltă de 0,03—0,45 cm, cu tijă neramificată, glabră, erectă și frunze, în formă de inimă, cele bazale pețiolate, cele tulpinale sesile, îmbrăcînd la bază tulpina. În iulie-august, apare în vîrful tulpinii o singură floare albă, în diametru de circa 1 cm. Fructul este o capsulă care conține semințe foarte mici, trebuind 300 000 ca să cîntărească un gram.

Medicinal, se recomandă întreaga plantă, recoltată în timpul înfloririi. Compoziția chimică este puțin cunoscută. Se știe totuși că planta conține un tanoid legat de catehină, ca avînd însușiri tonice, astringente, diuretice.

Intern, decocția 3—5 g plantă la o ceașcă de ceai, cîte 2—3 cești de ceai pe zi, are rol contra crizelor epileptiforme, palpitațiilor de origine nervoasă, diareii și menoragiilor, precum și ca diuretic în bolile de ficat.

Extern, decocția este utilă, sub formă de spălături, în inflamațiile oculare.

ȘTEVIA DE GRĂDINĂ, ȘTEVIA MARE — Rumex patientia L.

(Fam. Polygonaceae)

Este o specie vivace, înaltă de circa 1,50 m, cultivată, preferînd solurile umede. Are tulpina dreaptă și solidă, frunzele mari, asemănătoare cu cele de măcriș, dar mai ascuțite. Florile mici, verzui, formează spice terminale. Fructele sînt cu trei colțuri, conținînd cîte o sămînță. Rădăcina groasă, aspră, are o culoare brună, iar pe secțiune galbenă-aurie.

În scop medicinal se utilizează frunzele, rădăcinile și sucul proaspăt. Rădăcinile se folosesc numai în stare uscată; ele se recoltează în octombrie-noiembrie, uscîndu-se la soare fără a se spăla, ci numai curățindu-se de pămînt. Mirosul plantei este înțepător, iar gustul amar-acru. Frunzele șteviei de grădină pot fi consumate în loc de spanac, ele fiind mai sărace în acid oxalic și mai puțin acre. Planta conține glucozizi, tanoizi, fier, fosfor, sulf, oxalat de calciu și are însușiri astringente, antianemice, diuretice, depurative, tonice, laxative.

Rădăcinile se recomandă ca depurativ în bolile de ficat (icter, insuficiență hepatică), în bolile cronice de piele, în atoniile tubului digestiv,

reumatism cronic, hidropizie, cahexie scorbutică, sifilis, anemie, boli de sînge, insuficiențe viscerale datorite febrelor intermitente. Rădăcina, în doze mici, este laxativă, iar în doze mari purgativă. Acțiune mai puternică are *ștevia sălbatică — R. obtusifolius L.*, indicată și în diaree, dizenterie, hemoragii (mai ales uterine și hemoptizii), gastrice, ulcere gastro-duodenale, hemoroizi, leucoree. Fiind bogată în săruri minerale și mai cu seamă într-o combinație fosforică a fierului, ștevia de grădină și mai mult ștevia sălbatică, măresc rezistența organismului. Frunzele de asemenea au rol laxativ.

Intern, în bolile de piele și în alte scopuri depurative, se recomandă decocția de rădăcini 20 g la litru, fiartă 5 minute și infuzată 10 minute, administrîndu-se în 24 ore. Ca purgativ, se preconizează decocția 10—15 g rădăcini la o ceașcă de ceai. Decocția 20 g rădăcini la litru, fiartă și infuzată cîte 4 minute, se ia în curs de primăvară. În celelalte scopuri și boli arătate mai sus, se va administra înainte de mese cîte un pahar din infuzia 60 g rădăcini zdrobite, singure sau în amestec cu 4 g lemn dulce,, 2 g ghimbir și 64 g zahăr la un litru de vin alb, ținut acoperit pînă se răcește. Acest vin are și rol tonic sau antiscorbutic. Sucul proaspăt de frunze se ia în cantitate de 30—100 g pe zi. Împotriva anemiei se indică 2—4 cașete a 0,5 g pulbere de rădăcină pe zi, în miere. În doze mai mari de 4 g, pulberea este vomitivă. În scop depurativ, ea se administrează în doză de 1—3 g pe zi. Trebuie să se știe că pulberea de rădăcină este foarte amară și acră.

Extern, cataplasmele cu rădăcină proaspătă zdrobită, cu frunze proaspete zdrobite sau compresele cu decocție de rădăcină 50 g la litru, au eficacitate în bolile de piele, ulcere, psoriasis, pecingine, inflamații glandulare și ganglionare, abcese reci, erizipel, eczeme, umflături limfatice etc. În părți egale cu untură, rădăcina zdrobită dă o pomadă antiscabioasă.

Plante înrudite sînt, în afară de ștevia sălbatică: *ștevia stînilor — R. alpinus L.*, ale cărei rădăcini proaspete pot înlocui reventul, în doză de 30—60 g la 0,5 litri apă, fierbîndu-se pînă scade cu 1/3, cantitatea luîndu-se în cursul unei zile; *ștevia mică, dragaveiul — R. crispus L.*, întîlnită pe marginile drumurilor, pe terenuri necultivate, care este tot așa de bogată în fier ca și ștevia sălbatică, indicîndu-se mai ales în anemia clorotică. De altfel, toate speciile de ștevie au în general aceleași însușiri și întrebuințări.

La animale, se dă ștevie sălbatică în hrana cailor cu reumatism, iar în inflamațiile de mamelă (mastite), la oi și capre, se pun comprese cu infuzie de aceeași plantă.

TALPA GÎȘTEI — Leonurus cardiaca L.

(Fam. Labiatae)

Este o plantă spontană, vivace, de cîmpie și deal, originară din Asia, care crește pe lîngă drumuri și garduri vechi, printre dărîmături, pe locuri necultivate, umbroase, sub 1000 m altitudine. Înaltă de 0,40—1,50 m, are o tulpină rigidă, păroasă, în 4 unghiuri, frunze opuse, în formă de talpa gîștei, de un verde închis pe fața superioară și cenușiu pe fața inferioară, pețiolate, cele inferioare avînd 5—7 vîrfuri dințate, iar cele superioare 3.

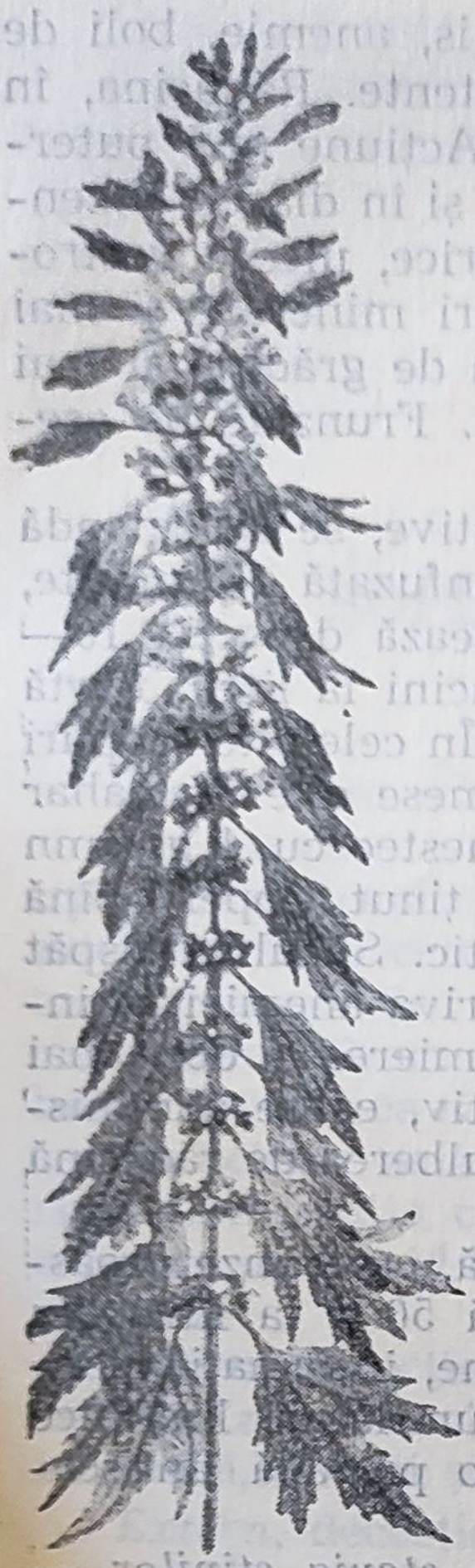

Talpa gîștei — Florile, roz-purpurii, apar în iunie-septembrie și sînt dispuse mai ales în partea ei superioară, avînd corola prevăzută cu niște perișori înțepători. Florile sînt foarte bogate în nectar.

În scop medicinal, se vor folosi vîrfurile înflorite și în genere partea aeriană a plantei, recoltate în timpul înfloririi și uscate în strat subțire spre a nu se înnegri, în care caz ea își pierde substanțele active.

Planta nu se va întrebuința decît în primul an de la recoltare, fiind de preferat în stare proaspătă, cînd are însă un miros neplăcut. Ea conține glucozizi, un alcaloid, un principiu amar, tanin, ulei esențial, ulei gras, vitaminele A, C, E, săruri minerale, substanțe azotate, acizi organici, rezine, avînd proprietăți tonic-cardiace, tonice generale, astringente, antispasmodice, stimulente, expectorante, emenagoge, cicatrizante, detersive și folosindu-se în palpitațiile de origine nervoasă, în distoniile neuro-vegetative, insomnii, climacterium, menstruații insuficiente, în hipertensiune, meteorism, diaree, bronșită, meteorism, precum și în accesele de astm, înlăturînd tendința la sufocare. Datorită principiului amar pe care-l conține, talpa gîștei este și stimulent al stomacului. Totodată, reglează funcțiile tiroidei în boala lui Basedow, avînd efect și în depresiunile nervoase.

Intern, se administrează ca infuzie sau decocție 30—50 g la litru cîte 2—3 cești de ceai pe zi, ca tinctură (20 g plantă proaspătă macerată 8 zile în 100 ml alcool de 70°), cîte 20—30 g, de 2—3 ori pe zi, pulbere de frunze uscate, cîte o linguriță în vin, cu cîtva timp înainte de data prezumată a nașterilor, pentru ușurarea lor. Preparatele sînt mai eficace fără îndulcire. Unii autori anglo-americani atribuie plantei eficacitate în isterie, nevralgii, delirium tremens, dispnee, hipertrofie a prostatei, slăbirea inimii cu ștergerea pulsului etc.

În balonarea stomacului dă bune rezultate amestecul de talpa gîștei, chimion, valeriană și fenicul, cîte 20 g de fiecare la 250 ml apă clocotindă, luîndu-se 2—3 asemenea ceaiuri pe zi, îndulcite și călduțe, pentru ușurarea digestiei.

Spre a se obține efecte cardiace, talpa gîștei se asociază în părți egale cu lăcrămioare și roiniță, cîte 2 lingurițe de amestec la 250 ml apă.

Extern, infuzia de talpa gîștei, 30—50 g la litru, poate fi folosită sub formă de spălături cicatrizante la răni, mai ales în medicina veterinară. Se reamintește că talpa gîștei trebuie utilizată cît mai proaspătă sau sub formă de tinctură alcoolică și extract fluid.

O specie înrudită cu talpa gîștei este *coada mîței* — *L. marrubiastrum L.*, care posedă însușiri similare.

TALPA MÎȚEI

(Vezi Parpianul)

TALPA STÎNCII, CORNUL CERBULUI — Coronopus procumbens Gilib.

(Fam. Cruciferae)

Plantă anuală sau bienală, scundă, cu tije și ramuri care fac cercuri pe sol, cu frunze decupate și divizate profund, flori minuscule albe și fructe tot așa de mici, rugoase, mai late decît lungi. Frunzele se pot consuma în locul cresonului. Planta s-a folosit mai mult în trecut ca diuretic și antiscorbutic, iar cenușa contra calculilor urinari.

TALPA URSULUI — Acanthus longifolius Host.

(Fam. Acanthaceae)

Întîlnită ca plantă vivace, înaltă de 0,30—0,80 m, în Oltenia și Dobrogea, în zonele cu păduri de stejar, talpa ursului are frunzele mari, divizate în lobi, fără spini, și flori hermafrodite bilabiate, dispuse în spic, roze la suprafață și albe în interior, emanînd un miros foarte neplăcut. Ele apar vara. Fructele sînt capsule.

Talpa ursului are întrebuințări medicinale prin frunzele (mai ales proaspete) recoltate tot timpul, prin flori, rădăcină (recoltată toamna) care conțin mucilag, tanin, glucide, o substanță amară, săruri minerale, avînd însușiri emoliente, aperitive, coleretice, vulnerare, mai ales în ce privește rădăcinile, frunzele proaspete și sucul lor. Planta se recomandă intern în diaree, dispepsii și alte tulburări digestive, ca infuzie 8—10 g frunze uscate la litru, cîte o ceașcă de ceai pe zi în mai multe prize, în hemoptizii ca decocție de frunze proaspete 20—30 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi, iar extern în anginâ (gargarisme cu decocție 15 g flori uscate, fierte 5 minute, infuzate 10 minute), arsuri (cataplasme cu frunze proaspete strivite), contuzii (cataplasme cu frunze proaspete fierte și strivite), pecingine, iritații ale pielii (loțiuni sau băi locale de 2 ori pe zi, fără a freca, folosindu-se decocția 100 g frunze proaspete la litru).

Frunzele proaspete zdrobite se aplică și pe înțepăturile de paianjeni.

Se fac de asemenea lavmente călduțe cu decocție 100 g frunze proaspete la litru în hemoroizi, dizenterie, iritații intestinale; lavmente cu decocție se fac și în cistite, dar mai prelungite.

TAMARINUL — Tamarindus indica L.

(Fam. Tamarinaceae)

Este un arbore exotic, originar din Egipt, înalt de circa 25 m, cu frunze dese, nelăsînd să treacă nici o rază de lumină. Crește în Antile și India, producînd ca fructe niște păsăti lungi, negricioase, turtite și încovoiate, care conțin o pulpă gălbuie și mai multe semințe. Fructele se mai numesc și curmale de India, iar pulpa lor, cu gust dulce-acrișor, este bogată în glucide și acizi organici (citric, malic, tartric). Pulpa este coleretică și ușor laxativă, administrîndu-se sub formă de jeleu, dulceață sau decocție 50 g pulpă uscată la litru.

TAMARIȘCA — Tamarix gallica L.
(Fam. Tamaricaceae)

Mai este numită și cătină roșie, tamarișca este un arboraș elegant, cultivat, înalt de 2—5 m, cu ramuri subțiri și frunze foarte mici, ovat-lanceolate. Florile au o corolă cu 5 lobi, de culoare roșie deschisă, uneori albă; ele apar în iunie-iulie. Fructele sînt niște grăuncioare prevăzute cu egrete pufoase.

Medicinal se folosesc florile, frunzele, coaja de ramuri, fructele, care conțin acid galic, un colorant galben, sulfat de sodiu, eter metilcvercetinic, esculină (în frunze). În ce privește proprietățile, florile sînt antiicterice, frunzele și scoarța astringente, aperitive, diuretice, sudorifice, cu recomandare în hemoragii (hemoptizii etc.), leucoree, catare, diaree atonică, hidropizie, gută. Fructele au însușiri antisterilice. Gogoșile care se formează pe plantă sînt astringente, fiind foarte bogate în tanin. Mugurii pot înlocui hameiul la fabricarea berei.

Intern, se întrebuințează mai ales scoarța ca decocție 10—30 g la un litru de apă sau vin, precum și ca pulbere, cîte 2—4 g pe zi în vin sau supe.

TAPAȘNICUL — Galeopsis dubia Leers
sin. G. ochroleuca Lmk. sau G. grandiflora Roth.
(Fam. Labiatae)

Este o plantă anuală comună pe terenurile bogate în siliciu, nisipoase, pietroase, pe prundișuri, arături, prin rîpi, pe marginile drumurilor și pe lîngă căile ferate. Are o tijă înaltă de 10—50 cm, în patru muchii, roșcată în partea inferioară, fără umflături sub inserția frunzelor opuse cîte două, ovale, oblungi, puțin dințate sau crenelate pe margini și catifelate mai ales pe fața dorsală. Corola, de 2—3 cm, este de 3—4 ori mai lungă decît caliciul, fiind de culoare alb-gălbuie sau galbenă și formată din 2 buze: cea superioară convexă, în cupolă, cea inferioară trilobată, cu pete purpurii sau de un galben intens, lobii marginali terminîndu-se cu cîte un dinte. Caliciul are 5 dinți egali, terminați cu cîte un spin. Cele 4 stamine sînt paralele. Fructele, compuse din 4 carpele, au partea superioară rotunjită. Planta emană un miros puternic, neplăcut. În scop medicinal se recoltează planta înflorită, în lunile iulie-octombrie, folosindu-se uscată, dar nu mai tîrziu de un an de la recoltare. Conține tanin, saponozide, ulei eterat, hidrați de carbon (galactoză, pentoză), un glucozid amar, o rezină, numeroase elemente minerale (siliciu, potasiu, calciu, fosfor, sodiu, magneziu etc.). Compoziția minerală a tapașnicului se apropie de cea a sîngelui uman, ceea ce ar explica rezultatele lui deosebite în terapeutică.

Datorită principiilor rezinoase și aromatice, el este un bun expectorant cu acțiune în toate bolile pectorale, inclusiv tuberculoza incipientă, putîndu-se asocia cu pătlagina, ciuboțica cucului, isopul, plămînărica, ventrilica, lumînărica, silnicul, coada calului etc. El mai posedă în plus însușiri mineralizante, astringente, antianemice etc. Poate fi folosit eficient în bolile căilor respiratorii (laringe, trahee, bronhii), în boli pul-

monare, gripă, tuse simplă sau cataralâ, răgușeală, hemoptizii, boli de splină și de rinichi, anemie, leucemie.

Intern, în scop expectorant, se va utiliza decocția 10—20 g la un litru de apă sau lapte dulce, luîndu-se cîte 3—4 cești de ceai pe zi între mese. În celelalte scopuri se indică ceaiul 30 g plantă la litru, cantitate care se ia în cursul unei zile.

Se recomandă ca planta să fie utilizată cît mai curînd de la recoltare.

Alte specii înrudite, mai puțin active, sînt: *G. ladanum L.*, bogat în calciu și fosfor, *G. tetrahit L.*, bogat în potasiu și care poate da intoxicații la cai, cînd aceștia nu sînt obișnuiți cu pășunea care-l conține și în sfîrșit *G. speciosa Miller*, cu flori galbene, pătate violet.

TARHONUL — Artemisia dracunculus L.

(Fam. Compositae)

Originar din U.R.S.S. (zona meridională și Siberia), tarhonul a fost răspîndit în Europa probabil prin invaziile mongole sau prin cruciați. Foarte apreciat la arabi, el era socotit de Avicena ca un bun preventiv al ciumei. Legumă cu frunze lungi și înguste, tarhonul se folosește mai mult în scop condimentar și culinar, fiind mult apreciat în salate, mîncări și la fripturi, din cauza unui ulei volatil pe care-l conține și care-i dă un miros aromatic și un gust ușor înțepător. Oțetul cu tarhon capătă o aromă deosebită.

În afară de uleiul volatil, bogat în estragol și terpene, planta mai conține tanin și substanțe amare. Prin uscare, tarhonul își diminuează aroma.

Planta are însușiri antiseptice, aperitive, digestive, antispasmodice, antiscorbutice, diuretice, emenagoge, stimulente, vermifuge, recomandîndu-se ca un bun antiseptic urinar, în bolile de rinichi, iar ca digestiv pentru împiedicarea fermentațiilor putride intestinale și stimularea digestiei în dispepsii și la persoanele cărora li s-a prescris un regim fără sare, precum și în boli de ficat, icter, aerofagie, sughiț, scorbut, hidropizie, artritism, astenie, menstruații dificile, viermi intestinali de tot felul, iar extern, în durerile de dinți. În plus, din punct de vedere condimentar, el dă gust unor mîncări fade.

Intern, ca digestiv, se ia după mese cîte o ceașcă de ceai din infuzia pregătită cu o linguriță de plantă la 1/4 litri apă fierbinte. Contra sughițului, se recomandă o ceașcă de ceai cu infuzie caldă, preparată cu 2—3 g plantă la ceașcă. În reguli insuficiente, se folosește infuzia 50 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, iar în scop vermifug (ascarizi, oxiuri, tenii), se ia timp de 3 săptămîni cîte 2 cești de ceai pe zi, una dimineața și alta seara, din infuzia 25 g la litru. În celelalte cazuri arătate mai sus, tarhonul se folosește în mîncări, ca infuzie 20—25 g la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi sau ca lichior, cîte un păhărel după mese. Lichiorul se prepară prin macerarea timp de 2 luni a 50 g frunze la un litru de țuică sau rachiu de drojdie, apoi se strecoară și se amestecă cu un sirop obținut din 300 g zahăr cu o jumătate de pahar apă. Din acest sirop, se pot adăuga, în scop condimentar, cîteva picături și la fripturi.

TĂMÎIOARA

(Vezi Violetele)

TĂMÎIȚA — Chenopodium botris L.

(Fam. Chenopodiaceae)

Este o plantă vivace, cultivată sau semi-spontană, păroasă, înaltă de 0,15—0,60 m, cu tulpină erectă, ramificată, și frunze triunghiular-lanceolate, fierăstruite, verzi-gălbui, care secretă sub acțiunea razelor solare un balsam vîscos, strălucitor, aromatic. Planta crește pe locuri gunoite, pe lîngă stîni, tîrle, avînd însușiri asemănătoare cu spanacul sălbatic tămîios, fiind însă mai puțin plăcută la gust decît acesta. Are acțiune excitantă, antispasmodică, anticatarală, antiastmatică, antimigrenoasă, cu efect mai mult asupra căilor respiratorii, pe cînd spanacul tămîios influențează mai ales organele din abdomen.

Uleiul de tămîiță este foarte bogat în ascaridol, ceea ce-i îndreptățește și un efect vermifug.

TĂMÎIȚA DE CÎMP

(Vezi Vinarița)

● TĂRTĂCUȚA — Coccinia indica Vigt. et Arm.

(Fam. Cucurbitaceae)

Plantă agățătoare sau tîrîtoare, prevăzută cu cîrcei, avînd frunze mari, divizate și flori galbene, care dau fructe numite tărtăcuțe, asemănătoare cu portocalele. Pulpa, buretoasă, poate fi scoasă din fructe, care se pot păstra ornamental peste iarnă. Pulpa are acțiune de purgativ drastic, fiind totodată folosită în trecut ca revulziv în hidropizie, congestie cerebrală, apoplexie etc., prin purgația puternică pe care o producea.

Astăzi, datorită toxicității, planta nu se mai recomandă intern.

Decocția preparată din 100 g pulpă la un litru de apă distruge insectele, în care scop se șterg așternuturile, covoarele etc. cu o cîrpă sau un burete muiate în această soluție.

● TĂTĂNEASA, TITINEASA, IARBA LUI TATIN — Symphythum officinale L.

(Fam. Boraginaceae)

Des întîlnită prin locuri umede, pe lunci, zăvoaie, prin fînețe și culturi, pe malurile apelor și mlaștinilor, tătăneasa este o plantă vivace, care ajunge la înălțimea de 0,10—1,20 m, avînd o tulpină muchiată păroasă și ramificată. Frunzele sînt decurente (se prelungesc de-a lungul

peţiolului şi tijei), ovale, alungite, groase, păroase, rugoase, cele bazale mai mari. Florile, care apar în mai-august, sînt roze, alb-gălbui sau violacee şi se grupează în ciorchini terminali, plecaţi, corola cu 5 dinţişori avînd aspect de clopoţel. Fructul este o tetrachenă. Rizomii sînt de asemenea groşi, cărnoşi, negri, iar pe secţiune albi şi vîscoşi. Rădăcinile,

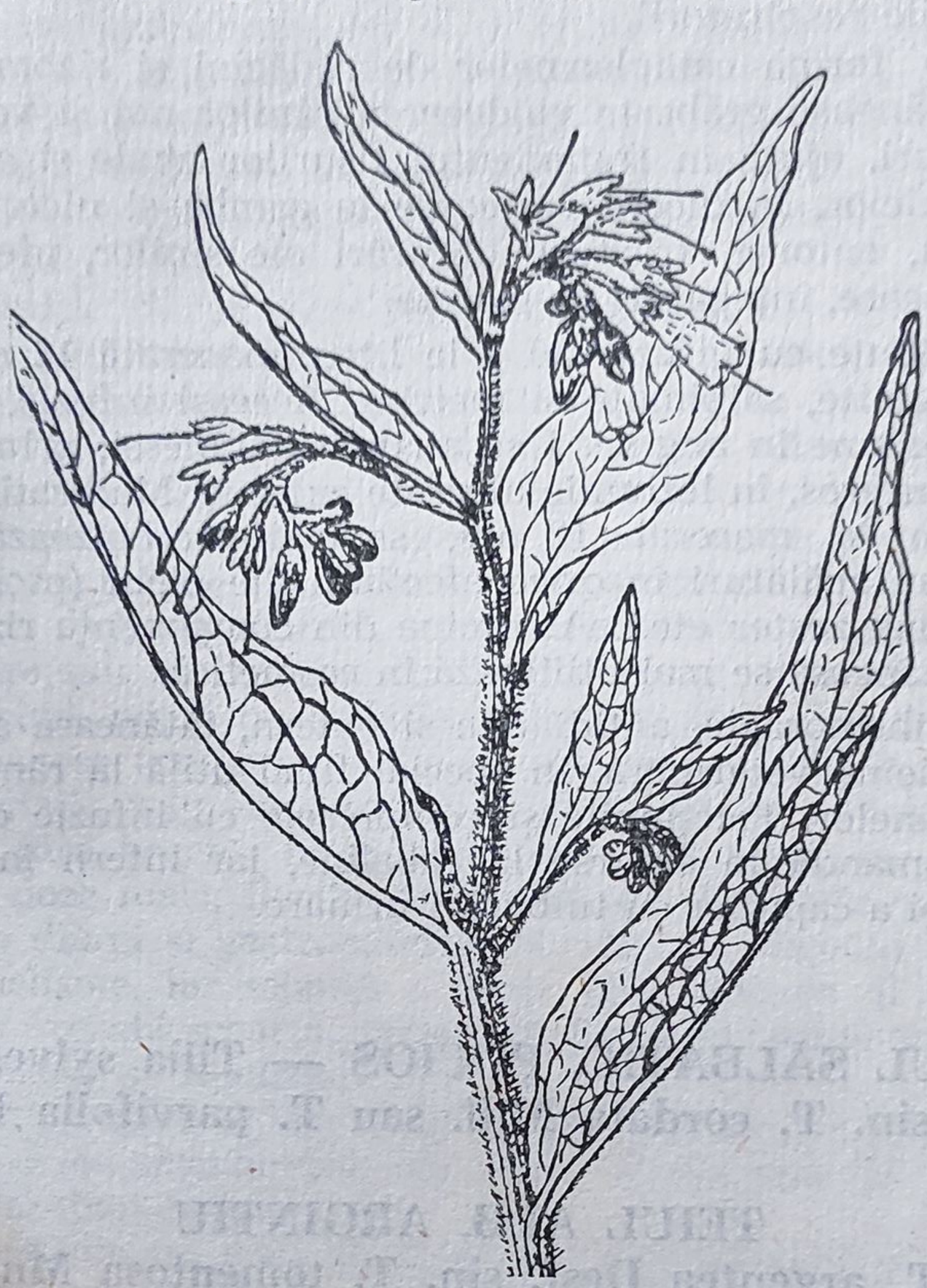

Tătăneasa

negre, au o lungime de 25—30 cm şi grosimea de 1—2 cm. Planta are un gust dulceag, puţin astringent.

Medicinal se utilizează rădăcinile şi rizomii, care se recoltează primăvara şi toamna, se curăţă, se spală şi fragmentează, uscîndu-se la soare cît mai repede şi păstrîndu-se în cutii bine închise. Drogul conţine tanin, ulei esenţial, alantoină, rezină, amidon, zahăr, un alcaloid toxic, un glucozid şi are însuşiri emoliente, behice, astringente, calmante pentru durerile externe, cicatrizante, răcoritoare, folosindu-se în hemoragii uşoare (metroragii slabe, hemoptizii), enterite cu diaree şi dizenterie, în ulcerul stomacal, infecţii pulmonare şi bronşite (pentru activarea secreţiilor), fiind utilă chiar în enteritele tuberculoase.

Intern, se administrează infuzia, macerăţia sau siropul, în prepararea cărora nu se vor folosi ustensile de metal feros, din cauza taninului. Pentru infuzie se utilizează rizomii şi rădăcinile 20—25 g la litru, lăsîndu-se 2 ore în contact, după care se strecoară şi se îndulceşte, administrîndu-se 2—3 cești de ceai pe zi. În diareea simplă sau tuberculoză, se foloseşte infuzia 100 g la litru, neîndulcită.

Pentru maceraţie, se lasă în contact 12 ore 200 g rădăcini şi rizomi mărunţiţi, la un litru de apă fierbinte, luîndu-se 2 cești de ceai pe zi în ulcerul stomacal. Siropul se prepară din maceraţie strecurată, la care se adaugă de 3 ori greutatea ei zahăr, fierbîndu-se la foc potolit pînă devine siropoasă. Din sirop, se iau 4—6 linguri pe zi, mai ales în scop răcoritor şi în bolile respiratorii.

Extern, sub forma cataplasmelor de rădăcini şi rizomi zdrobiţi, în stare crudă, tătăneasa grăbeşte vindecarea rănilor noi şi vechi, potoleşte durerile în arsuri, ajută în tratamentul fisurilor anale şi crăpăturilor la sfîrcurile mamelelor, în ulcere varicoase la gambă şi ulcere rebele, umflături, contuzii, entorse, fracturi, obturări ale sînilor, afecţiuni articulare, gutoase, escare, înţepături de insecte.

Irigaţiile călduţe cu infuzie 30 g la litru, macerată 12 ore, dau bune rezultate în vaginite, salpingite şi metrite. Aceeaşi infuzie se indică sub formă de gargarisme în angine. I se atribuie tătănesei, prin alantoina ei, şi un rol anticanceros, în leziunile ulcerate externe. Maceraţiile 150—200 g la litru, ţinute la macerat 12 ore, se mai preconizează sub formă de comprese sau spălături în orice afecţiuni ale pielii (psoriasis, dermatite, eczeme, zona zoster etc.). Alantoina din componenţa rizomilor şi rădăcinilor de tătănească se mai utilizează în cosmetică.

În scop antihemoragic, antidiareic şi extern, tătăneasa are întrebuinţare şi în medicina veterinară, în special fiind utilă la răni şi în crăpăturile mameloanelor. Fricţiunile şi compresele cu infuzie de rădăcini şi rizomi se recomandă în entorse la cabaline, iar intern în hrana cailor cu reumatism şi a caprelor cu tulburări urinare.

TEIUL SĂLBATIC, PUCIOS — Tilia sylvestris Desf. sin. T. cordata Mill. sau T. parvifolia Ehrh.;

TEIUL ALB, ARGINTIU — T. argentea Desf. sin. T. tomentosa Mnch.;

TEIUL CU FRUNZE MARI — T. grandifolia Ehrh. sin. T. platyphyllos Scop.

(Fam. Tiliaceae)

Teiul, reprezentat prin mai multe specii, este un arbore cunoscut, întîlnit prin pădurile de foioase, pînă la 1800 m altitudine, atingînd vîrste multiseculare. El este cultivat şi în scop ornamental, prin parcuri, grădini, pe marginile străzilor şi drumurilor. Atinge înălţimea de 20—40 m, avînd un trunchi neted pînă la vîrsta de 20 ani, apoi cu crăpături şi prezentînd numeroase ramuri pe care creşte o coroană bogată de frunze simple, peţiolate, dinţate, alterne, în formă de inimă. Florile, albe-gălbui, cu 5 petale, grupate în inflorescenţe aripate, plăcut mirositoare, nectarifere, apar în iunie-iulie, răspîndind la distanţă mireasma lor îmbătătoare. Speciile de tei înfloresc pe rînd, mai întîi teiul cu frunze mari, apoi teiul sălbatic şi la urmă teiul argintiu, la circa 2 săptămîni după primul. Înflorirea diferă şi după regiune. Speciile de tei se deosebesc între ele mai ales după frunze. Teiul sălbatic are frunzele mici, iar

pe dosul lor, la ramificarea nervurilor, prezintă niște smocuri de peri bruni-roșcați. La teiul cu frunze mari, frunzele sînt mai mari și cu smocuri de peri mai albicioși la ramificarea nervurilor. Teiul alb are frunzele argintii pe dos și fără smocuri de păr. Cel mai apreciat pentru flori este teiul sălbatic.

Fructele sînt globuloase, cu 4—5 coaste, puțin evidente.

Terapeutic, se utilizează florile tinere cu bractee (aripioare), seva, frunzele, scoarța a doua (albă), lemnul (sub formă de cărbune). Florile conțin mucilagii, mai ales în aripioare, ulei volatil, pigmenți flavonici, tanin, saponine, hormoni sexuali masculini și feminini, gume, colină, acetilcolină, mangan.

În doze mici, florile sînt calmante, coleretice, emoliente, antispasmodice, sudorifice, ușor diuretice, sedative, hipnotice. Ele calmează stările de neliniște, convulsiile, nervozitatea, crizele de nervi, agitațiile la persoanele cu surmenaj intelectual, fără a da stări depresive. De asemenea ele combat insomniile. Ca antispasmodice și coleretice, florile favorizează funcțiile ficatului și digestia la persoanele nervoase, iar ca diuretice au rol în stările de pletoră, îngroșarea sîngelui, arterioscleroză, cistite cronice, boli de rinichi, gută, reumatism; ca sudorifice se recomandă singure sau în amestec cu florile de soc, în stări gripale, răceală, guturai, aducînd, odată cu sudația, calmarea durerilor de cap și musculare, care însoțesc aceste boli. Ele se mai recomandă în astm, tuse convulsivă, palpitații, migrene, amețeli, algii cardiace, colici, hidropizii, clorază. Florile fără bractee ar fi mai mult sudorifice, iar cele cu bractee diuretice. În doze mari, florile sînt excitante. Frunzele și scoarța a doua au acțiune în diarei și gastroenterite cronice, ca decocții administrate pe gură sau în clisme, iar scoarța a doua este eficace și în albuminurie. Extractul din această scoarță, provenită de la ramuri și trunchiuri de tei, este antispasmodic și hipotensiv.

Seva de tei, secretată din coajă și de flori pe timp de călduri mari, este depurativă și antidiareică. Ea poate fi folosită în gastroenteritele cronice, gută și reumatism.

Intern, infuziile cu doze mici se prepară folosind 3—5 g flori la o cană de 250 ml apă fierbinte, luîndu-se 3—5 căni pe zi, preparate ad hoc. Ceaiurile excitante se fac cu doze duble de flori. Decocția de flori 60 g la litru combate grețurile în indigestii. Decocțiile de frunze și coaja a doua se prepară pentru uz intern cu 5—10 g la litru.

În albuminurie, se ia timp de 10 zile zilnic cîte 0,5 litri decocție de 10 minute cu 50—60 g coajă a doua mărunțită la litru, apoi infuzată o oră, preparatul administrîndu-se rece. Decocția de 15 minute cu 30 g coajă la litru, fiartă domol, se bea în 2 zile în caz de lumbago.

Esența homeopatică din flori proaspete se indică în urticarii vechi, reumatism, boli ginecologice.

Extern, se fac băi sedative la copiii mici, turnîndu-se în apa de baie o decocție din 500 g flori la 2—3 litri apă. Decocția preparată din 60—70 g flori la un litru de apă se recomandă pentru spălături sau comprese locale, în caz de dureri și umflături cauzate de traumatisme (căzături, lovituri etc.), precum și la pleoapele inflamate. Decocția filtrată se recomandă de asemenea ca apă de frumusețe, sub formă de comprese, contra ridurilor, cuperozei, erupțiilor cutanate etc.

Frunzele zdrobite se preconizează sub formă de cataplasme în furunculoză, arsuri, plăgi dureroase, hemoroizi inflamați, pecingine, iar de-

cocțiile de frunze și scoarța a doua, 50—60 g la litru, se indică în aceleași cazuri, sub formă de loțiuni, fomentații, pansamente.

Pulberea de frunze, amestecată cu făină de orz, constituie o făină verde, bogată în albumină, care poate fi utilizată ca sursă de proteină.

Cărbunele de tei, ca și orice alt cărbune vegetal, se dă, cîte 20 g în lapte îndulcit, la oi și capre, în indigestii, colici, meteorism, diaree.

Din coaja a doua se fabrică industrial frînghii rezistente.

● TISA — Taxus baccata L.

(Fam. Taxaceae)

Tisa, care face parte dintre plantele toxice, este un arboraș sau arbore, înalt de 5—15 m, cu frunze alungite, înguste, de un verde închis foarte apropiate una de alta, lungi de 2—3 cm, lucitoare și care rămîn mereu verzi, ca la conifere. Florile, care apar în aprilie, n-au nici caliciu, nici corolă, ci numai 6—14 stamine (cele mascule), sau un pistil (cele femele) asemănător cu un mugure care conține o singură ovulă, aceasta transformîndu-se într-o sămînță lemnoasă, acoperită incomplet de un aril (îmbrăcăminte cărnoasă). Planta crește, fiind cultivată mai ales decorativ, pînă la altitudinea de 1 600 m și poate atinge vîrsta de 3 000 ani. Nu produce rășină. Excluzînd arilul cărnos, planta conține în toate celelalte părți ale ei (frunze, lemn, semințe) un alcaloid toxic amar, denumit taxină, precum și un glucozid. Frunzele, mai ales cele mai vîrstnice, de culoare verde închisă, conțin cea mai mare proporție de taxină. Frunzele uscate sînt și mai toxice, iar prin fierbere toxicitatea nu dispare. Caii, măgarii și catîrii sînt foarte sensibili, consumul de frunze și ramuri producîndu-le moartea în cel mult o oră. Asemenea intoxicații pot surveni mai ales în perioadele de carență în furaje (războaie, secetă etc.). Taurinele tinere sînt de asemenea sensibile, pe cînd cele adulte par mai rezistente. Vacile, în urma consumului de tisă, avortează. Păsările de curte sînt și ele sensibile. Pisicile, iepurii de casă și sălbatici, căprioarele au rezistență naturală față de plantă.

Intoxicația cu taxină produce moartea prin paralizia inimii și prin asfixie. Simptomele intoxicației sînt asemănătoare cu cele produse de veratrină, tratamentul fiind același. Intoxicația începe cu excitații cardiace și respiratorii, apoi cordul se încetinește, presiunea sanguină scade; urmează grețuri, dureri și crampe stomacale, amețeli, colici, diaree puternică, leșinuri, convulsii, dilatarea pupilelor, tulburări renale și hepatice, toate ducînd în sfîrșit la moarte. Primele intervenții constau din golirea stomacului și intestinului cît mai repede prin vomitive, clisme evacuatoare, apoi din administrarea de cărbune, excitante generale, emoliente digestive.

Arilul cărnos al fructelor, care sînt niște pseudo-bace, are însușiri laxative, behice, calmante. Siropul și jeleul, date cu lingura, la intervale, s-au dovedit eficace în tusea convulsivă, tusea cronică, gravelă urică, în catarele vezicale etc. Sucul proaspăt, luat în cantitate de 20—25 g, este diuretic și ușor laxativ. Frunzele și lemnul, deși toxice, s-au folosit în diabet, amigdalite, difterie, epilepsie, scorbut, scrofuloză, cloroză, amenoree, rahitism, febre intermitente, reumatism etc., tratamentul începîndu-se cu doze foarte mici (5—30 ctg pulbere de frunze sau lemn, pe zi

în mai multe prize), fără a se depăși doza de 8 g pe zi. În loc de pulbere, se poate administra extract apos sau preparat cu vin, în doză de 0,15—0,60 g pe zi.

Lemnul de tisă, foarte dur, este folosit pentru construcții și în sculptură. Se consideră că de la numele acestei plante derivă denumirea de Tismana.

TÎLHĂREAUA

(Vezi Lactuca virosa la descrierea lăptucii)

TOMATA

(Vezi Pătlăgeaua roșie)

TOPINAMBURUL

(Vezi Napul porcesc)

TOPORAȘII

(Vezi Violetele)

TORȚELUL

(Vezi Cuscuta)

● TRAISTA CIOBANULUI

— Capsella bursa pastoris Moench.

(Fam. Cruciferae)

Plantă anuală sau bisanuală, se întîlnește de la cîmpie pînă la 2 500 m altitudine, fiind foarte răspîndită pe ogoare, prin grădini, pe lîngă ziduri vechi, pe marginile drumurilor, prin pîrloage, avînd o înălțime de 0,10—0,40 m. Frunzele bazale sînt dispuse în rozete, fiind mult decupate, iar cele tulpinale aproape întregi, sesile, îmbrăcînd cu baza lor tija. Florile, mici, albe, dispuse în ciorchine răsfirat, apar tot timpul, de primăvara pînă toamna tîrziu. Fructele sînt silicule triunghiulare, în formă de traistă sau glugă, conținînd semințele. Planta a fost recunoscută ca medicinală, începînd din secolul XVI.

Medicinal, se folosesc părțile aeriene, recoltate tot timpul, avînd utilizare atît proaspete, cît și uscate. Ele conțin tanin, un alcaloid, saponozide, acizi (malic, citric, acetic, fumaric), colină, acetil-colină, tiramină și alte amine, glucozizi, săruri de potasiu etc., și au proprietăți hemostatice, astringente, tonice, indicîndu-se în epistaxis, hemoptizii, metroragii care apar la pubertate sau la menopauză, hemoragii urinare, menstruații abundente, dismenoree. În asociere cu pelinarița, traista ciobanului calmează durerile din timpul menstruațiilor, precum și alte dureri abdominale. În plus, planta are un important rol în normalizarea tensiunii sanguine, pe care o aduce la normal, atît în hipertensiune cît și în hipotensiune. Ea mai are efect în diaree, hemofilie, ateroscleroză, poluții de

noapte, metrite și fibrom uterin hemoragic, blenoragie, scorbut, boli de stomac și de ficat sau rinichi, gravelă urică, hidropizii, artritism, malarie etc.

Intern, în afecțiunile și scopurile arătate, se iau zilnic 3 cești de cafea din decocția 30—50 g plantă uscată la un litru de apă, fierbîndu-se 10 minute sau 60 g la litru în vin roșu. Infuzia din 100 g plantă crudă sau 30—50 g plantă uscată la un litru, infuzată 2 ore, se ia toată în cursul unei zile. Din macerația de 8 zile cu 180 g plantă proaspătă la un litru de vin, îndulcită, se iau 3 pahare mici pe zi în cazuri ușoare sau cîte o lingură din oră în oră, în cazuri mai severe. În hemoragiile uterine se poate administra și extract în doză de 1—2 g pe zi, divizat în mai multe prize. În boli de rinichi, planta se asociază cu coada calului, care-i mărește acțiunea. Din amestecul celor 2 plante, în părți egale, se iau 2 linguri care se macerează 8 ore, în 2 pahare de apă rece, se strecoară, păstrîndu-se lichidul care se amestecă cu infuzia obținută din plantele rămase, timp de 10 minute, cu o ceașcă de apă fierbinte. Din acest amestec, se bea cîte o jumătate de pahar în 2 zile. S-a mai indicat o marmeladă preparată prin zdrobirea unei părți de plantă proaspătă cu 3 părți de zahăr, amestecîndu-se pînă se obține o pastă, din care se iau 40—60 g pe zi. Sucul obținut din planta proaspătă se administrează cu linguriță din oră în oră cu vin sau ceaiuri îndulcite cu miere, în doză de 100—180 g pe zi. Dozele indicate nu vor fi depășite, devenind toxice.

Extern, frunzele zdrobite, după ce au fost spălate bine, se aplică pe răni în scop cicatrizant, iar compresele reci cu decocție (10 minute) din 60 g plantă proaspătă la litru pe sînii flasci.

Planta este utilă și în medicina veterinară, în aceleași cazuri ca și la om. Este indicată de asemenea în hrana caprelor cu tulburări ale aparatului urinar.

TRANDAFIRUL ROȘU — Rosa gallica L.

(Fam. Rosaceae)

Este o plantă arhicunoscută, înaltă de 0,30—1,50 m, cultivată pentru florile ei de un roșu închis, cu petale catifelate și emanînd un parfum foarte plăcut, caracteristic.

În medicină se folosesc petalele obținute de la florile incomplet desfăcute. Ele conțin un ulei esențial, un pigment, tanin, zahăr, heteroizi, acid galic și au rol tonic, astringent, calmant, antiseptic, antibiotic, vulnerar. De asemenea au întrebuințare și fructele, care conțin vitamina C și provitamina A.

Ca tonic, trandafirul roșu se recomandă în stări de oboseală, în debilitate, iar ca astringent și calmant în diaree, leucoree, enterite, boli de gît, afte, inflamații bucale, inflamații oculare. Puterea antiseptică a unei infuzii de petale de 1—2‰ este egală cu aceea a unei soluții de acid fenic 5‰. Ca antibiotic, trandafirul roșu s-a dovedit că acționează asupra stafilococilor, colibacililor, piocianeului și bacilului proteus. Ca astringent, trandafirul roșu este și antihemoragic.

Pentru uz *intern*, se iau zilnic, între mese, 2—3 cești de ceai din infuzia de petale 8—15 g la litru, sau 50—60 g pastă, aceasta preparîndu-se din petale uscate, măcinate și amestecate cu de 3 ori greutatea lor zahăr. Se adaugă sirop simplu și se amestecă pînă se obține o pastă de

consistența mierei. Pasta se administrează între mese. Ea se recomandă în convalescență și în tuberculoză, amestecîndu-se cu pulbere de coada șoricelului, cîte o linguriță pe zi.

În diaree, dă foarte bune rezultate atît infuzia, dar mai ales siropul, care se obține infuzînd cu 2 litri de apă fierbinte 50—60 g petale. Se lasă 24 ore și se fierbe cu un kg de zahăr la foc potolit, pînă capătă consistență siropoasă. Se iau mai multe linguri pe zi, pînă la încetarea diareii.

În angine, se administrează intern 3 cești de ceai pe zi din infuzia 20 g petale la litru, făcîndu-se și tratament prin gargarisme, cu aceeași infuzie.

Un preparat răcoritor, agreabil la gust, avînd toate însușirile trandafirului, se prepară macerînd timp de 6 zile petale de la 5—6 trandafiri roșii bine dezvoltați în 10 litri apă, cu 2 kg zahăr și 50 g drojdie de bere. Din acest lichid se iau 3—4 pahare pe zi.

Fructele de trandafir roșu se utilizează în hipovitaminozele A și C, precum și în stări de convalescență, sub formă de sirop, gem, vin sau decocție 30 g la litru.

Extern, planta se utilizează în scop astringent, sub formă de lavmente, în diaree, ca gargarisme în stomatite, faringite, amigdalite și ca irigații vaginale în leucoree sau spălături în bolile de ochi, în toate cazurile recomandîndu-se infuzia de petale 15—60 g la litru. Compresele reci cu infuzie sau cu apă de trandafir dau de asemenea rezultate în bolile de ochi, de pleoape, ca și pentru limpezirea vederii. Pentru întreținerea pielii, se utilizează mai multe preparate cu bază de trandafir roșu (pomadă, apă de trandafir, oțet de trandafir). Pentru buna întreținere a unghiilor, acestea se ung cu amestecul în părți egale de infuzie de petale 40 g la litru și zeamă de lămîie.

Împotriva crăpăturilor buzelor se recomandă pomada preparată prin topirea la foc potolit a 50 g ceară albă, se amestecă cu 100 g ulei de migdale dulci; se adaugă 0,5 g carmin diluat cu puțin ulei de floarea-soarelui și 10 picături esență de trandafir, mestecîndu-se bine.

O altă pomadă, bună pentru buze, se prepară triturînd petale cu jumătate din greutatea lor cu untură rece; după 2 zile trituratul se încălzește la foc ușor. Se repetă încă o dată operația, cu alte petale.

Apa de trandafir se poate prepara în casă astfel: se iau flori de trandafir roșu mirositor și se usucă ușor; se așază în strat gros la gura unui vas gol acoperit cu tifon sau pînză fină; deasupra se așază cîteva coale de hîrtie, iar peste ele se pune o oală de pămînt cu cărbuni aprinși; oala, care nu trebuie să fie prea fierbinte, face să curgă lichidul în vasul de jos, picătură cu picătură, obținîndu-se o bună apă de toaletă.

Oțetul de trandafir se obține macerînd 100 g petale uscate într-un litru de oțet alb, la care pot fi adăugate și cîteva rădăcini uscate de stînjenel. Se astupă sticla și se ține 10 zile la soare. Cu oțet diluat, 5—25 g la o ceașcă de apă, se fac gargarisme, irigații sau spălături (pentru buna îngrijire a pielii). Cu apă caldă, în proporția arătată, oțetul e bun în tratarea rănilor, cărora le grăbește vindecarea.

De asemenea, oțetul de trandafir dă rezultate în insolații și leșin, sub formă de comprese pe creștet și la tîmple.

Un alt preparat se obține infuzînd timp de o jumătate de oră la foc domol 100 g petale în 400 g apă fierbinte. Cu acest preparat (30 g la o ceașcă de apă călduță) se fac gargarisme în boli de gît și spălături bucale în stomatitele simple, micotice sau aftoase.

Cu macerație de flori în vin roșu, o parte flori la 16 părți vin, se fac loțiuni, irigații etc.

Preparatul obținut din 10 g petale uscate cu 90 g miere se folosește la copii în stomatite micotice sau aftoase.

Preparatul bulgar *rozanol*, obținut din uleiul pur de trandafir, s-a dovedit eficient în boli cardiovasculare, alergii, precum și în astm.

În manipularea petalelor de trandafir roșu, nu se vor folosi ustensile de fier.

Din petalele altor specii de trandafiri ca *Rosa centifolia L., Rosa rugosa Thunb., Rosa alba L., Rosa moscata Ast.* și *Rosa damascena Mill* denumiți trandafiri pali, prin distilare cu vapori de apă, se obține uleiul de trandafir, folosit în parfumerii. Petalele acestor trandafiri au rol laxativ și purgativ, folosindu-se mai ales la copii ca decocție de petale proaspete 10—20 g la 200 ml apă, sirop de petale, cîte 40—60 g sau consumînd 20—25 g petale de trandafir de Damasc (Rosa damascena).

Extern, se fac loțiuni în caz de comedon cu apă de trandafir pal, preparată prin distilarea cu vapori a 500 g petale, pînă se obține 0,5 litri apă.

Pentru buna întreținere a tenului, se fac loțiuni cu infuzie (45 minute) din 150 g petale la litru.

TREI FRAȚI PĂTAȚI

(Vezi Panseaua)

TREI RĂI

(Vezi Popîlnicul)

TREPĂDĂTOAREA — Mercurialis annua L.

(Fam. Euphorbiaceae)

Este o plantă ierbacee, anuală, înaltă de 0,10—0,50 m, care crește pe cîmp, prin grădini și vii, pînă la 600 m altitudine. Are frunze ovate, opuse, crenelate, de un verde clar și flori dioice, verzui, cele femele solitare, cele mascule dispuse în spic, ivindu-se în aprilie—noiembrie. Fructul este o capsulă. Planta invadează ca buruiană mai ales culturile de cartofi și fasole. Verde, ea are un miros respingător și gust amar, sărat, puternic.

Medicinal, se întrebuințează partea aeriană proaspătă sau uscată rapid, posedînd însușiri purgative, laxative, diuretice, antigalactogene. Însușirile scad la planta uscată. Trepădătoarea conține un ulei esențial, un principiu amar, saponine, un heterozid flavonic, un colorant albastru, săruri de potasiu.

Ca diuretic, planta s-a dovedit eficace în hidropizii. Ca purgativ, se poate asocia cu flori sau rădăcină de nalbă de grădină. Ea mai are rol în menopauză sau la înțărcare (pentru oprirea secreției de lapte).

Intern, se iau 30—50 g suc de plantă verde, cu miere sau cu supă. Decocția 20—30 g plantă verde la litru se bea în cantitate de 3—4 cești de ceai pe zi. Infuzia 30 g frunze la litru, infuzată 15 minute, cîte 3 cești de ceai pe zi, timp de 10 zile, pe lună, se recomandă în tulburările de menopauză.

Fierbînd în părți egale suc de plantă și miere, se obține un sirop, din care se iau 2—3 linguri ca laxativ și diuretic. Dozele prescrise nu vor fi depășite, ele fiind toxice.

Extern, se fac clisme purgative cu suc sau decocție 20—30 g la litru, de obicei în amestec cu nalbă de grădină.

O specie înrudită este *trepădătoarea vivace sau breiul — M. perenis L.*, care crește prin subarboret, are tija neramificată și rădăcina tîrîtoare. Aceasta posedă aceleași însușiri, dar mai puternice, așa încît nu se folosește medicinal. Ea poate da intoxicații, uneori grave, la vaci, oi, porci, însă toxicitatea este variabilă după sezon și părțile plantei.

TRESTIA ITALIANĂ — Arundo donax L.
(Fam. Gramineae)

Crește ca plantă vivace, înaltă de 2—5 m, prin locuri băltoase, avînd tije lemnoase, goale la mijloc, frunze late de 3—5 cm, în formă de lance și flori dispuse în panicule lungi de 30—60 cm, de culoare roșcată sau purpurie.

Medicinal, se utilizează rizomul tîrîtor care este sudorific, diuretic și depurativ, avînd totodată proprietatea de a opri secreția lactată. Rizomul conține înainte de înflorire și cînd planta este tînără, zahăr, ulei volatil, rezină, o substanță amară-aromatică, acid malic, siliciu. Se folosește de obicei în hidropizie, ca decocție 40—50 g la litru, fierbîndu-se 15 minute; cantitatea se ia în 24 ore.

Se poate utiliza și la scroafele care înțarcă purceii, pentru a face să înceteze secreția laptelui.

Înrudit cu trestia italiană este *stuful — A. phragmites L.*, cu tije subțiri, nelemnoase, frunze ascuțite și flori brunii, gălbui sau violacee. Rădăcinile acestuia sînt diuretice și sudorifice, folosindu-se în hidropizie, reumatism cronic, gută. Cosit înainte de înflorire, stuful se poate amesteca cu fînul.

Din rădăcini se prepară un înlocuitor de cafea, bogat în siliciu.

TRIFOIȘTEA, TRIFOIUL DE APĂ — Menianthes trifoliata L.
(Fam. Gentianaceae)

Plantă perenă, ierboasă, înaltă de 0,20—0,40 m, care crește prin mlaștini și turbării, pe marginea lacurilor, la poalele munților și chiar la munte. Are un rizom cilindric, gros, culcat în mîl, frunze lungi, pețiolate, trifoliate și flori pal-roze, care apar în ciorchine la vîrful tulpinii florale fără frunze, în lunile mai-iunie, uneori și toamna. Fructele sînt capsule bivalve.

Se folosesc frunzele, foarte bogate în vitamina C. Ele mai conțin vitamina A, rutină, trifolină, iperină, 2 glucozizi amari, colină, mangan, iod, fier, meniantină, flavone și alte substanțe. Au gust amar ca ghințura, cu care de altfel se aseamănă în privința însușirilor medicinale.

Trifoiștea are acțiune tonică, amară, aperitivă, stomahică, diuretică, antiscorbutică, depurativă, emenagogă, antifebrilă, colagogă, vomitivă, purgativă și vermifugă; ea ameliorează digestia și înlătură durerile de cap care apar după mese. S-a mai folosit ca antirahitică, antiscrofuloasă, antigutoasă, antireumatică și în bolile de piele (herpes, dermatoze vechi), mulțumită vitaminei C și principiului amar pe care le conține, precum și acțiunii ei depurative.

Trifoiștea

Se indică mai ales în tulburări digestive, în atonii, constipații, dispepsii, crampe stomacale, precum și în insuficiență hepatică, icter, clorază, anemie, auto-intoxicații însoțite de migrene, dureri de cap, în nevralgii, febre intermitente, astm, rău de transport, menstruații insuficiente, unele hidropizii.

Intern, se ia, înainte de mese, cîte o ceașcă de cafea din infuzia de frunze 20—30 g la litru. Fiind foarte amară, infuzia în apă poate fi înlocuită cu pulbere de frunze uscate, din care se iau zilnic 2—3 cașete a 1 g, înainte de mese, sau ca infuzie în vin, 30 g la litru, cîte un pahar pe zi.

Mai putem folosi o infuzie cu vin roșu, 100 g la litru, care se filtrează după o oră de infuzare și se pune la sticlă, luîndu-se cîte 1—2 linguri înainte de mese. Vinul se mai prepară și prin macerarea plantei timp de 10 zile, în proporție de 30 g frunze uscate la un litru de vin roșu, din care se bea cîte un păhărel înainte de mese. O infuzie calmantă se face cu trifoiște 20 g la litru, la care se adaugă cîte 15 g izmă și odolean.

Tinctura hidroalcoolică, preparată oficinal (1 parte trifoiște și 6 părți alcool), în doză de 2 g pe zi, are însușiri tonic-amare, combate dispepsiile nervoase, stimulează formarea de globule roșii.

Tinctura homeopatică se indică în bolile nervoase și spasmele musculare.

Extern, frunzele de trifoiște dau rezultate ca țigări antiasmatice, iar decocția, în ulcere gutoase, atonice, scrofuloase și scorbutice.

TRIFOIUL ALB și ROȘU
— Trifolium repens L. și T. pratense L.
(Fam. Leguminosae)

Trifoiul este o plantă ierbacee, perenă, meliferă, cu frunze trifoliate, lung peţiolate, cel alb fiind mai scund și cu tulpină tîrîtoare, din care pleacă rădăcini. Florile sînt globuloase, albe sau roze la trifoiul alb, roșii la cel roșu și apar din mai pînă în septembrie. Planta crește prin pășuni și livezi. Trifoiul roșu este și plantă de nutreţ valoroasă, putîndu-se cultiva.

De la trifoi se recoltează florile. Cele de trifoi alb au rol antigripal și antibronșitic, iar cele de trifoi roșu sînt diuretice și expectorante, sub formă de infuzie 30 g la litru, din care se iau 4 cești de ceai pe zi.

Trifoiul roșu se mai utilizează în astm, colici, leucoree și ca reglator al menstruaţiilor, sub formă de infuzie, în dozele specificate mai sus, sau sub formă de pulbere, cîte 3 g în puţin vin, de 2—3 ori pe zi.

Trifoiul, atît cel alb cît și cel roșu, se bucură de asemenea de însușiri antireumatismale, folosindu-se intern în amestec cu alte plante sau extern, sub formă de băi.

În hrana vacilor, trifoiul sporește cantitatea de lapte.

TROSCOTUL — Polygonum aviculare L.
(Fam. Polygonaceae)

Plantă ierbacee anuală, mică (0,10—0,50 m), tîrîtoare, nodoasă, care crește pe lîngă poteci, prin curți, pe lîngă drumuri și ape, cu frunze liniar-lanceolate, lungi cam de 3 cm și late de 1 cm. Florile roz-verzui, albicioase, melifere, sînt dispuse cîte 2—4 la subţioara frunzelor. Ele apar din mai pînă în septembrie. Fructele (achene) sînt mici și mult căutate de păsări.

Medicinal, se folosește partea aeriană a plantei, recoltată în timpul înfloririi, dar și cu rădăcină, toamna. Troscotul conţine arabinoză, flavone, mucilag, rezină, ulei esenţial, tanin, siliciu, avînd rol astringent, sedativ, aperitiv, digestiv, laxativ, tonic, diuretic, depurativ, antidiabetic, hemostatic, vulnerar. Se utilizează ca și specific, în scop antidiareic, în enterite și dizenterie, iar ca hemostatic în hemoptizii, epistaxis, ulcer gastric, menstruaţii abundente, hemoroizi, varice, plăgi sîngerînde etc., precum și în leucoree. Se mai recomandă în lipsa poftei de mîncare, dispepsii, gastrite hipostenice etc.

Ca *diuretic*, troscotul este eficace în bolile de rinichi și vezica urinară, în retenţii urinare, litiază urinară și biliară, leucoree, albuminurie, celulită, gută etc. Datorită siliciului pe care-l conţine, troscotul este un bun adjuvant în tratamentul tuberculozei pulmonare sau cu alte localizări (ganglioni, rinichi etc.).

Intern, se folosește decocţia 20—50 g frunze sau plantă întreagă, la litru, fiartă pînă scade la jumătate. Cantitatea se ia în 24 ore. Se poate utiliza și infuzia 15—20 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi. Din vinul roșu în care se infuzează 25—30 g la litru se iau 3 pahare pe zi. Tratamentul poate dura un timp îndelungat, planta neavînd efecte toxice.

Troscotul se asociază de obicei cu alte plante care au acțiune asemănătoare. Astfel, se fac clisme antidiareice cu decocție de cîte 25—30 g troscot, nalbă, lumînărică sau semințe de in la un litru de apă. Alcoolatura se prepară prin macerarea de troscot o parte și 5 părți alcool de 40°, timp de cîteva zile. Se poate păstra și folosi intern.

Extern, se recomandă decocția 75 g plantă la un litru de vin alb, care se fierbe pînă scade la jumătate, sub formă de comprese sau spălături la răni proaspete, sîngerînde, ca hemostatic și cicatrizant.

Sucul, îndoit cu apă, este antiinflamator. Introdus cu un tampon în nări, sucul proaspăt oprește hemoragiile nazale.

Homeopatic, planta se folosește în bolile interne, specificate mai sus.

TRUFA — Tuber melanosporum Vitt.

Este o ciupercă valoroasă din punct de vedere alimentar.

În medicină, ea are însușiri afrodiziace și antisterile, consumată ca atare sau administrată sub formă de preparate ca, de exemplu, siropul.

TUIA DE CANADA — Thuja occidentalis L.

(Fam. Cupressaceae)

Arbore, cultivat ornamental, originar din America de Nord, înalt de circa 20 m, cu ramuri frunzoase verzi-gălbui, turtite, oarecum paralele, dispuse orizontal. Fructele sînt conuri mici, coriace, solzoase, nelignificate, brune, oblungi, de 1—1,15 cm lungime. Planta degajă, prin frunzele ei, un puternic miros balsamic.

Ramurile mici și frunzele au rol astringent, sudorific, diuretic, antihemoragic, emenagog, antisifilitic, diuretic, sedativ, antireumatismal, antihelmintic, emolient, avînd în același timp acțiune ca și specifică împotriva negilor, nevilor, bătăturilor, vegetațiilor de orice fel, în neoplazii benigne, hemoroizi etc.

Ramurile frunzoase conțin tanin, pinipicrină (glucozid amar), tuină (glucozid colorant galben), o esență compusă din tuionă, o cetonă (toxică), pinon etc.

Intern, planta se va folosi numai sub supraveghere medicală, fără a se depăși dozele la extractul moale de 0,50—1 g pe zi, extractul fluid 1—3 g pe zi, tinctură (o parte frunze în 5 părți alcool de 60°, macerate 10 zile, apoi filtrîndu-se), cîte 20 picături în hemoroizi. Tinctura nu se va lua o dată mai mult de 1 g, iar într-o zi mai mult de 5 g.

Decocția cu 20 g frunze la litru, fiartă 2 minute, infuzată 10 minute, se administrează în cistite, hemoroizi și reumatism, cîte 0,5 litri pe zi; în enurezie, decocția se fierbe 3 minute și se infuzează 5 minute, luîndu-se un litru pe zi, timp de 10 zile, pe lună în decurs de 3 luni, folosindu-se numai la adulți. Planta este contraindicată la femeile însărcinate și la animalele gestante.

Extern, cu alcoolul de 60°, în care se macerează 10—15 zile ramuri frunzoase de tuia, se tamponează de 2 ori pe zi vegetațiile, condiloamele,

negii, bătăturile etc. precum și punctele dureroase reumatismale. Tinctura arătată este unul din cele mai bune coricide. Poate fi folosită și contra negilor mamari la vaci.

Homeopatia recurge la un preparat obținut din rămurele frunzoase, la începutul înfloririi, în foarte multe boli: reumatism cronic, limfatism, scrofuloză, nevralgii rebele, hemoragii, palpitații de origine nervoasă, urmările gripei și răcelilor, urmările blenoragiei, polipi, epitelioame, condiloame, ulcere, psoriasis, cistite, leucoree, prostatită, metrită, vaginism, dureri vertebrale și pelviene, constipații, migrene, psihoză, carii dentare, ozenă, conjunctivite, irite, sifilide etc.

În doze mari, tuia este toxică, datorită esenței sale (tuionă). Intoxicația se manifestă prin contracții clonice și accese epileptiforme, care durează cîteva zile. Cînd folosirea plantei continuă, apar vomizări, diaree, dureri abdominale, umflarea picioarelor, nefrită, albuminurie sau anurie, comă și chiar moartea. Tuiona are efecte similare cu cele produse de salvie, pelin, pelinariță, vetrice, sabină, dar acțiunea este mai puternică, producînd grave tulburări metabolice și atrofia galbenă a ficatului ca în intoxicațiile cu fosfor. Deosebit de sensibile la tuia sînt cabalinele.

Ca tratament, se indică: golirea tubului digestiv prin vomitive, purgative, clisme, administrarea de sudorifice, mucilagii, diuretice, stimulente respiratorii și circulatorii. Nu se va da alcool sub nici o formă, nici uleiuri.

Specia *Thuja orientalis L.* (arborele vieții), cu ramurile frunzoase dispuse vertical, are aceleași întrebuințări. Ea este originară din Asia și este cultivată. Are ramuri drepte, dispuse vertical.

O altă specie, *Thuja plicata Donn.*, are un miros balsamic mai puțin înțepător.

● TULICHINA — Daphne gnidium L.

Fam. Thymelaeaceae)

Plantă lemnoasă, de 1,5—2 m, cu frunze lungi (3—4 cm), înguste (3—7 mm), care persistă un an, și flori albe, melifere, dispuse în ciorchine; fructele roșii au mărimea coacăzelor. Toate părțile plantei sînt toxice și iritante. În trecut planta era cunoscută ca purgativ drastic.

În medicină se folosește rar și numai *extern*, în scop vezicant. Pentru aceasta, se ia o bucățică de coajă de tulpină și se ține 2 ore în apă rece, acidulată cu oțet, apoi se aplică cu partea internă și se leagă cu o bandă sau se fixează cu leucoplast, pe regiunea corpului unde este nevoie de o acțiune revulzivă și rezolutivă. Specia de tulichină *Daphne mezereum L.*, care face flori roșii, frumos mirositoare, este și mai toxică, ea avînd aceeași acțiune. O tinctură homeopatică, preparată din coajă proaspătă, recoltată înainte de înflorirea plantei, are acțiune asupra nervilor sensitivi, pielei și mucoaselor, indicîndu-se în eczeme, boli cronice de piele, dermatozele bătrînilor, cancer la stomac, sciatică și alte nevralgii, scăderea auzului etc. Doza este de cîteva picături de tinctură diluată. O tinctură preparată din 24 fructe și 24 g alcool, în fricțiuni locale, de 3—4 ori pe zi, calmează unele nevralgii faciale și frontale.

TULIPIERUL — Liriodendron tulipifera L.
(Fam. Magnoliaceae)

Originar din America de Nord, tulipierul sau arborele american de lalele, are frunze în formă de liră și ajunge la 20—35 m înălțime. Florile, verzi-gălbui, seamănă cu lalelele. Coaja, mai ales de rădăcină, frunzele și fructele conțin tanin, oleo-rezină aromatică, o substanță amară etc. și sînt astringente, tonice amare, antifebrile, vermifuge, vulnerare. Planta se folosește în febrele intermitente, icter, catar intestinal, convulsii la copii.

Scoarța este mai mult antifebrilă și vermifugă, fructele sînt aperitive, iar frunzele proaspete, ca unguent, au rol contra inflamațiilor, gangrenelor, în entorse, contuzii, răni, precum și în migrene.

Se folosesc: decocția 30 g la litru; vinul (o parte coajă la 7 părți vin), cîte 100—150 g pe zi; tinctură (o parte coajă cu 5 părți alcool), 1—5 g pe zi în ceaiuri adecvate; extract fluid 0,5—2 g; pulbere 8—15 g în vin, ceaiuri, poțiuni.

Planta conține oleo-rezină aromatică, tanin, o substanță amară etc.

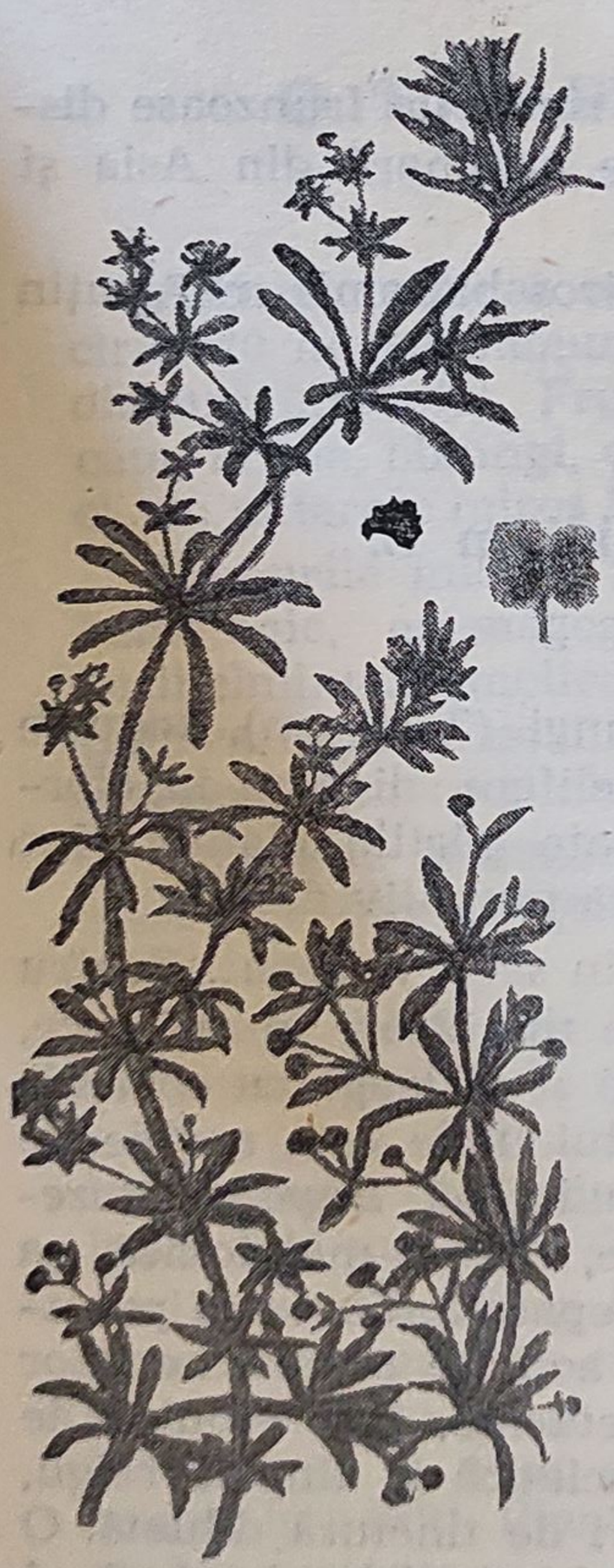

Turița

TURIȚA — Galium aparine L.
(Fam. Rubiaceae)

Plantă cu tulpina în 4 muchii, formînd un pătrat pe secțiune, agățătoare, ramificată, înaltă de 0,20—1,25 m și prevăzută la fiecare nod cu cîte 6—9 frunze alungite, elipsoidale. Înflorește din iunie pînă în octombrie, făcînd flori mici, albe, grupate în formă de tufă. Fructele sînt dicariopse de 6—7 mm lungime, prevăzute cu mici cîrlige la vîrf, cu care se prind de haine, de lîna oilor și părul altor animale.

Planta aeriană, proaspătă și uscată rapid, conține un glucozid (asperulozid) și este considerată că posedă însușiri aperitive, antiinflamatoare, cicatrizante, sudorifice, diuretice, sedative, antigutoase, vulnerare, fiind utilă în gravela urică, hidropizie (edem, pleurezie), obezitate, icter, precum și pentru reglarea circulației sîngelui, mai cu seamă la bătrîni.

Intern, se ia cantitatea de 300—350 ml pe zi din decocția 30—50 g la litru, ca diuretic. Contra gravelei urice, se administrează 120 g suc din planta proaspătă, zilnic, în bere, sau 3—4 g pulbere din planta uscată sau de semințe, macerate de seara pînă dimineața, într-un pahar de vin alb, care se ia pe nemîncate.

Extern, turița se folosește în scrofuloză, pentru a produce resorbția scrofulelor și a opri sîngerarea plăgilor scrofuloase. În acest scop se

aplică decocție concentrată sub formă de comprese sau cataplasme de plantă proaspătă tocată. Pulberea de plantă este cicatrizantă pentru ulcerele cutanate. Fructele măcinate au miros și gust de cafea. Rădăcinile pot înlocui cicoarea, ca surogat de cafea.

Numeroase alte specii înrudite (*G. palustre L., G. Vernum Scop., G. boreale L.* etc.) au aceleași însușiri medicinale.

TUPIȚA MARE, LEUȘTEANUL MUNTELUI — Agrimonia eupatoria L.

(Fam. Rosaceae)

Este o plantă vivace, ierboasă, care crește pe lîngă drumuri, garduri și păduri, prin locuri însorite, pînă la 1 000 m altitudine, atingînd înălțimea de 0,30—1 metru.

Are o tulpină dură și păroasă, cu frunze alterne, verzi pe fața superioară și alburii pe cea inferioară, aderînd cu baza la tulpină. Ele au o lungime de 8—16 cm și lățimea de 4—8 cm, fiind divizate în 5—9 foliole mari, dințate, între care se află mai multe foliole mici.

Florile mici, galbene, aurii, cu 5 petale, dispuse în spic la vîrful tulpinii, apar din iunie pînă în septembrie. Fructele sînt achene sau diachene, care, cu niște mici perișori, prevăzuți cu cîrlige și dispuși în răspăr, se prind de haine și de părul animalelor.

În pămînt, planta are un rizom scurt, neramificat.

Cunoscută din antichitate (regele Mitridate Eupator al Pontului i-a dat mare importanță), turița mare a fost utilizată contra mușcăturilor de șerpi, bolilor de ficat și ochi, precum și pentru refacerea memoriei.

Pentru uz medicinal, se recoltează la începutul înfloririi frunzele și vîrfurile înflorite, cu miros ușor aromatic și gust amar, astringent. Planta conține mult tanin, o fitosterină, un ulei specific, gumă, acizi organici (salicilic, nicotinic etc.). vitaminele B_1, C și K, un principiu amar, siliciu. Ea posedă însușiri astringente, antiinflamatoare, cicatrizante, tonice, digestive, coleretice, colagoge, diuretice, rezolutive, vulnerare și se recomandă în diaree, migrene, obezitate, în bolile cronice de ficat și vezica biliară, mai ales în atoniile acesteia, în hipoaciditatea stomacului datorită bolilor de vezică biliară, în icter, hemoragii, scuipare cu sînge, incontinență urinară la copii, leucoree, urticarii alergice. Mai este indicată în laringite, amigdalite, răgușeală, astm, dureri de cap obișnuite, migrene, insomnii, reumatism, diateză urică, dermatite, gravelă urică, obezitate, artroze. Calmează setea bolnavilor de diabet și scade glucoza din urină. Reface vocea cîntăreților și a celor nevoiți să vorbească mult (avocați, profesori, oratori). Tratamentul va fi de lungă durată, mai ales că planta este lipsită de toxicitate.

În plus, folosită extern, turița mare posedă o importantă acțiune în bolile de gură și de gît: stomatite, amigdalite, faringite cronice, răni în gură etc.

Intern, se indică infuzia 10—30 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi, între mese. Se mai recomandă extractul concentrat, obținut prin infuzarea a 15 g plantă la 150 ml apă, fierbîndu-se apoi 5 minute. Din acest extract se iau 3 linguri pe zi.

Contra litiazei biliare se folosește formula: turiță mare și unguraș cîte 50 g rizom de revent și rădăcină de osul iepurelui cîte 25 g; din amestec se ia o linguriță cu care se face infuzie într-o cană de apă, administrîndu-se 2 căni pe zi: dimineața pe nemîncate și seara.

Extern, pentru spălături în gură, se recomandă decocția 100 g la litru, fierbîndu-se pînă se reduce cu o treime. Se poate adăuga 50 g flori de tei și 50 g salvie. Decocția se va îndulci cu 100 g miere sau sirop de dude, cu ea făcîndu-se spălături în gură și gargarisme prelungite, de 3—4 ori pe zi. Spălăturile cu decocție sînt de asemenea eficace la răni, iar compresele înmuiate în decocție dau bune rezultate în luxații și scrîntituri (eforturi articulare). Băile cu decocție se recomandă în oboseala picioarelor.

Decocția se mai poate utiliza în aplicații pe ulcere și inflamații, iar pentru loțiuni și pansamente se indică un vin preparat cu 200 g plantă uscată la 1 litru vin negru, care se fierbe 5 minute și se infuzează o oră.

Contra crăpăturilor la mîini (palme), se fac băi locale de 3 ori pe zi cu decocție (15 minute) din amestecul a cîte 40 g coajă de stejar și frunze de turiță mare. Decocția se va folosi călduță.

În migrene, se vor înfășura încheieturile mîinilor cu cataplasme de frunze fierte, calde.

Sucul de plantă întreagă, inclusiv rădăcinile, amestecat în părți egale cu oțet alb și puțină sare măruntă, se folosește contra scabiei, în comprese locale.

Specia înrudită *Agrimonia odorata Mill.*, foarte parfumată, care crește mai mult la umbră, nu are însușiri medicinale.

TURTA, SITA FETELOR, CIURUL ZÎNELOR — Carlina acaulis L.

(Fam. Compositae)

Plantă vivace, ierbacee, înaltă de 0,05 m, cu frunze spinoase, divizate, glabre și capitule cu corola în disc, lată de 5—15 cm, în jurul căreia bracteele (foliolele interne) formează un fel de raze și care noaptea și pe timp nefavorabil se închid într-un fel de con protector al florilor din capitul, ceea ce, în popor se consideră un semn de schimbarea vremii. Florile, albe-verzui sau argintii, apar din iulie pînă în octombrie. Fructele sînt achene, acoperite de peri galbeni și avînd o egretă de două ori mai lungă decît fructul. Rădăcina este groasă, pivotantă, roșcată, emanînd pe secțiune un suc lăptos și avînd un miros displăcut.

Crește prin locurile sărace, uscate, calcaroase, pe pante pietroase etc., în zonele de deal și de munte, pe pășuni, pînă la altitudinea de 2 000 m.

Medicinal, se folosesc rădăcinile, recoltate toamna și uscate la cuptor. Ele conțin inulină, tanin, un ferment care încheagă laptele, o rezină, un ulei esențial aromatic, carlinină (o substanță antibiotică) etc., avînd acțiune diuretică, sudorifică, stomahică, colagogă, cicatrizantă, antifebrilă, antibiotică, vermifugă (slabă), purgativă, vomitivă.

Turta dă rezultate în acnee, dermatoze cronice, eczemă, pecingine, hidropizie, paralizia limbii, amenoree, reumatism, febre intermitente, boli de ficat, dureri de dinți, febră tifoidă, gripă (cînd planta redă pofta de mîncare și readuce la normal funcțiile digestive și renale, folosindu-se

extractul fluid în doză de 3—5 g pe zi, sau decocție 10 g la litru, fiartă și infuzată cîte 5 minute, filtrată, îndulcită și luată imediat, cîte 3 cești de ceai pe zi).

Intern, se întrebuințează ca infuzie 30—60 g rădăcini la litru, 2—3 cești de ceai pe zi, decocție 30 g la litru, fiartă 5 minute, îndulcită și folosită

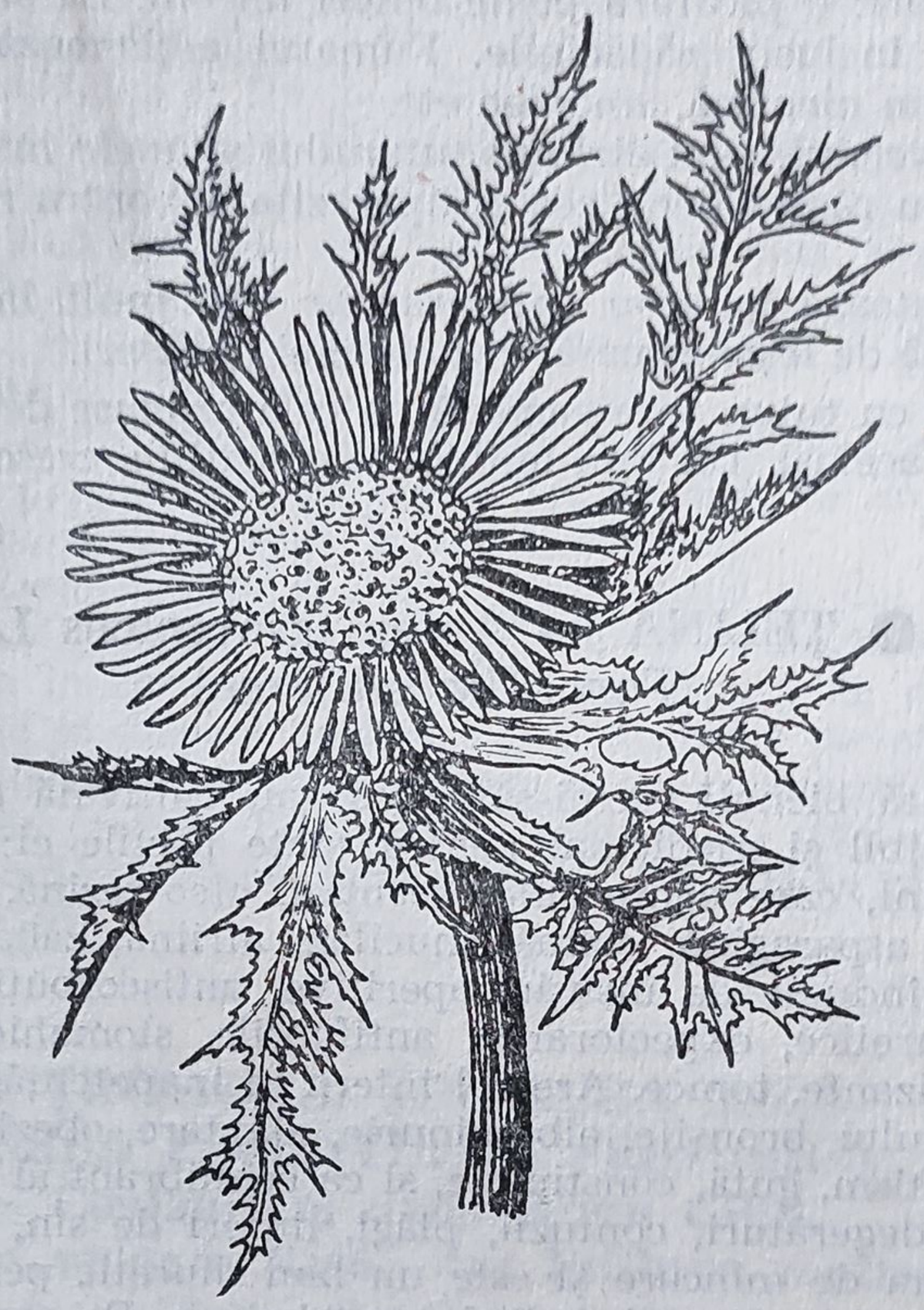

Turta

imediat, 3 cești pe zi, pulbere 4—8 g de 2—3 ori pe zi; vin, 40—60 g pulbere sau fragmente mici de rădăcini la un litru de vin alb sau negru, cîte un pahar de 4—5 ori pe zi contra teniei. În eczeme, se iau 2 cești de ceai pe zi din decocția 20 g rădăcină la litru.

Extern, se folosesc loțiunile cu decocție de rădăcină 20—50 g la litru, contra pecinginii, favusului, dermatozelor. Decocția în părți egale de apă și vin favorizează vindecarea plăgilor și ulcerelor. În acnee se fac loțiuni de 2 ori pe zi cu decocție de rădăcină uscată 30 g la litru.

Mai sînt și alte specii de *Carlina*, cu însușiri similare.

TUTUNUL — Nicotiana tabacum L.

(Fam. Solanaceae)

Plantă originară din America, tutunul își trage numele de tabac de la insula cubaneză Tabago, unde portughezii au văzut pentru prima dată fumători indieni. Tutunul a fost introdus în Franța în 1650 de ambasa-

dorul francez în Portugalia, Nicot de Villemain, fiind răspîndit apoi în toată lumea, deși în unele țări se luau măsuri drastice contra fumătorilor (în Persia, erau trași în țeapă) și devenind astfel una din marile calamități ale omenirii (generator de cancer, de boli cardio-vasculare, digestive, respiratorii etc). Nicotina, alcaloid din tutun, este una din cele mai puternice otrăvuri: o picătură poate omorî un om. Ea se găsește în toate părțile plantei, inclusiv rădăcinile. Fumatul acționează negativ asupra organismului prin nicotină, amoniac etc.

În decursul vremii, s-au atribuit tutunului și unele însușiri medicinale. Din acestea n-au rămas decît cea antiparazitară, contra rîilor, păduchilor, puricilor etc.

Se întrebuințează în scop antiparazitar mai mult în medicina veterinară sub formă de leșie diluată, în loțiuni și îmbăieri.

Intoxicațiile cu tutun se aseamănă cu cele produse de mătrăgună, tratamentul fiind același. Un bun antidot îl constituie cresonul și sucul lui.

● ȚELINA — Apium graveolens L.

(Fam. Umbelliferae)

Este o plantă bienală, semi-sălbatică sau cultivată (varietate dulce) în scop comestibil și medicinal pentru toate părțile ei: frunze, tulpini, semințe, rădăcini, care conțin ulei esențial, oleo-rezină, cumarină, substanțe azotate, asparagină, colină, mucilag, afriină, zaharuri, vitaminele B, C, E, bucurîndu-se de însușiri aperitive, antiscorbutice, carminative, depurative, diuretice, expectorante, antifebrile, stomahice, colagoge, rezolutive, cicatrizante, tonice. Are rol intern în inapetență, astenie, artrite, menținerea tenului, bronșite, albuminurie, alăptare, obezitate, litiază, meteorism, reumatism, gută, constipație, și ca echilibrant al funcției sexuale, iar extern în degerături, contuzii, plăgi, dureri de sîn, migrene. Țelina stimulează pofta de mîncare și este un bun diuretic pentru bolnavii de ficat, inimă, rinichi, plămîni, boli de metabolism. Ea are acțiune favorabilă și în diabet, scăzînd zahărul din sînge, precum și în cura de slăbire. De asemenea, această legumă, datorită vitaminei E, se bucură de reputația unui bun afrodiziac, putînd fi folosită și la animale, pentru a face să apară căldurile la femele. Sucul de țelină se folosește cu succes contra degerăturilor, iar semințele au rol de a mări pofta de mîncare, de a stimula digestia și de a combate gazele din stomac și intestine. Tulpinile de țelină sînt în plus tonice ale sistemului nervos. Rădăcina se folosește în hidropizii (edeme, anasarcă), cahexiile din febrele intermitente, cahexiile digestive, în icter, gravelă, astm umed, albuminurie, boli de vezică urinară.

Homeopatia folosește țelina în arsurile stomacale și retențiile urinare.

Intern, în scop aperitiv, diuretic, stimulent al secreției lactate și antiastenic, se poate folosi țelina rasă. Sucul de țelină, cîte 3 pahare pe zi, ajută ca diuretic la eliminarea substanțelor toxice în caz de reumatism, gută, obezitate, pletoră; totodată, el potolește tusea și combate catarul bronhic. În cantitate de 100—200 g este antifebril și afrodiziac.

Din decocția de rădăcini, 30—60 g la litru, se ia cîte o ceașcă înainte de mese. Infuzia de frunze, 50—70 g la litru, de asemenea; ambele sînt recomandate, timp de 3 săptămîni, mai ales în artrite, reumatism, litiază

renală și biliară. Semințele se iau ca infuzie, o jumătate de linguriță la o ceașcă de ceai, după mesele principale, ca stomahic.

O rădăcină mare de țelină, zdrobită, amestecată cu zahăr și macerată 48 ore într-un litru de vin alb, care apoi se strecoară, dă o băutură din care se iau 2—3 pahare pe zi ca diuretic și afrodiziac.

Nu se va consuma planta proaspătă, putînd da intoxicații.

Extern, contra degerăturilor, se fac băi cu țelină, în care scop se toacă o țelină mare cu rădăcină și foi și se fierbe cam 3/4 oră în 2 litri de apă. Se lasă să se răcească puțin, se filtrează și cu ea se îmbăiază timp de un sfert de oră părțile degerate. Această fiertură se va folosi cît mai caldă, de mai multe ori, încălzindu-se din nou de fiecare dată. Efectul favorabil se observă chiar din prima zi.

Un vin diuretic se prepară dintr-o rădăcină spălată și zdrobită, macerată în vin alb, după ce a fost amestecată cu zahăr.

Fumigațiile cu aburi de fiertură de țelină sînt bune contra migrenei; în angină se face gargară cu suc diluat 1/5 în apă, iar cataplasmele cu suc de tulpini se aplică pe pleoape, în caz de oftalmii.

Frunzele proaspete strivite se aplică pe contuzii și sîni dureroși. Decocțiile de frunze și rădăcini 50—100 g la litru se utilizează ca loțiuni, comprese etc. Apa în care s-a fiert țelină se bucură de reputația unui bun șampon, făcînd să dispară mătreața și să fortifice pielea capului.

În medicina veterinară, se dau în hrana cailor reumatici, frunze și tije tocate. Pentru a se preveni tulburările digestive la cîini, li se presară, pe carnea care li se dă ca hrană, frunze tocate. Folosită în hrana iepurilor, țelina are rol fortifiant.

● ȚINTAURA, ȚINTAURA MICĂ. FIEREA PĂMÎNTULUI, FRIGURICA

— Centaurium umbellatum Gilib.

sin. Centaurium vulgare Rafn., sau Erithrea centaurium Pers.

(Fam. Gentianaceae)

Plantă ierboasă, anuală sau bianuală, țintaura crește prin fînețe umede și locuri nisipoase, pe lîngă păduri, pînă la 1 400 m, ajungînd la înălțimea de 0,10—0,50 m. Ea are o tulpină în 4 muchii, bifurcată de mai multe ori. Frunzele bazale, dispuse în rozetă, se usucă în timpul înfloririi; cele tulpinale, așezate cîte 2, opuse, au o formă oval-alungită. Florile, dispuse în buchet, sînt roze sau alb-liliachii, fructele (capsule) conțin numeroase semințe.

Medicinal, se utilizează părțile aeriene ale plantei, recoltate în timpul înfloririi și uscate rapid în buchete, la umbră și aer, dar se pot usca și la soare. Drogul conține fier și potasiu, ulei eteric, rezine, precum și principii amare (eritrocentaurină, eritromarină etc).

Are acțiune aperitivă, carminativă, depurativă, coleretică, stomahică, tonică, antifebrilă, vermifugă. Acțiunea antifebrilă este egală cu a chininei, planta putîndu-se folosi în febrele intermitente și mai ales în friguri palustre. Foarte bun tonic digestiv, țintaura înlătură lenevirea stomacului însoțită de tulburări funcționale și hiposecreție, combate indigestiile și dispepsiile, hiperaciditatea cu acreli pronunțate în gură, durerile de stomac ale gutoșilor, infecțiile intestinale, avînd și rol antibiotic asupra

microbilor dăunători, lăsînd nemodificată flora normală. Mărește pofta de mîncare, fortifică funcțiile ficatului și vezicii biliare, reface puterile convalescenților, acționează contra anemiei, scrofulozei, ulcerului gastric, nevralgiilor și stărilor de slăbiciune generală. Are de asemenea rol laxativ și cicatrizant. În afecțiunile ficatului și vezicii biliare se poate asocia ca suc proaspăt cu păpădia.

Este folosită și în medicina veterinară, mai cu seamă ca tonic digestiv amar.

Intern, se iau 3 cești de ceai pe zi înainte sau între mese, din infuzia 10—30 g la litru, neîndulcită. Ea are un gust foarte amar. Pentru îmbunătățirea gustului, se adaugă anason, angelică sau mărar.

Din țintaură se prepară și un vin, infuzîndu-se 50—60 g la un litru de vin alb și lăsîndu-se la macerat 48 ore, după care se filtrează și se pune la sticlă, luîndu-se cîte 2 pahare pe zi, înainte de mesele principale.

Tinctura se prepară macerîndu-se timp de 7 zile 20 g plantă în 100 ml alcool de 70°. Din ea se iau cîte 30—40 picături, în apă îndulcită sau vin, înainte de mese. Din sucul proaspăt se recomandă 30—100 g pe zi în 3 reprize, cu ceaiuri de alte plante. Pulberea, 2—10 g pe zi, în miere, vin, ceaiuri, este de asemenea eficace.

În doze mari, planta devine iritantă pentru tubul digestiv.

Extern, decocția 50—60 g la litru, are efecte favorabile în tratamentul plăgilor, ulcerelor scrofuloase, contuziilor și chiar contra căderii părului, sub formă de loțiuni, lavmente, fomentații. Planta servește, de asemenea, la prepararea vermuturilor. Decocția, amestecată cu piatră acră, dă o culoare galben-verzuie lînii, iar cu calaican, brun-verzuie.

ȚINTAURA MARE — Centaurea centaurium.
(Fam. Compositae)

Întîlnită pe lîngă drumuri și pe locuri pietroase, în munții sudici ai Italiei, țintaura mare face flori roșii. Sînt active din punct de vedere medicinal numai rădăcinile, care se recoltează primăvara timpuriu sau toamna tîrziu. Acestea au însușiri tonice în bolile de ficat, aperitive, depurative, sudorifice, precum și efect în bolile de piele.

Se ia înainte de mese cîte o ceașcă de ceai din infuzia 40 g rădăcină mărunțită la litru sau cîte un pahar din infuzia 40 g rădăcini la un litru de vin. Infuziile sînt foarte amare.

● ȚÎȚA CAPREI, SALSIFISUL — Tragopogon pratensis L.
(Fam. Compositae)

Plantă ierbacee bianuală, înaltă de 0,30—0,60 m, cu frunze înguste și alungite, semănînd cu cele de graminee. Florile galbene, uneori roze sau violacee, se ivesc în mai-august. Ele se deschid dimineața și se închid la amiază pînă a doua zi dimineața. Fructele formează un puf similar cu cel de păpădie. Rădăcina, mucilaginoasă și amară, este aperitivă, ex-

pectorantă, emolientă și rezolutivă. Planta se folosește mai mult în scop alimentar în locul speciei cultivate: *T. sativus Gather.* sau *T. parrifolius L.*

De la țîța caprei se consumă frunzele tinere și mugurii. Ca masă verde, poate intra în hrana animalelor; la iepuri, se dau în hrană rădăcini. Finul este de calitate inferioară. Fructele sînt toxice.

În alimentația omului, țîța caprei se recomandă pentru artritici, hipertensivi, bolnavi de gută, reumatism, arterioscleroză, boala lui Bright, dispepsii, enterite etc.

Specia cultivată în Moldova, *barba caprei (salsifisul cultivat) — Tragopon parrifolius L.* sau *T. sativus Gather*, are o rădăcină groasă, tulpină de 1—1,20 m, flori roșii ca vinul sau violacee, frunze înguste, alungite, folosindu-se ca legumă, cu însușiri similare scorzonerei (luceafărului). Apa în care se fierbe rădăcina este diuretică și emolientă. Rădăcina conține substanțe azotate, grase, zaharoase, manitol, fitosterină, alcool, arsenic, cauciuc etc. Frunzele se consumă în salată; rădăcinile pot înlocui cafeaua, ca și cicoarea.

Rădăcinile, folosite alimentar, priesc în hipertensiune, arterioscleroză, reumatism, gută, diabet, dispepsii, enterite etc.

ȚÎȚA VACII

(Vezi Ciuboțica cucului)

ULMUL — Ulmus campestris L.

(Fam. Ulmaceae)

Arbore comun prin păduri și parcuri, pînă la 1 300 m, ulmul atinge înălțimea de peste 30 m. Are frunze alterne, ovale, dințate, asimetrice la bază, cu nervură foarte pronunțată și face flori melifere, verzui, fără petale, grupate în buchete.

Fructele, drupe, se maturizează în mai și sînt prevăzute cu cîte o aripă membranoasă.

Ulmul crește repede și trăiește 400—500 ani.

În medicină se utilizează frunzele și partea internă a scoarței (liberul); acestea conțin tanin, mucilag, o substanță amară, potasiu, siliciu și posedă însușiri astringente, sudorifice, emoliente, depurative, diuretice, stimulente, rezolutive, cicatrizante, indicîndu-se în tratamentul ulcerelor și scrofulelor, precum și al hidropiziei și reumatismului, al bolilor de piele, (eczeme, spuzeală), ajutînd la îndepărtarea din organism a reziduurilor nocive existente în sînge, rezultate din tulburările de metabolism și care întrețin asemenea boli.

Homeopații folosesc planta în aceleași boli.

Mai au rol terapeutic și gogoșile care se formează pe unele varietăți de ulm și care conțin un lichid vîscos și dulce, numit *apă de ulm*, folosită în trecut pentru bolile de ochi, inclusiv plăgile oculare, ca și pentru a da strălucire ochilor. Spre toamnă, lichidul din gogoși se evaporă, lăsînd în locul lui un produs galben-negricios, numit *balsamul de ulm*, care posedă însușiri în bolile de plămîni.

Intern, se administrează dimineața și seara cîte o ceașcă din decocția 50—75 g scoarță (a doua) recoltată din creșterea pe parcursul ultimilor 2 ani, la litru, fierbîndu-se pînă scade la jumătate; se strecoară apoi și se îndulcește după gust, de preferat cu miere. În același scop și în aceeași doză se ia infuzia 30—40 g la litru.

Ambele se folosesc și *extern* sub formă de spălături și pansament pentru a se completa tratamentul intern în ulcere, eczeme și alte boli de piele, precum și în hemoroizi, stomatite și faringite. Tot extern, se folosește pomada preparată din 100 g scoarță zdrobită, macerată 3 ore la baia de apă foarte caldă, cu 300 g ulei de floarea-soarelui și 100 g ceară de albine sau untură, pomada fiind utilă în bolile de piele, ulcere, hemoroizi.

În sciatică, se pun comprese revulzive cu vin obținut din macerarea la baia de apă (bain Marie) a 50 g scoarță de ulm în 0,5 litri vin roșu și 100 g spirt. Se fierbe pînă ce lichidul devine siropos și se folosește cît mai fierbinte.

De notat că decocțiile de ulm sînt cleioase și roșii.

Frunzele de ulm se pot da ca nutreț oilor și caprelor.

UNGHIA CIUTEI — Ceterach officinarum (L.) Wild
(Fam. Polypodiaceae)

Este o ferigă cu frunze în rozetă, lungi de 5—20 cm, groase, de un verde închis pe fața superioară și cu solzi roșcați pe cea inferioară, avînd marginile prevăzute cu scobituri rotunjite. Crește vivace pe stînci și ziduri vechi. În timp de secetă, frunzele se răsucesc, arătînd numai fața dorsală, roșcat-aurie.

Medicinal, se folosesc frunzele care au un gust puțin pișcător, aducînd apoi a seu. Ele au rol astringent, diuretic și ușor expectorant, folosindu-se în afecțiunile urinare, fără mari iritații: nefrite, disurie, gravelă, catar vezical, ca și în diaree, catar pulmonar, hemoptizie, boli de splină.

Se administrează ca infuzie sau decocție 5—20 g la 100 g apă, adăugîndu-se izmă, anason sau altă plantă odorantă, pentru a-i masca gustul neplăcut. Se iau 2—3 cești pe zi, preparate ad hoc.

UNGHIA GĂII — Astragallus glycyphyllus L.
(Fam. Leguminosae)

Plantă vivace, crescînd sub formă de tufișuri încurcate și uneori culcate, ajungînd la 0,80 m, verde, cu frunze avînd 9—15 foliole late de 2 cm. Florile, în ciorchine, sînt galbene-verzui, iar fructele lungi de 3 cm, în formă de dinți de cal, arcuite.

Crește pe lîngă păduri, în garduri vii, prin luminișuri, poieni, întîlnindu-se pînă la altitudinea de 1 500 m.

Medicinal, se folosesc frunzele, rădăcinile și semințele, care au rol răcoritor, sudorific, diuretic și calmant. Planta conține cantități importante de proteine (circa 15—19%), materii azotate (35—41%), glicirizină etc. Se folosește sub formă de infuzii 20—30 g la litru, cîte 3—4 cești de

ceai pe zi, în afecțiunile urinare și calculoase, gută, reumatism, boli de piele.

Este păscută verde și consumată ca fîn cu plăcere de către animale.

Mai sînt și alte numeroase specii de Astragallus cu întrebuințări medicinale. Amintim cîteva dintre ele: *A. monspessulanus L. (sparcetă falsă)*, plantă vivace, cu rădăcină pivotantă, frunze bazale cu cîte 21—41 foliole și o tijă cu flori purpurii-violacee. Rădăcinile s-au dovedit diuretice și sudorifice, preconizate în gută, reumatism, sifilis, erupții pe piele, dermatoze.

A. glaucus M.B. este plantă vivace, cu flori mici, roșii sau liliachii, grupate cîte 30—50, pedunculate, dispuse pe o tijă dreaptă, înaltă de 0,10—0,30 cm; păstăile sînt scurte, piramidale. Are rol galactogen, folosindu-se la animale, pentru stimularea secreției de lapte.

A. onobrychis L. se deosebește de precedenta prin florile mai lungi, purpurii sau albăstrii, grupate cîte 10—20. Are însușiri asemănătoare cu *A. monspessulanus*.

● UNGURAȘUL, VORONICUL — Marrubium vulgare L.

(Fam. Labiatae)

Plantă erbacee, perenă, destul de răspîndită prin locuri însorite, necultivate, uscate, pe pășuni, la marginea drumurilor. Are tulpini patrunghiulare, alb-cenușii, păroase, înalte de 0,30—0,70 m, frunze opuse, peţiolate, foarte nervurate, crenelate pe margini, albicioase, pufoase pe dos, și flori bilabiate, albe, grupate la subțioara frunzelor. Acestea apar în iulie-august și sînt bogat melifere.

Ungurașul crește pînă la altitudinea de 1 500 m, formînd uneori adevărate tufișuri.

Planta aeriană, folosită medicinal, conține marubină, care este amară, un glucozid, vitamina C, tanin, saponine, ceară, ulei esențial, colină, mucilagii etc. Încă din cele mai vechi timpuri (în Egiptul antic), ungurașul a fost folosit în bolile căilor respiratorii, întrebuinţare care i se recunoaște și în zilele noastre. Într-adevăr, preparatele de unguraș calmează tusea și ușurează respiraţia dispneică, stimulînd în același timp și inima. Ele fluidifiază mucusul bronhic, ajută expectoraţia și asigură antisepsia mucoasei bronhice. Totodată, ungurașul este antifebril, tonic general și stomacal, aperitiv, depurativ, colagog, coleretic, diuretic, antiseptic, digestiv, emenagog, sedativ, antispasmodic, antidiareic, antihelmintic, antireumatic. Avîndu-se în vedere aces-

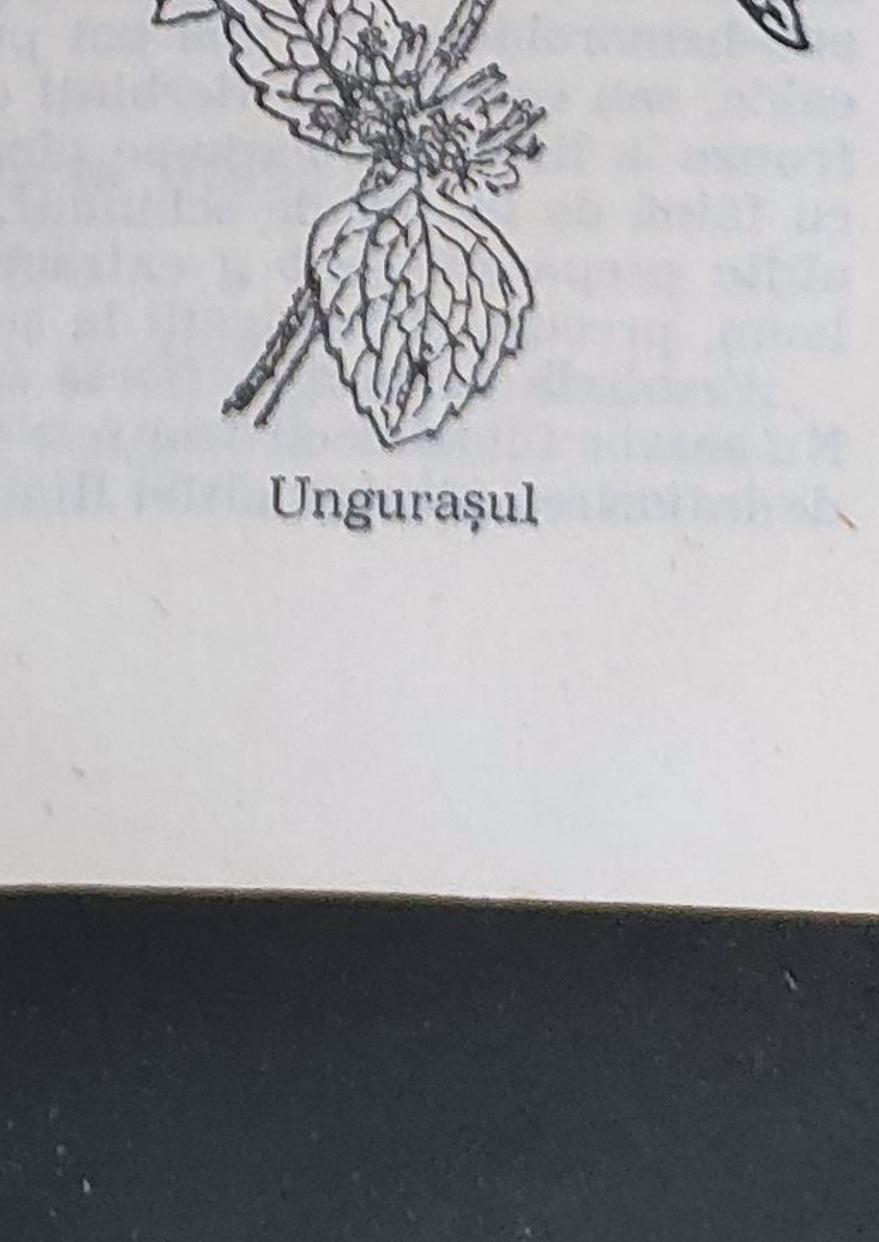

Ungurașul

te însușiri, el se recomandă mai ales în gripă, astm, emfizem pulmonar, laringo-bronșite cronice, tuse rebelă și convulsivă, obezitate, celulită, nervozism, insomnii, gută, reumatism, precum și în inapetență, lenevirea stomacului, colici intestinale, dizenterie cronică, febră tifoidă și paratifoidă, pneumonie, scorbut, sau în bolile cronice de ficat și splină, cum și de inimă, singur sau în asociere cu alte plante similare ca acțiune.

Se mai prescrie de asemenea în leucoreea atonică, febre intermitente, isterie, amenoree, menstruații insuficiente, boli urinare (retenție, calculi), anasarcă etc.

Intern, se iau 3 cești de cafea pe zi, înainte de mese, din infuzia 15—40 g frunze și vîrfuri înflorite la litru. Planta, fiind amară, se va îndulci bine. Se mai poate folosi ca aperitiv infuzia preparată cu 50—60 g plantă uscată la un litru de vin alb sau roșu, cîte 50 ml înainte de cele două mese principale, suc 30—100 g pe zi în miere, lapte sau în sfîrșit pulbere de frunze, 4—8 g pe zi. Nu se vor lua cantități mai mari, deoarece pot produce tulburări ale ritmului cardiac.

Extern, decocția 30—60 g la litru este eficace sub formă de loțiuni în tratamentul edemelor, plăgilor ulceroase sau inflamate, în ulcere vechi, gangrenoase ca și în hemoroizi sau leucoree, avînd rol antiseptic.

UNTIȘORUL, GRÎUȘORUL — Ranunculus ficaria L. sin. Ficaria Verna Huds.

(Fam. Ranunculaceae)

Plantă vivace, mică, întîlnită prin păduri și locuri umede, are frunze în formă de inimă, semănînd cu cele de iederă, dar mai deschise la culoare. Florile, de un galben viu, apar primăvara timpuriu, în martie-aprilie. Tulpina este scurtă și fragedă, iar rădăcinile au formă de mici tuberculi. Florile nu fructifică decît rar.

Întreaga plantă se poate folosi în medicină, bucurîndu-se de însușiri analgezice și antiinflamatorii, ea constituind *remediul specific în hemoroizi*. Are de asemenea acțiune în combaterea gripei și a bolilor de gît. Rădăcinile și tuberculii conțin vitamina C, un ulei esențial, ficarină, analoagă saponinei, și acid ficaric, un principiu cu gust acru aspru.

Intern, se utilizează decocția de rădăcini, 50—60 g la litru, fiartă 2—5 minute, sau infuzia cu aceeași cantitate de rădăcină, mărunțită, luîndu-se în 24 ore. În același scop se poate administra pulbere (2—4 g în 60 g miere), sirop (o parte untișor, două părți apă și 5 părți zahăr, fierte la foc domol) sau extract fluid ori alcoolatură, de 3 ori pe zi cîte 10 picături. Dozele mari sînt toxice.

Prin presarea plantei proaspete, se obține un suc cu care se tamponează leziunile hemoroidale (hemoroizi, prolaps hemoroidal, inflamații ano-hemoroidale). Se mai pot pune la șezut cataplasme cu frunze opărite, calde, sau cataplasme fierbinți cu decocție concentrată, obținută din 100 g frunze la litru, fierbîndu-se pînă scade la o treime și amestecîndu-se apoi cu făină de in sau de schinduf. Se mai recomandă contra hemoroizilor o alifie preparată de 5 g extract moale de untișor și 50 g unguent populeum, precum și fumigații la șezut cu infuzie fierbinte din 100 g la litru.

Frunzele de untișor fierte se pot consuma ca înlocuitor al spanacului. Nu se vor folosi decît frunzele foarte tinere și proaspete, recoltate înainte de înflorirea plantei, altfel fiind toxice.

UNTUL PĂMÎNTULUI, FLUIERĂTOAREA, VIȚA NEAGRĂ — Tamus communis L.

(Fam. Dioscoraceae)

Plantă dioică, vivace, înaltă de 7—8 m, cu tulpini subțiri, cățărătoare, frunze alterne, lucioase, în formă de inimă, colorate verde intens și flori în ciorchine, galbene-verzui, care apar în aprilie; fructele sînt bace, asemănătoare cu coacăzele; ele se maturizează în octombrie.

Rizomul, foarte dezvoltat, este singura parte a plantei care se utilizează în scop medicinal, recoltat în septembrie. El conține mucilag, glucide, oxalat de calciu, o substanță histaminică și are acțiune caustică, diuretică, emetică, hemolitică, rezolutivă, purgativă. În stare proaspătă, luat intern, dă inflamații digestive.

Untul pămîntului

În trecut, rizomul de fluierătoare a fost folosit, în doză de 2—4 g, ca purgativ și diuretic. În zilele noastre nu se mai recomandă decît pentru uz extern, spre a face să înceteze durerile gutoase și reumatismale. Unii autori moderni au recomandat totuși consumul de muguri fragezi de untul pămîntului, care ar face să dispară edemele.

Extern, se aplică sub formă de cataplasme, pe articulațiile dureroase, contuzii, vînătăi, pastă de rizom ras și fiartă la foc domol cîteva ore.

Pasta, amestecată în părți egale cu untură, dă o unsoare care se poate folosi în reumatism. În amestec cu oțet, pasta potolește durerile gutoase. Tot antireumatic se folosește untul pămîntului plămădit în spirt sau petrol, în proporție de 50—100 g rizom ras la litru. După filtrare, se fac fricțiuni pe locurile dureroase.

Untul pămîntului poate cauza uneori iritații ale pielii. Efectele lui antireumatice sînt însă slabe.

UNTUL VACII

(Vezi Poroinicul)

URDA VACII — Lepidium draba L.

(Fam. Cruciferae)

Crescînd, masiv uneori, pe lîngă drumuri și căile ferate, prin locuri necultivate, printre dărîmături, urda vacii este o plantă vivace, cu rădăcină lungă și tîrîtoare, tulpinile înalte de 0,30—0,70 m, angulare și frunze

eliptice, dințate, cenușii-păroase. Florile albe, melifere, degajă un miros plăcut. Fructele, în formă de inimă, lungi de 4 mm, au fost folosite, pentru gustul lor picant, ca înlocuitoare ale piperului.

Decocția de plantă aeriană este răcoritoare și diuretică.

O specie înrudită este hrenoasa — *Lepidium latifolium L.*, înaltă de circa 1 m, avînd frunze mari, ovale, verzi-cenușii, nepăroase. Vîrfurile foarte ramificate poartă flori mici (3—4 mm), care apar în iunie-iulie; fructele ovale sau rotunde au 2 mm lungime. Crește prin locuri umede, sărate. Rădăcina și planta aeriană, în stare proaspătă, au gust picant ca și muștarul, conținînd mirozină. Prin uscare, îi dispar în mare măsură însușirile.

Planta proaspătă este puternic antiscorbutică, tonică, stimulentă, depurativă, diuretică, rubefiantă, detersivă, rezolutivă, recomandîndu-se în scorbut, hidropizie, scrofuloză, tulburări digestive, astm, isterie, ipohondrie etc., ca infuzie de frunze 30—60 g la litru, sau rădăcini 15—30 g la litru, cîte 3 cești de cafea pe zi; vin 30—60 g la litru, cîte 3 pahare a 60 ml pe zi; suc proaspăt 60—120 g pe zi.

Extern, ca rubefiantă, planta s-a folosit în sciatică, nevralgii, dureri de dinți, reumatism, sub formă de loțiuni, fomentații, cataplasme cu decocție 50—60 g la litru. În sciatică, se vor face atingeri rapide cu decocție fierbinte. Decocția s-a mai preconizat în bolile de piele.

Dată fiind acțiunea vezicantă, planta se va folosi cu prudență, amestecată cu unt proaspăt, sau uscată, ca pulbere.

Alte specii sînt: *hrenița — L. campestre (L.) R.Br., păduchernița — L. ruderale L., gresonul — L. sativum L.*

Hrenița, plantă anuală sau bienală, are o tulpină înaltă de 0,20—0,50 m, rămuroasă și frunzoasă; ramurile sînt prevăzute cu flori și fructe solzoase pe toată lungimea. Crește pe lîngă drumuri, prin locuri necultivate etc. În trecut se bucura de faima că ar vindeca turbarea.

Medicinal, hrenița este diuretică și antiscorbutică, fructele sînt astringente și detergente.

Păduchernița, înaltă de 0,20—0,40 m, are flori mici verzui și frunzele din jumătatea inferioară a tulpinii decupate și subdivizate. Crește de asemenea prin locuri necultivate. Se bucură de însușiri stimulente și antiscorbutice, combătînd și febra intermitentă legată de scorbut. Prin mirosul ei neplăcut, ca pulbere, planta înlătură puricii, ploșnițele și gărgărițele.

Consumată de animale, transmite mirosul ei laptelui și cărnii.

Gresonul, plantă anuală meliferă, verde-alburie, înaltă de 0,20—0,40 m, cu frunze foarte înguste, flori albe sau roze, care apar în iunie-iulie, cu fructe lungi de 5—6 mm, crește pe terenuri nisipoase, pe taluze de căi ferate etc.

Are un gust picant, asemănător cu cel al cresonului de baltă. Crește foarte repede, chiar în casă, iarna, într-o tavă cu mușchi sau vată udată.

Ca salată, suc sau macerație în vin alb, are rol depurativ, aperitiv, diuretic, antiscorbutic.

Semințele sînt stomahice, expectorante și emenagoge.

URECHEA IEPURELUI — Bupleurum rotundifolium L.
(Fam. Umbelliferae)

Este o plantă anuală, răspîndită prin locuri părăsite, pe terenuri calcaroase, avînd frunze ovale care par străpunse de ramuri. Florile, galbene-verzui, sînt dispuse în umbele.

Originară din Asia Mică, posedă însușiri medicinale numai în ce privește frunzele și semințele, care sînt fără miros, dar au un gust înțepător. Se recomandă ca astringente, antifebrile și vulnerare.

Frunzele și semințele, fierte în oțet, se aplică sub formă de cataplasme foarte calde pe hernii, ganglionii inflamați, la încheieturile dureroase. În scop antifebril, se recomandă infuzia 30—50 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi.

O specie înrudită cu aceleași însușiri este *B. lancifolium Horn.*

Specia mediteraneană *B. fruticosum L.* are fructele și rădăcinile cu rol expectorant, diuretic, emenagog etc., putîndu-se folosi în tusea rebelă, astm, retenția urinii, amenoree etc.

Fructele s-au utilizat în trecut contra mușcăturilor veninoase, chiar a celor provocate de animale turbate.

Rădăcina mai are un rol narcotic pentru pești, în Corsica fiind folosită la pescuit.

URECHELNIȚA — Sempervivum tectorum L.
(Fam. Crassulaceae)

Este o plantă vivace, înaltă de 0,20—0,50 m, întîlnită pe acoperișuri vechi de paie sau șiță, pe ruine sau stînci, pînă la peste 2 500 m. Are frunzele cărnoase, groase, cu aspect de solzi. Cînd este tînără, seamănă cu un

Urechelnița

cap de aghinare. Frunzele formează o rozetă din mijlocul căreia pleacă o tulpină dreaptă, cu flori roze, în corimb, melifere.

Folosită încă din antichitate, în scop medicinal, urechelnița era considerată ca un fel de paratrăznet pentru clădirile pe care se afla plantată.

Ea are, în ce privește frunzele și sucul lor, însușiri astringente, emoliente, antispasmodice, vulnerare, fiind folosită în diarei persistente, dizenterie și în tulburări nervoase (nevralgii) legate de disfuncțiile uterului (amenoree, dismenoree), precum și în cancerul uterului și al limbii. Ea mai este răcoritoare, diuretică, antifebrilă, hemostatică, stimulentă a metabolismului, detersivă.

În acest scop, se iau 4 cești de ceai pe zi din infuzia preparată cu 10—15 g frunze la un litru de apă. Infuzia se poate înlocui cu sucul obținut prin presarea plantei proaspete, luîndu-se de 4 ori pe zi cîte o jumătate de linguriță în puțină apă îndulcită.

Extern, sucul de urechelniță, aplicat zilnic de 2 ori pe bătături, duce la vindecarea acestora. Cataplasmele din frunze crude, zdrobite, aplicate de 2 ori pe zi, au efect în arsuri, înțepături de insecte, bătături, plăgi gangrenoase, ulcere vechi, amigdalite, hemoroizi, tumefacții ale ganglionilor, epitelioame, efelide, catare ale pleoapelor, dureri de cap, de dinți și de urechi, slăbirea auzului, oftalmii incipiente (cataplasme pe ochi cu frunză zdrobită, amestecată în părți egale cu fenicul), iritații și fisuri ale pielii, prurit genital, hemoroizi, inflamații traumatice. În bolile de piele dă rezultate și pomada cu suc de urechelniță. Această pomadă se obține încălzind ușor 100 g suc proaspăt de plantă, 100 g untură și 100 g ulei de migdale dulci, după care se ia de pe foc și se bate bine pînă se răcește, devenind unguent.

Un alt preparat, folosit mai ales în pruritul genital, se obține amestecînd, în părți egale, suc de urechelniță, ulei de coada șoricelului, apă de var și untură. În arsuri se aplică suc simplu sau amestecat cu ulei, repetîndu-se de mai multe ori tratamentul. Sucul amestecat cu apă și miere a dat rezultate în amigdalite, afte și mărgăritărel, sub formă de gargarisme.

Frunzele, fără epidermă, sau un tampon de vată muiat în suc de urechelniță și suc de iederă (în părți egale) se aplică de 2—3 ori pe bătături.

Înrudită cu urechelnița este *iarba de șoaldină — Sedum acre L.*, care se caracterizează prin rădăcini subțiri și tulpină ramificată în formă de tufă, înaltă de 0,05—0,15 m, cu frunze cărnoase și flori galbene aurii, dispuse în spic. Planta s-a folosit în trecut ca vomitivă, antiepileptică și antiscorbutică. Extern, se utilizează cataplasmele cu frunze tocate, puse pe încheieturile deformate din cauza inflamațiilor articulare.

Urechelnița viilor, iarba de urechi — Sedum telephium L., mai este numită și *orpiment*, este o altă plantă înrudită, care are frunzele cărnoase și florile galbene. Macerația cu frunze de orpiment în ulei de floarea-soarelui se recomandă la tăieturi, bătături și hemoroizi.

Iarba de șoaldină și urechelnița viilor cresc prin locuri necultivate, pe pajiști și terenuri pietroase sau nisipoase, pe zidurile vechi.

Urechelnița roză — Rhodiola rosea L. sin. Sedum roseum (L.) Scop., crește în regiunea alpină, avînd miros de trandafir. S-a folosit în trecut contra durerilor de cap și ca astringent.

URZICA $\begin{cases} \text{MARE} \\ \text{MICĂ} \end{cases}$ — Urtica $\begin{cases} \text{dioica L.} \\ \text{urens L.} \end{cases}$

(Fam. Urticaceae)

Urzica mare este o plantă dioică, ierboasă, vivace, înaltă pînă la 1,5 m, cu rizom tîrîtor și frunze ovate, opuse, dințate și foarte nervurate. Toată planta este acoperită cu peri, care pișcă prin acidul formic ce-l conțin la baza lor. Florile verzui apar din iunie pînă în septembrie, transformîndu-se în achene cu cîte o sămînță.

Planta crește la marginile și printre ochiurile de păduri, pe lîngă stîni și garduri, printre ruine, pe locuri părăsite, mai ales în regiunile de deal și de munte, pînă la 2 400 m.

În țările nordice este cultivată ca furaj, dînd 3 coase pe an, cu acțiune favorabilă asupra sănătății animalelor și producției de lapte. Cultivată cu diverse plante medicinale, care conțin uleiuri eterice, acestea produc cantități mai mari de asemenea uleiuri.

Urzica mică este monoică, anuală, cu rădăcină fusiformă. Spicele cu flori mascule sînt dispuse separat de cele femele la subțioara frunzelor, care sînt mici și foarte dințate.

Urzicile sînt cunoscute din timpuri imemoriale ca plante alimentare și medicinale. Ele conțin lecitină, histamină, un glucozid rubefiant, vitaminele E, B_2, C, K, tanin, o enzimă, un mucilag, o ceară, caroten, acid formic și galic, fitosterină, clorofilă, fier, azotați de calciu și de potasiu, sulf, siliciu, mangan, dar mai ales o substanță denumită secretină, considerată printre cele mai bune stimulente ale tuturor secrețiilor digestive.

În medicină se utilizează frunzele și rădăcinile de la ambele specii. Frunzele sînt antianemice, astringente, antihemoragice, digestive, emenagoge, lactagoge, antidiabetice, revitalizante, diuretice, depurative, revulzive, iar rădăcinile diuretice, acționînd eficace, atît frunzele, cît și rădăcinile, asupra pielii și bolilor ei (eczeme, psoriasis, licheni etc.).

Extern, atît frunzele cît și rădăcinile stimulează creșterea părului, au rol astringent, rezolutiv și detersiv, iar prin urzicări repetate ale regiunilor afectate, frunzele au și rol antireumatic, ca revulzive puternice.

Semințele sînt diuretice, purgative, emenagoge, vermifuge și chiar antifebrile, în doze mai mici de 15 g pe zi, altfel fiind toxice.

În scop astringent, frunzele de urzică se recomandă în diarei rebele, în diareea tuberculoșilor și a oamenilor slăbiți, în enteritele muco-membranoase. Ca depurative, frunzele sînt eficace în gută, reumatism, boli de piele (eczeme, pecingine, psoriasis, urticarie), iar ca antihemoragice în hemoragii nazale, hemoptizii, dizenterie, hemoroizi, menstre abundente, hemoragii uterine.

Urzica este revitalizată prin vitaminele și sărurile pe care le conține, avînd aceeași acțiune ca și spanacul, dar fără dezavantajul acestuia, căci nu conține oxalați. Urzica este, datorită secretinei, un bun stimulent al secrețiilor digestive gastro-intestinale și hepato-pancreatice, ajutînd așadar în diabet, precum și un calmant al tusei convulsive. Ea poate fi folosită în toate cazurile de atonie digestivă, constipații, anemie, cloroză, în tulburări de menopauză, precum și în cura de primăvară.

Intern, se folosesc frunzele de urzică în scop alimentar și medicinal, sub formă de suc, infuzie sau decocție 30—60 g la litru, amestecate cu

rădăcini, sau ca piureu de urzici fierte. Fierberea nu distruge factorul stimulent al secreţiilor digestive. Ea se face la 12 ore de la culegere.

În hemoragii, se iau zilnic 100 g suc de plantă proaspătă, singur sau amestecat în părţi egale cu suc de tătăneasă. În enurezii se consumă seara plăcintă preparată cu fiertură de seminţe de urzici, 10 g la litru şi făină de grîu sau secară.

În leucoree se ia, timp de 10 zile, dimineaţa şi seara, cîte o jumătate de pahar suc de frunze proaspete.

Siropul de urzici se poate folosi în toate cazurile indicate mai sus, în doză de 3—4 cești de cafea pe zi. Acest sirop se prepară infuzînd 250 g urzici crude timp de 12 ore cu 1,5 litri apă fierbinte. Se filtrează, se adaugă 3 kg zahăr şi se fierbe pînă la consistenţa siropoasă. Siropul se mai prepară din suc proaspăt, fiert în amestec cu o parte egală de zahăr.

Rădăcina de urzică, recomandată în retenţii urinare, gută, hidropizie, icter, reumatism, calculoză renală, se administrează ca decocţie 30—40 g la litru, fiartă timp de 10 minute. Decocţia se bea în 2 zile. Asociată în părţi egale cu rădăcină de măcriș (cîte 30 g la 1,5 litri apă, fierbîndu-se pînă scade la 1 litru), are efect mai bun.

Extern, se aplică urzici proaspete pe regiunile afectate de reumatism cronic şi sciatică, zilnic sau din 2 în 2 zile, de 10—12 ori. În psoriasis se pun comprese cu decocţie 80 g la litru, apoi se fac loţiuni cu oţet sau vin alb. Urzicările mai pot fi folosite în letargie, apoplexie, febră tifoidă, amenoree, holeră.

O bună apă de păr, cu care se fricţionează pielea capului în scop de a se stimula creşterea părului, se obţine macerînd timp de o lună 60 g rădăcină uscată de urzică şi 60 g sovîrf la un litru de alcool de 90°. Contra mătreţei, se spală capul de 2 ori pe zi cu 1/4 litru apă în care se adaugă 1—2 linguri macerație. O altă loţiune de păr se prepară macerînd 15 zile în 0,5 litri alcool de 90° cîte 100 g frunze proaspete de urzici şi de merişor, la care se adaugă 100 g amestec de frunze, flori şi seminţe proaspete de călţunaşi, tocate. Cu această loţiune, folosind o perie aspră, se freacă zilnic pielea capului.

Contra căderii părului, se mai recomandă loţiunea preparată din rădăcină de urzică şi rădăcină de brusture, cîte 50 g la 0,5 litri rom, macerate 8 zile.

Cu frunze strivite se freacă înţepăturile de viespi, albine, bondari.

Frunzele crude, pisate cu puţină sare, sau sub formă de piureu obţinut din urzici fierte, se aplică pe gangrene şi ulcere putride. Sucul proaspăt şi decocţia se recomandă ca gargară în amigdalite, gingivite, afte, iar în epistaxis se introduce suc în nări, cu un tampon.

Urzica se mai foloseşte la obţinerea clorofilei, care posedă însuşiri deodorizante, epitelizante şi antiseptice, fiind întrebuinţată între altele la prepararea unei paste de dinţi şi altor produse de drogherie.

În medicina veterinară, se utilizează cataplasme cu urzici crude, în scop revulziv. Urzicile fierte, în amestec cu tărîţe de grîu şi lapte prins, date în hrana bobocilor de raţă, puilor de găină şi de curcă, a purceilor, stimulează creşterea. Seminţele activează ouatul la găini.

Urzicile uscate, date în hrana vacilor, sporesc producţia de lapte. Fierte, urzicile se recomandă de asemenea în hrana cailor cu boli urinare. Tot la cai, în reumatism, se foloseşte decocţia (5 minute) 100 g la litru. În eczeme la cîini, se administrează de 2 ori pe zi cîte 2 linguri infuzie de

frunze 50 g la litru. În mirosul urît al gurii la cîini, li se dau în mîncare urzici tocate, 1—2 linguriţe. La bovine se recomandă în indigestii şi meteorism o infuzie preparată cu 5 mîini de urzici la un litru de apă.

URZICA MOARTĂ, URZICA ALBĂ, SUGELUL ALB
— Lamium album L.
(Fam. Labiatae)

Este o plantă erbacee, vivace, cu stoloni lungi, întîlnită mai ales pe lîngă drumuri, garduri, ziduri şi păduri, pînă la 2 200 m, ajungînd la 0,60 m înălţime. Seamănă cu urzica propriu-zisă, dar nu este iritantă. Frunzele, de un verde viu, sînt ovale şi dinţate, peţiolate, pufoase. Florile albe-gălbui, melifere, apar din mai pînă în septembrie, la subţiorile frunzelor, fiind asemănătoare cu florile de jaleş; ele au partea superioară în formă de cască.

Fructele sînt tetrachene.

Medicinal, se utilizează părţile aeriene, dar mai ales vîrfurile înflorite, care conţin mucilagii, glucide, saponine, acizi aminaţi, un ulei esenţial, tanin, săruri de potasiu şi care au rol tonic, astringent, diuretic, depurativ, colagog, narcotic, răcoritor, antiinflamator, expectorant, hemostatic, vulnerar, rezolutiv. Urzica albă se recomandă în zilele noastre în scurgerile menstruale prea abundente la fetele anemice, în diaree, hemoptizie şi mai puţin în leucoree. În trecut era folosită numai pentru leucoree.

Ea mai are rol în anemie, slăbire, scrofuloză, constipaţie, hemoroizi, dizenterie, boli ale căilor respiratorii şi pulmonare, hidropizie, boli de rinichi şi prostată, cistită, disurie (mai ales la bătrîni), boli de splină, amenoree, boli febrile, erupţii la copii, insuficienţă hepatică, insomnii, slăbirea auzului, agitaţii, boli ale ganglionilor limfatici.

Tinctura homeopatică se recomandă în afecţiunile urinare.

Intern, se ia sub formă de infuzie de vîrfuri înflorite 20—50 g la un litru de apă, cîte 3 cești de ceai pe zi, una dimineaţa pe nemîncate, iar celelalte înaintea meselor principale; pulberea de flori ca depurativ 1—2 linguriţe în mîncare, tinctură 100 g în amestec cu 50 g sirop şi 25 g apă, în hemoragii pulmonare, uterine, leucoree, cîte o linguriţă la 1/2 oră, pînă la încetarea hemoragiei, apoi cîte o lingură la 4 ore; alcoolatură, 5—20 g pe zi, cîte 30 picături la 1/2 oră, tot în hemoragii.

Extern, se utilizează decocţia 50 g plantă întreagă mărunţită, la un litru de apă, fierbîndu-se 10 minute. Cu această decocţie se fac spălături vaginale, seara la culcare, în leucoree. Vaporii decocţiei fierbinţi s-au recomandat în inflamaţii ale urechii. Comprese cu decocţie se aplică pe umflături, tumori glandulare, ulcere, locuri dureroase în gută. Pulberea de plantă uscată se aplică pe răni.

În arsuri şi dureri acute de picioare, se pun cataplasme calmante cu decocţia gelatinoasă obţinută prin fierberea plantei timp de 2 ore în apă şi lăsată să macereze pînă se răceşte. Decocţia 50 g la litru este o bună apă de păr, dîndu-i luciu şi suplеţe.

Alte specii ca *L. maculatum L. (urzica pătată), L. purpureum L. (urzica roşie), L. galeobdolon L. (urzica galbenă)*, posedă aceleaşi proprietăţi.

USTUROIȚA, VINDECUȚA
— Alliaria officinalis Andrs.
(Fam. Cruciferae)

Usturoița este o plantă erbacee, vivace, înaltă de 0,30—0,80 m, avînd o tulpină neramificată, frunze întregi, triunghiular-reniforme și flori mici, albe, dispuse în raceme terminale, care apar în aprilie-iulie. Fructul este o silicvă în 4 unghiuri. Planta, frecată între degete sau strivită, are miros de usturoi. Ea crește prin tufărișuri umbroase, păduri, pe locuri umede, din regiunile de șes pînă la munte (800 m altitudine). Este abundent nectariferă.

În scop medicinal, se folosește planta întreagă, recoltată în timpul înfloririi, ea conținînd ulei esențial, un heterozid, azotat, enzime, avînd rol antiscorbutic, antidiareic, antiseptic, hipotensiv, diuretic, stimulent, sudorific, behic, antiputrid, detergent, vermifug, vulnerar. Sucul proaspăt este un expectorant mai puternic decît brîncuța.

Intern, se întrebuințează infuzia 20—60 g la litru, cîte 3—4 cești de ceai pe zi, suc proaspăt 15—30 g în ceai de izmă sau de tei, sau se consumă sub formă de salată, în hipertensiune, scorbut, diaree, în catarele pulmonare cronice, astmul umed, tuberculoză, hidropizie, gălbenare, disurie, amenoree, viermi intestinali și chiar în cancerul gastric. Planta uscată își pierde însușirile, de aceea se va folosi numai proaspătă sau ca tinctură alcoolică.

Extern, alcoolatura de usturoiță, diluată 10% cu apă călduță, sub formă de spălături, dă rezultate excelente (Leclerc) în ulcerele produse de frig, după spălare aplicîndu-se alcoolatură îndoită cu ser fiziologic, în comprese. Rezultate foarte bune s-au obținut cu suc de plantă proaspătă, sau plantă strivită, la ulcerele și plăgile infectate și gangrenoase. Tot extern se mai utilizează, ca dezinfectant, decocția în apă sau vin, 100 g la litru, pentru loțiuni și comprese.

Sucul se mai recomandă sub formă de comprese la eczeme.

USTUROIUL — Allium sativum L.
(Fam. Liliaceae)

Plantă bulboasă vivace, cunoscută, care se cultivă în grădinile de zarzavaturi, originară din Asia centrală. În decursul vremii, usturoiul a fost considerat ca un fortifiant și un bun mijloc de a preveni unele boli molipsitoare, ca gripa, ciuma, turbarea etc.

În zilele noastre, i se recunosc usturoiului o serie de însușiri medicinale, cum sînt: stimularea inimii, curățirea și fluidifierea sîngelui, scăderea hipertensiunii, menținerea supleței vaselor sanguine prin combaterea arteriosclerozei, asigurarea tonusului vascular. El este în același timp un bun stimulent, tonic, diuretic, antidiabetic, antiseptic, bactericid și expectorant, folosit eficace împotriva bolilor contagioase (chiar și a tuberculozei pulmonare), bronșitelor, bronhiectaziei, tusei convulsive, emfizemului pulmonar și gripei, faringitei, gutei și reumatismului, în diverse epidemii. În plus, usturoiul, prin însușirile sale fitoncide, distruge flora intestinală patogenă, potolește spasmele intestinale, combate diareea, inclusiv cea de natură tbc sau produsă de antibiotice, reglează secreția biliară, con-

tribuie la cicatrizarea ulcerului gastro-intestinal, avînd și acțiune contra limbricilor, oxiurilor și amibiazei intestinale. De asemenea, consumat crud, are rol preventiv în unele forme de cancer, precum și acțiune în ameliorarea emfizemului pulmonar, ca și contra efectelor negative ale tabagismului, datorită nicotinei.

Extern, terciul de usturoi se bucură de însușiri rubefiante și chiar vezicante. Tot extern, usturoiul mai are efect contra bătăturilor și negilor, precum și în tratamentul, prin pansare, al plăgilor gangrenoase, verminoase, supurative. În amestec cu ulei sau axungie nesărată, usturoiul pisat se poate aplica pe bătături la picioare, pe locuri dureroase reumatice, nevralgice, pe umflături reci.

Usturoiul are dezavantajul mirosului dezagreabil și al faptului că intern este greu suportat de persoanele cu stomacul sensibil.

Planta își datorează efectele sale multiple numeroaselor substanțe pe care le conține, ca: un ulei volatil, inulină, vitaminele A, B (inclusiv B_2 și PP), C, substanțe antiseptice (alicină, cu rol antibiotic), săruri minerale, microelemente, substanțe radioactive, hormoni sexuali, un ferment (alisină) etc. Uleiul volatil intră, alături de levuloză, în componența unui glucozid sulfurat, aliina, constituit din sulfuri și polisulfuri de vinil, alil și propil-alil. S-a mai izolat din usturoi o substanță cu însușiri de alcaloid, fără sulf. Prin acțiunea căldurii, însușirile usturoiului se reduc considerabil.

Intern, usturoiul se recomandă a fi folosit crud, ca atare sau ca mujdei, precum și în mîncăruri, mezeluri etc., ca un bun condiment și aperitiv.

Contra ulcerului gastro-intestinal, se iau dimineața pe nemîncate cîteva lamele de usturoi, după care se bea un pahar de apă. Decocția se prepară din bulbili zdrobiți și fierți în 200 ml apă sau lapte dulce, ea recomandîndu-se în arterioscleroză, boli respiratorii și în litiaza renală; în proporție de 25 g usturoi la o ceașcă pe zi se ia în astm. Pentru eliminarea viermilor intestinali, se fierb 10 g usturoi mărunțit sau pisat cu 20—30 ml apă pînă scade la jumătate, îndulcindu-se și administrîndu-se pe nemîncate, în stare caldă.

Siropul se obține din 50—100 g usturoi pisat care se fierbe în 200—250 ml apă; după filtrare, se adaugă 50—250 g zahăr sau miere. El se indică în tusea convulsivă, hipertensiune, cîte 2—3 linguri pe zi.

Tinctura (o parte usturoi zdrobit în cinci părți alcool) se administrează în doză de 20—40 picături în ceaiuri aromate (salvie, melisă, angelică, în părți egale) contra hipertensiunii.

Alcoolatura se prepară extrăgînd prin zdrobire și presare mustul din 0,500 kg usturoi, la must adăugîndu-se o cantitate egală de alcool de 40—60°; din acest amestec se ia de 2—3 ori pe zi cîte o linguriță, timp de 10 zile pe lună, în hipertensiune și arterioscleroză. În cazul din urmă, usturoiul se poate asocia cu ceai de coada calului. Vinul, cu 20—30 g usturoi pisat la litru, în care s-a infuzat anterior pelin (15—20 g), are rol antifebril și vermifug.

Semințele pot fi utilizate pentru sinapisme, ca și cele de muștar. Frunzele proaspete, mestecate în gură, apoi scuipate, se recomandă în stomatite, carii dentare, iar pentru întărirea gingiilor și prevenirea desgolirii dinților, se fac spălături bucale cu infuzie 20 g frunze la litru.

Extern, usturoiul se aplică sub formă de pireu în cataplasme pe părțile dureroase, cu nevralgii.

Contra durerilor reumatismale, în artrite, dureri la coloana vertebrală, se folosește uleiul sau unguentul de usturoi zdrobit, peste care se adaugă, de 2 ori greutatea lui, ulei camforat sau untură. Cu acest produs se vor unge tălpile picioarelor în caz de tuse simplă sau convulsivă și în reumatism, de 2—3 ori pe zi.

Ca emplasture, se aplică usturoi zdrobit sau o rondelă de bulbil pe bătături sau negi. În otite externe, se introduce în conductul auditiv extern un tampon muiat în suc de usturoi.

Contra oxiurilor se fac clisme cu decocție 10 g usturoi la 0,5 litri lapte dulce. La copiii mici, se va reduce doza la cel mult un cățel de usturoi la 0,5 litri lapte, dozele mai mari putînd produce iritații (dizenterie, ulcerații intestinale etc.), precum și intoxicații grave.

Zeama de usturoi pisat în puțină apă este eficace pentru dezinfecția plăgilor, arsurilor, abceselor, sub formă de comprese. În înțepături de albine și viespi, se freacă locul înțepat cu un cățel de usturoi. Tinctura de usturoi se bucură de însușiri similare. Un suc antiseptic de usturoi, care se poate păstra ani de zile, se poate obține macerînd timp de 10 zile 40 g usturoi tocat mărunt în 100 g alcool; se agită deseori, iar după cele 10 zile, se decantează partea limpede, în care se pun cîteva picături dintr-o esență cu miros plăcut (izmă, salvie, magheran, angelică, melisă, coji de portocale etc.). Un preparat ce se folosește ca loțiune în ulcere este oțetul obținut prin infuzarea timp de 30 minute a 25 g usturoi curățat și zdrobit într-un litru de oțet fierbinte.

În medicina veterinară, usturoiul are un important rol preventiv și curativ, el putîndu-se administra tocat în mălai, tărîțe, miere sau ca infuzie în doze variabile, după specie și talie. Astfel, usturoiul se indică în hrana cailor cu boli bronho-pulmonare, ca și la caii mușcați de vipere, storcîndu-se în prealabil rana de venin și ungîndu-se cu preparatul: 120 g ulei comestibil și cîte 60 g frunze zdrobite de iederă, clopoței (campanula rapunculus) și esență de terebentină. În scop vermifug, li se dă cabalinelor, după o zi de post, 2 căpățîni de usturoi rase și amestecate cu tărîțe, miere sau melasă, după care se administrează morcovi cruzi tocați, frunze de mur, rădăcini de pir.

În icter la cîini, se dau cîte două căpățîni de usturoi zdrobite în lapte dulce, după care li se mai administrează cîte două linguri o dată din infuzia preparată cu amestecul de păpădie, hamei, ventrilică, în părți egale, 0,30 g amestec la 250 ml apă.

Ca vermifug intestinal, se dau la cîini 4 căței de usturoi zdrobiți în lapte îndulcit, iar la 1/2 oră se administrează ca purgativ o lingură de ulei de ricin. La păsări, dat în hrană tocat, usturoiul este un bun vermifug intestinal, recomandat și în singamoza puilor de găină și curcă. Dat în hrana caprelor, combate sterilitatea. Tot la capre, ca și la oi, se indică a se da o căpățînă de usturoi zdrobită, la un litru de lapte, cu paharul, în diaree, meteorism, colici. La oi, ca vermifug, se dă, amestecată cu tărîțe, uruieli sau melasă, o plantă verde întreagă, tocată. În indigestia și meteorismul bovinelor, este utilă o căpățînă de usturoi pisată la un litru de lapte rece, dîndu-se în 2 prize a 0,5 litri.

Pentru dezinfectarea adăposturilor de animale, se vor arde într-un vas de metal, tije uscate de usturoi, ținîndu-se ușile și ferestrele închise.

Se atrage atenția a se folosi numai usturoiul proaspăt sau bine conservat, usturoiul vechi, cu carnea galbenă, fiind toxic.

VALERIANA
(Vezi Odoleanul)

● VANILIA SĂLBATICĂ — Heliotropium europaeum L.
(Fam. Boraginaceae)

Este o plantă anuală, mică, cenușie, cu frunze de un verde pal. Florile albe sau ușor liliachii sînt dispuse în ciorchini strînși, aduși la cap în formă de cîrjă; corolele mici de 2—4 mm sînt pătate cu galben la mijloc. Florile se dezvoltă din iunie pînă în octombrie și spre toamnă au un miros ușor de vanilie. Restul plantei degajă uneori un miros neplăcut.

Vanilia sălbatică se întîlnește prin vii, pe terenuri necultivate, de obicei silicioase. Rădăcinile conțin un alcaloid toxic, cinoglosina.

În evul mediu, planta era recomandată în carcinoame și ulcere gangrenoase.

În prezent se indică în bolile de inimă, în gută, dureri de cap, iar extern ca vulnerar și contra dermatozelor.

Intern, se folosește infuzia de vîrfuri înflorite și de frunze 20—30 g la litru, cîte 2—3 cești pe zi, iar *extern* se pun cataplasme cu această infuzie.

VARECUL, GOEMONUL — Fucus vesiculosus L.
(Fam. Fucaceae)

Este o algă marină, înaltă de 0,10—1 m, comună în mările Europei, mai ales în apele din Marea Mînecii și pe coastele Atlanticului. Are o culoare brună-verzuie, care după uscarea plantei devine violacee-negricioasă. Talul varecului este subțire și turtit, prevăzut cu niște vezicule pline cu aer, care ajută la plutire. Planta are miros neplăcut și gust sălciu.

Medicinal, se folosește planta întreagă, uscată la soare. Ea conține acizi aminați, săruri minerale, iod, crom, micro-elemente, vitaminele A, B, C, E și are însușiri depurative, laxative, stimulente.

Varecul prezintă o importanță deosebită în tratarea obezității, el favorizînd resorbția țesutului grăsos și metabolismul grăsimilor, pe care-l normalizează. Influența binefăcătoare a varecului s-a dovedit și în tratamentul psoriasisului, căruia i se recunoaște drept origine tulburări în metabolismul grăsimilor. În stări de îngrășare, efectul varecului se manifestă la circa 3 săptămîni de tratament, regiunile invadate de țesut grăsos (ceafă, abdomen etc.) începînd a reveni la normal.

Grație iodului pe care-l conține, varecul se recomandă de asemenea în gușă, adenite, scrofuloză. El stimulează glandele endocrine și în special tiroida, combate arterioscleroza și constipația, calmează durerile reumatismale la articulațiile mici și mijlocii, favorizează respirația la astmatici.

Intern, se utilizează decocția 15—20 g alge la litru, fierbîndu-se 5 minute și din care se iau 3—4 cești de ceai pe zi, înainte de mese. Mai frecvent se folosesc preparatele oficinale (tinctură, pilule etc.).

Extern, se prepară băi cu varec pentru copiii rahitici sau cu insuficiențe endocrine, precum și pentru menținerea siluetei la femei. Asemenea

băi se fac cît mai calde, introducîndu-se în apa lor cîte un braț de alge. Vara, în timpul băilor marine, se fricționează regiunile deformate de grăsime sau de celulită, cu cîte o mînă de varec.

Tot extern, se folosesc cataplasmele cu varec aplicate pe umflăturile ganglionare, pe zonele cu celulită sau pe gușă.

În medicina veterinară, varecul se dă, amestecat cu nutrețul, la bovinele anemice și la vaci (cărora le sporește producția de lapte), la caprele care au avortat, la oi, ca întăritor general.

O altă specie de varec cu acțiune favorabilă în obezitate este *Fucus serratus*, foarte răspîndit pe coastele Oceanului Atlantic.

VARGA CIOBANULUI

(Vezi Scaietele)

VARZA — Brasica oleracea L.

(Fam. Cruciferae)

Este o plantă de grădină cu multe varietăți care au însușiri medicinale aproape identice în ce privește normalizarea funcțiilor intestinului, cu condiția de a nu se găti cu prea multă grăsime sau carne. Ea intră pe scară întinsă în alimentație, mai ales sub formă murată. Varza seminceră este și plantă meliferă. Varza este cunoscută ca plantă alimentară și medicinală din antichitate. Ea conține glucide 5—7%, protide 1—4%, esență sulfurată, mucilagii, lipide, fosfor, potasiu, fier, calciu, cupru, iod, vitamina C, mai puțin vitaminele A și B.

Toate soiurile de varză, dar mai ales cea roșie, au însușiri antiscorbutice, cicatrizante, depurative, diuretice, hipoglicemiante, pectorale, vermifuge, vulnerare și se recomandă în catarele bronhice și pulmonare, în inflamațiile tubului digestiv, ciroza ficatului, ascită, nefrite, diaree, gută, reumatism. Varza combate anemiile și echilibrează sistemul nervos. Sucul de varză s-a dovedit a fi un bun vermifug contra limbricilor și oxiurilor. În cantitate de un pahar pe zi înlătură manifestările alcoolismului; efecte similare se obțin prin consumul de varză roșie crudă, tocată.

Varza albă crudă conține o substanță antidiabetică, așa încît această legumă nu face decît să ajute pe diabetici, atît de expuși la infecții. În vremea din urmă, s-a găsit în varză un principiu antiulceros, denumit vitamina U, care potolește durerile din ulcerele stomacale și duodenale și înlătură dispepsiile hepato-biliare, precum și alte tulburări dispeptice ca arsurile gastrice, grețurile, eructațiile (rîgîielile) etc., ducînd la vindecarea a 80% din cazuri, în 6 săptămîni.

Decocția de varză crudă a dat bune rezultate în bronșite, catare pulmonare, tuse de diferite origini, gravelă, avînd și rol depurativ, dezintoxicant, antiscorbutic, calmant nervos. Varza murată de asemenea ajută digestia, înlătură lenevirea stomacului, acționează asupra florei vătămătoare din intestin, prin acidul lactic al moarei. Varza acră, călită cu puțin ulei, este superioară celei fierte cu apă. Excesul de varză în consum însă poate duce la apariția gușii, dar ea posedă avantajul că întărește rezistența organismului față de boli, inclusiv cancerul.

Zeama de varză (moarea) are în plus acțiune laxativă și purgativă, după doză (50—250 ml), ea bucurîndu-se și de reputația de a combate fenomenele beției (ciorbă de potroace).

În bolile arătate și care necesită diureză, se poate face o cură consumîndu-se zilnic, timp de 2—3 săptămîni, cîte 250—500 g varză, jumătate fiartă, jumătate crudă. În ulcerul gastric, dar mai cu seamă în cel duodenal, se ia timp de 6 săptămîni, între mese, în prize mici, cîte 0,5 litri pe zi suc proaspăt de varză, păstrîndu-se și regimul stabilit de medic.

Ca vermifug, se ia dimineața pe nemîncate, contra limbricilor la copii, o lingură de suc, care se obține prin presarea de varză roșie, tocată mărunt.

În bolile respiratorii și-n sindromul de tuse, ajută siropul de varză, de preferat roșie, care se prepară din suc de varză o parte și două părți zahăr sau o parte miere, fierbîndu-se acoperit la baia de apă (bain Marie); se înlătură spuma, se răcește și se iau 5—10 linguri pe zi. Se poate folosi de asemenea decocția din o frunză mare la litru, care se ia în 24 ore.

Pentru folosirea *externă*, se aleg foi de varză crudă, cărora li se înlătură nervurile bățoase și care se netezesc, rulîndu-se peste ele, pe o masă netedă, o sticlă, un făcăleț sau un rulou. Se macerează apoi 3—4 ore în apă boricată 1—3% sau în infuzii de mușețel și se aplică de 2 ori pe zi sub formă de cataplasme pe ulcere simple sau varicoase, în retenții urinare (se pune pe partea de jos a pîntecului), pe plăgi atone, abcese, zone cu reumatism, locuri dureroase (în regiunea ficatului, rinichilor, la articulații), pe arsuri de gr I sau II etc. Pe contuzii, se pun frunze zdrobite, ca și pe degerături. Cataplasmele cu foi fierte și zdrobite sînt recomandate în lumbago, iar cele cu frunze muiate în untură topită, călduță, au efect în sciatică.

Sucul, în loțiuni de 2 ori pe zi, este recomandat în acnee.

Medicina veterinară recomandă a se pune, în inflamațiile ugerului la capre și oi, cataplasme cu foi proaspete, strivite. Varza se indică alimentar în hrana vacilor slăbite, anemice, iar cotoarele de varză în avortul caprelor. Alimentar, varza se dă la iepurii de casă, la rațe (foi tocate), la oi și capre, la găini (la care combate constipația).

VĂCĂLIA MOLIFTULUI — Polyporus officinalis

(Fam. Polyporaceae)

Ciupercă parazită, văcălia moliftului crește pe tulpinile brazilor și molizilor bătrîni. Ajunge la lățimea de 16 cm și este galben-roșcată. Sub formă de infuzie, 2—10 g ciupercă tocată la litru, cîte 2—3 cești de ceai pe zi sau ca pilule, se folosește pentru a opri transpirația la tuberculoși.

VENINARIȚA, AVRĂMEASA, MILOSTIVA — Gratiola officinalis L.

(Fam. Scrophulariaceae)

Plantă erbacee, vivace, care crește, avînd tulpina puțin ramificată sau simplă, înaltă de 0,20—0,80 m, prin fînețele umede, mlăștinoase și pe lîngă ape, pînă la 1 500 m altitudine. Frunzele sînt lunguiețe, opuse, fără

peri și peţiol, verzi-albăstrui și dinţate, cu 5 nervuri în evantai. Florile, roze sau roșii, apar în mai-octombrie, la baza frunzelor, în formă de clopoţei, avînd caliciul cu 5 diviziuni și corola păroasă; din cele 4 stamine, numai 2 au antere. Fructul este o capsulă.

Veninariţa este cunoscută din evul mediu ca plantă cu însușiri terapeutice.

Medicinal, se folosește partea aeriană a plantei, de obicei uscată. Planta verde are o toxicitate ridicată, care este mai redusă la cea uscată. Ea conţine glucozizi cu acţiune similară digitalinei, rezine, tanin, substanţe amare, triterpene, un ulei gras, săruri de calciu și potasiu etc. Gustul ei este foarte amar.

Veninariţa este un purgativ drastic și vomitiv, în plus este vermifugă, diuretică, antifebrilă, cardiotonică, iar extern vulnerară. A fost recomandată de unii autori în gută, hidropizie, congestii interne, hemoroizi, ciroză, edem și ascită de origine cardio-renală, peritonită (tuberculoasă), boli cronice de piele, ulcere ale gambelor, constipaţie persistentă, boli de ficat și splină etc. Se va folosi însă cu prudenţă, deoarece planta, chiar uscată, în doze mari, este toxică. Ea excită secreţia glandelor și sistemului limfatic, cu rol dezintoxicant. Nu se va folosi în bolile febrile, în caz de iritaţii ale tubului digestiv, în timpul sarcinii sau al menstruaţiilor. Ea poate înlocui jalapa și siminichia.

Intern, se administrează infuzia 3—5 g frunze proaspete sau 4—8 g frunze uscate la un pahar de 100 ml pe zi, în mai multe prize sau pulberea de plantă uscată, cîte 0,5—1 g pe zi. Ca purgativ și diuretic, se folosește infuzia 4—12 g frunze uscate la un pahar de apă, la care se poate adăuga și rădăcina (1—4 g). Tratamentul se începe cu doze mici. Se pot face de asemenea infuzii cu vin, în aceleași doze; sub formă de tinctură alcoolică, de frunze, veninariţa are acţiune similară digitalei, asupra inimii, fără a se cumula în organism.

Unii autori recomandă rizomii de veninariţă, cu aceleași indicaţii ca și planta aeriană. Rizomii ar avea însă mai mult rol vomitiv și purgativ.

O tinctură homeopatică preparată din plantă verde, recoltată în preajma înfloririi, se recomandă în bolile digestive (inflamaţii, diaree, catare cronice), leucoree, hemoroizi, boli urinare etc.

Extern, frunzele proaspete strivite se aplică în cataplasme pe ulcere.

Sub formă de lavmente cu infuzie 20 g la litru, în cantitate de 100—200 ml, veninariţa determină eliminarea ascarizilor și combate constipaţia, iar în caz de boli ale encefalului, joacă rol revulziv.

● VENTRILICA — Veronica officinalis L.
(Fam. Scrophulariaceae)

Des întîlnită ca plantă vivace, prin păduri, tufărișuri, seciuri, pe pajiști și pe coaste, în regiunile de munte, pînă la 1 000 m, ventrilica are tulpina păroasă, lungă de circa 0,25 m (0,10—0,40 m), culcată, înrădăcinată la noduri, cu multe frunze ovale, opuse, păroase, scurt peţiolate și ramuri florifere, erecte, în vîrful cărora se dezvoltă în iunie-iulie flori de culoare violacee-pală sau alburie, grupate în ciorchine. Fructul este o capsulă.

În medicină, se utilizează vîrfurile înflorite, care conţin tanin, o rezină, saponină, o substanţă amară, zahăr, ceară, gumă etc. și au proprie-

tăți astringente, amar-aromatice, stomahice, sudorifice, expectorante, dezintoxicante, galactogene, depurative, diuretice, cicatrizante.

Planta se recomandă în scop aperitiv, în digestiile dificile și lenețe, însoțite de dureri de cap, în aerofagie, stări de oboseală, pentru stimularea funcției ficatului și rinichilor. În scop pectoral, ventrilica are impor-

Ventrilica

tanță în bronșite cu tuse uscată, astm și chiar în tuberculoza pulmonară cu hemoptizii. Ca diuretic are efect în reumatismul articular, gută, gravelă urică, icter, boli de ficat, catar vezical, eczeme cronice, migrene, dureri de cap, nervozitate, crampe stomacale, boli de rinichi etc.

Intern, se folosește infuzia 10—30 g plantă la litru (infuzată 10 minute), din care se iau 3 cești de ceai pe zi, după mese, ca excitant digestiv în mistuirile grele. Ca aperitiv se recomandă înainte de mese, iar în celelalte scopuri, între mese. Folosirea se face la indicația medicului.

Extern, se recomandă gargarisme cu decocție 50 g la litru, în boli de gît, ca loțiuni pentru spălarea rănilor și ulcerelor, sau în comprese pe arsurile și plăgile ușoare.

Pentru ulcere și eczeme, se preferă decocția 100 g la litru.

La cabaline, se pun comprese calde cu infuzie pe șale, în boli urinare.

Plante înrudite sînt: *V. scutellata L.*, *V. anagallis L.*, care ajung la peste 0,50 m înălțime și *V. beccabunga L.*, (bobornicul), avînd proprietăți similare cu ventrilica.

VERBINA, SPORICIUL — Verbena officinalis L.

(Fam. Verbenaceae)

Plantă erbacee, anuală, meliferă, comună, verbina crește pe locuri virane, mirișți, printre ruine, pe marginile drumurilor, pînă la 1 500 m, avînd de obicei tulpina dreaptă, în patru muchii, ramificată, înaltă de 0,30—0,75 m, cu frunze opuse, pețiolate, ovat-triunghiulare, divizate trifoliat, mai ales cele bazale. Florile, grupate în spice, dispuse în vîrfurile ramu-

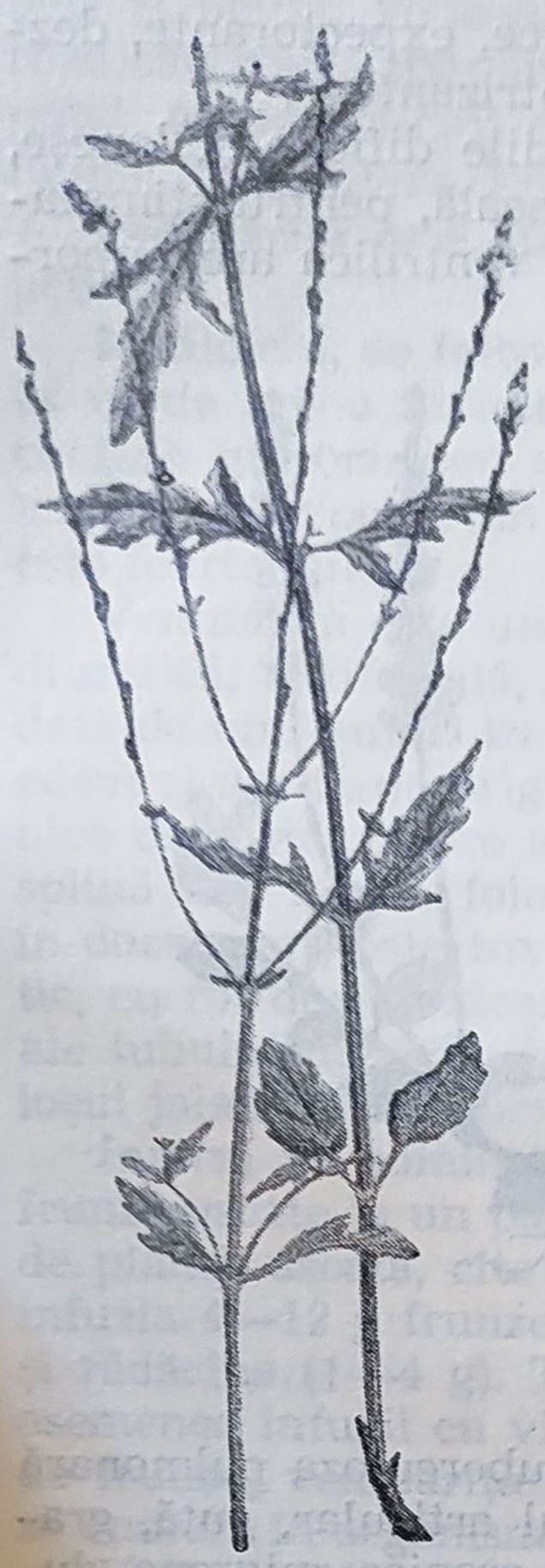

Verbina

rilor, sînt mici, cu 5 petale unite, de culoare roșie-liliachie sau albă; ele apar din iunie pînă în octombrie. Fructul este o nuculă.

Pentru uz medicinal, se recomandă planta aeriană, recoltată în timpul înfloririi, frunzele și rădăcinile.

Strivită, planta răspîndește un miros ușor aromat, acrișor. Ea conține tanin, saponine, mucilag, un glucozid netoxic, emulsină, invertină etc. și are proprietăți aperitive, tonice-amare, astringente, digestive, calmante, antireumatice, antifebrile, antispasmodice, detergente și rezolutive.

Verbina excită secrețiile stomacale și înlătură urmările dispepsiilor gastrice: amețeli, somnolență, nervozism, dureri de cap. Ea calmează durerile reumatismale și pleuritice, junghiurile, nevralgiile, precum și durerile din celulită sau provocate de lovituri, entorse etc. Se mai indică în icter, tuse puternică, tuse convulsivă, boli de ficat, splină, rinichi, cloroză, hidropizie, gută, gravelă, litiază biliară, hematurie, precum și ca stimulent al secreției laptelui.

Intern, se recomandă infuzia 15—30 g la litru, din care se ia cîte o ceașcă de ceai înainte de mese. În caz de spasme stomacale, se poate lua cîte un ceai și după mese.

Extern, se recomandă comprese cu infuzie 40—50 g la litru, în contuzii, vînătăi, răni, ulcere, entorse, dureri la glezne, junghiuri, dureri de cap. Împotriva durerilor produse de reumatism, nevralgii, junghiuri, celulită, sciatică, lumbago, pleurezii, jene circulatorii de origine traumatică, dureri de urechi, se mai pot folosi cataplasme cît mai calde cu verbină fiartă în oțet. În boli de gură, dinți stricați, respirație urît mirositoare se face gargară cu infuzie din o lingură de plantă la o ceașcă de vin alb.

O specie înrudită, mai parfumată, cu însușiri apropiate, este *Verbena odorata L.*

● VERIGARIUL, SPINUL CERBULUI, NERPRUNUL — Rhamnus cathartica L.

(Fam. Rhamnaceae)

Arboraș spinos, de pînă la 6 m înălțime, răspîndit prin locuri pietroase, prin păduri, tufișuri, pe lîngă drumuri, sub 1 200 m altitudine, avînd tulpina dreaptă, cu ramuri opuse, care se termină, către sfîrșitul anului, cu cîte un spin, sub acesta dezvoltîndu-se în anul următor ramura reînnoită. Frunzele ovale sau eliptice sînt alterne și cu multe nervuri evidente. La subțiorile ramurilor, apar în aprilie-mai buchete de flori mici, galbene-verzui, melifere. Fructele sînt drupe sferice, verzi cînd sînt cru-

de, iar la maturitate devin roșii, purpurii, galbene sau negre și cărnoase. Ele conțin 4 seminţe. Gustul lor este amar și greţos.

Scoarţa și fructele mature de verigariu sînt purgative puternice. Ele conţin glucozizi antrachinonici, vitamina C, zaharuri, rezină, un ulei gras, saponină, o enzimă etc. Scoarţa, crudă mai ales, produce vomizări și diaree persistentă, așa încît se întrebuinţează rar, fiind totodată mai toxică decît cea de crușin. Ea se va utiliza numai după 2 ani de la recoltare și uscată bine. Nerprunul se folosește numai la indicaţia medicului. El se recomandă mai ales în medicina veterinară, pentru carnasiere, respectîndu-se dozajul.

Fructelor de verigariu li s-a atribuit de asemenea rol diuretic și depurativ, în boli de inimă, uremie, hidropizie, boli cronice de piele, apoplexie, congestie cerebrală, paralizii, gută, reumatism, icter, dureri provocate de calculi etc.

Intern, se administrează decocţia de scoarţă de verigariu 10—20 g la litru, o ceașcă de ceai înainte de masă ca laxativ, sau decocţie de fructe 30—50 g la 1/2 litru apă, aceasta din urmă luîndu-se în 3 reprize, înaintea meselor. Fructele se pot folosi și ca atare, 20—30 g în decocţie de nalbă sau supă.

În medicina veterinară, pentru cîini, se folosește siropul de nerprun, preparat din 1 kg fructe și 1 kg zahăr. Se dă în doză de 15—30 g ca purgativ, iar la cățele și pentru a opri secreţia lactată. Se mai poate folosi decocţia 15 g fructe la 250 ml apă, din care se dă o dată o lingură la 100 ml apă.

Înrudite cu verigariul sînt și alte specii ca *R. frangula L.* (vezi crușinul), *R. alaternus L.*, ale cărei frunze astringente se folosesc în bolile de gît ca decocţie 30 g la litru sub formă de gargară, iar scoarţa este laxativă; *R. tinctoria W. et K.*, utilizat pentru prepararea unui lac și a unui colorant galben și *R. purshiana D. C.* (Cascara sagrada), a cărui scoarţă se folosește ca purgativ ușor, sub formă de pulbere sau tinctură, în medicina veterinară.

VERIGELUL — Orobanche alba Steph.

(Fam. Orobancheae)

Verigelul, împreună cu o mulţime de alte specii din genul Orobanche, nu posedă ţesuturi verzi, trăind parazitar pe rădăcinile altor plante ca tutunul, cînepa, coada șoricelului, iedera, sovîrful, pelinariţa, drobul, sipica, cucuta de pădure etc. Plantele din acest gen n-au frunze, ci solzi și sînt de culoare gălbuie, uneori bătînd spre roșu sau violet, florile fiind de aceeași culoare. Ele ating înălţimea de 0,15—0,60 metri.

Verigelul este astringent și antisporic, folosindu-se ca pansament pentru ulcere. Alte specii care trăiesc pe sovîrf, trifoi, lucernă, sipică etc. au rădăcini care se bucură de unele însușiri antispasmodice și calmante, antidiareice, vulnerare, folosindu-se mai cu seamă în colici.

● VETRICEA — Tanacetum vulgare L.
sin. Chrisanthemum vulgare Bernh.
(Fam. Compositae)

Plantă erbacee, vivace, răspîndită pe lîngă rîuri și pîraie, prin surpituri, locuri umede și necultivate, livezi și răzoare, pe lîngă drumuri și garduri, prin locuri părăsite, printre dărîmături, pînă la 1400 m altitudine. Are tulpină cilindrică, ramificată, frunzoasă, în formă de tufă, înaltă de 0,60—1,20 m. Frunzele sînt alterne, penat-sectate, cu foliole fierăstruite. Florile, galbene, de mărimea și forma unor năsturași, apar în iulie-august și formează inflorescențe asemănătoare cu cele de coada șoricelului. Fructele sînt achene alungite. Vetricea emană un miros plăcut de crizanteme, aromatic, foarte puternic.

În medicină, se folosesc inflorescențele recoltate în timpul înfloritului, precum și semințele. Planta conține ulei volatil-esențial (bogat în tuionă), rezine, substanțe amare, substanțe grase, tanin, acizi (butiric, citric, oxalic), mangan, vitamina C.

Planta are însușiri tonice, diuretice, antiseptice, antifebrile, antidiareice, stomahice, expectorante, emenagoge, calmante, excitante generale, insecticide, vermifuge, avînd efect în reumatism, gută, leucoree, cloroză, amenoree, menstruații insuficiente, dificile și dureroase, isterie, hidropizie, diaree, bronșite, neurastenie, boli de stomac, aerofagie, colici, calculi, spasme, crampe, amețeli etc. Însușirea principală a vetricei este însă aceea de vermifug contra ascarizilor și oxiurilor, prin uleiul său volatil, ea folosindu-se (mai cu seamă semințele) de obicei în acest scop.

Vetricea fiind toxică, din cauza unui principiu convulsivant analog santoninei, se va utiliza cu prudență, mai ales cînd este vorba de esență. Ea poate da intoxicații la animale, cînd este consumată ca iarbă sau fîn.

Contra viermilor intestinali (ascarizi sau mai ales oxiuri) la copii, se administrează intern timp de șase zile la rînd, cîte 2 pahare pe zi din infuzia 4—5 g sămînță la pahar. În același scop se poate da de 2 ori pe zi, timp de 6 zile la rînd, cîte 2—4 g (copii) și 8 g (adulți), pulbere din planta întreagă uscată, împreună cu compot de prune uscate sau marmeladă.

În scop antireumatismal, emenagog, digestiv etc., se pot folosi vinul și lichiorul de vetrice. Vinul se prepară macerînd timp de 8 zile 50 g inflorescențe într-un litru de vin muscat. Din acest vin se ia cîte o jumătate de pahar după mesele principale, în total un pahar a 100 ml pe zi.

Pentru lichior, se macerează timp de 10 zile într-un litru de țuică tare, 50 g vîrfuri înflorite, tocate mărunt. După strecurare, se amestecă cu 0,500 kg zahăr. Din acest lichior se ia cîte o lingură de supă înainte de mese.

În dispepsia nervoasă și aerofagie, se ia cîte o ceașcă de ceai după mese, din infuzia de țintaură și vetrice.

Extern, se fac zilnic, concomitent cu tratamentul intern vermifug, clisme cu infuzia 15—30 g de vîrfuri înflorite la litru, în apă puțin sărată sau cu decocție a cîte 10 g vetrice, mușețel și pelin la litru; se mai pot aplica pe pîntecele copiilor bolnavi de ascaridoză sau oxiuroză, cataplasme îmbibate cu infuzie de vetrice, caldă. Cataplasmele cu infuzie se aplică de asemenea în entorse și contuzii sau pentru a potoli durerile reumatismale, hemoroidale și menstruale. În băi locale, făcute cu infuzie de către femeile însărcinate, aproape de termen, vetricea potolește durerile

nașterii. În reumatism, se indică de asemenea fricțiuni cu alcool în care s-a macerat vetrice. Sucul de plantă ar da rezultate și în crăpăturile mîinilor.

În durerile de dinți, se ține în gură infuzia caldă de vetrice.

Cataplasmele calde cu decocție de vetrice în apă sau vin se aplică pe ulcere atone, gangrenoase, pentru a le aseptiza și grăbi vindecarea.

Florile uscate îndepărtează puricii și moliile.

În medicina veterinară, se folosește pulberea de flori de vetrice, în colici și contra viermilor intestinali infuzie 30 g la 1 litru și jumătate la animalele mari. La iepuri, se adaugă în hrană, în scop vermifug, frunze și flori de vetrice, tocate; contra avortului la capre se folosesc în hrană frunze de vetrice, dimpreună cu frunze de zmeur și mur. Contra puricilor, se amestecă cu așternutul flori și frunze de plantă, folosindu-se mai cu seamă în cotețele cîinilor.

VINARIȚA, SÎNZIENELE DE PĂDURE
— Asperula odorata L.
(Fam. Rubiaceae)

Este o plantă perenă, cu rizom lung, portocaliu și tulpină neramificată, în patru muchii, înaltă de 0,10—0,30 m, avînd la fiecare nod 7—10 frunze alungite, dispuse în jurul acestuia. Florile albe, mici, cu 4 petale, frumos mirositoare, nectarifere, apar în aprilie-mai și sînt dispuse în buchețele la vîrful tulpinilor. Fructele sînt formate din cîte 2 carpele. Crește la cîmpie, deal și munte, mai ales în pădurile de fag, pe soluri afînate, pînă la 1 600 m altitudine.

În scop medicinal, se utilizează partea aeriană a plantei, recoltată la începutul înfloririi, nicidecum după trecerea florilor. Planta uscată are miros de fîn și conține o substanță de tipul cumarinei, care se găsește de asemenea în dumbravnic și sulfină.

Planta mai conține pigmenți, lipide, substanțe amare, un glucozid, iar în frunze vitamina C. Vinarița are rol colagog în bolile de ficat (icter, congestie hepatică), de vezică biliară (atonii, hipotonii) și diuretic, depurativ, antiseptic, în cele de rinichi, părînd a opri dezvoltarea colibacilului. În plus, vinarița este și calmantă, antinevralgică, sudorifică și antispasmodică; ea ușurează totodată digestia la cei cu ameteli, palpitații, anxietate, cărora le combate și insomniile. Are în plus rol tonic, astringent, laxativ și anticoagulant, putîndu-se administra în caz de trombo-flebite, preferîndu-se heparinei, al cărei efect este de o durată mai scurtă. Mai este și reglatoare a marelui simpatic, iar extern, vulnerară, detergentă și calmantă a durerilor.

Dă de asemenea bune rezultate în insomniile copiilor și bătrînilor, în dispepsii, nevralgii, migrene, neurastenie, isterie, melancolie, dureri abdominale, tulburări menstruale, hidropizii, boli de splină, litiază renală etc.

Pentru mirosul ei plăcut, vinarița este folosită la parfumarea vinurilor. Amestecate cu frunză de mentă și podbal, frunzele de vinariță dau un succedaneu de tutun care poate duce la dezobișnuirea de fumat.

Intern, se iau 3—4 cești de ceai pe zi din infuzia 20—50 g la litru, infuzată 10 minute; vinul, preparat din 60 g vîrfuri înflorite proaspete de vinariță într-un litru de vin fierbinte, îndulcit cu 100 g zahăr sau miere, se bea ca un vin obișnuit, cu rol important în cura de primăvară. Un vin

digestiv din care se ia cîte un pahar înainte de mese, îl putem obține macerînd timp de 5 ore, într-un vas acoperit, 40 g vinariță uscată la un litru de vin alb, la care se mai adaugă 20 g zahăr și cîteva feliuțe de portocală; se strecoară, se lasă în repaus o noapte și se filtrează apoi prin hîrtie de filtru.

Extern, se pun cataplasme de plantă zdrobită pe regiunea ficatului în caz de ieter sau tulburări funcționale hepatice. Cataplasmele cu frunze strivite se mai pot pune pe erupțiile pielii, pe umflături inflamate, abcese, răni, pe frunte în caz de migrene. Infuzia de frunze uscate 30—40 g la litru se utilizează pentru irigații vaginale în leucoree.

O infuzie aromatică se obține afundînd o ramură uscată de vinariță într-o ceașcă cu apă caldă sau foi uscate de vinariță și frag, salvie, melisă și ventrilică. Vinarița aromatizează lichiorurile și protejează stofele de molii, îndepărtînd de asemenea țînțarii.

VINDECEAUA

(Vezi Crețișorul)

VINDECUȚA

(Vezi Usturoița)

VINERIȚA — Ajuga reptans L.

(Fam. Labiatae)

Este ușor de recunoscut, căci are corola cu 3 lobi la buza inferioară, buza superioară fiind foarte puțin divizată.

Are flori albastre, rar albe sau roze. S-a bucurat de o mare reputație în trecut la tratarea plăgilor, fiind lăudată prin dictonul:

Dacă ai sînicioară și vineriță acas'
Poți rîde chirurgului în nas!

Vinerița se folosește prin partea ei aeriană, care conține tanin, colină, saponină, un glucozid, săruri minerale și este considerată în zilele noastre ușor astringentă, antifebrilă, tonică, vulnerară. Celelalte însușiri sînt similare cu cele ale busuiocului sălbatic, fiind mult întrebuințată în astm și gută.

Specii înrudite sînt *Tămîița de cîmp — Ajuga chamaepitys (L.) Schreb.* și *Dumbețul tămîios — Ajuga iva (L.) Schreb.*

Tămîița de cîmp, anuală, ierboasă, are 0,05—0,20 m înălțime, florile galbene și frunzele superioare decupate în 3 fîșii. Ea emană un miros puternic, tămîios și crește pe cîmp, prin vii, pe terenuri calcaroase, pînă la 1 600 m altitudine.

Este o plantă diuretică, tonică, sudorifică, antiartritică, antireumatismală, vulnerară, emenagogă, antiveninoasă (în mușcăturile de șerpi și înțepăturile de scorpioni), folosindu-se de obicei în hidropizie, dureri de rinichi și vezica urinară, dureri de cap, apoplexie, gripă, sub formă de infuzii obișnuite, cîte 3—4 cești de ceai pe zi.

Dumbeţul tămîios (muscat) este vivace, cu tulpina lemnoasă la bază, frunze întregi sau dinţate, flori purpurii, foarte rar galbene-aurii. Planta cu flori purpurii are miros tămîios; ea este răspîndită în regiunile mediteraneene. Planta conţine un ulei esenţial şi se bucură de însuşiri uşor excitante, antispasmodice, diuretice, aperitive şi tonice, dar puternic antifebrile şi antiartritice. Se poate folosi în gută, reumatism, gripă etc., ca şi precedenta, sub formă de infuzii.

VIOLETELE, TOPORAŞII, TĂMÎIOARA, VIOREAUA — Viola odorata L.

(Fam. Violaceae)

Plantă perenă, înaltă de 0,10—0,15 m, care creşte prin tufişuri, păduri de foioase, livezi şi poieni, pînă la 1000 m. Are un rizom noduros, cu multe rădăcini, iar la suprafaţa solului stoloni cu noduri şi frunze în formă de inimă sau rinichi (cele tinere), dinţate, dispuse în rozetă, lung peţiolate, de un verde închis.

Florile, frumos mirositoare, avînd 5 petale de culoare violetă, uneori albe sau roze, se găsesc cîte una în vîrful tulpinilor florale şi sînt melifere. Ele apar în martie-aprilie; vara se formează flori fără corolă, care adesea trec neobservate. Fructul este o capsulă trivalvă.

În medicină se folosesc toate părţile plantei, inclusiv rădăcinile şi seminţele, dar mai cu seamă florile, care conţin salicilat de metil, saponozide, mucilag, vitamina C, ulei eteric, un glucozid şi au acţiune expectorantă, sudorifică, laxativă, purgativă, emetică, antifebrilă, antireumatică şi emolientă. Planta calmează tusea, iritaţiile căilor respiratorii şi ajută la eliminarea secreţiilor bronhice în guturai, dispnee, angine şi bronşitele uşoare. Se mai foloseşte în răceală, febrele eruptive, boli inflamatorii digestive, renale, vezicale, precum şi în rujeolă, scarlatină etc.

Frunzele au însuşiri laxative, calmante ale tusei convulsive, diuretice, emoliente, iar extern joacă rol rezolutiv în diverse inflamaţii, crăpături ale pielii (aplicîndu-se frunze strivite sau fierte), ca loţiuni în oftalmii, lavmente în catare intestinale şi gargară în angine.

Rădăcinile de violete au efect vomitiv şi purgativ în indigestii şi intoxicaţii.

Ea poate înlocui ipeca, plantă exotică, în stazele bronhice, astmul umed, catarul pulmonar cronic, dizenterie, tuse convulsivă etc. Seminţele au aceleaşi proprietăţi.

Alte specii ca: *V. alba Bess., V. collina Bess., V. ambigua W. et K., V. canina L.* (vioreaua sălbatică), *V. silvestris Lam.* (colţunii popii), *V. hirta L.* (vioreaua nemirositoare) etc., au aceleaşi proprietăţi.

Intern, contra tusei, guturaiului, bronşitei, se ia în timpul unei zile infuzia preparată cu 30—50 g flori la litru. În scop expectorant, emolient şi laxativ, se mai recomandă siropul, preparat prin infuzarea a 100 g flori uscate la litru, care se lasă în contact de seara pînă dimineaţa. Se filtrează, se îndulceşte cu 1 kg zahăr, obţinîndu-se astfel siropul din care se iau 4—5 linguri pe zi; sucul de frunze se ia ca purgativ, în doză de 50 g.

Decocţia de rădăcină zdrobită, 15 g la 200 ml apă, fiartă pînă scade la jumătate, se bea de 2 ori ca vomitiv, în caz de indigestie sau bănuială de intoxicaţie alimentară. În scop vomitiv se mai poate lua pulbere de rădă-

cină 1—4 g, în apă zaharată, decocție îndoită cu apă, sau, în fine, semințe 6—15 g în miere sau apă zaharată.

Infuzia 30 g frunze de toporași la un litru de apă se recomandă ca diuretic sau laxativ. Toporașul, în special prin rădăcinile lui, poate înlocui rădăcinile de ipeca.

Homeopatia recomandă o esență obținută din planta proaspătă înflorită, în tusea convulsivă, rujeolă, tulburări nervoase, boli de urechi, incontinență urinară la copii etc.

Extern, se recomandă cataplasme cu frunze strivite contra durerilor de cap, rănilor, ulcerelor, escarelor, crăpăturilor, tumorilor de bună natură ale sînilor etc. Cu infuzia de frunze 30 g la litru, se spală pleoapele inflamate. Infuzia de plantă întreagă este eficace în bolile de gît, sub formă de gargară sau comprese călduțe în jurul gîtului.

Cataplasme cu 100 g frunze și rădăcini fierte într-un litru de oțet sînt active împotriva durerilor gutoase și reumatismale articulare.

După unii autori, planta, folosită intern și extern, timp de 2—3 luni, ar avea și acțiune anticanceroasă.

● VIRNANȚUL, RUTA — Ruta graveolens L.

(Fam. Rutaceae)

Este o specie vivace, spontană sau cultivată, semi-lemnoasă, rămuroasă, înaltă de 0,40—0,70 m, cu frunze alterne, sesile, divizate, alungite, aurii și flori galbene-verzui în corimb; fructul este o capsulă aripată, dehiscentă. Din locurile unde crește, planta îndepărtează viperele.

Pentru uz medicinal, se recomandă frunzele, vîrfurile florale și tulpinile, recoltate în preajma înfloritului, care conțin o esență cu miros pătrunzător, o rezină, o substanță amară, tanin, compuși ai cumarinei (furocumarină), rutină, o rezină etc.

Virnanțul posedă însușiri calmante, antispasmodice, diuretice, vermifuge, stimulente, cicatrizante, emenagoge, antiseptice, antiparazitare, iar extern revulzive, detersive, insecticide.

Intern, se ia infuzia 1 g frunze proaspete sau 0,5 g frunze uscate la o ceașcă de ceai, de 2 ori pe zi, sau pulbere de frunze 0,10—1,50 g; tinctură (o parte frunze cu 6 părți alcool), cîte 2—10 picături pe zahăr, de 2 ori pe zi, în ameteli, crampe cardiace, palpitații, colici și crampe la stomac, aflux de sînge la cap, flatulență, febră intermitentă. Planta nu se poate folosi decît cu aviz medical, deoarece, în doze depășite, este toxică, putînd provoca și avorturi. S-a folosit în trecut și în epilepsie, coree, isterie, dismenoree, tulburări menstruale datorate anemiei etc.

Extern, virnanțul se aplică pe ulcere atone, ca pulbere, iar ca revulziv, în catarele pulmonare cronice, punîndu-se pe piept o pînză înmuiată 24 ore în decocție de virnanț, la care se adaugă 25 g aloes, după ce s-a strecurat decocția fiartă pînă scade la jumătate, din 2 mîini de virnanț proaspăt la doi litri apă. Pînza se usucă la umbră și se aplică împăturită în opt. Pe răni, zone exematoase și cu dureri reumatice se pun comprese cu decocție. Pe membrele degerate se pun cataplasme calde cu frunze fierte în ulei.

Frunzele de virnanț îndepărtează gîndacii și rozătoarele. Decocția de frunze 10—30 g la litru poate fi utilizată extern contra păduchilor ca și în

scop fitosanitar pentru distrugerea puricilor și păduchilor de pe plante, prin stropiri.

Uleiul de virnanț se folosește în industria farmaceutică pentru fabricarea de medicamente cu rol în isterie, slăbiciune generală, amețeli, palpitații etc. Uleiul preparat din o parte pulbere de frunze uscate și 10 părți untdelemn, încălzindu-se 8 ore la baia de apă sau ținîndu-se 15 zile la soare, se ia în doză de 2—3 picături pe zahăr contra isteriei, viermilor intestinali, iar în loțiuni, contra păduchilor, oboselii sau frigului la picioare.

Virnanțul intră în componența unui oțet antiseptic care se prepară macerînd în 2,5 litri oțet cîte 40 g rozmarin, virnant, levănțică, salvie, pelin, peliniță și cîte 5 g cuișoare, nucșoară, obligeană, scorțișoară și usturoi; se strecoară prin presare, se adaugă 10 g camfor dizolvat în 40 g acid acetic cristalizat și se filtrează. Lichidul astfel obținut constituie un bun antiseptic pentru mîini, față și pentru pulverizat în camere, în caz de boli molipsitoare.

Tinctura homeopatică din plantă proaspătă la începutul înfloririi se folosește în reumatism, leziuni ale oaselor și periostului, sciatică, lovituri, slăbirea vederii, surmenaj, leucoree, cruste zemuinde pe cap, negi, excrescențe, tulburări menstruale.

În medicina veterinară, virnanțul se folosește ca decocție sub formă de breuvaje sau lavmente contra viermilor intestinali, precum și pentru a face să crească secrețiile uterine în fătările grele. Extern, se aplică sub forme de cataplasme, în boli respiratorii sau ca loțiuni contra păduchilor.

VISNAGA, KELA — Ammi visnaga Lamm.

(Fam. Umbelliferae)

Plantă mediteraneană, din nordul Africii, ierbacee, anuală, rar bianuală, care ajunge la 1 m înălțime, cu tulpina ramificată și frunzele alterne, divizate în segmente liniare, filiforme. Florile, mici, albe sînt dispuse în umbele largi de 15—20 cm, cu numeroase raze. Fructul este o achenă dublă. În ultima vreme, visnaga se cultivă și la noi.

În scop medicinal, se folosesc fructele, care conțin un triplu alcaloid (visnagină), kelină (glucozid narcotic), flavonozide, ulei gras, fitosteroli etc.

Substanțele active, și mai ales kelina, au acțiune antispastică asupra musculaturii netede în general și în special asupra celei bronhice precum și asupra coronarelor, fără însă a modifica presiunea sîngelui și ritmicitatea inimii. Rolul ei se aseamănă cu cel al teofilinei și papaverinei, dar kelina este mai puțin toxică, iar acțiunea ei este mai puternică și mai durabilă.

Visnaga se folosește în amenoree, gravelă urică, în astmul bronhic și tusea convulsivă, sau ca dilatator al vaselor coronare, în angina pectorală, sub formă de tinctură, extract fluid, soluții injectabile. Tinctura 10% se utilizează *intern* în ulcerul gastric și duodenal, ca și în colicile renale, în doză de 1—5 g pe zi. Se mai pot utiliza infuzia 50 g la litru sau decocția 100 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi.

Extern, se fac gargarisme și spălături bucale cu decocție 60 g la litru, în gingivite și carii dentare. Contra reumatismului se recomandă fricțiuni cu pomada 100 g fructe triturate, amestecate cu 100 g axungie, la baia de apă.

VIȘINUL
(Vezi Cireșul)

● VIȚA ALBĂ, CURPENUL DE PĂDURE — Clematis vitalba L.
(Fam. Ranunculaceae)

Plantă agățătoare (liană), care crește sub 1 500 m altitudine, prin păduri și tufișuri, ajungînd la 20 m lungime; are frunze divizate, opuse și flori albe, dispuse în ciorchine, iar fructele achene asemănătoare unor fulgi albi. Frunzele conțin un suc acru, astringent, cu acțiune vezicantă.

Curpenul conține substanțe pectice și rezinoase, fitosterol, o saponină, un alcaloid, protoanemonină.

Planta are însușiri analgezice, cicatrizante, revulzive.

Decocția (5 minute) de frunze proaspete, 30 g la litru, cicatrizează rapid ulcerele atonice, scrofuloase.

Macerația de frunze în ulei este eficace în rîie. Sucul proaspăt și pulberea de frunze uscate s-au utilizat extern în cancer.

Pentru combaterea durerilor, de orice natură, se folosește extern, sub formă de fricțiuni, macerația 200 g la litru în alcool de 60°, de frunze proaspete mărunțite în fîșiuțe, ținîndu-se laolaltă 8 zile și agitîndu-se zilnic (la urmă se filtrează).

În nevralgii, se fac fricțiuni cu alcoolatura obținută prin macerarea timp de 2 zile, a 25 g frunze proaspete în 250 ml alcool de 60°.

Homeopații recomandă o esență obținută din plantă, la începutul înfloririi, în eczemă, bolile aparatului urinar, anemie, ulcere varicoase, obturări mamare, limfatice, testiculare.

Plante înrudite, cu însușiri similare, mai amintim: *C. flamula L.*, *C. alpina (L.) Mill.* și *C. viticella L.*

Fiind plantă toxică, astăzi nu se mai folosește, deși în trecut frunzele tocate erau întrebuințate în gută și reumatism ca vezicant pe locurile dureroase. Primăvara, infuzia de muguri 1—3 g la o ceașcă de ceai poate fi folosită ca purgativ care nu produce colici. În scop diuretic, infuzia de frunze uscate 5—12 g la litru, cîte o ceașcă de cafea la intervale de 1—2 ore, acționează energic în hidropizii.

VIȚA DE VIE — Vitis vinifera L.
(Fam. Vitaceae)

Este o plantă agățătoare, meliferă, cultivată de om din timpuri străvechi; are frunzele dințate, florile de culoare verde-pală, dispuse în ciorchine și fructele bace suculente, verzui, galbene, albastre, negre sau roșii, deosebite după soiuri. Strugurii au intrat și intră în alimentația omului ca atare și sub formă de preparate, dintre care cel mai important este vinul, băutură hrănitoare și totodată alcoolică. Vinul, la rîndul lui, intră în prepararea a numeroase remedii medicinale ca vehiculant, antiseptic, sursă de vitamine și săruri minerale, tonic, excitant etc.

Frunzele de viță de vie, mai ales cele de struguri negri, au în compoziția lor tanin și pigmenți antocianici cu acțiune de vitamina P, așa încît se bucură de însușiri astringente cu rol în dizenterii, diarei cronice, hemoragii, varice, hemoroizi, epistaxis (se trage pulbere de frunze pe nas) etc. În amestec cu crușinul, foile de viță, folosite un timp mai îndelungat, combat obezitatea și celulita. Frunzele viței de struguri negri au în plus acțiune tonică, iar pe deasupra combat varicele, previn accidentele menopauzei, oprind hemoragiile uterine atone și normalizînd circulația sîngelui. Frunzele mai sînt și diuretice. Ele se iau ca decocție 30—60 g la litru, suc (de frunze și cîrcei) 60—100 g sau pulbere 4—5 g în miere sau ceaiuri.

Extern, cataplasmele cu frunze crude, zdrobite, combat durerile de cap. În cuperoză se aplică de 2 ori pe zi comprese cu decocție de viță roșie, 80 g frunze uscate, mărunțite, la litru, fierte 5 minute, infuzate 15 minute. Băile cu frunză de viță roșie combat degerăturile de picioare și mîini, normalizează circulația. Sucul ramurilor de viță, exprimat primăvara în urma tăierilor, este un colir foarte bun pentru bolile congestive ale conjunctivei și ochilor, avînd rol tonic, cicatrizant și antihemoragic în privința organului vederii. În efelide (pistrui), se fac loțiuni de 2 ori pe zi cu preparatul obținut prin zdrobirea a 200 g muguri de viță roșie proaspeți, care se fierb la baia de apă cu 0,5 litri alcool de 60°.

Strugurii constituie fructe dietetice de mare valoare prin conținutul lor în glucide (16%), acizi organici, diastaze, săruri minerale, în special de potasiu, microelemente, vitaminele A, B_1, B_2, B_5, B_6, PP, C etc. Ei se recomandă sub formă de cură de sezon în acnee, anemie, artritism, astenie, surmenaj, îmbătrînire, astm, tuse convulsivă, gastrite, enterite, dizenterie, reumatism, gută, constipație, obezitate, boli de ficat, splină, rinichi și piele, rahitism, hipertensiune, arterioscleroză, litiază renală și biliară, autointoxicație, catare, tuberculoză, convalescență, sarcină etc.

Sucul de aguridă (struguri necopți) este folosit în pregătirea unor alimente și se recomandă de asemenea sub formă de sirop împotriva obezității, scorbutului, icterului, ca diuretic. În amestec cu apa, sucul dă o băutură foarte plăcută și răcoritoare.

Strugurii mai au efect în potolirea tusei și a iritațiilor căilor respiratorii. Strugurii uscați (stafidiți) au rol pectoral, laxativ și emolient.

Drojdia rămasă după tescuirea strugurilor se poate utiliza sub formă de cataplasme și băi pentru calmarea durerilor gutoase, reumatismale, sciatice și ca stimulent general. Uleiul de sîmburi este astringent. El are în general însușirile uleiului de floarea-soarelui.

Intern, se folosește decocția de frunze de viță 50—60 g la litru, din care se ia o ceașcă de ceai dimineața pe nemîncate și cîte una înaintea celor două mese principale.

Sucul de aguridă se prepară cu apă, 200 g la litru, cantitate care se ia în cursul unei zile. În scop răcoritor, se folosește concentrația 50 g la litru.

Cura de struguri constă în a se consuma zilnic, pe sezon, cîte 0,5—1 kg struguri, luîndu-se cîte o treime din această cantitate cu o oră înainte de micul dejun și de cele două mese principale.

Mai recomandabil este a se consuma în primele zile cîte un ciorchine înainte de cele trei mese, mărindu-se apoi treptat, timp de 2—3 săptămîni cantitatea de struguri consumată pînă la 3 kg zilnic; se micșorează succesiv în același timp cantitățile de alte alimente, ele reducîndu-se complet timp de cîteva zile, cînd se consumă numai struguri, cîte 3 kg pe zi.

Se trece în cele din urmă la reducerea treptată a consumului de struguri și la creșterea cantităților de alte alimente pînă la încheierea sezonului. În tot acest timp, strugurii se vor consuma fără pieliță și fără sîmburi.

Mustul de struguri se recomandă în scop nutritiv, depurativ, calmant al durerilor, laxativ; în plus, el combate acidoza, tulburările digestive, nefritele, insuficiența cardiacă, afecțiunile ficatului și vezicii biliare, uremia, colesterolemia. El este un aliment excelent în bolile febrile, în faza postoperatorie, în cura de primăvară. Este contraindicat în litiaza renală, cu concrețiuni fosfatice. El se ia progresiv, cîte 1—3 litri pe zi.

Vinul de bună calitate, luat în cantități rezonabile, este fortifiant pentru bătrîni, bolnavi, anemici, convalescenți, clorotici, în stări scrofuloase, în lenevirea tubului digestiv, unele forme de gripă, guturai, pneumonie, febra tifoidă (în amestec cu tinctură de usturoi, 100 picături pe zi). Vinul ridică tensiunea sanguină la hipotensivi, dar nu este indicat la hipertensivi, cărora li se poate permite vin îndoit cu apă. Cînd hipotensiunea este legată de leziuni ale suprarenalei, vinul nu are efect. La vagotonici, vinul micșorează tendința la sincope, bradicardia și amețelile, iar la neurotonici durerile din dreptul inimii. El activează circulația periferică și influențează în bine psihicul bolnavilor.

Vinurile roșii sînt în genere astringente, iar cele albe diuretice. În răceli, oboseală, unele boli de stomac, boli epuizante, vinul fiert cu puțină coajă de lămîie, cu scorțișoară sau cuișoare, este un remediu minunat. El produce sudație în pneumonii, grăbindu-le vindecarea. Face să revină menstruațiile suspendate de introducerea mînilor în apă rece, de opririle transpirațiilor etc. Vinul roșu jugulează diareile cronice luat pe gură sau în lavmente; tot în lavmente ajută pe convalescenți, vindecă vărsăturile din unele dispepsii, colicile saturnine, oprește hemoragiile uterine pasive. Cu vin, se mai fac irigații utile în leucoree, blenoragie, hidrocel. Vinul amestecat cu miere este detergent și cicatrizant în aplicare pe ulcere și plăgi.

Oțetul de vin ușurează digestia unor alimente (carnea), dă gust mîncărilor, iar diluat cu apă este răcoritor și diuretic. Folosit în cantități mari și mai mult timp, oțetul dă dispepsii, acidoză, fiind periculos pentru artritici.

Extern, în fricțiuni și fomentații, oțetul are acțiune revulzivă, antifebrilă și stimulentă, oprește micile hemoragii și potolește mîncărimile de piele.

Din vin, prin distilare, se prepară coniacul, iar din drojdia de struguri fermentată, rachiul de drojdie, folosit în prepararea de medicamente (tincturi etc.).

Semințele de struguri se folosesc în hrana porumbeilor.

VIȚA NEAGRĂ

(Vezi Untul pămîntului)

● VÎSCUL — Viscum album L.

(Fam. Loranthacxae)

Este o plantă perenă, lemnoasă, semiparazită, care crește pe pruni, meri, peri, plopi, stejari, tei, castani, brazi etc., formînd tufe globuloase înalte de 0,40—0,50 m, cu tulpină galbenă-verzuie, care se bifurcă repe-

tat, cu frunze opuse, alungite, mereu verzi și flori mici verzui, unele mascule, altele femele, care apar din februarie pînă în iunie și au miros de cimișir. Fructele, bace false, sînt albe sau gălbui, de mărimea mazării și se maturizează iarna. Ele au cîte o sămînță și o masă vîscoasă, care se folosește la fabricarea cleiului. Sînt consumate cu plăcere de sturzi, pițigoi, porumbei etc., aceștia răspîndind semințele pe ramuri, prin ștergerea ciocului.

Medicinal, se folosesc frunzele și ramurile tinere, cu diametrul sub 0,5 cm, mai ales de la vîscul care crește pe meri. Recoltarea se face din noiembrie pînă în februarie, înainte de formarea fructelor, planta uscîndu-se în încăperi aerisite, la temperatura de 40—45°. Ea conține un alcaloid, colină, derivați triterpenici și are însușiri diuretice, purgative, antispasmodice, hipotensive. De obicei se folosește însă planta proaspătă.

În decursul vremii, vîscul a fost utilizat pentru a combate tusea obișnuită și cea convulsivă sau spasmodică, epilepsia, crizele nervoase, bolile de plămîni, inclusiv astmul bronșic, sterilitatea și tulburările care astăzi se atribuie hipertensiunii arteriale și în care vîscul s-a dovedit, prin observații și cercetări ulterioare, într-adevăr eficace.

În zilele noastre, se recunosc vîsculuí efecte și în albuminurie, degerături, tulburări de menopauză, edeme, arterioscleroză (prin faptul că asigură o mai bună circulație a sîngelui în artere); el ajută de asemenea în stări hemoragipare, hemoragii uterine sau în accidente circulatorii, datorate bătrîneții. Vîscul este un bun calmant, diuretic și tonic cardiac (prin rărirea bătăilor cardiace), datorită saponozidelor și derivaților colinei, care intră în componența lui.

Ca antispasmodic, vîscul s-a folosit în histerie și epilepsie, în astmul convulsiv, coree, amețeli, tuse rebelă și convulsivă, nevroze, convulsii ale copiilor, sughițuri persistențe etc.

I se mai atribuie vîsculuí rol în inflamațiile aparatului digestiv, în balonări, afecțiuni ganglionare, precum și contra viermilor intestinali.

Fructele de vîsc conțin viscotoxină, un polipeptid, căruia în ultima vreme i s-a atribuit o acțiune împotriva tumorilor.

Vîscul se va folosi cu precauție, deoarece, în doze mari, el devine toxic. Mai puțin toxic este vîscul de măr. Nu se vor consuma fructele, iar frunzele nu se vor fierbe și nici opări.

Intern, vîscul se recomandă sub formă de macerație (6—8 ore) obținută din 2—4 linguri plantă mărunțită la 250 ml apă, care se strecoară după 12 ore și se bea dimineața în 2 reprize, jumătate pe nemîncate și jumătate după micul dejun. Același procedeu se repetă înainte și după masa de seara. Tratamentul eficace trebuie să dureze 2—3 săptămîni.

Infuzia 10—20 g frunze proaspete la litru, preparată cu apă caldă, nu fierbinte, se administrează în 24 ore. În menopauză se ia, 10 zile pe lună, infuzia 15 g la litru, infuzată 10 minute.

Vinul obținut prin macerarea timp de 10 zile a 40 g plantă proaspătă la un litru de vin alb, dulce, se folosește de obicei în hipertensiune, edeme la gambe și glezne, timp de 2 săptămîni, luîndu-se zilnic cîte un pahar mic de 100 ml, înaintea celor 2 mese principale.

Tinctura preparată din 5 părți alcool și o parte vîsc, filtrîndu-se la 10—15 zile, se ia ca antispasmodic în ceai de tei, cîte 10 picături pe zi, iar în hemoragiile pulmonare, cîte 10—15 picături într-o infuzie de traista

ciobanului, melisă, coada calului și sclipeți, cîte 1 g din fiecare la o ceașcă de ceai.

Extern, se fac irigații vaginale în leucoree, cu decocție de vîsc 20 g la litru, fiartă 20 minute și folosită călduță.

Cataplasmele cu frunze și fructe zdrobite combat durerile din gută și sciatică.

Vîscul, adăugat în hrana vacilor, oilor și caprelor în lactație, le mărește cantitatea de lapte.

Fructele de vîsc se recomandă în hrana păsărilor de colivie.

VÎZDOAGA

(Vezi Crăița)

VOLBURA, ROCHIȚA RÎNDUNELEI

— Convolvulus arvensis L.

(Fam. Convolvulaceae)

Se mai numește și volbura mică, în opoziție cu volbura mare sau cupa vacii, cu care se aseamănă, avînd însă dimensiuni mai mici, tulpina ei ajungînd pînă la cel mult 1 m lungime. Ea face de obicei flori solitare, albe sau roze, cu miros plăcut, discret, care apar toată vara. Fructele sînt capsule. Crește vivace, prin locuri cultivate sau necultivate, prin grădini, în gardurile vii etc., pînă la 1 500 m altitudine.

Ca și cupa vacii, are însușiri colagoge și purgative, folosindu-se în același mod și în aceleași doze. Acțiunea purgativă se datorește unor heterozide. Planta mai conține vitamina C, tanin, substanțe minerale. Heterozidele din volbură se aseamănă cu cele de *Jalapa*, drog exotic, provenit de la planta *Exogonium purga Benth.*

În scop medicinal, se utilizează atît partea aeriană, recoltată la începutul înfloririi, cît și rizomii cu rădăcinile, care se recoltează primăvara sau toamna. Planta se recomandă mai cu seamă în hepatitele și colecistitele cronice, precum și în atoniile vezicii biliare, însoțite de constipații. Volbura s-a mai folosit ca antifebril în febrele intermitente, în leucoree (frunzele), hidropizie, edeme etc. Ca laxativ ușor, se ia dimineața pe nemîncate, un pahar din infuzia de plantă aeriană 10—20 g la litru. În scop purgativ, se administrează tot dimineața un pahar din infuzia 10—15 g rădăcini și rizomi la litru, sau infuzia 6—12 g frunze proaspete la o ceașcă de ceai, în amestec cu anason sau coriandru; suc îngroșat 1—1,50 g, alcoolatură de rădăcină, 10—15 g în infuzie de nalbă, sirop 5—10 g (suc de rădăcină plus sirop simplu, în părți egale); pulbere de frunze uscate, în miere sau vin fiert etc., mai ales la copii, după vermifuge.

Volbura se mai poate utiliza sub formă de tinctură, cîte 2—3 linguriță luate dimineața pe nemîncate cu sirop sau miere. Pentru obținerea tincturii, se macerează timp de 10 zile 200 g plantă uscată într-un litru de alcool de 70°.

Cu acțiune colagogă, se folosește infuzia 3—6 g frunze uscate la o ceașcă de ceai.

Cataplasmele cu frunză crudă tocată se aplică pe abcese, furuncule etc., pentru a grăbi maturarea.

VONICERIUL
(Vezi Salba moale)

VORONICUL
(Vezi Ungurașul)

VUIETOAREA — Empetrum nigrum L.
(Fam. Empetraceae)

Este un mic arbust, de 0,15—0,30 m, care formează tufișuri montane și în regiunile nordice, în turbării etc. Are frunze lungi de 4—6 mm și late de 1 mm, cu flori foarte mici, roșii sau roze, cu 3 petale și 3 sepale, fiind dispuse la subțiorile frunzelor. Fructele sînt bace negre, de mărimea boabelor de mazăre. Înflorește din aprilie pînă în iulie; fructele se coc începînd din august, pînă dă zăpada.

Frunzele, care conțin tanin, fructoză, acid benzoic și cerotinic, ursonă etc., sînt diuretice și antiscorbutice. În trecut au fost folosite sub formă de cataplasme calde, în scop calmant.

Fructele sînt comestibile și se folosesc contra scorbutului, iar semințele sînt diuretice.

● VULTURICA — Hieracium pilossella L.
(Fam. Compositae)

Plantă vivace, ierboasă, păroasă, cu lăstari tîrîtori, ajungînd rar la 0,30 m înălțime, cu frunze cenușii, așezate stelat la baza tulpinii și încurbate ca urechile de șoarece; ele se pot înrădăcina pentru a da noi plante. Florile, galbene-pal sau roșietice, apar din mai pînă în august. Fructul este achenă. Ea crește mai peste tot, pe terenuri sărace, turbării, pietrișuri, pînă la 2 500 m altitudine. Păscută de oi, le dă o constipație mortală.

În medicină se utilizează întreaga plantă, inclusiv rădăcina, dar mai ales frunzele, în stare proaspătă, care conțin tanin, mucilag, flavone, substanțe antibiotice, ombeliferonă, rezină, mangan și au rol astringent, antiinfecțios, colagog, dar mai cu seamă diuretic, cu rezultate bune în albuminurie, hidropizie, ascită, edeme, gripă, gută, bruceloză, celulită, enurezie, uremie și edeme ale picioarelor, datorate insuficienței cardiace sau bolilor de rinichi, inclusiv litiaza renală. Vulturica ușurează eliminarea clorurilor și ureei din sînge; nu are efecte toxice și nici iritante. Ea mai acționează asupra ficatului, mărind secreția biliară, ușurînd scurgerea bilei spre intestin și favorizînd acțiunea antitoxică a ficatului.

Prin acțiunea antidiareică și antiinfecțioasă, se recomandă în catarele intestinale cronice, dizenterie. De asemenea mai are indicații în hipertensiune, convalescență, stări de oboseală, epistaxis și alte hemoragii, poluții, boli de piept, febre intermitente, junghiuri, boli verminoase.

Intern, se iau 2—4 cești de ceai pe zi din infuzia 50—100 g frunze, tije și rădăcini proaspete, la litru, lăsată la infuzat o jumătate oră. Infuzia se administrează între mese, îndulcindu-se cu miere. În enurezie, vulturica se asociază cu sunătoare, cîte 20 g la litru, luîndu-se două cești de ceai pe zi. În stări de oboseală, se ia zilnic cîte o linguriță de fructe în miere.

Se mai folosește extractul fluid, 2—4 g pe zi într-o jumătate de litru de apă aromatizată, luîndu-se cantitatea în 24 ore.

Planta uscată își pierde însușirile.

Extern, pulberea de frunze uscate, trasă pe nas, ajută la oprirea hemoragiilor nazale; gargarismele cu infuzie s-au dovedit bune în bolile de gură și faringe (inflamații, răni, ulcere). Sucul lăptos alb, care în contact cu aerul devine cafeniu și vîscos, se folosește în inflamațiile ochilor și pentru limpezirea vederii, ca și pentru cicatrizarea plăgilor; frunzele zdrobite se aplică în scop cicatrizant pe plăgi și ulcere.

ZARNACADEAUA

(Vezi Narcisa)

ZĂDUL, ZADA

(Vezi Larița)

ZĂMOȘIȚA — Hibiscus trionum L.

(Fam. Malvaceae)

Specie anuală, erbacee, păroasă, cu tulpină ramificată, purpurie, înaltă de 0,10—0,80 m, pe care cresc frunze pețiolate, cele inferioare fiind puțin decupate, cele superioare divizate în 3—5 segmente. Florile, solitare, mari de 3—4 cm în diametru, apar din iunie pînă în septembrie, la subțioara frunzelor, avînd 5 petale gălbui, cu o pată purpurie la bază și cu diametrul de circa 4 cm. Ele sînt melifere. Fructele sînt capsule globuloase. Zămoșița este întîlnită prin porumbiști și pe marginile drumurilor.

Se utilizează părțile aeriene, recoltate în timpul înfloririi, care conțin substanțe mucilaginoase (arabinoză, ramnoză etc.), flavonoide și au însușiri diuretice, sudorifice (mai ales tulpina) și emoliente.

Intern, poate fi folosită sub formă de infuzie sau decocție 30—40 g la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, cu o oră înainte de mese, în afecțiunile urinare (pielite, cistite, gravelă urică), reumatism, hidropizie, ca diuretic, înlesnind eliminarea ionilor de sodiu, dar nu și a celor de potasiu.

Planta are acțiune preventivă contra calculozei renale.

Tot intern, zămoșița se poate asocia cu mătase de porumb, cozi de cireșe sau alte plante diuretice.

Extern, cataplasmele cu plantă verde zdrobită se aplică pe abcese, furuncule, entorse, ca emolient și rezolutiv.

ZBURĂTOAREA — Epilobium angustifolium L.
(Fam. Oenotheraceae)

Sub numele de zburătoare sînt cuprinse 15—20 specii foarte asemănătoare, cu flori roșii sau roze, avînd 4 petale, 4 sepale și 8 stamine. Cea mai reprezentativă este Epilobium angustifolium, specie vivace, răspîndită pînă la altitudinea de 2 300 m, pe terenuri umede și nisipoase, pe coaste, seciuri de păduri, povîrnișuri. Această specie, spre deosebire de majoritatea celorlalte (cu frunze opuse 2 cîte 2), are frunzele dispuse răzleț, pe tijă, subțiri și mari, asemănătoare cu cele de răchită, dar nedințate. Zburătoarea are o înălțime de 0,80—1,60 m și este bogat nectariferă. Florile, de culoare roză vie, apar din mai pînă în octombrie și sînt dispuse în spic lax. Fructele sînt capsule lungi, înguste, cu 4 valve, conținînd sute de mici semințe, prevăzute la vîrf cu egrete lungi, cu aspect de mici fulgi. Tija subterană este tîrîtoare, lungă. Rădăcina are gust dulceag. Toate speciile se bucură de însușiri medicinale similare, folosindu-se frunzele uscate, florile, rădăcinile care conțin mucilag, tanin, pectină și sînt astringente, emoliente, mucilaginoase, hemostatice, rezolutive, vulnerare.

Se folosește mai ales rădăcina ca decocție 30 g la litru, sub formă de gargară, în stomatite, faringite, afte, ca spălături la plăgi, în comprese la contuzii; intern se administrează în diaree, cîte 2—3 cești de ceai pe zi.

Frunzele uscate de zburătoare pot fi utilizate ca un înlocuitor de ceai chinezesc. Mugurii tineri se consumă cruzi, ca salată, iar fierți ca legumă și înlocuitor de sparanghel.

ZGRĂBUNȚICA — Lampsana communis L.
(Fam. Compositae)

Plantă anuală, înaltă de 0,20—1,20 m, răspîndită prin păduri, tufărișuri, pe pîrloage, drumuri părăsite, de la cîmpie pînă la 1 800 m altitudine. Are frunze ovale, dințate, lung pețiolate și flori galbene, mici, grupate cîte 8—15 în capitule mici de 15 mm în diametru. Frunzele inferioare sînt decupate în 3—5 lobi inegali. Fructele sînt achene.

Medicinal, se folosește planta aeriană, recoltată în timpul înfloririi, bucurîndu-se de proprietăți emoliente, rezolutive, răcoritoare, antidiabetice, vulnerare. În plus, planta mai are efect în combaterea constipației și în insuficiența hepatică. Conține principii active nedeterminate.

Intern, se recomandă a se consuma planta crudă ca salată sau fiartă. Infuzia 25 g la litru poate fi de asemenea folosită, dar este amară și searbădă. Acesteia i se preferă sucul de plantă proaspătă, cîte 3—4 linguri pe zi.

Zgrăbunțica

Extern, se recomandă cataplasme cu frunze verzi tocate, pe plăgi și la sîni, spre a opri secreția de lapte sau cînd aceștia devin dureroși, în special după nașteri și în caz de crăpături la sfîrcuri.

Grăunțele de zîzanie conțin substanțe grase și temulină, un alcaloid similar ptomainei.

Ele au fost folosite în doză de 0,05—0,10 g, de 4—6 ori pe zi, în dureri de cap, meningită reumatismală, amenoree, coree, iar extern, cataplasmele de făină s-au indicat în abcese, ulcere, boli de piele (pecingine), scrofule.

O specie înrudită este *raigrasul — Lolium perenne L.*, folosit ca furaj și gazon pentru parcuri.

S-a utilizat în trecut contra diareii, nevralgiilor și febrelor intermitente.

ZIZIFUL — Zyziphus vulgaris L. sin. Z. jujuba Miller.

(Fam. Rhamnaceae)

Arboraș sau arbore mediteranean, spinos, mult răspîndit în Algeria; crește și la noi în Dobrogea, înalt de 2—8 m, avînd tulpina brună și florile mici, galbene, ramuri multe, subțiri, altele în zigzag, spinoase și frunze alterne. Fructele sînt drupe de mărimea măslinelor, de culoare roșcată sau neagră și cu miezul galben, spongios, dulce, în mijloc avînd un sîmbure lemnos.

Uscate la soare, fructele sînt pectorale ca și smochinele, stafidele și curmalele, toate purtînd numele de fructe pectorale. Împreună sau fiecare din aceste soiuri de fructe calmează tusea și ajută expectorația în caz de guturai sau gripă. Ele mai au însușiri laxative, emoliente, calmante, anticatarale și ușor diuretice.

Intern, se consumă fructele ca atare sau se administrează ca decocție 50 g la litru, în apă sau lapte, fie numai singure, fie în amestec cu celelalte fructe pectorale. De asemenea, se mai poate prepara o pastă, în care scop se scot sîmburii fructelor, se iau 400 g pulpă care se zdrobește pînă devine păstoasă, se amestecă bine cu 600 g zahăr fin, se întinde cu ruloul și se lasă 24 ore la etuvă, apoi se taie în romburi.

ZÎRNA — Solanum nigrum L.

(Fam. Solanaceae)

Plantă erbacee comună, anuală, bianuală sau perenă, înaltă de la cîțiva cm la 0,60 m, întîlnită la cîmpie și în regiunile de deal, pe marginile drumurilor, pe terenuri cultivate sau necultivate, prin grădini, vii etc., zîrna are tulpina ramificată, întinsă pe sol și frunzele ovale, dințate, de un verde închis, cu gust amar și respingător, care dispare prin uscare. Florile, mici, albe sau violete, apar din iunie pînă în octombrie și sînt polenifere. Fructele sînt bace, care la maturitate devin negre, verzui sau galbene.

Planta conține solanină, un glucoalcaloid, rutină, asparagină, acizi, fitosterol, zaharuri, grăsimi, vitamina C.

Zîrna a fost utilizată în trecut ca narcotic și calmant al durerilor. Astăzi, se recomandă mai mult extern, sub formă de loțiuni sau comprese calde cu decocție de frunze proaspete, 50 g la litru, fiartă 10 minute, în diferite boli de piele, mîncărimi, arsuri, abcese, flegmoane, ulcere, furuncule, panariții, contuzii, serboree, crăpături de buze și sîni, otite cronice, rinite muco-purulente, pecingine, hemoroizi, bătături etc.

În cataplasme călduțe, cu plantă sau decocție, zîrna se recomandă pentru a calma durerile reumatismului acut articular, ca și în retenția de urină.

Lavmentele rectale cu decocție călduță, 50 g frunze la litru, se recomandă în bolile organelor pelviene: metrite, salpingite, dureri hemoroidale și tenesme anale; în cistite, uretrite, orhite, prostatite etc. În metrite și vaginite se pot face irigații cu decocție. Decocția 20 g la litru se indică pentru loțiuni în cazul tegumentului grăsos, iar infuzia 20 g la litru pentru loțiuni împotriva iritării și oboselii ochilor.

Intern, sucul de plantă verde, în doză de 30 g sau alcoolatura, cîte 5—10 g pe zi, s-au folosit cu rol calmant în dureri de stomac, ficat sau în reumatism.

Zîrna

Tinctura homeopatică, preparată cu plantă proaspătă înflorită, se indică în astm, reumatism, spasme diverse.

Datorită solaninei, existentă în cantități mari în fructe, zîrna poate da intoxicații la oi, rozătoare și chiar la oameni.

● ZÎRNA AUSTRALIANĂ — Solanum laciniatum Ait.

(Fam. Solanaceae)

Originară din Australia și Indonezia, este o plantă anuală, înaltă pînă la 2,5 m, cu tulpina erectă, ramificată, pe care cresc frunze, în general asimetric laciniate, la subțiorile cărora apar din iulie pînă toamna, flori violete, dispuse în racem. Fructele sînt bace portocalii, adunate în ciorchine. Planta se cultivă și la noi, dînd 3 recolte pe vară, care totalizează circa 3 000 kg masă uscată la hectar.

Uscarea ei se face în poduri sau uscătorii, la 60—80 grade. Părțile aeriene conțin gluco-alcoloizi sterolici, din care se obține prin semisinteză industrială, cortizonul și alți hormoni sterolici (testosteron, progesteron), în condiții mult mai avantajoase decît extragerea lor din glandele supra-renale sau alte glande, recoltate la abatoare. Astfel, din producția unui hectar se obțin 2 kg cortizon.

Planta nu se folosește ca atare în scop medicinal, toate părțile ei fiind toxice.

● ZÎZANIA GRÎULUI — Lolium temulentum L. și

ZÎZANIA INULUI — Lolium remotum Schrk.

(Fam. Gramineae)

Zîzania este o plantă anuală, înaltă de 0,50—1,00 m, care crește mai mult prin semănături, avînd o tulpină dreaptă, rigidă, pe care se observă cîteva frunze de un verde închis, uneori verzi-albăstrui și 10—20 spiculețe, turtite, lungi de 1,5—2 cm. Planta înflorește în mai-iulie și grăunțele se maturizează o dată cu cele de grîu, orz etc., față de care se disting prin dimensiunile mai mici și prin faptul că rămîn aderente la pleavă, aceasta acoperindu-le ca un solz transparent, ceea ce permite ca în spațiul dintre pleavă și grăunțe să se dezvolte o ciupercă microscopică, toxică. Toxicitatea grăunțelor de zîzanie se aseamănă cu cea a omagului, putînd fi, pentru om, mortală. Caii, oile, peștii au mare sensibilitate față de zîzanie; pisicile sînt mai puțin sensibile, iar porcii, vitele cornute, găinile și rațele, sînt de-a dreptul rezistente, puii de găină hrănindu-se foarte bine cu grăunțele acestei plante.

Intoxicația cu zîzanie afectează aparatul digestiv și sistemul nervos, manifestîndu-se prin amețeli, dureri de cap, vîjîituri în urechi, somnolență, greutate în vorbire, înghițire și respirație, dureri în capul pieptului, vărsături, diaree sau constipație, nevoia de a urina, tremurături, spasme, convulsii, urmînd moartea prin comă și paralizie respiratorie.

Ca tratament, se recomandă golirea stomacului prin introducerea degetului în faringe sau luînd în cantitate mare ceai de mușețel; se administrează apoi băuturi acidulate, cafea, poțiuni cu vin îndulcit etc. Grăunțele de zîzanie pot da intoxicații odată cu făina de grîu sau cu uleiul de in.

Unele ciuperci microscopice care parazitează pe cereale pot produce la om și animale (cabaline, porcine, dar mai ales la bovine) actinomicoza. Obiceiul unor oameni de a lua cîte un pai de grîu, secară, orz, în gură, se poate solda cu inocularea acestor ciuperci în cariile dentare sau prin mici leziuni ale mucoasei bucale, producîndu-se abcese și tumori la față, plămîni, organele abdominale, la membre și chiar la creier.

ZMEURUL — Rubus idaeus L.

(Fam. Rosaceae)

Arbust comun, care se întîlnește prin luminișuri de păduri, pe pîraie, pe coastele dealurilor și munților, pînă la 2 000 m altitudine, crescînd masiv în seciurile rămase cu ocazia defrișărilor sau în urma distrugerilor de păduri prin incendii, furtuni etc.

Tulpinile ajung la peste 2 m înălțime. Frunzele, cu mai mule foliole dințate, sînt albe sau cenușii pe fața inferioară. Florile albe, melifere, apar din mai pînă în iulie, după regiunea unde crește planta. Fructele coapte (polidrupe) sînt roșii. Medicinal se utilizează florile, frunzele, fructele, care au acțiune antiscorbutică, astringentă, aperitivă, depurativă, diuretică, laxativă, emenagogă, sudorifică, tonică, răcoritoare. Frunzele de zmeur conțin vitamina C și acizi organici; ele dau un ceai plăcut la gust, eficace și în gastritele hiperacide (cu acreli în gură), însoțite de manifes-

tări enterocolitice, fiind în același timp diuretice, cu rol în afecțiunile renale, ca și frunzele de fragi. Sub formă de gargarisme, decocția de frunze uscate 50 g la litru, fiartă 5 minute, infuzată 10 minute, dă rezultate în afecțiunile faringelui și gurii. Ele au aceleași însușiri ca și frunzele de rug sau de frag. Frunzele fierte în lapte dulce, aplicate în cataplasme calde care se țin o jumătate de oră, se recomandă în cazul sînilor dureroși.

Fructele conțin substanțe zaharoase, acid malic și citric, vitaminele B, C, săruri minerale etc. Ele sînt de asemenea diuretice și în plus laxative. Consumul lor se recomandă în astenie.

Pentru uz *intern*, se iau 3—4 cești de ceai pe zi din infuzia de frunze 40—50 g la litru, infuzate 10 minute, recomandîndu-se în diaree sau contra bolilor digestive, avînd și rol stimulent. Infuzia 20 g frunze la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, se indică în constipații. Infuzia 30 g frunze la litru, cîte 3 cești de ceai pe zi, este diuretică în afecțiunile renale, iar infuzia 40 g la litru, cîte 2 cești de ceai pe zi, ajută în menstruațiile dificile.

Ceaiul este de asemenea diaforetic, putînd fi folosit în răceli. El se recomandă și în scop alimentar.

Pulberea de frunze uscate se recomandă, în doză de 10—15 g, antidiareic, în ceaiuri astringente.

Siropul de zmeură, pregătit cu suc de fructe și zahăr în părți egale, este diuretic și răcoritor în bolile febrile. Se întrebuințează și pentru corectarea gustului unor preparate medicamentoase.

Zmeura se mai poate folosi intern sub formă de oțet, obținut prin macerarea, timp de 10 zile, a 1,500 kg fructe, peste care se toarnă un litru de oțet alb. Înlocuind oțetul cu spirt alb sau țuică tare, se obține zmeurata, asemănătoare vișinatei.

Ambele pot fi îndulcite cu zahăr sau miere.

Și preparatele din fructele de zmeur se pot folosi ca gargară în bolile de gît.

În medicina veterinară, se recomandă a se da îndulcită la vacile cu retenția învelitorilor, infuzia (15 minute) din amestecul a 75 g frunze de zmeur și 25 g frunze de mușețel la litru. Frunzele sînt indicate de asemenea în hrana vacilor amenințate de avort. Ramurile sînt utile alimentar în timpul fătărilor la oi. Zmeurul combate totodată sterilitatea la capre, iar în avortul acestora se dau în hrană frunze și fructe de zmeur, frunze de mur, legume verzi, fructe (bace) sălbatice, frunze de vetrice.

LEXIC BOTANIC

Acaul: Lipsit de tijă aeriană.
Achenă: Fruct uscat care nu se deschide spontan, avînd pericarpul nelipit de sămînță.
Acuminat: Organ (frunză) care se termină brusc printr-un vîrf ascuțit.
Adventiv: Organ care ia naștere întîmplător, în alt loc decît cel normal, spre exemplu rădăcinile care pot apărea pe tulpini sau la subțioara frunzelor.
Altern: Alternativ (spre exemplu inserție alternativă pe un suport comun al frunzelor, florilor, ramurilor).
Arboraș: Specie vegetală lemnoasă perenă, înaltă de 1—5 m. Unii autori identifică noțiunea de arboraș cu cea de arbust, considerînd arborașul un arbust mai mare.
Arbore: Specie vegetală mai înaltă de 5 m, care trăiește zeci, sute și chiar mii de ani.
Arbust: Specie vegetală perenă lemnoasă, de obicei mai mică de 1 m.
Axilă: Subțioară (unghiul format de tulpină și ramuri sau frunze, sau de ramuri și frunze).
Bacă: Fruct cărnos și zemos, cu sîmburi, avînd la suprafață o pieliță.
Bienal, bisanual: Vegetal care necesită 2 ani pentru ciclul evolutiv.
Bulb: Umflătură la baza unei plante, formată din frunze sau solzi și în care sînt înmagazinate materii alimentare de rezervă.
Bulbil: Un bulb mai mic, avînd capacitatea de a reproduce planta.
Campanulat: În formă de clopot.
Capitul: Inflorescență strînsă, formată din flori sesile, prinse direct pe un receptacul (umflătură a tijei).
Capsulă: Fruct uscat dehiscent, cu loje care conțin semințe.
Cariopsă: Fruct uscat nedehiscent, avînd o singură sămînță de care se sudează peretele interior al fructului.
Caulinar: Tulpinal (spre exemplu frunzele care cresc pe tulpini).
Cimă: Inflorescență în care fiecare ax terminat cu o floare se ramifică sub aceasta, ramurile acestea terminîndu-se și ramificîndu-se din nou în același mod.
Cîrcei: Organe care leagă o plantă de corpuri învecinate.
Coastă: Ridicătură ușoară de-a lungul unui organ al unei plante.
Colet: Partea superioară a rădăcinii, prevăzută cu muguri.
Con: Aglomerare de fructe multiple, protejate de solzi tari sau membranoși.

Confert: Des (spre exemplu frunze conferte, frunze dese care se acoperă unele pe altele).
Cordat: În formă de inimă.
Coriaceu: De consistența pielii.
Corimb: Inflorescență umbeliformă cu pedunculii florali inegali.
Decurente: Frunze care se continuă la inserție, pe tulpini.
Dehiscent: Fruct care se deschide la maturitate.
Denticulat: Fin dințat.
Diachenă: Achenă dublă, avînd același peduncul, bifurcat la capăt.
Dichotom: Care se bifurcă treptat (spre exemplu tulpina).
Dințat: Dantelat, cu danteluri fine, în unghiul ascuțit, la frunze, petale, sepale.
Dioică: Plantă cu flori mascule și femele separate, pe indivizi diferiți.
Drupă: Fruct cărnos, avînd un sîmbure cu învelișul tare.
Drupeolă: Drupă mică, făcînd parte dintr-o polidrupă.
Erbaceu: Plantă suplă, subțire, cu aspect de iarbă verde.
Erect: Cu creștere verticală.
Folicul: Fruct uscat dehiscent, unicarpelat, unilocular.
Foliolă: Parte componentă a unei frunze compuse.
Frutescent: Care se întărește, dar nu se lignifică (tulpini care de obicei fac tufe).
Geminat: Geamăn.
Glabrescent: Cu peri rari.
Glabru: Fără peri sau cili.
Glauc: Verde-albăstrui.
Glomerul: Inflorescență compusă din flori sesile, aglomerate pe o bază plată.
Gumă: Substanță moale, lipicioasă, compusă mai ales din zaharuri.
Hermafrodită: Floare cu organe mascule și femele; plantă cu flori hermafrodite.
Hibrid: Individ provenit din încrucișarea a două specii.
Imparipenat: Cu un număr impar de foliole, din care una este terminală.
Indehiscent: Fruct care nu se deschide la maturitate.
Inflorescență: Mod de grupare a florilor pe tija floral.
Laciniat: Mărginit de franjuri.
Lanceolat: În forma fierului de lance.
Lanieră: Frunză îngustă și lungă.
Limb: Partea lată a unei frunze sau petale.
Linear: Organ lung și îngust (frunză), fără să fie însă filiform.
Meliferă: Floare cu nectar accesibil albinelor; plantă cu flori melifere.
Monoică: Plantă cu flori mascule și femele pe același individ.
Nectar: Lichid dulce secretat de glande situate de obicei la baza petalelor.
Nectariferă: Plantă producătoare de nectar, acesta fiind însă inaccesibil albinelor.
Nervură: Prelungire în frunză a vaselor provenind de la tijă și prin care circulă seva.
Oblong: Mai lung decît lat, cu extremități rotunjite.
Oboval: Invers oval; la frunză, limbul are partea superioară, terminală, mai lată.
Opusă: Inserție față în față a două organe la același nod.
Oval: În formă de ou, cu partea mai largă spre inserție.

Ovoid: Apropiat de oval.
Palmat: În formă de palmă.
Panicul: Inflorescență piramidală (în ciorchine sau spic răsfirat).
Paripenată: Frunză compusă penată, cu foliole dispuse perechi.
Păstaie: Fruct uscat care se deschide în două jumătăți.
Pedicel: Ramificație a unui peduncul floral, purtînd la capăt o floare.
Peduncul: Ramificație a tijei, terminată cu o floare.
Penat: Asemănător cu o pană de pasăre.
Perenă: Plantă la care partea aeriană trăiește mai mulți ani.
Pericarp: Învelișul unui fruct.
Pețiol: Coada unei frunze care face legătura acesteia cu tija.
Pivotantă: (Rădăcină) în formă de țăruș, de la care pornesc alte rădăcini subțiri.
Pruinos: Cu aspect brumat (spre exemplu prunele).
Pubescent: Acoperit de perișori simpli, scurți.
Receptacul: Umflătură a vîrfului pedunculului floral sau ramurii purtătoare de flori, pe care se inseră părțile unei flori.
Rizom: Tulpină vivace subterană.
Rupestră: Plantă care crește pe stînci, locuri pietroase.
Samară: Fruct uscat (achenă), nedehiscent, prevăzut cu o aripă.
Sesil: Fără pețiol (la frunze) sau fără peduncul floral (la flori), frunzele și florile atașîndu-se direct pe ramuri.
Siliculă: Silicvă scurtă, adeseori lățită.
Silicvă: Fruct uscat dehiscent cu 2 valve și un perete median.
Sori: Grupe de sporangi pe dosul frunzelor de ferigi, reprezentînd fructificarea plantelor respective.
Spic: Inflorescență cu flori nepedunculate, inserate de-a lungul unui ax, denumit rahis. El poate fi simplu sau compus (cu axul ramificat).
Stoloni: Tije tîrîtoare, aeriene sau subterane, făcînd rădăcini la noduri și multiplicînd planta.
Subarbust: Plantă vivace, lemnoasă la bază, ierboasă la vîrf, înaltă de cel mult 0,50 m.
Tetrachenă: Polifruct format din 4 achene.
Tijă: Partea aeriană a plantei, pe care cresc frunze.
Tomentos: Cu perișori fini și catifelați, cu aspect catifelat.
Tubercul: Umflătură subterană a unei tulpini sau rădăcini, încărcată cu materii de rezervă.
Tuberos: Prevăzut cu tuberculi.
Turgescent: Umflat, infiltrat cu lichid.
Umbelă: Inflorescență simplă sau dublă, la care pedunculii florali pleacă din același loc.
Verticil: Dispoziție în cerc a frunzelor sau florilor inserate la același nivel pe o tijă.
Vivace: Plantă care trăiește mai mulți ani prin părțile ei subterane, părțile aeriene fiind anuale.
Volubil: Care se urcă în spirală pe un suport.

INDICE FITOTERAPEUTIC ŞI FARMACODINAMIC

ABCES
Arnica, brad, broajbe, brusture, brînca ursului, cartofi, ceapă, cînepă, coada calului, coada cocoşului, colţul lupului, creson, creţişor, crin, cuscută, drob, fasole, fumariţă, fenicul, gălbenele, grîu, hamei, in, in sălbatic, laur (Ilex), lăptucă, lăsnicior, limba mielului, linte, lumînăricâ, lupin, măcriş, măr roşu, măsline, morcov, nalbă mare, nopticoasă, orz, pecetea lui Solomon, pin, podbal, porumb, praz, revent, romaniţă nobilă, săpunariţă, schinduf, secară, sfeclă albă, smochine, soc, spanac sălbatic, spălăcioasă, ulm, urzică, usturoi, vinariţă, varză.
ACIDOZA
Ciumărea.
ACID URIC (În scop de eliminarea lui)
Ciuboţica cucului, gălbenele, ienupăr, mesteacăn.
ACNEE (Coşi)
Arnica, brad, brînca ursului, brîncuţă, brusture, castraveţi, cătuşă, cicoare, cimişir, coada calului, coada şoricelului, creson, iarbă mare, ienupăr, lăptucă, levănţică, limba mielului, lăsnicior, măcriş, mărtăloagă, mesteacăn, morcovi, panseluţă sălbatică (trei fraţi pătaţi), pătlagină, pătlăgele roşii, pătrunjel, pin, porumbar, ridiche, rogoz, săpunariţă, scaietele popii, spanac, struguri, turtă, ulm, urzică, varga ciobanului, varză, zîrnă.
ACRELI (Vezi Stomac şi Hiperaciditate)
ACTIVITATE PSIHICĂ ŞI INTELECTUALĂ
Cactus mexican.
ACUFENE (Vezi Urechi şi Vîjîituri)
ADENITE, ADENOPATII
Cenuşer, cucută, sulfină, varec.
AEROCOLIE (Vezi Carminative)
AEROFAGIE
Anason, angelică, busuioc, calomfir, ceapă, chimion, cimbrişor, coada calului, coriandru, dumbeţ, fenicul, fenicul sălbatic, izmă, izmă de pădure, lemn dulce, mărar, mătăciune, obligeană, pelin, ridichi, roiniţă, schinel, sovîrf, tarhon, ventrilică, vetrice.
AFONIE (Pierderea vocii)
Ardei, brîncuţă, cais, creţişoară, izmă, lumînăricâ, pătrunjel de cîmp, salvie, soc, turiţă mare.
AFRODIZIACE
Brînca ursului, busuioc, călţunel, ceapă, ghimbir, ginseng, izmă, piper, scorţişoară, scînteuţă, schinduf, şofran, trufe, ţelină.

AFTE
Afine, albăstrele, arginţică, brusture, busuioc, ceapă, cerenţel, cinci degete, coada calului, coada racului, dracilă, dreţe, dud negru, gălbăşoară, gutui, lămîi, lemn cîinesc, lingurea, mac alb, moşmon, nalbă de cîmp, nalbă de grădină, năpraznic, răculeţ, ruin, salvie, sipică, sclipeţi, trandafir roşu, trei fraţi pătaţi, turiţă mare, urzică.
ALĂPTARE
Plante care stimulează secreţia de lapte
Alune de pămînt, anason, busuioc, chimen, chimion, ciumărea, fenicul, linte, mărar, nap, orz, ricin, soc, sorbestrea, verbină.
Plante care opresc secreţia de lapte
Anine, asmăţui, izmă, lăsnicior, năvalnic, răcovină, salvie, saschiu, spălăcioasă, trepădătoare, trestie, zgrăbunţică.
ALBEAŢĂ (Vezi Cheratită)
ALBUMINURIE
Agriş, banane, bătrîniş, bob, ceapă, coada calului, drob, fasole, feciorică, laur (Ilex), lăsnicior, mărgăritărel, măselariţă, mesteacăn, nuc, paracheriniţă, păpălău, porumb, rostogol, splinuţă, tei, troscot, turtă, ţelină sălbatică, vîsc, vulturică.
ALCOOLISM
Ceapă, pasiflora, pătrunjel, pedicuţă, praz, Rauvolfia, revent, stejar, varză.
ALERGIE
Cîrcel, coada şoricelului, osul iepurelui, pelin, pir, splinuţă, trandafir roşu, turiţă mare.
ALOPECIE (Vezi Păr)
AMNEZIE (Vezi Memorie)
AMENOREE (Vezi şi Menstruaţie)
Aloes, cimbrişor, fumariţă, izmă, obligeană, rozmarin, virnanţ.
AMEŢELI (Vezi şi Vertigii)
Angelică, anason, arnică, busuioc, calomfir, cătuşă, chimion, ciuboţica cucului, frăşinel, jaleş, levănţică, muşeţel, odolean, păducel, piper sălbatic, roiniţă, rozmarin, salvie, sulfină, ventrilică, verbină, vinariţă.
AMIGDALITĂ (Vezi şi Anginâ, Faringite)
Anine, ardei, arnică, saschiu, trandafir roşu, turiţă mare.
ANAFRODIZIACE
Hamei, nufăr, salcie.
ANALGEZICE
Brînduşă de toamnă, cucută, cuişoare, gaiacol, iederă, izmă, lăptucă, mac, măselariţă, morcov, muşeţel, omag, steregoaie, sulfină, şofran, tătăneasă, varză.
ANASARCĂ (Vezi Hidropizie)
ANEMIE
Alge marine, caise, cicoare, cimbrişor, cimbru de grădină, cireş, coada calului, coada şoricelului, creson, dracilă, fragi, frăsinel, ghinţură, ginseng, grîu, hamei, hrean, iarbă mare, ienupăr, lemnul Domnului, măr, mesteacăn, morcov, napi de grădină, nuc, obligeană, osul iepurelui, păpădie, pătrunjel, pelin, piper, prune, răcovină, roiniţă, rozmarin, salcîm, saschiu, schinduf, schinel, sclipeţi, sfeclă roşie, spanac, sparanghel, stejar, struguri, sunătoare, ştevie de grădină, tapaşnic, trifoişte, ţintaură, urzică moartă.
ANEMIE CEREBRALĂ
Arnică.

ANCHILOZĂ
Angelică, arnică, coacăz negru, colţul lupului, dracilă, ghimpe, ienupăr, laur (Ilex), muşeţel, rozmarin, salvie, soc, sulfină, trei fraţi pătaţi, verbină.
ANGINĂ (Vezi de asemenea Amigdalită, Faringite)
Anine, bănuţi, brînca ursului, busuioc sălbatic, ceai chinezesc, ceai pentru gargară Plafar, cimbru de munte, cînepă, clopoţei, coada racului, creţişoară, dîrmoz, dud negru, floarea soarelui, gutui, lămîi, năpraznic, mac roşu, mîna Maicii Domnului, nuc, nalbă de grădină, orz, osul iepurelui, păducel, părul Maicii Domnului, păr, pătrunjel de cîmp, praz, rug de mure, rujină, saschiu, săpunariţă, sînişoară, stejar, talpa (brînca) ursului, tătănească, turiţă mare, trandafir roşu, ţelină, vinariţă, zmeur.
ANGIOCOLITA (Vezi şi Ficat, Vezica biliară)
Boldo.
ANGOR PECTORIS (Angină pectorală)
Anghinare, arnică, coada şoricelului, cătuşă, dediţel, digitală, magheran, mărgăritărel, muşeţel, muştar, păducel, pătrunjel de cîmp, roiniţă, rostopască, ruscuţă de primăvară, soc, tei, usturoi.
ANOREXIE (Vezi Aperitive)
ANTIBIOTICE
Afine, anemone, anghinare, arţar, brusture, bujor, busuioc, caprifoi, călţunel, ceapă, coacăz, coada calului, creson, cuişoare, carpen, hrean, lichen de Islanda, mac roşu, napi de grădină, neghină, nuc, piciorul cocoşului, răchitan, sfeclă, spînz, stejar, tomate, tuia, turtă, varză.
ANTIFEBRILE (Vezi Febră)
ANTIHELMINTICE (Vezi Vermifuge)
ANTIHEMORAGICE (Vezi Hemoragie)
ANTIINFECŢIOASE (Vezi şi Antibiotice)
Hamei, iarbă mare, lămîi, morcovi, nuc, plantele bogate în vitaminele A şi C.
ANTIINFLAMATORII (Vezi şi Inflamaţii, Astringente, Antiinfecţioase, Antiinflamatoare)
Colţul lupului, in, muşeţel, nalbă mare, nuc, orez, pelin, paracherniţă, pătlăgină, sfeclă albă, sovîrf, sunătoare.
ANTISEPTICE
Busuioc, ceapă, cimbrişor, cimişir, crin, cuişoare, dafin, eucalipt, fag, gaiac, iarbă neagră, ienupăr, isop, izmă, kawa-kawa, levănţică, laur porcesc, lămîioară, lemnul Domnului, măr, merişor de munte, muşeţel, muştar, păr, pelin, pin, plop, ridichi, roiniţă, rostopască, splinuţă, sulfină, sunătoare, trandafir roşu, unguraş, virnanţ, viţă de vie ca producătoare de vin.
ANTISPASMODICE
Anason, angelica, bujor, busuioc, calomfir, cătuşă, ceai calmant Plafar, cimbru de munte, colţul lupului, coriandru, drăgaică, dumbravnic, izmă, lemn dulce, pasiflora, păducel, pirola, portocal, roiniţă, roua cerului, salcîm, scorţişoară, sovîrf, sulfină, sunătoare, tei, urechelniţă, verbină, vinariţă, visnaga.
ANTISUDORIFICE
Brad, cătină de gard, coada calului, iarbă mare, laur porcesc, mătrăgună, odolean, salvie, stejar. Se pot folosi de asemenea plante astringente.
ANTITOXICE
Ananas, iarba şarpelui, roua cerului.

ANTITUSIVE (Vezi Tuse)
ANTIXEROFTALMICE (Vezi Ochi)
ANTRAX EXTERN (Bubă neagră), (Vezi și Furunculoză)
Arnica, ceapă, coada cocoșului, creson, crin, mușețel, salvie, soc, trifoi.
ANURIE (Vezi Diuretice)
ANXIETATE (Angoasă)
Cătușă, cimbru de munte, dediţel, dumbravnic, ghizdei, gutui, hamei, laur porcesc, levănțică, mac de grădină (alb), magheran, măceș, mărgăritărel, mușețel mare, nalbă de cîmp, nuc, odolean, pasiflora, păducel, roiniță, ruscuță de primăvară, salcie, salvie, tei, vinariță.
APARATUL DIGESTIV (Vezi și Intestine, Stomac, Enterite etc.)
Agriș, dovleac, dumbeț, izmă, ștevie, varză roșie.
APARATUL URINAR (Vezi și Rinichi)
Agriș, bob, ghimpe, păr, troscot, vulturică.
APĂ DE TOALETĂ
Salvie.
APERITIVE
Agriș, angelică, ardei, arginţică, Aristolochia, armurariu, ceapă, ceai tonic aperitiv Plafar, chimin, cicoare, cimbrișor, Cincona, cînepa codrului, coacăz negru, coada șoricelului, condurul Doamnei, creson, dafin, dracilă, drobiță, dumbeț, eucalipt, fenicul, fumul pămîntului, ghimbir, ghințură, ginseng, hamei, hrean, iarbă mare, ienupăr, lămîi, lemnul Domnului, lichen de Islanda, măcriș, mușețel bun, muștar alb, nuc, obligeană, păpădie, pătrunjel, pelin, pelin de munte, pelinariță, pin maritim, podbal, roiniță, salcie, saschiu, săpunariță, schinduf, schinel, sorbestrea, sovîrf, sparanghel, șofran, tarhon, tomate, trifoiște, țelină, țintaură, unguraș, usturoi, ventrilică, verbină.
APOPLEXIE
Arnică, ciuboțica cucului, lămîi, muștar, vîsc.
ARITMII CARDIACE (Vezi Inimă)
ARSURI
Aloes, brad, brînca ursului, brusture, calomfir, cartof, ceai chinezesc, ceapă, cebarea, coada șoricelului, colțul lupului, crin, dovleac, fasole, ferigă masculă, filimică, floarea soarelui, ghiață, gomenol, gutui, iarbă de purici, iarbă de urechi, iederă, limba cîinelui, lobodă, lumînărică, măceș, miere, morcov, pepene galben, pin, plop negru, Prunus laurocerasus, răsfug, ricin, schinel, soc, sorbestrea, spanac, stînjenel, sunătoare, tătănească, ulei (de migdale dulci, de măsline, de nucă), urechelniță, urzică moartă, usturoi, varză, ventrilică, zîrnă.
Cu plante se pot trata numai arsurile ușoare.
ARTERE (Vezi și Arterioscleroză)
Colţul lupului, isop, nuc, portocal, salcîm japonez, saschiu, usturoi.
ARTERIOSCLEROZĂ (Vezi și Artere)
Anghinare, arbat, arnica, coacăz negru, coada calului, colțul lupului, creţișoară, fasole, frag, fumariță, goemon, hamei, laminarie, lămîi, măceș, mărăcine alb, mesteacăn, muștar, nuc, păducel, păpădie, praz, prune, rozmarin, rostopască, salvie, săpunariță, secară, soia, struguri, tei, traista ciobanului, trei fraţi pătaţi, troscot, ulei (de floarea-soarelui, de măsline), usturoi, varec, vîsc. În alimentaţie se va folosi un amestec de: ardei, cardamom, coriandru, cuișoare, ghimbir, nucșoară.

ARTRITE
Bătrîniș, cimbrișor, cireș sălbatic, ciuboțica cucului, iarbă de șoaldină, lămîioară, lăsnicior, mărul lupului, mesteacăn, pătrunjel, ricin, ridichi, salsaparila, țelină, untul pămîntului, usturoi.
ARTRITISM (Vezi și Acid uric, Diabet, Gută, Litiază, Obezitate, Piele, Reumatism)
Anghinare, bătrîniș, brîndușa de toamnă, brusture, cartofi, cimbrișor, cireșe și vișine, coacăz negru, coacăze roșii, dovleac, feriguță, fetică, filimică, fragi, frasin, ghimpe, ghințură, ienupăr, lămîi, lăsnicior, mere, mesteacăn, morcovi, păpădie, pătlăgele roșii, pere, plop, praz, splinuță, struguri.
ARTROZE
Mesteacăn, turiță mare.
ASCARIZI (Vezi Vermifuge)
ASCITA (Vezi și Hidropizie)
Ceapă, colțul lupului, cireșe (cozi), digitală, fasole păstăi, ienupăr, mesteacăn, osul iepurelui, porumb (mătase), rozmarin, spînz, urzică, varză, veninariță.
ASISTOLII (Vezi și Inimă)
Digitală, drob, leandru, mărgăritărel, ruscuță de primăvară.
ASTENIE
Angelică, ardei, castan comestibil, caise, ceapă, cerențel, cimbrișor, cimbru de munte, crucea pămîntului, cuișoare, dafin, dracilă, fragi, fumariță, ghințură, ginseng, grîu, hrean, laur (Ilex), lămîioară, lăptuci, levănțică, linte, măcieșe, magheran, mere, morcovi, migdale, nu-mă-uita, pasiflora, ovăz, păpădie, pelin de munte, portocale, rozmarin, salvie, schinduf, scorțișoară, sfeclă roșie, smochine, sovîrf, struguri, țelină, țîța vacii, zmeură.
ASTENIE GENITALĂ (Vezi și Afrodiziace)
Ginseng.
ASTENIE NERVOASĂ (Vezi Nevroză astenică)
ASTM
Amăreală, anason, angelică, anghinare, arnică, busuiocul cerbilor, ceai chinezesc, ceai antiastmatic Plafar, cimbrișor, cimbru, cîrcel, coada racului, crețișor, cucută, eucalipt, fenicul, feriguță, grindelia, hamei, iarbă mare, isop, laur porcesc, lemn dulce, leuștean, levănțică, lingurea, lichen de Islanda, lumînărică, magheran, mătrăgună, mușețel, muștar negru, nalbă de pădure, nap de grădină, odolean, părul Maicii Domnului, pătlăgină, pin (sau brad), pochivnic, podbal, poligala amară, rodiu, rodul pămîntului, roiniță, rostopască, roua cerului, rozmarin de primăvară, salvie, scînteuță, silnic, stînjenel, sulfină, sunătoare, talpa gîștei, trandafir roșu, trifoișțe, țigări antiastmatice Plafar, unguraș, urzică, varec, ventrilică, vineriță, visnaga, zarnacadea.
ASTRINGENTE
Aglică, cerențel, cinci degete, coada racului, colțul lupului, drăgaică, fag, gutui, hamamelis, iarba șarpelui, limba cîinelui, năvalnic, pătlăgină, pirola, plop, saschiu, sclipeți, scoruș, sorbestrea, sînișoară, splinuță, stejar, tătănească, troscot, trandafir roșu, urechelniță, urzică, viță de vie.
ATEROMATOZĂ
Anghinare, păducel, păpădie, rostopască, tei.
ATEROSCLEROZĂ
Anghinare, ceai chinezesc, mere, păpădie, salcîm japonez, șofrănaș, ulei de măsline.

ATONII (și Distonii) SIMPLE SAU NEURO-VEGETATIVE
Angelica, armurariu, arnică, cerenţel, calomfir, chimion, coada calului, coada şoricelului, cosiţel, dafin, dumbeţ, fenicul, ghinţură, hamei, iarbă mare, ienupăr, izmă, laur (Ilex), lămîioară, leuştean, levănţică, lingurea, muşeţel bun, muştar negru, nuc, obligeană, pătrunjel de cîmp, pelin, rozmarin, salvie, saschiu, schinel, sclipeţi, sunătoare, ştevie de grădină, turiţă, ţintaură, unguraş, ventrilică.
AUTOINTOXICAŢII
Drojdie de bere, plop (cărbune), struguri.
BACTERICIDE
Cerenţel, usturoi.
BALONARE DIGESTIVĂ (Vezi şi Carminative, Meteorism)
Cătuşnică, ceapă, coriandru, cuişoare, izmă, mătăciune, orez, rapiţă, ridichi, sovîrf, talpa gîştei, ţelină.
BĂI
Băi antibronchitice: brad, eucalipt, lămîioară, pin.
Băi anticelulitice: iederă.
Băi antigutoase: ferigă masculă.
Băi antirahitice: laminarii, magheran, romaniţă, stejar, varec.
Băi antireumatismale: cimbrişor, ferigă masculă, magheran, salvie.
Băi antiseboreice: lămîi.
Băi pentru activarea circulaţiei sanguine: castan sălbatic, coada şoricelului, viţă roşie.
Băi pentru reechilibrarea sistemului nervos: angelică, mirt.
Băi revulzive: muştar.
Băi deodorante: cimbru de grădină, coada calului, lavandă, nuc, rozmarin, salvie, stejar.
Băi sedative: cimbru de munte, nalbă de cîmp, nuc, odolean, păducel, roiniţă, tei.
Băi pentru slăbire: colţul lupului, salcie, varec.
Băi tonice generale: cimbrişor, izmă, rozmarin, salvie.
Băi tonice musculare: mărtăloagă.
BĂTĂTURI
Buricul Venerei, ceapă, crin, gălbenele, iarbă de şoaldină, iarbă de urechi, iederă, pecetea lui Solomon, praz, revent, rostopască, tuia, urechelniţă, urechelniţa viilor, usturoi.
BĂTRÎNEŢE
Caise, coacăz negru, frasin, ghinţură, ginseng, morcov, ovăz, portocale, Rauvolfia, struguri.
BEHICE (Vezi Tuse)
BEŢIE (Vezi şi Alcoolism)
Cafea, muştar (ca vomitiv).
BÎLBÎIALĂ
Captalan, ciuboţica cucului.
BLEFARITĂ (Vezi de asemenea Ochi şi Conjunctivită)
Albăstrele, aloes, asmăţui, coacăz negru, mac roşu, nemţişor de cîmp, nuc, pătlagină, silur, soc, sulfină, tămîioară, tei, urechelniţă.
BLENORAGIE
Afin, bătrîniş, dracilă, hamei, ienupăr, lăptucă, osul iepurelui, parachernită, pătrunjel, salcie, scai maritim, strugurii ursului, traista ciobanului.
BOALA LUI BRIGHT (Nefrită cronică)

Ceapă de mare, lichen de Islanda, mărgăritărel, pătlagină, prune, ruscuță de primăvară, scaiul dracului, sclipeți, soc, țelină, vîsc.
BOALA LUI PARKINSON (Paralizie agitantă)
Laur porcesc, măselariță, mătrăgună.
BOLI INFECȚIOASE ȘI CONTAGIOASE (Vezi și Infecții bacteriene)
Anghinare, cuișoare, eucalipt, usturoi.
BOTRIOCEFALOZA
Dovleac, ferigă masculă.
BRONHOPNEUMONIE
Brad (muguri), drob, eucalipt, iarbă mare, lămîioară, mirt, mușțar, pin, unguraș, usturoi, ventrilică.
BRONȘITE
Amăreală, angelică, ardei, armurariu, brîncuță, busuioc, busuiocul cerbilor, calomfir, captalan, ceai antibronșitic Plafar, ceai pectoral Plafar, ceapă, ceapă de mare, chimin, cimbrișor, cimbru sălbatic, ciuboțica cucului, coada șoricelului, condurul Doamnei, creson, dafin, dumbeț, eucalipt, fenicul, feriguță, gomenol, grindelia, gutui, hrean, iarbă grasă, iarbă mare, iederă, in, ienupăr, ipcărige, isop, laptele cîinelui, lariță, laur (Ilex), laur porcesc, lămîi, lămîioară, lăptucă, lemn dulce, levănțică, limba mielului, lingurea, luceafăr, lumînărică, mac roșu, magheran, măr, mierea ursului, mirt, morcov, mușchi de piatră, mușțar, nalbă de pădure, nalbă mare, nap de grădină, năvalnic, omag, orz, osul iepurelui, panseluță, parpian, părăluțe, părul Maicii Domnului, pătlagină, pătrunjel de cîmp, pin și alte conifere, pipăruș, piperul bălții, pir, plop, podbal, poligala, popîlnic iepuresc, porumb, porumbar, praz, rapiță, răchitan, ridichi de lună și de iarnă, roua cerului, salcie, salcîm, salvie, săpunariță, scai vînăt, schinduf, scînteuță, scoruș, silnic, sipică, smochin, soc, sorbestrea, sovîrf, species pectorales Plafar, stînjenel, sulfină, sunătoare, talpa gîștei, tapașnic, tătăneasă, tei, trifoi alb și roșu, turtă, țelină, unguraș, usturoi, varză, ventrilică, violete, vetrice.
BRONZARE
Ammi, ceai chinezesc, morcov.
BRUCELOZĂ (Febră de Malta, Febră ondulantă, Melitococie)
Vulturică.
BUBĂ NEAGRĂ (Vezi Antrax)
BUBOI (Vezi Furunculoză)
CAFEA (Înlocuitor de)
Cicoare, ghindă, lupulin, năut, orez.
CAHEXIE
Salvie.
CALCULOZĂ (Litiază)
Cireșe, dracilă, ferigă regală, fragi, nopticoasă, păpădie, păpălău, pir, struguri, troscot, țelină, verbină. Plantele sînt utile în calculii biliari și urinari.
CALCULI BILIARI (Vezi și Ficat)
Anghinare, armurariu, calomfir, cireșe, crucea voinicului, crușin, dracilă, iederă, ienupăr, fragi, limba mielului, nap de grădină, nopticoasă, păpădie, păpălău, pir, salcie, struguri, rostopasca, salba moale, scai maritim, soc, tei, troscot, țintaură, urzică, verbină.
CALCULI URINARI (Vezi și Rinichi)
Arbat, brusture, coacăz negru, cireșe, cînepa codrului, coada calului, coada șoricelului, colțul lupului, crețișoară, crușățea, dracilă, drobul iepurelui,

fragi, frasin, ghimpe, măceș, mere, mesteacăn, osul iepurelui, ovăz, parachernițã, păducel, păpădie, păpălău, păr, piperul bălții, pir, porumb, praz, ridiche, scînteuță, scoruș, soc, splină, struguri, studeniță roșie, troscot, turiță mare, usturoi, verbină, vineriță.

CALMANTE

Brînca ursului, bujor, căldărușă, călin, cătușă, ceai calmant cardiac Plafar, cerențel, cimbrișor, ciuboțica cucului, dafin, dediței, dovleac, Eschscholtzia fenicul, ferigă masculă, filimică, frag, fumul pămîntului, ghiață, ghizdei, hamei, iarbă mare, iasomie, izmă bună, jaleș, joian, kawa-kawa, laur porcesc, lămîi, lămîioară, lăptucă, levănțică, lemn dulce, limba mielului, lobelia, luceafăr, lupin, mac alb și roșu, magheran, mandarine, măr, mărgăritărel, mătrăgună, migdal, mușețel, nalbă de grădină și de pădure, nap de grădină, narcisă, nufăr, odolean, orz, ovăz, parachernițã, pasiflora, păpălău, păr, părăluțe, păstîrnac, pătrunjel de cîmp, pătlagină, piersic, piper sălbatic, pir, plop, portocal, porumbar, ridichi de lună și de iarnă, răchitan, roiniță, rostopască, roua cerului, rujă-rodiolă, ruscuță de primăvară, salcie, salcîm, sînziene galbene, soc, sovîrf, spanac alb, splinuță, studeniță roșie, sugătoare, sulfină, șofran, tătănească, tei, trandafir roșu, verbină, vetrice, vinariță, zizif.

CANCER

Brîndușă de toamnă, brusture, burete de mesteacăn, captalan, ceapă, cimișir, coada calului, coada șoricelului, cucută, dracilă, iarba șarpelui, ienupăr, mesteacăn, mușchi de Corsica, năpraznic, pătrunjel, pelin, podofil, Prunus lauro-cerasus, răchitan, rodul pămîntului, rostopască, saschiu, schinel, scînteuță, sclipeți, sfeclă roșie, tămîioară, tărîțe de grîu, tătănească, trifoișțe, țintaură, usturoi, vîsc.

CAPILARE

Isop, salcîm japonez.

CARDIOPATII (Vezi Inimă)

CARENȚE (Boli carențiale)

Cicoare, coada calului, creson, fragi, hrean, lingurea, păpădie, silnic, trifoișțe, urzică.

CARII DENTARE (Vezi și Dinți)

Coada calului, coada racului, cuișoare, gălbenele, izmă, portocale, visnaga.

CARMINATIVE

Afin, anason, angelică, busuioc, calomfir, cardamom, ceai contra colicilor Plafar, ceapă, chimin, chimion, cimbrișor, cimbru, coada șoricelului, coriandru, crețișoară, cuișoare, cuscută, dafin, fenicul, ghimbir, ienupăr, isop, izmă, lămîi, lămîioară, lemnul Domnului, leuștean, magheran, mărar, mătăciune, morcov sălbatic, mur, obligeană, orez, pătrunjel de cîmp, pelinariță, plop, ridichi, roiniță, rozmarin, salvie, sovîrf, talpa gîștei, tarhon, țelină, țintaură, verbină, visnaga.

CATAR PULMONAR (Respirator)

Amăreală, angelica, brîncuță, busuioc, calomfir, caprifoi, ceapă, ciuboțica cucului, creson, crețișoară, digitală, dracilă, eucalipt, fag (creozot), fenicul, hrean, iarbă mare, isop, lămîioară, lemn dulce, lichen de Islanda, limba mielului, lingurea, nalbă, părul Maicii Domnului, pin, pochivnic, Polygala senega, salvie, sulfină, tătănească, unguraș, varză.

CATARACTĂ

Ginseng.

CAUSTICE (Vezi și Revulsive)

Dediţel, floarea Paştelui, stînjenel.
CĂDEREA PĂRULUI (Vezi Păr)
CĂI RESPIRATORII (Vezi Guturai, Laringite, Traheite, Bronşite)
CĂI URINARE (Vezi şi Rinichi)
Parachernită, pirola, seminţe de in, sfeclă albă, strugurii ursului, sulfină, turtă.
CĂLCÎIE (Dureri)
Portocal, buricul Venerii.
CEAI ALIMENTAR
Afin, ceai aromat Plafar, frag, gutui, măceş, mur, zmeur, lămîiţa, adăugată altor ceaiuri, le dă un gust plăcut.
CEARCĂNE (Vezi Ochi)
CEFALEE (A se vedea şi Dureri)
Busuioc, cafea, cerenţel, ciuboţica cucului, dumbeţ, fenicul, iasomie, izmă, lămîie, levănţică, magheran, mărgăritărel, muşeţel, piperul bălţii, pochivnic, portocal, roiniţă, romaniţă, rozmarin, salcîm, schinel, stînjenel, stînjenel de baltă, sulfină, tei, trifoişte, turiţă mare, vanilie sălbatică, viorele, verbină, vinariţă, viţă de vie.
CELULITĂ
Anghinare, bătrînişş, coacăz negru, coada şoricelului, colţul lupului, iederă, lămîi, lemn cîinesc, păducel, păpădie, pir, rostopască, schinduf, sovîrf, splinuţă, troscot, unguraş, valeriană, varec, verbină, viţă roşie, vulturică.
CHELBE (Alopecie micotică) (Vezi şi Favus)
Brusture, nuc, trei fraţi pătaţi.
CHELIE
Călţunaşi, merişor, piper lung.
CHERATITĂ
Coada racului, colţul lupului, fenicul, pelin, scînteuţă, sclipeţi, trandafir roşu.
CICATRIZANTE (Vezi şi Plăgi, Ulcere)
Afin, arnică, buberic, buricul apei, calomfir, campanula, cînepa codrului, coada şoricelului, ciuboţica cucului, colţul lupului, creţişor, cuscută mirositoare, dumbeţ, Echinacea purpurea, filimică, foaie grasă, gălbăşoară, iarba ciutei, iederă, lemnul Maicii Domnului, linariţă, mărul lupului, mesteacăn, morcov, muşeţel, parpian, pătlagină, pirola, pliscul cocoarei, salcie, salvie, schinel, scînteuţă, sunătoare, talpa ursului, tătăneasă, trandafir roşu, troscot, turiţă mare, turtă, ţintaură, urzică moartă, vanilie sălbatică, varză, vătămătoare, ventrilică, vinariţă, vineriţă, vulturică.
CIRCULAŢIE SANGUINĂ (Tulburări) (Vezi de asemenea Inimă şi Stimulente circulatorii)
Afin, alun, castan sălbatic, coacăz negru, coada şoricelului, cruciuliţă, dracilă, lămîi, păducel, traista ciobanului, trifoişte, turiţă (Galium), usturoi, viţă de vie cu struguri roşii, vîsc.
CIROZĂ HEPATICĂ (Vezi şi Ficat)
Ceapă.
CISTITĂ (Vezi Vezica urinară)
CLIMACTERIUM (Vezi şi Menopauză)
Rauvolfia, talpa gîştei.
CLOROZĂ
Angelică, cicoare, coada calului, coada racului, dumbeţ, frasin, ghimpe, ghinţură, hrean, lemnul Maicii Domnului, levănţică, nuc, obligeană, pe-

lin, roiniță, saschiu, săpunariță, spanac, ștevie de grădină, trifoiște, țintaură, urzică, vetrice.

COLAGOGE

Anghinare, armurariu, cafea, cicoare, cimișir, cînepa codrului, coada șoricelului, crușin, dracilă, feriguță, iarbă mare, levănțică, măcește, păpădie, pir, podofil, porumb, sunătoare, turiță mare, ulei de floarea-soarelui sau de măsline, unguraș, volbură.

COLECISTITĂ (Vezi Vezica biliară)

Anghinare, cimbrișor, dracilă, floarea-soarelui, gălbenele, iarbă mare, levănțică, măcește, mărar, măsline, morcov, păpădie, pir, porumb, ridichi, rostopască, splinuță, sunătoare, turiță mare, unguraș.

COLESTEROLEMIE

Anghinare, cînepa codrului, floarea-soarelui (ulei), frasin, lămîi, mac (ulei), mere, mesteacăn, păpădie, pătlagină, porumb (ulei), rozmarin, splinuță, struguri, vinete.

COLIBACILOZĂ

Afin, caprifoi, condurul Doamnei, dumbravnic, eucalipt, fetică, mere, splinuță.

COLICI

Anason, arnică, beladona, busuioc, cartofi, castan, ceai contra colicilor Plafar, cerențel, chimion, cicoare, cimișir, ciuboțica cucului, coada racului, coriandru, gutui, ienupăr, izmă, lămîioară, levănțică, lumînărică, mac roșu, magheran, mătăciune, morcov sălbatic, mușețel, obligeană, pasiflora, pelin, răculeț, roiniță, romaniță, rozmarin, salvie, soc, tei, unguraș, urzică, ventrilică, vetrice, visnaga.

COLICI INTESTINALE (Cu punct de plecare la intestinul gros)

Cartofi, castraveți, ciuboțica cucului, gutui, lumînărică, mac roșu, morcov, ceai laxativ Plafar, ceapă, cimbrișor, cicoare, cireșe, ciuboțica cucului, cînepa codrului, coacăze roșii, creson, crușin, cupa vacii, cuscută, dracilă, drob, fenicul, feriguță, frasin, globularia, grîu, iarbă dulce de munte, iarbă mare, iarbă de purici, ienupăr, in, in sălbatic, lăptucă, lemn dulce, mac negru, măcriș, mălin, măslin, mere, migdal dulce, morcov, muștar, mutătoare, pelin, nalbă (de cîmp, de grădină, sălbatică), nap, păpădie, păr, pătlagină, pătlăgea de nisip, pelin, piersic, pir, podofil, praz, prune, pulbere laxativ-purgativă Plafar, rapiță, revent, ricin, roibă, roșii, rutișor galben, salbă moale, salcîm galben, scamonia, schinduf, scoruș, secară, sfeclă, siminichie, smochine, soc, sovîrf, spanac, spînz, stînjenel galben, struguri, șofrănaș, ștevie sălbatică, trandafir alb, trepădătoare, untul pămîntului, varză, veninariță, verigariu, vinete, volbură, zgrăbunțică.

CONTUZII (Vezi și Vînătăi)

Angelică, arnică, asmățui, calomfir, cartofi, ciuboțica cucului, coada calului, coada racului, coada șoricelului, crețișoară, gălbenele, iarbă de urechi, isop, lobodă de grădină, mutătoare, odolean, pătlagină, pătrunjel, răcovină, rozmarin, rășină de pin și de brad, salvie, saschiu, secară, sînișoară, slăbănog, spălăcioasă, sunătoare, tătăneasă, traista ciobanului, turiță mare, țelină, țintaură, ulm, untul pămîntului, urechelniță, varză, vătămătoare, verbină, zîrnă.

CONVALESCENȚĂ

Alimente ușor digerabile, bogate în vitamine, săruri minerale, microelemente, constînd din legume, fructe, preparate de orz, ovăz etc.

Angelică, cerențel, cătină, cimbrișor, cînepa codrului, creson, dafin, dumbeț, fasole, gențiană, hamei, iarba lui Sf. Ion, lămîi, lămîioară, morcovi,

mușchi de piatră, napi de grădină, păr, pelin, poroinic, răcovină, rozmarin, salvie, schinduf, schinel, scorțișoară, spanac, trandafir roșu, țintaură, vulturică.

CONVULSII (Vezi de asemenea Nevroze, Spasme)

Arnică, beladona, laur porcesc, lămîi, mac roșu, mușețel, narcisă, spălăcioasă, trei frați pătați, tei, valeriană.

COREE (Dansul Saint Guy)

Arnică, bujor, cătușă, cînepă, limbariță, pelinariță, portocal, păducel, salcie, tei, urzică, trei frați pătați, valeriană.

CORIZĂ (Vezi Guturai)

CORONARE (Vezi Inimă)

CORPI STRĂINI (Înghițire de . . .)

Sparanghel fiert, consumat cît mai repede după înghițire, el antrenînd corpul străin, eliminîndu-se odată cu el prin fecale.

COȘI (Vezi Acnee)

COȘMAR

Valeriană.

CRAMPE (Vezi Spasme)

CRAMPE DIGESTIVE (Vezi și Antispasmodice, Stomac, Colici etc.)

Anason, angelică.

CRAMPE MUSCULARE (Vezi și Curbatură)

Cinchona, ferigă masculă.

CRĂPĂTURI ALE PIELII (Vezi și Crevase)

Morcov sălbatic, pasiflora, romaniță, sulfină.

COLICI HEPATICE (Vezi și Ficat)

Alune de pămînt, anghinare, armurariu, brusture, cicoare, dracilă, drob, ghințură, leuștean, mesteacăn (mîțișori), păpădie, pătlăgină, pedicuță, pir, rozmarin, rostopască, salbă moale, schinel, scînteuță, silnic, sunătoare, țintaură, ulei de măsline, verbină, vinariță, vîsc.

COLICI RENALE (Vezi și Rinichi)

Alune de pămînt, bob, brusture, buricul Venerei, calomfir, coacăz negru, coada calului, crețișoară, drob, fasole, frag (rădăcini), frasin, ienupăr, in, leuștean, măceș, mărtăloagă, mesteacăn, ochii șoarecelui, osul iepurelui, ovăz, parachernită, păducel, păpădie, păpălău, pir, porumb (mătase), porumbar, scai vînăt, scînteuță, scoruș, splinuță, strugurii ursului, studeniță, sulfină, trandafir, turiță mare, turtă, zmeur.

COLITĂ (Vezi și Enterite)

Anghinare, ceai anticolitic Plafar, cinci degete, coada racului, coada șoricelului, colțul lupului, filimică, ginseng, mere, mătăciune, nalbă mare, poroinic, sclipeți, tătănească (în recto-colita ulceroasă).

COMEDON

Lămîi, mazăre, soc.

CONDILOM ACUMINAT

Podofil.

CONDIMENTE

Chimion, condurul Doamnei, cuișoare, dafin, ghimbir, hrean, enibahar, leuștean, muștar alb, negrilică, nucșoară, piper, scorțișoară, usturoi.

CONGESTIE CEREBRALĂ

Aloes, arnică, beladonă, busuioc, cătușă, dediței, ghințură, hrean, iederă, in sălbatic, izmă, levănțică, magheran, mușețel bun, muștar, mutătoare, odolean, omag, păducel, roiniță, salvie, sulfină, tei, verigariu, vîsc. Se va

apela neîntîrziat la medic, plantele folosindu-se pînă la intervenţia acestuia.

CONGESTII INTERNE

Veninariţă.

CONGESTIA FICATULUI (Vezi şi Ficat)

În congestia activă, aloes, armurariu, păpădie, rozmarin, rostopască, splinuţă; iar în cea pasivă, aloes, armuriu, castan sălbatic, dracilă, salbă moale, stînjenel.

CONGESTIE PULMONARĂ

Aloes, beladonă, busuioc, dediţel, hrean, lăsnicior, levănţică, muşeţel, muştar, omag, poligala, salvie, tei.

CONJUNCTIVITĂ (Vezi şi Ochi)

Afin, albăstrele, cerenţel, creţişoară, dumbravnic, fenicul, gutui, Hydrastis canadensis, ienupăr, lemn dulce, magheran, muşeţel bun, nalbă de pădure, nuc, nu-mă-uita, pătlagină, pelin, sclipeţi, silur, soc, steluţă, urechelniţă, urzică, viţă roşie. Preparatele pentru ochi se vor pregăti cu apă de ploaie sau apă de izvor, în cantităţi mici, filtrîndu-se atent şi folosindu-se cît mai repede.

CONSTIPAŢIE

Albăstrele, aloes, alune de pămînt, agrişe, alge, anghinare, boz, busuioc, cartofi.

CREŞTERE

Alune de pămînt, coacăze negre, grîu (germeni), pîine integrală, măceşe, morcovi, nuci, orz, ovăz, pătrunjel, portocale, porumbar, soia.

CREVASE (Crăpături)

Ardei iute, castraveţi, ceapă, coada şoricelului, frag, gomenol, gutui, lămîi, limba cîinelui, mac (ulei de seminţe), migdal dulce, pin şi brad (muguri), plămînărică, plop negru, stejar, sunătoare, tătănească, toporaşi, urechelniţă, urzică, zgrăbunţică.

CRUSTE DE LAPTE (Vezi şi Impetigo)

Brusture, cimişir, panseluţă sălbatică, varză.

CUPEROZĂ

Afin, castan, cînepa codrului, colţul lupului, frag, lăptucă cultivată, lăptucă veninoasă, nalbă de cîmp şi de grădină, nufăr alb, tei, viţă roşie.

CURA DE PRIMĂVARĂ

Prin cura de primăvară se stimulează organele lenevite (ficat, intestin, rinichi şi piele), folosindu-se plante depurative, diuretice, laxative, la care se adaugă plante stimulente. Această cură se adaptează după nevoile proprii şi durează 3 săptămîni, luîndu-se 4—6 căni de ceai zilnic, din care una dimineaţa pe nemîncate şi alta seara la culcare. Concomitent, se vor consuma sucuri de agrişe, mere, morcovi, struguri, precum şi verdeţuri: frunze de fetică sau păpădie, măcriş, salată. Enumerăm cîteva din plantele utile în cura de primăvară: agriş, brîncuţă, brusture, cicoare, cimişir, coacăz negru, fumariţă, isop, lăsnicior, limba mielului, în asociere cu cicoare, fumariţă şi păpădie, măceş, măcriş, măcrişul iepurelui, măr, mesteacăn (în amestec cu isop), miruţă, morcov, păpădie, porumbar, săpunariţă (în amestec cu brusture), soc, struguri, ştevie sălbatică, trei fraţi pătaţi, urzică, vinariţă.

CURBATURĂ

Ienupăr, lămîi, lămîioară, omag, plop negru, plante stimulente.

DALAC (Vezi Antrax)

DANSUL SAINT GUY (vezi Coree)
DEBILITATE
Cătină, ţintaură, urzică mică.
DEGERĂTURI
Brad, busuioc, castan, ceapă, crin alb, coada şoricelului, filimică, gutui, lămîi, lumînărică, mierea ursului, morcovi, muşeţel bun, napi de grădină, nuc, rapiţă, rozmarin, salvie, schinel, soc, stejar, ţelină, varză, vîsc de stejar.
DELIRIUM TREMENS (Vezi Alcoolism)
DEMINERALIZARE
Castan comestibil, coada calului, grîu, hrişcă, portocale, secară, soia, spanac, tapaşnic.
DEPRESIUNE (Vezi Stări depresive)
DEPURATIVE
Afin roşu, aloes, angelică, arbat, barba caprei, bănuţi, brusture, buberic, buricul apei, buruiană porcească, cătuşă, ceai depurativ Plafar, cicoare, cimişir, coada calului, coada şoricelului, colţul lupului, condurul Doamnei, creson, cruşin, dracilă, dumbravnic, feciorică, fumul pămîntului, gălbenele, hamei, iarbă sărată, ienupăr, lămîi, lăsnicior, leuştean, limba mielului, lingurea, lupin, măcriş, măslin, mere, mesteacăn, morcovi, nuc, ochiul lupului, osul iepurelui, panseluţă sălbatică, păpădie, păpălău, pătlagină, pătrunjel mare, pere, piersici, pin, pir, poligala, porumbar, prun, puturoasă, ridichi, rîjnică, rogoz, rostopască, rug de mure, salsaparila, saschiu, săpunariţă, scaietele popii, scînteuţă, sipică, smirdar, sparanghel, ştevie de grădină, tei, trestie italiană, trifoişte, tulichină, ţelină, ulm, urzică, urzică moartă, vătămătoare, verigariu, vinariţă, vîsc, vulturică etc.
DERMATITE (Vezi Piele)
Brusture, cicoare, cîrcel, creson, fumariţă, panseluţă sălbatică, răchitan, săpunariţă, turiţă mare, ulm, varga ciobanului.
DEZECHILIBRU NEURO-VEGETATIV (Vezi şi Vagotonie)
Armurariu, bujor, cătuşă, dediţel, foaie grasă, ghizdei, jaleş, lăptucă, magheran, păducel, piper sălbatic, portocal, roua cerului.
DEZINFECTANTE
Pentru dezinfectarea unei camere, se vor arde pe foc lemne de fag, care conţin creozot; se vor presăra pe plită sau jăratec frunze uscate de dafin, eucalipt, salvie, sau se vor fierbe într-un vas descoperit, de 3 ori pe zi, cîte 50 g salvie.
DEZINTOXICANTE
În cura de dezintoxicare, se vor alege plantele care corespund scopului urmărit (depurativ, diuretic, reconstituant, sudorific etc.). Dăm mai jos o listă a plantelor dezintoxicante:
Agriş, ananas, brîncuţă, cicoare, cimişir, coacăz de pădure, fetică, isop, izmă, lăptucă cu flori galbene, lăsnicior, măceş, măcrişul iepurelui, măr, miruţă, morcov, porumbar, prune, săpunariţă, soc, struguri, ştevie de grădină, trei fraţi pătaţi, urzică, ventrilică, vinariţă.
DIABET
Ceaiurile antidiabetice se iau neîndulcite sau îndulcite cu zaharină.
Afin, anghinare, brusture, buberic, cartofi, ceai dietetic Plafar, ceapă, cicoare, ciumărea, coacăze negre şi roşii, creson, creţişoară, drojdie de bere, dud negru, eucalipt, fasole, fragi, ghinţură, hamei, iarbă mare, iarbă neagră, lămîi, lăptucă, lăsnicor, măslin, mere, migdale dulci, morcovi, nap, năpraznic, nuc, odolean, ovăz, pelin, porumb, roşii, rug de mure, sal-

vie, saschiu, schinduf, sclipeți, soia, ștevie de grădină, troscot, țelină, țintaură, urzică, varză, zgrăbunțică, zmeură.

DIAFORETICE (Vezi SUDORIFICE)

DIAREE

Afine, agrișe, arbat, ardei, arginţică, bătrîniș, busuioc sălbatic, carpen, castan comestibil, ceai antidiareic Plafar, ceai chinezesc, cebarea, cerenţel, cimbru de munte, cimișir, cinci degete, coada calului, coada racului, colţul lupului, corn, creţișoară, dovleac, dracilă, dreţe, dud alb, dud negru, fag, fenicul, frag, gălbășoară, gorun, gutui, hamamelis, iarba Sf. Sofia, iarba șarpelui, laur (Ilex), lămîi, lemn cîinesc, limba cîinelui, mac, măcește, mărtăloagă, mătrăgună, mere, mirt, morcov, moșmon, mur, mușchi de piatră, mușeţel, nalbă mare, năpraznic, năvalnic, nuc, orez, orz încolţit, păducel, pătlăgină, pătrunjel de cîmp, pelin, poroinic, pochivnic, porumbar, răchitan, răculeț, ratanhia, revent, rodiu, roiniță, roșcov, salcie, salvie, saschiu, sănicioară, schinel, sclipeți, scoruș, sorbestrea, spălăcioasă, splinuță, stejar, strugurii ursului, sunătoare, talpa gîștei, talpa ursului, tătănească, tei, trandafir roșu, troscot, turiță mare, țintaură, ulm, unguraș, urechelniță, urzică, urzică moartă, usturoi, usturoiță, varză, vetrice, vinariță, viță de vie, vulturică, zarnacadea, zmeur.

DIGESTIVE

Anason, aloes, ammi, angelică, ardei, armurariu, asmățui, brînca ursului, cafea, ceapă, cerenţel, chimen, chimion, cicoare, cimbrișor, cireș sălbatic, coriandru, cuișoare, drobiță, dumbeț, dumbravnic, eucalipt, fenicul, ghinţură, ginseng, hamei, hrean, iarbă neagră, iarbă săratră, isop, izmă, izmă de pădure, kawa-kawa, lămîi, lămîioară, lăptucă, lichen de Islanda, lingurea, magheran, mazăre, mălin, mărar, mere, mesteacăn, migdale dulci, morcov, mușeţel, muștar, nuc, nucșoară, obligeană, orz (malț), pătrunjel, pelin, pelin de munte, peliniță, pin maritim, piper boabe, praz, prune, revent, roiniță, rozmarin, salvie, schinel, scorțișoară, sulfină, talpa ursului, tarhon, tei, trifoiște, troscot, țelină, țintaură, unguraș, urzică, varză murată, ventrilică, verbină, vetrice, vinariță, zmeur.

DIGESTII DIFICILE (Vezi Stomac și Digestive)

DILATAȚIA STOMACULUI (Vezi Stomac)

DINȚI (Vezi și Gură)

Anason, anine, călțunel, cătușnică, ceai chinezesc, cerenţel, coada calului, creson, cuișoare, dud negru, frag, gălbenele, ghimbir, izmă, levănţică, lămîi, lămîioară, lingurea, mac alb, magheran, mușeţel, nalbă de cîmp și de grădină, napi de grădină, obligeană, paracherniță, pătlagină, pătrunjel, pelin, portocale, ratanhia, rozmarin, salvie, sclipeți sau coada racului, săpunariță, smochine, soc, sovîrf, stînjenel de baltă, sulfină, șofran, țelină, trei frați pătați, usturoiță, vetrice.

DISMENOREE (Vezi și Menstruație)

Angelica, coada șoricelului, curpen, dediţel, dracilă, fumariță, gălbenele, jaleș, lămîioară, leuștean, mărul lupului, mușeţel, pătrunjel, pelin, piperul bălții, salcie, salvie, spălăcioasă, troscot, unguraș.

DISPEPSII (Vezi de asemenea Stomac și Digestive)

Aloes, ananas, anason, angelică, boldo, busuioc, cardamom, cartof, ceai dietetic Plafar, cerenţel, cimbrișor, cimbru, coacăz negru, coada șoricelului, coriandru, cuișoare, dracilă, fenicul, ghinţură, hrean, iarbă mare, ienupăr, isop, izmă, lămîioară, lămîiță, levănţică, magheran, mușeţel, muștar alb, nuc, păducel, pelin, praz, roiniță, rozmarin, rug de mure, salvie,

sovîrf, sunătoare, tei, trifoişte, troscot, ţintaură, varză, ventrilică, verbină, vetrice, vinariţă.

DISPNEE

Busuioc, cătuşă, dediţel, grindelia, isop, izmă, levănţică, lobodă de grădină, magheran, mărgăritărel, muşeţel, păducel, portocal, roiniţă, rozmarin, ruscuţă de primăvară, salcie, sulfină, talpa gîştei, tei, valeriană, vinariţă, vulturică.

DISTONII NEURO-VEGETATIVE (Vezi Dezechilibru neuro-vegetativ)

DISURIE (Vezi Diuretice)

DIURETICE

Afin roşu, aglică, aguridă, aloes, ananas, anghinare, anine, arbat, ardei, arnică, asmăţui, barba caprei, bănuţi, bătrîniş, bob, brusture, buberic, burete de soc, buricul apei, buricul Venerei, busuioc, cafea, calomfir, captalan, cardamom, căldăruşă, călin, călţunel, cătină roşie, cătină de garduri, cătuşă, ceai depurativ Plafar, ceai diuretic nr. 2 şi 3 Plafar, ceapă, ceapă de mare, chimin, chimion, chiparos, cicoare, cireşe (cozi), ciuboţica cucului, ciumărea, cînepă, cînepa codrului, coacăz roşu, coacăz negru, coada calului, colţul lupului, coriandru, coronişte, creson, creţişoară, crin, cuscută, dafin, dediţel, degeţel roşu, dentiţă, dovleac, dracilă, drăgaică, drob, dud alb, dumbeţ, dumbravnic, fasole, feciorică, fenicul, ferigă de apă, fragi, frasin, fumariţă, gălbenele, ghiaţă, ghimpe, globularia, gutui, hrean, hreniţă, iarbă de şoaldină, iarba fiarelor, iarbă grasă, iarbă mare, iarbă neagră, ienupăr, in purgativ, isop, joian, kawa-kawa, laur (Ilex) larice, lămîi, lăptucă, lămîioară, leandru, lemn dulce, leuştean, levănţică, limba mielului, limbariţă, linariţă, lingurea, lintea pratului, lobodă de grădină, lumînăricâ, lupin, magheran, măceşe, măcriş, măr, mărar, mărgăritărel, mărul lupului, mei păsăresc, merişor de munte, mesteacăn, micşunea, mierea ursului, migdal, miruţă, morcov, muşchi de Corsica, muştar, mutătoare, năut, năvalnic, negrilică, nopticoasă, obligeană, ochiul lupului, orăşniţă, orz, osul iepurelui, ovăz, panseluţă sălbatică, parachernită, păducel, păpădie, păpălău, păr, păstîrnac, pătlagină, pătrunjel, pedicuţă, pelin, pelinariţă, piciorul caprei, piersic, pin sau brad, piper sălbatic, pir, pirola, pliscul cocoarei, plop, poligala, portocal, porumb, porumbar, praz, pristolnic, prune, pupezele, puturoasă, rapiţă, ridiche, rogoz, roibă, rostopască, roşii, roua cerului, rozmarin, rug de mure, ruscuţă de primăvară, salvie, saschiu, săpunariţă, scaietele popii, scaiul dracului, scai vînăt, schinel, scînteuţă, scoruş, sipică, sînziene galbene, slăbănog, smeoaică, smirdar, soc, sorbestrea, sovîrf, spanac alb, sparanghel, spinul Domnului, splină, splinuţă, stînjenel, strugurii ursului, sulfină, sunătoare, şopîrliţă albă, tamarişcă, tei, trepădătoare, trestie italiană, trifoişte, troscot, turiţă, turtă, ţelină, ţintaură, ţîţa vacii, ulm, unghia ciutei, unghia găii, urechelniţă, urzică, urzică moartă, usturoiţă, varga ciobanului, varză, veninariţă, ventrilică, vinariţă, viorele, vîsc, vuietoare, vulturică, zămoşiţă, zizif, zmeur.

DIZENTERIE

Afine, arbat, ardei, arnică, bătrîniş, brusture, carpen, castan, cenuşer, cerenţel, cimişir, cinci degete, coada racului, coada şoricelului, colţul lupului, corn, creţişoară, fag, gălbenele, gutui, lobodă de grădină, moşmon, năvalnic, omag, pătlăgină, pochivnic, porumbar, răchitan, răculeţ, revent, sclipeţi, scoruş, simaruba, sorbestrea, stejar, talpa ursului, tătăneasă, troscot, urechelniţă, usturoi, zmeur.

DURERI (Vezi şi Antispasmodice, Artrite, Cefalee, Colici, Dinţi, Entorse, Gută, Nevralgii, Plăgi, Reumatism).

Angelică, brusture, captalan, ciuboţica cucului, coada calului, colţul lupului, coriandru, creson, cucută, cuişoare, curpen, dafin, dediţel, frasin, fumul pămîntului, iasomie, iederă, lămîioară, levănţică, muşeţel, păducel, pelin, pir, romaniţă, rostopască, salcîm alb, salvie, sfeclă, usturoi, varză.

DURERI DE CAP (Vezi Cefalee, Migrenă)

EBRIETATE (Vezi Beţie)

ECHIMOZE (Vezi Vînătăi)

ECZEMĂ (Vezi de asemenea Piele şi Cură de Primăvară)

Afin, aloes, arnică, brusture, castravete, coada calului, creson, fasole, filimică, fumariţă, iarbă mare, iris, lăsnicior, levănţică, lupin, mărul lupului, mesteacăn, migdale amare, morcov cultivat şi sălbatic, muşeţel, nalbă de pădure, panseluţă sălbatică, păpădie, pin şi brad, răchitan, rogoz, salvie, săpunariţă, soc, splinuţă, stejar, turtă, tulichină, ulm, urzică mare, urzică moartă, usturoiţă, varga ciobanului, ventrilică, zmeură.

EDEM (Vezi şi Hidropizie)

Albăstrele, alun, asmăţui, bănuţi, boz, buberic, ceapă, ceapă de mare, cireşe (cozi), cîrcel, coada calului, colţul lupului, creson, degetărel, drob, fenicul, filimică, ghimpe, hrean, iarba lui Sf. Ion, ienupăr, laur (Ilex), lemnul Domnului, leuştean, limba mielului, mere, mesteacăn, mutătoare, nuc, osul iepurelui, parachernită, păducel, păpălău, pătrunjel, piperul bălţii, porumb (mătase), rozmarin, scaiul dracului, soc, splinariţă, tărtăcuţă, turiţă, untul pămîntului, urzică, veninariţă, verigariu, vîsc, vulturică etc.

EFELIDE (Vezi Pistrui)

EFORTURI ARTICULARE (Vezi Scrîntituri)

EMENAGOGE

Angelică, arnică, bănuţi, busuiocul cerbilor, brădişor, calomfir, Camphorosma, călin, cătuşă, cătuşnică, cetină de negi, chimen, chimion, coada şoricelului, coriandru, crin alb, crin de pădure, dentiţă, dumbeţ maritim, dumbravnic, fenicul, frăsinel, iarbă mare, izmă, iederă, ienupăr, lemnul Domnului, lemnul Maicii Domnului, leuştean, lupin, mărul lupului, muma pădurii, muşeţel, muştar negru, negrilică, năut, obligeană, pătrunjel de cîmp, pelin, plop, pochivnic, smeoaică, sovîrf, spanac, spanac sălbatic tămîios, spălăcioasă, şofran, talpa gîştei, turiţă mare, trifoişte, tuia, unguraş, urzică, urzică moartă, vetrice, virnanţ.

EMFIZEM PULMONAR (Vezi şi Astm)

Brad, condurul Doamnei, creţişor, floarea soarelui, limba mielului, podbal, salvie, silnic, usturoi, unguraş.

EMOLIENTE

Alge Caragheen, buricul Venerei, cînepă, crin, fasole, floarea soarelui, ghiaţă, grîu, gutui, iarbă grasă, iarba şarpelui, lăptuci, limba cîinelui, limba mielului, linariţă, lobodă de grădină, lumînăricâ, lupin, mazăre, mărar, mierea ursului, nalbă mare, napi de grădină, nufăr, ochiul lupului, orz, parachernită, părul Maicii Domnului, pătlagină, pir, podbal, praz, pristolnic, pufuliţă, ricin, salcîm, schinduf, secară, sfeclă albă, spanac sălbatic, sulfină, susai, talpa ursului, tătănească, untdelemn, varză, zămoşiţă, zgrăbunţică, zizif.

ENCEFAL (Vezi şi Meningită Cerebro-spinală)
Veninariţă

ENDOCARDITĂ (Vezi Inimă)

ENTERITĂ (Vezi şi Diaree, Dizenterie, Colite)

Afin, alge, anghinare, arnică, cerenţel, cacao, ceai chinezesc, cimbrişor,

cinci degete, coada racului, coada şoricelului, corn, dracilă, dud, fag, frag, gutui, iarba şarpelui, in, lăptucă, lumînărică, mirt, moşmon, nalbă de grădină, nalbă mare, orez, pătlagină, răchitan, răculeţ, saschiu, schinel, scoruş, sorbestrea, splinuţă, strugurii ursului, tătăneasă, troscot, trandafir roşu, turiţă mare, ulei de măsline, urzică.

ENTERITĂ COLIBACILARĂ

Afine, trandafir roşu.

ENTEROCOLITĂ (Vezi şi Enterită)

Ceai anticolitic Plafar, dediţel, obligeană, sorbestrea, trifoişte.

ENTERITĂ TUBERCULOASĂ

Afine, tătăneasă.

ENTORSE (Vezi Scrîntituri)

EPIDEMII

Angelică, coacăz negru, eucalipt, lămîi, lămîioară, măceşe, morcovi, sfeclă roşie, tomate, usturoi.

EPILEPSIE

Bujor, buricul Venerei, cimişir, cînepă, drăgaică, frăsinel, laur porcesc, măselariţă, odolean, pelinariţă, sovîrf, şopîrliţă albă, vîsc, zarnacadea.

EPISTAXIS

Alun, cimbrişor, coada calului, creţişoară, lămîi, pătlagină, răchitan, soc, stejar, traista ciobanului, troscot, urzică, vulturică.

EPUIZARE (Vezi de asemenea Slăbiciune, Slăbire)

Coada calului, Lemnul Domnului, măceş, muşeţel, nuc, pătlagină, pelin, rozmarin.

ERETISM CARDIAC (Vezi Inimă)

ERETISM GENITAL

Hamei, nufăr, salcie.

ERISIPEL

Lăptucă, migdal, nalbă mare, podbal, soc.

ERITEM — provocat mecanic (Vezi şi piele)

Castravete, hamei, măslin, migdal amar, pedicuţă, salcie.

ESCARE (Vezi şi piele)

Creţişor, lemn cîinesc, morcov, mur, pătlagină, scînteuţă, sunătoare, trandafir roşu, turiţă mare, usturoiţă, viorele.

ESOFAG (Spasme)

Cătuşă.

EUPEPTICE (Vezi Digestive)

EUTOCICE (Vezi Naştere şi Uter)

EXCITANTE (Vezi şi Stimulente generale)

Cola, garoafă sălbatică, izmă, pere, pin, portocal, tei, vetrice, viţă de vie.

EXCITAŢIE (Stări de)

Călin, ceai calmant Plafar, ceai sedativ Plafar, lăptucă, narcisă, odolean, pasiflora, Rauvolfia.

EXPECTORANTE (Vezi şi Pectorale)

Amăreală, anason, angelică, arnică, brad, brîncuţă, busuiocul cerbilor, ceapă de mare, cerenţel, ciuboţica cucului, coada calului, crin, curmale, dafin, dediţel, eucalipt, feciorică, feriguţă, frasin, Grindelia, hrean, iarbă dulce de munte, iarbă mare, ienupăr, ipecărige, ipeca, isop, izmă, joian, laptele cîinelui, lămîioară, lăsnicior, lichen de Islanda, mac roşu, magheran, miruţă, mutătoare, nalbă de grădină, năvalnic, nopticoasă, părul Maicii Domnului, pin, piper lung, plop, pochivnic, podbal, praz, ridiche, rodul pămîntului, săpunariţă, scai vînăt, scînteuţă, sipică, sovîrf, stînje-

nel, talpa gîștei, tapașnic, trifoi roșu, unguraș, usturoi, violete. Ceaiurile pectorale se vor îndulci de preferință cu miere.

EXUDATE

Ghimpe, plante diuretice.

FARINGITE (Vezi și Anginâ)

Ananas, anine, ardei iute, arnică, asmățui, brîncuță, burete de soc, busuioc, caprifoi, carpen, castan comestibil, castan sălbatic, ceai pentru gargară Plafar, cerențel, cinci degete, cînepă, crețișoară, curmale, dracilă, dud negru, eucalipt, frag, gălbășoară, iarba șarpelui, isop, izmă, lămîi, lămîioară, lemn cîinesc, lemn dulce, mac roșu, miere, moșmon, mușețel, mur, nalbă de cîmp și de grădină, nalbă mare de grădină, năpraznic, nuc, osul iepurelui, oțet de mere, păducel, pătlagină, praz, răculeț, rodiu, rostopască, salcie, salvie, saschiu, săpunariță, schinduf, sclipeți, silur, sipică, smochine, sorbestrea, spălăcioasă, stejar, sunătoare, toporași, trandafir roșu, turiță mare, urzică, ventrilică, vineriță, vulturică, zmeur. Preparatele pentru gargară sau pentru uz intern se vor îndulci cu miere. Cele pentru gargară se vor filtra cu atenție.

FAVUS (Chelbe)

Căldărușă, levănțică, luceafăr, trei frați pătați.

FEBRĂ

Afin, agriș, alun, anghinare, anine, arbore de chinină, arnică, asmățui, castan sălbatic, cenușer, cerențel, cimișir, cicoare, cinci degete, cireșe sau vișine, cînepa codrului, coada șoricelului, creson, dafin, dedițel, dracilă, drețe, dumbeț, eucalipt, fag, fenicul, feriguță, floarea-soarelui, frasin, frăsinel, fumariță, garoafă sălbatică, gălbenele, ghimbir, ghimpele Centaurea calcitrapa, ghințură, ginseng, hamei, hurmuz, iarbă grasă, iarbă mare, ienupăr, joian, laur (Ilex), lămîi, lemnul Domnului, levănțică, liliac, limba mielului, măr, măslin, merișor, mesteacăn, migdal, mușețel bun, mușchi de piatră, mușețel mare, muștar negru, obligeană, odolean, parpian, păducel, păpădie, păpălău, păr, păstîrnac, pelin, pelinariță, piersic, piper boabe, pir, plop, portocal, porumbar, prun, răchițică, salcie, salvie, saschiu, schinel, simarùba, sipică, sînger, soc, sunătoare, trifoiște, turtă, țelină, țintaură, unguraș, urzică, urechelniță, usturoi, veninariță, verbină, vetrice, violete, vîsc, volbură, zarnacadea, zmeur.

FEBRE ERUPTIVE

Amestec de 5 flori (gălbenele, levănțică, limba mielului, cîte 10 g, grozamă — flori, trei frați pătați, cîte 5 g) la un litru de apă, limba mielului, mac roșu, rozmarin, violete.

FEBRĂ TIFOIDĂ (Vezi și Enterită acută)

Afin, angelică, arnică, cenușer, gălbenele, mesteacăn, usturoi.

FERMENTAȚII INTESTINALE

Anghinare, cimbru, cuișoare, dafin, roșii, sulfină.

FIBROM UTERIN

Iederă, in, năpraznic, piperul bălții, rostopască, tărîțe de grîu, traista ciobanului, troscot.

FICAT (Vezi de asemenea Icter, Litiază, Vezica biliară)

Agrișe, anghinare, arbat, armurariu, boldo, brusture, buberic, castan, ceai hepatic nr. 1 și 2 Plafar, cicoare, cimbru, cimișir, cînepa codrului, coacăz negru, coada șoricelului, coada calului, creson, crușin, cupa vacii, cuscută, dracilă, drob, dumbeț, fasole verde, feriguță, fragi, fumariță, gălbinare, hamei, hreniță, iarba fiarelor, iarbă dulce de munte, ienupăr, izmă de grădină, lămîi, lăptucă, leuștean, limba cerbului, limba mielului, li-

liac, lobodă de grădină, lumînărica pămîntului, mac alb, măceșe, măsline (ulei), mere, morcov, mușețel, năut, nuc, parpian, păpădie, păpălău, pătlagină, pătrunjel, pepene galben, pochivnic, popîlnic, portocale, praz, prune, rapiță, revent, ridichi de lună și de iarnă, roiniță, rostopască, rozmarin, salbă moale, salcîm, salvie, săpunariță, schinel, sfeclă roșie, siminoc, soc, sparanghel, splină, splinuță, struguri, sulfină, sunătoare, ștevie de grădină și de stînă, trifoiște, turiță mare, turtă, țelină, țîța caprei, unguraș, urzică, usturoi, varză, veninariță, ventrilică, vinariță, vinete, volbură, vulturică, zgrăbunțică.

FIMOZĂ

Buricul Venerei.

FISTULE

Colțul lupului, schinel.

FISURI ANALE

Castan, coada șoricelului, mușețel, plop, porumbar, răculeț, ratanhia, rozmarin, salvie, stejar, sunătoare, urechelniță.

FLEBITĂ

Plantele se vor folosi mai ales în faza de vindecare, ele avînd un rol adjuvant. Se va recurge la:

Alun, anason, ghimpe, viță roșie.

FLEGMON (Vezi de asemenea Abces și Emoliente)

Schinduf.

FLUIDIFIANTE ALE SÎNGELUI (Vezi Sînge)

FOAME (pentru diminuarea ei)

Cola, roșii (suc).

FORTIFIANTE

Caise, coacăze negre, cola, creson, dracilă, ghindă, ginseng, napi de grădină, ovăz, saschiu, spanac.

FRACTURI (Vezi și Oase)

Coada calului.

FRIGIDITATE

Cimbru de munte, crucea pămîntului, izmă, molură, pătlagină, rozmarin, salvie, sunătoare, schinduf, șofran.

FRIGURI (Vezi Malarie)

FRUMUSEȚE (Întreținere)

Afine, albăstrele, alune, alune de pămînt, ananas, ardei, anghinare, asmățui, barba caprei, bobornic, brîncuță, broajbe, brusture, buricul Venerei, caise, captalan, castravete, cartofi, ceai chinezesc, ceapă, cicoare, cireșe, coacăze negre și roșii, coada calului, coada șoricelului, colțul lupului, condurul Doamnei, creson, crin, crușin, cuișoare, curmale, dafin, dediței, fragi, gălbenele, grîu, grepfruit, gutui, hamamelis, hamei, iarbă mare, iederă, ienupăr, in, isop, laminaria, lămîie, lămîioară, lăptucă, lăptucă galbenă, lăsnicior, lemn cîinesc, levănțică, limba mielului, lingurea, lumînărică, lupin, mandarine, măcriș, măr, măsline (ulei), mesteacăn (coajă), migdale dulci, morcov, moșmon, mur, mușețel, nalbă de cîmp și de grădină, nopticoasă, nuc, nufăr, nu-mă-uita, ovăz, păpădie, pătlagină, pătlăgele roșii, pătlăgele vinete, pătrunjel, pecetea lui Solomon, pelin, pepene galben, pere, piersici, pin, piperul bălții, piper lung, plop, podbal, portocal dulce, porumb, praz, prune, prune uscate, răcovină, revent, ridichi, romaniță, rostopască, rozmarin, salcie, salsaparila (salce), salvie, săpunariță, schinduf, sfeclă albă, sfeclă roșie, smochine, soc, sovîrf, spanac, sparanghel, sulfină, sunătoare, ștevie de grădină, tarhon, tărîțe, tătănească,

tei, trandafir alb, trei fraţi pătaţi, ţelină, ţintaură, ulm (apă de), urechelniţă, urzică, usturoi, varec, varga ciobanului, varză, viţă de vie, zîrnă, zmeură.

FTIRIAZĂ (Vezi păduchi)

FUMAT (Dezobişnuire)

Arnică, coada calului, creţişor, izmă, lemn cîinesc, pedicuţă, podbal, usturoi, vinariţă.

FURUNCULOZĂ

Arnică, bănuţi, brînca ursului, brusture, buberic, căldăruşă, ceapă, cînepă, crin alb, drojdie de bere, gălbenele, in sălbatic, lumînărică, mornov sălbatic, nalbă de cîmp, orz, porumbar, praz, săpunariţă, schinduf, silnic, smochine, soc, turiţă mare, zămoşită, zizif.

GALACTOGENE (Vezi Lapte)

GĂLBENARE (Vezi Icter)

GAMBE DUREROASE

Arnică.

GANGLIONI (Afecţiuni ganglionare)

Creson, urechelniţă.

GANGRENĂ

Puturoasă, schinel, usturoi. Se va apela de urgenţă la medic.

GASTRALGII (Vezi Stomac)

GASTRITĂ (Vezi Stomac)

GAZE LA STOMAC ŞI INTESTINE (Vezi Carminative)

GENUNCHI (Vezi de asemenea Edeme, Reumatism, Dureri)

Săpunariţă.

GINECOLOGIE (Vezi şi Uter)

Roibă, vetrice, pentru uşurarea naşterilor.

GINGII (Vezi de asemenea Gură şi Dinţi)

Cerenţel, cinci degete, coada racului, creson, gălbăşoară, hrean, iarbă grasă, lingurea, mur, nalbă de grădină, obligeană, portocale, salvie, sclipeţi, smochine, stejar, sunătoare, şofran, usturoiţă.

GINGIVITE (Vezi Gingii)

GLANDE ENDOCRINE (Boli de)

Muşchi de Corsica, păpădie, pere, ştevie de grădină, talpa gîştei.

GLAUCOM

Afine.

GLEZNE

Iederă, rozmarin, săpunariţă, verbină.

GLICOZURIE (Vezi Diabet)

GLOSITĂ (Vezi Gură)

GRAVELĂ URICĂ (Vezi de asemenea Litiază urinară, Rinichi)

Bănuţi, bob, coada calului, fasole, ghimpe, ienupăr, mei păsăresc, năut, năvalnic, nuc, praz, splinuţă, turiţă, zămoşiţă.

GRAVIDITATE (Pentru bunul mers al sarcinii)

Angelică, dracilă, grîu, Rauvolfia, roiniţă.

GREAŢĂ (Vezi de asemenea Stomac şi Vărsături)

Izmă, lămîi, muşchi de piatră, obligeană, pelin, roiniţă, salvie, varză.

GRIPĂ

Angelică, ardei, cătină, ceai sudorific Plafar, Cinchona, cireşe, ciuboţica cucului, coriandru, creţişor, dafin, eucalipt, garoafă sălbatică, hrean, iarbă mare, izmă de grădină, lămîi, lămîioară, levănţică, limba mielului, magheran, măceşe, mei, miruţă, muşeţel, obligeană, omag, părul Maicii Domnu-

lui, pelin, pin, piper boabe, pir, podbal, portocale, porumb, rozmarin, salsaparila (salce), salcie, salvie, scorţişoară, silnic, sipică, soc, sovîrf, sparanghel, tămîioară, trifoi alb şi roşu, tei, turtă, unguraş, urzică, usturoi, zizif.

GURĂ (A se vedea şi Stomatite)
Afin, anine, busuioc sălbatic, căldăruşă, ceai chinezesc, ceapă crudă, ciuboţica cucului, drepte, eucalipt, fag, frasin, gălbăşoară, gutui, ienupăr, izmă de grădină, lămîi, lămîioară, lemn cîinesc, lemn dulce, limba cîinelui, lingurea, magheran, măcrişul iepurelui, melisă, muşeţel, năpraznic, năvalnic, nuc, pătrunjel de cîmp, pătrunjel verde, piretru african, portocale, porumbar, răculeţ, salvie, silur, sovîrf, splinuţă, trandafir roşu, turiţă mare, turtă usturoiţă, zmeur.

GUŞĂ (Vezi şi Glande)
Coada şoricelului, creson, ienupăr, laminaria, mărgăritărel, muşchi de Corsica, rozmarin, salvie, spînz, talpa gîştei, valeriană, varec, varză.

GUTĂ
Afin roşu, albăstrele, angelică, anghinare, ardei, barba caprei, bătrînişi, brîndușă de toamnă, brusture, cartofi, ceai antireumatic Plafar, cireşe sau vişine, ciuboţica cucului, cînepă, coacăz negru, colţul lupului, creţişor, cruşăţea, cuscută, dracilă, drob, dumbeţ, fasole, ferigă masculă, fragi, frasin, gălbenele, ghimpe, hrean, iarbă mare, ienupăr, ipeca, lămîioară, lăsnicior, leuştean, limba mielului, luceafăr, magheran, mărul lupului, măselariţă, mei, mere, merişor de munte, mesteacăn, morcov, muşeţel, napi de grădină, nopticoasă, obligeană, odolean, omag, osul iepurelui, păpădie, păpălău, pedicuţă, pere, pin, pir, plop, porumb, praz, prune, rîjnică, rodul pămîntului, rogoz, roşii, rozmarin, salce (salsaparila), salcie, săpunariţă, scînteuţă, soc, sparanghel, splinuţă, struguri, studeniţă, tămîioară, tei, trifoişte, troscot, turiţă, ţelină, ţintaură, ţîţa caprei, unghia găii, untul pămîntului, urzică, usturoi, varză, veninariţă, ventrilică, vetrice, virnanţ, viorele, vîsc, zadă.

GUTURAI
Afine, busuioc, caprifoi, ceapă, ciuboţica cucului, creţişor, cuişoare, dafin, dediţel, eucalipt, floarea paştelui, iederă, ienupăr, isop, izmă, lămîie, lemn dulce, levănţică, lumînărică, mac roşu, magheran, mirt, muşeţel, muştar, nalbă de grădină, năsturel, ovăz, orz, pătlagină, pin, pin maritim, piper, podbal, porumb, silnic, silur, sipică, smochine, soc, sovîrf, tei, trei fraţi pătaţi, ţuică, usturoi, varză, ventrilică, violete, zizif.

HEMATEMEZĂ (Vezi Stomac şi Hemoragii)

HEMATOM (Vezi Contuzii şi Entorse)

HEMATURIE
(În prealabil se va consulta medicul, spre a se stabili cauza).
Armurariu, arnică, chiparos, coada calului, drob, gălbenele, ienupăr, limbariţă, mac, migdal dulce, năpraznic, piperul bălţii, rozmarin, salvie, saschiu, splinuţă, sorbestrea, traista ciobanului, turiţă mare, urzică, verbină.

HEMOPTIZIE (Vezi şi Hemoragii)
Armurariu, arnică, castan, chiparos, coada calului, coada şoricelului, drepte, drob, gălbăşoară, gutui, lobodă de grădină, măceş, mărul lupului, mur, năpraznic, pelin, piperul bălţii, răchitan, răcovină, sînicioară, sclipeţi, sorbestrea, stejar, tătănească, traista ciobanului, troscot, turiţă mare, urzică moartă, vinariţă, vîsc.

HEMORAGII
Alun, anine, arnică, ardei, bătrîniș, busuioc sălbatic, cebarea, cerențel, cetina de negi, chiparos, cimbrișor, cinci degete, coada calului, coada racului, coada șoricelului, creţişoară, drețe, frag, gălbășoară, gălbenele, ginseng, gutui, iască de stejar, lemn cîinesc, limba cîinelui, măceș, mirt, năpraznic, năvalnic, obligeană, păducel, pătlagină, piperul bălții, pirola, rapitanhia, răchitan, răcovină, răculeț, rodiu, saschiu, sclipeți, sînișoară, sorbestrea, spanac, stejar, strugurii ursului, talpa ursului, tătăneasă, traista ciobanului, trandafir roșu, troscot, urechelniță, urzică, urzică moartă, vineriță, viță de vie roșie, vulturică.
HEMOROIZI (Vezi și Hemoragii)
Afine, ardei, armurariu, arnică, barba caprei, bobornic, buberic, bujor, busuioc sălbatic, cartofi, castan sălbatic, ceai laxativ antihemoroidal Plafar, cebarea, cerenţel, chiparos, coada calului, coada șoricelului, dovleac, drețe, ghimpe (Ruscus), gutui, hamamelis, hrean, lăsnicior, linariță, lumînărică, mierea ursului, mirt, nalbă de cîmp, nuc, parachernițâ, păpădie, pătlagină, piciorul cocoșului, piperul bălții, plop negru, prune, ratanhia, răcovină, răculeț, salcie, sclipeți, soc, sorbestrea, spălăcioasă, stejar, sulfină, talpa ursului, troscot, tuia occidentală, untișor, urechelniță, urechelnița viilor (iarbă de urechi), urzică, urzică moartă, ventrilică de apă, vetrice, viță roșie, zîrnă.
HEMOSTATICE (Vezi Hemoragii)
HEPATITĂ (Vezi și Ficat)
Armurariu.
HERNII
Cataplasme cu: pecetea lui Solomon, căldărușă, ceară.
HERPES
Angelică, asmățui, brusture, carpen, coada șoricelului, creson, iarbă mare, ienupăr, lăsnicior, levănțincă, limba mielului, mesteacăn, morcov, nuc, pătlagină, pelin, roiniță, salvie, salsaparila, săpunariță, schinel, soc, stejar, stînjenel, struguri, talpa ursului, trei frați pătați, ulm, unghia găii, urzică, varză.
HIDRARTROZĂ
Colțul lupului, migdal amar, soc.
HIDROPIZIE
Anghinare, bătrîniș, bujor, creson, ceapă, ceapă de mare, coada calului, creţişor, dediţel, digitală, dracilă, drob, fasole, fenicul, ferigă, frasin, gălbenele, ghimpe, iarba fiarelor, iarbă mare, ienupăr, lămîi, leuștean, limbariță, mesteacăn, omag, parachernițâ, păpălău, pătrunjel, pelin, porumbar, praz, puturoasă, rodul pămîntului, rozmarin, scai vînăt, soc, sparanghel, splinuță, tărtăcuță, trepădătoare, turiță (Galium), turtă, ulm, urzică, usturoiță, usturoi, veninariță, verbină, verigariu, vulturică, zămoșiță.
HIPERACIDITATE
Angelica, coada calului, coada șoricelului, fasole verde, fumariță, ghinţură, iarbă mare, izmă, lămîi, mere, obligeană, pelin, romaniță, salcîm, sunătoare, ţintaură, valeriană, vetrice.
HIPERHIDROZĂ (Vezi Antisudorifice)
HIPOACIDITATE GASTRICĂ
Pelin, turiță mare.
HIPERAZOTEMIE
Anghinare, ceapă de mare, cupa vacii, mesteacăn, roibă, scaiul dracului, tărtăcuță, veninariță, verigariu, vulturică.

HIPEREXCITABILITATE NERVOASĂ
Dediţel.
HIPERTENSIUNE ARTERIALĂ
Bănuţi, brînca ursului, cireşe sau vişine, coacăz negru, coada calului, colţul lupului, crucea pămîntului, dracilă, floarea soarelui, ghiocel, iederă, ienupăr, lămîi, levănţică, măslin, mere, nemţişor, orez, păducel, pătlăgele roşii, pătrunjel, pere, porumb, Rauvolfia, salcîm japonez, saschiu, secară, spanac, struguri, talpa gîştei, tei, traista ciobanului, ulei de floarea-soarelui, usturoi, varec, vîsc, vulturică.
HIPNOTICE (Vezi şi Insomnie)
Hamei, mac şi opiu, nufăr, şofran, tei.
HIPOGLICEMIANTE (Vezi Diabet)
HIPOTENSIUNE ARTERIALĂ
Armurariu, cafea, cîrcel, drobul iepurelui, mărgăritărel, odolean, ovăz, păpădie, păducel, rozmarin, ruscuţă de primăvară, traista ciobanului, usturoi, vîsc.
HIPOTIROIDIE (Vezi şi Gușă)
Laminaria.
HIPOVITAMINOZE
Cătină, coacăz negru, măceș, morcov, urzică mică. Se vor consuma fructe în general.
HISTERIE (Vezi Isterie)
HOLERĂ
În caz de suspiciune, se va anunța imediat medicul. Pînă la intervenţia acestuia se indică: orz, urzică, usturoi.
ICTER
Anghinare, armurariu, asmăţui, brusture, cicoare, cireşe, cînepă, coacăz negru, coada calului, crușin, dracilă, feriguță, fragi, fumariță, gălbinare, ghimpe, iarbă mare, ienupăr, jaleș, laur (Ilex), lămîie, leuștean, lobodă de grădină, lumînărica pămîntului, morcov, muşeţel, năvalnic, parpian, păpădie, păpălău, părăluțe, pătrunjel, pelin, pir, pochivnic, ridichi de lună, rostopască, rozmarin, salbă moale, săpunariță, scaiul dracului, sparanghel, ștevie, turiță mare, usturoiță, ventrilică, vinariță.
ÎMBĂTRÎNIRE (Încetinire)
Angelică, călţunaşi, cătină, frasin, fumariță, ghinţură, ginseng, laminarie, păr, pătrunjel, roșii.
IMPETIGO (Vezi și Piele)
Brusture, castan sălbatic, grîu, mesteacăn, trei fraţi pătaţi, varză.
IMPOTENŢĂ SEXUALĂ (Vezi și Afrodiziace)
Busuioc, cimbru de munte, coca, crucea pămîntului, fenicul, grîu încolţit, izmă, lăptucă cu flori galbene, nucșoară, ovăz, pătrunjel, piper, poroinic, rostopască, salvie, schinduf, scorţișoară, sunătoare, șofran, ţelină.
INAPETENŢĂ (Vezi de asemenea Aperitive, Digestive, Stomacale)
Coada șoricelului, cerenţel, cimbru, dracilă, ghinţură, hamei, iarbă mare, lichen de Islanda, magheran, obligeană, păpădie, pătlagină, pelin, rozmarin, salvie, schinduf, silur, sovîrf, sorbestrea, sunătoare, trifoişte, ţintaură, ventrilică.
INCONTINENŢĂ URINARĂ
Afin, arbat, cătușă, ceapă, coada calului, coada racului, coada șoricelului, iarbă mare, mărtăloagă, pătlagină, răculeţ, sclipeţi, splinuţă, stejar, struguri, sunătoare (în amestec cu coada șoricelului), strugurii ursului, tuia europeană, turiţă mare (la copii), urechelniţă, urzică.

INDIGESTIE (Vezi de asemenea Stomac şi Intestine)
Anason, ceai dietetic Plafar, clubotica cucului, frăsinel, izmă, lămîi, magheran, melisă, muşeţel, saleîm, sasehiu, tarhon, tei, trei fraţi pătaţi, ţintaură, verbină, violete.
INDISPOZIŢIE STOMACALĂ (Vezi şi Stomac)
Busuioc, levănţică, magheran, muşeţel bun, portocal, roiniţă, sulfină, tei.
INFARCT (Vezi Inimă)
INFECŢII (Vezi şi Boli infecţioase)
Ananas, cătină, coacăz negru, dumbeţ, ienupăr, lămîi, măceş, morcovi, pir, salvie, unguraş.
INFECUNDITATE
Cătuşnică, salvie.
INFLAMAŢII
Brusture, buberic, cartof, castravete, căldăruşă, cînepa codrului, coacăz, colţul lupului, crin, dovleac, fenicul, garoafă, gălbenele, larbă grasă, larbă neagră, in, lămîi, limba mielului, lobodă de grădină, măr, migdal, morcov, nalbă, orz, orez, osul iepurelui, păr, pătlagină, pin, răcovină, schinduf, secară, splinuţă, talpa ursului, tărtăcuţă, ţintaură.
ÎNGRĂŞARE (Vezi Obezitate)
INIMĂ (Boli de)
Angelică, cafea, captalan, cardamom, cătuşă, ceai calmant împotriva tulburărilor cardiace Plafar, ceapă de mare, Cinchona, cîrcel, coada şoricelului, cola, dediţel, degetărel, drob, garoafă sălbatică, grindelia, hamei, iarbă neagră, izmă bună, leandru, levănţică, mărgăritărel, mere, orz încolţit, pasiflora, păducel, pătrunjel, porumb, Rauvolfia, rodiu, rozmarin, rostopască, roşii, ruscuţă de primăvară, soc, sparanghel, spînz, strofant, sunătoare, talpa gîştei, ţelină, trandafir roşu, turiţă, usturoi, unguraş, valeriană, visnaga, vîsc, vulturică.
Redăm de asemenea plantele folosite în diferite tulburări cardiace:
Degenerare grăsoasă a miocardului: arnică, ienupăr, rozmarin.
Hipertrofie şi insuficienţă cardiacă: degetărel, porumbar, roiniţă, ruscuţă de primăvară.
Palpitaţii: izmă, laur (Ilex), leurdă, leuştean, limba mielului, odolean, pătrunjel de cîmp, roiniţă, salvie, sunătoare, virnanţ.
Slăbire a inimii: arnică, ghinţură, ienupăr, leuştean, muştar, păducel, rozmarin, salvie, vîsc.
Spasme cardiace: coada racului, hrean, muştar, păducel, pătrunjel de cîmp, roiniţă, salvie, schinduf, valeriană.
Tulburări de ritm: leurdă, pătrunjel de cîmp, roiniţă, unguraş.
INSECTE (Îndepărtarea lor)
Contra furnicilor, se pun în calea lor porţiuni de lămîi mucegăite.
Muştele şi ţînţarii se îndepărtează cu busuioc, frunze de eucalipt, frunze de dafin (arse în cameră), esenţă de năpraznic, cu care se unge pielea. Puricii se alungă ţinînd în cameră vîrfuri înflorite de izmă sau introducînd printre fulgii pernelor busuiocul cerbilor, pelin, vetrice, romaniţă mare, precum şi presărînd în pat pulbere de piretru. Molilile şi ţînţarii se combat cu coajă de lămîie, cimbru de munte, levănţică, pelin, piretru, vinariţă. Un rol insecticid important îl are decocţia de tărtăcuţă, 100 g seminţe şi pulpă uscată la litru, cu care se ung duşumelele, pereţii, pervazurile etc. Hainele se protejează atîrnîndu-se printre ele rămurele şi buchete de lemnul Maicii Domnului sau levănţică; blănurile se protejează cu pulbere de obligeană. Păduchii se combat cu pulbere de nemţişor, pulbere de piretru, decocţie de sovîrf, oţet de levănţică (macerate 100 g la

0,5 litri oțet), decocție de salbă moale 50 g fructe la litru, loțiuni cu decocție 50 g la litru de lămîioară. Gîndacii se îndepărtează cu frunza de virnanț.

INSOLAȚIE (Vezi și arsuri)

Cartof, iederă, sunătoare, trandafir roșu.

INSOMNIE

Busuioc, cătușă, cătușnică, ceapă crudă, ceai calmant Plafar, ceai sedativ Plafar, ciuboțica cucului, cînepă, colțul lupului, dafin, dumbravnic, ghizdei, hamei, iasomie, lăptucă, limba cîinelui, lumînărică, mac roșu, magheran, mandarin, mărar, mere, migdale dulci, nalbă de grădină, nufăr alb, obligeană, odolean, ovăz, păducel, pasiflora, piersic, portocal, ridichi, roiniță, romaniță mare, rozmarin, salcie, sulfină, talpa gîștei, tei, tîlhărea, turiță mare, unguraș, vinariță,

INSUFICIENȚĂ CARDIACĂ (Vezi Inimă)

INSUFICIENȚĂ HEPATICĂ (Vezi și Ficat)

Anghinare, cicoare, cimișir, coacăz, coada șoricelului, crușin, cupa vacii, cuscută, drob, fenicul, feriguță, fumariță, iarbă mare, iederă, izmă, lămîi, lichen de Islanda, migdal, păpădie, prune, roibă, rozmarin, salbă moale, salcîm, săpunariță, siminoc.

INSUFICIENȚĂ RENALĂ (Vezi și Rinichi)

Anghinare, brînca ursului.

INTERTRIGO (Vezi Dermatoze și Piele)

INTESTINE (Normalizarea funcțiilor; Vezi de asemenea Enterite, Diaree, Dizenterie)

Măsline (ulei), muștar alb, nufăr, pere, prune, revent, ridichi, roșii, siminoc, sorbestrea, sulfină, șofrănaș, ștevie, tarhon, tei, trepădătoare, țintaură, unguraș, usturoi, veninariță, verigariu.

INTOXICAȚII

În orice cazuri de intoxicație se va recurge neîntîrziat la asistența unei unități medicale, chiar cînd simptomele nu sînt alarmante.

Se pot folosi: anghinare, izmă, lămîi, mătrăgună, mesteacăn, muștar, pasiflora, plop, stejar, stînjenel, struguri, usturoi, violete.

INTOXICAȚII INTESTINALE (Vezi și Intestin, Intoxicații)

Anghinare, izmă, ulei de floarea-soarelui sau măsline.

IRITABILITATE (Vezi și Nevroze)

Cătușă, ceapă, colțul lupului, lăptucă, odolean, romaniță, salcie, sulfină.

IRITĂ

Dediței, silur.

ÎNTĂRITOARE (Vezi și Fortifiante)

Iarbă neagră, izmă, lămîioară, orz, poroinic, rozmarin, salvie, țintaură.

ÎNȚĂRCARE (Vezi Alăptare)

ÎNȚEPĂTURI DE INSECTE ȘI PAIANJENI

Se scoate mai întîi acul, apoi se folosesc plantele.

Asmățui, brînca ursului, ceapă, coacăz negru, colțul lupului, crucea pămîntului, gălbenele, izmă, lămîi, lămîioară, levănțică, măcriș, magheran, mușețel, năpraznic, nuc, pătlagină, pătlăgele roșii, pătrunjel verde, pelin, piretru, praz, roiniță, scînteuță, sclipeți sau coada racului, soc, tărtăcuță, urzică, usturoi. Cînd acul a rămas în piele, se freacă locul cu frunze proaspete strivite de brusture, coacăz negru, cimbru de munte, chiminul porcului, gălbenele, hrean, lămîioară, pătlagină, pătlăgele roșii, pătrunjel, pelin, roiniță, salvie, spălăcioasă, urechelniță, varză. În lipsa plantelor de mai sus se pot folosi trei plante din specii diferite. Cînd înțepăturile sînt urmate de febră, se ia ceai de liliac sau verbină.

ÎNVESELIRE
Calomfir cu puţină melisă şi vinariţă, infuzie în vin.
IPOHONDRIE
Cătuşă, cînepă indiană, odolean, jaleş, pelin, roiniţă, salvie, virnanţ.
IRITAŢII CUTANATE (Vezi Piele)
ISTERIE
Angelică, bujor, cătuşă, cătuşnică, cînepă, ciuboţica cucului, coriandru, frăsinel, ienupăr, magheran, muşeţel, odolean, pelin, pelinariţă, rîjnică, roiniţă, spălăcioasă, talpa gîştei, tămîioară, trifoişte, unguraş, vetrice, vinariţă.
JUNGHIURI (Vezi de asemenea Dureri şi Nevralgii)
Verbină în cataplasme calde de plantă fiartă în oţet.
LĂCRIMARE (Vezi Ochi)
LAPTE (Vezi şi Alăptare)
Anason, chimen, ciumărea, drăgăică, fenicul, limbariţă, mărar, negrilică, poligala, porumb, urzică.
LARINGITE
Anine, brîncuţă, captalan, carpen, castan, ceai antibronşitic nr. 2 Plafar, coacăz negru, coada calului, curmale, eucalipt, frasin, gutui, iarbă mare, ipcărige, isop, izmă, jneapăn, lămîi, lămîioară, lemn dulce, levănţică, lumînărică, magheran, muşchi de piatră, nalbă de grădină, nalbă de pădure, năpraznic, omag, orz, pătlagină, podbal, popîlnic, porumb, praz, rug de mure, salcîm, salvie, scînteuţă, sipică, soc, stejar, turiţă mare, unguraş, zmeur.
LAXATIVE
Alge, alune de pămînt, bănuţi, călţunaşi, cicoare, cireşe sau vişine, ciuboţica cucului, coacăze roşii, cruşin, cuscută, dovleac, dude negre, fenicul, feriguţă, floarea soarelui, fragi, frasin, iarbă dulce de munte, iarbă grasă, in, laur (Ilex), lăsnicior, lemn dulce, lobodă de grădină, lubiţ, mac negru, măceş, măcriş, măsline (ulei), mere, miere, migdale dulci, muştar alb, nalbă de pădure, ovăz, pătlagină îngustă, pedicuţă, piersic, pin maritim, porumbar, prune (mai ales uscate), pulbere laxativă (cîte 20 g licviriţia şi cruşin, cîte 10 g fructe de fenicul şi sulf precipitat, la care se adaugă 40 g zahăr pulbere, luîndu-se din amestec 2 linguriţe seara), rapiţă, revent, ricin, roibă, roşcov, roşii, salcîm, salcîm galben, scaiul dracului, secară, sfeclă albă, siminichie, smochine, soc, spanac, spălăcioasă, struguri albi, ştevie de grădină, tamarin, tisă, trandafir alb, trepădătoare, ţintaură, violete, zarnacadea, zizif, zmeur.
LEISHMANIOZĂ
Aloes, injecţii cu extract de frunze.
LEŞIN
Garoafă sălbatică (oţet de petale).
LEUCOREE
Angelică, anine, bănuţi, bătrîniş, brad, ceai chinezesc, cimbrişor, coada şoricelului, coada racului, creţişoară, dracilă, frag, gălbăşoară, gălbenele, gutui, iarbă mare, ienupăr, isop, lămîioară, lemn cîinesc, levănţică, magheran, mirt, mur, nalbă de pădure, nuc, nufăr alb, orbalţ, păducel, pătrunjel, pin, pirola, răchitan, răculeţ, rodiu, rozmarin, salvie, saschiu, sânişoară, schinduf, sclipeţi, secară cornută, sorbestrea, spălăcioasă, stejar, strugurii ursului, sunătoare, traista ciobanului, trandafir roşu, troscot, turiţă mare, ulm, urzică, urzică moartă, vetrice, vîsc, zmeur.
LIMBĂ (Vezi Gură)

LIMBRICI (Vezi Vermifuge)
LIMFANGITĂ
Omag, schinduf.
LIMFATISM
Coacăz negru, condurul Doamnei, hamei, năsturel, nuc, obligeană, răculeț, troscot.
LIPOTIMIE (Leșin)
Melisă, 100 g flori proaspete, 10 g rădăcină mărunțită de angelică, 20 g coajă de lămîie, 10 g cuișoare și 5 g scorțișoară, toate macerate în 0,5 litri alcool de 60 grade, timp de 5 zile, apoi filtrîndu-se și păstrîndu-se într-o sticlă astupată, spre a se lua la nevoie 10 picături pe zahăr.
LITIAZĂ (Vezi Calculoză)
LITIAZĂ BILIARĂ (Vezi Calculi biliari, Ficat, Vezică biliară)
LITIAZĂ URINARĂ (Vezi Calculi urinari, Rinichi)
LUMBAGO
Ardei iute, bătrîniș, ferigă masculă, gălbășoară, hrenoasă, iederă, ienupăr, lămîioară, limba mielului, muștar, orz, ovăz, soc, sovîrf, tei, varză, verbină.
LUPUS
Arnică, brusture, coada calului, coada racului, pătlagină, pelin, răcovină, roiniță, salvie, sclipeți, trei frați pătați.
LUXAȚII
Turiță mare, comprese cu decocție 100 g la litru, după repunerea capetelor osoase.
MALARIE
Dracilă, floarea soarelui, păpădie, saschiu, țintaură, unguraș, zarnacadea.
MAMELĂ (Vezi Lapte și Sîn)
MANII
Cînepă indiană, laur porcesc, nufăr, Rauvolfia.
MĂRGĂRITĂREL
Afin, lămîi, salvie, urechelniță.
MĂTREAȚĂ (Vezi Păr)
MELANCOLIE
Obligeană.
MEMORIE (Ameliorarea ei)
Cuișoare, melisă, rozmarin, silur.
MENINGITĂ CEREBRO-SPINALĂ
Cenușer, cînepa codrului, cucută; se impune consultul medicului.
MENOPAUZĂ
Anghinare, alun, castan, călin, cătușă, cebarea, chiparos, coada șoricelului, crețișoară, dîrmoz, dracilă, gălbenele, ghimpe, jaleș, laminaria, pasiflora, păducel, piperul bălții, pir, porumb, salvie, sorbestrea, talpa gîștei, traista ciobanului, trepădătoare, urzică, urzică moartă, valeriană, viță roșie, vîsc.
MENSTRUAȚIE (Tulburări de)
Alun, ananas, angelică, bănuți, brad, busuiocul cerbilor, călin, călțunași, cătușnică, cerențel, chimion, cinci degete, coada calului, coada racului, coada șoricelului, crețișoară, crucea pămîntului, dafin, dediței, dracilă, dumbravnic, gălbenele, hamei, iarba lui Sf. Ion, iederă, ienupăr, jaleș, lămîioară, lemn cîinesc, lemnul Domnului, leuștean, mărul lupului, morcov sălbatic, mușețel, păducel, pătrunjel, pelin, pelin de munte, pelinariță, piperul bălții, pirola, porumb, răchitan, roibă, roiniță, romaniță, salvie, sovîrf, spălăcioasă, spanac, spanac tămîios, șofran, talpa gîștei, tarhon,

traista ciobanului, trifoi roşu, trifoişte, troscot, unguraş, urzică mică, urzică moartă, vetrice, zmeur.
METABOLISM (Tulburări de)
Coacăz negru, cîrcel, ţelină.
METEORISM (Vezi Balonare şi Carminative)
METRITĂ (Vezi Uter)
MIGRENĂ
Anason, creţişoară, dediţel, fenicul, hamei, izmă, izmă sălbatică, lămîi, leuştean, levănţică, magheran, muşeţel, pasiflora, roiniţă, rozmarin, salvie schinel, sulfină, tei, turiţă mare, ţelină, urechelniţă, verbină, ventrilică, vinariţă.
MIOCARDITĂ (Vezi şi Inimă)
Arnică, degetărel roşu, leandru, ruscuţă de primăvară.
MIROS RĂU AL RESPIRAŢIEI
Frasin, ienupăr, izmă, izmă sălbatică, lămîioară, lemn dulce.
MISTUIRE GREA (Vezi Dispepsie gastrică)
MÎNCĂRIMI (Vezi Prurit)
MOLII
Lemnul Domnului, lemnul Maicii Domnului, levănţică, obligeană.
MORFINOMANIE
Dracilă, omag (preparate oficinale).
MUCOASE (Vezi de asemenea Inflamaţii, Bronşite, Gură, Stomatite, Vaginite)
Busuioc, gutui (seminţe), nalbă de pădure.
MUŞCĂTURI (Vezi şi Plăgi)
Boz, brusture, ceapă, chiminul porcului, ciuboţica cucului, cînepa codrului, drobul iepurelui, fasole, pătlagină, rapiţă.
MUŞCHI (Boli de)
Ciuboţica cucului, cîrcel, ghiocel, nuc, plop.
NARCOTICE
Cartof, cînepă, dalac, laur porcesc, limba cîinelui, linariţă, lumînăricâ, mac (opiu şi derivaţi) mătrăgună, nucşoară, odolean, rostopască, tîlhărea, urzică moartă (tinctură).
NAS ROŞU (Vezi Cuperoză)
NAŞTERE (Uşurarea durerilor)
Caprifoi, creţişoară, pelinariţă, roibă, mărul lupului, salvie.
NEFRITE (Vezi şi Rinichi)
Anghinare, bătrîniş, ceapă, ceapă de mare, cînepa codrului, coada racului, dovleac, drob, eucalipt, gălbenele, ienupăr, mărgăritărel, mărtăloagă, mesteacăn, miruţă, năpraznic, orz, pătlagină, porumb, ruscuţă de primăvară, salsaparila, sclipeţi, soc, spălăcioasă, splinuţă, sulfină, ţelină, vîsc, vulturică, zăd.
NEGI
Campanulă, ceapă, crin alb, gălbenele, iarbă de urechi, laptele cîinelui, nuc, păpădie, puricariţă, rostopască, roua cerului, scînteuţă, tuia occidentală, ţîţa caprei, urechelniţă, urechelniţa viilor, usturoi.
NERVI (Criză de)
Izmă sălbatică, odolean, romaniţă, tei, vîsc.
NERVOZISM (Vezi şi Nervozitate, Stări nervoase)
NERVOZITATE (Vezi şi Stări nervoase)
Angelică, bujor, busuioc, caise, calomfîr, cătuşă, cătuşnică, cimbru, floarea-soarelui, foaie grasă, ghizdei, grîu, hamei, lămîioară, lămîiţă, lăptuci,

levănțică, mac roșu, magheran, mere, nalbă de pădure, nufăr, obligeană, odolean, pasiflora, păducel, polen apicol, romaniță, rozmarin, salcie, salvie, sînziene galbene, sparanghel, spălăcioasă, sulfină, tei, unguraș, vinariță, zarnacadea.

NEURASTENIE (Vezi Nevroză astenică)

NEUROPSIHIATRIE (Boli neuro-psihice)

Brebenel, măselariță, Rauvolfia.

NEVRALGII

Arnică, ardei iute, brad (muguri), cimbrișor, ciuboțica cucului, cînepă, colțul lupului, cucută, curpen, dediței, frasin, gălbenele, hamei, iasomie, iederă, ienupăr, izmă, laur porcesc, laptele cîinelui, lămîioară, levănțică, lumînărică, mac alb, magheran, măselariță, mătrăgună, migdale amare, mușețel, mușțar negru, nucșoară, odolean, omag, orz, ovăz, pasiflora, pelin, plesnitoare, plop, portocal, roiniță, salcie, soc, sovîrf, sulfină, tei, tuia, tulichină, usturoi, varză, verbină, vinariță.

NEVRITE

Iederă.

NEVROZĂ ASTENICĂ

Arnică, busuioc, cimbrișor, coada șoricelului, crețișor, gălbenele, ginseng, izmă, lămîioară, magheran, mușețel bun, odolean, ovăz, pasiflora, plante tonice, roiniță, salcie, salvie, tei, țelină, verbină, vetrice, vinariță.

NEVROZE

Cătușă, dediței, ghințură, mac roșu, mărul lupului, obligeană, păducel, Rauvolfia, ruscuță de primăvară, salvie, talpa gîștei, tei.

NIMFOMANIE (Vezi Anafrodiziace)

OASE

Caise, castan sălbatic, coada calului, sfeclă roșie.

OBEZITATE

Agrișe, alun, anghinare, caragheen, cartofi, castan sălbatic, ceapă, chinchina roșie, cireșe (sau vișine), coacăz negru, coacăz sălbatic, coada calului, crețișoară, crețușcă, crușin, fenicul, fetică, frasin, fumariță, iederă, ienupăr, laminarii, lămîi, lingurea, mere, mesteacăn, migdale dulci, mușețel bun, nalbă de pădure, păducel, păpădie, păstîrnac, pătlăgele roșii, pătlăgele vinete, porumb (mătase), porumbar, praz, roșcove, ruscuță de primăvară, soc, stejar, struguri, tei, turiță mare, țelină, unguraș, valeriană, varec, viță de vie.

OBOSEALĂ (Stări de)

Anason, angelică, bobornic, caise, cimbrișor, cola, coriandru, fenicul sălbatic, ghințură, hrean, izmă, izmă de pădure, laminaria, laur (Ilex), lăptucă veninoasă, lămîioară, lemnul Maicii Domnului, lichen de Islanda, măceș, pin maritim, poroinic, porumbar, portocale, prune, rozmarin, scorțișoară, sovîrf, trandafir roșu, ventrilică, vulturică.

OCHI (Vezi de asemenea Blefarită, Conjunctivită, Vedere)

Aloes (extract în injecții), albăstrele, alun, asmățui, boz, brusture, burete de soc, cartof, ceai chinezesc, coacăz negru, fenicul, hamamelis, iarba lui Sf. Ion, isop, lămîi, lăptucă, melisă, mere, mei păsăresc, mușețel, nalbă de cîmp sau de grădină, năpraznic, nemțișor de cîmp, nu mă uita, pătlagină, pătrunjel, pătrunjel de cîmp, pelin, silur, soc, stînjenel de baltă, sulfină, tei, trandafir roșu, ulm, urechelniță, verbină, violete, viță de vie, zmeur.

OFTALMIE (Vezi Ochi)

OLIGURIE (Vezi Diuretice)

ONANISM
Hamei, nufăr.
OPĂRITURI (Vezi și Arsuri)
Colțul lupului, ricin, tătăneasă.
OPERAȚII (Convalescență după operații grele)
Rozmarin.
OREION
Nalbă de grădină, mușcatu-dracului.
ORHITĂ
Cînepă, dediței, orz, osul iepurelui, pătrunjel, strugurii ursului.
OTALGII și OTOREE (Vezi Ureche)
OTRĂVIRE (Vezi Intoxicații și Vomitive)
OXIUROZĂ (Vezi și Vermifuge)
Calomfir, ceapă, coada racului, frăsinel, ghințură, iarbă dulce de munte, iarbă grasă, in sălbatic, izmă, lămîi, lămîioară, lemnul Domnului, lemnul Maicii Domnului, lupin, mușchi de Corsica, mușețel cu flori verzi, nuc, pelin, piersic, semen contra, sparanghel, sunătoare, usturoi, varză, vetrice.
OZENĂ
Trei frați pătați.
PALPITAȚII (Vezi și Inimă)
Anason, bujor, cătușă, dafin, degetărel, ghizdei, izmă de grădină, lăptucă, mărgăritărel, mierea ursului, odolean, păducel, pătrunjel, portocal, piper sălbatic, roiniță, rozmarin, ruscuță de primăvară, sparanghel, șopîrliță albă, talpa gîștei, tei, verbină, vinariță.
PALUDISM (Vezi și Febră)
Alun, arbore de chinină, cimișir, corn, dracilă, eucalipt, floarea soarelui, ghințură, mesteacăn, păpădie, pelin, salcie, saschiu, soc, unguraș, zarnacadea.
PANARIȚIU
Cartofi, ceapă, cinci degete, coada calului, coada cocoșului, crin, fasole, in, lămîi, lăptucă, lumînărică, nalbă de grădină, pecetea lui Solomon, praz, schinduf, secară, soc.
PANCREAS
Anghinare, ghințură, păpădie, pedicuță, pelin, piper boabe, pir, soc, trifoiște, țintaură, vinete, vîsc.
PAPILOMATOZĂ (Vezi Negi)
PARALIZIE INFANTILĂ
Ghiocel, preparate oficinale.
PARALIZII
Angelică, ardei, arnică, ciuboțica cucului, floarea paștelui, izmă, laur porcesc, lămîioară, levănțică, mărul lupului, omag, piretru, rozmarin, spînz, tărtăcuță, varză, vîsc.
PARAZITICIDE (Vezi Insecte, Păduchi, Rîie, Vermicide, Vermifuge).
PARAZIȚI INTESTINALI (Vezi Vermifuge)
PĂDUCHI
Arnică, brădișor, lămîioară, levănțică, nemțișor de cîmp, piretru, salbă moale, sovîrf.
PARKINSON (Vezi Boala lui Parkinson)
PĂR
Albăstrele, angelică, ardei iute, arnică, brusture, busuioc, castan, condurul Doamnei, cimișir, coada șoricelului, creson, eucalipt, foaie grasă, grîu, iederă, laptele cîinelui, lămîi, lămîioară, lemnul Domnului, levănțică,

măslin, mesteacăn, nuc, nufăr alb, obligeană, părul Maicii Domnului, pin, plop negru, praz, revent, ricin, rozmarin, sabină, salvie, săpunariță, sovîrf, stejar, ţintaură, urzică, urzică moartă.

PECINGINE (Vezi și Piele)

Bobornic, brînca ursului, brusture, buberic, castan sălbatic, castravete, coacăz, cînepă, crușin, dediţel, fumariță, iarbă de urechi, iarbă mare, lăsnicior, lobodă, mărtăloagă, mesteacăn, mierea ursului, năpraznic, plop negru, ruin, săpunariţă, sînziene galbene, ștevie sălbatică, trei frați pătați, ulm, urechelniţă.

PECTORALE

Albăstrele, bănuţi, buruiana porcească, caprifoi, captalan, călţunaș, ceai pectoral nr. 2 Plafar, ciuboţica cucului, floare de colţ, ghiață, ghimbir, iarba șarpelui, lemn dulce, lichen de Islanda, lumînăricâ, mac roșu, mere, mierea ursului, migdale, nalbă, napi de grădină, parpian, părul Maicii Domnului, pin și brad, plop, pochivnic, podbal, praz, roșcov, schinel, scorzonerâ, tămîioară, tătănească, turtă, ţelină, ulm, ventrilică, vulturică de ziduri, zizif.

PELAGRĂ (Pîrleală)

Schinduf.

PERICARDITĂ (Vezi și Inimă)

Anghinare, ceapă, cireșe (cozi), coada calului, cupa vacii, digitală, drob, ienupăr, mătase de porumb, mesteacăn, mutătoare, pătrunjel, soc, tărtăcuță, veninariță, vulturică. Se va consulta mędicul.

PERITONITĂ

Ceapă de mare, veninariță. Se va consulta medicul.

PETE (Vezi de asemenea Piele și Efelide)

Bobornic, lămîi, lăsnicior, părăluțe, parachernițâ, pătrunjel, pecetea lui Solomon, tei. Plantele pot ajuta în petele bătrînilor, gravidelor, de roșeață etc.

PIATRĂ LA RINICHI (Vezi Rinichi)

PIATRĂ LA VEZICA BILIARĂ (Vezi Vezica biliară)

PIATRĂ LA VEZICA URINARĂ (Vezi Vezica urinară)

PICIOARE DUREROASE

Se fac băi cu infuzie de flori de tei, fricțiuni lămîie, băi cu decocţie de salcie, 60 g scoarță la litru. Senzația de frig la picioare se combate cu băi sinapizate. În transpirații și miros neplăcut la picioare, se fac zilnic băi locale cu decocție de coada calului, 800 g la 5 litri apă, macerîndu-se 2 ore, apoi fierbîndu-se 10 minute, băi cu decocție de cetină, de mușchi de brad sau podbal, pudrarea încălțămintei în interior cu pulbere de coada calului sau salvie. În umflarea și obosirea picioarelor se fac băi cu apă caldă în care se pune izmă proaspătă sau uscată, 50—100 g la o găleată de apă; băi cu decocție de pelinariță, comprese reci cu decocție de ferigă masculă în oțet.

PIELE (Boli de)

Alun, arnică, asmățui, brusture, bănuți, barba caprei, buberic, cais, captalan, castan sălbatic, cartofi, castraveți, căldărușă, ceai chinezesc, ceapă, cicoare, cimbrișor, coada șoricelului, colțul lupului, creson, crușin, dediţel, drojdie de bere, fasole, fragi, fumul pămîntului, gălbenele, greson, grîu, gutui, hamamelis, hamei, iarbă mare, ienupăr, in, isop, izmă, laminarii, lămîi, lămîiță, lăptucă, lăsnicior, leuștean, limba mielului, linariță, lingurea, luceafăr, lumînăricâ, lupin, mac negru, măcriș, măcrișul iepurelui, mere, mesteacăn, miere, migdale dulci, morcov, moșmon, mușețel,

nalbă de grădină și de pădure, nopticoasă, nuc, nufăr, orez, ovăz, panseluță, păpădie, pătlăgele roșii, pecetea lui Solomon, pelin, pepene galben, pin și brad, plop negru, podbal, portocal, porumb, praz, puturoasă, rapiță, răchitan, răcovină, ricin, rogoz, romaniță, rostopască, rozmarin, ruin, salce (salsaparila), salcie, săpunariță, scai măgăresc, scaietele popii, sfeclă albă, sipica, soc, ștevie sălbatică, struguri, tătăneasă, tei, trandafir alb, trei frați pătați, trifoiște, țîța caprei, ulm, urechelniță, urzică, usturoiță, varga ciobanului, varză, veninariță, verigariu, voinicică, zîrnă, zmeur.

PIELONEFRITĂ (Vezi Diuretice, Nefrite, Pielite)

PIELITE (Vezi de asemenea Diuretice, Rinichi)

Afin, bob, cireșe (cozi), fasole, fenicul, iarbă mare, mărtăloagă, osul iepurelui, păr, pir, plop, porumb (mătase), splinuță, strugurii ursului.

PISTRUI (Vezi și Piele)

Buberic, ceapă, coada șoricelului, creson, dedițel, ghințură, mesteacăn, păpădie, pătrunjel, pecetea lui Solomon, salvie, sclipeți, studeniță, trei frați pătați, viță roșie.

PLĂGI

Agriș, alun, angelică, anine, bănuți, brad, brusture, buberic, buricul Venerei, busuioc sălbatic, captalan, castan sălbatic, cătușnică, ceapă, cerențel, cimbru, cimbru de munte, cimișir, cinci degete, cînepa codrului, coada calului, coada racului, coada șoricelului, colțul lupului, crețișoară, crețișor, crin alb, crușățea, cuscută, dafin, drețe, fenicul, ferigă de apă, ferigă masculă, frag, gălbenele, ghiață, iarbă de ficat, iarba șarpelui, iarbă de urechi, ienupăr, isop, lămîi, lămîioară, lemnul Domnului, levănțică, măceș, mărul lupului, merișor, mesteacăn, migdale dulci, morcov, moșmon, mușețel, nalbă de grădină, năpraznic, nuc, odolean, osul iepurelui, parpian, pătlagină, pelin, pelinariță, pin, piperul bălții, plop tremurător, podbal, praz, pufuliță cu frunza îngustă, răchitan, răculeț, roiniță, salcie, saschiu, sănișoară, schinel, sclipeți, sorbestrea, stejar, sunătoare, talpa gîștei, tătănească, traista ciobanului, trandafir roșu, trei frați pătați, troscot, turiță mare, țelină, țintaură, ulm, unguraș, urechelniță, urechelnița viilor, usturoi, usturoiță, varză, ventrilică, vinariță, vineriță, voinicică. În caz de răni, nu se vor uita tratamentele preventive cu ser antitetanic și antigangrenos, iar în plăgile mușcate, tratamentul preventiv antirabic.

PLĂMÎNI ȘI RESPIRAȚIE

Ardei iute, ceapă, coada racului, fag, levănțică, lichen de Islanda, lumînărică, melisă, muștar negru, pin, poligala, roua cerului, spanac tămîios, sparanghel, sunătoare, unguraș, usturoi.

PLEOAPE (Vezi și Blefarită)

Alun.

PLETORĂ

Aloes, anghinare, coada calului, coacăz negru, fumariță, lămîioară, lăsnicior, păpădie, praz, splinuță, tei, țelină.

PLEUREZIE (Vezi și Hidropizie)

Anghinare, avrămeasă, ceapă, cireșe sau vișine (cozi), cupa vacii, digitală, drob, fenicul, ienupăr, isop, lăsnicior, lumînărică, mesteacăn, omag, ovăz, porumb (mătase), soc, tărtăcuță, turiță, ventrilică, verbină, verigariu, varză albă, în genere plante emoliente, diuretice, purgative.

PLEURITĂ

Hrean, laptele cînelui, muștar, tulichină, schinel.

PLEURODINIE
Brîndușă de toamnă (tinctură de semințe, în fricțiuni).
PLOSNIȚE
Fasole (frunze), piretru.
PNEUMONIE (Vezi și Pulmon)
Angelică, arnică, ceapă de mare, ciuboțica cucului, coada șoricelului, drob, hrean, in, lăsnicior, levănțică, lumînăricâ, muștar negru, mutătoare, omag, pin și brad, poligală, rostopască, rozmarin, salvie, sipică, smochine, soc, zîrnă.
POLIPI
Coada calului, dumbeț, tuia.
POLUȚII DE NOAPTE
Traista ciobanului, de recomandat amestecată cu coada calului.
PROLAPS RECTAL SAU VAGINAL
Coada șoricelului, mușețel, mirt.
PROSTATĂ (Boli de)
Arbat, castan sălbatic, ceapă, ceapă de mare, coada calului, coada șoricelului, degețel roșu, dovleac, dracilă, hamamelis, holeră, Hydrastis canadensis, iarbă neagră, kawa-kawa, năvalnic, nuc, păr, pirola, spălăcioasă, strugurii ursului, talpa gîștei, tuia, urzică moartă.
PRURIT
Afin, asmățui, brusture, castravete, coada calului, crețișoară, grîu, iarbă mare, izmă, levănțică, limba cîinelui, lumînăricâ, mărul lupului, migdale amare, morcov, nuc, pătlagină, Prunus laurocerasus, răchitan, ricin, săpunariță, soc, trei frați pătați, ulm, varză, zîrnă.
PRURIT VULVAR
Crețișoară, mărul lupului, răchitan, romaniță, zîrnă.
PSIHOZE
Măselariță, Rauvolfia.
PSIHASTENIE
Busuioc, cătușă, coada șoricelului, lămîioară, magheran, odolean, pelin, salvie, tei.
PSORIASIS (Vezi și Piele)
Mirt, salcie, săpunariță, tătănească, tomate, trei frați pătați, urzică, varec.
PUBERTATE (Hemoragii la)
Traista ciobanului.
PUNCTE NEGRE (Vezi Comedon)
PURICI
Izmă de grădină, piretru, vetrice.
PURGATIVE
Bobul lupului, boz, buricul apei, călin, cătină de gard, cînepa codrului, cîrmîz american, cupa vacii, drob, dud negru, feriguță, globularia, in purgativ, laptele cîinelui, laur (Ilex), limba vrăbiei, linariță, mojdrean, negrilică, piersic, pochivnic, podofil, răsfug, revent, rodul pămîntului, rutișor galben, salcîm, scamonia, siminichie, slăbănog, smochin, soc, spînz, stînjenel, șofrănaș, ștevie de grădină, ștevia stînilor, trifoiște, trepădătoare, tulichină, untul pămîntului, urzică, veninariță, verigariu, volbură, zarnacadea.
PURIFICAREA AERULUI ÎN ÎNCĂPERI
Eucalipt, ienupăr, levănțică, salvie.
PUSTULA MALIGNĂ (Vezi Antrax)
PYROSIS (Vezi Stomac)
RAHITISM

Se recomandă în primul rînd viaţa în aer liber şi la soare, duşuri şi băi călduţe, vitaminele A şi D, cură la mare, alimente bogate în calciu şi fosfor, plantele avînd rol auxiliar.
Călţunaşi, creson, ferigă regală, hamei, hrean, grîu, laminaria, lămîioară, mac negru, nuc, obligeană, pătrunjel, ridichi, spanac, struguri, trifoişte, varec.

RĂCEALĂ
Ceai sudorific Plafar, garoafă sălbatică, limba mielului, părul Maicii Domnului, piper boabe, podbal, scorţişoară, soc, tei, violete.

RĂCORITOARE
Afine, aguridă, ananas, bănuţi, cireşe sau vişine, coacăze negre şi roşii, dude negre, fragi, greson, gutui, iarbă grasă, lămîi, lemn dulce, măcriş, măcrişul iepurelui, măceşe, mere, mei păsăresc, orz, parachernită, praz, rodiu, secară, tătăneasă, trandafir roşu, urzică moartă, zgrăbunţică, zmeură.

RĂCIRE (Algiditate)
Anason, fenicul, dafin, salvie, soc, tei, trifoişte, urzici.

RĂGUŞEALĂ (Vezi şi Laringită)
Arnică, ardei, brîncuţă, creţişoară, eucalipt, fenicul sălbatic, gutui, ghimbir, hrean, isop, izmă, lămîioară, lumînărică, muşchi de piatră, nalbă mare, năpraznic, obligeană, pătrunjel de cîmp, pin, podbal, praz, roua cerului, rug de mure, salvie, silnic, soc, turiţă mare, ţelină.

RĂU DE MUNTE
Spălăcioasă.

RĂU DE TRANSPORT (De auto, avion, mare, tren)
Armurariu, lichen de Islanda, mătrăgună, nucşoară, pelin, trifoişte.

RECONFORTANTE (Reconstituante)
Asmăţui, cătină, cicoare, cireşe, cola, grîu, lăptucă, măcriş, mierea ursului, orz, ovăz, vişine.

REGENERARE
Pepene galben, portocale.

REGULI (Vezi Menstruaţie)

REMINERALIZANTE
Coada calului, creson, spanac, tapaşnic, troscot.

RESPIRAŢIE GREA (Vezi Dispnee)

RETENŢIE URINARĂ (Vezi şi Disurie, Diuretice, Urinare)
Lăptucă, nemţişor de cîmp, plop negru, praz, salsaparila, strugurii ursului, troscot, varză, vulturică.

REUMATISM
Afin roşu, albăstrele, aglică, amăreală, angelică, anghinare, anine, ardei iute, arnică, barba caprei, bănuţi, bătrîniş, bob, brusture, calcea calului, castan, ceai antireumatic Plafar, ceapă, cicoare, cimbrişor, cireş, ciuboţica cucului, cînepă, cîrmîz, coacăz negru, coacăz roşu, coada calului, coada şoricelului, colţul lupului, cosaci, curpen, dafin, dovleac, drobul iepurelui, dumbeţ, fasole, ferigă masculă, floare broştească, floarea paştelui, frag, frasin, gălbăşoară, ginseng, hrean, hrenoasă, iarbă mare, iarbă neagră, iarbă roşie, iederă, ienupăr, izmă (singură sau în amestec cu rozmarin, lămîioară, salvie, pentru băi generale), jneapăn, laur, laur porcesc, lămîi, lămîioară, lăsnicior, lemn cîinesc, levănţică, liliac, limba mielului, magheran, mărul lupului, măselariţă, mătrăgună, mere, merişor de munte, mesteacăn, molid, morcov, muşeţel, muştar negru, mutătoare, năvalnic, nuc, nucşoară, obligeană, odolean, omag, orz, osul iepurelui, oţet de mere,

panseluță sălbatică, păpădie, păpălău, pătrunjel, pecetea lui Solomon, pere, pin, piperul bălții, plr, plop negru, porumb (mătase), prune, rîjnică, rogoz, roșii, rozmarin, salcie, salsaparila, salvie, săpunariță, scînteuță, scoruș. soc, sovîrf, spînz, struguri, studeniță, sulfină, șofrănaș, ștevie de grădină, tei, trifoi alb și roșu, trifoiște, tuia, turiță mare, țelină, țîța caprei, ulm, untul pămîntului, urzică, usturoi, varec, varză, ventrilică, verbină, vetrice, violete, visnaga, vișine, zămoșiță. În reumatismul cronic, se mai recomandă băi generale cu amestec a cîte 30 g frunze de brusture, flori de mărtăloagă, flori și tulpini de rostopască, rădăcini de pir, flori de drob și de lavandă, o ceapă mare tocată și 10 g mușețel, toate macerate mai multe ore în 5 litri de apă, care apoi se adaugă în apa de baie. Reumaticii vor evita să consume sparanghel, măcriș, spanac, varză de Bruxelles, revent. De asemenea, ei vor evita și combate constipația.

REVULZIVE

Aloes, ardei iute, esență de terebentină, floare broștească, floarea paștelui, hrean, muștar, mutătoare, piperul bălții, ridiche neagră, untul pămîntului, virnanț.

REZISTENȚA ORGANISMULUI

Coacăz negru, cătină, lămîi, măceș.

REZOLUTIVE

Arnică, asmățui, barba caprei, bănuți, brînca ursului, cătușa, ciclamă, cînepa codrului, cîrmîzul american, coada calului, creson, cujdă, dedițel, ghiață, ghiocel, hamei, hrenoasă, iarbă neagră (buberic), iarbă sărată, iederă, isop, lînariță, lupin, magheran de Creta, măcriș mărar, mutătoare, năvalnic, negrilică, nuc, pătrunjel, piciorul caprei, piperul bălții, praz, pufuliță, rodul pămîntului, rozmarin, roua cerului, salvie, săpunariță, scaietele popii, silnic, sînicioară, slăbănog, soc, sugătoare, sulfină, urzică moartă, usturoi, viorele, zămoșiță.

RIDURI (Vezi și Piele)

Se pun seara comprese pe față și gît cu: asmățui (suc), gutui (macerație în spirt), mac roșu (infuzie), podbal (decocție), rozmarin (infuzie), tei (infuzie).

RINICHI ȘI CĂI URINARE (Vezi de asemenea Cistită, Diuretice, Litiază, Nefrite, Pielo-nefrite).

În boli de rinichi și căi urinare, tratamentul cu plante este îndelungat, în cure de 2—3 săptămîni cu pauze de aceeași durată.

Anghinare, arbat, asmățui, bătrîniș, bob, boz, cinci degete, coacăz negru, coada calului, coada racului, cireșe (cozi), creson, dracilă, drobul iepurelui fasole, feciorică, fragi, ghimpe, ienupăr, in, lămîi, limba mielului, măcește, mărtăloagă, mei, mere, merișor de munte, mesteacăn, morcov, napi de grădină, năut, nuc, osul iepurelui, parachernită, păpădie, păr, părăluțe, pătlăgele roșii, pătlăgele vinete, pătrunjel, piersic, pir, porumb (mătase), praz, rapiță, roibă, sclipeți, sfeclă albă, soc, sparanghel, splinuță, struguri, strugurii ursului, traista ciobanului, trandafir roșu, țelină, varză, ventrilică, vinariță, visnaga, vulturică, zămoșiță, zmeur.

RINITE (Vezi și Guturai)

Busuioc, crețișor, eucalipt, izmă, lămîioară, magheran, niaouli, salvie, silnic, silur.

RINORAGII (Vezi și Hemoragii)

Cimbrișor, coada calului, răchitan.

RÎGÎIELI (Eructații)

Varză în consum ca salată sau suc.

RÎIE
Buberic, căldărușă, cimbrișor, coada șoricelului, crușin, gudron vegetal, izmă bună, lămîioară, lupin, măcrișul iepurelui, măr, nemțișor de cîmp, plesnitoare, salbă moale, sipică, ștevie, turiță mare.
ROZĂTOARE
Busuiocul cerbilor face să fugă șoarecii și șobolanii; idem virnanțul.
RUBEFIANTE (Vezi și Revulzive)
Ardei, brînca ursului, cîrmîz american, dediței, Eruca, floare broștească, floarea paștelui, hrean, hreniță, iarbă de șoaldină, laptele cîinelui, linguraea, muștar, mutătoare, nuc, pin, piper boabe, piperul bălții, piretru african, puturoasă, ridiche neagră, rodul pămîntului, rostopască, tulichină, untișor, virnanț.
RUJEOLĂ
Plantele de mai jos au acțiune în erupții; dozele sînt pentru adulți.
Brusture, colțul lupului, dracilă, limba mielului, mac roșu, salvie, silur, smochin, soc, trei frați pătați, zmeur.
SĂNĂTATE (Vezi și Fructe, Săruri minerale, Vitamine)
Mere, în consum zilnic.
SARCINĂ (Vezi și Edeme, Piele, Vărsături, Vergeturi)
Angelică, dracilă, fructe de tot felul, grîu, hrișcă, iederă, morcovi, roiniță, salvie, smochin, struguri, vetrice.
SĂRURI MINERALE (Plante bogate în)
Asmățui, lămîi, măcriș, mere, mierea ursului, parachernită, pătrunjel, porumb (mătase), praz, roșii, sfeclă roșie, ștevie de grădină și de stînă, viță de vie.
SCARLATINĂ
Soc (flori) în scop diuretic și sudorific. Cînd se bănuiește scarlatina, se va anunța imediat medicul.
SCHIZOFRENIE
Rauvolfia (tinctură, extract uscat, hiposerpil, raunervil), la recomandarea medicului.
SCIATICĂ (Vezi de asemenea Nevralgii, Reumatism)
Arnică, cimbrișor, hreniță, gălbășoară, liliac, mătrăgună, mușețel, muștar negru, odolean, urzică, varză, verbină.
SCORBUT
Angelică, anghinare, brad, cătină albă, cimbrișor, condurul Doamnei, creson, crușățea, dracilă, fenicul marin, fumariță, ghințură, hrean, lăptucă, lingurea, muștar, păpădie, plop tremurător, pin, ridichi negre sau roșii, rîjnică, scoruș, ștevie, tarhon, trifoiște, țintaură, ulm, usturoi, varză și în genere toate fructele și plantele verzi care conțin vitamina C.
SCRÎNTITURI (Entorse)
Ardei iute, arnică, boz, dafin, iederă, in, isop, mirt, părăluțe, pătrunjel, plop, podbal, rozmarin, scai, sunătoare, tătănească, turiță mare, vetrice, verbină, zămoșiță.
SCROFULOZĂ
Angelică, anine, brad, brusture, buberic, cimbru, creson, cucută, fumariță, hamei, hrean, lăsnicior, lingurea, levănțică, lupin, mac negru, mandragora, nuc, obligeană, pin, podbal, pirola, ridiche, săpunariță, stejar, trei frați pătați, trifoiște, turiță, țintaură, ulm, varec, zîrnă.
SEBOREE (Vezi de asemenea Păr, Piele)
Stejar, zîrnă.
SEDATIVE (Vezi Calmante)

SEDATIVE GENITALE
Dediţel, hamei, nufăr, salcie.
SEDATIVE UTERINE
Călin, spălăcioasă, şofran.
SEPTICEMIE
Se pot folosi ca adjuvante: dracilă, pelin, salvie, soc, trandafir, plante bogate în vitamina C (cătină, coacăz negru, măceş etc.).
SETE (Vezi şi Răcoritoare)
Agrişe, clopoţei, coacăze roşii, cola, fragi, iarbă grasă, lămîi, măcriş, măcrişul iepurelui.
SIALOREE
Iarbă grasă, laur porcesc, măcriş, măcrişul iepurelui, mătrăgună.
SIFILIS
Nuc, săpunariţă, ştevie. Plantele se vor folosi numai ca adjuvante.
SILICOZĂ
Podbal.
SIMPATICOTONICE
Angelică, bujor, cătuşă, cîrcel, foaie grasă, ghizdei, jaleş, piper sălbatic, portocal, roua cerului, vinariţă.
SINCOPĂ
Anason, angelică, arnică, fenicul, isop, lămîi, roiniţă, salvie.
SINDROM HEPATO-RENAL
Cicoare.
SINUZITĂ
Eucalipt, mirt, lămîioară.
SÎNGE (Normalizarea lui)
Barba caprei, ceapă, coacăz negru, fumariţă, iarbă mare, lămîi, lăsnicior, măslin, măr, nap de grădină, nuc, păpădie, porumb (mătase), roşii, săpunariţă, sfeclă roşie, ştevie, tei, trifoişte, turiţă, usturoi.
SÎNI
Arnică, asmăţui, cimbrişor, coada şoricelului, coacăz negru, creţişoară, fenicul, lăsnicior, măr, morcov, năpraznic, nap de grădină, pătrunjel, podţelină, zgrăbunţică, zmeur.
SISTEMUL GLANDULAR
Coacăz negru, păpădie, piper, prune.
SISTEMUL LIMFATIC (Limfangite, Limfatism, Scrofuloză)
SISTEMUL NERVOS (Vezi de asemenea Calmante, Dureri de cap, Insomnii, Sedative)
Busuiocul cerbilor, călin, hamei, narcisă, nufăr, roiniţă, rostopască, sfeclă roşie, sovîrf (singur sau asociat cu cimbrişor), coada şoricelului, nufăr, sunătoare, valeriană.
SLĂBICIUNE
Anason, cimbrişor, fragi, măcriş, mărtăloagă, nap de grădină, salvie, schinduf, sovîrf, ţintaură.
SLĂBIRE (Vezi şi Tonice generale şi stomahice)
Angelică, ghinţură, hamei, pelin, schinduf, struguri.
SOMN (Vezi Insomnie)
SOMNIFERE (Vezi Hipnotice)
SOMNOLENŢĂ (Vezi şi Antispasmodice)
Calomfir, ghinţură, pelin, ţintaură, verbină.
SPASME (Vezi şi Antispasmodice)

Anason, angelică, bujor, busuioc, captalan, cătină de garduri, cătușă, chimion, cimbrișor, cimbru de munte, ciuboțica cucului, coada racului, coada șoricelului, coriandru, dediţel, fenicul, filimică, ghizdei, izmă, izmă de pădure, jaleș de pădure, laur porcesc, lămîioară, lemn dulce, levănțică, luminiță, mac, opiu și succedanee, magheran, măselariță, mătăciune, mătrăgună, mușeţel, narcisă, obligeană, pasifloră, păducel, portocal, revent, roiniță, salvie, sulfină, tei, turtă, valeriană, verbină.

SPERMATOREE

Cerenţel, dediţel, digitală, hamei, lăptucă, magheran, rozmarin, salcie, salvie.

SPLINĂ (Tulburări funcţionale)

Limba mielului.

SPUMEFIANTE

Ciorînglav, lemn dulce, săpunariță.

STAFILOCOCI (Infecţii cu)

Aloes, iarba șarpelui.

STĂRI ANXIOASE

Cactus mexican, cătușă, ceapă, lăptucă, nufăr, pasiflora, păducel, Rauvolfia, salcie, valeriană, vinariță.

STĂRI DEPRESIVE

Calomfir, ceapă, cerențel, ghizdei, ginseng, obligeană, odolean, Rauvolfia, roiniță, rozmarin, salvie, sunătoare, talpa gîștei. În stările depresive fără cauze aparente (convalescență, șocuri psihice etc.) se va consulta medicul specialist.

STĂRI NERVOASE (Vezi de asemenea Nervozitate și Sistemul nervos)

Coada șoricelului, pasiflora, prune, roiniță, sulfină, tei, tîlhărea, urechelniță.

STERILITATE

Anghinare, cătușnică, ginseng, grîu, năpraznic, ovăz, praz, salvie, scînteuță, trufe.

STIMULENTE CARDIACE (Vezi Inimă și Stimulente ale respirației și circulației)

STIMULENTE CEREBRALE

Angelică, ardei, arnică, asmățui, brad, brîncuță, busuioc, busuiocul cerbilor, calomfir, Camphorosma, cătușnică, ceai chinezesc, chimen, chimin, Chritmum maritimum, cimbrișor, cimbru, cînepa codrului, cîrcel, coada șoricelului, cola, coriandru, creson, creţișor, dumbeţ, eruca, eucalipt, fenicul, frăsinel, garoafă, ginseng, ghinţură, globularia, gura leului, hrean, iederă, ienupăr, isop, izmă de grădină, izmă de pădure, lămîioară, lemnul Maicii Domnului, leuștean, levănțică, licheni, lingurea, mărar, molid, mirt, molid, monarda, mușeţel bun, mușlar, negrilică, nopticoasă, nuc, nufăr, obligeană, păstîrnac, pătrunjel, pătrunjel de munte, pătrunjelul cîinelui, pelin de munte, piciorul caprei, piperul bălţii, piretru african, pochivnic, puturoasă, Rhaponticum carthamoides, roiniță, rozmarin, salvie, sovîrf, spanac sălbatic tămîios, stînjenel, șofran, talpa gîștei, ţelină, ulm, unguraș, usturoi, vîrnanţ, visnaga.

STIMULENTE GENITALE

Cătușnică, salvie.

STIMULENTE ALE RESPIRAŢIEI ȘI CIRCULAŢIEI SANGUINE

Anason, ceai chinezesc, drob, ghiocel, izmă, lobelia, mușlar, nuc, păducel, rostopască, rozmarin, salcîm galben, scorţișoară.

STIMULENTE SECRETORII

Anason, hrean, verbină.

STOMAC (Boli de)
Amăreală, anason, busuioc, cardamom, calomfir, cătușnică, ceai stimulent gastric Plafar, cerenţel, chimin, cicoare, cimbru, cimbrișor, cimbru de munte, cinci degete, coada racului, coada șoricelului, dafin, dumbeț, eucalipt, fumariță, ghimbir, ghințură, hamei, hrean, Hydrastis canadensis, iarbă de mare, ienupăr, in, izmă, izmă de pădure, lămîi, lămîioară, lemn dulce, magheran, mărar, mirt, morcov, mușchi de piatră, mușețel, muștar alb, nuc, obligeană, odolean, păpădie, pedicuță, pelin, piperul bălții, portocal, porumbar, răchitan, răcovină, revent, ridichi, roiniță, roșii rozmarin, salcie, salcîm, salvie, saschiu, schinel, silnic, sînișoară, sovîrf, sunătoare, șofran, ștevie de grădină, talpa gîștei, tarhon, tătănească, tei, trifoiște, țintaură, unguraș, varză, verbină, zîrnă, zmeur.

STOMAHICE (Vezi de asemenea Aperitive, Stomac)
Plantele stomahice restabilesc funcțiile stomacului cînd ele sînt deranjate. Ca plante stomahice se recomandă: ambrozie, anason, angelică, anghinare, ardei, armurariu, busuioc, calomfir, cătușă, cătușnică, chimion, chiminul porcului, cicoare, cimbru, coada șoricelului, creson, creţișoară, dafin, dumbeț, fenicul, frasin, ghințură, globularia, hamei, iarba cerbilor, iarbă mare, ienupăr, isop, izmă (toate speciile), lămîi, lămîioară, leuștean, lemnul Maicii Domnului, levănțică, magheran, mărar, mirt, mușețel, muștar, pătrunjel de cîmp, pătrunjel mare, pătrunjel de munte, pelin, piper, piper american, poligala, portocal, revent, roiniță, scai măgăresc, schinel, sînicioară, Sison amomum, smeoaică, sovîrf, spanac sălbatic tămîios, șofran, turtă, trifoiște, ţelină, țintaură, unguraș, ventrilică. Un bun amestec de plante îl constituie ceaiul stimulent gastric Plafar.

STOMATITE (Vezi și Gură)
Afine, anine, asmățui, busuioc, carpen, cinci degete, coada racului, coada șoricelului, dud negru, Hydrastis canadensis, iarba șarpelui, izmă, lemn cîinesc, lemn dulce, lingurea, moșmon, mușețel, mur, nalbă de cîmp și de grădină, salvie, săpunariță, sclipeți, splinuță, stejar, sunătoare, trandafir roșu, turiță mare.

STRĂNUTĂTOARE
Creţișor, pochivnic, stînjenel (Iris florentina).

SUDORIFICE
Angelică, anine, arbat, bănuți, barba caprei, brusture, Camphorosma, ceai sudorific Plafar, chimen, chiparos, cimbrișor, cimbru, cimișir, ciubotica cucului, ciumărea, cînepa codrului, coacăz negru, coada șoricelului de munți înalți, colțul lupului, dafin, dediţel, dentiță, eucalipt, frasin, frăsinel, garoafă sălbatică, gălbenele, ghimpe, globularia, hamei, iarba fiarelor, iarbă mare, ienupăr, isop, izmă, joian, laur (Ilex), lămîi, lăsnicior, levănțică, limba mielului, linariță, luceafăr, lumînărică, mac roșu, magheran, mierea ursului, miruță, mur, mușchi de Corsica, mușețel, nopticoasă, nuc, obligeană, omag, părul Maicii Domnului, pătrunjel, pătrunjel de cîmp, pelin de munte, pir, pliscul cocoarei, plop, pochivnic, podbal, poligala, portocal, rapiță, rogoz, roiniță, roua cerului, salsaparila, săpunariță, sipică, sînziene, soc, tamarișcă, tei, trestie, turtă, ulm, usturoiță, varga ciobanului, vinariță, violete, zămoșiță, zmeur.

SUFOCARE (Stări de)
Busuioc, cătușă, cătușnică, chimion, dediţel, fenicul, izmă, levănţică, magheran, mușeţel bun, odolean, păducel, portocal, roiniță, salcie, sulfină, vîsc.

SUGHIȚ
Anason, busuiocul cerbilor, calament, cătușnică, chimen, chimion, coriandru, fenicul, izmă bună, de pădure și sălbatică, lămîie, levănțică, mărar, mătrăgună, salvie, sovîrf, tarhon, valeriană, ventrilică.
SUGIU (Vezi Panariţiu)
SUPURAȚII (Vezi de asemenea Plăgi și Ulcere)
Colțul lupului, secară.
SURMENAJ
Angelică, ginseng, mere, ovăz, pasiflora, Rhaponticum carthamoides, rozmarin, soia, struguri, tei.
SUROGATE DE CAFEA
Cicoare, lupin, năut, orz, stînjenel.
ȘOC TRAUMATIC
Bănuți.
TABAGISM
Arnică, creţișoară, calcea calului, izmă, lemn cîinesc, podbal, salvie, soc, usturoi, vinariță.
TABES
Dediţel, ca adjuvant.
TĂIETURI (Vezi și Plăgi)
Brusture, coacăz negru, colțul lupului, crin alb, dalac, năpraznic, pătlagină, scînteuță, sunătoare, tătănească, urechelniță.
TEN (Vezi de asemenea, Frumusețe, Piele)
Brusture, cicoare, fragi, fumariță, limba mielului, mesteacăn, miruță, păpădie, pătrunjel, praz, salvie, tomate, țelină.
TENIFUGE (Vezi și Vermifuge)
Dovleac, dud negru, ferigă masculă, morcovi, nuc, pelin, pelinariță, piretru, rodiu.
TENSIUNE SANGUINĂ (Vezi Hipertensiune și Hipotensiune)
TICURI NERVOASE
Magheran, odolean.
TINEREȚE (Prelungire)
Ginseng, mere, pepeni galbeni.
TIROIDĂ
Mușchi de Corsica, Rauvolfia, talpa gîștei, varec.
TONICE GENERALE
Afin, aloes, amăreală, angelica, anine, arginţică, arnică, bătrînișe, brînca ursului, caprifoi, cătină, cătușă, cătușnică, cerenţel, cicoare, Cinchona, cînepa codrului, coacăz negru, coada șoricelului, cola, corn, creţișoară, creţișor, cujdă, dumbeţ, fag, fenicul, ferigă de apă, floare de colţ, frasin, frăsinel, fumariţă, garoafă sălbatică, ghinţură, globularia, hamei, hrenoasă, ienupăr, isop, izmă, izmă de pădure, laur (Ilex), lămîi, lemnul Domnului, lemnul Maicii Domnului, levănţică, liliac, limba mielului, magheran, măcriș, măslin, melia, monarda, morcov, moșmon, mur, mușchi de piatră, muşeţel bun, muștar, năpraznic, nuc, nufăr, orz, parpian, păpădie, părăluţe pătlagină, pătrunjel, pătrunjel de munte, pelin, pelin de munte, pelinariţă, piper, piper american, pir, pirola, plop, portocal, răculeţ, revent, roibă, rozmarin, salcie, salvie, saschiu, săpunariţă, schinduf, schinel, scorţișoară, secară cornută, sfeclă albă și roșie, silnic, Simaruba, sipică, sorbestrea, sovîrf, spinul Domnului, sunătoare, șofran, ștevie, talpa gîștei,

trandafir roşu, trifoişte, troscot, turiţă mare, ţelină, urzică moartă, vetrice, ventrilică, vinariţă, viţă de vie.

TONICE AMARE ŞI AROMATICE-AMARE

Angelică, Cinchona, dumbeţ, ghinţură, pelin, saschiu.

TONICE CARDIACE (Vezi Inimă)

TORTICOLIS (Vezi şi Reumatism)

Arnică, dracilă, magheran, orbalţ, sovîrf.

TOXIEMIA GRAVIDELOR (Vezi Graviditate)

TRAHEITĂ

Brîncuţă, iederă, lumînărică, parpian, podbal, rapiţă, sovîrf.

TRAHEOBRONŞITĂ (Vezi şi Bronşite)

Brîncuţă, captalan, castan comestibil, ceai pectoral nr 2 Plafar, lemn dulce, lumînărică, parpian, pin, podbal, porumb, praz, puturoasă, sovîrf.

TRANSPIRAŢIE (Vezi de asemenea, Antisudorifice şi Sudorifice)

Coada calului, mesteacăn, muşchi de brad, pin sau brad, salvie, stejar, văcălia moliftului.

TRIHOMONOZĂ VAGINALĂ (Vezi şi Leucoree)

Gălbenele, sirinderică.

TROMBOFLEBITE

Sulfină, vinariţă.

TUBERCULOZĂ PULMONARĂ

Coada calului, fragi, gaiacol, ginseng, nap de grădină, roua cerului, salvie, sfeclă roşie, trandafir roşu, troscot, ventrilică.

TUMEFACŢII (Vezi Umflături)

TUMORI BENIGNE

Cînepă, cînepa codrului, violete.

TUSE (Vezi şi Bronşite)

Anason, angelică, arăţel, asmăţui, brad, brîncuţă, boz, bujor, busuioc, busuiocul cerbilor, calomfir, caprifoi, captalan, castan comestibil, cătină de garduri, cătuşnică, ceapă, cimbrişor, ciuboţica cucului, coada şoricelului, condurul Doamnei, dafin, dediţel, eucalipt, fenicul, fenicul sălbatic, feriguţă, garoafă sălbatică, gutui, hamei, hrean, iarbă mare, iasomie, iederă, isop, izmă, lămîi, lămîioară, lăptucă, lăptucă veninoasă, lemn dulce, levănţică, lichen de Islanda, limba mielului, lumînărică, mac (opiu şi preparate), mierea ursului, migdal, miruţă, morcovi, muştar negru, nalbă de grădină şi de pădure, nap de grădină, nufăr alb, obligeană, ovăz, parpian, părul Maicii Domnului, pătlăgină, pătrunjel de cîmp, piersic, pin, podbal, poligala amară, portocal, praz, prun laurocerasus, puturoasă, rapiţă, ridiche neagră, rodul pămîntului, rostopască, roua cerului, salvie de pădure, scai vînăt, scoruş, schinduf, silnic, sipică, smochin, sovîrf, spălăcioasă, struguri, sulfină, şofran, ştevie de grădină, tapaşnic, tîlhărea, tei, toporaşi, turtă, ţelină, unguraş, ventrilică, vinariţă, vîsc, zizif.

TUSE CONVULSIVĂ

Arnică, aloes, anason, bujor, busuioc, castan comestibil, cătină de garduri, cătuşă, cătuşnică, ceapă de mare, cimbrişor, ciuboţica cucului, coada racului, creson, dediţel, eucalipt, fenicul, foaie grasă, iarba lui Sfîntu Ion, iederă, ipeca, izmă, jaleş, lămîioară, lăptucă, levănţică, lobelia, magheran, mac roşu, măselariţă, mere renete, migdal, muşchi de piatră, napi de grădină, narcisă, omag, piersic, pipăruş, pochivnic, poligala, porumbar, ridiche neagră, roua cerului, scai vînăt, smochine, sovîrf, stînjenel, tîlhărea, tămîioară, ţintaură, unguraş, usturoi, visnaga, vîsc.

ȚÎNȚARI
Busuioc, năpraznic.
ULCER CUTANAT
Angelică, anine, asmățui, bobornic, brad, brînca ursului, brusture, buricul Venerei, caper, captalan, căldărușă, ceapă, cimbrișor, cimbru, cinci degete, coada calului, coada racului, coada șoricelului, creson, crețișor, crușățea, curpen, dumbeț, fenicul, filimică, foaie grasă, frag, hamei, hrean, Hydrastis canadensis, iarbă de purici, iarba lui Sf. Ion, iarbă grasă, ienupăr, iris galben de apă, lămîioară, lemn cîinesc, lemnul Domnului, lingurea, lumînărică, mac negru, măcriș, mărul lupului, morcov, mur, mușețel, năpraznic, nuc, pelin, pelinariță, pin, piperul bălții, praz, răchitan, răculeț, rodul pămîntului, rostopască, salbă moale, salcie, salvie, saschiu, scai măgăresc, schinduf, schinel, sclipeți, silnic, splinuță, stejar, sunătoare, ștevie de grădină sau de stînă, tătănească, trandafir roșu, turiță, turiță mare, țintaură, ulm, urechelniță, urzică, usturoi, usturoiță, varză, veninariță, ventrilică, verbină, violete, viță albă (curpen), zîrnă.
ULCER GASTRO-DUODENAL
Cartofi, ceai gastric Plafar, coada șoricelului, colțul lupului, filimică, lemn dulce, migdale dulci, morcovi, mușețel, obligeană, pătlăgină, sunătoare, tătănească, troscot, usturoi, visnaga, varză.
ULCERE VARICOASE
Alun, angelică, anine, bobornic, brad, brusture, buricul Venerei, captalan, castan sălbatic, caper, căldărușă, coada calului, coada șoricelului, creținșoară, creținșor, crușățea, curpen, dumbeț, dumbeț de apă, foaie grasă, gălbenele, iarba lui Sf. Ion, iarbă de purici, isop, lingurea, morcov, mușețel, nuc, pătlagină, pelinariță, podbal, răchitan, rug de mure, salbă moale, salcie, schinel, splinuță, steluță, stînjenel de baltă, sunătoare, tătănească, ștevie sălbatică, trandafir roșu, trei frați pătați, turiță, turiță mare, usturoi, usturoiță, varză, ventrilică, veninariță.
UMFLĂTURI (Vezi și Edeme)
Buricul Venerii, bănuți, levănțică, porumb, praz, rozmarin, săpunariță, silnic.
UNGHII
Coada calului, lămîi.
URCIOR (Vezi și Ochi)
Albăstrele, busuioc, mușețel, silur, soc, sulfină. Lichidele se vor filtra bine și folosi reci.
URECHE
Busuioc, ceapă, coada calului, crin, floarea-soarelui (ulei), lămîi, nuc, nu mă uita, păducel, salvie, schinduf, usturoi, verbină.
UREMIE
Alimentar se folosesc: afine, anghinare, ceapă, păpădie, pătrunjel, praz, roșii, iar terapeutic: afin, anghinare, brad, coacăz negru, colțul lupului, fasole, frasin, iarbă mare, ienupăr, mesteacăn, mușețel, năpraznic, pin, pirola, păpădie, păpălău, praz, roibă, ruscuță de primăvară, rostogol, splinuță, strugurii ursului, veninariță, vulturică.
Uremia, fiind o boală gravă, necesită internarea.
URETRITE (Vezi și Diuretice)
Afin, arbat, bob, cireșe (cozi), fenicul, kawa-kawa, iarbă mare, mărtăloagă, osul iepurelui, păr, pir, plop, porumb (mătase), splinuță, strugurii ursului, vișine (cozi).
URINARE (Vezi de asemenea Antihemoragice, Diuretice, Enurezie, Retenție urinară, Rinichi)

Afin roşu, mur, năvalnic, praz, sorbestrea, traista ciobanului.
URINARE CU SÎNGE (Vezi Antihemoragice, Hematurie, Urinare).
Se va consulta medicul specialist.
URTICARIE
Anghinare, cîrcel, fumariţă, ienupăr, lăsnicior, mesteacăn, oţet, panseluţă sălbatică, păpădie, pin şi brad, ridichi de lună şi de iarnă, salvie, turiţă mare, ulm, urzică, zîrnă.
UTER
Ardei, armurariu, brusture, castan sălbatic, călin, cătuşnică, chiparos, Cinchona, ciocul berzei, coada calului, coada şoricelului, creţişoară, dracilă, dediţel, dreţe, drob, dud, gălbenele, hamamelis, Hydrastis canadensis, kawa-kawa, lemn cîinesc, mărul lupului, muşeţel, nuc, pelinariţă, piperul bălţii, porumb (mătase), răchitan, răcovină, răculeţ, salvie, saschiu, schinduf, sclipeţi, secară cornută, sînişoară, sorbestrea, stejar, strugurii ursului, sulfină, tătăneasă, traista ciobanului, ulm, unguraş, urechelniţă, urzică mică, urzică moartă, vîsc, viţă de vie roşie.
VAGINITE (Vezi de asemenea Leucoree, Trihomonoză)
Anine, coada şoricelului, kawa-kawa, nalbă de grădină şi de pădure, pin, răchitan, răculeţ, stejar.
VAGOTONIE
Armurariu, lichen de Islanda.
VARICE (Vezi şi Vene)
Alun, brad, bujor, castan sălbatic, chiparos, coada şoricelului, dracilă, ferigă, ghimpe, hamamelis, mere (oţet), odoleant, păpădie, piperul bălţii, sulfină, troscot, untişor, viţă de vie.
VARICELĂ (Vărsat de vînt)
Dracilă, limba mielului, sipică.
VĂRSĂTURI
Se va consulta mai întîi medicul, uneori vărsăturile fiind semne ale unor boli foarte grave: infarct cardiac, intoxicaţii, meningită, peritonită etc.
Anason, ardei, armurariu, busuioc, busuiocul cerbilor, cerenţel, dafin, gălbenele, ghinţură, iarba lui Sf. Ion, iarbă mare, izmă, lămîi, lămîiţă, lichen de Islanda, mărar, obligeană, pelin, pelinariţă, pochivnic, roiniţă, roua cerului, salvie, schinel, sulfină, sunătoare.
VASE SANGUINE (Vezi de asemenea Artere, Vene)
Plante vasoconstrictoare: armurariu, castan sălbatic, chiparos, cîrcel, drob, glădice, năpraznic, piperul bălţii, secară cornută, urzică.
Plante vasodilatatoare: măslin, păducel, usturoi, vîsc.
VEDERE (Vezi şi Ochi)
Afin, albăstrele, fenicul, lămîi, morcov, trandafir roşu, vîzdoagă.
VENE
Alun, armurariu, castan sălbatic, chiparos, coada şoricelului, dracilă, ghimpe, hamamelis, Hydrastis canadensis, trei fraţi pătaţi, unguraş.
VENIN (Muşcături veninoase)
Brusture, ceapă, drob, fasole, levănţică, pătlăgină, usturoi (împreună cu frasin).
VERGETURI (Dungi pe piele)
Coada calului, creţişoară, iederă, laur american, varec.
VERMIFUGE (Vezi de asemenea Ascaridoză, Oxiuroză, Tenifuge)
Dozele sînt pentru adulţi.
Ananas, busuiocul cerbilor, cătuşă, calomfir, călţunaş, ceapă, chimion, cimbrişor, cimbru, coada racului, cruşin, dovleac, dud alb, dumbeţ, feni-

cul marin, ferigă mascul, fragi, frăsinel, ghinţură, hamei, iarbă dulce de munte, iarbă grasă, iarbă mare, in purgativ, izmă bună, lămîioară, lemnul Domnului, lemnul Maicii Domnului, levănţică, lobodă de grădină, lupin, măceşe, mesteacăn, morcovi, muşchi de Corsica, muşeţel cu flori verzi, nuc, pătrunjel, pelin, pelinariţă, peliniţă, piersic, rodiur, revent, roiniţă, salcie, schinduf, schinel, Semen contra, soc, spanac sălbatic tămîios, sunătoare, tarhon, tămîiţă, trifoişte, turtă, ţintaură, usturoi, unguraş, varză, veninariţă, vetrice, vîsc.

VERTIGII (Vezi şi Ameţeli)

Se impune consultarea medicului.

Dumbravnic, frăsinel, izmă bună, lămîiţă bună (Lippia), levănţică, magheran, roiniţă, saschiu.

VEZICA BILIARĂ

Angelică, anghinare, boldo, cicoare, cimişir, cînepa codrului, crușin, drobul iepurelui, fumariţă, ienupăr, lăptucă, mătăciune, mătrăgună, păpădie, parpian, pelinariţă, porumb (mătase), ridiche neagră, rostopască, salcîm galben, siminoc, sunătoare, turiţă mare, vinariţă, volbură, zgrăbunţică.

VEZICA URINARĂ (Vezi de asemenea Cistită, Incontinenţă urinară, Urină)

Afin, bătrînişş, bob, brad, buricul Venerei, busuioc, cireşe (cozi), ciuboţica cucului, cînepa codrului, coacăz negru, coada calului, coada şoricelului, dediţel, dovleac, dracilă, dud alb, fasole, feciorică, fenicul, frag, frasin, ghimpe, iarbă grasă, iarbă mare, iarbă neagră (mărtăloagă), ienupăr, in, kawa-kawa, lumînărică, mac negru, măr, merişor de munte, muşeţel, nalbă mare de grădină, osul iepurelui, parachernită, păpălău, păr, pelin, pin, piperul bălţii, pir, plop tremurător, porumb (mătase), saxifraga, sfeclă, soc, splinuţă, steluţă, strugurii ursului, studeniţă, stuf, sulfină, sunătoare, tătănească, tei, trei fraţi pătaţi, tuia, ţelină, urzică moartă, ventrilică, vinariţă, zămoşiţă, zîrnă.

VEZICANTE

Curpen, floarea paştelui, laptele cîinelui, piperul bălţii, rodul pămîntului, stînjenel, tulichină.

VIAŢĂ (Prelungire)

Caise, ginseng, mere.

VÎJÎITURI ÎN URECHI (Vezi şi Urechi)

Arnică, ciclamă, păducel, roiniţă.

VÎNĂTĂI

Angelică, arnică, asmăţui, bănuţi, boz, creţişoară, ciuboţica cucului, coada cocoşului, crin alb, filimică, iarbă de urechi, isop, lavandă, mirt, odolean, pătrunjel, răcovină, saschiu, sînişoară, silnic, talpa ursului, tătănească, turiţă mare, ţelină, ulm, untul pămîntului, varză, vătămătoare, verbină, vetrice. Cataplasmele şi compresele se vor schimba de 2—3 ori pe zi.

VIPERĂ (Vezi Venin)

VISCERE (Tulburări viscerale)

Cuscută.

VITAMINE (Plante bogate în)

Asmăţui, ardei (bogat în vitamina C, pe care o mai găsim în: călţunaş, măceşe, coacăze negre, cartofi, ciuboţica cucului, fructe de cătină, dracilă, hrean, lămîi, măcrişul iepurelui, frunze şi muguri de mesteacăn, mierea ursului, merişor, nuci, obligeană, roşii, stînjenel, trifoişte, volbură, cupa vacii), cătină, mătăciune, mere, morcovi, napi de grădină, obligeană, orz

(drojdie de bere), păducel, pătrunjel, pelin, salvie, sparanghel, schinduf, trandafir roșu, viță de vie.

VOCE (Vezi și Răgușeală)

Plante care protejează vocea: ardei, brîncuță, dud, podbal, turiță mare.

VOMIZĂRI (Vezi Vărsături)

VOMITIVE

Amăreală, arnică, bobul lupului, brădișor, cînepa codrului, creștișor, dafin, drob, iarba amorului, iarba fiarelor, iederă, ipeca, laptele cucului, laur (Ilex), mutătoare, panseluță sălbatică, pochivnic, salbă moale, schinel, slăbănog, stînjenel, trepădătoare, veninariță, violete.

VULNERARE (Vezi Cicatrizante)

VULVĂ (Vezi și Prurit vulvar)

Lumînărică, răchitan.

ZONA ZOSTER

Aconit, busuioc, dediței, mere (oțet), păducel, pătlagină, roiniță, salvie, săpunariță, sulfină, tătăneasă, tulichină, vîsc.

FITOTERAPIA VETERINARĂ

În linii mari, fitoterapia veterinară are la bază aceleași plante ca și cea umană, cu unele excepții privind anumite plante toxice pentru om, dar utile pentru animale, ca de exemplu în cazul bovinelor, leandrul, măselarița, mătrăguna, scînteuța, spînzul etc. O atenție deosebită trebuie acordată semănării în pajiști de plante deosebit de folositoare animalelor ierbivore, cum este cazul cu anasonul, cicoarea, coada șoricelului, feniculul sălbatic, isopul, lămîioara, rozmarinul, schinduful, tătăneasa, ungurașul, usturoiul, verbina, vetricea etc. De preferință, se vor administra animalelor plante proaspete, recoltate din zone unde nu s-au efectuat tratamente fitosanitare. Ele se vor da în hrană, precum și ca breuvaje de ceaiuri, tincturi, siropuri etc. Dozele variază după specie și după vîrstă. Pentru animalele mari, dozele sînt mai puțin riguroase, ele măsurîndu-se cu mîna (50 g), cu lingura de supă (15 g), linguriță (5 g) sau cît se poate lua cu trei degete (3 g).

Se va acorda o atenție deosebită combaterii paraziților și mai ales insectelor (muște, tăuni, țînțari etc.), care sug sîngele animalelor, putîndu-le transmite în același timp boli infecțioase și parazitare grave. Pentru îmbolnăviri interne, se va da animalelor usturoi, după un post de 24—48 ore. Usturoiul se va administra tocat (cîțiva căței pînă la cîteva căpățîni, după talie) în tărîțe, mălai, ceai sau miere.

Pentru îndepărtarea muștelor, se vor agăța în adăposturi mănunchiuri de pelinariță, pe care se vor așeza muștele, pelinariță punîndu-se apoi în saci de hîrtie, arzîndu-se. În cotețele de păsări, se vor agăța ramuri verzi de anine, care de asemenea, după colectarea paraziților (păduchi, căpuși), se vor arde. Cimbrișorul pus ca așternut în cotețe face să dispară paraziții externi. Pentru combaterea paraziților externi, se vor pudra animalele și păsările (printre pene) cu pulbere de piretru. Puricii și ploșnițele se pot îndepărta amestecînd în așternut frunze de nuc sau vîrfuri înflorite de vetrice. La cornutele mari și porci, se vor spăla animalele contra păduchilor cu decocție de brădișor sau salbă moale (fructe uscate) 50 g la litru, la care se va adăuga un pahar de oțet.

Contra muștelor și tăunilor, se vor spăla animalele cu infuzie de frunze de nuc, pudrîndu-se apoi cu pulbere de pelin sau scînteuță. Decocția de steregoaie 20—30 g la litru este de asemenea utilă.

În caz de rîie, se vor spăla zonele atinse de pe corpul animalelor cu macerație (8 zile) a 10 g flori de arnica la un litru de alcool de 60 grade sau cu suc de lămîi stoarse și lăsate să mucegăiască la soare într-un vas acoperit, după mucegăire storcîndu-se spre a a se obține sucul terapeutic. Decocțiile de năpraznic, usturoi (întreaga plantă) și frunze de soc, cîte o mînă din fiecare la un litru de apă, sau de lupin, 30 g semințe la litru, la care se adaugă 200 g oțet, sînt de asemenea eficace.

Se mai indică decocția de steregoaie 30 g rizomi la litru, precum și infuzia concentrată de rozmarin, cu care se fricționează părțile atinse, ungîndu-se apoi cu ulei de ricin. Leziunile de eczemă se pudrează cu pulbere de gogoși de ristic, iar leziunile de tricofiție se fricționează cu ulei de ienupăr. Crăpăturile ugerului la vaci și scroafe se ung cu ulei sau pomadă de muguri de plop.

Plăgile sîngerînde se spală cu infuzie de coada șoricelului, colțul lupului sau cupușoare de ghindă, pudrîndu-se după aceea cu pulbere de piper sau rozmarin. Mai sînt utile spălăturile cu infuzie de tătăneasă, rozmarin, soc și părăluțe, în amestec, precum și infuziile de trandafir roșu (petale) sau de răchitan, decocțiile de coajă de stejar, plantele astringente în general. Rănile zemuinde se usucă pudrîndu-se după spălare cu pulbere de cărbune de tei sau plop. În scop cicatrizant, se mai indică în afară de colțul lupului, infuzia de turiță mare 100 g la litru, foaia grasă, frunze strivite făcute pomadă cu untură nesărată, decocție 30 g piperul bălții, util și în ulcerele putride, precum și în bolile de copite și ongloane. În afecțiunile pulmonare se fricționează toracele cu frunze proaspete de anine sau cu amestec în părți egale de ulei vegetal și terebentină. La fel se procedează în caz de dureri reumatismale.

În scop derivativ și pentru intensificarea fagocitozei, se fac spînzuiri la porc în pavilionul urechii sau la bovine în salbă.

Redăm în continuare pe specii și afecțiuni plantele recomandabile.

RUMEGĂTOARE MARI

Anemie. În hrană, se vor da: brusture, cicoare, creson, lichen de Islanda, măcriș de baltă, morcovi, osul iepurelui, ovăz, răcovină, rug de mure (frunze), urzici, varză (de preferat roșie); terapeutic: macerație cu cîte 15 g boabe de ienupăr și scoarță de chinchina, plus 5 g scorțișoară la un litru de vin pe zi, timp de mai multe zile.

Avort. Pentru prevenire, se recomandă frunze proaspete de coacăz negru, frag, măceș, păducel.

Bronșită. Lemn dulce, pulbere de rizom și rădăcină, cîte o mînă zilnic în apa de băut.

Călduri. Pentru provocarea lor se va da în tărîțe sau mălai, 2—3 dimineți la rînd, cîte o lingură de scînteuță înflorită, tocată.

Colici. Se va da un litru de lapte dulce cu 20 g zahăr, 20 g făină de orz, 50 g pulbere de coajă de ulm, 50 g fructe de mărar, suprimîndu-se pentru cîteva zile din hrană grăunțele, afară de orz.

Convalescență și slăbiciune. Zilnic, rădăcină de iarbă mare, 25 g pulbere cu miere; obligeană 40 g în tărîțe, ghințură 20 g în mălai. Se mai

poate adăuga în hrană cîte o mînă de izmă bună și flori de arnică, tocate. Ienupăr, chinchina și scorțișoară ca în anemie. Spînzuire.

Diaree. Pulbere de răculeț și de coajă de stejar, infuzie de trandafir roșu (petale) 50 g la litru, 2—3 zile.

Helmintoze. Decocție de ferigă masculă, 130 g la litru, o dată.

Hipodermoză (Coși). Leșie de tutun sau decocție de steregoaie 30—50 g la litru, pentru fricțiuni pe spinare.

Indigestie. Se vor da animalelor să roadă ramuri de hamei, salcie, soc, lăstari de frasin; amestec anason și chimion, cîte 15 g fructe și 60 g cărbune vegetal într-un litru de bere călduță, care se dă seara, repetîndu-se mai multe zile; chimion și coriandru, semințe de floarea-soarelui pisate, dîndu-se în hrană, pe furaje; urzică, infuzie 200 g la litru, usturoi, o căpățînă, pisată în 0,5 l lapte dulce rece de 2 ori pe zi, cuișoare fierte în vin, morcovi rași în hrană.

Înțărcare. Se dă alternativ într-o zi izmă, în alta saschiu, cîte 2 mîini în nutreț. Se vor suprima grăunțele din hrană. Se vor administra morcovi, melasă, sparanghel, verdețuri.

Învelitori. Spre a se ușura eliminarea lor se va da infuzie de frag, plantă aeriană sau de frunze de zmeur, 75 g, cu 25 g frunze de mușețel la litru în apă îndulcită; de asemenea, infuzie de pelinariță, 100 g frunze uscate la litru. După eliminare, se va da infuzie de iederă, 50 g frunze la litru, în 2 prize.

Lapte. Pentru sporirea producției se vor da în hrană proaspete: anason, fenicul, limba mielului, măceș, măcriș de baltă, melisă, salcie, iar uscat iarna trifoi. Se vor adăuga în hrană urzici, fructe de păstîrnac, coriandru, bob și linte (semințe), ciumărea, infuzie 30 g plantă uscată la litru pentru o zi, oțet de mere, 60 g zilnic. În apa de băut se va adăuga cîte o lingură din amestecul în părți egale de fructe de anason și de fenicul, plus boabe de ienupăr. Laptele capătă un gust plăcut cînd se dă în hrana vacilor lămîioară, rozmarin, salvie, sovîrf. Calitatea laptelui se îmbunătățește dînd în hrană semințe de floarea-soarelui, hrișcă și in sălbatic, morcovi, ovăz, foi de porumb, gălbenele.

Meteorism (Vezi Indigestie).

Mamite. Zilnic, oțet de mere, cîte 60 g.

Nefrite. Paracherniță, decocție 100 g frunze uscate la 2 litri de apă zilnic.

RUMEGĂTOARE MICI (Oi, capre)

Pentru menținerea lor în stare de sănătate, li se vor administra frunze verzi sau uscate de fag, frasin, salcie, salcîm, stejar, ulm, precum și cebarea, pătrunjel, rizomi de cinci degete, iar în timp de iarnă, paie de ovăz, sfeclă tocată mărunt, varză; acestea din urmă să nu fie prea reci sau înghețate. În timpul fătărilor, oilor li se va da creson, fasole boabe și păstăi, busuiocul cerbilor, ramuri de măceș, frunze de rug, ramuri de salcie, frunze și tije de zmeur, silnic.

În *convalescență și slăbiciune* se dă pudră de iarbă mare (rădăcini), cîte 10 g pe zi cu miere.

În *colici, diaree, indigestie, meteorism* se indică: breuvaj cu lapte dulce rece, în care s-a introdus mujdeiul dintr-o căpățînă de usturoi, laptele administrîndu-se cu o sticluță de 150—250 g. Se mai recomandă decocție (5 minute, infuzată 2 ore) de mărar (130 g fructe) și lemn dulce

(10 g rădăcini) la un litru de lapte dulce, sau 20 g cărbune vegetal la un litru de lapte îndulcit. La capre, în colici, se mai recomandă infuzie de izmă, sau lămîioară 30 g la litru, și fiertură de orz în lapte dulce, la care se adaugă puțină miere și 20 g coajă de ulm pulverizată.

În caz de mamite simple, se vor aplica pe uger cataplasme cu foi de varză crude, strivite sau cu nalbă de grădină (frunze și flori proaspete) sau în fine comprese cu infuzie de ștevie de grădină.

Antihelmintic, se va folosi decocția de ferigă masculă 50 g rizom la 0,5 litri apă, iar la oi și usturoiul verde tocat, dat în tărîțe sau mălai.

În *necrobaciloza (schiopul) oilor*, acestea se vor hrăni cu ovăz, grîu, morcovi tocați, varză crudă tocată, animalele mutîndu-se pe o pășune uscată. Între ongloane, li se va aplica gudron de pin.

În *reumatism*, rumegătoarele mici vor primi în hrană: brusture, frunze de frasin, pătrunjel, răcovină, tătănească, țelină, frunze de zmeur și li se va da infuzie de rozmarin 80 g la 1/2 litri apă, la care se adaugă o lingură de sare, cantitatea dîndu-se în 2 prize pe zi. Infuzia de rozmarin este utilă și ca fricțiuni articulare, fricțiuni putîndu-se face și cu infuzie 40 g flori de soc la 0,5 litri apă.

În scop *tonic* și *antiparazitar*, se va da oilor spre sfîrșitul iernii să roadă și să cojească ramuri de salcie.

În *avortul caprelor*, se vor folosi legume verzi, fructe, frunze de zmeur și rug, vetrice, semințe de floarea-soarelui, ovăz grăunțe.

Constipația la capre se rezolvă cu pulbere de lemn dulce, rădăcini de revent, bace sălbatice, afară de afine.

În *pneumonie*, caprele vor primi în hrană cetină de pin, rozmarin proaspăt, decocție de salvie, 50 g frunze verzi la litru, îndulcită cu miere și dată în două zile, cu 5—6 prize zilnice; pe coaste se vor pune cataplasme cu făină de muștar negru.

Sterilitatea caprelor se va trata cu bujor (rădăcină), floarea-soarelui (semințe), grîu, hamei, in sălbatic (semințe), izmă, lemn dulce, măcește, piper, zmeur (frunze și tije).

Tulburările renale la capre se vor combate dîndu-li-se orz, cicoare, coada calului, cozi de cireșe, ramuri de cireș, in sălbatic (sămînță), pir, morcov, sparanghel, tătănească, traista ciobanului.

PORCINE

Fortifiant se dă porcilor de 2 ori pe zi cîte un pumn de făină de castane sau ghindă fără coji, hrișcă, orz, ovăz, secară, borovină rece de prune, cartofi fierți, cicoare verde, salate verzi, varză crudă. În perioada îngrășării, zilnic, cîte o mînă de schinduf (semințe). Cartofii fierți și uruiala de orz constituie un aliment excelent pentru îngrășare.

În scop *derivativ*, se va introduce spînz în pavilionul unei urechi.

SOLIPEDE (Cai, măgari, catîri)

Colici cu meteorism: fenicul sălbatic, păpădie (frunze), decocție de mărar 50 g la litru. *În indigestii însoțite de colici:* izmă, infuzie 30 g la litru, morcovi, fîn foarte uscat, pulbere de castane cojite, o mînă, în amestec cu tărîțe, ovăz, fîn mărunt.

Constipație: crușin, coajă veche, 100 g la litru în decocție (30 minute în apă sau vin), pochivnic, 15—30 g în tărîțe.

Convalescenţă: ovăz muiat în puţină apă călduţă, împreună cu 2—3 mîini făină de ghindă şi o mînă fructe de chimion.

Diaree: pulbere de răculeţ şi coajă uscată de stejar, cîte 15, g cu 50 g de miere, pentru o zi.

Pentru *uşurarea fătării:* cuişoare 15 g intern.

Febră: coacăz negru, fructe zdrobite cu miere, infuzie de frunze; infuzie de măcriş, sau infuzie rece de ceai chinezesc, cu puţin pătrunjel tocat.

Gastrită: nalbă de cîmp, decocţie călduţă 500 g la 10 l apă, pentru băut.

Icter: Hamei sau ventrilică, zilnic cîte 150 g.

Reumatism: fîn de bună calitate, ovăz, tărîţe de grîu, la care se adaugă brusture, ciuboţica cucului, ienupăr (coajă), măcriş de baltă, pătrunjel, rozmarin, salcie (ramuri), ştevie sălbatică, tătăneasă, ţelină (frunze şi tije tocate); urzici, decocţie (5 min.), 100 g la litru.

Rinichi şi căi urinare: comprese calde lombare cu infuzie de lămîioară, ventrilică sau muştar negru. Intern, infuzie de cozi de cireşe. În hrană, pătrunjel, cicoare, ramuri de cireş. În convalescenţă, morcovi, orz, urzici fierte.

Scabie: pudrări cu spori de pedicuţă.

Scrîntituri: băi locale cu apă sărată caldă, apoi fricţiuni cu ulei de floarea-soarelui sau cu infuzie de tătăneasă (rădăcini), făcîndu-se şi un pansament cu această infuzie.

Tuse şi bronşită: infuzie de soc (flori), salvie (frunze) sau coacăz negru (frunze), îndulcită cu miere; infuzie de podbal, 100 g flori şi frunze la litru; infuzie din ace de pin, 50 g la litru sau de ramuri şi frunze de salcie, 50 g la litru. În hrană, 2—3 morcovi zilnic, tocaţi mărunt, precum şi 1—2 căpăţîni de usturoi pisate.

Vermifug: pochivnic, 15—30 g pulbere în tărîţe.

CÎINI

Boli respiratorii: grindelia, infuzie de vîrfuri înflorite 10 g la litru. În *bronşită,* se mai recomandă amăreală, 10 g vîrfuri înflorite la litru, pentru 2 zile sau roua cerului, infuzie 10 g la litru tot pentru 2 zile.

Căldurile la căţele se pot declanşa cu fenicul, 4 g pulbere de fructe pe zi; pelin 2 g vîrfuri înflorite pe zi. Pentru calmarea instinctului genital la căţele se va da infuzie de nufăr sau pasiflora, 0,30 g la o ceaşcă de ceai.

Constipaţie: infuzie, macerată 4 ore, cu 10 g scoarţă veche de cruşin la o ceaşcă de ceai, o dată; verigariu, decocţie de boabe 30 g la 0,5 litri apă, o lingură la un pahar cu apă.

Convalescenţă: chinchina, decocţie din 2 g pulbere la o ceaşcă de ceai, vin roşu natural 0,250 litri la care se adaugă cîte 5 g scorţişoară, boabe de ienupăr, chinchina, ghinţură, 3 linguri pe zi.

Ca *depurativ,* zilnic cîte 2 linguriţe de infuzie din frunze de nuc sau de brusture.

Dermatoze: salsaparila, decocţie 50 g la litru, 2 căni de ceai pe zi sau 25 g pulbere pe zi.

Diaree: răchitan, infuzie de vîrfuri înflorite, 50 g la litru, în mai multe prize.

Digestie: pentru prevenirea tulburărilor digestive, se va presăra zilnic hrana cu amestec de frunze verzi tocate de păpădie, pătrunjel, măcriș de baltă, țelină.

Eczeme: bobornic și creson în hrană; colțul lupului, infuzie 50 g frunze la litru, cîte 2 linguri de 2 ori pe zi; măcriș de baltă în hrană după ce s-a dat ca purgativ verigariu ca mai sus sau 3 folicule de sena macerate 4 ore în apă rece; urzică, infuzie 50 g la litru, cîte 2 linguri de 2 ori pe zi: castravete crud, fricțiuni cu suc pe zonele afectate; rug de mure, fricțiuni cu infuzie de frunze.

Ficat (insuficiență): anghinare, decocție din 0,50 g la litru, o ceașcă de ceai dimineața, alta seara.

Gură: pentru mirosul rău al gurii se vor da urzici tocate, în pateu.

Hematurie: strugurii ursului infuzie din cîteva frunze strivite la o cană de ceai care se dă filtrată și îndulcită.

Hemoragii genitale: hamamelis decocție din 5 g frunze la litru, pentru o zi, dîndu-se filtrată și îndulcită.

Icter: usturoi, o căpățînă zdrobită, dată cu lapte dulce, după care se administrează 2 linguri o dată din infuzia cu amestecul a cîte 0,30 g hamei, păpădie și ventrilică la 250 ml apă, pentru o zi.

Inapetență: romaniță, infuzie din cîteva flori la o ceașcă de ceai sau scorțișoară, infuzie cu 2 g pulbere la o ceașcă, administrîndu-se o dată.

Înțărcare: infuzie de pătrunjel (fructe) 10 g la o cană de ceai, pentru o zi; verigariu sau sena administrate 4 zile la rînd ca purgative. Extern, se pun cataplasme pe mamele cu pătrunjel verde sau se vor fricționa mamelele cu decocție de hamamelis, 10 g frunze la 100 ml apă.

Lapte (favorizarea secreției): de trei ori pe zi cîte 2 g din amestecul a cîte 10 g fructe zdrobite de anason și fenicul, cu 10 g zahăr pulbere; infuzie de ciumărea, 8 g pulbere de plantă uscată la litru, cîte o cană de ceai pe zi.

Tulburări cardio-vasculare: odolean, infuzie de rădăcini 10 g la 30 g apă clocotindă, cîte o linguriță la oră în crizele de oboseală și gîfîială.

Uter: pentru stimularea acestuia în afară de fătări, se indică dafin în infuzie de foi 10 g la litru pentru 2 zile; cuișoare, infuzie 0,25—0,50 g pulbere la o cană de ceai pentru o zi.

Viermi intestinali: ferigă masculă, decocție cu 30 g rizomi proaspeți la 1/2 litru apă, care se dă o dată, dimineața; 2 măcește mărunțite, date cu hrana o dată dimineața; usturoi, 1—3 căpățîni zdrobite, date cu lapte dulce, iar după o jumătate de oră dîndu-se o linguriță de ulei de ricin.

PISICI

Bronșită: inhalații cu eucaliptol, în care scop se pun cîteva picături într-un vas cu apă fierbinte, deasupra ținîndu-se pisica într-un paner care se acoperă cu un cearceaf.

Constipație: crușin, decocție (30 min, macerată 4 ore și filtrată) cu 0,5 g scoarță de peste 2 ani, la o ceașcă de apă.

Diaree: răchitan, infuzie 20 g la litru cîte o ceașcă de ceai, în mai multe prize pe zi.

Ca *sedativ genital*, se va da în mai multe prize, zilnic, nufăr, infuzie de flori, 0,30 g la o ceașcă de ceai, pasiflora, infuzie 0,20 g la o ceașcă, valeriană, macerație (8 ore) cu 1 g rădăcină la 100 ml apă rece.

IEPURI DE CASĂ

Pentru bună întreținere, li se va da iarbă verde cît mai proaspătă, netratată chimic, trifoi, lucernă, cebarea, cicoare, crucea pămîntului, cupa vacii, ovăz, orz, țelină, iar pe timp de iarnă, cartofi fierți, fără coajă, castane fierte, cojite, morcovi, sfeclă, țîța caprei, țelină, varză. Totdeauna li se va adăuga în hrană puțin pătrunjel. Din alimentația iepuroaicelor care alăptează nu va lipsi ovăzul.

În caz de *coccidioză,* se va adăuga în hrană lămîioară sau flori de drob, cîte o mînă pe zi.

Infecțiile oculare se vor trata cu infuzie slabă și filtrată de romaniță.

Ca *vermifuge* se vor folosi morcovul, pelinarița, pelinul, vetricea.

PĂSĂRI DE CURTE

Găini

În hrană: cartofi fierți, fructe, grîu, iarbă verde, mei, ovăz, porumb, salate, semințe de floarea-soarelui, sfeclă tocată mărunt; iarna: castane zdrobite, fructe de păducel, ghindă, zdrobiță, jir, măcește.

În *boli infecțioase,* ceapa are un rol important.

Constipație: creson, ulei de ricin, spanac, varză; cresonul e și preventiv.

Diaree: infuzie de romaniță (vîrfuri înflorite) 15 g la litru, 2—3 linguri pe zi, cu puțin vin.

Ouatul poate fi intensificat dîndu-se sămînță de cînepă, sămînță și frunze verzi sau uscate de urzici, mămăligă caldă.

Viermii intestinali se vor îndepărta dînd păsărilor usturoi. Tot usturoi se va folosi în *singamoză,* în care se mai recomandă pulberea de piretru.

Puii de găină se vor dezvolta mai bine și mai repede, dacă li se dă oțet de mere în apa de băut, o lingură la un litru.

Gîște și curci

În hrană: grăunțe de cereale, castane, ghindă, jir, semințe de floarea soarelui, adăugîndu-se ceapă, usturoi, fructe de păducel și de ienupăr. Pentru fortifiere, se recomandă amestecul de făină de hrișcă sau mărul lupului, pulbere de ghințură și lapte prins. Gîștele vor fi ferite să consume cucută, digital, măselariță. Puilor de curcă li se va da oțet de mere în apa de băut, o linguriță la un litru, spre a crește mai repede. De asemenea, li se vor da urzici fierte, cu mălai sau tărîțe.

Rațe

În hrană: cartofi fierți, dovleac tocat mărunt, crud sau fiert, frunze de sfeclă și dovleac tocate, crude sau fierte, făinuri, grăunțe de cereale, salate, sfeclă tocată, iar la boboci urzici tocate mărunt, crude sau fierte, amestecate cu tărîțe sau mălai și zer sau lapte prins cu mălai.

Porumbei

În hrană: grăunțe de cereale, cartofi fierți și zdrobiți, chimion, linte, semințe de struguri. Puilor nu li se vor da în hrană grăunțe de ovăz, deoarece pot cauza perforarea gușii.

Lebede

Se vor hrăni cu grăunțe de cereale (mai ales cu ovăz), carne, iarbă verde tocată, insecte, pîine, pește.

Păsări de colivie

În hrană: grîu, ovăz fără pleavă și încălzit, mei, uruială de porumb, orz, orez, semințe de păpădie, pătlagină mare, troscot, hrișcă, toate încălzite, varga ciobanului, in sălbatic (ca emolient), coriandru (stimulent al digestiei), fenicul, floarea-soarelui (ajută la clocit), răcovină, iarbă de purici, șofrănaș (mai ales la papagali), cînepă (stimulează ouatul și favorizează clocitul), mac (determină cîntatul), porumbar, lemn cîinesc, dîrmoz, vîsc.

Se va evita folosirea de pătrunjel, chimion, secară.

Curtea de Argeș, 1970—1985

BIBLIOGRAFIE

(vol. I și II)

ADAMEȘTEANU I.: *Patologia medicală a animalelor domestice*, vol. I (1955), vol. II (1957), Editura Agro-Silvică de Stat, București.

ALESSANDRESCU D. și colab.: *Medicina în familie*, ediția III-a, Editura Medicală, București, 1975.

ALEXAN M., BOJOR C.: *Fructele și legumele — factori de terapie naturală*, Editura Ceres, București, 1983.

ANDREI MARIN: *Să cunoaștem plantele medicinale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.

APIMONDIA: *Apiterapia azi*, Editura Institutului Internațional de Tehnologie și Economie Apicolă, Apimondia, București, 1976.

BACIU EMIL N., LECA P.: *Sisteme de mașini și utilaje pentru păstrarea legumelor și fructelor*, Redacția revistelor agricole, București, 1973.

BANKHOFER H., KURTH H.: *Das praktische Handbuch der Naturheilkunde*, Gondrom, Bayreuth, 1982.

BASARAB MIHAI NEAGU: *150 remedii homeopatice vegetale*, Editura Sport-Turism, București, 1984.

BĂDESCU GH., BĂDESCU I., CONSTANTINESCU M., ISAC G.: *Fructele și sănătatea*, Pitești, 1977.

BELDIE AL. C.: *Flora României*, Determinator ilustrat al plantelor vasculare, vol. I (1977), vol. II (1979), Editura Academiei R.S.R., București.

BOJOR C., ALEXAN M.: *Plantele medicinale — izvor de sănătate*, Editura Ceres, București, 1981.

BOJOR C., ALEXAN M.: *Plantele medicinale și aromatice de la A la Z*, Recoop, București, 1982.

BUIA AL.: *Plantele noastre medicinale*, Editura Poporului Român, Timișoara, 1944.

BUTURĂ V.: *Enciclopedie de Etnobotanică Românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

CEAUȘESCU I. GH., MOHAN GH.: *Din viața și opera marilor biologi*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.

CHIRILĂ PAVEL, CHIRILĂ MARIA: *Terapia naturistă*, Editura Sport-Turism, București, 1985.

CÎRNU V. I.: *Plante melifere*, Editura Ceres, București, 1975.

COICIU E., RÁCZ G.: *Plante medicinale și aromatice*, Editura Academiei R.P.R., București, 1962.

CONSTANTINESCU CORNELIU: *Plantele medicinale în apărarea sănătății*, ediția VI, Recoop, București, 1978.

CONSTANTINESCU C., AGOPIAN A.: *Plante medicinale din flora spontană*, Centrocoop, ediția III-a, București, 1973.

CONSTANTINESCU D. GR., BOJOR O.: *Plante medicinale*, Editura Medicală, București, 1969.

CONSTANTINESCU D. GR., HATIEGANU ELENA: *Plante medicinale*, Editura Medicală, București, 1969.

CRĂCIUN F., CONSTANTINESCU A.: *Plante medicinale și aromatice cultivate*, Centrocoop, București, 1969.

CRĂCIUN F., BOJOR O., ALEXAN M.: *Farmacia Naturii*, vol. I (1976), vol. II (1977), Editura Ceres, București.

DEBUIGNE G.: *Dictionnaire des plantes qui guérissent*, Librairie Larousse, Paris, 1972.

DONIKER J., COUVET D.: *Atlas manuel de Botanique*, Librairie J. B. Baillers et fils, Paris, 1886.

FOURNIER P.: *Le livre de plantes médicinales et vénéneuses*, vol. I, II, III, Editions Lechevalier, Paris, 1947—48.

GHEORGHE M. GHEORGHE: *Dialog despre natură și sănătate*, Editura Ceres, București, 1985.

GOINA T., CONSTANTINESCU E., CIULEI I., RÁCZ G., GRIGORESCU E., PETCU P.: *Farmacognozie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.

HIRSCH VICTOR, DUMITRU I. ILIE: *Sănătatea prin plante*, București, 1946.

IONESCU-BUZĂU D.: *Micul magazin de medicină populară sau Arta de a îngriji oarecum bolnavii în lipsa medicului și a le da primele ajutoare pînă la sosirea lui*, Tipo-litografia Wiegand, C. Săvoiu & C-nie, București, 1892.

IONESCU BUZĂU D.: *Curs popular de medicină generală*, Tipografia cărților bisericești, București, 1902—1903.

JARVIS C. D.: *Mierea și alte produse naturale*, Apimondia, București, 1975.

LAZA A., RÁCZ G.: *Plante medicinale și aromatice*, Editura Ceres, București, 1975.

LECLERC H.: *Précis de Phytothérapie*, Ed. Masson et Comp., Paris, 1973.

LEONĂCHESCU N. P.: *L'activité des personnes agées dans la Société Culturelle-Scientifique du village Stroești — Argeș*. Travaux du VIII-ème Congrès Européen de Gérontologie clinique, vol. VIII, Neptun — Roumanie, 7—8 septembre 1977; INGG, Ploiești, 1986.

LICPERTA E.: *Farmacologie veterinară*, Editura Agro-silvică de Stat, București, 1954.

MARINESCU VALERIAN: *Fructus caryophyllorum — Cuișoarele — ca medicație antihipertensivă*, Comunicare la U.S.S.M. Curtea de Argeș, 24 febr. 1968.

MARINESCU VALERIAN: *Valoarea terapeutică a unor produse vegetale, animale și altor proceduri, utilizate în medicina populară românească, cu particularități originale culese din zona Curtea de Argeș*, Comunicare la U.S.S.M. Curtea de Argeș, în 24 iunie 1971.

MARINESCU VALERIAN: *Folosirea în scop terapeutic a cîtorva vegetale de grădină*, Comunicare la U.S.S.M. Curtea de Argeș, în 28 martie 1980.

MATHIEU G.: *La santé grace aux plantes*, Ed. Lechevalier, Paris, 1972.

MICUȚ I. C.: *Cercetări privind cauzele și frecvența morbidității și mortalității la animale, cu implicațiile economice corespunzătoare*, Comunicare la prima Sesiune Științifică de vară „Stroești—Argeș", Stroești, 29 iulie 1972.

MICUȚ I. C.: *Cercetări asupra cîtorva aspecte retrospective privind unele școli agricole*, Comunicare la a 2-a Sesiune Științifică de vară „Stroești—Argeș", Stroești, 28 iulie 1973.

MICUȚ I. C.: *Plantele medicinale în viața satului Stroești — Argeș*, Comunicare la a 4-a Sesiune Științifică de vară „Stroești—Argeș", 26 iulie, 1975.

MICUȚ I. C.: *Posibilitatea cultivării unor plante medicinale în zona Stroești — Argeș*, Comunicare la a 5-a Sesiune Științifică de vară „Stroești — Argeș", Stroești, 26 iulie 1980.
MICUȚ I. C.: *Plante alimentare și condimentare cu rol medicinal*, Comunicare la a 9-a Sesiune Științifică de vară „Stroești—Argeș", Stroești, 26 iulie 1980.
MOCANU ȘT., RĂDUCANU D.: *Plantele medicinale în terapeutică*, Editura Militară, București, 1983.
MOLLEREAU H., PORCHER CH., NICOLAS E.: *Vademecum du vétérinaire*, Ed. Vigot Fréres, Paris, 1931.
PANȚU C. Z.: *Plantele cunoscute de poporul român*, ediția II-a, Editura Casa Școalelor, București, 1929.
PERROT E., PARIS R.: *Les plantes médicinales*, Presses Universitaires de France, vol. 1—2, Paris, 1971.
POPOVICI L., MORUZI C., TOMA I.: *Atlas botanic*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
PRODAN I., BUIA AL.: *Flora mică ilustrată a Republicii Populare Române*, Editura Agro-silvică, București, 1961.
RÁCZ G., LAZA A., COICIU E.: *Plante medicinale și aromatice*, Editura Ceres, București, 1970.
RADU A.: *Botanică farmaceutică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.
RADU A., ANDRONESCU E., FUZI I.: *Botanică farmaceutică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
RADU A., ANDRONESCU ECATERINA: *Vademecum fitoterapeutic*, Editura Medicală, București, 1984.
SANDU I. N.: *Preotul și Medicina Populară*, Păstorul Ortodox, nr. 2—3, 1942.
SANDU I. N.: *Preotul și farmaciile populare*, Păstorul Ortodox, nr. 12, 1943.
SIMIONESCU I.: *Flora României*, ediția III-a, Editura Tineretului, București, 1961.
STANG V., WIRTH D.: *Tierheilkunde und Tierzucht*, 11 volume, Ed. Urban—Schwartzenberg, Berlin—Wien, 1926—1937.
TEODORESCU DAN C.: *Ingineria biosistemelor*, O introducere prin intermediul modelelor, Editura Facla, Timișoara, 1978.
TEODORESCU MARIUS N.: *Le bois utilisé comme matériel perdu dans l'ostéosynthèse*, Société de Chirurgie de Bucarest, București, 1938.
TODOR I.: *Mic atlas de plante din flora R.S.R.*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968.
TOTEANU C. I.: *Asupra educațiunei sătencelor*, Învățătorul satelor, nr. 3 din 1 noiembrie 1908; nr. 7, din 15 aprilie 1909.
VALNET J.: *Traitements des maladies par les légumes, les fruits et les céréales*, Páris, 1977.
VINȚAN A., SCHÖBESCH O., ENESCU L.: *Farmacologie veterinară și Rețeptură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.
VOICULESCU MARIN: *De veghe pe frontul vieții*, Editura Medicală, București, 1984.
VOICULESCU V.: *Toate leacurile la îndemînă*, Editura Fundațiilor, București, 1946.
WOLF DIMITRIE IOANIU: *Dicționar de farmacologie, chimie și terapie*, Tipografia Academiei române, București, 1897.
* * * *Farmacopeea Română*, ediția a IX-a, Editura Medicală, București, 1976.
* * * *Flora R.S.R.*, Editura Academiei R.S.R., vol. I—XII, București, 1952—73.
* * * *Sécrets et vertus de plantes médicinales*, Selection du Reader's Digest ediția a II-a, Paris, 1978.

CUPRINS

Repertoriu de plante 6

Lexic botanic 252

Indice fitoterapeutic și farmacodinamic 255

Fitoterapie veterinară 299

Bibliografie 307

EDITURA
LITERA

Lei 39